BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
17 — E
66
Tomo Unito
X 1 Ce 60

SANCTISSIMÆ TRINITATI GLORIA.

OPVSCVLA TRIA
DE DEO
QVOAD OPERA PRÆDESTINATIONIS, REPROBATIONIS, ET GRATIAE ACTVALIS,

A FR. LAVRENTIO BRANCATO
BASILICÆ SS. XII. APOSTOLORVM
S.R.E. PRESB. CARDINALI DE LAVRÆA
BIBLIOTHECARIO,

In commodum Tyronum S. Auguſtini Doctrinæ Studioſorum elucubrata.

ROMÆ, Typis Hæredum Corbelletti. 1687.
Superiorum permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Feria 4. Die 13. Martij 1686.

In Congregatione Generali S.Rom. & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Conuentu S Mariæ ſuper Mineruam coram EE. & RR.DD.S.R E Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus à S. Sede Apoſt. ſpecialiter Deputatis.

LEcto Memoriali tenoris ſequentis, videlicet: *Eminentiſſ. e Reuerendiſſ. Signori. Eſſendo dalla Sagra Congregatione prohibito, che niuno poſſa ſtampare in materia de Predeſtinatione, Scientia* Dei, *e de Gratia, ſeu de Diuinis Auxilijs, ſenza licenza di queſta* S. *Congregat. il Card. di Lauria, hauendo compoſto trè Opuſculi,* De Prædeſtinatione; Reprobatione, & de Gratia, ſeu de Diuinis auxilijs, *prega la medeſima S. Congregatione della licenza di poterli ſtampare ſeruatis ſeruandis, e l'haurà à gratia*. Quo Memoriali audito, EE. & RR. DD. Cardinales Inquiſitores prædicti annuerunt.

Alexander Speronus S. Romanæ, & Vniu. Inquiſitionis Notarius.

LIBER verè egregius, omnibuſque numeris abſolutiſſimus (cuius Titulus eſt) *Opuſcula de Deo quoad Opera Prædeſtinationis, Reprobationis, & Gratiæ Actualis* ab Eminentiſs. & Reuerendiſs. Cardinali Brancato de Laurea elucubratus, difficillimas, ac penè inexolubiles complectitur quæſtiones; ſed methodo, quàm ante hac faciliori, à ſubtiliſſimo tanti viri ingenio inc͠oculſis rationibus, Sacrarum Scripturarum, & Conciliorum authoritate, fideliſſimoque Sanctorum Patrum teſtimonio, & præcipuè ad mentem, & ſecundùm germanum ſenſum Diui Patris Auguſtini, explicantur, & enodantur. Vt ergo in lucem prodeat, ne intellectus inter tot huiuſce ſublimis materiæ ambages aberret, ſed vt è tenebris experrectus; defecatum veritatis lumen intueatur, & agnoſcat, digniſſimum cenſeo.

D. Io: Baptiſta Lamia Cremonen. Abbas, & Proc.Gen.Congr.Can.Reg Later. Ord.S. Aug. Sacr. Theolog. Profeſſor, &c.

CVM

CVM Opus tripartitum de Deo *quoad Opera Prædeſtinationis*, *Reprobationis*, *ac Gratiæ Actualis* ab Eminentiſs. ac Reuerendiſs. Card. de Laurea ingenioſiſſimè compoſitum perlegiſſem, vnum inter cætera in admirationem me rapuit, Virum ſcilicet ætate prouectum, publicis occupationibus diſtractum, heroicíſque laboribus feſſum, tàm neruosè, tamquàm lacertoſo conatu arduum hoc negotium potuiſſe breui temporis interuallo aggredi, expedire, & à difficultatibus, quibus abundè ſcatet, extricare, euacuare, præeunte nempè Diui Auguſtini face, cuius mentem neminẽ fęliciùs, neminẽ medulliriùs aſſequutum eſſe reor, vt anceps omnino ſis, num ipſius ore Auguſtinus, an ipſe Auguſtini ore loquutus ſit. Id verò tanta profunditate, ſed clara, claritate, ſed alta, altitudine, ſed facili, vt non ampliùs à ſæculis abſconditum dixeris Gratiæ, & Prædeſtinationis myſterium. Pro Theologorum ergo eruditione, & Chriſtianorum profectu Opus hoc digniſſimum exiſtimo.

D. Benedictus Giancaſperi Ord. Cęleſtinor. ac S. *Euſebij de Vrbe Abbas*, *S. Theol. Profeſſor*.

LEGI

LEGI Opuſcula de *Prædeſtinatione, Reprobatione, & Gratia Actuali*, Auctore Cardinali de Lauræa. Stat pro magna commendatione Operis, nomen præſeferre Eminentiſſimi Auctoris, quem, ipſa ſeruitia Sanctæ Sedi inſigniter præſtita, extulere ad Purpuram. In hiſce autem Opuſculis Doctrinæ ſuæ Robur adijcere ſatagit ex Sacra Scriptura, Sanctiſque Patribus, & præſertim Auguſtino, cuius diſcipulatum profitetur. Et quod calamo profitetur, facto quoque ipſo explet; nam erga eos etiam, quos reijcit, implicitè tantùm abſque nomine, aut cenſura (quod ſolemne erat Auguſtino) ſe gerit quàm modeſtiſſimè; vnde cenſuerim non parùm ſtudioſis eſſe profutura, quandocumque prælo commiſſa euulgentur. E Cœnobio Mineruæ pridie nonas Maij anno 1687.

Fr. Iulius M. Bianchi Ord. Præd. Sacræ Theologiæ Magiſter.

IN

IN tribus Tractatibus *de Deo quo ad Opera Prædeſtinationis*, *Reprobationis*, *&* *Gratiæ Actualis*, ab Eminentiſſimo Cardinale de Laurea compoſitis, deprehendi flores, non è flaccido Tantali horto lectos, qui nempè, *dum naſcuntur*, *conſeneſcant*, ſed ad æternitatem omninò delectos, è Theologica ſoliditate Sanctorum Eccleſiæ Doctorum Auguſtini, & Thomæ. Quippè quibus ſic totus hæret, vt eos, quanti ſunt, totos imbibiſſe videatur. Mea non egent approbatione, cùm maius omni laudum præconio ſit Nomen, quod prætendunt in fronte: Nomen, inquam, Eminentiſſimi Scriptoris potiùs, quàm muricis oſtro, voluminum numero, Reipublicæ literariæ notiſſimi. Romæ, è Conuentu Sanctæ Mariæ ſuper Mineruam, Sexto idus Maij, anno Chriſtiani orbis MDCLXXXVII.

Fr. Angelus Iulianus Ord. Prædic. Doctor Theologus, ac fidei olim Quæſitor Genuæ.

Impri-

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiſs. P. Sac. Palatij Apoſt. Magiſtro.

I. de Ang. Arch. Vrb. Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Dominicus Maria Puteobonellus Ord. Præd. Sac. Apoſtol. Pal. Mag.

Google

INDEX CAPITVM.

OPVSCVLVM PRIMVM.

DE PRAEDESTINATIONE.

Cap.1. **D**E *nomine*, & *ſignificato Prædeſtinationis*. fol.10.
Cap.2. *An ab æterno facta ſit prædeſtinatio aliquorum ad gloriam*. 18.
Cap.3. *An etiam ab æterno facta ſit prædeſtinatio aliquorum ad gratiam*. 22.
Cap.4. *An prædeſtinationes iſtæ præiudicent diuinæ libertati*, & *potentiæ*. 29.
Cap.5. *An Prædeſtinatio ad gloriam præiudicet libertati humanæ*. 39.
Cap.6. *An Prædeſtinatio ad gloriam facta ſit præuiſo Adæ peccato*, & *ex maſſa damnata per originale*. 50.
Cap.7. *An Prædeſtinatio ad gloriam facta ſit*

ex præuiſione meritorum. 56.
Cap.8. *Quid alij Patres ſenſerint de prædeſtinatione, cum, vel ſine intuitu meritorum.* 68.
Cap.9. *De qualitate meritorum, quorum intuitu à quibuſdam aſſeritur facta prædeſtinatio.* 78.
Cap.10. *Quænam ex his ſententijs de præuiſione, vel non præuiſione meritorum in prædeſtinando, ſit probabilior.* 83.
Cap.11. *Quanta ſit probabilitas ſententiæ docentis prædeſtinationem factam eſſe ex meritis præuiſis.* 94.
Cap.12. *In quo reſoluitur quæſtio pro S. Auguſtino, & ſoluuntur argumenta contraria.* 100.
Cap.13. *An ex parte Prædeſtinatorum aſſignari poſſit aliqua cauſa ſaltem congruentiæ ſuę prædeſtinationis.* 118.
Cap.14. *An Chriſti Domini Prædeſtinatio fuerit cauſa Prædeſtinationis noſtrę.* 129.
Cap.15. *An ſaltem ex præuiſione meritorum Chriſti facta fuerit hominum prædeſtinatio.* 137.
Cap.16. *De præcipuis Prædeſtinationis effectibus.* 147.
Cap.17. *De diuerſis Prædeſtinatorum gradibus.* 153.
Cap.18. *An Prædeſtinatorum numerus augeri poſſit, vel minui.* 161.

Cap. 19. *An Prædeſtinatorum numerus ſit maior numero Reproborum.* 169.

Cap. 20. *Quomodo ergo ſaluatur, quòd Deus vult omnes homines ſaluos fieri ſi pauci ſunt prædeſtinati?* 176.

Cap. 21. *Animaduerſiones quædam circa doctrinam de Prædeſtinatione.* 189.

Cap. 22. *An poſſint aſſignari aliqua prædeſtinationis ſigna.* 200.

OPVSCVLVM SECVNDVM.

DE REPROBATIONE MALORVM.

Cap. 1. DE nomine, & ſignificato Reprobationis, eiuſque definitione. 212.
Cap. 2. An malorum reprobatio ab æterno ſit facta. 217.
Cap. 3. Quænam ſit efficiens cauſa reprobationis malorum. 219
Cap. 4. An Deus ex mera ſua voluntate, ſine motiuo culpæ, homines reprobauerit, vel peccata reproborum efficaciter voluerit. fol. 224.
Cap. 5. An ex motiuo peccati, & cuius, Deus aliquos homines reprobauerit. 233.
Cap. 6. De effectibus reprobationis. 245.
Cap. 7. An, & quinam aſſignari poſſit finis Dei in reprobatione hominum, & creatione eorum. 254.
Cap. 8. An Deus ex ſuppoſito decreto reprobationis, aliquo modo concurrat ad peccata reproborum. 263.
Cap. 9. In quo ſoluuntur potiora argumenta de Dei concurſu ad hominum peccata. 276.
Cap. 10. Cur Deus ſciens, malos caſuros, permit-

Digitized by Google

mittit eos tentari, & cadere? 290.

Cap. 11. *An Chriſtus etiam pro reprobis mortuus ſit, & in quo eis profuit.* 297.

OPV-

OPVSCVLVM TERTIVM.

DE GRATIIS ACTVALIBVS, SEV DE DIVINIS AVXILIIS.

Cap.1. Quid intelligatur nomine Gratiæ *actualis*, *ſeu Diuini* Auxilij. fol. 314.

Cap 2. *De varijs nominibus, ac ſpeciebus gratiarum, ſeu auxiliorum*. 322.

§.1. *An detur; quæ, qualiſue ſit Gratia præueniens*. 323.

§.2. *An detur Gratia excitans, quæ, qualiſue ſit*. 329.

§.3. *An detur Gratia adiuuans, & quæ, qualiſue ſit*. 334.

§.4. *An detur, & quæ qualiſue ſit gratia* cooperans, *& an diſtincta ab adiuuante*. fol. 341.

§.5. *An detur; quæ, qualiſue ſit gratia* Subſequens, *& an diſtincta ab adiuuante*. fol. 346.

Cap.3. *An detur, qualiſue ſit Gratia* efficax. fol. 351.

Cap.4. *An detur; & quæ, qualiſue ſit Gratia non* efficax, *communiter dicta* ſufficiens. 357.

Cap.5. *An detur, & quid ſit Gratia* Sanans,

ſeu

ſeu Medicinalis. 368
Cap.6. *An detur, & quæ ſit Gratia* ſine qua non, *ſeu auxilium* ſine quo non, *opus bonum fieri non poteſt, & an hæc ſatis ſit ad faciendum*: 374.
Cap.7. *An detur, & quæ ſit gratia* qua, *ſeu* auxlium quo *opus bonum ſit de facto*. 382.
Cap.8. *Quinam ſecuti ſunt Auguſtini ſententiam de gratia* qua, *ac auxilio* quo, *ſeu efficaci*. 395.
Cap.9. *An Gratia actualis ſit ſemper neceſſaria ad benè operandum*. 401.
Cap.10. *Pro quibus operibus, & quibus conditionibus præditis ſit neceſſaria gratia*. fol. 409.
Cap.11. *De quibuſdam ſpecialibus Gratiæ diuinæ effectibus iuxta S. Auguſt.* 419.
Cap.12. *An in Veteribus legibus neceſſaria fuerit gratia ad benè operandum*. 425.
Cap. 13. *Qualis fuerit, & modò ſit gratia iſta neceſſaria ad operandum cum effectu ſalutis opera*. 437.
Cap.14. *An Gratia iſta* faciens facere, *præiudicet libero arbitrio*. 460.
Cap.15. *Quomodo Gratia iſta, ſeu Deus per eam, concurrat cum voluntate ad opus bonum*. 473.
Cap.16. *An Gratia iſta faciens facere, ſeu efficax, detur ſingulis hominibus, & ſemper*. 490.

Cap. 17. *Cur iſta Gratia faciens facere, ſeu efficax, non detur omnibus, & ſemper.* 503.
Cap. 18. *An ſaltem gratia dicta* ſufficiens, *concedatur omnibus hominibus, & in omni tempore.* 518.
§. Vnic. *An admittenda ſit gratia* ſufficiens, *contradiſtincta ab efficaci, & in quo conſiſtat.* 519.
Cap. 19. *An infidelibus omnibus Deus gratiam ſufficientem ad credendum largiatur.* 540.
Cap. 20. *An omnia infideliũ opera ſint peccata: vel ſaltim aliqua, & quæ.* 574.
Cap. 21. *An in omnibus infidelibus infidelitas ſit peccatum; & an alia in eis adſint peccata; & quæ.* 590.
Cap. 22. *An Gratia ſufficiens concedatur omnibus pro quolibet temporis momento.* 604.
§. Vnic. *Corollaria quædam ex præcedentibus Capitibus illata.* 633.
Cap. 23. *An aliqua gratia interdum cadat ſub merito.* 647.

PRO.

Digitized by Google

PROLOQVIVM,

Et mens Authoris.

SANCTVS meus Pater Franciſcus *in cap.9.Regulæ*, Prædicatoribus præcipit, *vt annuncient vitia,& virtutes;pęnam, & gloriam cum breuitate ſermonis*; & rationem(tali Sancto dignam)tradit,'*quia*, inquit, *Verbum abbreuiatum fecit Dominus ſuper Terram*.

Cùm autem fuerim ab amicis rogatus, vt aliquando meam proferrem ſententiam circa materias Prædeſtinationis, Reprobationis,& Gratię adeò controuerſas; decreui tandem eis morem gerere,certò ſperans, quòd iuxta Iſaię 55.12.vaticinium,*Verbum Domini non reuertetur vacuum*.

Authoris proteſtatio de breuitate.

Et quoniam de his materijs innumera ferè, & prolixa extant diſputantium volumina, quę ob intolerabilem quorumdam verboſitatem, & impugnandi zelum, ab eis legendis quemcunque, etiam flemmaticum,Lectorem,deterrent;vt amicis præfatis ſatisfaciam, & Sancto Patri Franciſco obediam, laconicè quantùm fieri poterit, at non obſcurè, & ſine concertatione, dicam patetice quid de illis ſentiam.

Fateor, quòd ex Sacra Scriptura eruam, quæ habere potero argumenta, & ex Sacris Concilijs, quoad intrinſecam probabilitatem, vel euidentiam ſtatuendam. Quò verò ad extrinſecam, in omnibus ſequar Sanctos Patres, & omnium præcipuum S. Auguſtinum, cuius doctrinam, & laudarunt, & ſecuti ſunt Romani Pontifices, Concilia plura; Doctores ſancti permulti, & ſcholarum Principes. At quoniam Sancti Auguſtini ſententia in his materijs eſt omnium ferè meorum dictorum fundamentum; non pigeat lectorem horum Opuſculorum initio prælibare, quinam in ſpecie Doctrinam S. Auguſtini de Prædeſtinatione, Reprobatione, & Gratia amplexati ſunt, vt firmiter concludat euidentem eius firmitatem.

Authoris declaratio, quòd ſequitur S. Auguſtinũ.

Romani Pontifices, qui doctrinam Auguſtini commendarũt.

Omnium primò Innocentius Primus accipiens litteras à Concilio Mileuitano (in quo ipſemet Auguſtinus fuerat, & os, & calamus) de gratia liberante, & adiuuante, &c. reſpondit, *eſſe lineas plenas fidei, & totius Religionis Chriſtianę vigore formatas*.

Innoc. I.

Zoſimus.

Zoſimus S. Auguſtini doctrinam contra Pelagianorum errores maximè laudauit, eàque contra eos Antiſtitum omnium dexteras armauit.

Bonifacius I.

Bonifacius Primus, quamuis doctiſſimus eſſet, tamen contra Pelagianorum errores Auguſtini poſcebat reſponſa. Sic de hoc, & Zoſimo loquitur S. Proſper. Sancti iſti Pontifices, viuente Auguſtino, eius doctrinam commendarunt.

Cęleſtinus I.

Cęleſtinus I. defuncto Auguſtino, audiens à S. Proſpero, Maſſilienſes contra eius doctrinam de Prædeſtinatione, & Gratia obloqui, illum defendit, ſic ſcribens ad Galliæ Epiſcopos, *Auguſtinum ſanctę recordationis virum pro vita ſua, atquè meritis in noſtra communione ſemper habuimus,*

mus, nec vnquàm hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit, quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, vt inter Magiſtros optimos, etiam antè à meis deceſſoribus haberetur. Benè ergo de eo omnes in commune ſenſerunt, vtpotè qui vbiquè cunctis amori fuerit, & honori. Vndè reſiſtendum talibus, quos malè creſcere videmus.

Hormiſda *in epiſt.*70. quæ eſt ad Poſſeſſorem in fine, ait. *De Arbitrio tamèn libero, quod Roma, hoc eſt Catholica ſequitur, & aſſeuerat Eccleſia, licèt in varijs libris B. Auguſtini, & maximè ad Hilarium, & Proſperum poſſit cognoſci: tamèn in ſcrinijs Eccleſiaſticis expreſſa Capitula continentur; quæ ſi tibi deſunt, & neceſſaria creditis, deſtinabimus; quamquàm qui diligenter Apoſtoli dicta conſiderat, quid ſequi debeat, euidenter cognoſcat.* Ex quibus duo habentur; & quòd doctrina hęc Auguſtini ſit doctrina Romanæ Eccleſiæ, & quòd ſit Apoſtoli doctrinę conformis. Hormiſda.

Ioannes 2. *in epiſt.* 3. inquit, *Doctrinam S. Auguſtini in Eccleſia obſeruari ſecundùm Prædeceſſorum ſtatuta.* Ioan. 2.

Gelaſius *in Epiſt.* 6. inquit, *Auguſtinum, & Hieronymum eſſe lumina magiſtrorum.* Gelaſius 1.

Bonifacius 8. vt habetur *in cap. vnico de Reliquijs, & veneratione SS. in 6.* ſtatuit doctrinam Sanctorum Auguſtini, Ambroſij, Gregorij, ac Hieronymi tenendam; *quia*, inquit, *per eam fulcitur Eccleſia, & nodi difficultatum ſoluuntur.* Bonifac. 8.

Vt autèm ad ſæculum noſtrum accedamus, Clemens Octauus, & Paulus Quintus, S. Auguſtini doctrinam ſartamtectam cuſtodiri mandarunt in controuerſijs coram ſe diſcuſſis in materia de auxilijs diuinæ gratiæ inter Patres ordinis Prædicatorum, & Patres Societatis Ieſu; nàm eam Clemens 8. Paulus 5.

 vtriſque

Fateor, quòd ex Sacra Scriptura eruam, quæ habere potero argumenta, & ex Sacris Concilijs, quoad intrinſecam probabilitatem, vel euidentiam ſtatuendam. Quò verò ad extrinſecam, in omnibus ſequar Sanctos Patres, & omnium præcipuum S. Auguſtinum, cuius doctrinam, & laudarunt, & ſecuti ſunt Romani Pontifices, Concilia plura, Doctores ſancti permulti, & ſcholarum Principes. At quoniam Sancti Auguſtini ſententia in his materijs eſt omnium ferè meorum dictorum fundamentum; non pigeat lectorem horum Opuſculorum initio prelibare, quinam in ſpecie Doctrinam S. Auguſtini de Prædeſtinatione, Reprobatione, & Gratia amplexati ſunt, vt firmiter concludat euidentem eius firmitatem.

Authoris declaratio, quòd ſequitur S. Auguſtinũ.

Omnium primò Innocentius Primus accipiens litteras à Concilio Mileuitano (in quo ipſemet Auguſtinus fuerat, & os, & calamus) de gratia liberante, & adiuuante, &c. reſpondit, *eſſe lineas plenas fidei, & totius Religionis Chriſtianę vigore formatas*.

Romani Pontifices, qui doctrinam Auguſtini commendarũt.

Innoc. I.

Zoſimus S. Auguſtini doctrinam contra Pelagianorum errores maximè laudauit, eàque contra eos Antiſtitum omnium dexteras armauit.

Zoſimus.

Bonifacius Primus, quamuis doctiſſimus eſſet, tamen contra Pelagianorum errores Auguſtini poſcebat reſponſa. Sic de hoc, & Zoſimo loquitur S. Proſper. Sancti iſti Pontifices, viuente Auguſtino, eius doctrinam commendarunt.

Bonifacius I.

Cęleſtinus I. defuncto Auguſtino, audiens à S. Proſpero, Maſſilienſes contra eius doctrinam de Prædeſtinatione, & Gratia obloqui, illum defendit, ſic ſcribens ad Galliæ Epiſcopos, *Auguſtinum ſanctę recordationis virum pro vita ſua, atquè meritis in noſtra communione ſemper habuimus,*

Cęleſtinus I.

mus, nec vnquàm hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit; quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, vt inter Magiſtros optimos, etiam antè à meis deceſſoribus haberetur. Benè ergo de eo omnes in commune ſenſerunt, vtpotè qui vbiquè cunctis amori fuerit, & honori. Vndè reſiſtendum talibus, quos malè creſcere videmus.

Hormiſda *in epiſt.*70. quæ eſt ad Poſſeſſorem in fine, ait, *De Arbitrio tamèn libero, quod Roma, hoc eſt Catholica ſequitur, & aſſeuerat Eccleſia, licèt in varijs libris B. Auguſtini, & maximè ad Hilarium, & Proſperum poſſit cognoſci: tamèn in ſcrinijs Eccleſiaſticis expreſſa Capitula continentur; quæ ſi tibi deſunt, & neceſſaria creditis, deſtinabimus; quamquàm qui diligenter Apoſtoli dicta conſiderat, quid ſequi debeat, euidenter cognoſcat.* Ex quibus duo habentur; & quòd doctrina hęc Auguſtini ſit doctrina Romanæ Eccleſiæ, & quòd ſit Apoſtoli doctrinę conformis. Hormiſda.

Ioannes 2. *in epiſt.* 3. inquit, *Doctrinam S. Auguſtini in Eccleſia obſeruari ſecundùm Prædeceſſorum ſtatuta.* Ioan. 2.

Gelaſius *in Epiſt.* 6. inquit, *Auguſtinum, & Hieronymum eſſe lumina magiſtrorum.* Gelaſius 1.

Bonifacius 8. vt habetur *in cap. vnico de Reliquijs, & veneratione SS. in* 6. ſtatuit doctrinam Sanctorum Auguſtini, Ambroſij, Gregorij, ac Hieronymi tenendam; *quia*, inquit, *per eam fulcitur Eccleſia, & nodi difficultatum ſoluuntur.* Bonifac. 8.

Vt autèm ad ſæculum noſtrum accedamus, Clemens Octauus, & Paulus Quintus, S. Auguſtini doctrinam ſartamtectam cuſtodiri mandarunt in controuerſijs coram ſe diſcuſſis in materia de auxilijs diuinæ gratiæ inter Patres ordinis Prædicatorum, & Patres Societatis Ieſu; nàm eam Clemens 8. Paulus 5.

 vtriſque

vtriſque præfixerunt indeclinabilem regulam, vt ex Sancti Auguſtini doctrina ſua depromerent argumenta; vtrique enim eam doctrinam ſe tenere profitebantur, quamquàm in ſuis theſibus diſſentirent. Et Pijſſimi illi Pontifices 47. ***Congregationibus*** de hac materia coram ſe habitis patienter præſederunt; nempè Clemens 37. & Paulus 10.

Alexander 7. Alexander 7. pluries S. Auguſtini doctrinam in materia de gratia, & tutari, & commendare dignatus eſt. Primò cùm damnatis *ab Innoc. X.* quinque Ianſenij propoſitionibus, quidam Ianſeniſtę conclamarent, Auguſtini doctrinam damnatam: Alexander ſua Conſtitutione declarauit eas in ſenſu Ianſenij fuiſſe damnatas. 2. cùm in Breui ad facultatem Louanienſem directo, eam commendauit, quòd S. Auguſtinum in hac materia ſequeretur. Idem fecerunt Clemens X. & fęliciter regnans Innocentius XI.

Clemens 10. Innocentius 11.

Alios ommitto Pontifices, qui tranſeunter tantùm Auguſtinum, vel eius doctrinam commendarunt contra Pelagianorum hæreſes; nempè Sixtum III. Leonem Magnum, Fęlicem IV. qui, vt infra dicam, canones 24. Auriſicani 2. Concilij ex Auguſtini libris ei Concilio præformauit, & Bonifacius confirmauit. Pelagium 2. Gregorium Magnum, Martinum I. Leonem IV. Nicolaum I. Vrbanum V. & Martinum V.

Sixt. 3. Leo 1. Fęlix 4. Pelagius 2. Greg. Mag. Martin. 1. Leo 4. Nicolaus 1. Vrban. V. Martin. V.

Concil. Mileuit.

Concilia plura, tàm Generalia, quàm Nationalia omnium ferè nationum S. Auguſtini doctrinam de Gratia ſecuta ſunt. Mileuitanum ſub Innocentio 1. 60. *Epiſcoporum*, in quo fuit etiam Auguſtinus. Epheſinum Generale 4. ſub Cæleſtino 1. 200. *Epiſcoporum*, ad quod fuerat vocatus Auguſtin. ab Imperatore Theodoſio magnifica

Concil. Epheſ.

illa

illa epiſtola, qua eum, vt magnum totius orbis Magiſtrum, euocat; ſed morte præuentus eſt.

Concil. Rom. 70. *Epiſcoporum* ſub Gelaſio I. Romanum 150. *Epiſcoporum* ſub Martino I. Concil. Gallican. incerti loci, à quo Sancti Germanus, & Lupus miſſi ſunt in Brittaniam contra Pelagianos pro S. Auguſtini doctrina. Tolet. 8. Valentinum 3. Lingonienſe, ſeù Tullenſe. Arauſicanum 2. in quo canones 24. de Gratia, & libero Arbitrio ex Auguſtini libris decerpti, ſtatuti ſunt, & à Fęlice IV. fuerant præmiſſi, & eo mortuo à Bonifacio IV. confirmati, vt ex notis illius Concilij in fine. Concil. Rom. Concil. Gallic. Concil. Toler. Concil. Valent. Concil. Lingonienſe, Concil. Arauſi. 2.

Tandem Concil. Trident. Gener. poſtremum ſuos de Gratia, & libero Arbitrio canones, ac doctrinam in capitibus præambulis comprehenſam, ex doctrina, & verbis Auguſtini plerùmque concinnauit, & aduersùs hæreſes tàm nouas, quàm antiquas ſtabiliuit. Concil. Trid.

Sancti Patres plures eam ſecuti ſunt, vt S. Hieronymus, S. Paulinus Nolæ Epiſcopus, S. Poſſidius Epiſcop. Auguſtini contubernalis, S. Proſper Aquitanus, S. Hilarius Arelat. omnes eius coætanei. Poſt iſtos S. Germanus Epiſcop. Antiſidior. S. Lupus Epiſcop. Trecen. S. Fulgentius cum omnibus Africæ Epiſcopis, S. Ceſarius Epiſcop. Arelat. Sancti Auitus, & Addo Epiſcopi Viennenſes, & alij omnes, qui *in 6. ſæculo* contra Fauſtum, ac alios Semipelagianos pugnarunt. Petrus Diaconus, Caſſiodorus, Facundus Epiſcop. Hermian. S. Iſidorus Epiſc. Hiſpalen. S. Idelfonſus Epiſcop. Tolet. S. Amolo Archiepiſc. Lugdunenſis. S. Prudentius Epiſcop. Tricaſſinus contra Hincmarum Epiſc. Rhemenſem, S. Remigius Archiep. Lugdun. Venerabilis Beda Præsbiter Anglus, S. An- S. Hieron. S. Paulin. S. Poſſid. S. Proſp. S. Hilar. S. German. S. Lupus. S. Fulgent. Epiſcop. i Africani. S. Ceſarius. S. Auitus. S. Addo. Petrus Diacon. Caſſiodorus. Facundus. S. Iſidorus. S. Idelfonſus. S. Amolo. S. Prudentius.

ſelmus Archiepiſc. Cantuar. & alij multi. Remigius Antiſidiorenſis, Haimo Albeſtradienſis, Rupertus Abbas, Petrus Venerabilis, S. Bernardus Abbas, qui vocat Auguſtinum *malleum hæreticorum*, *& linguam totius Eccleſiæ*; qui omnes ſequaces Auguſtini fuerunt ante Scholaſticos.

Itèm Auguſtini doctrinam ſecuti ſunt præcipui Scholaſtici. Petrus Lombardus Archiep. Pariſien. qui quatuor ſententiarum libros pro maiori parte ex Auguſtini ſcriptis, & ſæpiſſimè verbis, concinnauit. Albertus Magnus, D. Thomas Doctor Angelicus, D. Bonauentura Doctor Seraphicus, Egidius Columna Archiep. Bituricenſis Doctor Fundamentalis, Alexander Alenſis dictus Doctor irrefragabilis, Ioannes Duns Scotus Doctor ſubtilis, Gregorius Ariminenſis dictus Doctor Authenticus, S. Vincentius Ferrerius. S. Antoninus Archiepiſc. Florent. S. Thomas de Villanoua Archiep. Valentinus. Cardinales Baronius, Bellarminus, & Perronius: hi omnes S. Auguſtini doctrinam ſecuti ſunt.

Tandem celebres multæ Vniuerſitates S. Auguſtini doctrinam gloriantur ſe docere, ac propugnare, vt Pariſienſis, Salmaticenſis, Louanienſis, ac Duacenſis. Religiones multæ, Dominicana, Franciſcana, Auguſtiniana, & Carmelitana Diſcalceata, & Societas Ieſuitarum pro maiori parte.

His ergo omnibus clariſſimis Eccleſiæ Sanctæ Luminibus illuminatus, S Auguſtini doctrinam in his materijs, præſertim de Prædeſtinatione & Gratia (cuius libros Deo duce ferè omnes ad compendioſum indicem pro meo ſolatio reduxi) amplexus, ſequar, & vt alij ſequantur maiori, qua potero facilitate, inſinuabo. Difficillima tamen,

quæ

S. Remigius. Beda. S. Anſelmus. Alius S. Remigius. Haimo. Rupertus Abbas. S. Bernard. Abbas. Petrus Venerabilis.

Scholaſtici Petrus Lõbardus. Albertus Magnus. S. Thomas S. Bonauentura. Egidius Rom. Columna. Alexander Alenſis Gregorius Ariminen. Scotus S. Vincentius Ferrerius. S. Antoninus. S. Thomas de Villanoua. Cardinales Baronius & Bellarm. Perronius.

Vniuerſitates. Pariſienſis. Salmaticenſis. Louanien. Duacenſis.

quæ in his Auguſtinus, ipſeque Apoſtolus non declararunt, non tentabo, ſed dicam, *hic ſiſtendum*.

Religiones Dominicana, Franciſcana Auguſtiniana Carmelitana Diſcalceata.

Scias tamen, amice Lector, quòd in his Opuſculis citaui interdum pro Sancto Auguſtino libros aliquos, qui poſt duodecim ſæcula à morte S. Doctoris negantur eſſe illius opera; & dicuntur eſſe reſpectiuè diſcipulorum S. Auguſtini; at continere doctrinas, Sancti Auguſtini menti conformes: Eorum ſeriem mox referam. Fateor, benigne Lector, me nolle contendere cum eiuſmodi antiquitatis Cenſoribus, qui ei nituntur fundamento, quòd de eis S. Doctor in ſuis Retractationum libris, mentionem non fecerit, ſicut de cęteris fecit. Sed cùm iuxta Apoſtoli documentũ Rom. 1. 14. *Sapientibus, & inſipientibus debitor ſim*, rationem reddam, cur eos pro S. Auguſtino citauerim, eiuſdemque libros eſſe crediderim, ſalua Modernorum Cenſorum pace, quibus detrahere non intendo.

Notum ergo ſit tibi, Lector, quòd ego cupiens penitiùs S. Auguſtini mentem in ſuis doctrinis percipere, eius opera in partes vndecim, præter Commentarium Pſalmorum, in mea Baſileenſi editione anni 1506. diuiſa verbatim vſq; ad octauam legi, ſtudui, & in compendium alphabeticum mea manu redegi; tres alias partes, & pſalmorum commentarium, licet percurrerim, tamen ob alias publicas occupationes, & viſus debilitatem, non potui compendio reſtringere.

In hac autem lectura, ac ſtudio vſus ſum prefa-

ta

ta Baſileenſi editione in partes vndecim diſtributa: At in principio primæ partis adeſt epiſtola quędam commendatitia Fratris Conradi Leontorij Mulbrunneſis Ciſtercienſis Monachi, ex Poſteuino, & ex Ciſtercienſium Chronicis doctiſſimi, eo tempore florentis, in cuius calce hæc verba leguntur. *Hos libros, quos edidit*(S. Auguſtinus) *in partes ab impreſſoribus vndecim diſtinctos, quorum ducentos triginta duos in octo primis partibus ipſe retractauit nominatim, & correxit, tibi Lector beneuole exhibemus, &c.* Nunc ſic diſcurro. Libri, qui in prima parte huius Baſileenſis editionis ſummatim pro S. Auguſtino referuntur, & in partibus vndecim diſtribuuntur, inter quos ſunt illi aſſerti dubij, numerantur trecentidecem, & octo, pręter tractatus 124. in Euangelium Ioannis, ac tractatus decem in primam Epiſtolam Ioannis, & homilias 18. in Apocalipſim, quæ tria in parte nona continentur. Si ergo recipiendi ſunt illi tantùm, quos retractauit, & reperiuntur in primis octo partibus; reliqui omnes, qui in numero 232. non inueniuntur nec in primis octo partibus, non eſſent cenſendi libri, & opera S. Auguſtini; quod nemo audebit dicere: huius ergo Religioſi viri, geſtorum S. Auguſtini peritiſſimi, atteſtationi, vtpote antiquæ credidi, tamquàm veraci, memor documenti Spiritus Sancti *Eccleſiaſtici* 8. 11. *Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt à Patribus ſuis: quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum*. Hic autem Religioſus Frater Conradus ſenior eſt, quia de anno 1506. viuebat, & ſcribebat. Ergo potui, & debui ei credere. At cum nullo Cenſore contendo.

Libri, de quibus eſt quæſtio, ſunt infraſcripti, & hoc ordine in Baſileenſi anni 1506 editione diſpoſiti.

1	Liber 21. Sententiarum.	in parte 3.
2	Liber de Eccleſiaſt. dogmatibus.	in parte 10.
3	Liber de mirabilibus S. Scripturæ.	in parte 10.
4	Liber de Prædeſtinatione, & Gratia.	in par. 10.
5	Liber de Prædeſtinatione Dei.	in parte 10.
6	Liber de Fide ad Petrum.	in parte 10.
7	Liber de cognitione veræ vitæ.	in parte 10.
8	Liber de Salutaribus documentis.	in parte 10.
9	Liber de Spiritu, & anima.	in parte 10.
10	Libri Hyppognoſticon contra Pelagianos.	in parte 11.

OPVSCVLVM PRIMVM.

DE PRAEDESTINATIONE.

CAPVT PRIMVM.

De nomine, & ſignificato Prędeſtinationis.

1. ADu. 1. quòd vocabulum hoc *prædeſtino* deriuatur à *præ*, quod ſignificat *ante*, & *deſtino*, quòd ſignificat, *decerno*, *ſtatuo*, vel *definio*. Et ſic actiuè prædeſtinare, nil aliud ſignificat, quàm prædecernere, ſeù prædefinire, aut præſtatuere de faciendo aliquid in futuro tempore. In quo ſenſu Paulus Apoſtolus vtitur hoc verbo *prędeſtino* ad Rom. cap. 1. & 8. in 1. ad Cor. 1. 2. & ad Epheſ. 1. 5. Et quamuis etiam homines poſſint multa ſua negotia prædecernere, antequàm ea faciant; tamen apud eos in vſu non eſt verbum hoc *prędeſtino*; ſed apud Theologos tantùm eſt in vſu, cùm de Dei decretis ab ęterno factis circa creaturas loquuntur.

Significatum verbi prędeſtino

2. Adu. 2. quòd attenta natura vocabuli *prædeſtinationis* ſignificantis prędefinitionem, ſeu prædeterminationem alicuius rei faciendæ in futuro tem-

tempore, oritur quæſtio, an omnia decreta Dei de rebus faciendis circa creaturas, ſiue res ſint bonæ, ſiue malę malitia pœnæ, ſiue etiàm malæ malitia culpę procedentis à creatura, cum qua permiſſiuè concurrit Deus (vt poſtea dicetur) dicenda ſint prędeſtinationes; an verò illa ſola decreta, quæ reſpiciunt bonum, ſiue ſupernaturale, ſiue naturale. Queſtio de extenſione verbi prædeſtina.

3. Adu. 3. quòd etiamſi prędeſtinatio accipiatur, vt bona tantùm ſupernaturalia rationalis creaturæ reſpicit, adhùc tamen alię quęſtiones inſurgunt: An ſcilicet reſpicit tantùm gloriam, ſeu vitam ęternam, ita quòd prędeſtinatio idem ſit, ac electio ad gloriam ab æterno facta: an verò ſignificet etiam media ad eam conſequendam, vt ſunt habitus ſupernaturales, ſeu bona opera, & auxilia gratię ad ea merita elicienda, ita quòd ad iſta ſe extendat etiam prędeſtinatio. An prædeſtinatio reſpiciat ſolam gloriam, an aliud.

4 Adu. 4. Quòd diuina prædeſtinatio de rebus faciendis quędam dici poteſt abſoluta, quædam verò conditionis, ſeu ex ſuppoſitione (vt loquitur S. Auguſtinus infra adducendus.) Primi generis eſt illa, qua Deus, nulla ſuppoſita conditione creaturæ, decreuit ab æterno aliquid facere in tempore: v.g. decretum de creando Cœlos, terram, elementa, homines, animalia irrationalia, &c. Secundi generis ſunt decreta illa de rebus faciendis ſuppoſita aliqua conditione creaturę: v.g. ſuppoſita inobedientia Adami decreuit, eum eſſe mortalem, eijciendum è Paradiſo; totum genus humanum naturali modo progenitum contracturum originale peccatum, incurſurum ignorãtiam, concupiſcentiam, cæteraq; incommoda, tàm naturalia, quàm moralia: itèm decretum incarnationis diuini Verbi, ſaltem in carne paſſibili, vt docet Prædeſtinatio, quę dam abſoluta, quæ dam ex ſuppoſitione. Earum exempla.

Scotus; vel abſolutè, vt docet cum alijs Sanctus Thomas. De vtroque prædeſtinationum genere loquemur.

Prędeſtinatio ſignificat decretumDei de bono in creatura rationali faciendo.

5. Dico 1. Vox *prædeſtinatio* in Sacra Scriptura omnium primò, ac principaliter ſignificat aliquem diuinæ voluntatis actum, ſeu decretum, quo Deus ſtatuit ab æterno bonum aliquid ſupernaturale rationali creaturæ conferre.

6. Prob. 1. ex vſu, & praxi Sacræ Scripturę, in qua omnis prædefinitio, ac prędeterminatio facta à Deo æternaliter de rebus futuris vocatur *prædeſtinatio*, & res prædefinita dicitur prędeſtinata. Primum exemplum ſit de omnium maximo negotio, nempè de incarnatione filij Dei, ac de Chriſto ad filiationem Dei prędefinito ab ęterno (ſiue antè, ſiue poſt præuiſionem peccati Adæ, nunc parum refert, quia dicetur poſtea.) De eo inquit Paulus Rom. 14. *qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute ſecundùm Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti.*

De Chriſto verificatur.

7. Secundus locus ſumitur ex Rom. 8. 29. vbi de electione Sanctorum ab æterno à Deo facta (ſiue ante, vt teneo, ſiue poſt præuiſa merita) ſic habet; *nàm quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui; vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus*. Deindè Dei ordinem circa electorum, ſeu prædeſtinatorum regimen exponens, dicit, *Quos autèm prædeſtinauit, hos & vocauit, quos autèm vocauit, hos & iuſtificauit, quos autèm iuſtificauit, illos & glorificauit?*

De ſanctis, & electis verificatur

8. Tertius locus huius ſignificati deſumitur ex 1. Corint. 2. 7. vbi iterum loquens de myſterio Incarnationis, ineffabili Dei Sapientia patrando, & ab ęterno prædefinito, inquit. *Loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam præ-*

Alius locus de prædeſtinatione Incarnationis.

prædeſtinauit Deus antè ſæcula in gloriam noſtram; quam nemo Principum huius ſæculi cognouit. Si enim cognouiſſent, numquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent.

9. Quartus locus deſumitur ex Ephe. 1.5. vbi de electione Sanctorum ab æterno facta ſic loquitur. *Benedictus Deus &c. Qui elegit nos in ipſo* (Chriſto) *antè mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius in Charitate, qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ &c.* ergo ex Sacro textu habemus, quòd vox iſta *prædeſtinatio* actiuè ſumpta ſignificat actum diuinę voluntatis, quo ab æterno decreuit aliquid facere in tempore ſibi beneplacito.

Alius locus de electione Sanctorum.

10. Et S. Auguſtinus vocat prædeſtinationem, non ſolum decretum diuinæ voluntatis, quo Chriſtum elegit ad filiationem, & redemptionem &c. ac electionem Sanctorum ad gloriam, & gratiam, ſeu media ad eam, vt paſſim patebit; ſed etiam omne aliud Dei decretum de quolibet alio bono in tempore faciendo. Adducam aliquot exempla. In Euang. Ioann. *tract.* 105. & 6. explicans loca quędam Scripturę, in quibus legitur Deum feciſſe aliqua, quę tunc temporis facta non erant, ſed poſtea facta ſunt, inquit ea intelligi de ęternis decretis, quibus decreuit facienda, & appellat *prædeſtinationes*, ſic. *Qui certis, & immutabilibus cauſis omnia futura prædeſtinauit, quod facturus eſt, fecit.* Item. *Illud prædeſtinandum erat, quod nondum erat, vt ſic ſuo tempore fieret, quemadmodùm antè omnia tempora prædeſtinatum erat, vt fieret.* Et explicans illud Saluatoris, *Pater clarifica me claritate, quam habui priuſquam mundus fieret*, Auguſtinus dicit, *Clarifica me, ſicut tunc, ita,* &

Ex Auguſtino omne decretum Dei ęternum de aliquo faciendo dicitur prędeſtinatio.

Exempla ex S. Auguſtino.

& nunc; ſicut tunc prædeſtinatione, ita & nunc perfectione. Fac in mundo, quod apud te fuerat ante mundum. Alia eius loca, quæ ad idem ſunt, in ſequentibus concluſionibus adducam.

Omnia decreta ęterna diuinæ voluntatis ſunt prędeſtinationes

11. Dico 2. Hæc vox *prædeſtinatio* actiuè ſumpta ſecundùm S. Auguſtinum ſignificat omnia decreta diuinæ voluntatis, quibus ante mundi creationem, & ante omnia ſęcula decreuit aliqua facere, ſiue ſpiritualia, ac ſupernaturalia; ſiuè corporalia, ac naturalia.

S. Auguſt. dicta de prędeſtinat. etiam ad gratiã &c.

12. Prob. 1. de ſpiritualibus, ac ſupernaturalibus, ex celebri illa definitione Auguſtini *in lib. de bono Perſeuer. cap.* 14. *Prædeſtinatio eſt præparatio, & præſcientia beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur*. Et S. Fulgentius in lib. ad Monimum, ait; *Hęc autèm omnia, ideſt, & vocationis noſtræ initia, & iuſtificationis augumenta, & glorificationis præmia, in prædeſtinatione Deus ſemper habuit, quia & in vocatione, & iuſtificatione, & in glorificatione ſanctorum gratiæ ſuæ opera futura preſciuit*. Et infra. *Quos prædeſtinauit ad gloriam prædeſtinauit ad iuſtitiam*.

Tres Auguſtini libri pro Prędeſtinationis ſignificato legendi, & qui.

13. Et certè nimis prolixum eſſet afferre omnia S. Auguſtini loca, quibus decreta diuinę voluntatis de gloria danda electis, & de gratia, meritis, ac medijs pro conſecutione illius, appellat prædeſtinationes: & ne longiùs vagetur curioſus lector ei ſufficeret legere tres Auguſtini libros, nempè primum *de Prædeſtinatione ſanctorum*; Secundum, qui ad hunc ſequitur, ſed inſcribitur *de bono Perſeuerantiæ*; & alium paruulum quinque parua, ſed ſuccoſa capita continentem, qui prætitulatur *de Prædeſtinatione Dei*. In his enim libris, inter cętera, totus eſt Sanctus Doctor in explicando,

do, quòd, & quomodò Deus aliquos elegerit ad gloriam, & ad gratiam, ſeu merita, & media, ac ad perſeuerantiam, quibus peruenitur ad gloriam; & has omnes voluntates, ſeu decreta ſemper vocat *prędeſtinationes*.

14. Prob. modò, quòd alia omnia decreta de rebus alijs faciendis appellet Prædeſtinationes. Ratio autem eius vniuerſalis ea eſt, quia quæcunque Deus facit in tempore, ſiue ſe ſolo, ſiue cum creaturis, iam ab ęterno decreuerat. Ita *in lib.6.de Gen.ad lit. c.* 11. vbi loquens de Ezzechia, ait, *id vtiquè faciens Deus, quod antè conſtitutionem mundi ſe facturum præſciebat, & in ſua voluntate ſeruabat*: & *in lib. 22. de Ciuit.Dei, c.*12. inquit, *Dicimus, fiet, ſi Deus voluerit: non quia Deus nouam voluntatem, quam non habuit, tunc habebit, ſed quia, quod ex æternitate in eius immutabili præparatum eſt voluntate, tunc erit*. Si ergo ab æterno deſtinauit omnia, quę in tempore facit, ac facturus eſt; omnia illa decreta, ſeu deſtinationes, meritò dicuntur prædeſtinationes. Et in *lib. de bono perſeuer. c.* 17.ait, *In ſua, quæ fallit, mutarique non poteſt præſcientia, opera ſua futura diſponere, id omninò, nec aliud quidquam eſt, prædeſtinare*.

Alia omnia decreta ex Auguſtino ſūt prædeſtinationes.

Clara Auguſtini de hoc ſignificato loca.

15. Immò decreta etiam damnationis impiorum ob pręuiſa eorum demerita, ſępiſſimè appellat prædeſtinationes, quia reuera ſunt deſtinationes ab ęterno ſancitę de rebus in tempore faciendis, vndè *in quæſt.*40. ſuper lib.Iudic.ait, *inimici omninò pœnis gehennæ prædeſtinati ſunt, vbi erit fletus, & ſtridor dentium*. In lib.de peccat.mor. c.17.inquit, *ſiuè damnandi prædeſtinati ſunt propter iniquitatem ſuperbiæ*; & in lib. de Perfect. iuſtitiæ c.13.ait. *In hominum genere, quod prædeſtinatum*

Etiam decreta damnationis vocat prędeſtinationes.

eſt ad interitum, ſuper hoc reſpexit Dei preſcientia, protulitque ſententiam. Alia plura ſuppetunt eiuſmodi Auguſtini loca, vt lib. 21. de Ciuit. cap. 24. de reprobis inquit, *qui licet in hac vita ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in ignem æternum ire cum Diabolo.* Et alibi ſæpè: Tamen quia communiter Eccleſia vocem *prædeſtinationis* accipit in bonum, ideſt, quatenus ſignificat electionem Sanctorum ad gloriam, & gratiam, & de hac ſum locuturus, non curo alia loca adducere.

Multa Auguſtini dicta de hoc ſignificato.

16. Dico 3. ex S. Auguſtino Diuina Prædeſtinatio quædam eſt *alligationis, & potentiæ*; quædam verò *conditionis, & iuſtitiæ*: ita *in lib. de Prædeſtinatione Dei cap. 1.*

Ex Auguſtino Prædeſtinatio alligationis, & conditionis.

17. Prob. & declaratur: S. Auguſtinus in præfato capite hæc habet. *In primis nefas eſt dicere, Deum aliquid, niſi bonum prædeſtinare. Sed prædeſtinationum aliæ ſunt alligationis, aliæ conditionis: iſtæ ſunt iuſtitiæ; illæ potentiæ.* Declarat deindè vtraſque ſic. *Creauit Deus Cælum, & Terram; Solem, & Lunam; diem, & noctem. Prædeſtinauit inſuper, vt Cælum ſemper moueretur; Terra immobilis circumuoluenti Cælo, loco centri haberetur. Sol, & Luna diei, noctique præeſſent, dies, & nox certis temporibus viciſſim præeſſent. Hæ prædeſtinationes potentiæ ſunt, & alligationis; vnumquodque enim eorum, quæ prædiximus, ſic alligatum eſt ſuo operi per prædeſtinationem, vt ab eo dimoueri non poſſit.* Poſteà declarat prædeſtinationes iuſtitiæ, ſeu conditionis, ſic. *Creauit Deus hominem, & prædeſtinauit, vt ſi obediens eſſet, ac à guſtu vetiti pomi ſe abſtineret, in vita permaneret; ſin autem inobediens eſſet, ſententiam mortis ſubiret. Hæc prædeſtinatio conditionis eſt, & iuſtitiæ.* Et rationem aſſignat, dicens, *Non enim Deus antè caſum hominis*

Senſus, & mens clara Auguſtini prędeſtinationis alligationis, & potentię.

Prędeſtinatio conditionis, & iuſtitię.

nis ſic eum per potentiam alligationis prædeſtinauit morti vt neceſſe eſſet eum mori; ſed ſub ea conditione, ſi peccaret: quia igitur peccauit; iuſtum erat, vt moreretur.

18. Itaque omnia illa decreta abſoluta, quibus Deus ab ęterno ſtatuit aliqua futura, ſiue ab eo ſolo, ac immediatè, ſiue cum creaturarum concurſu facienda, in Auguſtini, & vera ſententia, appellantur prædeſtinationes potentiæ, & alligationis: abſolutè futura ſunt ea, quæ decreta ſunt: illa verò decreta, quæ Deus fecit ab æterno, ſuppoſita aliqua conditione ex parte creaturæ, quæ non feciſſet, niſi conditio illa præuiſa eſſet ponenda à creatura, dicuntur conditionis, quia ea, quæ ſtatuta ſunt per talia decreta ſupponunt eam conditionem. Priora dicuntur Potentiæ, quia à ſola diuina Potentia, Deo ſic volente pendent; & dicuntur alligationis, quia abſolutè nullo habito ad creaturam aliquam reſpectu futura ſunt. Poſteriora verò dicuntur conditionis, quia dependenter ab aliqua conditione ſtatuta ſunt: At nota, quòd iſta quoque decreta, quę facta ſunt ſuppoſita conditione, immutabilia ſunt; nam poſt conditionem alligata ſunt.

Regula generalis talium decretorum.

19. Eiuſmodi autem ſunt prędeſtinationes, ſeu decreta, quibus ſtatuta ſunt mala omnia, quæ humano generi ex Adæ peccato acciderunt, vt mortalitas, eiectio è terreſtri Paradiſo, amiſſio originalis iuſtitiæ, ignorantia, concupiſcentia, incurſus originalis peccati, Cęli clauſio; filij Dei incarnatio, ſaltèm in carne paſſibili, & cætera omnia, quę ſuppoſito Adæ peccato acciderunt, quæ, eo non exiſtente, non accidiſſent.

Omnia mala quæ ex Adæ peccato acciderunt ex conditione decreta ſunt, & aliqua bona.

Hinc oriuntur poſteà difficillimæ quęſtiones; An aliquorum, & non omnium hominum electio

ad gloriam facta ſit à Deo ex conditione peccati Adę, quo non poſito omnes fuiſſent electi. Secunda, An etiam ſuppoſito, vel non ſuppoſito Adæ peccato, electio ad gloriam facta ſit ex conditione prę uiſorum meritorum, ſicut reprobatio aliorum facta eſt ex conditione præuiſorum demeritorum. Tertia, An electio, ſeu prædeſtinatio ad fidem, ſeu vocationem adultorum facta ſit ex ſuppoſitione, ſeu conditione conſenſus naturalis. Quarta, An prædeſtinatio, ſeu electio ad gratiam efficacem pro operibus meritorijs præcepti, aut conſilij, aut etiam ſupererogationis facta ſit ex ſuppoſitione, ſeu conditione, quòd homines conſentiant illuminationibus, ac inſpirationibus ſufficientibus: Et aliæ ſimiles quæſtiones, quæ tanto rumore, calore, ac labore, ſine vllo fructu meo videri diſputantur: etenim hæc omnia in Dei præſcientia prædefinita, ac prædeſtinata ſunt ab æterno. Sed diſputatur ſolùm à Theologis, an ſint prædefinitiones, ſeu prædeſtinationes alligationis, an conditionis; ſi potentiæ, an iuſtitię: Quæ quidem Deo duce cum S. Auguſtino ſoluemus. Argumenta verò, quæ contra æternas iſtas prædeſtinationes militant, ſi acceptionem perſonarum, vel neceſſitatem imponant, in ſuis locis ſoluentur negatiuè.

Multę quæſtiones ortę de Prædeſtinatione conditionis.

CAP. II.

An ab æterno facta ſit prædeſtinatio aliquorum ad gloriam.

10. ADu. quòd ſicut Chriſtus docuit *Matth.* 20. & 22. *multi ſunt vocati, pauci verò electi*, & iſti dicuntur, & ſunt prædeſtinati ad glo-

Senſus quæſiti.

gloriam,ſic enim à Saluatore vocantur; vt ex toto textu Euangelico patet;ideò de iſtis electis,ſeu prædeſtinatis loquimur, quando facta fuit eorum electio, ſeu prędeſtinatio; num in tempore, puta in creatione mundi, vel ante, & ab æterno; ſupponitur autem de fide, quòd facta ſit; nàm *Rom.*8. dicitur, *quos prædeſtinauit,hos & vocauit, quos vocauit, illos & iuſtificauit, quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit*;& alibi ſæpè, vt infrà.

21. Adu.2.quòd nunc quærimus de præceſſione deſtinationis in ordine ad tempus, an ſcilicet, vt dixi, facta ſit in tempore, vel ante omnia tempora, & ab æterno: poſteà loquemur de præceſſione ad motiua,ſeu merita, & de præceſſione eius ad alia decrèta circa naturalia, ac ſupernaturalia creaturæ rationali conferenda. His poſitis

22. Dico, Prædeſtinatio, ſeu electio aliquorum, ſiue hominum, ſiue Angelorum ad gloriam, non in creatione mundi, vel alio tempore facta eſt, ſed ab æterno. — Prædeſtinatio ad gloriam ab ęterno facta.

23. Prob.1.ex Epheſ.1.4. *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti &c. ſicut elegit nos in ipſo antè mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius in Charitate. Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum ſecundùm præſcientiam voluntatis ſuæ &c.* — Ex Sacra Scriptura.

23. Neque huic textui repugnat aſſertum à Saluatore Matt. 25. 34. quòd in die iudicij dicet electis; *Venite benedicti Patris mei, Poſſidete paratum vobis regnum ab origine mundi*, quaſi præparatio, ſeu prędeſtinatio, ac electio Sanctorum facta ſit, quo tempore factus eſt mundus, nam reſpondetur,quòd textus Arabicus legit *antè conſtitutionem mundi*. Et Apoſtolus Paulus à Spiritu Sancto edoctus de Euangelio, vt ipſemet dicit — Reſponſio ad tacitam obiectionem.

Gal. 1. 12. non dixiſſet ante mundi conſtitutionem, niſi ſic legendum eſſet Chriſti dictum Matt. 20. ideòque Sancti Patres, & Eccleſiæ Doctores, cęterique Theologi hoc modo legunt, & intelligunt.

S. Auguſt. 25. S. Auguſt. in eum locum ad Epheſ. vt gloſa quoquè notauit, inquit. *Quomodò enim eligeret eos, qui nondùm erant, niſi prædeſtinando; elegit ergo prædeſtinando nos*. Idem dicit in tract. 68. in Ioan. & nunc habetur etiam in can. *In Domo* 11. *De Pœnit. diſt. 4. manſiones multæ comparatæ ſunt in prædeſtinatione, ſicut ait Apoſtolus, elegit nos antè mundi conſtitutionem prædeſtinando; parando autem in operatione*.

S. Ioan. Chryſoſt. 26. S. Ioannes Chryſoſtomus hom. 34. in Gen. ait, *Vide bonitatis Dei excellentiam, quanta ergà noſtrum genus miſericordia vſus ſit, vt antè iacta fundamenta mundi nobis regni Cœlorum fruitionem parare dignatus ſit*. Et in hom. 1. in Epiſt. ad Titum, inquit, *oſtenditur ex his nobilitas noſtra, quòd non nuper, ſed olim, atquè ab ipſis initijs dilecti ſumus*

S. Hieron. 27. S. Hieron. in citatum Matt. locum, *ab origine mundi*, ait, *Hoc iuxta præſcientiam Dei accipiendum, apud quem futura iam facta ſunt*: & in locum cit. ad Epheſ. c. 1. inquit. *Quòd autèm electos nos, vt eſſemus ſancti, & immaculati coram ipſo, hoc eſt Deo, antè fabricam, mundi teſtatus eſt, ad præſcientiam Dei pertinet, cui omnia futura, & antequàm fiant vniuerſa ſunt nota*. Et in alio Commentario eiuſdem Epiſt. & capitis dicit, *elegit nos antè mundi conſtitutionem, quia nihil nouum eſt ei, apud quem omnia erant, antequàm fierent*. Et vt occurrat Origeniſtis, ſubdit, *Non vt quidam Hæretici putant, animas antè in Cœlo fuiſſe creatas*. Quaſi dicat, omnia ab æterno decreta fuiſſe, vt eſſent,

Ante mundum ab æterno facta eſt prędeſtinatio.

eſſent, non verò facta fuiſſe ex tunc.

28. Theodoretus in cit. locum ad Epheſ. ait, *ſicut, elegit nos in ipſo antè mundi conſtitutionem; ab initio enim antè conſtitutionem mundi ea quę ad nos pertinebant præſciuit, & præfiniuit. Docet etiam quanam de cauſa elegerit, ſcilicèt, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius. Et quomodò elegit eos, qui nondùm nati erant? in Charitate qui prædeſtinauit in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum, &c.* Theodoretus.

29. S. Bernardus ſerm. 2. de Cantico Ezzechiæ, ait. *Generatio cęleſtis eſt æterna prædeſtinatio, qua Deus prauidit eos conformes fieri imaginis filij ſui, ex his nullus in peccato perſeuerat; quia nouit Dominus, qui ſunt eius, & propoſitum Dei manet immobile.* Et ſerm. 78. *in Cantic.* inquit, *Tria eſſe quædam, quæ ſibi vendicat author Deus, præuenitque in illis omnes auxiliatores, & cooperatores ſuos; Prædeſtinationem, creationem, & inſpirationem. Quorum prædeſtinatio, non dico ab exortu Eccleſiæ, ſed nec à mundi principio quidem principium habuit, non deniquè à tempore illo, vel illo, ſed antè tempora eſt. Porrò creatio cum tempore, inſpiratio iàm in tempore fit, vbi, & quando vult Deus. Sanè ſecundùm prædeſtinationem numquàm Eccleſia electorum penes Deum non fuit.* S. Bernardus.

30. Confirm. ex Act. Apoſt. c. 13. 48. vbi habetur, quòd Antiochiæ Piſidiæ prædicante Paulo, *crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Omnes autèm interpretes intelligunt de æterna præordinatione, ſeu prædeſtinatione. Ex Act. Apoſt.

31. Prętereà ex perfectione cognitionis diuinæ, nam ex pſal. 138. habetur. *Ecce tu Domine cognouiſti omnia nouiſſima, & antiqua,* inter nouiſſima ſunt electi, & prædeſtinati, qui Deo fruentur, ideò Argum. ex perfectione Dei.

ait

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
Digitized by Google

ait Apoſtolus, *nouit Dominus, qui ſunt eius*. At non poſſet eos ab æterno noſcere tales, niſi ex tunc tales deſtinaſſet.

Argum. ex generali doctrina decretorũ Dei ex Auguſt.

32. Prob. inſuper ex generali doctrina decretorum omnium Dei de faciendis circa creaturas, quæ, vt ex tract. de Voluntate Dei ſuppono, ab æterno omnia facta ſunt. Vnde Auguſtinus in Ioan. tract. 105. ait, *Qui certis, & immutabilibus cauſis omnia futura prædeſtinauit, quod facturus eſt fecit*. Et explicans illud Chriſti dictum, *Clarifica nunc me Pater Claritate, quam habui priuſquàm mundus fieret*, dicit; *ad quid hoc valet, quòd ait, & nunc clarifica me, ſicut tunc, ita & nunc; ſicut tunc prædeſtinatione, ita & nunc perfectione, & in mundo, quod iàm apud te fuerat antè mundum, fac in tuo tempore, quod ante omnia tempora ſtatuiſti*. Alia loca ommitto. Concors enim eſt Patrũ, ac Theologorũm ſententia; quòd omnia, quæ facit, ac faciet Deus in tempore, ab æterno decreuit ea facere, ſed pro tali tempore.

Communis eſt hęc doctrina.

Nec puto neceſſarium alios adducere D. D. pro hoc puncto, quòd prædeſtinatio aliquorum ad gloriam ab ęterno ſit facta: Omnes enim Scholaſtici, vt S. Thomas, S. Bonau. Alenſis, Scotus; & poſteà moderni omnes eam docuerunt duce S. Auguſtino; neque de hoc eſt difficultas, ſed de alijs mox diſcutiendis: ideò ſit

CAPVT III.

An etiam ab æterno facta ſit prædeſtinatio aliquorum ad gratiam.

33. Ad. 1. quòd licet ex duobus præcedentibus capitibus colligi poſſit affirmatiua

ua ſolutio huius quęſiti ex generali principio, quòd omnia decreta Dei de rebus faciendis in tempore, facta fuerint ab ęterno, ſed exequenda in tali tempore: nihilominus pro clariori notitia harum prædeſtinationum de rebus humanam, vel Angelicam libertatem concernentibus, operæ prætium exiſtimaui, diſtinctè, ac ſpecialiter de eis loqui.

Ratio cur ſpecialiter de hac re loquitur Author.

34. Adu. 2. quòd licet nomine gratiæ intelligatur quodcumque bonum, ſeu beneficium, ſiue naturale, ſiue ſupernaturale gratis, & ſine intuitu meriti conceſſum homini, vel Angelo à benignitate, ac liberalitate Dei; tamen hic non loquor de gratia ſic generaliter ſumpta, ſed de gratia, & gratijs ſupernaturalibus, quas Deus conferre dignatur hominibus, quæ vel ſunt media ad vitam æternam, vel ſunt ipſamet vita æterna, quę, vt poſtea dicam, dicitur *gratia pro gratia*.

Gratię nomen Vniuerſale, quid ſignificat.

De qua gratia eſt hic ſermo.

35. Adu. 3. quòd vocabulum hoc *gratia*, vt eſt commune ad omnia dona ſupernaturalia, ſiue habitualia, ſiue actualia, quæ à Deo creaturę rationali conferuntur, ſic poſſet definiri, *eſt Donum Dei gratis datum creaturæ rationali diſponens eam ad æternam beatitudinem, & adeptio ipſiuſmet beatitudinis*. Et ſic ſub iſto vocabulo *Gratia*, continentur habitus Theologici, Fides, Spes, & Charitas, ipſaque habitualis Gratia ſanctificans, ſi ponatur diſtincta à Charitate: ſub eodem continentur ſeptem dona Spiritus Sancti; nouem gratiæ gratis datæ; octo beatitudines; continentur quoque lumen glorię, ipſaque Dei viſio, ac fruitio: itèm quatuor corporis beatitudines, impaſſibilitas, ſplendor, ſubtilitas, & agilitas. Sub eo continentur virtutes morales, ſi ponantur infuſæ; itèm donum contemplationis infuſæ, immò & acquiſitæ,

Definitio Gratię, vt communis ad omnia dona ſuper naturalia.

Omnia ſupernaturalia collata creaturæ ſunt gratiæ.

ſitæ, ac etiam meditationis, cæterarumque deuotionum, ac vnionum cum Deo ſpecies; & tandèm ſub eo vocabulo tamquàm præcipuum analogatum, de quo tanta fuit cum Pelagianis, ac Cęleſtianis, Auguſtini diſputatio, continentur omnia diuina auxilia, quæ neceſſaria ſunt homini ad benè, aut meritoriè operandum in ordine ad ſalutem; quæ ratione effectuum diuerſis nominibus appellantur; nempè illuminationes reſpectu intellectus, & inſpirationes reſpectu voluntatis; vocationes, excitationes; auxilia, adiuuantia; ſufficientia; & efficacia ad meritoriè operandum, ac vſque in finem perſeuerandum. De quibus ſingillatim erit ſermo in proprijs locis. De his ergo omnibus gratiarum generibus, quæ à Deo hominibus conferuntur, nunc eſt ſermo, an ſcilicet de his omnibus reſpectiuè dandis factæ iam fuerint prędeſtinationes ab ęterno.

Omnia auxilia actualia.

Diuerſa auxiliorum nomina.

36. Adu. quòd tàm circa prædeſtinationes ad gloriam, quàm circa prædeſtinationes ad præfatas gratias occurrunt multæ graues, ac inextricabiles difficultates, nempè an factę ſint cum, vel ſine pręuiſione meritorum: et ſi ſine, quomodò non detur acceptio perſonarum, quæ cum fide Catholica in Deo non eſt admittenda. Si autem cum præuiſione meritorum, quomodò ſaluatur ratio gratię, quę ſi datur ex meritis, vt ait Apoſtolus, non eſt gratia. Secunda difficultas, quomodò ſaluatur libertas, cùm prędeſtinationes iſtæ factæ ſint ab æterno, & Dei decreta non poſſint fruſtrari; & propterea, quomodò voluntas remaneat libera, ſi nequeat reſiſtere Dei voluntati, & facere contrarium eius, quod prædeſtinauit Deus. Tertia difficultas, circa gratias actuales, & opera meritoria. etiam ſi diceretur, quòd ex pręuiſione

Difficultates multę, quę occurrunt in his prædeſtinationibus ad gratias.

ne

ne conditionata conſenſus hominis ad auxilium offerendum tempore congruo, Deus decreuerit, ſeu prædeſtinauerit dare efficax auxilium, quomodò ſaluatur libertas hominis, qui in tempore, hìc, & nunc vult operari; ſi decretum illud iam ab æterno factum nequit mutari, aut fruſtrari. Hæ, ac ſimiles difficultates, quæ omnium Theologorum, ipſiuſque Auguſtini torſerunt ingenia, in proprijs capitibus diſtinctè, & pro viribus, S. Auguſtino Duce, diſcutientur; & ſi non ad ſufficientiam, tamen ad ſobrietatem captiuando intellectum ad obſequium fidei. Omnes in proprijs locis diſcutientur.

37. Dico ergo, omnium præfatarum, & aliarum ſimilium gratiarum prędeſtinationes pro creaturis, quibus conferuntur, ab æterno factæ ſunt. Omnium gratiarum prędeſtinationes ab ęterno factę.

38. Prob. generali ratione, vt in pręcedenti capite; omnia agibilia à Deo ſiue à ſe ſolo, ac immediatè, ſiue cum creaturæ cooperatione ab æterno deſtinata, decreta, & definita ſunt; ergo, cùm collationes harum gratiarum ſint potiora, imò potiſſima Dei agibilia, non in tempore, ſed ab ęterno decretę, & deſtinatæ ſunt. Anteced. pluribus medijs probatur à S. Auguſt. 1. *ex lib.* 10. *de Ciuit. c.* 12. *quæ futura ſunt tempora, iàm in conſpectu Dei facta ſunt.* In *lib.* 11. *c.* 21. de diuina rerum ſcientia multa dicit, pręſertim hęc. *Dum Deus vidit, quia bonum eſt; quod niſi vidiſſet antequàm fieret, non vtiquè fieret: docet bonum eſſe, non diſcit.* Hoc dicit contra Platonem; & infra ait. *Non more noſtro Deus quod futurum eſt proſpicit, vel quod pręſens eſt aſpicit, vel quod præteritum eſt reſpicit, ſed alio modo à noſtrarum cogitationum conſuetudine longè, altèque diuerſo. Ille quippè non ex hoc in illud cogitatione mutata; ſed omninò immutabiliter* Ex S. Auguſt.

videt; ità vt in illa quidem, quę temporaliter ſunt, & futura non ſunt, & præſentia iam ſunt, & præterita iam non ſunt: ipſe verò hæc omnia ſtabili, ac ſempiterna præſentia compræhendit; nec aliter nunc, aliter antea, aliter poſteà; quoniam non ſicut noſtra, ita quoq; eius ſcientia trium temporum, præſentis, pręteriti, vel futuri varietate mutatur. Neque enim eius intentio de cogitatione in cogitationem tranſit: in cuius incorporeo contuitu ſimul adſunt cuncta, quæ nouit. Si igitur ab æterno Deus cognoſcit quæ futura ſunt in tempore; cùm hęc ſcientia futurorum ſit viſionis, & futura iſta ab ipſomet Deo facienda ſint, ab ipſomet habent determinationem, cùm à numero poſſibilium ſecernuntur, & in numero futurorum ponuntur; & proindè ſi ab æterno pręuiſa; ab æterno quoque, immò in aliquo antecedenti rationis ſigno (vt in ſuo loco dicam) decreta, ac definita, & ſic antè tempus decreta, ac prædeſtinata ſunt.

Multa S. Auguſt. loca ad idē.

39. Prob. 2. etiàm de ijs gratuitis, ac ſupernaturalibus, quæ à Deo, concurrente creatura, fiunt (de quibus fortaſſe eſt difficultas) v. g. conſenſus in vocatione alicuius ad fidem; quęlibet operatio meritoria, ſiue præcepti, ſiue conſilij, ſiue ſupererogationis; perſeuerantia finalis in ſtatu gratiæ; dico, quòd cùm hæc omnia fieri non poſſint ſine Dei gratia, & adiutorio (vt poſtea probabo) dico inquam, quòd de his omnibus gratijs, & adiutorijs, iàm ab æterno factæ ſunt prædeſtinationes. Nam ſiue dicatur, quòd decreto abſoluto, & ſequente ſcientiam ſimplicis intelligentiæ Deus ſtatuit gloriam, & media ad eam, nempè merita ex donis gratię elicienda dare aliquibus, & per conſequens perſeuerantiam vſquè in finem; vel vt alij volunt, Deus ex ſcientia con-

In omnī ſententia prędeſtinationes ad omnes gratias factę ſunt ab æterno.

conditionata meritorum elegerit aliquos ad gloriam, & ex eadem ſcientia conſenſus ad illuminationes, & inſpirationes dandas eiſdem in temporibus congruis ſtatuit, ac decreuit dare gratiã ad talem cõſenſum; ſemper ſequitur, quòd decreta illa, ac prędefinitiones diuinæ voluntatis alterutro modo factę, ab ęterno factę ſint. Et conſequenter prædeſtinatæ, prædecretæ, ac prędefinitæ ſint omnes iſtæ gratiarum collectiones: qua autèm ſcientia præcedente factæ ſint iſtæ prædeſtinationes gratiarum, dicam poſteà.

40. Prob. vlteriùs ex S. Auguſt. *lib. de bono Perſeuer. cap. 19. Quæ dantur à Deo, & ea ſe daturum præſciuit, profectò prædeſtinauit*. Sed non ſolùm gloria, verùm etiam gratia, & omne genus gratię à Deo datur; quia dicitur, *gratiam, & gloriam dabit Dominus pſal. 83*. Et Paulus pluſquam centies docet, à Deo conferri creaturis rationalibus omnia gratiarum genera: Igitur pręſciuit, ſe daturum; at non poterat præſcire, niſi prædecreuiſſet, ſeu prædeſtinaſſet facere. *Et in cap. 23.* eiuſdem libri, inquit. *Hæc igitur, quę poſcit à Domino, & ſemper ex quo eſſe cœpit Eccleſia, iſta Deus vocatis ſuis daturum ſe eſſe præſciuit, & in ipſa prædeſtinatione iàm dederat*. Et poſt, *ille itaquè dicat, Eccleſiam aliquandò in fide ſua non habuiſſe veritatem prædeſtinationis huius, & gratiæ, qui dicere audet aliquandò non oraſſe, vel non veraciter oraſſe, ſiuè, vt crederent infideles, ſiuè vt perſeuerarent fideles. Et tract. 104. in Ioan.* inquit, *Quicumque ergo in Dei prouidentiſſima diſpoſitione præſciti, prædeſtinati, vocati, iuſtificati, & glorificati ſunt, non dico etiàm nondum renati, ſed etiam nondum nati, iam filij Dei ſunt, &c.* Et S. Fulgentius *in lib. 3. ad Monimum*, dicit, *Hæc autèm omnia, ideſt, &*

Ex S. Aug. aliud argum.

Alia S. Auguſt. arg.

vocationis noſtræ initia, & iuſtificationis argumenta, & glorificationis præmia in prædeſtinatione ſemper Deus habuit: quia & in vocatione, & iuſtificatione, & glorificatione Sanctorum gratiæ ſuæ opera futura præſciuit. Clariùs autèm *in lib. de Verit. prędeſt. & grat.*, ſic loquitur. *Omnes prædeſtinati ſic vocantur, vt iuſtificentur: ſic iuſtificantur, vt glorificentur. Ac per hoc prædeſtinauit quos voluit, & ad opera bona, & ad præmia ſempiterna; prædeſtinauit ad vitam bonam, prædeſtinauit ad vitam æternam; prædeſtinauit ad fidem; prædeſtinauit ad ſpem; prædeſtinauit adoptando in ſæculo; prædeſtinauit glorificando in regno, &c.*

Clariùs ſæpè id docet S. Aug.

41. Et tandem in eodem *lib.3.* docet nullum Chriſtianum poſſe dubitare, quòd Deus ad omnia beneficiorum, ſeu gratiarum genera, quos voluit ab ęterno prędeſtinauit, apertis hiſce verbis. *Quos filios Dei ſecundùm veræ fidei regulam ſanctarum ſcripturarum authoritate firmatam, non ſolùm ad præmium glorificationis, ſed etiàm ad gratiam iuſtificationis, nec ſolùm ad ęternam beatitudinem, quæ non mutatur, verùm etiàm ad fidem, quę per Charitatem operatur; neque ad æterna tantùm præmia, ſed etiàm ad bona merita gratuita bonitate Dei antè mundi conſtitutionem in Chriſto prædeſtinatos, & huius prędeſtinationis beneficio ſecundùm propoſitum vocatos, & iuſtificatos, nullus ambigere debet Chriſtianus.*

Euidentiſſimè conſtat

42. Concludendum ergo, quòd omnia beneficia ſpiritualia, ac ſupernaturalia, quæ nomine gratiarum veniunt, & creaturis rationalibus à Deo in tempore conferuntur, & conferentur in æternum, iàm ſunt à Deo prædecreta, & prædeterminata, ſeu prædeſtinata, ponenda tamen in executione pro determinato tempore. At quid dico

Generalis concluſio, quòd omnia dona gratię ab ęterno ſūt prędeſtinata.

co beneficia ſpiritualia,ac ſupernaturalia tantùm; dicendum generaliter, omnia naturalia quoquè, atquè corporalia, quę Deus omni creaturę largitur, vt animarum,& corporum productiones,Cęlorum motus, elementorum, ac mixtorum generationes, & alterationes; vnico finiam verbo concurſus diuinæ potentiæ ad omnia creaturarum opera. Hæc inquam omnia Deus pręſcit certò futura, quia ipſe pręcdecreuit, & pręděſtinauit facere: et ſic pręděſtinata iàm ab ęterno fuiſſe confiteri debemus.

43. Duo in hac materia occurrunt difficultatum genera. Vnum reſpectu creaturę liberæ, an,& quomodò ei non præiudicent iſtę ab æterno factæ prædeſtinationes. 2. An, & quomodò Deus non poſſit aliquod nouum decretum facere, & mutare quod decreuit. A ſecunda incipiam,quia dignior eſt: Ideò ſit

CAP. IV.

An prædeſtinationes iſtæ præiudicent diuinæ libertati, & potentiæ.

44. ADu. rationem dubitandi, hanc eſſe; quia ſi ab æterno Deus prædefiniuit, ſeu prædeſtinauit omnia,quæ facturus eſt; duo præiudicia videntur conſequi; vnum reſpectu Omnipotentię, quia non poſſet alia facere vltra ea, quæ facere decreuit. Secundum pręiudicium eſt reſpectu libertatis diuinę; quia ſi iàm decreuit facere omnia, quę facit, ac facturus eſt; non poſſet circa ea variare; & ſic non haberet liberum dominium ſuorum actuum, nequè creaturarum. Hoc ergo videndum quomodò ſuppoſitis hiſce præ-

Ratio dubitandi, quę.

Saluanda Dei omnipotentia,& libertas.

prędeſtinationibus rerum omnium in quolibet ordine futurarum, ſaluetur Dei omnipotentia, ac libertas in operando, ſi nec alia, nec aliter facere poteſt.

45. Adu. 2. *ex tract. de immutabilitate Dei*, quòd de fide eſt, Deum eſſe immutabilem quoad eſſe, & quoad operari. Nàm Malach. 1. 6. dicitur: *ego Deus, & non mutor*; & Iacobi 1. 17. *Apud quem non eſt tranſmutatio, nec neceſſitudinis obumbratio*: & pſal. 32. *Conſilium Domini in æternum manet. Cogitationes cordis eius in generationem, & generationem*. Et Rom. 9. 11. de Iacob, & Eſau dicitur, *cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali (vt ſecundùm electionem Dei propoſitum maneret, &c.)* ideſt non mutaretur. Et alia ſimilia ſuppetunt S. Scripturę loca, in quibus de immutabilitate Dei, ac decretorum, & dictorum eius fit mentio. Et tamen aliqua ſunt loca, in quibus videtur, Deum mutaſſe ſententiam, v. g. Gen. 6. *cùm videret Deus, quòd cuncta cogitatio hominis prona eſſet ad malum, & quòd omnis caro corruperat viam ſuam ſuper terram, dixit, pœnitet me feciſſe hominem*; & Ionę 3. vbi Deus per hunc Prophetam prædicit, *adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur*; & tamen ijs tranſactis, Niniue non fuit ſubuerſa, ſed ei pepercit Deus, quoniam totus populus egit pœnitentiam. Et Saluator dicit Matt. 11. 23. *Si in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ in te, (Capharnaum) fortè manſiſſent vſquè in hanc diem*. Idem dicit de Tyro, & Sydone; & ſic, quaſi ſi potuerit Deus mutare decretum, ſequitur, quòd prædeſtinationes non ſint immutabiles: et proindè non eſſe admittendum factas ab æterno. Hęc ergo ſoluenda eſt difficultas.

Deus immutabilis omnino.

Quędam loca, quę mutationem ſonāt declaranda.

46. Adu. 3. *ex tract. de voluntate Dei*, quòd

Deus

Deus eſt ſummè liber; nàm in pſal.134. habetur, *Deus omnia quæcumque voluit, fecit in Cælo, & in Terra, in mari, & in omnibus abyſſis*. Et Paulus ad Rom.8.*Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*. Et ex epiſt.Iacobi 1. *Voluntariè genuit,non verbo veritatis*. Et tandèm Exodi, 33.19.*Miſerebor cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placebit*. Immò Dei libertas in operando ad extra eſt origo, radix, & prototypus omnis libertatis humanę, vndè Macarius in homil. 15. in hoc potiſſimè aſſerit conſiſtere imaginem Dei in homine, inquiens, *Hominem eo ipſo ad imaginem Dei eſſe factum, quòd ſit liber, ac ſui iuris: quoniam vt Deus liberi eſt arbitrij, & quod vult facit; ſic & tu liber es arbitrij, &c.* Nequè vllus Catholicus, aliuſue mentis compos, qui ſacras litteras libauerit, hanc ſummam libertatis perfectionem à Deo auferre ſomniauit. Hoc autèm ſtante; ſi prædeſtinationes æternæ ſunt, cùm immutabiles defendantur, libertas diuinę voluntatis non ſaluatur, quia Deus non videretur remanere liber ad faciendum oppoſitum eius, quod prędeſtinauit; Hęc difficultas ſoluenda eſt, ſi prędeſtinationes defenduntur, ſicut defendi debent.

Alia difficultas de libertate Dei.

Imago Dei in homine valdè per libertatem exprimitur.

47. Adu.4. *ex tract. de omnipotentia Dei*, quòd inter primarias Dei perfectiones reſpicientes terminum ad extra, eſt *Omnipotentia*. Ipſemet Deus de ſeipſo eam ſępè teſtificatur, prima vice Gen. 17.1. dicens Abrahę, *ego Deus Omnipotens*. Idem replicat Gen.35.11.& in ſacro textu per 74. vices *Omnipotens* prædicatur. Ideò in ſymbolo Apoſt. primo loco ponitur huius diuinæ proprietatis articulus. *Credo in vnum Deum Patrem Omnipotentem*. Et S.Auguſtinus *ferm.139.de Temp. c. 2. ait, non dico da mihi Chriſtianum, da mihi Iudæum*;

Dei omnipotentia, magna eius perfectio.

ſed

Ab omnibus creditur.

ſed da mihi paganum, idolorum cultorem, demonum ſeruum, qui non dicat Deum eſſe omnipotentem: negare Chriſtum poteſt, negare Deum omnipotentem non poteſt. Hoc autem ſtante, videndum quomodò ſuppoſitis prędeſtinationibus ęternis omnium à Deo agendorum, ſaluetur omnipotentia, cùm nequeat ea non facere, vel alia noua, aut eis contraria facere. Ideò

Prędeſtinationes non præiudicant immutabilitati Dei in operando.

48. Dico 1. Prędeſtinationes rerum futurarum à Deo ab ęterno factæ, immutabilitati Dei in operando non pręiudicant.

Ex S. Scriptura.

49. Prob. ex ſupra cit. loco pſal. 32. *Conſilium autèm Domini in æternum manet; cogitationes cordis eius in generationem, & generationem*. Interl. quæ eſt Hieronymi, Ver. *Conſilium in æternum*, dicit, *nullo tempore diſſoluitur*, & Ver. *cogitationes*, dicit, *cogitationes ſapientiæ eius non ſunt mutabiles*. Glo. ord. *cogitationes*, dicit, ideſt *prædeſtinatio, in qua omnia repoſita ſunt, quę ſic permanent, ſicut præuiſa ſunt*.

Ex S. Aug.

50. S. Auguſt. in ſecunda explicatione pſal. 32. dicit, *Vndè igitur conſilium Domini manet in ęternum, niſi de nobis antè præſciuit, & prędeſtinauit? Quis tollit prædeſtinationem Dei antè mundi conſtitutionem? Vidit nos, fecit nos, emendauit nos, miſit ad nos, redemit nos: hoc eius conſilium manet in æternum. Hęc cogitatio manet in ſæcula ſæculorum*.

51. Idem S. Doctor ſæpè de immutabilitate conſiliorum, ſeu decretorum Dei loquitur, præſertim *in lib. 83. qq. quæſt. 53. & in lib. 2. ad Simplic. q. 2.* vbi docet, quòd in pręſciente omnia, vt eſt Deus, mutatio decretorum per pœnitentiam eorum eſſe non poteſt; & declarat, quid ſit Deum pœnitere de aliquo ſuo facto, eſtque reſponſio ad dubium ſecundi notabilis. Sic autem ait.

Quid ſit Deum pœnitere de aliqua re.

Cùm

Cùm legimus etiam Dominum dicentem, Pœnitet me, conſideremus, quid eſſe ſoleat. In hominibus opus pœnitendi eſt, proculdubio, cùm reperitur voluntas mutandi, &c. auferamus hæc à Deo, & videamus, qua regula intelligatur pœnitere Deum. Cùm enim pœnitere dicitur, vult non eſſe aliquid, ſicut fecerat, vt eſſet. Sed tamen, & cùm ita eſſet, ita debebat; & cùm ita eſſe iam non ſinitur, iam non debebat ita eſſe, perpetuo quodam, & tranquillo æquitatis iudicio, quo Deus cuncta mutabilia incommutabili voluntate diſponit. Sunt ergo ſtabiles, & immutabiles Dei prędeſtinationes circa creata, quia Deus ab æterno decreuit aliqua pro tali tempore manſura, & pro alio deſitura; & iſtæ ſunt illę prędeſtinationes, quas S. Auguſt. *in lib. de Prædeſt. Dei cap.* 1. vocat prędeſtinationes conditionis, ac iuſtitię; ſed de hoc argumento in calce huius capitis iterum loquar.

52. Dico 2. Prædeſtinationes rerum factę à Deo ab ęterno non pręiudicant Omnipotentię Dei. Prędeſtinationes non præiudicant omnipotentię Dei.

53. Prob. multa Deus facere non poteſt, quę tamen impotentiam in eo non arguunt; ergo licet facere non poſſit contraria eorum, quæ iam ab ęterno prędeſtinata ſunt, non propterea impotens abſolutè dicendus eſt. Antec. prob. Deus non poteſt ſe deſtruere, aut mori: non poteſt mentiri, non poteſt facere, vt quæ facta ſunt, aut pręterierunt, facta non ſint, aut non prętererint. Vnde Hugo de S. Vict. *par.* 1. *de Sacramentis; de Sacr. Fidei c.* 22. *ait ſummè potens eſt, qui poteſt omne, quod poſſibile eſt; nec ideò minus potens eſt, ſi impoſſibilia non facit, quia impoſſibilia poſſe, non eſt poſſe, ſed non poſſe. Itaquè omnia poteſt Deus, quæ poſſe potentia eſt*. Conſequ. prima prob. quia im-

Multa non poteſt facere Deus, & tamen omnipotens eſt.

Hugo de S. Vict.

poſſibile eſt Deum mutari; quod quidem eueniret, ſi poſſet poſt decretum iàm factum contrarium ponere.

S. Ambroſ.

54. S.Ambroſius *in lib.4.de fide c.3.* inquit, multa ſunt impoſſibilitatum genera. Eſt aliquid natura impoſſibile,& eſt aliquid poſſibile per naturam,ſed impoſſibile per infirmitatem. Eſt etiam tertium, quod eſt poſſibile per corporis, & animi firmitatem, impoſſibile per imperitiam, aut impotentiam. Eſt etiam, quod per definitionem immutabilis propoſiti, & conſtantis perſeuerantiæ voluntatis, atque amicitiæ fidem ſit impoſſibile mutari.

Multa impoſſibilis genera.

55. Hoc quartum impoſſibile Deo in hac materia conuenit, ratione conſtantis,& immutabilis propoſiti. De quo loquitur expreſsè Apoſtolus Rom.4.5. *Secundùm propoſitum gratiæ Dei*, & cap.8.28. *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti*. Et cap.9.11. loquens de Iacob, & Eſau, inquit, *vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret,&c.* omnes enim S.Scripturę interpretes Dei electiones firmas manere ex Dei immutabili propoſito docent, quia *Dei conſilium in æternum manet, & cogitationes cordis eius in generationem, & generationem pſal.* 32. eſſet autem repugnans prudentiſſimo, & conſtantiſſimo Dei propoſito, ſeu conſilio illud mutare; & propterea impoſſibile, ſicut impoſſibile eſt Deo promittere, & non exequi. Iſtę autem impoſſibilitates non pręiudicant omnipotentię, quę tendit ad poſſibilia, & condecentia ſanctitatem, ac dignitatem Dei.

Cur aliqua ſunt Deo impoſſibilia.

56. Conf.Ex hoc, quòd Deus peccare non poteſt; nullum infertur pręiudicium omnipotentiæ Dei, ergo neque ex hoc, quòd nequeat prędefini-

Argum. à paritate impeccabilitatis.

finitiones, ſeu prędeſtinationes futurorum mutare. Vnde S. Auguſt. *ſerm. 109. de tempore*, inquit, *Iam ego dico quanta Deus non poſſit. Non poteſt mori, non poteſt peccare, non poteſt mentiri, non poteſt falli. Tanta non poteſt, quæ ſi poſſet, non eſſet omnipotens.* Ex S. Aug.

57. S. Ambroſ. *in lib. num. ad Cromat.* de ijs, quæ ſunt impoſſibilia Deo ratione dignitatis ait. *Numquid nàm mentitur Deus? ſed non mentitur, quia eſt impoſſibile mentiri Deum. Impoſſibile autem iſtud numquid infirmitatis eſt? non vtique. Nam quomodò omnia poteſt, ſi aliquid efficere non poteſt? Quid ergo ei impoſſibile? illud vtique, quod eius naturæ contrarium eſt, non quod virtuti arduum. Impoſſibile eſt ei mentiri, & impoſſibile iſtud non infirmitatis eſt, ſed virtutis, & maieſtatis, quia veritas non recipit mendacium, nec Dei virtus leuitatis errorem.* Ex S. Ambroſ.

58. Probari poteſt quoque ex communi Theologorum dicto, quòd Dei omnipotentię non fit præiudicium, ſi non poſſit mutare ea, quæ prędeſtinauit, ex hoc, quòd ipſemet ſe ad hoc obligauit, cùm potuiſſet ſe non obligare; & ſic in ſenſu compoſito, vt ipſi dicunt, non poteſt, at in ſenſu diuiſo poteſt; & hoc modo, vt in ſuo loco dicam, ſubtilis Doctor dicit, quòd Deus poteſt prædeſtinatum damnare; quia, inquit, potuit non prædeſtinare: at in ſenſu compoſito, ſeu ex ſuppoſitione, quòd prædeſtinauit, non poſſet reprobare. Argum. ex eo quòd Deus ſe ad hoc determinauit.

59. At placet quamdam Petri Damiani ſpeculationem (ab Auguſtino, vt video, pro hac materia deſumptam) adducere, *in Opuſculo 36. c. 15.* exiſtentem: eius verba poſteà referam, quæ ſummariè ita ſonant. Deus poteſt facere contraria his, quæ iam decreuit facere; quia in Dei æterni- Petri Damiani ſpeculatio.

tate non adeſt prius, & poſterius; & ita ſe habet ęternitas, ac Deus in ea, ſicut ſi modò inciperent; & ſic Deus in prædeſtinando, ac prædefiniendo ita ſe habet, ac ſi modò ea decreta faceret; & propterea potens eſt facere, & non facere; & ſic ſaluatur omnipotentia, ac libertas Dei, de qua infra. Verba Damiani ſunt hęc. *Quantum enim ad æternitatem ſuam, quidquid potuit Deus, hoc etiam & poteſt, quia præſens eius in præteritum nunquam vertitur. Eius hodie non in cras, vel in aliud temporis viciſſitudine mutatur; ſed ſicut ipſe ſemper eſt, quod eſt, ita quidquid illi adeſt, ſemper adeſt. Quapropter, ſicut rectè poſſumus dicere, potuit Deus, vt antequam Roma facta fuiſſet, facta non eſſet; ita congruè poſſumus dicere, poteſt Deus, vt Roma etiam poſtquam facta eſt, facta non fuerit. Illud enim poſſe, quod habebat Deus antequam Roma fieret, immutabile ſemper apud æternitatem Dei, & intranſibile perſeuerat. Et cùm de quacunque re poſſumus dicere, quòd potuit eam Deus, valeamus etiam dicere poteſt eam Deus; quia poſſe eius, quod ſibi vtique coæternum eſt, fixum ſemper, atque immobile eſt. Potuiſſe enim Dei, apud nos eſt tantummodò apud ipſum autem, non potuiſſe, ſed immotum conſtans, atque immutabile poſſe ſemper eſt. Quodcunque enim potuit Deus, indubitanter & poteſt; apud quem nimirum, ſicut non eſt eſse, & fuiſſe, ſed ſempiternum eſſe, ita conſequenter non eſt potuiſſe, & poſſe, ſed immobile ſemper, & perpetuum poſse.* Hæc Petrus Damianus; quod quidem argumētum breuius, & ideò obſcurius affert S. Auguſt. *De Ciuit. lib. 12. c. 12. Deus quieſcens agere, & agens quieſcere poteſt ad opus nouum, non nouum, ſed ſempiternum adhibere conſilium; nec pænitendo quod priùs ceſſauerat cæpit facere, quod non fecerat. Sed & ſi priùs*

Notanda digna Damiani doctrina.

Potuiſſe & poſſe in Deo idem ſunt, & nihil tranſit in pręteritum.

priùs ceſsauit, & poſteriùs operatus eſt (quod neſcio quemadmodum ab homine poſſit intelligi) hoc proculdubio, quod dicitur prius, & poſterius in rebus priùs non exiſtentibus, & poſtea exiſtentibus fuit. In illo autem non alteram præcedentem altera ſubſequens mutauit, aut abſtulit voluntatem; ſed vna, eademque ſempiterna, & immutabili voluntate res, quas condidit, & vt priùs non eſsent egit, quamdiù non fuerunt, & poſteriùs eſsent cùm eſse ceperunt, hinc eis, qui talia videre poſsunt mirabiliter fortaſſis oſtendens, quòd eis non indiguerit, &c. Idem docuerat S. Aug.

60. Dico 3. Prædeſtinationes rerum factæ à Deo ab æterno, non præiudicant ſummæ Dei libertati. Prędeſtinationes non prçiudicāt Dei libertati.

61. Prob.& ſupponitur *ex tract. de Voluntate Dei* ipſum ſummè liberum eſſe, quod ex S. Scriptura patet; nam *in pſal.* 134. habetur, vt ex not. 3.*Omnia quæcunque voluit fecit*, & ex 1.Corint.12. *Spiritus vbi vult ſpirat. diuiſiones gratiarum ſunt, omnia autem operatur vnus, atque idem ſpiritus diuidens ſingulis, prout vult*; & cætera plura. Immò, & Scotus docet, quòd ex libertate Dei dependet libertas creata, vt ex not.3. patuit. Summa Dei libertas.

62. Dicimus autem non lędi hanc libertatem, ex eo quòd Deus nequit retractare ea, quæ prædeſtinauit. Primò, quia voluntas Dei in operando, vt nuper cum Auguſtino, & Damiano diximus, non tranſit in præteritum; & ſic, licet quoad nos valeat dici, *prædeſtinauit*; quoad Deum tamen, non valet; ſed dici debet prædeſtinat; & liber eſt ad non prædeſtinandum. 2. quia neceſſitas ex ſuppoſitione, nec etiam in nobis lædit libertatem; ergo, nec in Deo. Anteced. notiſſimum eſt: cùm quis decernit aliquid facere; etſi antequam decernat, vel faciat, poſſit non decernere, vel

Neceſſitas ex ſuppoſitione non lędit libertatem.

vel non facere, quod decreuit; ſi tamen facit, neceſſariò quidem facit; at ex præcedenti libertate ſibi neceſſitatem inferente, facit. Sic prorſus de Deo prædeſtinante omnia, quæ facturus eſt, dicendum, quòd liberè decreuit, & ſibi neceſſitatem imponit; nec propterea aliquid de ſua libertate amittit; & hoc impoſſibile, vt ex Ambroſio diximus, diuinę perfectioni maximè congruit.

63. Prob. 2. ex perfectione immutabilitatis diuinæ, quę præcellentiſſima eſt in Deo, de qua maximè gloriatur Malachiæ 3.6. vbi comminatus multa mala inferenda Populo, ſubdit, *ego enim Dominus, & non mutor*: igitur nec mutari poteſt in ijs, quæ abſolutè decreuit, neque per hoc ſumma eius libertas minuitur; ſed optimè hæc duo coniunguntur. Firmum enim, ac ſtabile eſt Dei propoſitum: ideò num.23.19. Balaam ait ad Regem Balac, *non eſt Deus, quaſi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit Deus, & non faciet? locutus eſt, & non implebit?* quaſi dicat, hoc eſt impoſſibile.

Argum. ex immutabilitate Dei.

64. Neque obſtant argumenta, quę adduci poſſunt vt ſupra de multis rebus, quas Deus ſe dixit facturum, & poſtea non fecit, vt de ſubuerſione Niniue, de conuerſione Tiri, & Sidonis, ac de permanentia Sodomæ, Gomorrę, & aliarum trium Ciuitatum Seboim, Adama, & Segor, ſi pœnitentiam egiſſent, & de alijs multis, vt in Prophetis legitur; quia vt dicemus *in cap.* 18. illæ comminationes, & promiſſiones erant conditionatæ; ſciebat autem Deus, quòd erant, vel non erant adimplendę conditiones, & propterea decreta non erant abſoluta.

Solutio cũ iuſdam argumenti de mutatione diuinę ſententię.

CA-

CAPVT V.

An Prædeſtinatio ad gloriam præiudicet libertati humanæ.

65. ADu. 1. quòd hęc eſt vna ex difficilibus controuerſijs in hac materia. Cùm enim Dei decreta ab ęterno iam facta immutabilia ſint, *quia conſilium Domini in æternum manet*, *pſal.* 32. & inimpedibilia ſint à creatura, *quia nemo eſt, qui poſſit reſiſtere voluntati Rom.* 9. ſi decretum eſt de danda aliquibus gloria, iſti non poterunt facere opera mala, per quæ repellantur à gloria, & ſic non remanent liberi ad actus malos finales: id ergo videndum eſt, quomodò, ſcilicet cum æterna Prædeſtinatione, ſaluetur humana libertas, quę quidem quæſtio coincidit cum illa, an prædeſtinati poſſint damnari, vt in proprio loco *in cap.* 18. Præcipua huius materię difficultas. Ratio difficultatis.

66. Adu. 2. quòd communiter cum S. Auguſtino triplex datur genus libertatis, nempè 1, à ſeruitute; & hoc eſt morale; 2. à coactione; 3. à neceſſitate. De duobus primis hìc non eſt quæſtio, ſed de poſtremo, an ſcilicet Dei Prædeſtinatio ad gloriam imponat prędeſtinato neceſſitatem, an relinquat eum liberum. Triplex libertatis genus.

67. Ad. 3. quòd penes omnes Theologos, ipſumque S. Auguſtinum neceſſitas multiplex quidem eſt; ſed vt ad operandum applicatur, duplex tantùm eſt; quædam antecedens, quędam conſequens, ſeu conditionis, vel ſuppoſitionis. Prima aufert à potentia omnem indifferentiam, & determinat ad vnum tantum exequendum, abſque vlla ſua determinatione. Secunda verò ſequitur ali- Neceſſitas multiplex, ſed duplex nunc conſideratur. Antecedens abſoluta.

quam determinationem operantis, etiamſi cum alio cooperante ſe determinet: vt cùm quis v. g. decernit aliquid facere, dum facit, neceſſariò facit: liberè tamen ſtatuit facere: item, vt in ſuo loco dicemus, homo in operatione, tàm naturali, quàm ſupernaturali, & meritoria, ſimul cum Deo cooperante operatur, & tamen liberè operatur, licet ex conditione, ſeu ſuppoſitione vtriuſque determinationis neceſſariò dici poſſit operari, neceſſitate conſequenti, ideſt ex ſuppoſitione, quòd faciat.

Conſequẽs ex ſuppoſitione.

68. Ad. 4. quòd cùm in hoc, & in ſeqq. Opuſculis ſæpiſſimè de libertate humana agendum ſit; operę prætium erit priùs de conſiſtentia liberi arbitrij humani ex S. Scriptura, Concilijs, & Patribus dogma firmare: deindè diſputare de concordia illius cum diuina prædeſtinatione, præſcientia, & gratia efficaci; vt ſi fortè nequeant homines diſtinctè, ac perfectè ſcire concordias iſtas (de quibus ego non curarem, cùm ſciam Deum eſſe Dominum iuſtum, & ſine iniquitate) ſciant ſaltim, & firma fide credant, ſe eſſe liberos; & de ſua hac perfectione gaudeant: ab hac ergo incipiendo

De ſubſiſtẽtia liberi arbitrij prius loquendum, ex S. Scriptura.

69. Dico 1. Phanaticam, hæreticamque eſſe Stoicorum, & Phariſeorum, aliorumque ſententiam, omnia, quæ ab hominibus fiunt, vel eis accidunt, antecedenti neceſſitate, & ſine libertate vlla fieri, vel accidere, ſed fato, ſeu fatali neceſſitate.

Hęretica eſt ſcientia quòd omnia hominis operá ſint neceſſaria antecedenti neceſſitate, vel fatalia.

70. Prob. 1. ex Concilio Bracar. c. 9. dicente, *hominem operari ex fato, hæreticum eſt*.

71. Prob. 2. Nullum genus fatorum concurrit ad opera voluntatis humanæ liberę eſſentialiter, ergo. Conſequentia eſt euidens, quia fatum quod-

Quatuor, ſed vana fatorum genera ſecundùm Stoicos.

quodcumque inuentum à Stoicis, vel Poetis, aut Mathematicis tollit libertatem, & inducit neceſſitatem, quæ intrinſecè repugnat libertati; nam ex Auguſtino mox adducendo, *aut voluntas non eſt, aut libera dicenda eſt.* Anteced. prob. Quatuor fatorum genera à Stoicis,& Poetis aſſignantur: Primum dicunt *Mathematicum*, eſtque illa influentia, quę colligat operationes humanas, cum virtute, ſeu poteſtate ſyderum; & hoc attendunt Aſtrologi Genethliaci; quod *ex Conſtit.* 17. *Cœli*, à Sixto V. eſt prohibitum in ordine ad liberas actiones. Secundum fati genus dicunt, *Naturale*; eſtque per eos ordo cauſarum naturalium, quæ niſi impediantur, vi, & natura ſua certum, determinatumque producunt effectum. 3. dicunt *Violentum*, & hoc propriè eſt ſtoicum, ac poeticum, quod Stoicus Seneca definit, eſſe neceſſitatem rerum omnium, & actionum, tàm diuinarum, quàm humanarum, quam nulla vis rumpere poteſt. 4. tandem dicunt aliqui, *verum*, eſtque colligatio neceſſaria omnium actionum omnis creaturæ, etiam liberæ, cum diuina voluntate, præſcientia, ac prouidentia; his enim ſuppoſitis de futuris rebus, & actionibus, hæ omnes neceſſariò dicunt euenire. **Mathematicum.** **Naturale.** **Violentum** **Verum.**

72. Hoc ergo de fati, ſeu veriùs fatui nomine, & conceptu, ſuppoſito; cum fide catholica dicimus, actiones hominis rationalis, ideſt, à voluntate, pręuia intellectus cognitione, & deliberatione à nullo ex fatis prædictis regulari, aut procedere, vt præclarè, & euidenter probat S. Auguſt. *in lib. 5. c. 9. de Ciuit.* & nos in ſequenti concluſione probabimus, in qua de libertate voluntatis in operando loquemur. **Fatum abijcit fides Catholica.**

73. Et quamuis quartum genus fati, quod ſe-

Quartum genus, quibuſdam adiectis, poſſet admitti, at reijcitur.

quitur Cicero, & impugnat S. Auguſt. loco citato, ſi neceſſitatem operandi abijceret, vt eſt coordinatio illa cauſarum liberarum ex Dei prædeſtinatione, prçſcientia, ac prouidentia, poſſet admitti: tamen ait ibi Auguſtinus à nomine fati eſſet abſtinendum; hoc enim ſemper malè ſonat, & à catholico ſermone debet eſſe alienum. Quòd verò diuina prædeſtinatio, prçſcientia, ac prouidentia libertatem humanę voluntati non adimat, eleganter contra Ciceronem probat ibi Auguſtinus, & nos cum eo probabimus inferiùs,

Validum Auguſt argum. contra fatum.

74. Prob. 2. valido S. Auguſtini argumento *in lib. 21. ſententiarum, ſent. 3.* ſi liber ſit illius: *ſi fatum, & fortuna eſſent cauſa humanorum actuum, nullus homo poſſet puniri, aut redargui; quilibet enim ex neceſſitate ageret*. Et tamen in ſacro textu vtriuſque Teſtamenti legimus innumeras redargutiones, plures punitiones in effectu poſitas, & plurimas comminatas. Legimus omnium primò, Adamum gratia Dei, iuſtitia originali, & immortalitate priuatum, & è Paradiſo terreſtri exulem; Cainum reprobatum; mundum totum diluuio ſubmerſum, &c. redargutiones, & comminationes in toto Pentatheuco, in lib. Regum, & Prophetalibus inſertas, nec non in toto Euangelio. Si autem fato, & cum ineuitabili neceſſitate homines operarentur, ad quid eos arguere, vel conſulere, vt aliter facerent, ſi non poſſent, & quo iuſtitiæ titulo puniri poſſent, ſi errant? Fatuum ergo eſt dicere, quòd hominum voluntates regulentur à fato.

Nulla dari poſſet punitio.

Dari non poſſet præceptum aut conſilium.

Homines etiam poſt lapſum Adę liberum habent arbitrium, licet attenuatum.

75. Dico 2. homines etiam poſt lapſum Adę liberum habent arbitrium, quamuis aliqualiter attenuatum; ideòque liberè operari poſſunt, etiam poſita ęterna prędeſtinatione, prçſcientia

ac

ac prouidentia diuina: eſt de fide.

76. Prob. prima pars totidem verbis Concilij Arauſ.2.c.13.& Concilij Trident.ſeſſ.6. cap. 1.dicentis, *liberum hominis arbitrium minimè extinctum eſſe, viribus licet attenuatum, & inclinatum*, & in can.5. *Si quis liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum, & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, aut titulum ſine re, &c.anath.ſit.* Et in can.6. *Si quis dixerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere,&c.anath.ſit.* Ex Concilijs Arauſ. & Trident.

77. Prob.2.ex S.Script.Gen.4.vbi dicit Deus ad Cain, *non ne ſi benè egeris recipies; ſin autem malè, ſtatim peccatum in foribus aderit*. Et illicò admonet eum de ſua libertate,ac dominio ad bonum, & malum, inquiens, *ſed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*. Hæc libertas eſt poſt Adę lapſum. Ex S.Scrip Ex Gen.

78. Conf.ex Eccleſiaſtici 15. 14. *Deus conſtituit hominem ab initio, & reliquit illum in manu conſilij ſui, adiecit mandata, & præcepta ſua*, & ne quis dicat, quòd intelligitur de Adamo, qui liberè poterat operari; non verò de poſteris;ſtatim ſubiungitur. *Si volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Appoſuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam; ante hominem vita, & mors, bonum, & malum; quod placuerit dabitur illi*. Hęc dicta non diriguntur ad Adamum, ſed ad omnem hominem. Et quoniam inſurgere poterat hoc prorſus dubium, quod hìc diſcutimus, quomodò ſcilicet ſubſiſtat hæc libertas ad bonum,& malum, ad vitam, & mortem, ſi decretum prædeſtinationis, & præſcientia Dei de futuris ſunt immutabiles, & infallibiles actus, ſubdit textus, *Quoniam multa ſapientia Dei, & fortis in potentia,* Ex Eccleſ. De quolibet homine ſcriptura loquitur.

videns omnes ſine intermiſſione. Sed de hac concordia infra.

Multis ſcripturę locis vtitur Auguſt.

79. Prob.3. omnibus ferè locis Sacræ Scripturæ, quibus vtitur S. Auguſt. *in lib. de Gratia*, & *lib. arb. c.* 2. ad probandum libertatem hominis operantis cum gratia, de qua poſtea loquar in proprio Opuſculo. Sic autem diſcurrit Auguſt. Deus reuelauit in homine adeſſe liberum arbitrium: ex eo quòd multa in vtraque lege pręcepit hominibus, quæ facere non poſſent meritoriè, vt ad æternam vitam peruenirent. Nam (inquit Auguſtinus) *Deus in multis locis mandata ſua omnia cuſtodiri, & fieri iubet. Quomodò iubet, ſi non eſt liberum arbitrium? Quid beatus ille, de quo pſalmus 1. dicit, quod in lege Domini fuit voluntas eius. Nonne ſatis indicat, voluntate ſua hominem in lege Dei conſiſtere?* Et poſtea adducit loca indicantia libertatem, ac dominium voluntatis humanę in ſuos actus, *pſal.*31. *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus*. Prou. 1. *Noli repellere conſilia matris tuæ* cap.5. *Noli eſſe ſapiens apud temetipſum, & noli deficere à diſciplina Domini: Noli negligere legem; noli abſtinere benefacere egenti. Noli fabricare in amicum tuum mala. Noli intendere fallaci mulieri: noluit intelligere*. Et ſi libros 45. Veteris Teſtamenti, & præſertim quinque Pentatheuchi reuoluas, innumera inuenies mandata à Deo facta nationi Hebraicę; & multa cum oblatione pręmij, multa alia cum comminatione ſupplicij. Quomodo ergo fierent præcepta, ſi homines libertatem non haberent obſeruandi, & non obſeruandi?

Plura arg. indicantia libertatem

Mandata innumera Dei comprobat.

Ex nouo Teſtamēto idem infertur.

80. Ex nouo Teſtamento, ex omnibus ferè illis 27. libris canonicis innumera mandata, & conſilia colliguntur; quæ quidem dare non oportebat

tebat ſi homo libero careret arbitrio, vt in eorum obſeruatione mereretur, aut in obſeruatione demereretur.

81. Siquidem in Euangelio legitur, *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra. Nolite timere eos, qui occidunt corpus. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum; in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hęc, & alia ex Euangelicis libris, quæ liberam demonſtrant hominis voluntatem. Alia pariter multa habemus in epiſtolis Pauli, Ioannis &c. Rom. 12. *Noli vinci à malo; ſed vince in bono malum.* 1. Corin. 7. *Quod vult faciat, non peccat ſi nubat. Qui autem ſtatuit in corde ſuo non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc ſtatuit in corde ſuo ſeruare virginem ſuam benè facit.* Et in cap. 9. ait. *Si autem volens hoc facio, mercedem habeo.* In cap. 15. *Sobrij eſtote iuſti, & nolite peccare.* 2. Corint. 8. *Quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi.* 1. Timot. 5. *Cum enim in delicijs egerint, in Chriſto nubere volunt.* 2. Timot. 5. *Omnes, qui volunt piè viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.* Ipſi autem Timotheo dicit. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt.* Ad Philemonem dicit. *Ne bonum tuum velut ex neceſſitate eſſet, ſed ex voluntate. Serui Dominis ſuis ſeruiant ex animo cum bona voluntate.* Item ex epiſtola Iacobi c. 1. *Nolite itaque errare fratres mei, & nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Euidenter ergo patet, in homine liberam eſſe voluntatem ad operandum, & non operandum, ad benè, vel malè agendum; & vt optimè alibi dicit Auguſt. *Aut voluntas non eſt, aut libera dicenda eſt.*

82. Videndum modò eſt, an prædeſtinatio, & præſcientia hominum, ante quam eſſent, ſiue ſit

Ex Euangelio.

Ex epiſtolis Pauli.

Multa loca ex Pauli Epiſtolis

Ex epiſt. Iacobi.

Declaratur concordia liberi arbitrij cū prędeſtinatione.

ſit ex præuiſis meritis, ſiue ante præuiſa merita (de quo poſtea) pręiudicet libertati prædeſtinatorum, ſeu eam impediat; quandoquidem non poſſunt reſiſtere voluntati Dei prędeſtinantis, & intellectui infallibiliter pręſcienti eorum ſalutem perſeuerando finaliter: Hoc enim opus, hic labor eſt.

83. S. Auguſtinus, & cum eo alij omnes cuiuſcumque ſcholæ, docent, & ſic tenentur docere; quòd ſcilicet non pręiudicet libertati humanæ, quamuis in modo concordiæ prædeſtinationis ad gloriam, ac præſcientię cum libertate diſcordent. Tenentur inquam omnes docere, quòd prędeſtinatio non præiudicet libertati; quia ex Concil. Trid. *ſeſſ. 6. can. 6.* dicitur anath. ei, *qui aſſerit, hominem non poſſe vias ſuas malas facere.* Quòd autem prædeſtinatus libertate ſua gaudeat, pluries docet S. Auguſt. nam *lib. 5. de Ciuit. c. 9.* impugnans in Ciccrone Stoicorum fatum ex eo, quòd dicebant, cauſarum omnium ordinem certiſſimum eſſe, & à Deo pręſciri, ideòque omnes effectus non liberè, ſed fato euenire; S. Doctor multis rationibus confutat hanc conſequentiam; præcipua autem eſt hæc. *Non eſt autem conſequens, vt ſi Deo certus eſt omnium ordo cauſarum, ideò nihil ſit in noſtræ voluntatis arbitrio. Etenim ipſæ quippe noſtrę voluntates in cauſarum ordine ſunt, qui certus eſt Deo, in eiuſque præſcientia continetur; quoniam, & humanæ voluntates humanorum operum cauſæ ſunt, atque ita, qui omnium rerum cauſas præſciuit, profectò in eis cauſis noſtras etiam voluntates ignorare non potuit, quas noſtrorum operum cauſas eſſe præſciuit.* Et infra inquit, *Si Deus non eſt præſcius omnium futurorum, non eſt vtique Deus. Quapropter voluntates noſtræ tantum valent, quantum Deus eas valere voluit, atque præſciuit; & ideò quidquid va-*

Omnes cũ fide teneutur docere prędeſtinatos liberè operari: in modo eſt diſcordia authorum.

S. Auguſtini diſcurſus probans concordiam libertatis cũ prædeſtinatione.

valent certiſsimè valent, & quòd factura ſunt, ipſæ omninò facturæ ſunt, quia valituras, atque facturas ipſe præſciuit; cuius præſcientia falli non poteſt. Igitur, dum quis fuit à Deo electus, cum ſua voluntate libera fuit electus, & ſic à Deo præſcitus, ſeu pręcognitus, liber fuit pręcognitus: ſic ergo manet vſque ad mortem. Cur autem ſic, mox dicam.

84. In cap. 10. eiuſdem libri pluribus contra Stoicos, voluntatem humanam liberam adſtruit à neceſſitate, etiam cum Dei præſcientia de omnibus, quæ factura eſt voluntas. *Abſit à nobis Dei negare præſcientiam, vt liberi eſſe velimus, quo adiuuante ſumus liberi, vel erimus. Proindè non fruſtra ſunt leges, obiurgationes, exhortationes, laudes, & vituperationes; quia & ipſas futuras eſſe præſciuit, & valent plurimum, quantum valituras ipſe præſciuit, & preces valent ad ea impetranda, qui ſe precantibus conceſſurum eſſe præſciuit, & iuſta pręmia bonis factis, & peccatis ſupplicia conſtituta ſunt.*

Alter S. Auguſt. diſcurſus de eadem concordia.

Non fruſtra ſunt correctiones, exhortationes &c.

85. In *lib. 3. de lib. arb. c. 4.* ait. *Cùm Deus ſit præſcius voluntatis noſtræ, ipſa erit. Voluntas ergo erit, quia voluntatis eſt præſcius. Nec voluntas eſſe poterit, ſi in poteſtate non erit (ideſt ad vtrumque) ergo & poteſtatis eſt præſcius. Non igitur per eius præſcientiam mihi poteſtas adimitur: quæ propterea mihi certior aderit, quia ille cuius præſcientia non fallitur, adfuturam mihi eſſe præſciuit.* Et infra, vt neceſſitatem, & coactionem voluntatis expellat, inquit. *Sicut tu memoria tua non cogis facta eſſe, quæ præterierunt, ſic Deus facienda eſſe non cogit, quæ futura ſunt.* Et paulò ante dixerat. *Sicut non ſibi aduerſantur hæc duo, vt tu præſcientia tua noueris, quod alius ſua voluntate facturus eſt; ità Deus neminem ad peccatum cogens; præuidet eos*

Tertius Auguſtini diſcurſus.

qui

qui propria voluntate peccabunt.

86. Hinc ex S. Doctore concluditur, quòd Prędeſtinati, ſicut cum libero arbitrio, quod eis eſſentiale futurum erat, prędeſtinati, & præuiſi à Deo fuerunt; ſic erunt, & perſeuerabunt; quia prędeſtinatio, & præſcientia, eorum non mutant naturam, & eſſentiam, ſed perficiunt, & faciunt, vt benè, ac iuſtè, ſicut prędeſtinati, ac prędſciti, ſeu pręuiſi ſunt, finaliter viuant; nam vt poſtea dicam, prædeſtinati ad gloriam, ſunt etiam prædeſtinati ad gratiam, & opera meritoria, ac perſeuerantiam in eis finalem.

Concluſio omnis diſcurſus. Deus liberos homines prędeſtinat; ideò liberi remanent.

87. Et confirmatur ex eodem *in libro de ſpiritu, & lit.c.35.*dicente, *Vult Deus omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non ſic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium, quo benè, vel malè vtentes, iuſtiſſimè iudicentur &c.*ergo ſunt liberi.

Auguſtini aliud argumentum.

88. Confirm.ex Concilio Conſtantienſi, quod contra *art.21.Ioannis Hus* decernit ſic; *Prædeſtinati non ſunt inſolubiliter vniti cum Chriſto, & Eccleſia; quia poſſunt cadere, & recedere*; igitur liberi ſunt ad bonum, & malum.

Ex Concil. Conſtant. Prędeſtinati liberè operantur.

89. Conf.2.ex Can.*obtinui 23.q.4.* Prædeſtinati ſaluantur, quatenus poſtulando merentur accipere, quod Deus ante ſæcula diſpoſuit eis donare; igitur, cùm ad meritum requiratur libertas, liberi ſunt.

Ex text. Canon.

90. Prędeſtinati adulti ſaluari non poſſunt ſine meritis, ſaltem ſine obſeruantia præceptorum legis naturæ, ac Euangelicę, ſicut fides docet, *quia reddet Deus vnicuique iuxta opera ſua, & opera eorum ſequuntur illos*; ideò Saluator in die iudicij dicet prędeſtinatis, *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare; ſitiui, & dediſtis mihi bibere, &c.* ve-

Argum. validum ex natura meriti.

venite benedicti, percipite regnum vobis paratum à conſtitutione mundi. Sed ad merendum, ac demerendum requiritur libertas indifferentiæ, ſeu à neceſſitate, nec ſufficit libertas à coactione, vt de fide definitum fuit ab Innoc.X.in Conſtit.*Cum occaſione die vltima Maij* 1653.& ab Alexandro 7. in Conſtit. *Ad ſanctam* ſub die 16.Octobris 1656. contra tertiam propoſitionem Ianſenij Ipreñſis Epiſcopi.

Ad ſalutem adultorum neceſſaria ſunt merita, meritũ ſine libertate indifferentię dari nequit.

91. Quilibet ergo Catholicus tenetur docere, ſi magiſter eſt, & credere, quòd omnes homines, ſiue prædeſtinati, ſiue non, exercere non poſſunt opera aliqua meritoria, niſi liberè, & cum indifferentia abſque vlla prorſus coactione, aut neceſſitate operentur; & hoc erat noſtrum intentum, ſcilicet, quòd prędeſtinatio non præiudicat libertati Prędeſtinatorum.

Concluditur, quòd ſit de fide prædeſtinatos operari liberè

92. Quomodo verò ſaluetur hæc libertas in finalibus actibus, cùm prædeſtinati infallibiliter ſaluandi ſint, & ideò infallibiliter perſeueraturi ſint in bonis actibus; & præſertim in ſententia S.Auguſtini (quam ego ſequor) quòd nempè prædeſtinatio facta fuit ante præuiſa merita, nedum abſoluta, ſed conditionata; & quòd numerus Prædeſtinatorum minui non poſſit per lapſum alicuius in peccato, dicetur in ſequentibus, *& in cap.* 18.Nunc autem ſufficit ſcire dogma, quòd prędeſtinatus ſit liber in operando, & ſuæ libertati non pręiudicat prędeſtinatio. Hoc autem principium in tota hac materia ſupponendum eſt, cum S.Auguſtino, quòd poſſe peccare abſolutè, & vniuerſaliter ſecundùm conceptum genericum libertatis *non eſt libertas, nec pars libertatis*; alioquin conueniret Deo ſummè libero; omniſque libertatis creatæ origini, & cauſæ.

CAPVT VI.

An Prædeſtinatio ad gloriam facta ſit præuiſo Adæ peccato, & ex maſſa damnata per originale.

Senſus quæſiti clarus.

93. ADu. 1. Nos hìc loqui de prædeſtinatione hominum, non Angelorum, aut Chriſti; de his enim agetur poſtea. Quæſtio ergo eſt, an Deus in ſigno aliquo antecedente præuiſionem peccati Adæ prædeſtinauerit aliquos; an verò præuiſo peccato Adæ in eo, & in tota humana natura, & in omnibus, qui naturali propagatione ex Adamo, & ſucceſſoribus erant generandi.

Hæc quæſtio à S. Auguſt. mota fuit.

94. Adu. 2. hanc quæſtionem à S. Auguſtino omnium primò fuiſſe excitatam; ipſe verò exiſtimans fuiſſe ab Apoſtolo affirmatiuè deciſam in cap. 9. ad Rom. proteſtatur, eam ſequi velle; ideò *in lib. 1. ad Simplicianum, q. 2.* inquit; *& primò intentionem Apoſtoli, quæ per totam epiſtolam viget, tenebo, quam conſulam.*

Origo quæſtionis ex dicto Apoſtoli.

95. Adu. 3. pro clariori S. Auguſtini ſententiæ intelligentia, quòd Apoſtolus *ad Rom. 9.* de electione hominum ad gloriam, & gratiam, nec non de vocatione ad fidem, & de reprobatione complura dicit difficilia; in primis de Iacob, & Eſau, ait; *Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret; non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum? abſit. Moiſi enim dicit, miſerebor, cui miſereor, & miſericor-*

ricordiam præſtabo, cuius miſerebor. Igitur non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Dicit enim ſcriptura Pharaoni, quia in hoc ipſo excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra. Ergo cuius vult miſeretur, & quem vult indurat. Et quia hęc difficilia videri poſſent; & bonitati, ac miſericordiæ Dei parum congrua, Apoſtolus ſibi obijcit ſic. *Dicis itaque mihi, Quid adhuc quæritur? Voluntati eius quis reſiſtit?* Ad hoc argumentum, quaſi volens adæquatè reſpondere Paulus ait. *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non poteſtatem habet figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam; quos, & vocauit nos non ſolum ex Iudeis, ſed etiam ex Gentibus;* & cętera plura.

Apoſtoli dicta difficilia.

Ipſemet Auguſtin. non ſoluit difficultates.

96. Ex toto hoc contextu, S. Auguſtinus duo infert; & quòd ex tota maſſa damnata per originale peccatum in Adæ peccato, Deus ex miſericordia aliquos elegit ad gloriam, alios ex iuſtitia reliquit in ſtatu damnationis. Secundò, quòd non ex præuiſis meritis, ſed ex ſua libertate, ac miſericordia illos ad gloriam elegerit, & conſequenter ad gratiam vocationis, &c. & perſeuerantiæ finalis. Id ergo ex S. Auguſtino nunc perpendimus, an ſcilicet prædeſtinatio electorum facta fuerit poſt pręuiſionem peccati Adę inficientis totum genus, ſeu maſſam humanam, & de hac maſſa facta fuerit electio; nam de reprobatione, tàm negatiua, quàm poſitiua loquar poſtea. His præmiſſis

S. Auguſt. ex Pauli doctrina infert ſuam ſententiam affirmatiuam.

Prędeſtinatio ad gloriam facta eſt poſt pręuiſionem peccati Adę, & ex maſſa damnat a.

97. Dico iuxta S. Auguſtini doctrinam (quam ego ſequor) Prædeſtinatio electorum ad gloriam facta eſt poſt pręuiſionem peccati Adæ diffundendi in omne genus humanum; & ex maſſa illa perditionis ex Dei miſericordia aliqui electi ſunt ad gloriam.

98. Prob. ex pluribus S. Auguſtini locis. Primò *ex lib. de corrept. & gratia cap. 7. Quicunque ergo ab illa originali damnatione, iſta diuinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt, non eſt dubium, quod & procuratur eis audiendum Euangelium, & cùm audiunt credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, vſque in finem perſeuerant; & ſi quando exorbitant, correpti emendantur, &c. Hęc enim omnia operatur in eis, qui vaſa miſericordiæ operatus eſt eos, qui & elegit eos in filio ſuo ante conſtitutionem mundi per electionem gratiæ. Qui verò perſeueraturi non ſunt, &c. in iſto numero computandi non ſunt. Non enim ſunt à maſſa illa perditionis, præſcientia Dei, & prædeſtinatione diſcreti, & ideò nec ſecundum propoſitum vocati, ac per hoc, nec electi. Et in cap. 9. ait, ſcit Deus talem corripiendum, facturo Deo, aut miſericordiam, aut iudicium, miſericordiam quidem, ſi à maſſa perditionis ille, qui corripitur gratiæ largitate diſcretus eſt.*

Multa Auguſtini loca.

Ex lib. de Correct. & gratia.

99. Secundò ex Enchiridio cap. 65. vbi de futura vita ſic loquitur. *Tunc non latebit, quod nunc latet, cum de duobus paruulis vnus eſſet aſſumendus per Dei miſericordiam; alius per iudicium relinquendus, in quo is, qui aſſumeretur agnoſceret quid ſibi per iudicium deberetur, niſi miſericordia ſubueniret.*

Ex Enchiridio.

Tertiò ex epiſt. 105. quę eſt ad Sixtum, contra eos qui dicunt gratis, & ſine cauſa aliquos reprobari, ſeu non prædeſtinari, murmurat; vbi plura dicit;

Ex epiſt. 105. in qua plura dicit ad rem hanc.

cit; 1. *Parum attendunt, quòd debita reddatur pœna damnato; indebita gratia liberato; vt nec ille ſe indignum quæratur, nec dignum ſe iſte glorietur; atque ita potiùs nullam fieri acceptionem perſonarum, vbi vna, eademque maſſa damnationis, & offenſionis inuoluitur; vt liberatus de non liberato diſcat, quòd etiam ſibi ſupplicium conueniret, niſi gratia ſubueniret. Si autem gratia, vtique nullis meritis debita, ſed gratuita bonitate donata;* Et poſtea. *Vbi quia vniuerſa iſta maſſa damnata eſt, contumeliam debitam reddit iuſtitia; honorem donat indebitum gratia, non meriti prærogatiua.* 2. quęrenti cauſam huius reſpondet. *Cur autem illum potiùs, quàm illum liberet, vel non liberet, ſcrutetur, qui poteſt, iudiciorum eius tàm magnum profundum.* 3. de Iacob, & Eſau dicit. *Vt intelligeretur hoc apertum poſtea per Prophetam, quòd antequam naſceretur erat Iacob in Dei prædeſtinatione per gratiam. Quid enim diligebat in Iacob antequam natus feciſſet aliquid boni, niſi gratuitum miſericordiæ ſuę donum? Et quid oderat in Eſau antequam feciſſet aliquid mali, niſi originale peccatum?* 4. dicit. *Vt cum ex eodem Patre, eadem matre, vno concubitu antequam aliquid egiſſent boni, vel mali, alterum Deus diligit, odit alterum, intelligat Iacob ex illa maſsa originalis iniquitatis, vbi fratrem ſuum, cum quo habuit communem cauſam videt per iuſtitiam meruiſſe damnari, non niſi per gratiam potuiſſe diſcerni.* Clariſſima Auguſtini documenta

100. Idem S. Doctor *in epiſt.* 106. quę eſt ad Paulinum adducit argumentum, quod aduerſarij eius conficiebant, hodieque contra hanc ſuam conficiunt ſententiam. *Sed quomodo inquiunt non eſt iniquitas apud Deum, ſi diligendo diſcernit, quos merita nulla diſcernunt? &c.* & ad hoc reſpondet, *Quid nos hic docuit, niſi ex illa maſſa primi hominis, cui* Ex epiſt. 106.

cui meritò mors debetur, non ad merita hominum, ſed ad Dei miſericordiam pertinere, quòd liberatur; atque ita non eſſe iniquitatem apud Deum; quia neque remittendo, neque exigendo, quod debetur, iniuſtus eſt: ibi enim gratia eſt indulgentia, vbi iuſta poſſet eſſe vindicta. Et hinc euidenter apparet à pena debita liberato, & gratis iuſtificato quantum beneficij conferatur, quod alter æqualiter reus ſine punientis iniquitate punitur. Idem *in lib. 1. cont. Iul.* ait, *Cum dicuntur omnes ex vno in condemnationem, ipſa maſſa ſignificatur, ex qua fiunt à figulo alia vaſa in honorem, ideſt ea quæ aſſumuntur in gratiam; alia in contumeliam, ideſt ea, quæ ad ſupplicium relinquuntur.*

Ex lib. 1. contra Iul.

Exemplo figuli vaſa diuerſa facientis argum. validum Pauli. & Auguſtini.

101. Ex illo ergo modo loquendi Pauli cum ſimilitudine figuli facientis aliqua vaſa in honorem, alia in contumeliam ex eadem maſſa luti ex ſuo beneplacito, S. Auguſtinus ſuam eruit ſententiam, quòd Deus ex eadem hominum maſſa perdita in Adamo aliquos ex ſua miſericordia eligere voluit ad gloriam, & dare eis media ad eam merendam; alios verò reliquit in eadem maſſa perdita, de quibus diuerſimodè diſpoſuit, vt poſtea dicetur: Propterea S. Auguſt. ſæpiſſimè replicat hunc Dei agendi modum in prædeſtinatione ſanctorum, nempè eruit à maſſa perditionis, vel diſcreuit à maſſa, vt oſtendat poſt præuiſionem peccati Adæ, & naufragij totius humani generis cum eo, factam fuiſſe talem diſcretionem, vt ſimul, & ſemel oſtenderet, Deum non eſſe perſonarum acceptorem, ſed miſericordem cum aliquibus, & iuſtum cum alijs, quod difficilè ſaluare potuiſſet in ſua ſententia, qui ſine præuiſione meritorum tenet, vt videbimus, fieri prędeſtinationem; Ideò pluries hac phraſi liberationis, vel diſcretionis à maſ-

maſſa perdita, ſeu damnata vtitur. *Et in epiſt.* 1. ad Valentinum ait, *Apoſtolus inquit, quis te diſcernit? ideò dicit, quia ex maſſa illius perditionis, quæ facta eſt ex Adam non diſcernit hominem, vt eum faciat in honorem, non in contumeliam, niſi Deus. In epiſt.* 2. ad Bonifacium c. 7. dicit, *Quis enim te diſcernit? vtique ab iræ vaſis, à maſſa perditionis, quæ per vnum omnes miſit in damnationem. In lib.* 14. *de Ciuit. c.* 26. ait, *Vniuerſa maſſa, tamquam in radice damnata eſt*: & alibi inquit, *Pelagium nolle credere, quod in vno homine tota eſt maſſa vitiata, & tota damnata; à quo vitio, & damnatione ſola ſanat, & liberat gratia.* In lib. de nat. & grat. c. 5. ait, *Vniuerſa igitur maſſa pœnas debet; & ſi omnibus debitum damnationis ſupplicium redderetur, non iniuſtè proculdubio redderetur*; & alibi ſæpè.

Vtitur Auguſt. eo exemplo, vt faluet in hoc facto Dei miſericordiam, & iuſtitiam

Alia plura loca de diſcretione à maſſa damnata.

102. S. Auguſtinum ſecuti ſunt Sancti Proſper, ac Hilarius Arelat. & omnes alij S. Auguſtini diſcipuli, quos in proemio huius opuſculi diffusè retuli, & præ alijs Petrus Damianus, qui in *lib. de Incarn. & Gratia Chriſti* irridens multos, qui tunc docebant prędeſtinationem fieri ex præuiſione liberi arbitrij volentis ſaluari, & reprobationem ex præuiſione liberi arbitrij nolentis ſaluari, vtrumque refellit, & de liberatione à maſſa perditionis mentionem facit, ſic. *Hæc ſi ita ſunt, vt illi iactitant, comprahenſa ſunt ab ipſis inſcrutabilia, & incompræhenſibilia Dei iudicia. Si enim, ſicut ipſi volunt, nolentes damnat, ſaluat autem volentes, nihil eſt omninò, quod vlteriùs quæratur, &c. Nos autem incomprehenſibilia credentes iudicia Dei; ex vna maſſa perditionis, alios ſaluari dicimus bonitate, & gratia Dei; alios iuſto, & occulto Dei iudicio derelinqui.*

Petrus Damian. irridet aduerſarios, qua ſi fuerint Paulo doctiores.

103. Cùm verò ſæpiſſimè docuerit Auguſtinus diſcretionem hanc hominum à Deo misericorditer factam, & derelictionem aliorum in eadem damnata maſſa per iuſtitiam, & ideò aliquos fieri vaſa honoris, alios verò contumeliæ; in Epiſt. 105. dicit. *Cur autem illum potiùs, quàm illum liberet, aut non liberet; ſcrutetur qui poteſt, iudiciorum eius tàm magnum profundum; verùmtamen caueat præcipitium:* & ſubnectit verba Apoſtoli Rom. 9. *inſcrutabilia enim ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius*; idemque replicat *in lib. 1. de Præd. SS. cap. 9. in lib. de Bono Perſeuer. cap. 8.* & alibi ſæpè.

Auguſt. monet, nè quæratur, quare Deus hunc non illum elegerit, quia inueniri poteſt præcipitium.

CAPVT VII.

An Prædeſtinatio ad gloriam facta ſit ex præuiſione meritorum.

104. AD u. 1. vt certa ab incertis ſecernamus, quòd circa hanc quæſtionem, quæ eſt vna ex difficilioribus in hac materia, plures fuerunt ſententiæ, quædam hereticæ, quædam verò probabiles inter Catholicos, Sanctoſque Patres.

Plures ſententiæ referuntur.

105. Prima hæretica fuit Baſilidis, Valentini, & Manichei docentium, quòd ſicut per eos dabantur duo principia, vnum bonum, alterum malum; ita duo hominum genera, vnum naturaliter bonum, alterum malum, & ſic duo animarum genera, vnum naturaliter prædeſtinatarum; alterum naturaliter reprobatarum. Sic de eis refert Orig. in lib. 3. Periar. c. 1. *aiunt non eſſe in noſtra poteſtate, vt ſaluemur, ſed naturas eſſe animarum tales, quæ in omni genere, vel pereunt, vel ſaluantur; nec vllo modo poſſit anima, quæ mala facta eſt, bona fieri, aut*

Manichei quid docebant ab origine refertur, & a Clem. Alexandrino.

quæ bona facta eſt, mala fieri. Quòd verò præfati hęretici id docuerint, refert etiam Clemens Alexandrinus *lib.5.ſtrom.*

106. Secunda ſententia fuit quorumdam, qui dicti ſunt Prædeſtinatiani, qui S. Auguſtini, & ipſius Apoſtoli *ad Rom.9.* doctrinam malè intelligentes, & aſſerentes Prædeſtinationem ſine meritis factam, aliqua ardua, & diuinę bonitati iniurioſa docuerunt. Iſti autem in duplici, ac diuerſo fuerunt tempore. Primi extiterunt in quinto ſęculo, de quibus loquitur Sigibertus in Chron. ad annum 415. & Baron. ad *ann.*448. Antesignanus fuit *Fauſtus Reienſis*, quem ſecutus eſt Lucidius, & alij: Iſti præ alijs docebant, quòd ſi vocati non ſunt de numero prędeſtinatorum, Deus ſubtrahit eis vires benè agendi, ne perſeuerent in bono: et alios etiam inuitos poſt multa mala opera attrahat ad ſalutem: alios poſt multa bona opera reijciat, & compellat ad malum. Baron. ibi alia eorum dicta dura ſic refert. *Quòd nec piè viuentibus proſit bonorum operum labor, ſi à Deo ad damnationem præſciti ſunt; nec improbis obeſſe, etiam ſi improbè viuerent, ſi à Deo prædeſtinati fuiſſent ad vitam*. Sigibertus loco cit. alijs, ſed ijſdem in ſubſtantia verbis refert eorum dicta, nempè, *quòd nec piè viuentibus proſit bonorum operum labor, ſi à Deo ad mortem prædeſtinati ſunt, nec impijs obſit, quòd improbè viuant, ſi à Deo prædeſtinati ſunt ad vitam*; addens, *quæ hæreſis ex libris Auguſtini malè intellectis initium ſumpſiſſe videtur*. Qua de re ait Baron. vbi ſupra *Fauſtus, ac Lucidius hanc ſententiam in Concilio Arelatenſi damnarunt*. Poſteriores Prędeſtinatiani, qui ex Baron. ann. 480. in eadem Gallia extabant, eamdem ſententiam, & duriorem renouarunt. Author,

Prædeſtinatiani quid docebant.

Duę Prędeſtinatianorũ Claſſes.

Prima in quinto ſęculo. Fauſtus Reienſis caput.

Multa dicebant iniurioſa Deo.

Baron. eorum dicta refert, & Sigibertus.

Eam damnarunt ijdem Authores.

thor, & caput eorum fuit *Gotheſcalcus* Monachus de Orbe Diœceſis Rhemenſis, de quibus Hinchmarus Epiſcopus Rhem. ad Hinchmarum Epiſcopum Laudunenſem ſic ſcribit. *Docent, quòd ſicut Deus prædeſtinauit aliquos ad vitam æternam, ſic alios etiam ad mortem æternam prædeſtinauit; & quòd Deus non vult omnes homines ſaluos fieri: nam ſi vult, & non omnes ſaluantur, non omne fecit, quod voluit: quòd ſi vellet id quod non poteſt facere, non eſſet omnipotens, ſed infirmus, & impotens, & quòd Chriſtus non eſſet pro omnibus mortuus.* Et alia huius generis dura; & quoniam noluit vmquam Gotheſcalcus reuocare fuit in carcerem truſus, & punitus.

Poſterior claſſis Prædeſtinatianorum. Gotheſcalcus eorum caput.

107. Poſt decem ſæcula prodijt impius Ioannes Caluinus, qui prædeſtinationem abſque præuiſione meritorum, cum S. Auguſtino quidem docuit, ſed hæreſes plures contra Auguſtini ſenſum illius ſententiæ adiunxit; cuius blaſphemias adducere nunc non curo, ſed in Opuſculo de Reprobatione, Deo dante, aliqua de illius impietate referam.

Caluinus peſſimè de hac materia locutus eſt.

108. Adu. 2. Sanctum Auguſtinum, ſicut ex præcedenti etiam capite patuit, firmiter tenere, quòd prædeſtinatio electorum ad gloriam ſit pura, & mera Dei gratia, ac miſericordia independens à cuiuſuis merito, ita tamen, vt aſſecutionem ipſius gloriæ concedere velit per merita eorumdem electorum, quibus quoque in tempore daturus eſt gratiam ad merendum.

Ex S. Aug. Prædeſtinatio ad gloriam ex mera Dei gratia, non merces.

109. Auguſtinum ſecuti ſunt omnes, quos retuli in proemio huius opuſculi, & præ cæteris Sancti Proſper, Hilarius Arelatenſis, Fulgentius &c. deinde Magiſter ſententiarum Petrus Lombardus, & omnes Sententiarij; Alexander de Ales

Do-

Doctor irrefragabilis, S. Thomas *Doctor Angelicus*, S. Bonau. *Doctor Seraphicus*, Ioannes Duns Scotus *Doctor ſubtilis*, Franciſcus de Maironis Scoti diſcipulus, *Doctor illuminatus*, Academię plures, Thomiſtę omnes, ac Scotiſtę, & magna pars PP. Societ. Ieſu, qui vnanimiter ſequuntur in hac materia Sanctum Auguſtinum, vt initio demonſtraui.

110. Adu. 3. plures, & ante, & poſt Auguſtinum ſecutos eſſe, hodieque ſequi oppoſitam ſententiam, de quibus loquar infra. Vtraque tamen ſententia doceri in Eccleſia permittitur; quia neutra damnata eſt; & Auguſt. ipſe ait ſuam non eſſe de fide; immò vtriuſque authores ſuam intentionem in Sacra Scriptura fundare conantur; ideòque alterutri modeſtè ſe in alterutra impugnanda gerere debent, vt antiqui, & prudentes viri ſe geſſerunt, ſequentes Cęleſtini primi in epiſtola ad Galliæ Epiſcopos ſententiam. Is enim poſt damnationem hæreſum Pelagij, de alijs controuerſijs inter Catholicos ſic loquitur. *Profundiores verò, difficilioreſque partes quæſtionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis reſiſterunt; ſicut non audemus contemnere; ita non neceſſe habemus adſtruere; quæ ad confitendum gratiam Dei, cuius operi, ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus quidquid ſecundùm prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcripta docuerunt, vt prorſus non opinemur Catholicum, quod apparuit præfixis ſententijs eſſe contrarium*. Hæc Cœleſtinus. Inter profundas autem, ac difficiliores quæſtiones, iſta computanda omninò eſt, quæ maxima Dei gratia eſt, à qua omnes alię gratiæ in electis toto vitę tempore promanant; ideòque ſub diſputatione relicta. At nihilominus aduertendum puto, quòd Cęleſtinus eam epiſtolam ſcripſit ad ſugeſtio-

Alij Authores ante, & poſt Auguſtin. tenuerunt oppoſitam ſententiam.

Modeſtia ſeruanda in alterutrius impugnatione.

Cœleſtini primi elogium pro Auguſtino.

Nota, quòd Cęleſtinus commendat eius doctrinam.

ſtionem Proſperi,& Hilarij conquerentium,quòd poſt Sancti Auguſtini obitum, doctrina eius de Gratia à nonnullis ſugillaretur; hæc autem de Prędeſtinatione pars eſt illius: & Cęleſtinus corripit Epiſcopos Gallos, quòd Auguſtinum non defendant, & eius aduerſarios retundant, vt in proemio huius opuſculi dictum eſt. His præmiſſis

Prędeſtinatio hominum ante pręuiſionē meritorum facta eſt,ex Dei mera, & pura gratia.

111. Dico 1.Secundùm S.Auguſtinum(quem ego ſequor) Prædeſtinatio hominum ad gloriam facta eſt ex mera Dei gratia, & miſericordia,ſine præuiſione meritorum eorumdem.

112. Prob.hæc hiſtoria, & ſententia ex multis S.Auguſtini dictis. Nota quòd adduco dicta explicita Auguſtini, non ſolùm, vt oſtendam eum ſic tenere; ſed quia in eis adeſt ratio, cur ita tenet, quę docilem quemque ſuadet. 1. *ex lib. 1. de Prædeſtinat. Sanctorum c. 18. & 19.* quæ ad idem ſunt, perpendit locum ad Epheſ. 1. *elegit nos ante mundi conſtitutionem, &c. Præſciebat eos, ait Pelagius, qui futuri eſſent ſancti, & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium, & ideò eos ante, mundi conſtitutionem, in ipſa ſua præſcientia, qua tales futuros eſſe præſciuit, elegit. Elegit ergo antequam eſſent prædeſtinans filios, quos futuros ſanctos, immaculatoſque præſciuit, vtique ipſe non fecit, nec ſe facturum, ſed illos futuros eſſe præſciuit.* Hæc Pelagius: at nota, quòd hæreticus in hoc, per hoc tantum; quia dicebat per opera præuiſa facienda viribus arbitrij ſine adiutorio gratiæ: Et Auguſt. vtrumque impugnat ſic. *Elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti; non ergo, quia eramus futuri, ſed vt eſſemus, nempè certum, & manifeſtum eſt. Ideò quippe tales eramus futuri, quia elegit ipſe prædeſtinans, vt tales per gratiam eius eſſemus.* Idem replicat in ſequenti capite; *non quia*

Auguſtini plura loca ex Sacra Script.

Quare Auguſt. dicit hęreticam ſententiam Pelagij, qui ex meritis dicebat fieri.

quia futuros tales nos eſſe præſciuit; ſed vt eſſemus tales per ipſam electionem gratiæ ſuæ, qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo. Cùm ergo nos prædeſtinauit, opus ſuum præſciuit, quo nos ſanctos, & immaculatos facit.

113. Secundò probat ſuam ſententiam Auguſtinus argumento paruulorum, quorum multi ſaluantur, multi damnantur, & primi ſine præuiſis, aut exhibitis meritis: in epiſt. 105. ſic ait. *Quam quæſo allaturi ſunt cauſam, quod alius ſic gubernetur, vt baptizatus ſic exeat; alius infidelium manibus traditus, vel etiam fidelium, priuſquam ab eis baptizandus offeratur, expiret?* Et infra. *Cur prouidentia Dei, cui noſtri Capilli numerati ſunt, ſine cuius voluntate non cadit paſſer in terram, quæ nec fato premitur, nec fortuitis caſibus impeditur, nec vlla iniquitate corrumpitur, vt renaſcantur ad beatitudinem cœleſtem, non conſulit omnibus paruulis filiorum ſuorum, & nonnullis conſulit paruulis etiam impiorum?* Quod quidem argumentum validiſſimum mihi videtur contra aſſerentes prędeſtinationem ex meritorum præuiſione. S. Auguſtini validum argum. ex caſu paruulorum.

Tertiò *in lib. de Correp. & gratia cap.* 13. præ alijs dicit. *Non enim ſicut ſunt vocati, vt non eſſent electi; ſed quoniam ſecundum propoſitum vocati ſunt, profectò electi ſunt per electionem, vt dictum eſt, gratiæ non præcedentium meritorum ſuorum; quia gratia eſt in illis omne meritum.* Et de prædeſtinatione per gratiam non per merita ſępiſſimè loquitur. Ex lib. de Corr. & gratia.

114. In eodem capite inquit. *Hi verò, qui non pertinent ad hunc prædeſtinatorum numerum, quos Dei gratia, ſiue nondum habentes vllum ſuæ voluntatis arbitrium, ſiue cum arbitrio voluntatis, ideò verè libero, quia per ipſam gratiam liberato, perducit ad regnum. Hi ergo, qui non pertinent ad illum* Multa ibi notanda.

lum certiſſimum, & fœliciſſimum numerum pro merito iuſtiſſimè iudicantur. Igitur aliqui, vt paruuli, ſine vllo actu voluntatis præuiſo prædeſtinati ſunt ex gratia, & beneficio Dei; & alij ex eadem gratia, & prędeſtinati ſunt ad gloriam, & ad arbitrij libertatem à ſeruitute peccati, ac diaboli. Deindè aſſignat, quomodo damnantur, qui ex gratia prędeſtinati non ſunt, inquiens. *Aut iacent ſub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeuntes, quod non eſt regeneratione dimiſſum; aut per liberum arbitrium alia addiderunt, arbitrium inquam, ſed non liberatum, liberum iuſtitiæ, peccati autem ſeruum, quo voluuntur per diuerſas impias cupiditates, &c. Aut gratiam Dei ſuſcipiunt, ſed temporales ſunt, nec perſeuerant; deſerunt, & deſeruntur. Dimiſſi enim ſunt libero arbitrio, non accepto perſeuerantiæ dono, iudicio Dei iuſto, & occulto*. Et ſic ex Auguſt. patet, quòd non prædeſtinati, vel ex delicto, vel originali tantùm, vt paruuli, vel ex eo cum alijs actualibus, vt Pagani, Iudæi, &c. vel ſi regenerati ſunt, ſed dimiſsi propriæ voluntati non perſeuerantes in bono, reprobati ſunt; & ita ex demeritorum præuiſione; & ſic iuſtè.

Diſcurſus Auguſt. conuincens.

115. In cap. autem 7. de corr. & gratia dixerat. *Ac per hoc, & qui Euangelium non audierunt; & qui eo audito, & in melius commutati perſeuerantiam non acceperunt; & qui Euangelio audito venire ad Chriſtum, hoc eſt in eum credere noluerunt, & qui per ætatem paruulam nec credere potuerunt, ſed ab originali noxa ſolo poſſent lauacro regenerationis abſolui, quo tamen non accepto mortui perierunt, non ſunt ab illa conſperſione diſcreti, quam conſtat eſſe damnatam*. Igitur prædeſtinatio ſanctorum ex Dei gratia, & miſericordia, non ex meritis eorum

Quomodò reprobi dimittuntur proprio arbitrio, & iuſtè damnantur.

Alia loca S. Auguſt.

rum prçuiſis facta eſt; immò merita ex prçdeſtinationis gratia procedunt, vt in ſuo loco dicetur. Deus enim, qui prædeſtinat ad gloriam, prædeſtinat ad merita, quibus vult eam à prædeſtinatis conſequendam. Nam in eodem *cap. 7.* ait, *ſed quoniam ſecundùm propoſitum vocati ſunt, profectò electi ſunt per electionem, vt dictum eſt gratiæ, non præcedentium meritorum ſuorum, quia gratia eſt illis omne meritum.*

116. In Enchiridio *c.98.* expendens illud Rom. 9. *Non ex operibus,* inquit, *qua in re ſi futura opera, vel bona huius, vel mala illius, quæ Deus vtique præſciebat, vellet intelligi; nequaquam diceret; non ex operibus, ſed diceret ex futuris operibus, eoque modo ſolueret iſtam quæſtionem; immò nullam, quam ſolui opus eſſet, faceret quæſtionem; ſed qui dixit, miſerebor, cui miſertus ero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero, Iacob dilexit per miſericordiam gratuitam; Eſau autem odio habuit per iudicium debitum. Quod cum deberetur ambobus: in altero alter agnouit, non de ſuis diſtantibus meritis ſibi eſſe gloriandum, quod in eadem cauſa idem ſupplicium non incurrit, ſed de diuinæ gratiæ largitate, quia non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.*

Merita ex Prçdeſtinationis gratia procedunt.

Ex Enchiridio à Scrip ducit arg.

Ex eodem Enchir. iterum.

117. In *cap.99.* inquit. *Sola gratia redemptos diſcernit à perditis, quos in vnam perditionis concreuerat maſſam, ab origine ducta cauſa communis;* & aſſignat rationem, cur ita factum ſit, inquiens, *ſic oportuiſſe liberari, vt ex pluribus non liberatis, atque in damnatione iuſtiſſima derelictis, oſtenderetur quid meruiſſet vniuerſa conſperſio, & quò etiam iſtos debitum Dei iudicium duceret, niſi eis in debita miſericordia ſubueniret.*

118. In *cap.10. de Corr. & grat.* in fine habetur, *Quot quot ex hac ſtirpe gratia Dei liberantur; à damna-*

Ex lib. de Corr. & gr.

natione vtique liberantur, qua iam tenentur obſtricti. Vndè etiam ſi nullus liberaretur, iuſtum Dei iudicium nemo iuſtè reprehenderet. Quòd ergo pauci in comparatione pereuntium, in ſuo autem numero liberantur multi, gratia fit, gratis fit; gratię ſunt agendæ quia fit, ne quis velut de ſuis meritis extollatur.

Pauci Prędeſtinati.

Argum. Auguſt. de Perſeuer. quę eſt donum Dei, validiſſimũ eſt, & non ex meritis.

119. Item magni ponderis exiſtimo S. Auguſt. argumentum de Perſeuerantia finali, pro quo integrum librum ſcribit prętitulatum *de bono Perſeuerantiæ*, quo reſpondet ad Proſperum, & Hilarium ſcribentes tumultum eorum, qui prædeſtinationem ſine meritis ab eo traditam inſimulabant: in omnibus 24. capitibus illius libri, varijs modis hoc argumento perſeuerantiæ vtitur ad probandum, quòd electio ad gloriam, quæ ex perſeuerantia finali confertur, quę eſt donum Dei, non ex meritis, ſed ex gratia fiat: adducam vnum *ex cap.*8. vbi expendens locum quemdam Io: 8. quærit Auguſt. *cur ex duobus pijs viris, huic donetur perſeuerantia vſque in finem, illi non donetur.* Et reſpondet cum Ioanne, *ſi fuiſſent ex nobis manſiſſent nobiſcum*. Et ſubdit. *Nonne vtrique vocati fuerant, & vocantem ſecuti; vtrique ex impijs iuſtificati, & per lauacrum regenerationis vtrique renouati*: & reſpondet. *Vera ſunt hæc, & ſecundum hæc omnia nobiſcum erant; verumtamen ſecundum aliam quamdam diſcretionem non erant ex nobis; nam ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent vtique nobiſcum*; & poſt aliqua inquit; *Quænam ſit tandem iſta diſcretio? Patent libri Dei, non auertamus aſpectum. Clamat ſcriptura diuina, adhibeamus auditum. Non erant ex eis, qui non erant ſecundum propoſitum vocati: non erant in Chriſto electo ante conſtitutionem mundi: non erant in eo ſortem conſecuti; non erant prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius, qui vniuerſa operatur.*

Ideò librũ confecit de bono Perſeuer.

Dicit, quòd ex libris Dei infertur ſua ſententia.

Qui

Qui ergo non eſt prędeſtinatus,non perſeuerat in bono ad obtinendum finem, ac terminum prędeſtinationis; igitur non poteſt dici, quòd ex meritis(inter quæ deberet primum locum tenere perſeuerantia) facta eſt electio ad gloriam: vel ſi ex præuiſione perſeuerantiæ, cùm hæc ſit ex gratia, vt de fide eſt, iam electio ex gratia originem haberet: ſatius autem eſt dicere, quòd ipſa electio ex numero perditorum in originali, ſit ex gratia, & ex ea dependeat vocatio &c. ac perſeuerantia finalis. Quod quidem argumentum validiſſimum eſſe conſpicitur,quia de fide eſt, perſeuerantiam eſſe donum Dei.

Perſeuerantie debetur gloria, ſed hęc non ex meritis.

120. Auguſtinum ſecutus eſt eius diſcipulus S.Proſper, qui pluries de hac re loquitur, præcipuè in epiſt. ad Rufinum, in qua agit de libero arbitrio, & corripit eos, qui negabant, *ex omni genere hominum per cuncta ſæcula natorum,certum apud Deum, definitumque eſſe numerum prædeſtinati in vitam æternam populi, & ſecundum propoſitum Dei vocantis electi, & ait, in illis non præcedens eligitur, nec ſecutura deuotio; non obedientia, nec diſcretio, non voluntas*. Et ſoluens illud Pauli ad Timot.dictum, *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, quòd hoc non intelligatur de ſingulis hominibus, inquit. *Numquid non ſunt de omnibus hominibus,qui à præteritis generationibus vſq;ad hoc tempus ſine Dei cognitione perierunt? & ſi maioribus natu (quod non rectè dicitur)mala opera,quæ libero arbitrio commiſerunt, obſuerunt, quaſi boni non mali gratia liberentur, inter ſaluatos paruulos, & non ſaluatos paruulos, quę meritorum potuit eſſe diſcretio? Quid iſtos introduxit in regnum Dei, quid iſtos excluſit à regno Dei? equidem ſi merita conſideres,non vna pars ſaluari meruit, ſed vtraque damnari; quia omnibus*

S.Proſper in omnibus his ſequitur Auguſt.

Diſcurſus S. Proſperi profundus, & clarus.

in Adæ præuaricatione proſtratis, niſi quoſdam aſſumeret miſericors gratia, maneret ſuper vniuerſos inculpata iuſtitia. Quæ autem ſit diſcretionis iſtius in ſecreto Dei conſilio cauſa, vel ratio, & ſupra facultatem humanæ cognitionis inquiritur; & ſine fidei diminutione neſcitur, modò confiteamur, neminem immeritò perdi, neminem meritò liberari, & omnipotentiſſimam Domini bonitatem omnes ſaluare, & omnes ad agnitionem veritatis imbuere, quos vult omnes fieri ſaluos, & ad agnitionem veritatis venire. Niſi enim ipſo vocante, docente, ſaluante, nemo venit, nemo eruditur, nemo ſaluatur.

S. Fulgentius eamdẽ ſententiam ſequitur.

121. S. Fulgentius in lib. de Remiſſ. peccat. cap. 4. diſcutiens hiſtoriam Iacob, & Eſau, ait, *Quo circa ex duobus iſtis fratribus, quos vno concubitu Iſaac Patris noſtri, vnus in ſemine conceptus accepit, vnus in lucem partus effudit, ſola quem voluit à maſſa damnationis miſericordia diuina diſcreuit, cui patrocinata eſt gratuitorum prædeſtinatio munerum, non futurorum præſcientia meritorum. Sic enim ſecundùm electionem propoſitum manſit, vt ex propoſito Dei gratuita foret electio. Voluntas enim cauſa eſt electionis, non electio voluntatis.*

Pluries Fulgentius id repetit.

122. Idem *in lib. de Prædeſtinationis Veritate* plura de hac ſententia dicit, præſertim hoc: *ait Apoſtolus dum nondum nati fuiſſent, aut aliquid egiſſent bonum, vel malum, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret. Quod Apoſtolus ideò dixit, vt non ſecundum hominis, ſed ſecundum electionem vocantis propoſitum manſiſſe monſtraret, neque ex naſcituri quolibet merito, ſed ex voluntate Dei cognoſceretur electio.*

Petrus Damianus idẽ docet.

123. Petrus Damianus eamdem ſequitur ſententiam *in epiſt. ad Fulgentium*, vbi contra Semipelagianos loquens, & diſcutiens illud Pauli ſuper hac

hac materia, ò *quam incomprahenſibilia ſunt iudicia eius*, ait. *Hæc ſi ita ſunt, vt hæretici iactitant, comprahenſa ſunt ab ipſis incomprahenſibilia, & inſcrutabilia Dei iudicia. Si enim, vt ipſi volunt nolentes damnat, volentes ſaluat; quod quæratur vlterius? Nos autem incomprehenſibilia credentes, & demonſtrantes iudicia Dei, ex vna maſſa perditionis, alios ſaluari dicimus bonitate, & gratia Dei; alios iuſto, & occulto iudicio derelinqui.*

124. S.Gregorius in lib.1.Dial.c.8. ait. *Obtineri nequaquam poſſunt, quæ prædeſtinata non fuerunt: ſed ea quę ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, vt precibus obtineantur. Nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio, ita eſt ab omnipotenti Deo diſpoſita, vt ad hoc electi, pro labore perueniant, quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit donare.* Et vt cæteros omittam, de quibus dixi in proemio huius Opuſculi, poſt multa ſęcula prodierunt Scholaſtici, quorũ anteſignanus fuit Petrus Lombardus dictus *Magiſter ſententiarum*, eo quòd pleraſque ſententias ex lib.S.Auguſtini collectas in quatuor libros redegit; qui floruit in ſæculo 13. Hic ſententiam S.Auguſtini de prędeſtinatione ad gloriam ſine meritis factam tenuit; hunc ſecuti ſunt Alexander de Ales dictus *Doctor irrefragabilis*, S.Thomas *Doctor Angelicus*, S. Bonauentura *Doctor Seraphicus*, Ioannes Duns Scotus, *Doctor ſubtilis*, & Academię multæ, vt initio retuli: ideòq; eam quaſi irrefragabilem cenſeo.

S.Greg.Magnus.

125. Aliquæ fateor adſunt contra eam difficultates, quas infra ex S.Auguſt.ſoluere conabor; & ſi non ſatisfaciam, dicat lector, ò *altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei*: plures enim, & inextricabiles ſunt in oppoſita ſententia, vt patebit.

CAPVT VIII.

Quid alij Patres ſenſerint de prædeſtinatione, cum, vel ſine intuitu meritorum.

Hæc quæſtio antiqua eſt.

126. ADu. quòd quæſtio hæc de prædeſtinatione ex meritis, vel ſine eis non eſt moderna; neque alterutra ſententia declarata eſt de fide, ſed vtraque permiſſa; quia vtraque Sanctos Patres habet patronos. Quamuis enim ante S. Auguſtinum non fuerit formiter hæc quæſtio diſputata; ſed vtraque ſententia ab aliquibus prælibata tantùm: tamen poſt S. Auguſtinum, qui methodicè Theologiam docuit, fuit ſemper acriter diſputata. Fateor quidem, quòd primi vtriuſque ſententiæ authores zelo pietatis erga Dei miſericordiam, bonitatem, ac iuſtitiam, ſolis rationibus Sacræ Scripturæ innixis, abſque iniurijs, ſcommatibus, aut falſitatibus diſputarunt. At ſequaces eorum non omnes eamdem viam tenuerunt, ſed plerique in ſcommata, & acerbitates, quæ Catholicum non decent, prolabuntur. Hìc ergo hiſtoricè referam, quid SS. Patres Græci, ac Latini ante, & poſt S. Auguſtinum de prędeſtinatione ad gloriam ſine præuiſione meritorum dixerunt.

Neutra ſententia declarata fide.

Cum modeſtia ſine iniurijs diſputanda.

Hiſtoricè refertur ſententia de Prędeſt. ex meritis.

127. Dico I. Plures Patres Græci prędeſtinationem ſanctorum à Deo ab ęterno factam ex præuiſione meritorum aſſeruerunt.

Gręci aliqui docuerunt.

128. Prob. hæc hiſtoria ex aliquibus Patribus Græcis Origene, Chriſoſtomo, Oecumenio, ac Theodoreto.

129. Orig. licet in hac materia aliquando claudicare videatur; tamen in Epiſt. ad Rom.

cap. 8.

cap.8. *quos præſciuit, & prædeſtinauit &c.* ait, & *ideò etiam in præſenti loco conſtat, Apoſtolum ſecundùm Scripturæ Sacræ conſuetudinem poſuiſſe ſermonem cognoſcendi, vt illos oſtenderet præcognitos à Deo in quibus ſciens quales eſſent, amorem ſuum Deus, affectumque poſuiſset.* Et poſtea explicans illud eiuſdem Apoſtoli, *qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*, dupliciter explicat propoſitum, & vt propoſitum Dei vocantis, ac eligentis, & vt propoſitum eorum,qui eliguntur à Deo præuiſum, ſic. *Omnes quidem vocati ſunt, ſed non omnes ſecundum propoſitum bonum, & bonam voluntatem, quam circa cultum Dei gerunt, vocantur. Illi enim, qui non habent bonum, fixumque propoſitum circa diuinum cultum, vel circa opus bonum; vocantur quidem, & ipſi, ne eis excuſatio relinquatur. Quòd ſi ſecundum propoſitum ad Deum referatur, hoc eſt, qui ſecundum Dei propoſitum, qui ſciens in eis religioſam mentem, & ſalutis ineſſe deſiderium vocati dicantur; non videbitur his, quæ expoſuimus hoc eſſe contrarium. Hoc ergo pacto, neque in præſcientia Dei, vel ſalutis, vel perditionis noſtræ cauſa conſiſtit, neque iuſtificatio ex ſola vocatione pendebit; neque gloriari de noſtra penitus poteſtate ſublatum eſt.* Ex quibus patet, quòd Deus (ex Origene) ex præuiſione operum humanorum, & vocat, & reprobat; ea tamen opera cum auxilio gratię facienda præuideri in ſuo loco dicemus cum eodem authore, nec aliter cum fide intelligi poſſet.

Origenes eam docuit

130. S. Io: Chriſoſtomus pluries de prędeſtinatione, & reprobatione ex pręſcientia operum loqui videtur: in epiſt. *ad Rom. 9. homil. 16.* priùs dicit, *Qui enim mentis occulta cognoſcit, ipſe manifeſtè ſcit, quinam coronis digni ſint, quinam ſuppli-*

S.Io:Chriſoſtom. idē docuit.

plicio, atque pœna. Et explicans quomodo aliqua ſint vaſa irę, & contumeliæ, alia honoris, & miſericordiæ, inquit, *Vt igitur Pharao vas iræ factus eſt propria iniquitate, ſic & iſti vaſa miſericordiæ ſua probitate fiunt. Nam etſi maiori ex parte id à Deo geritur; tamen à nobis exiguum confertur aliquid. Idcircò non dixit vaſa præclarorum facinorum; neque vaſa fiduciæ; ſed vaſa miſericordiæ, vt oſtendat totum illud Deo tribuendum.* Quod clariùs infra confirmat, inquiens, *vndè ergo alij vaſa ſunt iræ, alij miſericodiæ?* reſpondet. *Ex arbitrio proprio. Nam Deus, cùm ſit optimus, in vtriſque eamdem benignitatem exhibet. Non enim eos, qui ſaluantur ſolùm miſeratus eſt; ſed etiam Pharaonem quantum in ipſo fuit, eamdem quippè in ſe tolerando patientiam experti ſunt. Quòd autem non eſt ſaluatus, totum id illius voluntati tribuendum eſt; quia quod ad Deum pertinet, nihil minus quàm, qui ſaluati ſunt, eſt adeptus.*

Multa digna Chriſoſt.

Sed merita illa ex auxilio gratię facienda præuiſa ſunt.

131. Quòd autem opera illa præuiſa non eſſent facienda ex ſolis naturæ viribus, ſed ex adiutorio gratiæ per Chriſtum, docuit idem Chriſoſt. *in homil. prima in epiſt. ad Epheſ.* verſu, *qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum*, ad quæ dicit. *Non enim ex noſtris laboribus rectè factis hoc ſuppetit, ſed ex Charitate, neq; ex Charitate ſolùm, ſed ex virtute noſtra. Nam ſi id ex ſola Charitate penderet, ſaluari omnes oporteret. Sin autem ſola ex virtute noſtra ſuperuacaneus fuiſſet aduętus illius, & quæcumq; ab eo ſunt adminiſtrata. Verùm neque ex ſola Charitate, neque ſola ex virtute noſtra illud accidit, ſed ex vtraque.* Hæc S. Doctor. Ex quibus patet, ſententiam ſuam eſſe, quòd prædeſtinatio ad vitam æternam facta ſit ex pręuiſione operum ex Charitate, & in Charitate fiendorum. Quomodo

autem

autem hęc eius dicta explicentur à Doctoribus contrariæ ſententiæ (nam Chriſoſtomo multum deferendum eſt) videbimus in ſuo loco.

132. Theodoretus *in epiſt. ad Rom. c.* 8. explicans illud, *Omnia cooperantur in bonum, ijs, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti*, intelligit non de propoſito Dei, ſed de propoſito vocatorum, inquiens, *Quorum propoſitum preſciuit, eos ab initio prædeſtinauit. Prædeſtinatos, ac prædefinitos etiam vocauit: Deindè vocatos per baptiſmum iuſtificauit; iuſtificatos verò glorificauit:* & poſt. *Cæterùm nemo horum cauſam, præſcientiam eſſe dicat; non enim præſcientia eos tales effecit, ſed Deus, vt Deus, quæ futura erant procul proſpexit.* Et in cap. 9. ad Rom. ait. *Non eſt enim iniuſta electio, ſed quę hominum propoſito conuenit.* Et explicans illud etiam Pauli; *numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, &c.* ait, *Recta ergo eſt, & iuſta Dei vniuerſorum ſententia; iure ergo punit peccatores, vt qui hoc ſua ſpontè facere audeant. Iure etiam lenitate, ac benignitate vtitur; à nobis enim accepta occaſione præbet miſericordiam.*

Theodoretus eamdē ſententiam docuit.

Locum Apoſtol. de propoſito explicat de propoſito hominum.

132. Oecumenius in idem c. 8. ad Rom. eodem modo explicat illud dictum, *ijs, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti*, inquiens. *Deindè nè quaſi certis hominibus indulgens Deus, eos præ alijs vocare videatur, aderit eis, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt, hoc eſt ſecundùm arbitrium ſuum dignati ſunt vocatione: oſtendens, omnes nos quidem eſſe vocatos, illos autem auſcultaſſe, idcircò opitulatur eis Deus, qui ſecundùm propoſitum facti ſunt vocati. Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, quos autem vocauit, hos & iuſtificauit; nè abſurdum videatur, Deum quibuſdam benefacere, non alijs. Quod autem additur ſecundùm propoſitum, efficit,*

Oecumenius eodē modo tenet, ac explic t.

vt in factis illius adſcribatur laus, quia ſuapte voluntate crediderunt; & à perſonarum acceptione reddit immunem Deum.

Theophilatus eamdẽ docuit ſententiam.

133. Addi poteſt ex Græcis Theofil. qui in idem caput 8. ad Rom. *quos preſciuit, & prædeſtinauit*. inquit. *Præcognoſcit, vel præſcit Deus eos, qui vocatione digni ſunt, deindè ſic prædeſtinat. Prior itaque eſt præſcientia, poſtea ſequitur prædeſtinatio. Prædeſtinationem autem intelliges impermutabilem Dei bonam voluntatem. Prænouit itaq; Paulum Euangelij vocatione dignum eſſe, ſicque præfiniuit, ſeu prædeſtinauit, hoc eſt, impermutabiliter decreuit, ideòque ſtatuit vocare ipſum*. Et in cap. 9. diſcutiens illud de Iacob, & Eſau, *cùm enim nondum nati fuiſſent*, idem ferè dicit.

Ex latinis aliqui Patres docnerunt factã ex prçuiſione meritorum.

S. Ambroſ.

134. Dico 2. Aliqui Patres Latini priores Sancto Auguſtino docuerunt, prædeſtinationem ad gloriam factam eſſe ex præuiſis meritis.

Prob. hęc hiſtoria. S. Ambroſius in lib. 5. de Fide, c. 5. expendens illud Chriſti dictum ad Iacobum, & Ioannem, *ſedere ad dexteram, & ſiniſtram meam non eſt meum dare vobis.* Matth. 20. ait. *Non eſt meum, qui iuſtitiam ſeruo, non gratiam. Denique ad Patrem referens addidit, ſed quibus paratum eſt, vt oſtenderet Patrem quoque non petitionibus deferre ſolere, ſed meritis; quia Deus perſonarum acceptor non eſt: Vnde Apoſtolus ait, quos præſciuit, & prædeſtinauit. Non enim ante prædeſtinauit, quàm præſciret: ſed quorum merita præſciuit, eorum præmia prædeſtinauit*. Immò (ſi commentaria in epiſt. ad Rom. eſſent S. Ambroſij (quod non creditur) in cap. 8. & 9. multo plura de hac ſententia habentur.

135. S. Hieronymus in cap. 1. Iſaię. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*, ait,

liberum

liberum ſeruat arbitrium, vt in vtramque partem, non ex præiudicio Dei, ſed ex meritis ſingulorum, vel pœna, vel præmium ſit: Et in cap. 1. Malachiæ inquit, *Dilectio Dei, & odium, vel ex preſcientia naſcitur futurorum, vel ex operibus*: Et in epiſt. *ad Hedibiam* de multis propoſitionibus 9. cap. epiſt. *ad Roman.* mentionem faciens, in decima queſtione, ſic loquitur. *Quid ergo dicemus, iniquus eſt Deus? abſit.* Exodi 33. ait, *miſerebor, cui miſertus fuero, & non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*: his ſuppoſitis, mouet queſtionem cum Paulo, *quid ergo conquæritur Deus, quòd bona non facimus, vel fecimus mala, cùm in poteſtate illius ſit, & voluntas abſque bonis, & malis operibus; vel eligere aliquem, vel abijcere.* Et reſpondet, cum Paulo. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo. Et eſt ſenſus. Ex eo quod reſpondeas Deo, & calumniam facis, & de ſcripturis tanta perquiris, vt loquaris contra Deum, & iuſtitiam voluntatis eius incuſas, oſtendens te eſſe liberi arbitrij, & facere quod vis, vel tacere, vel loqui.* Et poſtea ait. *Deus non ſaluat irrationabiliter, & abſque iudicij veritate, ſed cauſis præcedentibus; quia alij non ſuſceperunt filium Dei; alij autem recipere ſua ſponte voluerunt, &c. ex quo ſequitur non gentes eligi, ſed hominum voluntates.* Hæc Hieron.

Hieronymus idem docuit.

Pluries oſtendit motiuum prędeſtinandi fuiſſe opera humana pręuiſa.

136. Poſt S. Auguſtinum immediatè, alij tenuerunt electionem ad gloriam factam fuiſſe ex præuiſione meritorum, vt Fauſtus, & Maſſilienſes, qui contra S. Auguſtinum oblatrabant, & habetur ex epiſt. SS. Proſperi, & Hilarij ad Auguſtinum, in qua referunt difficultates contra eius ſententiam motas (quas in cap. ſequenti referemus:) qua de re S. Doctor pro reſponſione ſcripſit duos illos preclaros libros, vnum *de Prædeſt. SS.* alium *de bono Perſeu.*

Poſt S. Auguſt. aliqui eum impugnarunt, & docuerunt fieri per merita.

 137. Con-

Concil. Valentinum eam tenuit

137. Concilium Valentinum ex 14. Epiſcopis *in cap.* 3. hanc ſententiam tenuit dicens. *In electione ſaluandorum, miſericordiam Dei præcedere meritum bonum: in damnatione autem perditorum, præcedere meritum malum, iuſtum Dei iudicium.* Et in cap. 2. dixerat. *Malos non ideò perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuoque vitio in maſſa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanſerunt.*

Honorius Augustod.

138. Honorius Auguſtodunenſis in Dialogo de Prædeſtinatione, eam ſic definit. *Eſt pro meritis cuiuſque, vel ad gloriam, vel ad pœnam æterna Dei preparatio. Porrò qui præuiſi ſunt in bono permanſuri ſunt ad vitam prædeſtinati; qui verò præſciti in malo vitam finituri, ad pœnam ſunt vtique prædeſtinati, ergo quos Deus preſciuit in filium ſuum credituros, & voluntariè mandata eius ſeruaturos, hos ante ſæcula prædeſtinauit: hos ſuo tempore ad fidem vocauit; hos per baptiſma iuſtificauit; hos virtutibus magnificauit; hos vaſa miſericordię glorificauit. Quos autem minimè facturos præſciuit, hos à regno gloriæ reprobauit, & vaſa irę, & contumeliæ apta ad pœnam prædeſtinauit.* Et hoc etiam, ait, notificatum in Iacob, & Eſau, quia eorum merita, ac demerita fuerunt à Deo ab æterno pręuiſa.

Exemplum figuli diuerſa vaſa facientis ex eodem luto Authores contrarij aliter explicant.

139. Et quoniam S. Auguſtinus, eiuſque diſcipuli, & ſequaces illius ad probandam electionem ad gloriam, vtuntur præ alijs loco Pauli *Rom.* 9. de figulo ex eadem maſſa faciente vaſa duo, vnum in honorem, aliud in contumeliam; Authores contrariæ ſententiæ adducunt alias Patrum huius loci declarationes Auguſtini ſenſui oppoſitas, quibus oſtenditur vaſa illa honorata, vel inhonorata fieri quidem talia, ſed propria voluntate, & ſic à Deo exiſtimari.

140. Da-

140. Damaſcenus enim in lib. 4. fidei cap. 20. ait; *Vaſa illa fidei à Deo, qui eſt ſolus omnium artifex; ſed non quæ honorata, vel inhonorata ſunt. Id enim vniuſcuiuſque liberum arbitrium facit.* Et vtens Pauli doctrina 2. ad Timot. 2. *In magna domo, non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea; ſed & lignea, & fictilia; & quędam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. Si quis ergo emundauerit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & vtile Domino ad omne opus bonum paratum.* Quaſi dicat homines à Deo creati, ſuis operibus ſe conſtituunt vaſa, ſiue honoris, ſiue contumeliæ: Deus autem pro eorum bona, vel mala conditione eis vtitur in honorem, vel contumeliam.

Damaſcenus dicit, quòd homines ex ſe fiunt vaſa bona, vel mala.

141. Et confirmant ex Origene, qui homilia 14. in lib. Num. diſcutiens præfatum Pauli locum; *In magna domo &c.* ait; *Verùm vaſa hæc, quæ dicimus, rationabilia intelligenda ſunt, & liberi arbitrij, non caſu, neque fortuitu vnuſquiſque vas honoris efficitur, aut vas contumeliæ, ſed qui ſe talem præbuerit, vt electus eſſe mereatur, vas electum, & vas honoris efficitur. Qui verò indignis, & deterrimis ſenſibus viuit, iſte formatur vas contumeliæ, non à conditore, ſed à ſemetipſo, cauſis contumeliæ ſuæ datis.*

Ex Origene confirmant multi.

Vtuntur prætereà alio argumento Pauli, 1. Timot. 2. 4. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quem locum, dicunt, à Patribus ſic intelligi, quòd Deus voluntate antecedente, & quantum eſt in ſe omnes omninò homines volebat ſaluare, ſed ab ipſorum hominum præuiſis operibus, malis, aut bonis faciendis, cum gratiæ auxilio ſufficienti omnibus dando, ortum eſt, vt aliquos voluerit efficaciter, & voluntate beneplaciti, alios non; & ad-

Vtuntur dicto Pauli, Deus vult omnes homines ſaluos fieri.

Et ipſi homines impediunt ſuis peccatis.

 du-

ducunt Sanctorum dicta.

142. S.Io: Chriſoſt. hom. 2. in epiſt. ad Hebreos ait, *Deus quantum eſt in ſe omnes ad ſalutem perducere cupit:* & *hom*.44. de longitudine præmiorum, inquit. *Quod enim ſæpius dixi neceſſitate, ac vi neminem attrahit vnquam Deus, ſicut Paulus ait, qui vult omnes homines ſaluos fieri,* & *ad agnitionem veritatis venire. Cur igitur non omnes ſalui fiunt, ſi vult omnes ſaluos eſſe? quoniam non omnium voluntas illius voluntatem ſequitur: porrò ipſe neminem cogit, dixit enim Ieruſalem, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum Gallina congregat pullos ſuos ſub alas,* & *noluiſti.*

S.Io;Chriſoſt. id tenet.

143. S.Paulinus in epiſt. 2. inquit. *Omnem enim hominem quantum in ipſo eſt ſaluum fieri vult, qui fecit omnes.*

144. S. Hieronymus in cap. 63. Iſaiæ ſic diſcurrit. *Si prudens lector tacita cogitatione reſponderit, quare multi non ſunt ſaluati, ſi ipſe ſaluauit eos,* & *dilexit,* & *pepercit filijs ſuis,* & *redemit eos ſanguine ſuo, ſuſcepit,* & *exaltauit aſſumptos?* Et reſpondet. *Infertur cauſa perſpicua; ipſi autem non crediderunt:* & *exacerbauerunt Spiritum Sancti eius,* &*c. Voluit itaque Deus ſaluari cupientes,* & *prouocauit ad ſalutem, vt voluntas haberet præmium; ſed illi credere noluerunt.* Et poſt aliqua. *Nec ſtatim in culpa eſt, ſi plures credere noluerunt, ſed venientes; voluntas fuit, vt omnes crederent,* & *ſaluarentur.*

S. Hieron. eodem modo declarat.

145. Idem S. Hieron. in cap. 1. ad Epheſ. inquit. *Vult ſaluari omnes,* & *in agnitionem veritatis venire: ſed quia nullus abſque propria voluntate ſaluatur (liberi enim arbitrij ſumus) vult nos bonum velle, vt cùm voluerimus, velit ipſe in nobis ſuum implere conſilium,*

Iterum Hieron.

146. S.Am-

146. S.Ambroſ.ante Hieron. idem docuerat in pſal.72.ſuper illud, *Quàm bonus Iſrael Deus, &c.* dicens,*nonne omnibus bonus eſt Deus? ille quidem omnibus bonus eſt, quia ſaluator eſt omnium, maximè fidelium. Et ideò venit Dominus Ieſus, vt ſalum faceret, quod perierat; venit vt peccatum mundi tolleret, vt vulnera noſtra curaret. Sed quia non omnes medicinam expetunt,ſed pleriq;refugiunt, nè medicamentis compungatur vis vlceris; ideò volentes curat, non adſtringit inuitos.* Et poſt multa. *Pulchrè autem Apoſtolus,vt præmiſimus,explanauit, quia & omnibus bonus eſt Deus; qui vult omnes homines ſaluos fieri; & maximè fidelibus diuinæ pietatis prærogatiua ſeruatur, quibus voluntas Dei opitulatur, & gratia.* S. Ambroſ. idem docuit.

147. Idem S.Ambroſ.in lib.de Paradiſo c. 8. vbi de Iuda ait, *Venerat Dominus Ieſus omnes ſaluos facere peccatores:etiam circa tempus ſuam debuit oſtendere voluntatem. Et ideò nec proditurum debuit præterire, vt aduerterent omnes, quòd in electione etiam proditoris ſui ſeruandorum omnium inſigne prætendit;* & poſt aliqua. *Et quòd in Deo fuit, oſtendit omnibus, quòd omnes voluit liberare.* Iterum S. Ambroſ.

Et in lib.2.de Abel, & Cain c.3.dicit. *Omnibus opem ſanitatis detulit; vt quicumque perierit, mortis ſuæ cauſas ſibi adſcribat, qui curari noluit,cum remedium haberet, cum poſſet euadere; Chriſti autem manifeſtè in omnes prædicetur miſericordia; & quòd qui pereunt, ſua pereant negligentia: & qui ſaluantur ſecundùm Chriſti ſententiam liberentur, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Ex quibus authores huius ſententiæ inferunt, quòd iuxtà eorumdem S.S.Patrum ſententiam ex meritis, ac demeritis præuiſis facta ſit electorum, ac damnatorum prædeſtinatio,cùm Tertiò S. Ambroſ.

Deus

Deus quantum de ſe erat, vellet omnes ſaluare, & nihilominus omnibus liberi arbitrij vſum liberum permittere, & ex eo benè, vel malè in praxim redigendo ab ipſis hominibus, bonorum à malis diſcretionem ab æterno decreuiſſe.

Cur recentiores amplexi ſunt ſententiam iſtam.

148. Mirum ergo non eſt, ſi recentiores poſtea hanc ſententiam ſibi plauſibilem viſam, & à Deo acceptionem perſonarum omninò remouentem, amplexi ſunt. At de maiori, aut minori alterutrius probabilitate, in ſequenti loquar.

CAPVT IX.

De qualitate meritorum, quorum intuitu à quibuſdam aſſeritur facta prædeſtinatio.

Authoris intentio.

149. ADu. pro indemnitate eorum, qui tenent prędeſtinationem factam ex præuiſis meritis; quòd tripliciter hoc poſſet intelligi. Primò de meritis ex naturæ viribus eliciendis abſque auxilio gratiæ, quod Pelagianum eſt, & ab Eccleſia damnatum, vt probabitur in Opuſculo de Gratia. 2. De meritis ſic eliciendis ab adultis, vt ſuppoſita vocatione ad fidem, aſſenſus primus ad eam ſit ex puris naturæ viribus, cæteri autem ſequentes actus tàm credendi, quàm ſperandi, diligendi, ac pœnitendi, &c. ſint faciendi cum auxilijs diuinæ gratiæ. Et hoc eſt ſemipelagianum, vt in eodem opuſculo dicetur. Semipelagiani enim tenebant, quòd ad omnia opera bona, & meritoria, eſt neceſſarium actualis gratię auxilium, & per hoc recedebant à Pelagio, qui omne auxilij adiutorium negabat, ſaltem ad ſimpliciter operandum; nam aliquando conceſſit eius neceſſitatem ad faciliùs operandum. At ſemipela-

Quę merita aſſerunntur feciſſe.

Motiua prędeſtinationis. Sēſus Pelagianorum. ſenſus ſemipelagianorum.

pelagiani cum Pelagio in hoc prę cęteris conueniebant, quòd initium fidei dicebant eſſe ab homine ſolis naturæ viribus operante. Quæ ſententia pariter hæretica eſt. 3. intelligitur de meritis pręuiſis eliciendis, cum auxilio diuinæ gratię, & hæc ſententia improbata non eſt ab Eccleſia, ſed in ſcholis controuertitur; & hęc tantùm ab Authoribus Prędeſtinationis ex meritis tenetur, ex eo quòd doceatur à Patribus. Senſus quorundam Catholicorum, ſed controuerſi.

150. Adu. 2. quòd alia adhuc, & grauior ſupereſt difficultas de qualitate auxiliorum, quæ pręuiſa ſunt ad merita neceſſaria, & conſequenter à Deo danda, ſeu offerenda. An ſcilicet ſint generis auxilij *ſine quo*, vel auxilij *quo* (de quibus in ſuo loco dicemus) ideſt, an ſint auxilia ex natura ſua intrinſecè efficacia, quæ cùm à Deo dantur faciunt facere infallibiliter, & ineluctabiliter: an ſint, ſeu debeant eſſe eius generis, vt oblata, ſeu offerenda hominibus ſint ita indifferentia, vt homines, ſi velint conſentiant, & ſic euadant efficacia; ſi autem non conſentiant, ſine effectu maneant, & ſic inefficacia. Certum quidem eſt, quòd hæc difficultas ſpectat ad Opuſculum de auxilijs diuinę gratiæ: at res iſtę ſic ſunt concatenatæ, vt vna ſine alia percipi nequeat. Qui enim tenent prædeſtinationem factam ex meritis, tenentur defendere, quòd ex meritis cum Dei auxilio eliciendis. Et ſi interrogentur, vel vrgeantur de qualitate auxilij, tenentur reſpondere, an de auxilio *quo*, ſeu ab intrinſeco efficaci; an de auxilio *ſine quo*, ſeu, vt ipſi dicunt, indifferente, & à voluntate humana imperante, determinando. Alia difficultas de genere auxilij. An efficax ex ſua natura, an indifferens. Auxilium quo ideſt efficax ex ſe. Auxiliū ſine quo ex conſenſu efficax.

151. Adu. 3. Quòd multi Authores moderni, qui prædeſtinationem ex meritis pręuiſis factam tenent, ſic eam explicant. Deus ab æterno volun-

luntate antecedenti voluit ſaluare omnes,ideò decreuit dare omnibus media ſua auxilia neceſſaria ad ſalutem toto eorum vitæ tempore (de adultis loquor:)vidit autẽ,quòd aliqui eis eſſent conſenſuri,eiſq;vſuri;alij verò non, ideò decreuit priores adiuuare, vt opera illa ad quæ daturus eſt auxilia, perficiant; illos verò, qui non conſenſuri ſunt, relinquere. Hæc,aliaque plura de his auxilijs indifferentibus, & de operibus ex illis faciendis à Deo per ſcientiam, quam dicunt mediam, præuiſis, docent, vt in ſuo loco dicetur. At pro re noſtra,de qua nunc agimus hęc pręlibaſſe ſufficiat.

Quomodo Authores modũ hunc prędeſtinã di explicant.

152. Dico 1. merita, ex quorum præuiſione Authores dicunt factam prædeſtinationem, nequeunt dici elicienda ex viribus naturæ, ſed cum auxilio gratiæ.

Merita, quorum in tuitu facta eſt prędeſtinatio, nequeunt dici elicienda viribus naturæ,ſed ex auxilio gratię.

153. Prob.Illa prorſus debent aſſeri, quæ in tempore ſunt à prædeſtinatis elicienda;& pro quibus vita ęterna, ſeu gloria eſt eis reddenda, ſed hæc non eliciuntur ex viribus naturę, ſed cum auxilio gratię, ergo. Maior prob.ex Rom. 2. 6. *reddet vnicuique ſecundum opera eius*. & 2. Cor. 5.10.nec non *Apocal*.22.12. iſta igitur, quæ præmianda ſunt, præuiſa mouerunt ad prædeſtinandum: neque de hoc eſt dubium. Prob. min. pro nunc (quia in proprio loco de ea loquemur) Nullum opus bonum ad ſalutem conferens fieri poteſt abſque auxilio gratię, quia *ex Io:15. ſine me nihil poteſtis facere*. Et ſub eiſdem verbis hęc propoſitio fuit definita in pluribus Concilijs *Mileuit.can.5.Arauſ.2.c.7.& vlt.Trid.cap.10.& can.* 2. ab Innocentio 1.in epiſt.24. 25. & 26.à Cœleſtino 1. *epiſt.1.cap*. 10. & hæc fuit tota concertatio S.Auguſt.cum Pelagio.

154. Dico 2.Aliqui Hiſtorici Authores, qui tenent

tenent prędeſtinationem factam ex pręuiſione meritorum eliciendorum cum auxilijs gratię, vt conſequenter loquantur, docent ea auxilia non fore ex ſui natura intrinſecè efficacia, ſiue phiſicè, ſiue moraliter prædeterminantia; ſed fore indifferentia, & à voluntate humana dererminanda.

Conſequenter loquentes authores docent auxilia eſſe indifferentia.

155. Prob. hæc eorum ſententia. Eatenus negant prædeſtinationem factam ſine antecedenti prę́ſcientia meritorum, quia præiudicaretur libertati humanę; cùm enim voluntati illi diuinæ antecedenti, volenti efficaciter aliquem ad gloriam, & ſtatuenti media efficacia pro eius conſecutione, non poſſet prędeſtinatus reſiſtere; in nullo ſigno, neque naturę, voluntas illius remaneret libera ad operandum oppoſitum. At idem argumentum vrget, ſi dicatur, quòd meritum præuiſum eſt eliciendum cum auxilio gratiæ ex intrinſeca ſui natura efficaci; quia ei nequibit reſiſtere voluntas humana: pluries enim in Sacro Textu hoc inſinuatur. *Gen.vlt.19.* Ioſeph loquens fratribus de ſui venditione, quaſi eos excuſans, inquit, *Nolite timere; numquid Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Pſal. 75. 8. *Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? Rom.9.19. Voluntati eius quis reſiſtit?* Et ſic ſi talia erunt auxilia danda, & ex meritis cum eis eliciendis, Deus, ſaltem de congruo, motus eſt ad prædeſtinandum, duplici modo præiudicium (inquiunt) fieret libertati, ſcilicet ob auxilia illa non permiſſura aliter facere, & ob Dei efficacem voluntatem prædeſtinantem; & ſic duplici vinculo remaneret ligata voluntas: ideò auxilia ex ſe efficacia reijciunt. 2. dicunt, ſi ex meritis, cum talibus auxilijs ab homine eliciendis; vel ea forent omnibus hominibus conferenda, vel non: Si primum; igitur omnes homines eſſent prędeſtinati;

Ratio eorū eſt libertatis immunitas.

Quia voluntati efficaci Dei, & gratiæ intrinſecè efficaci reſiſti nequit.

Aliud argumentum pro hac ſententia.

nati; quod & falſum, & hæreticum eſt: Si ſecundum, recurrunt omnia argumenta (infra adducenda) quæ fiunt, & olim facta fuere contra S. Auguſtinum de prędeſtinatione ſine meritis; nempe, quòd non omnes habituri ſint neceſſaria ad merendum, & ideò repræhendi, aut damnari non poſſent, ſi viderentur non merituri, cùm non viderentur habituri neceſſaria ad merendum: quod videretur maximè derogare bonitati diuinę, & ſuæ iuſtitiæ, dum exigeret ab homine ſuis viribus impoſſibilia; & ſic à primo ad vltimum, authores iſti dicere tenentur, ſicut de facto dicunt, auxilia cum quibus elicienda ſunt merita, quæ Deum mouerunt, ſaltim de congruo, ad prædeſtinandum, non fore illius generis ex ſui intrinſeca natura efficacium: ſed alterius generis, nempe ex ſua natura indifferentium, quæ poſſit homo acceptare, vel eis reſiſtere: de quibus *Act.* 7. 51. ait Sanctus Stephanus ad Iudæos: *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis, ſicut Patres veſtri, ita & vos,* & Prou. 1. 24. Deus Prou. 14. inquit, *quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, &c.* Et Saluator Matth. 23. 38. ait ad Iudęam. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Et alia multa ſunt huiuſmodi dicta in Sacro Textu, quibus innoteſcit (inquiunt) natura auxiliorum, quæ Deus offert hominibus, vt ſanctè operentur, relinquens eos in ſua libertate, vt acceptent, vel non acceptent: & Paulus Apoſtolus Act. 13. 46. hoc improbat Iudæis: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei; ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ,*

Ducens ad inconueniens.

Spiritui ſancto Iudei reſiſtebant

Aliqua exempla ſcripturæ de hac reſiſtentia.

ecce conuertimur ad Gentes, ſic enim præcepit Dominus,&c.

156. Huius generis dicunt eſſe auxilia, quę danda erant hominibus ad exequenda merita, ex quorum pręuiſione facta eſt prædeſtinatio; & hoc modo putant occurri poſſe ad omnia inconuenientia, quæ ex æterna prædeſtinatione oriri poſſent. Sic enim(inquiunt)obſtruitur os iniqua loquentium, quòd Deus ſit acceptor perſonarum: ſaluatur benignitas Dei, quòd velit omnes ſaluos fieri, dans omnibus neceſſaria media: ſaluatur eius iuſtitia, quòd renuentibus correſpondere diuinis auxilijs, decreuerit ſupplicium, & ſic *ex homine perditio eius*, & ex acceptantibus decreuerit conferre maiora, perſeuerantiam finalem, & vitam ęternam.

Ob merita cum his auxilijs elicienda dicunt factam prędeſtinationem.

Hoc modo ſaluant inconuenientia, quę torquent etiam doctos.

157. Hæc ſunt præcipua dicta eorum, qui tenent prædeſtinationem factam ex meritorum præuiſione. Quantum verò ſubſiſtant, ex Opuſculo de Gratia patebit. Ego eam ſententiam non ſequor, quia cum S. Auguſtino ſentio; ſed eam non iudico.

CAPVT. X.

Quęnam ex his ſententijs de præuiſione, vel non præuiſione meritorum in prædeſtinando, ſit probabilior.

158. ADu. quòd in ijs controuerſijs Theologicis, quę adhuc definitæ non ſunt per Concilia Generalia, vel Prouincialia à Sancta Sede approbata;vel per ipſam Sanctam Sedem immediatè declaratę, ſed Doctorum diſputationi relictæ; licitum eſt ſequi alterutram partem;

Alterutra ſententia teneri poteſt,& quãdo.

 dum-

dummodo eam ſequens ſincerè, & non zelo contradicendi, ſed rationibus, & authoritatibus grauium, & Sanctorum Doctorum iudicet, & conuincat ſe innixum; & nouitates vitare velit.

159. Adu. 2. quòd quamuis de reuelatis dari non poſſint rationes euidentes, quia creduntur fide, quę *ex Hebr.* 11. *eſt argumentum non apparentium*: poſitis tamen, & creditis rebus reuelatis, poſſunt ex eis deduci rationes, & concluſiones, vel euidentes, vel probabiliſſimæ, & in huiuſmodi illationibus conſiſtit tota, quanta eſt Theologia, tùm ſpeculatiua, tùm practica; quia tota ex principijs fidei reuelatis dependet; at, quia Eccleſia non exiſtimauit ad ſalutem neceſſarium definire omnia, quæ diſputantur inter Theologos, probabilitates eorum diſputari permittit: Sed vtinam omnes modeſtè, ac religiosè pro veritate inuenienda id agerent: Qui enim contra faciunt, caueant diuinam iuſtitiam, quia, & otiosè nimis, ac ſcandalosè procedunt: et quod peius eſt, ſcandalum in cartis impreſſum perpetuò permanet.

Cur Eccleſia non definierit omnes Theologicas controuerſias.

160. Adu. 3. quòd probabilitas triplex eſt; quędam intrinſeca, quædam extrinſeca, & quædam mixta. Prima eſt illa, quę oritur ex rationibus deductis, vel ex ſubſtantia, vel ex cauſis, vel ex effectibus, vel ex proprietatibus, vel ex accidentibus alicuius rei, non tamen euidentibus; alioquin non eſſet probabilitas, ſed eſſet ſcientia certa, & euidens, non admittens vllum gradum formidinis. Econtra verò probabilitas ſemper admittit gradum aliquem formidinis: quotieſcumque enim intellectus rem non cognoſcit euidentèr, naturaliter formidat de eius veritate; aliquando autem magis, aliquando minus, iuxta rationum pondera, vt diffusè de hac re locutus

Probabilitatis ſpecies tres intrinſeca, extrinſeca, & alia mixta ex vtraque.

Intrinſeca, quæ

Probabilitas ſemper gradum aliquem formidinis admittit.

ſum

ſum in tomo 2 *ſuper tertium ſent. diſp.* 11. *per totam.*

161. Probabilitas extrinſeca eſt illa, quæ oritur ab authoritate Doctorum, quæ maximi ponderis eſt, ſi Authores ſunt inſignes, & præſertim, ſi ſint SS. Patres, aut Eccleſiæ Doctores; nam *Eccleſiaſtici* 8. 11. habetur. *Non te prætereat narratio ſeniorum; ipſi enim didicerunt à Patribus ſuis: quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum.* Et Patres Concilij Vienn. vt habetur *in Clem. de ſumma Trinit. &c.* §. *ad hoc*, decreuerunt ſe tenere, tamquam probabiliorem ſententiam illam, quòd etiam paruulis in Baptiſmo infundantur virtutes habituales, & gratia; & dicunt, *tenere hanc ſententiam, tamquam probabiliorem, & dictis ſanctorum, ac doctorum magis conſonam, & concordem.* Immò, quod maximè notandum eſt, in Concilijs Generalibus antequam ad definitionem de fide deueniretur, ſemper adducta ſunt priùs dicta Sanctorum Patrum de re illa, quę tractabatur; deindè Patres Concilij Spiritu Sancto afflati decreuerunt de fide id, quod ex ſolis Patrum dictis antea erat probabile. Legatur præ cæteris Epheſinum, & ſi libet quodcumque ex 18. Concilijs Generalibus.

Extrinſeca probabilitas ex Authoritate Doctorum pendet.

Praxis Conciliorum eſt, vt videatur quid Sancti Patres dixerint de re, quę diſcutitur.

162. Dixi, probabilitatem extrinſecam magnifaciendam, ſi oritur ex concordia Doctorum inſignium, & maximè Sanctorum Patrum, & Eccleſię Doctorum ad excludendam praxim quamdam, quam, nedum in ſcholaſticis, & moralibus, ſed in canonicis, & ciuilibus doctrinis teneri ab aliquibus cum ſtomacho cerno; qui ad concluſionem aliquam probandam, nulla textus habita ratione, farragine Doctorum, vel incognitorum, vel paruæ entitatis, vel paulò ante defunctorum vtuntur, qui cùm viuerent in nullo pretio ha-

Qui nam Doctores faciunt probabilitatẽ extrinſecã.

habebantur. Hi quidem nullam ſe ſolis, quoad me, faciunt probabilitatem: maximè ſi nouum aliquod ex proprio cerebro contrarium ſenioribus, & antiquis Patribus, *in quibus eſt ſapientia*, ex Eccleſiaſtico, in medium proferunt, ac tenaciter defendunt.

Probabilitas mixta.

163. Probabilitas tandem mixta, illa eſt, quę ex rationibus Patrum, Sanctorum, & Doctorum inſignium, ac ſeniorum, & in tali Eccleſiæ conceptu exiſtentium authoritatibus coaleſcit: nec ſufficere arbitror ad maximam probabilitatem ex parte Doctorum, ſi Doctores ſint vnius tantùm nationis, vel ſcholæ, aut inſtituti; quia tales ſæpènumerò, vel iurant in verbo magiſtri, vel propriæ ſeruiunt paſſioni: ſed quoad me puto, quòd debent eſſe Doctores diuerſarum nationum, diuerſorum inſtitutorum, & ſcholarum; hi certè magnam, ac ſufficientem faciunt probabilitatem; tum quia, vt ait Philoſophus, *communitas difficilè fallitur*; tum etiam, quia vnus ex octo locis Theologicis, quibus independenter à fide probatur veritas noſtrę fidei *eſt concordia diuerſorum Doctorum diuerſimodè diſpoſitorum, & multum inter ſe diſtantium*. Quòd autem hæc mixta ex rationibus, & ex prefatis inſignium Doctorum authoribus ſit digna, maxima, & ſequenda probabilitas, ex praxi Eccleſiæ, quæ decipi non poteſt, probatur.

Doctores vnius inſtituti, vel ſcholę tantùm non faciunt maximam probabilitatem.

164. In omnibus Concilijs id practicatum videtur, quòd ad inueniendas, & firmandas veritates rerum, de quibus erat controuerſia, Conciliorum Patres, vel ſe ſolis, vel adhibitis etiam Theologis diuerſarum regionum primò diligēter inueſtigarunt, ſi veritates illæ in Sacra Scriptura explicitę continebantur, vel ſaltem ex explicitis

Ex diuerſarum nationum Doctoribus deſumenda.

inferri

inferri poſſent; deindè Sanctorum Patrum, & inſignium, ac veterum Doctorum euoluerunt libros, ſi in eis reperirentur; & facta tàm Scripturarum, quàm Patrum, & veterum Doctorum collatione, Deo ad ſic, vel ſic dicendum inſpirante, facta ſunt decreta. Et hæc eſt in huiuſmodi agendis regula ex Can. *De libellis diſt.* 20. eſtque Leonis 4. dicentis, quòd dum veritas alicuius doctrinæ inquiritur, *Si in Sacra Scriptura non inuenitur, ad canones Conciliorum, & decreta Romanorum Pontificum eſt recurrendum; & ſi in eis non inueniatur, ad dicta Sanctorum Doctorum Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, & cæterorum Doctorum habeatur recurſus.*

Ordo inquirendi veritatem in Concilijs.

Hęc eſt Leonis 4. regula, vt ad Patrum dicta recurratur

165. Idem pręceperat ante illum Innoc. primus, & habetur in Can. *De quibus* eadem *diſt.* 20. & vt huic argumento valdè neceſſario pro omnis materiæ reſolutione in eligendis opinionibus finem aliquando imponam, ſi aliorum acta Conciliorum pigeat reuoluere, libeat Concilij Trident. acta ſemel inſpicere in Hiſtoricis ea referentibus. Omnium enim primò Theologi, & Canoniſtæ reſpectiuè, priuatim pro materijs ſtudentes, ex Sacra Scriptura, & alijs Concilijs, ex Sanctis Patribus, alijſque pręclaris Doctoribus rationes decernendorum eruerunt; deinde in Congregationibus adunati eas diſcuſſerunt: poſtea concluſiones ab ipſis firmatas, Patribus Concilijs pręſentauerunt. Iſti verò pręuio ſemper ſolemni ſacrificio, ad ſuffragandum coeuntes, Deo inſpirante, quod eis placuit decreuerunt. Doctorum ergo illorum regulæ, rationes, & Patrum dicta fuere. His poſitis

Idem docuerat Innoc. primus

Hęc praxis Conciliorũ

Ex Concilij Trid. actis probatur.

156. Dico igitur reſolutè. Sententia docens prædeſtinationem ſanctorum ad gloriam, factam fuiſſe,

Sententia docens Prędeſtinationem abſque præuiſione meritorum eſt longè probabilior, quàm oppoſita.

fuiſſe, abſque præuiſione meritorum, ſed ex ſola gratia, & miſericordia Dei diſcernentis illos à maſſa damnata ex Adæ peccato, eſt longè probabilior ea, quæ aſſerit factam ex meritorum præuiſione.

Eſt innixa probabilitati mixtę.

167. Prob. Sententia illa fundata eſt in probabilitate mixta ex rationibus ex Sacra Scriptura erutis; & in dictis, ſeu authoritatibus ſanctorum Patrum, & Doctorum veterum diuerſarum nationum, Academiarum, ſeu hominum diuerſimodè diſpoſitorum, & multum inter ſe loco, & tempore diſtantium, & de ea non ſimplici modo, & quaſi obiter loquentium, ſed acriter pro ea certantium; qualis non eſt ſententia oppoſita, vt mox patebit: ergo.

Primò, intrinſecę.

Rationes ex S. Scripturæ deſũptæ ſunt.

168. Probantur ſingula. Primum ſcilicet, quòd fundetur in rationibus ex Sacra Scriptura erutis iam patuit *in cap. 6. & 7.* vbi cum S. Auguſtino loca ſcripturæ adducta ſunt. Primus eſt *ex Rom. 9. 10.* vbi Apoſtolus docens, quòd ex eodem concubitu Rebeccæ cum Iſaac geniti ſunt Eſau, & Iacob; & tamen dictum eſt; *Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, & non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Et quia hoc videbatur Apoſtolo arduum, ac difficile, inquit. *Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum?* Abſit. Et quaſi augens difficultatem ſubdit. *Moiſi enim dixit, miſerebor, cui miſereor, & miſericordiam præſtabo, cuius miſerebor. Igitur non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni. Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen*

Locus Pauli ad Rom. 9.

nomen meum in vniuerſa terra. Ergo cuius vult miſeretur, & quem vult indurat. Poſtea mouet contra ſe difficultatem, quæ fieri poterat, hodieque fit. *Dicis itaque mihi. Quid adhuc quæritur; nam voluntati eius quis reſiſtit?* Et reſpondet. *O homo tu quis es; qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum; vt oſtenderet diuitias glorię ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam, &c.* oſtendens, & ex Iudæis, & ex Gentibus electos eſſe ad gloriam. Hic autem locus nimis clarus eſt; & quòd de maſſa perditionis Deus ex miſericordia multos elegit ad gloriam; & quòd non ex præuiſis operibus; &, quòd non ſit iniquitas apud Deum, qui Dominus eſt miſericors, ſed etiam iuſtus. Mirabilis quidem locus iſte eſt, ſed Pauli, organi Spiritus Sancti eſt, & ipſemet profunditatem ſimilis myſterij conſiderans in c. 11. 35. exclamat dicens. *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!*

Paulus agnoſcit difficultatem ſuæ ſententię, ſed hãc tenet.

Locus valde clarus.

Paulus recurrit ad ſecretum Dei iudicium in hac re.

169. Secundus Sacræ Scripturæ locus, ex quo deſumitur ſecunda ratio de Prædeſtinatione ſine præuiſis meritis, eſt ille Epheſ. 1. 4. *elegit nos in ipſo (Chriſto) ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus Sancti, & immaculati in conſpectu eius in Charitate. Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum*; vbi notat S. Auguſtinus, quòd non dicit elegit nos ſanctos, ſed *vt eſſemus ſancti*; ideſt, vt faceret nos ſanctos, quod conſequitur ad electionem.

Secundus Scripturę locus pro hac ſententia.

 170. Ter-

170. Tertius S.Scripturæ locus, ex quo deſumitur tertia ratio pro eadem ſententia, habetur in 1.Cor.4.7. *Quis enim te diſcernit? Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Si igitur ex meritis, poterit prędeſtinatus gloriari, quòd non fuerit ſibi decreta prædeſtinatio ex dono, & gratia Dei; ſed erat ſibi ex iuſtitia debita ob præuiſa merita.

Tertius Scripturę locus pro eadem.

171. Quartus locus pro hac ſententia ſumitur ex Marc.10.14.Saluator ait, *ſinite paruulos venire ad me, talium enim eſt regnum Cælorum*. Paruuli enim regenerati per baptiſmum, ſi moriuntur, ſaluantur; & tamen ſine meritis; igitur ſine eorum prçuiſione erant prędeſtinati. Quòd autem pueri baptizati decedentes ante vſum rationis, ſeu annos diſcretionis, gloriam ſtatim in Cœlo obtineant, definitum eſt in Concilio Tridentino ſeſſ.5.de pecc.orig. §. 5.vbi dicitur,quòd *baptizàti veterem hominem exuentes, & nouum qui ſecundum Deum creatus eſt, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxij, & Deo dilecti effecti ſunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, itaut nihil prorſus eos ab ingreſſu Cæli remoretur*.

Quartus Scripturæ locus pro eadem.

Paruuli baptizati ſaluantur ſi moriuntur.

172. Quintus locus S.Scripturæ eſt ex Rom.11. 6. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia non eſſet gratia. Quid ergo quod quærebat Iſrael, non eſt conſecutus, electio autem conſecuta eſt; cæteri verò excæcati ſunt*. Quod confirmatur ex Epheſ.2.8. *Gratia eſtis ſaluati per fidem. Et hoc non ex nobis; ſed donum Dei eſt, non ex operibus, ne quis glorietur*. At maxima, & omnium potiſſima in homines Dei gratia eſt, quòd electi ſint ad gloriam, & ex iſta maxima pendent omnes alię, quæ pertinent ad ſeriem ſalutis; nam ait idem

Quintus Sacræ Scripturę locus pro ea ſententia.

Maxima gratia eſt prędeſtinatio; igitur ſine meritis.

idem Apoſtolus Rom.8. 30. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit*; igitur omnia hæc pendent à gratia prædeſtinationis; quia volens efficaciter finem, vult media ad illum: & ſic non ex operum præuiſione; alioquin non eſſet gratia.

173. Quo verò ad probabilitatem extrinſecam huius ſententiæ de Prædeſtinatione ad gloriam, ſine prævisione meritorum, notandum eſt priùs documentum S. Vincentij Lirinenſis, qui *in Commonitorio p. 1. c. 3.* inquit, *quòd in illis rebus, quæ in Sacra Scriptura non ſunt clarè expreſsæ, ſed remanent dubiæ, antiquitatem, & conſenſionem ſequi debemus; antiquitatem quidem, ſi ab ijs ſenſibus nullatenus recedamus, quos ſanctos, maiores, ac Patres noſtros celebraſſe manifeſtum eſt. Conſenſionem quoque itidem, ſi in ipſa vetuſtate omnium, vel penè omnium ſacerdotum pariter, & magiſtrorum definitiones, ſententiaſque ſectemur*; quod quidem documentum valdè conuenit cum eo, quod tradit Spiritus Sanctus, à nobis *in 2. notabili* allato, *Narrationem Patrum tuorum ne prætereas, &c.* — **Probabilitas extrinſeca pro hac ſententia.**

174. Quot autem, & qualibus vallata ſit authorum dictis hæc Sancti Auguſtini ſententia, in huius Opuſculi veſtibulo aperuimus: Omnes ſiquidem doctrinam Auguſtini de Gratia, & libero arbitrio mirificè exaltant: inter omnes autem gratias, de quibus Deus dignatur homines honorare, & exaltare, hæc prædeſtinationis ad vitam æternam, ſumma omnium eſt; tum quia eſt de obtinenda perpetua Dei viſione, & fruitione; tum etiam quia omnes aliæ, quę in via obtinentur, vt filiationis Dei, hæredis eiuſdem, & cohæredis Chriſti, ad eam conſequuntur; & pro hac — **Extrinſeca etiam maxima eſt, & oſtenditur.**

Prędeſtinatio ad gloriam, ſumma gratia eſt.

Pro hac laborauit multum S. Auguſt.

Pro hac defendenda Cæleſtinus ſcripſit ad Epiſcopos Gallię

Tacitę obiectioni reſpondet Author.

docenda multum laborauit Auguſtinus, *vt in libro de Prædeſtinatione Sanctorum, in libro de bono Perſeuerantiæ*, & *in libro de Corrept. & Gratia* videre eſt; hunc enim poſtremum ſcripſit, *vt* primos defenderet, contra quos Fauſtus, & Maſſilienſes obloquebantur; quia prędeſtinationem ab æterno factam abſque meritorum præſcientia docuerat, ſed à Dei voluntate, ex miſericordia ſecernente quoſdam à maſſa perditionis, cęteros autem in ea relinquente. Maximam ſiquidem, ſicut reuera eſt, gratiam eam exiſtimabat S. Auguſtinus. Imò pro hac Maſſilienſium contra Auguſtinum murmuratione, quam à Sanctis Proſpero, & Hilario audierat Cęleſtinus Papa, ſcripſit ad Epiſcopos Galliæ grauem illam epiſtolam, & admiratione plenam (cuius particulam in proemio retulimus) quòd non retunderent eorum audaciam, qui doctrinam carpebant Auguſtini à ſe, ſuiſque prędeceſſoribus commendatam, &c. Hęc obiter volui dicere, vt tacitæ alicuius reſpondeam obiectioni, ſi diceret; quòd Pontifices, & Authores graues, & ſancti commendarunt Auguſtini doctrinam de Gratia, & non deſcenderũt ad particulam de prędeſtinatione; hic enim deciperetur; quia hæc eſt prima, & maxima gratia; & de hac locutus eſt Cæleſtinus. Hanc in indiuiduo ſecuti ſunt Illuſtres Scholaſtici, & Sancti Eccleſiæ Doctores.

175. Cùm ergo viri præclari, ac doctiſſimi omnis ſtatus, & conditionis, & in Eccleſia, tàm dignitate, quàm ſcientia ſublimes, in proemio relati, eam ſententiam approbent; eamque ſecuti ſint, ac ſequantur, vt Summi Pontifices, Sancti plures, Eccleſiæ Doctores. Thomas, ac Bonauentura; Epiſcopi multi, Concilia Prouincialia appro-

probata, Religiones plures, Academiæ celebres in toto orbe, cæterique magni nominis, non moderni(quos non retuli) ſed quatuor, aut quinque ſæculorum Theologi, Magiſter ſententiarum, Alexander Alenſis, Albertus Magnus, Scotus, alijque eorum temporum famigerati magiſtri; non video quis alius extrinſecę probabilitatis gradus poſſit ſententiæ huic accedere, quin dicatur omnibus numeris abſolutè probabiliſſima, vnoque tantùm gradu diſtans ab euidentia, ſi de ſecretis Dei conſilijs dari poſſet in via. Quinam eam ſequuntur.

176. Scio aliquas contra eam, ab aliter diſpoſitis, renouari difficultates, ante duodecim ſæcula à Fauſto, cæteriſque Maſſilienſibus euulgatas, teſtibus Proſpero, & Hilario in Epiſtolis ad Auguſtinum: & ab eo, quantum ſibi datum eſt, ſolutas. Ingenuè tamen faſſus eſt ſanctus, pius, humiliſque Doctor, quòd in aliqua earum cum Paulo clamandum eſt, *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.* Et monet legentem, vt caueat præcipitium; & ſi non acquieſcit ad ea, quæ ipſe docet, *quærat doctiorem, ſed caueat, nè inueniat præſumptiorem.* Omni gradu probabilitatis fulcita eſt. Auguſtini humilitas.

177. Ego verò in his, alijſque Philoſophiæ, ac Theologię(quibus operam, licet inutiliter, dedi) difficultatibus, memor fui ſemper cuiuſdam Ariſtotelis documenti, *quòd imbecillitas ingenij eſt, propter apparentem rationem, ſenſatam, ac fundatam relinquere probationem.* Hic eſt pro me præſens caſus; & quoniam oppoſitam ſententiam non ſperno, ſequens Caput adijcio. Ariſt. ſapiens dictũ de ſequendis ſententijs doctrinalibus.

CA-

CAPVT XI.

Quanta ſit probabilitas ſententiæ docentis prædeſtinationem factam eſſe ex meritis præuiſis.

Authoris ſincera intentio aperitur.

178. ADn. quòd hęc ſententia ſuos habet Patronos, qui gloriantur etiam de probabilitate mixta rationibus ex Sacra Scriptura deductis, & authoritatibus Sanctorum, ac Doctorum veterum, & modernorum, immò, & ipſius S. Auguſtini, & aliquorum ipſiuſmet diſcipulorum: Placuit autem mihi vtriuſque ſententiæ fundamenta ſincerè, ac fideliter referre. Cùm enim hęc etiam publicè in Academijs, & priuatis ſcholis doceatur, vt quilibet ſuę ſtudioſę ſatisfaciat curioſitati, poſſitque eam, ad quam ſe videt ex ratione inclinatum, ſequi, & habeat fundamentum, cui innitatur; etiamſi Theologicæ profeſſionis non ſit, vt valeat rationum pondera diſcutere,

Probabilitas intrinſeca, quòd prędeſt. facta ſit ex prçuiſis meritis.

179. Dico ergo 1. Probabilitas intrinſeca, ideſt, rationibus ex Sacra Scriptura deductis, in quibus fundatur ſententia, quòd Prędeſtinatio facta ſit ex præuiſione meritorum, in ſequentibus ſcripturę locis per eos conſiſtit.

Primus locus ex S. Scriptura, quòd reddet Deus cuique iuxta opera ſua.

Primus locus eſt, quòd in vtroque Teſtamento habetur, Deum redditurum prçmium, aut ſupplicium vnicuique iuxta opera eorum. *Pſal.16.12. ſemel locutus eſt Deus, duo hæc audiui; quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia, quia tu reddes vnicuique ſecundum opera ſua*. Iob.34.11. *opus hominis reddet ei, & iuxta vias ſingulorum reſtituet eis*. Rom.2.6. *Reddet vnicuique ſecundum opera eius*. Et Gal. *Quæ ſeminauerit homo, hæc & metet*.

tet. Tim. 4.6. *Bonum certamen certaui, &c. In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus Iudex: non ſolùm autem mihi, ſed & ijs, qui diligunt aduentum eius*. Si ergo pro meritis Deus daturus eſt præmia, & ſupplicia, ſic decreuit facere. At hoc decretum eſt prædeſtinatio ab ęterno facta; & ſic ex præuiſis cuiuſque meritis, ac demeritis.

180. Secundus locus ex S. Scriptura deſumptus eſt de Dei voluntate, ac benignitate volente omnes ſaluos facere; at non faciente, quia non omnes ſeruant eius pręcepta; & proinde, quia aliqui pręuiſi ſunt obſeruaturi, alij non, illos, non iſtos prædeſtinauit ad gloriam. Illa autem generalis voluntas probatur ex vtroque Teſtamento. Iſaiæ 5.1. dicit Deus. *Nunc ergo habitatores Ieruſalem, & viri Iuda iudicate inter me, & vineam meam, quid eſt, quod vltra debui facere vineæ meæ, & non feci ei?* Item Ezechielis 18.23. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impij dicit Deus, & non vt conuertatur à vijs ſuis, & viuat?* Et infra. *Nolo mortem peccatoris dicit Dominus Deus; conuertimini, & viuite.*

Secundus Script. locus, quod Deus vult omnes ſaluare, ſed multi impediunt.

181. Ex nouo Teſtamento Matth. 18. 14. Saluator ait. *Non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt, vt pereat vnus de puſillis iſtis*. Et in cap. 23. dixerat. *Ieruſalem, Ieruſalem, quę occidis Prophetas, & lapidas eos, qui miſſi ſunt ad te. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Celeberrimus autem, & clarior omnibus eſt Pauli locus Tim. 5. *Hoc enim bonũ eſt, & acceptum coram ſaluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Ex quibus concluditur, quòd Deus, quantum eſt ex ſe, non

Ex vtroque Teſtamento

vult

vult iſtos tantùm, & non illos, ſaluos, ſed omnes. At quia vidit aliquos tantùm, & non omnes ſeruaturos legem, ideò decreuit illos ſaluare, non iſtos. Alia Scripturę loca pro hac ſententia non valui inuenire.

182. Dico 2. Hæc ſententia de Prædeſtinatione ex meritorum præuiſione, innixa eſt etiam probabilitati extrinſecæ, ſcilicet authoritatibus Sanctorum Patrum, & aliorum, & ſic mixta gaudet probabilitate.

Extrinſeca probabilitas ſententiæ, quòd fiat ex meritis pręuiſis.

183. Prob. Sancti Patres, quorum authoritates adduximus in capite octauo hanc ſententiam ſequuntur; & ſunt, S. Ioannes Chriſoſtomus, Origenes, Theodoretus, Oecumenius, ac Theofilatus ex Græcis: ex Latinis verò, Sancti Ambroſius, & Hieronymus: ex Gallis multi, qui alio modo ſentientes contra Auguſtinum circa hoc inſurrexerunt; & Concilium Valentinum, vt ibi.

Authores Sanct., qui eam ſequuntur.

184. Immò Authores huius ſententiæ aſſerunt S. Auguſtinum idem aliquando tenuiſſe. Nam in lib. *de Gratia, & libero arbit. c. 6.* contra Pelagium, & ſequaces loquens, diſcutiens illud Apoſtoli, *bonum certamen certaui, &c. ideò repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ &c.* ait, *cui redderet coronam iuſtus iudex, ſi non donaſſet gratiam miſericors Pater? & quomodo eſſet iſta corona iuſtitiæ niſi præceſſiſſet gratia, quæ iuſtificat impium? Quomodo iſta debita redderetur, niſi prius illa gratuita donaretur?* Et poſtea ad rem noſtram de Pelagianis loquens, qui docebant ex meritorum pręuiſione factam prædeſtinationem, S. Auguſt. ſubdit. *Si merita noſtra ſic intelligerent, vt etiam ipſa dona Dei eſſe cognoſcerent, non eſſet reprobanda iſta ſententia. Quoniam verò merita humana ſic prædicant, vt ea ex ſemetipſo habere hominem dicant, prorſus rectiſſimè reſpon-*

Et; dicunt S. Auguſt. idem docuiſſe aliquando.

S. Auguſt. dictum pro hac ſententia.

reſpondet Apoſtolus, quis te diſcernit? 2. idem S. Auguſtinus *in lib.* 1. *ad Simplic. q.* 2. hæc habet de Iacob, & Eſau, *electionem ex propoſito, non propoſitum ex electione manere, ideſt non quia Deus inuenit bona opera in hominibus, quæ eligat, ideò manere propoſitum iuſtificandi: ſed quia illud manet, vt iuſtificet credentes; ideò inuenire opera, quæ iam eligat ad regnum Cælorum*: Et poſt aliqua. *Nemo enim eligitur, niſi iam diſtans ab illo qui reijcitur, vnde quod dictum eſt, quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video quomodo ſit dictum, niſi præſcientia.*

Alia S. Auguſtini dicta pro eadem.

185. 3. Idem S. Auguſt. in lib. de Gratia, & libero arb. c. 8. mouet hanc quæſtionem. *Si vita æterna bonis operibus redditur ſicut dicit ſcriptura, quoniam Deus reddet vnicuique ſecundum opera eius: quomodo gratia eſt vita æterna cum gratia non operibus reddatur, ſed gratis detur?* & ſibimet reſpondet. *Iſta quæſtio nullo modo mihi videtur poſſe diſſolui; niſi intelligamus, & ipſa bona opera noſtra, quibus redditur æterna vita ad Dei gratiam pertinere. Itaque ſi vita bona noſtra nihil aliud eſt, quam Dei gratia; ſine dubio & vita æterna, quæ bonæ vitę redditur, Dei gratia eſt. Et ipſa enim gratis datur, quia gratis data eſt illa cui datur. Sed illa cui datur tantummodo gratia eſt; hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium eius eſt, gratia eſt pro gratia, tamquam merces pro iuſtitia, vt verum ſit, quoniam reddet vnicuique iuxta opera eius.* Idem S. Auguſt. in lib. 83. qq. quæſt. 68. poſt medium, ait, *Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat. Sed hæc Dei voluntas, iniuſta eſſe non poteſt; venit enim de occultiſſimis meritis eorum.*

Sibi obijcit S. Auguſt. & ſoluit pro hac ſententia.

Videtur difficilis locus hic.

186. Prçter hæç S. Auguſt. loca, Authores huius ſententię alia diſcipulorum Auguſtino coetaneo-

taneorum adducunt. S.Proſper *in lib.reſponſ. ad Gallorum capitula in cap. 3.* habet. *Quòd ergo in hęc prolapſi mala ſine correptione pœnitentiæ defecerunt; non ex eo neceſſitatem pereundi habuerunt, quia prædeſtinati non ſunt: ſed ideò prædeſtinati non ſunt, quia tales futuri ex voluntaria præuaricatione præſciti ſunt*: et ſic ex demeritis pręuiſis non fuerunt prædeſtinati. Idem dicit *in cap. 7. & 12.* & proindè electio quoque ad gloriam ex meritis facta dicenda eſt. Et confirmare conantur ex eodem Sancto *in lib. de vocatione Gentium c. 35.* vbi ait. *Nec per electionis propoſitum liberi arbitrij deuotio relaxatur, cum implendæ voluntatis Dei ita ſit præordinatus effectus, vt per laborem operum, per inſtantiam ſupplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum, & qui bona geſſerint, non ſolum ſecundum propoſitum Dei, ſed etiam ſecundum merita coronentur*. Ex quibus deducunt, quòd ſi pro meritis datur corona glorię, ex eorum præſcientia ſit deſtinata.

S. Proſper pro eius ſententia.

Pluries S. Proſper.

187. Idem S. Proſper lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 10. aliàs 35. ait, *fruſtra dicitur quod ratio operandi non ſit in electis, cum etiam ad hoc operentur, vt electi ſint*. At in epiſtola ad Auguſtinum propè finem dicit, quòd hæc ſententia, quam cœpit oppugnare Auguſtinus, erat communis omnibus antiquis Patribus, & petit ab eo ſolutionem argumenti, quod ex eius ſententia deducebatur: ſic autem ſcribit, *illud etiam argumentum, qualiter diluatur quæſumus patienter inſipientiam noſtram ferendo, demonſtres, quod retractatis priorum opinionibus pene omnium par inuenitur, & vna ſententia, qua propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundum præſcientiam Dei receperunt, vt ob hoc Deus alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuſ-*

Dicit Proſper, quòd hęc ſententia ante Auguſtinum erat communis.

vniuſcuiuſque præuiderit, & ſub ipſo gratiæ adiutorio, in qua futurus eſſet voluntate præſcierit; & ſic antiquorum Patrum doctrinis ante Auguſtinum vallata videtur manere hęc ſententia.

188. S. Fulgentius non obſcurè videtur eam tenuiſſe *in libro* 1. *ad Monimum cap.* 24. inquiens, *Deus prædeſtinauit ad Regnum, quos ad ſe præſciuit miſericordiæ præuenientis auxilio reddituros, & in ſe miſericordiæ ſubſequentis auxilio remanſuros.* S.Fulgentius aſſertur pro eadem.

189. Alios Authores ante vndecimum ſeculum non video à ſequacibus huius ſententiæ adduci, ſed nonnullos poſteriores, nempè Guglielmum de Rubione in primo ſententiarum *diſt.*40. *q.*1.*art.*1. & 2. *concluſ.*3. Ioannem de Bononia *Opuſc.de Prædeſt.part.*1.& *parte* 2.poſt ſextam opinionem. Catarinum *in Opuſc.de Prædeſtin. lib.* 1. *cap.vlt.& lib.*3. *c.*1. & 2. Turrianum *in dogmatico de electione*. Ex Patribus Societatis, incipiendo à primo, innumeros ferè referunt, à quorum relatione abſtineo, tum quia maior ferè eorum pars tenet oppoſitam, tum etiam quia, & moderni ſunt, quamuis docti; & quia argumenta noua, aut validiora ad hanc ſententiam fulciendam adducere non video. Alios Authores non adducunt pro ſententia. Cur modernos non refert Author.

190. Concludunt ergo huius ſententię Autores, quòd ea gaudere debet titulo probabilis mixtæ probabilitatis, ex rationibus nempè à Sacra Scriptura deſumptis, & ex Patrum, ac Doctorum Authoritatibus. Concluſio eorum, quòd hęc ſententia de prępuiſio ne meritorum omni gaudet probabilitate.

191. Adducunt præterea argumenta ducentia ad impoſſibile, nempè ad abſurda plura. Primò, quòd ſi hoc modo prædicatur prędeſtinatio, homines ad ignauiam, & pigritiam alliciuntur; dicent enim, ſi ſumus prædeſtinati, ſaluabimur, etſi nihil operemur; quia decretum Dei infallibile Alia adducunt argumenta, quæ ducunt ad inconueniens.

 eſt,

eſt, & ſuum effectum infallibiliter obtinebit. 2. fruſtranea eſſet prædicatio, & correptio malorum operum, quæ facerent prædeſtinati; nam etiam ſi eis non prædicaretur, & de peſſimis operibus non corriperentur, adhuc ex ſpeciali Dei prouidentia, vt firmum maneret propoſitum, & infallibile decretum, emendarentur, & finaliter iuſti reperirentur, & ſaluarentur; & ſic etiam Chriſti prædicatio, tàm pro prædeſtinatis, quàm pro reprobis fruſtranea fuiſſet: priores enim ea non indiguiſſent; poſteriores verò fuiſſent incapaces. In ſententia contraria non videtur æquè bene ſaluari benignitas, & miſericordia Dei, qui vult omnes ſaluos fieri; neque videtur ſatisfieri curioſitati hominum de acceptione perſonarum; quòd aliqui eligantur; alij deſpiciantur; Ideò ſequens appono caput, vt difficultates iſtę ponderentur, & ſoluantur, ſi fieri poteſt.

Multa, ſed antiqua.

CAPVT XII.

In quo reſoluitur quæſtio pro S. Auguſtino, & ſoluuntur argumenta contraria.

192. PErpenſis ergo rationibus, & authoritatibus pro vtraque ſententia hucuſque allatis, exiſtimo ſententiam S. Auguſtini, quòd nempè prædeſtinatio ad gloriam facta ſit ex mera Dei miſericordia, qua diſcreuit ab ęterno multos à maſſa damnata per Adæ peccatum, abſque præuiſione meritorum; ſed cum prędeſtinatione ad gratiam, & merita pro conſecutione eiuſdem gloriæ tamquam mercedis, & coronæ, ſeu brauij, ac præmij, eſſe longè, latèque probabiliorem, quàm ſit oppoſita.

Author cenſet Auguſt. ſententiam tenendam.

193. Prob.

193. Prob. hæc aſſertio. Rationes ex Sac. Scriptura deſumptæ pro hac ſententia, vt conſideranti patet, ſunt magis claræ, & magis exprimentes rem hanc, quàm illæ, quę adducuntur ad oppoſitum, licet non euidentes: ſi enim tales eſſent, fruſtra dixiſſet Apoſtolus; *ò homo tù quis es, vt reſpondeas Deo? O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & ſcientiæ Dei, incomprahenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius: quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* Rom. 11. 34. quia ſi rationes eſſent euidentes, iam iudicia Dei eſſent compræhenſibilia, & viæ veſtigabiles in hac materia, & cognoſceretur ſenſus Domini clariſſimè, ſi diceretur, Deus prædeſtinauit hos, quia præuidit hos benè vſuros libero arbitrio, & ſanctè operaturos obſeruando Dei legem, & abſtinendo à peccatis, & perſeueraturos immaculatos vſque ad exitum vitę: alios verò non prædeſtinauit, quia pręuidit eos non benè vſuros libero arbitrio, nec ſanctè operaturos, & vſque ad vitæ finem non perſeueraturos in gratia.

Quia rationes ex S. Scriptura deſumptę clariores ſunt.

Et iudicia Dei ſunt in compręhēſibilia.

194. Quo verò ad probabilitatem extrinſecam, vt dixi *in cap.* 10. non video, an dari poſſit maior, ac validior, tàm ratione perſonarum, & Academiarum, & ipſius primi Authoris de eadem ſimpliciter loquentis, & vt dicitur obiter (ſicut alij Patres eo priores aliter ſentientes, vt cum eodem Auguſtino infra dicam) ſed diſputantis, & tot libros de ea implentis, acriterque illam defendentis; tàm etiam ratione temporis, ex quo ſententia hęc cępit doceri, & perſenerauit; quam primarij Scholaſtici, etſi diuerſarum ſcholarum inſtitutores, vt S. Thomas, & Scotus amplexati ſunt. Si autem huic probabilitati (qua credo, quòd maior dari nequeat) comparetur pro-

Extrinſeca probabilitas maxima

Comparata oppoſitæ maior eſt.

probabilitas oppoſitæ ſententiæ, qualiſcumque illa ſit, quam in ſuo ſtatu relinquo, exigua, tenuiſque mihi videtur.

Sentent. S. Auguſt. laudata à Pontificibus.

195. Addendum præterea, quòd magnum, immò maximum affert pondus, totalemque probabilitatem, ita vt nullum ferè gradum formidinis in ea relinquat, commendatio doctrinę S. Auguſtini in materia de gratia toties à Sancta Sede Apoſtolica commendata, vt in proemio huius Opuſculi legi poteſt. Prędeſtinatio autem etiam in ſententia oppoſita negari non poteſt, quòd pertineat ad gratiam: Authores enim huius, vt à Pelagianis diſcrepent, docent Prædeſtinationem factam ex meritis pręuiſis ex gratię adiutorio eliciendis, & ex gratia æternæ vitę pręmio coronandis: Et ſic ad gratię materiam pertinet Prædeſtinatio.

Cœleſtinus defendit in ea Auguſt.

196. Immò quod notatu dignum eſt, Sancti Proſper, & Hilarius, nedum ad S. Auguſtinum, ſed ad Sanctum Papam Cœleſtinum ſcripſerunt, quòd quidam S. Auguſtinum carpebant de eius doctrina circa prædeſtinationem ſine meritis, quòd eſſet noua, & dura, ac plurium inconuenientium cauſa: Et Cœleſtinus ſcripſit ad Epiſcopos Galliæ (vt in proemio, & *in cap.* 10. dixi) admirans, quòd tales homines non compeſcerent; laudans S. Doctorem de vitæ, ac doctrinæ bonitate. Non video, quid ampliùs requiratur ad ſummum gradum probabilitatis huius ſententiæ: Sola Eccleſiæ definitio deficit, ne poſſit ampliùs vllo modò impugnari.

Difficultates ſoluuntur.

197. Reſtat modò, vt ſoluamus argumenta, quæ contra eam militare videntur. Sed priùs aduerto, quòd, cùm neque Apoſtolo, neque Auguſtino, alioue doctore maior, aut ęqualis, vel pro-

proximus in doctrina ego eſſe prętendam, non puto adęquatè, me poſſe omnibus argumentis ſatisfacere, cùm nec ipſemet Auguſtinus eis pro omnium captu ſatisfeciſſe ſe declaret, & proteſtetur, rem eſſe difficilem, & cum Paulo clamandum, *O altitudo diuitiarum, &c.* Sed pro viribus ex Auguſtini, & ſequacium dictis, ſatisfaciam: infra verò in proprio capite aliquas S. Auguſtini regulas, & documenta adducam, de modis loquendi, ac prædicandi de Prædeſtinatione.

Authoris modeſtia.

198. Ad primum ergo argum. ex S. Scriptura deſumptum, & in cap. præcedenti adductum, de iuſtitia Dei redditurі in die iudicij *vnicuiq; iuxta opera ſua*; Reſp. dicendum ſic eſſe, & de fide hoc eſſe, quia, cùm Deus prædeſtinauit homines, decreuit etiam, vt ipſi opera meritoria operentur proportionata menſurę gloriæ, ad quam ſunt prædeſtinati, & ſic iuxta merita confert Deus gradus gloriæ. At indè non ſequitur, quòd merita illa præuiſa ſint cauſa prædeſtinationis; ſed econtra, ait Auguſtinus, Prędeſtinatio eſt cauſa omnis meriti in prædeſtinatis; & ſic etiam reſpondetur ad illud Pauli, *Bonum certamen certaui, &c. ideò repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ*. Ipſe enim in ſuis meritis Dei miſericordiam exaltat, inquiens, *Gratia Dei ſum id, quod ſum, & miſericordiam conſequutus à Domino, vt ſim fidelis. Quis te diſcernit? Quid habes, quòd non accepiſti?* & alia plura, quæ adducam *in Opuſc. de Gratia*.

Reddendû cuilibet iuxta opera, quia opera etiam ſunt prędeſtinata.

Prędeſtinatio eſt cauſa omnis meriti.

199. Ad ſecundum locum, quòd Deus non vult mortem peccatoris, & quòd facit vineæ ſuæ, quod poteſt facere; & tamen non conuertitur ad pęnitentiam, &c. *vt in cap. præcedenti*, Reſp. ſalua pace, non eſſe ad rem, quia tangit materiam reprobationis, quę vt in ſuo loco dicam, ſit ex præ-

Ad alium, quòd Deus non vult mortem peccatoris.

Non eſt ad rem, quia loquitur de reprobatione.

præuiſione demeritorum, ſiue originalis, vt in paruulis cum illo decedentibus, ſiue cum eo, & actualibus, vt in adultis Paganis, & Iudęis, ſiue ex ſolis proprijs actualibus, vt in ſolutis ab originali; quia reprobatio procedit ex iuſtitia: nos autem loquimur de prædeſtinatione, quæ procedit ex miſericordia, ſeu gratia. Ideò omnibus ijs authoritatibus, quæ de prędeſtinatione non loquuntur, negatur conſequentia, quia ab ijs locis legitimè nequit deduci; niſi argumento à pari, quòd ſicut Deus decreuit ſupplicium ex prę-uiſione demeritorum, & ideò exprobat impijs, quòd non Dei, ſed ſua voluntate tales ſint: ita dicendum de prędeſtinatione, quòd ex meritis facta ſit; ſed ſtatim aſſignaretur diſparitas, quia, vt dixi, in primo caſu procedit iuſtitia; in ſecundo miſericordia.

Ad alia argumenta de probabilitate extrinſeca.

200. Ad primum argumentum ſecundæ concluſionis de probabilitate extrinſeca, Cùm multi Patres, etiam Auguſtino priores, docuerint fieri ex meritis, vt ipſimet Auguſtini diſcipuli Proſper, & Hilarius id reſcripſerint Auguſtino (ſicut ſupra retulimus) quòd ſcilicet Maſſilienſes dicebant, Patres docuiſſe contrariam ſententiam, Reſp. cum eodem Auguſtino, quòd quidam ſancti obiter id dixerunt, & de hac ſententia non diſputarunt. Hæc ſunt Auguſtini verba *in lib. 1. de Prędeſt. SS.* cap. 14. *Quid igitur opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui priuſquam iſta hæreſis (Pelagiana ſcilicet) oriretur, non habuerunt neceſſitatem de hac difficili ad ſoluendum quæſtione verſari, quod proculdubio facerent, ſi talibus reſpondere cogerentur. Vndè factum eſt, vt de gratia Dei, quid ſentirent, breuiter quibuſdam ſcriptorum ſuorum locis, & tranſeunter attingerent: immorarentur*

Patres ante Auguſt. obiter de hac re locuti ſunt, nec de ea diſputarunt, ait Auguſt.

verò

verò in eis,quæ aduerſus alios inimicos Eccleſiæ diſputabant, & in exortationibus ad quaſcumque virtutes, quibus Deo viuo, & vero pro adipiſcenda vita æterna,& vera fælicitate ſeruitur, frequentationibus autem orationum apparebat ſimpliciter Dei gratia quid valeret. Sed qui ſententijs tractatorum inſtrui nolunt,oportet, vt iſtum librum Sapientiæ,vbi legitur, raptus eſt, nè malitia mutaret intellectum eius omnibus tractatoribus anteponant, quoniam ſibi eum antepoſuerunt etiam temporibus proximis Apoſtolorum egregij tractatores,qui eum teſtem adhibentes, nihil ſe adhibere, niſi diuinum teſtimonium crediderunt. Deindè adducit doctrinam Sancti Cipriani, qui locum iſtum, *raptus eſt*,in ſolam Dei gratiam refundit.Hic autem eſt effectus prædeſtinationis, vt ſcilicet non permittatur prędeſtinatus viuere vſque ad tempus, in quo peccare poſſet finaliter.

Ad alia Eccleſiæ neceſſaria cōtra eius hoſtes attendebant antiqui Patres.

201. Hęc ergo eſt Auguſtini reſponſio: licet alij Patres aliter ſenſerint de prędeſtinatione, nempè ex meritis, non multum refert; quia de ea non diſputarunt, ſed obiter aliquid dixerunt; quia de alijs rebus diſputarunt; & de virtutibus, quibus ęterna acquiritur vita nauiter egerunt; quòd ſi de prædeſtinatione tractaſſent, debuiſſent locum illum ſapientiæ præ oculis habere, vt fecit S.Ciprianus, & ſic agnouiſſent,quòd non ex meritis præuiſis, ſed ex Dei gratia, & miſericordia facta eſt prędeſtinatio; alioquin Deus non raperet prædeſtinatum ne caderet finaliter, ſed relinqueret eum cadere, & ex demerito illo ipſum damnaret.

Adducit Auguſt. locum S.Cipriani.

202. Ad loca, quæ adducuntur ex Auguſtino, Reſp. ad primum vbi dicit, quòd ſi Pelagius doceret prędeſtinationem factam fuiſſe ex

Ad loca ipſius Auguſtini.

O me-

meritis præuiſis cum auxilio gratiæ eliciendis, *non eſſet reprobanda hæc doctrina*, concedo, quia ſaltem minus malum, ſeu aliquod bonum docuiſſet; neque ego reprobo, quia Eccleſia non reprobat: ſed Auguſtinus eam non ſequitur, immò impugnando, contra eam diſputat. Igitur non poteſt ex hoc dicto inferri, quòd eam, vel ſequatur, vel approbet.

Ad primũ, quòd non improbat, non tamen ſequitur, ſed dicit ſore minus malum pro Pelagio.

203. Ad ſecundum Auguſtini *ex lib. 1. ad Simplicianum q. 2.* deductum fateor meam inſcitiam, neſcio quomodo ex ea quęſtione ſumatur argumentum pro contraria ſententia ex paucis, mutiliſque verbis; & quomodo cordati etiam viri ita putent, immò aliqui eum excuſent, quòd in iuuentute fuerit eius ſententiæ; cùm in libris retractationum, nec verbum quidem de hac re faciat, dum alia etiam minuſcula retractet: Immò in tota illa prolixa quæſtione ſecunda neruosè ſuſtineat, ac propugnet ſententiam, quòd prædeſtinatio facta ſit ſine pręuiſione meritorum; ſitque ex mera miſericordia Dei. Patienter (oro) legat lector. Quęſtio ſibi propoſita, vt initio patet, eſt de diuerſitate ſortium Iacob, & Eſau vno concubitu, vt dicit Apoſtolus Rom. 9. genitis, & eodem die natis, & dicit Auguſtinus, *Intentionem Apoſtoli, quæ per totam illam epiſtolam viget tenebo, quam conſulam*; Et poſtea multa dicit. 1. *eo ipſo quod gratia eſt, operibus non debetur.* 2. ex Apoſtolo Eph. 2. dicit, *non ex vobis, Dei enim donum eſt; non ex operibus, vt ne quis glorietur, de his, qui nondum nati erant documentum dedit. Nemo enim poſſet dicere, quòd ex operibus promeruerat Deum Iacob. 3. Vocantis eſt ergo gratia; percipientis verò gratiam, conſequenter ſunt opera bona, nec quæ gratiam pariant; ſed quæ gratia pariantur.*

Ad 2. Author miratur, quia nihil tale ex eo loco deducitur.

Author excuſat ſe de prolixitate, quia injuria fit Auguſtino.

204. De-

204. Deinde monet ſibi difficultatem; quomodo electio iſta Iacob facta ſine præſcientia meritorum, aut fidei, cùm nec aliquid boni egiſſet, vt electio ſecundùm propoſitum maneret, Iacob dilexit, c. 14. ait. *Non ergo ſecundum electionem, Dei propoſitum manet, ſed ex propoſito electi. Ideſt, non quia inuenit Deus opera bona in hominibus, quæ eligat, ideò manet propoſitum iuſtificationis ipſius: ſed quia illud manet, vt iuſtificet credentes; ideò inuenit opera, quæ iam eligat ad regnum Cælorum, nam niſi eſſet electio, non eſſent electi.* Et quia ſubdit verba illa, quę opponuntur. *Vndè, quod dictum eſt elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video quomodo ſit dictum, niſi præſcientia*, putant, quòd teneat ex pręſcientia meritorum factam eſſe electionem ad gloriam: & non aduertunt, non eſſe hunc S. Auguſtini ſenſum, tùm ex antecedentibus, tùm ex ſequentibus; quia ſtatim ſubdit. *Quod ait non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt; non de electione meritorum, quæ poſt iuſtificationem gratię proueniunt; ſed de liberalitate donorum Dei voluit intelligi, nè quis de operibus extollatur. Gratia enim ſalui facti ſumus, & hoc non ex operibus, ſed donum Dei eſt; non ex operibus, nè fortè quis extollatur.* Et poſtquam multum diſcuſſit, quomodo Iacob dilexit Deus, & Eſau odio habuit, antequam nati eſſent; aut aliquid boni, vel mali egiſſent dicit Sanctus, *Deus faciet miſericordem, vt etiã benè operetur. Vndè admonemur, nec ipſis operibus miſericordiæ quemquam oportere gloriari, & extolli, quòd eis quaſi ſuis Deum promeruerit, quandoquidem, vt haberet miſericordiam ipſe præſtitit, qui miſericordiam præſtabit, cui miſericors fuerit.* Et poſt multa ait, *Cur non & Iacob præſcientia Dei approbatus eſt futuræ bonæ*

Multa conſideranda pro loco cit. S. Aug.

Ex quibus patet, quod docet oppoſitum.

Clarè loquitur S. Aug.

Pro abſurdo videtur habere Auguſt. quod prędeſtinatio fiat ex meritis.

voluntatis eius? quòd ſi ſemel conceſſeris potuiſſe quemquam, vel approbari, vel improbari ex eo quod nondum in illo erat, ſed quia Deus futurum eſſe præſciebat; conficitur, eum potuiſſe etiam ex operibus approbari, quæ in illo Deus futura eſſe præſciebat: videtur ei abſurdum id dicere; quia ait ex Apoſtolo, *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei*. Et infra poſt alia multa cauſam diuerſitatis dilectionis, & odij reducit ad illud principium, quòd in multis ſuis operibus ſtatuit, nempè ad peccatum originale, ex quo aliquos, non omnes voluit Deus diſcernere, ſic: *In Adam omnes moriuntur, à quo in vniuerſum genus humanum origo ducitur offenſionis Dei, vna quidem maſſa peccati, ſupplicium debens diuinæ, ſummęque iuſtitiæ, à quo ſiue exigatur, ſiue donetur, nulla eſt iniquitas. A quibus autem exigendum ſit, & quibus donandum, ſuperbiæ indicant debitores*. Et poſt aliqua. *Itaque huius impudentiam quæſtionis ita retundit Apoſtolus. Homo tù quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quare me ſic feciſti? an non habet poteſtatem figulus luti ex eadem conſperſione facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam?* Ecce quòd Auguſt. non recurrit ad merita vaſis honoris, & electionis, ſed ad occultum, ſed iuſtum Dei iudicium. Et infra. *Illud tantummodo inconcuſſa fide teneatur, quod non eſt iniquitas apud Deum, qui ſiue donet, ſiue exigat debitum, nec illę à quo exigit, rectè poteſt de iniquitate eius conqueri; nec ille, cui donat debet de ſuis meritis gloriari*. Et ſtatim mouet contra ſe aliam quæſtionem, quomodo verificetur, quod *Sapientię* 11. dicitur, *nihil odiſti eorum, quę feciſti, ſi nondum natum, nec aliquid facientem Eſau, illum odio habuit?* Et ſoluit, quòd intel-

Quod apertè pluribus probat.

Multis modis confirmat ſuum dictum.

intelligitur de naturis hominum, non de peccatis eorum; hęc enim odit, eas verò diligit: & poſt multa, ait, *Deus fecit vaſa perditionis ex conſperſione impiorum; non odit, quod facit, ideſt opus ordinationis ſuæ in pœna debita pereuntibus, in qua occaſionem ſalutis illi, quorum miſeretur, inueniant. Si autem volens Deus oſtendere iram*(vt ait Apoſtolus Rom.9.)*& demonſtrare potentiam ſuam, attulit in multa patientia vaſa iræ, quæ perfecta ſunt in perditionem, tù quis es, qui reſpondeas Deo? & vt notas faceret diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ?* Et cùm diffusè Sacræ Scripturæ teſtimonijs oſtendiſſet, quòd ex omni natione, tàm ex Iudęis, quàm ex Gentibus Deus fecit vaſa miſericordiæ, & vaſa irę, honoris, & contumelię, ad oſtenſionem miſericordiæ, & iuſtitiæ, concludit, illos non debere ex meritis gloriari, quia totum illud gratia eſt; ſi autem gratia, non ex operibus; alioquin gratia non eſſet gratia, ait, Apoſtolus, ſed merces. Et poſtquam alia multa, & præclara, ſuo digna ingenio, dixit S. Doctor, etiam quæſtionem de electione ad gloriam, & gratiam, & de modis vocationum, & deſertionum, & de Sauli perſecutoris Eccleſiæ vocatione, & electione in Doctorem Eccleſię, ac Gentium, ſic concludit. *Et tamen, quid dicemus? numquid iniquitas eſt apud Deum exigentem à quo placet, donantem, cui placet, qui nequaquam exigit indebitum, nequaquam donat alienum? numquid iniquitas eſt apud Deum? abſit. Quare tamen huic ita, & huic non ita? Homo tu quis es? debitum ſi non reddes, habes, quod gratularis, ſi reddes, non habes quid quæraris. Credamus tantum, & ſi capere non valemus, quoniam, qui vniuerſam creaturam, & ſpiritualem, & corporalem fecit, & condidit, omnia in numero pondere,* &

Deus non odit naturas hominum, ſed peccata eorum.

Sauli vocatio gratio.

Ex tota iſta Auguſt. doctrina nequit deduci, quod prędeſtinatio fiat ex meritis, ſed oppoſitum.

pro gratia, vt dicit Ioannes, ideſt vitam æternam pro meritis ex gratię adiutorio elicitis.

207. Ad illud deſumptum *ex lib.83. quæſt.q.68.* dico, quòd ſi opponens legiſſet totam illam quæſtionem non oppoſuiſſet paucula illa verba *de occultiſſimis meritis*, quę non reſpiciunt prædeſtinationem, ſed glorificationem. Thema ergo illius quæſtionis eſt, quomodo intelligitur, ***quod non ſint condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis***, ex Rom.8. & primò multa dicit de humanis miſerijs, de dominio paſſionum carnalium pugnantium cum ſpiritu: deinde loquitur de libertate ſpiritus, quæ acquiritur per gratiam, & de gloria ęterna. Et quia hęretici legentes illud Pauli, ***cuius vult miſeretur, & quem vult obdurat; quid adhuc quæritur, nam voluntati eius, quis reſiſtit?*** contemnunt præcepta, quæ ad gloriam perducunt; & dicunt Paulum neſciuiſſe, quid reſponderet, ideò dixiſſe, *ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo?* vel hoc non dixiſſe Paulum: S.Doctor ſæpè inculcat, hęc eſſe Pauli verba, & ſic reſpondendum curioſis inquirentibus de voluntate Dei in operibus gratiæ, & iudicij. Et poſt multa ait. ***Cum ergo meritum peccando amiſerimus, & miſericordia Dei remota, nihil aliud peccantibus, niſi æterna damnatio debeatur, quid ſibi vult homo de hac maſſa, vt Deo reſpondeat, & dicat, quare me ſic feciſti? Si vis cognoſcere, noli eſſe lutum, ſed efficere filium Dei per illius miſericordiam, qui dedit poteſtatem filios Dei fieri credentibus in nomine eius.*** Et poſt multa de hoc argumento tandem dicit, ***ò homo tù qui es qui reſpondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quare me ſic feciſti? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem conſperſione facere aliud quidem***

Ad locum ex lib 83. quęſt. dicit Author, quod opponens non videtur legiſſe illam quęſt.68.

S. Auguſt. defendit Apoſtolum.

Curioſis in hac materia, cum verbis Pauli reſpondendum.

dem vas in honorem, aliud in contumeliam? Expurga vetus fermentum, vt ſis noua conſperſio, & in ea ipſa, non vt paruulus in Chriſto, vt lacte potandus ſis, ſed perueni ad virum perfectum, vt ſis inter illos, de quibus dicitur, Sapientiam loquimur inter perfectos. Tum demum rectè, & non præpoſterè audies, ſi qua ſunt de animarum occultiſſimis meritis, & de gratia, vel iuſtitia ſecreta omnipotentis Dei. Poſtea loquitur de operibus iuſtitiæ in Pharaone, inde de operibus gratiæ in vocatis, & credentibus, iuſtificatis, ac prædeſtinatis, referens factum Iacob, & Eſau, antequam naſcerentur. Et ſubdit; *nec compræhendi poteſt, niſi fortè ab eis, qui diligunt Deum ex toto corde, virtute &c. & proximum ſicut ſeipſos. Tanta enim Charitate induti poſſent fortaſſe cum Sanctis compræhendere longitudinem, latitudinem, & profundum; illud autem tenendum conſtantiſſima fide, nihil Deum iniuſtè facere.* Nihil ergo ad rem pro aduerſarijs colligitur; immò totum oppoſitum.

Argum. ex S. Proſpero ſoluitur, quòd non ſit ad rem.

208. Ad argumentum ex S. Proſpero deſumptum *in reſp. Gall. c. 3.* dico ad rem non eſſe; quia loquitur de non prædeſtinatis, ſeu reprobis. Et iſti, vt dicemus in ſuo loco, ex demeritorum præuiſione, incipiendo ab originali, & proſequendo per actualia, ſi adulti morituri ſunt, ſiue vocati ad fidem, & non perſeueraturi, ſiuè non vocati, & vltra originale contrahendum, alia etiam actualia patraturi, ſiue tandem in originali tantùm deceſſuri. Id cum Auguſtino, & cum omni Catholico concedemus, quia de modo operandi Dei ex iuſtitia, agitur. At, cùm de prędeſtinatione ſit ſermo, agitur de modo operandi ex pura miſericordia; ideò nihil ad rem.

Loquitur de reprobatione.

209. Ad aliud deſumptum *ex lib. de Vocat.*

Gra-

Gentium c. 35. dico, quòd vt diſtinctè legere eſt, S. Proſper docet quod nos *in cap.* 5. diximus, nempè, propoſitum firmum Dei in prędeſtinando non lædere propoſitum liberi arbitrij humani in operando opera, quæ perducunt ad finem, ſeu terminum prędeſtinationis, nempè vitam ęternam, quia illa liberè facit.

Aliud arg. ex Proſpero ſoluitur

210. Ad aliud, quod dixerat *in cap.* 10. quòd *electi ideò operantur, vt electi ſint,* dico non poſſe intelligi de prima electione, quia hæc non fit in tempore, cùm ab æterno facta fuerit; ſed intelligi debet de conſecutione electionis, ideſt de eius termino, nempè vita æterna, cùm vt ſupra vidimus ſequatur Auguſtinum.

Tert. arg. ex Proſpero.

211. Ad dictum Fulgentij reſpondetur, hunc Sanctum Auguſtini diſcipulum intelligendum, & declarandum eſſe conſequenter ad ea, quæ vt in *cap.* 7. retulimus, idem Sanctus docuit, quòd nempè Deus præſciebat ea, quæ ipſe facturus erat in prædeſtinatis, ſuppoſita prędeſtinatione; & conſequenter, quia gratia præuenturus erat prædeſtinatos, & cum ſequentibus auxilijs eos adiuturus vſque in finem præſciuit eos in ſuamet voluntate, quę hæc omnia erat factura.

Ad argum. ex S. Fulgétio S. Auguſtini ſequaci, reſpondetur, ſicut ad illa Auguſt.

212. Ad aliorum Doctorum authoritates, quæ in eodem capite adducuntur, vnica reſponſione videtur reſpondendum. Vel enim conſiderantur argumenta eorum, quæ ex Sacra Scriptura deſumpta ſunt; & cùm hæc ſint eadem, quæ ſupra ſoluta ſunt, non eſt neceſſaria alia reſponſio; vel conſiderantur perſonæ authorum; & his opponuntur authores *in cap.* 7. *&* 10. & in proemio huius opuſculi, numero, qualitate, ac antiquitate multò maiores.

Ad argumenta aliorum quomodo reſpondetur.

213. Ad argumenta ex abſurdis, reſp. quòd

ſunt eadem, quæ tamquam facta à quibuſdam miſit S. Proſper ad Auguſtinum, vt habentur in ſuis epiſtolis, poſcens ab eo ſolutionem, vt aduerſantium ora obſtruerentur: et nihil penitus mouerunt Auguſtinum, vt à ſententia recederet: ſed ſcribit preclaros illos tres libros, nempè *de Prædeſtinatione Sanctorum* primum; *de Bono Perſeuerantiæ* alterum; tertium *de Correp. & Gratia*, in quibus ea, & alia ſoluit argumenta; & docet inſuper, quomodo minus doctis, vel penitus indoctis prædicandum ſit de Prædeſtinatione. Nihilominus ex eodem Auguſtino breuiter reſpondeo pro nunc(quia poſtea de effectibus prædeſtinationis, & de operibus ad effectum illius obtinendum loquar). Ad primum ergo de ignauia, dico cum Auguſtino, quòd Deus prædeſtinauit ſanctos ad gloriam proprijs meritis obtinendam, ſi adulti ſunt, ſi verò paruuli per ſola merita Chriſti; ideòque adulti omnes laborare debent in obſeruantia legis, & exercitio virtutum, aut conſiliorum iuxta formam, & menſuram prædeſtinationis. Quidam enim ſunt prędeſtinati ad gloriam conſequendam per martirium, & in hoc conſiſtit eorum labor; quidam per ſtatum, ſeu ordinem Eccleſiaſticum, ſiue ſæcularem, ſiue regularem, ſiue eremiticum, vel anacoreticum: quidam per coniugalem; quidam per virginalem; & ſic diſcurrendo per omnes hominum ſtatus honeſtos. Ijs enim Deus dat auxilia congrua pro quocumque ſtatu; & cùm in peccata labuntur, dat auxilia ad reſurgendum; omnes autem ſunt operarij inuicem Dei.

Ad argumenta ex abſurdis, quę antiqua ſunt.

Ad primũ reſp. quòd prędeſtinatio non adducit ignauiam.

Prędeſtinati adulti per diuerſa media obtinent effectum eius

214. Ad 2. de prędicatione, & correctione, reſpondetur per idem; cùm enim non omnes prædeſtinati ſint confirmati in gratia, immò rariſſimi;

Correctio eſt facienda prędeſtinatis.

mi; ideòque labi poſſint, & labuntur in peccata, erit ei neceſſaria prædicatio, & correptio, vt reſipiſcant;& ideò Saluator præcepit faciendam correptionem fraternam, vt fratres lapſos lucremur. Cum his ergo modis, & circumſtantijs ſunt prędeſtinati omnes ſancti: et hæc debent agere, ac pati, vt gloriam, ad quam prędeſtinati ſunt, conſequantur.

215. Ad 3. de acceptione perſonarum, dico primò hoc argumentum, etſi difficillimum videatur, tale non eſſe, nec nouum, neque in quinto Eccleſiæ ſæculo Auguſtini tempore prodijſſe, ſed in primo ſęculo tempore Pauli; at quid dico tempore Pauli? immò tempore Moiſis potuiſſe fieri, ſcilicet in ſęculo mundi circa 30. immò in primo, vel ſaltem in ſecundo, tempore Cain, & Abel. At iſti, prudentiores noſtris, certi de iuſtitia, ac miſericordia, & dominio Dei, & quòd non poſſit in eo eſſe iniquitas, hoc argumento vſi non ſunt, ſed caput flectentes, benè de Deo ſentientes humiliter incompræhenſibilibus Dei iudicijs ſe ſubmittentes, ori manum imponentes, ſiluerunt.

Cain non fuit conqueſtus de Deo, quòd dilexit magis Abel.

216. Declaremus ſingula. In primo, vel ſecundo ſęculo Gen.4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius* (ideſt mittens de Cœlo ignem conſumentem eius ſacrificia) *ad Cain autem, & munera eius non reſpexit, iratuſque eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius. Dixitque eì Dominus, quarè iratus es, & cur concidit vultus tuus? Nonne ſi benè egeris recipies, &c.* At Cain, etſi zelo, ac inuidia commotus, non reſpondit (ſicut noſtri) quia acceptas Perſonam, & munera fratris mei, & me, ac munera mea deſpicis? non ita dixit, ſed tacuit, quaſi dicens, Dominus eſt.

217. Circa 30. mundi ſæculum ex Saliano, cùm Moiſes in deſerto, Domino loquente, ſcriberet librum Exodi, cap. 33. petijt videre Deum, aiens, *oſtende mihi gloriam tuam*. Reſpondit Dominus. *Oſtendam omne bonum tibi. Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placebit*. Tacuit Moiſes; poterat, tamquam Deo familiaris, dicere; Domine nonnè es Deus, omnium Pater, & creator omnium; nonnè miſericordia, & Charitas tua infinita eſt? cur aliquorum tantùm, & non omnium miſereberis; cur in aliquos tantùm, & non in omnes clemens eris? et tamen audiuit clarè, quòd pro libito hæc facturus erat. Exiſtimo, quòd Moiſes, de Dei natura, ac proprietatibus optimè conſcius, id non interrogauerit; quaſi intra ſe dicens, donorum ſuorum Dominus eſt; nemini debet; ſi alicui dat, & alteri non dat, non facit huic iniuriam, ſicut de Domino vineę dante denarium æquale omnibus, qui diuerſis horis in ſua vinea laborauerant, murmurantibus primis, dixit, *an non mihi licet facere, quod volo? tolle, quod tuum eſt, & vade*.

Moiſis prudentia, & humilitas.

218. De Paulo manifeſta ſunt dicta; loquens enim, vt ſæpè patuit, de Dei dominio in genus humanum, de miſericordia, & iuſtitia, quę in illud exercet; adducit caſum Iacob, & Eſau, quorum *primum dilexit, Eſau autem odio habuit, antequam nati eſſent, aut aliquid boni, vel mali egiſſent*. 2. adducit, quod nuper relatum fuit dictum Moiſi à Deo, *miſerebor cui voluero*; & concludit, *igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*. Deindè facit argumentum, quod noſtri faciunt curioſi. *Dicis mihi quid adhuc quæritur, nam voluntati eius quis reſiſtit?* Et reſpondet. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? numquid dicit figmentum*

Pau'us manifeſtè id docet.

tum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum: vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Quid voluit per hoc dicere Paulus, niſi quia Deus, cùm ſit Dominus gloriæ, miſericors, & iuſtus, videns genus humanum in maſſa perditionis demerſum, voluit cum aliquibus exercere miſericordiam, & facere eos vaſa honoris, & cum alijs exercere iuſtitiam relinquendo eos in maſſa damnata, & facta iam vaſa contumeliæ. Hac reſponſione ait Auguſtinus contentus eſſe debet omnis Chriſtianus, nec profundiùs inueſtigare, ne inueniat præcipitium.

Paulus conuincit curioſos quęrentes, cur hunc non illum prædeſtinauit: eo quòd Dominus eſt, miſericors, & iuſtus.

Reſponſio Pauli ſufficit.

219. Ad illud de acceptione perſonarum, dicendum, quòd eſt indignum Chriſtiano argumentum; fides enim contrarium docet. 2. Paralip. 19. habetur; *Non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, nec Perſonarum acceptio, nec cupido munerum* Rom. 2. 11. *Non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum*: idem repetit *ad Epheſ. 6.* 9. & ad Coloſſ. 3. 23. Ratio verò à priori eſt, quia Deus nemini debet; ideò nemo poteſt conqueri, quod non habet à Deo illa quæ alijs concedi cernit, nec aliam cauſam debet quærere; ſed vel dicere, *Dominus eſt*, vel cum Apoſtolo Rom. 11. exclamare. *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprahenſibilia ſunt indicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.*

Fides docet non eſſe in Deo acceptionem perſonarũ.

220. Ad illud tandem, *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, cùm argumentum hoc famoſum ſit, & per ora omnium, etiam vulgarium perſonarum ver-

verſetur, decreui vnum integrum caput, quod erit vigeſimum, conficere pro intelligentia huius Apoſtolici dicti, pro quo nonnulli etiam ſceleſti ſibi blandiuntur. Nunc cum eodem Auguſtino, & cum inſtantia duplici ad arguentem reſpondeo. Primò. *Si vult, quare non ſaluat? Deus enim quęcumque voluit, fecit; & voluntati eius nemo poteſt reſiſtere*, ait Pſalmiſta: & cur dicit, *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*, ſi vult omnes ſaluare? 2. inſtantia, cur paruuli non omnes ſaluantur, cum multi ſine baptiſmo, & in ventre matris moriantur? ad rem ergo nunc non eſt; infra verò explicabitur.

Ad famoſũ argumentũ quòd Deus vult omnes homines ſaluos fieri

CAPVT XIII.

An ex parte Prædeſtinatorum aſſignari poſſit aliqua cauſa ſaltem congruentiæ ſuæ prædeſtinationis.

221. Adu. quòd præter errores hęreticorum Pelagij, Origenis, & Manicheorum de cauſa prædeſtinationis, quã dicebant fuiſſe merita ex naturæ viribus facienda: & pręter Catholicorũ quorumdam ſententiam, quòd cauſa prædeſtinationis fuerit pręuiſio meritorum ex auxilio gratiæ eliciendorum, vt in pręcedentibus patuit; inſurrexerunt alij, qui nequeuntes compræhendere, quomodo æqualium hominum æqualiter diſpoſitorum, ſiue ante, ſiue poſt præuiſionem Adæ peccati, à Deo iuſto, & benigniſſimo, omnium ſuorum operum, & maximè animarum amantiſſimo, facta ſit inęqualis illa diſcretio, vt alij eligerentur ad gloriam, gratiam, & merita, quibus gloria acquirenda eſt: alij verò derelicti, vel ex præ-

Intentio Authoris.

prænißione demeritorũ, in quæ cadere neceſſe erat moraliter deſtitutis Dei gratia; ex pietatis,vt credo, in Deũ zelo aliqui dixerunt, quòd merita, eliciẽda ex gratia,& demerita futura pręuiſa,vel abſoluta, vel ſaltim conditionata,etſi non ſint cauſa inducentia Deum abſolutè ad prædeſtinandum, aut reprobandum; ſaltim merita illa alterutro modo pręuiſa ſint velut quędam congruentię non autem motiua cur Deus prædeſtinauerit illos, & non iſtos: hoc ergo diſcutiendum, an ſuſtineri poſſit. Dubium, cur aliqui electi, alij derelicti, cum Deus diligeret. Senſus quæſiti.

222. Dico 1. Ex parte prædeſtinati nequit aſſignari aliqua cauſa, neque per modum congruentiæ, neque per modum motiui influens in ſui prędeſtinationem. Nequit aſſignari cauſa congruẽtiæ ex parte prędeſt.

223. Prob. 1. omnibus argumentis adductis cum Auguſtino ex Sacra Scriptura deſumptis ad excludendum merita, nam ad idem ſunt. Et Apoſtolus reſpondens ad obiectum, cur vnus ſic, alius non ſic, non reccurrit ad aliquam cauſam, motiuum, vel congruentiam; facile enim fuiſſet ei ab hac difficillima quæſtione ſe liberare, dicens, quòd Deus ab ęterno præuidit in vno bonam aliquam qualitatem, vel bonum vſum liberi arbitrij, vel ſaltem aſſenſum prębendum primę vocationi ad fidem; vel aliquid ſimile. At non ſic reſpondit, ſed repræhendens interrogantem, ait, *ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic?* Et adducit exemplum de figulo, qui vnum vas facit in honorem, aliud in contumeliam, & tamen ex eodem luto. Sicut ergo non ex aliquo motiuo, vel congruentia reperta in luto, ſed ex voluntate figuli naſcitur vaſorum diuerſitas, ſic ex Dei voluntate volente miſericordiam exercere, non ex Omnia argumenta facta pro meritis ſunt propria pro hac Concluſione. Reſponſio Pauli ſoluit omnem quæſtionem

ex aliquo motiuo, vel congruentia viſa in luto humano, ſcilicet in maſſa damnata hominum ob Adæ peccatum, aliquos elegit, & prędeſtinauit ad gloriam, & gratiam.

A ſufficienti enumeratione arg.

224. Prob.2.ratione à ſufficienti partium enumeratione. Res illa præuiſa, quæ aſſeri poſſet, non meritum, ſed ſimplex motiuum inducens congruentiam mouentem Deum ad eligendum hunc potiùs, quàm illum, vel eſſet natura alicuius, vel aliqua eius bona qualitas, vel bonus vſus liberi arbitrij conſentientis vocationi diuinæ ſaltim primę; vel aliquid aliud, vel tandem humana miſeria hominum per lapſum Adę lapſorum. Nullum horum dici poteſt; ergo abſque vllo motiuo in eligendis pręuiſo, facta eſt à Deo electio, & Prædeſtinatio; Prob.min.de primo. Non natura quouis modo conſiderata; hic enim fuit error Baſilidis, & Valentini, vt ſupra patuit. Præterea natura humana quoad eſſentialia, eſt eiuſdem rationis in omnibus; nullum ergo motiuum, nullaque congruentia apparere, & præuideri potuerunt in vno humano indiuiduo, quæ non apparuiſſent, & præuideri potuiſſent in alio.

Non natura, quia hic fuit error Baſilidis, & Valentini.

226. Neque poteſt aſſeri ſecundum de bona qualitate. Nam hęc, vel eſſet naturalis, vel ſupernaturalis: neutrum dici poteſt. Sic prob.primò quid dicendum de paruulis regenerandis, & ſine vlla tali qualitate prædeſtinatis, & ante rationis vſum deceſſuris? 2. Si qualitas eſſet naturalis, recurrit argumentum contra Valentinum, & Baſilidem. Si ſupernaturalis deberet eſſe donum Dei; & gratis datum: & ſic non ex motiuo in prædeſtinando reperto, ac præuiſo; ſed ex ſuo beneficio ei conferendo, Deus moueretur: Et ſi ſic, recurrit argumentum, quòd contra prædeſtinatio-

Non bona qualitas.

Argum. de paruulis vrget.

nationem gratuitam ſit. Cur huic bonam illam qualitatem ſupernaturalem Deus confert, & non alteri? Quod ergo reſponderetur ad hanc quæſtionem; quia nempè Dominus eſt, reſponderi debet ad queſtionem, quare ſine vllo motiuo ex parte electi, elegit hunc, non illum, nempè, quia Dominus ſuæ glorię eſt.

226. Neque poteſt aſſeri bonus vſus liberi arbitrij. Primò, quia vrget argumentum paruulorum valdè moleſtum, vt ſępè replicat Auguſtinus; decedunt enim ſine vllo vſu liberi arbitrij ſtatim poſt baptiſmum, & in Cęlum euolant. 2. quia hic vſus liberi arbitrij præuiſus, vel eſſet purè naturalis, vel eliciendus cum auxilio diuinæ gratię; neutrum dici poteſt. Non primum, quia Pelagianum eſt, poſſe aliquem ſine auxilio gratiæ vti libero arbitrio, vel in conſentiendo, vel in aſſentiendo vocationi ad fidem, vel in obſeruando, vt oportet, aliquod legis pręceptum. Hinc etiam Semipelagiani damnati ſunt, qui aſſerebant, quòd aſſenſus, & conſenſus ad primam vocationem ad fidem, naturę viribus haberi poſſunt; cæteri autem actus Religionis, ac pietatis nequaquam, ſed ad eos neceſſaria ſunt diuinæ gratię auxilia. Neque poteſt dici ſecundum; quia recurrit idem argumentum, quod fieri ſolet ab aduerſarijs Auguſtini contra prædeſtinationem ſine meritis. Nam gratia illa, vel aliquibus tantùm danda eſſet, vel omnibus. Si primum, vrget difficultas, cur potiùs vni, quam alteri: præterea ita præualeret miſericordia in hoc caſu, ſicut in caſu, quòd dicatur prędeſtinationem factam eſſe abſque cuiuſuis meriti pręuiſione: & ſi ſecundum non admittitur neque primum; eadem enim eſſet ratio querelarum, & acceptionis per-

Nec vſus liberi arbitrij ob argumentum paruulorũ

A ſufficiẽti arguitur non poſſe aſſeri.

ſonarum, quod timent aliqui. Si verò dicatur ſecundum, quòd ſcilicet gratia illa omnibus danda, prędeſtinata, decreta,& præuiſa fuerit ad bonum vſum liberi arbitrij; iam in omnibus hominibus eſſet vnum, & idem motiuum, eademque congruentia mouens Deum ad prędeſtinandum; & ſic omnes fuiſſent prædeſtinati: gratia enim illa fuiſſet futura efficax; alioquin fruſtranea eſſet futura.

Diſcurſus neceſſariò conſiderandus.

227. Quòd ſi dicas, vt aliqui ex modernis dicunt, gratiam illam futuram indifferentem, ſeu (vt nunc dicitur) ſufficientem, talis nempè naturę, vt ſi liberum arbitrium conſentiat habeat effectum; ſin minus, nequaquam; & ſic quia Deus ab æterno decreuit homines omnes creare, & omnibus dare gratiam ſufficientem ad benè operandum, & vidit aliquos ea benè vſuros, & conſenſuros, alios non; illos,non iſtos prędeſtinauit: Fateor, quòd ſi hæc ſententia fundamentum haberet in Sacra Scriptura, vel in Concilijs, aut Patribus, mihi apprimè placeret, & liberaret nos, & Sanctum Auguſtinum, immò & Sanctum Paulum à difficultate reſpondendi, cur illum, non iſtum prædeſtinauit. At quia fundamentum hoc ego non inuenio, ideò

Solutio validi argumenti.

Si haberet fundamentum in ſcriptura concluderet.

228. Dico 2. Motiuum prædeſtinandi in Deo, non fuit preuiſio boni vſus liberi arbitrij conſenſuri gratiæ indifferenti, vel ſufficienti, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè ei offerendę. Declaratur. Quidam enim olim dicebant, quòd Deus decreuit dare omnibus abſolutè gratiam ſufficientem, ſeu indifferentem, & vidit quòd aliqui eſſent conſenſuri, alij non, ideò illos, non iſtos prædeſtinauit. Quidam verò dicunt, quòd Deus prçuidit, quòd ſi daret gratiam ſufficientem, aliqui conſen-

Motiuum prædeſtinandi non fuit vſus liberi arbitrij conſenſurus gratię ſufficienti.

ſentirent, alij non; ideò illos prædeſtinauit, non iſtos, & iſta pręſcientia eſt illa, quam dicunt mediam, quia non eſt ſimplicis intelligentię, puta poſſibilium, nec viſionis, puta futurorum abſolutorum; ſed conditi onatorum, eſto nunc nullus Catholicus his nullis modis loquatur. Quodcumq; horum dicatur, exiſtimo non poſſe ſuſtineri cum Auguſtino: ideò

329. Prob. 1. argumento paruulorum, qui baptizati, ante vſum rationis decedunt. In his nullus penitus eſt conſenſus futurus ad aſſertum indifferens, ſeu ſufficiens auxilium: nullum etenim habent, neque habituri erant. Et hoc in tota hac materia argumentum S. Auguſtino viſum ſemper fuit, ſicut eſt, inſolubile. Argum. ex paruulis.

330. Quòd ſi diceretur, vt quidam tempore Auguſtini dicebant, Deum præuidiſſe, quòd ſi paruuli ad ætatem perfectam peruenturi eſſent, benè fuiſſent operaturi, & Dei auxilijs conſenſuri, & cooperaturi, & ſic ſaluaretur caſus paruulorum, quia ex ijs conditionatis, etſi numquam futuris conſenſibus prædeſtinentur, contra hos acriter inuehitur S. Auguſtinus *in lib. 10. Gen. ad lit. c. 16.* inquiens. *Cum ergo ſic reſpondent, quid eis contradici poteſt, niſi incertos nos eorum ſalutis fieri, qui hac vita benè geſta in Eccleſiæ pace defuncti ſunt, ſi non ſolum ſecundum id quod quiſque vixit, verùm etiam ſecundum id, quòd victurus eſſet, ſi amplius viuere potuiſſet, quiſque iudicandus eſt; quandoquidem valent apud Deum merita mala, non tantum præteritorum, ſed futurorum etiam delictorum, à quorum reatu, nec mors liberat, ſi antequam fuerint commiſſa prouenerit, nec aliquid ei præmium, qui raptus eſt, nè malitia mutaret intellectum eius. Deus enim præſcius illius malitiæ futu-* Argumentum, quod fit de bono vſu futuro in paruulis ſi vixiſſent eliditur.

ræ, cur ſi cum ſecundum ipſam potius iudicaturus eſt, ſi moriture animæ infanti, nè obeſſet ei ex corpore peccati participata colluuies, ideò ſubueniendum iudicauit per baptiſmum, quia præſciuit eam ſi viueret piè, fideliterque fuiſſe victuram. His, & alijs pluribus concludit S. Doctor, quòd nullus iudicatur ex prȩuiſione eorum, quæ facturus eſſet, bona, vel mala, ſi longiorem vitam duceret; & ita dici nequit, quòd paruuli aliqui fuerint prædeſtinati, vel reprobati ex præuiſione operum, quæ facturi eſſent, ſi viuerent: alioquin etiam de adultis id eſſet dicendum, & ſic de ijs, qui ſanctè vixerunt, dubitandum eſſet de eorum ſalute, ſi non pro præteritis tantùm, ſed pro futuris, ſi vixiſſent, iudicandi eſſent: & hoc eſt primum abſurdum, quod initio adducit Auguſtinus. Igitur effugium illud de præuiſione futurorum, ſi vixiſſent, non ſoluit Auguſtini argumentum, quòd vrget contra defendentes prædeſtinationem ex prȩuiſione conditionati conſenſus ad indifferens auxiliū, ratione paruulorum.

Acriter in illud inuehitur S. Auguſt.

231. Prob. 2. Si tàm facilè myſterium hoc compræhēdi poteſt, inquit Petrus Damianus, iam non eſſet adeò difficile, vt Paulus exclamaſſet, *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius*. Neque diceret. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non poteſt figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Quod & Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, &c.* Ecce quid reſpondet Paulus interroganti, cur Deus queritur, quòd homo nō ſaluetur, ſeu ſalutis opera non

Petri Damiani dignum argumentum contra ſic defendentes.

Non eſſent inueſtigabilia Dei iudicia, ſi tàm facilè ſolueretur hæc quȩſtio.

non faciat; cùm ipſe, *cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*? Si ſententia de operibus bonis conditionatè viſis ſubſiſteret, Paulum Eccleſiæ, & totius mundi Doctorem, ac Magiſtrum non latuiſſet: & docuiſſet, & totum mundum lætificaſſet, cum hac doctrina adeò clara, & aliquibus plauſibili, & non reliquiſſet rem hanc inexplicatam, & tamquam profundum myſterium. Quis enim Paulo doctior, magiſque ad docendam Eccleſiam illuminatus?

Nō latuiſſet Paulum Doctorem omnium à Deo edoctum.

232. Quòd ſi dicatur, hoc mirum non eſſe, quia non omnes veritates, maximè, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis ab initio Eccleſiæ fuerunt ſcriptæ, vel alio modo manifeſtatæ, ſed ſucceſſu temporis creuerunt, vt notorium eſt, & Patres, Eccleſiaque ipſa experitur, ſic dici poteſt de ſententia iſta, licet tempore Pauli nota non fuerit. Immò hoc punctum de prædeſtinatione, ſine vllo præuiſo merito, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè futuro, dici poteſt eſſe vnum illorum, de quibus loquitur S.Petrus epiſ.2. cap. 3.16. *Frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit nobis, &c. in eius epiſtolis ſunt quædam difficilia intellectu, quę indocti, & inſtabiles deprauant*. Fieri ergo potuit, vt inexplicata eius doctrina pro tunc, tractu temporis ſit explicata.

Inſtantia de nouiter Eccleſię notis.

233. Reſp. Verum quidem eſſe, quòd ſucceſſu temporis multę veritates in Eccleſia clarè innotuerunt, quæ ab initio, vel obſcuræ erant, vel penitus ignotæ. Iſtę autem ſunt in duplici differentia, quædam enim pertinent ad fidem, vel mores, quæ vel traditione Apoſtolica per manus ad nos vſque peruenerunt, vel à Sacris Concilijs Generalibus, ex Sacra Scriptura, vel ex traditionibus crutæ ſunt, & de his non loquimur. Quædam

Eliditur.

Veritates nouę, quomodò notę fuerunt.

dam verò ſunt veritates, ſeu propoſitiones inter Catholicos Doctores controuerſę, & in Eccleſia exiſtentes atque diſputari permiſſę; cuiuſmodi eſt iſta. Et in his tenendis, vel introducendis duæ regulę obſeruandæ ſunt ab earum ſequacibus. Prima, nè nouæ ſint; nouitas enim ſæpè ſcandalum, & turbationem parit. Secunda, conſiderandum eſt quis ſit primus talis nouę ſententię author, ſi in magna exiſtimatione Eccleſię, ſi rationi validæ innitatur, ſi magni nominis viri eam approbent, & tandem ſi Sancta Sedes eam tantummodo toleret, ac permittat, vel potiùs in eam inclinet. Conſideret lector, ſi hæc faueant huic ſententiæ. Ego quidem, vt ingenuè fateor, non puto, ſed eam permittere exiſtimo, vt diſputabilẽ.

Nouę doctrinę, quã do introducendæ.

234. Prob. vlteriùs. Si ex conſenſu illo conditionato ad auxilium illud ſufficiens facta ſit prædeſtinatio, quęro primò, an omnes homines fuerint pręuiſi, & conſtituti in eodem tempore, & cum eiſdem circumſtantijs; & ſimul omnibus dandum illud auxilium; & aliqui pręuiſi conſenſuri, alij non; & ſic priores prędeſtinati, non poſteriores. Vel præuiſi ſunt conſtituti in diuerſis temporibus, & in diuerſis circumſtantijs. Neutro modo ſaluatur intentum pro hac ſententia, ergo. Prob. min. de primo. Nam decreta diuina de animarum creatione ſupponi debent in aliquo rationis ſigno præcedere decreta prædeſtinationis; nam priora reſpiciunt ſubiectum; poſteriora reſpiciunt accidentia. At decreta de creatione facta ſunt de animabus creandis pro diuerſis temporibus, ſicut de facto creatæ ſunt ab initio mundi vſque nunc, & creantur, atque creabuntur vſque ad finem mundi; igitur aſſeri non poteſt decretum illud de conſtituendis omnibus

Aliud argumentum à diuiſione contra eã ſententiam

nibus animabus in eodem tempore, & in eiſdem circumſtantijs,ac diſpoſitionibus; quia cùm tale decretum habiturum non eſſet vnquam illum effectum, eſſet fruſtratorium. Et ſic præuideri non potuerunt omnes animę ſimul pro eodem tempore futuræ, & in eiſdem circumſtantijs conſtitutæ cum auxilio illo, cui poſſent aſſentire, & diſſentire; quia Deus nihil videre poteſt futurum, ſiue abſolutum, ſiue conditionatum,niſi decernat ſe illud facturum, ſeu cum creatura ad illud concurſurum.

Homines non fuerũt præuiſi omnes futuri pro eodem tempore, & circumſtantijs.

235. Neque dici poteſt ſecundum, de animabus ſcilicet in diuerſis temporibus, & circumſtantijs conſtitutis: tum propter pręcedens argumentum de fruſtrancitate talis conditionati decreti: tum etiam, quia recurrit eadem difficultas, quam authores huius ſententię declinare vellent, nempè inęqualis electionis circa æqualiter diſpoſitos, in qua diceretur eſſe apparentia acceptionis perſonarum. Nam in hac ſententia omnes animę illę quantum eſt ex ſe, eſſent ęqualiter diſpoſitæ, & non à ſe haberent, quòd ponerentur in diuerſis circumſtantijs loci,temporis, & diſpoſitionis corporum, quibus erant coniungendæ. Ex his autem omnibus pendet, quòd aliquis operetur ſic, vel ſic; conſentiat, vel diſſentiat alicui vocationi,cũ in eius libertate ſit aſſentire,vel diſſentire, vt eſſet in caſu talis auxilij ſibi exhibiti ex ſe non efficacis;& ſic eodem modo, quo æqualiter diſpoſitę, & non electæ poſſent conqueri, *quid me feciſti ſic*? ideſt poſuiſti in tali incongrua circumſtantia, vt aſſentire facilè non potuiſſem, ſicut in alia circumſtantia feciſſem. Sicut ſi res ita ſe haberet,dicere poſſent pro alio caſu conuerſionis Tyrus, & Sydon, ſi factę fuiſſent in nobis vir-

Si dicatur animas præuiſas pro diuerſis temporibus futuras, non ſequitur intentum.

Idem abſurdum acceptationis perſonarum ſemper ſequitur, quòd effugere vellent.

virtutes, quę factæ ſunt in Corozaim, & Bethſaida, pœnitentiam egiſſemus; Nam Matth. 11. 21. ſic ait Chriſtus; *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ in vobis factæ ſunt olim, in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent*. Idem ſubdit contra Capharnaum, quę vſque ad Cęlum exaltata vſque ad infernum deſcenſura erat, *quia*, ait, *ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ in te factæ ſunt fortè manſiſſent vſque in hanc diem*. Sic, inquam, dicere potuiſſent animæ illæ in circumſtantijs diuerſis præuiſæ conſtituendę. Non ergo meo videri, ſaluari poteſt modus iſte dicendi.

236. Confirmari poteſt Concluſio principalis alio argumento fuſiùs diſcutiendo *in Opuſculo de Gratia*, quod tale eſt. Auxilium illud, cui viſus eſt à Deo aliquis conſenſurus, eſt illud, quod offert Deus de facto ei, qui ex ea prçuiſione prædeſtinatus eſt. Sed auxilium, quod de facto iſti confert Deus non eſt talis naturæ, vt ſine ſpeciali Dei concurſu voluntas ei conſentiat; ſed Deus ipſe (vt ibi dicam) *qui ex Philip. 2. 13. dat velle, & perficere*, facit, vt homo faciat, quia diuinæ gratiæ auxilium ex S. Auguſtino non ſolùm dirigit liberum arbitrium ad benè operandum, *ſed ſe habet ad illud, ſicut ſeſſor ad equum*, ita *in Hippognoſticon lib. 3. m.* & ideò eſt auxilium *quo*, nempè faciens facere, non verò tantum *ſine quo*, quod non facit facere. Et ſic efficacia illius aſſerti conſenſus præuiſi, eſſet (ſicut nunc eſt) à Deo: Ideòque non adeſſet ex parte hominis ſic conſenſuri motiuum aliquod prędeſtinandi; ſed eſſe Dei donum, quòd vnus conſentiret, non alius. Fateor meam imbecillitatem: hoc argumentum me conuincit, ſicut & alia; & vnum auxiliatur alteri.

Alio argumento validoille modus dicendi impugnari poſſet.

Gratia ſe habet ad liberum arbitrium, ſicut ſeſſor ad equum.

alteri. Si non placet mea, ſeu Auguſtini ſententia, teneatur quæ placet, ſi habet modum ſatisfaciendi hiſce argumentis, & deponendi formidinem de oppoſita; & maximè, quia Sancti Auguſtini menti conſona non videtur.

CAPVT XIV.

An Chriſti Domini Prædeſtinatio fuerit cauſa Prædeſtinationis noſtræ.

237. Adu. 1. rationem dubitandi eſſe duplicem. Prima eſt quia Chriſtus Dominus *eſt Princeps Regum terræ, Apocal.1.5. Eſt primogenitus omnis creaturę*, *Coloſ.*1.18. Eſt prædeſtinatorum caput, *& Prędeſtinatus in virtute Rom.1.4.* & omnes homines, qui prędeſtinati ſunt, ad imaginem ipſius prædeſtinati fuerunt. *Rom.8.* 29. Secunda ratio eſt; quia Chriſtus eſt cauſa meritoria mediorum, per quæ prædeſtinati obtinent finem, ſeu terminum prædeſtinationis. Ipſe enim reconciliauit humanum genus Deo; aperuit Cœlum; inſtituit ſacramenta, quibus ex inimicis Dei euadimus amici, & ex filijs iræ, filij, & hæredes Dei. Obtinuit etiam nobis auxilium, & habitum gratię, & habitus virtutum Theologicarum, & dona Spiritus Sancti: quibus medijs operamur meritoria opera, per quæ acquirimus vitam æternam, quę eſt prędeſtinationis finis. Ideò meritò quęrimus, an idem Chriſtus Dominus aliquam influentiam, vel cauſalitatem ſaltem meritoriam, aut exemplarem in hominum prædeſtinationem habuerit.

Authoris mens.

Duplex huius quęſiti cauſa.

Beneficia priora, quę nobis meruit Chriſtus.

238. Adu. 2. ex dictis in primo tomo in 3. ſent.diſp.18.per totam, quòd Chriſtus, vt homo,

fuit ex *Rom.* 1. 4. ab æterno prædeſtinatus ad filiatonem Dei per vnionem hypoſtaticam, ad ſummam gloriam, ſummam gratiam, & alia dona ſupernaturalia(vt in toto illo tomo) & ad gradum mediatoris inter Deum, & humanum genus, ad effectum reconciliandi iſtud cum Deo; & inſuper, quòd eius prædeſtinatio facta fuit antecedenter ad prædeſtinationem hominum, & Angelorum; immò antecedenter ad præuiſionem lapſus Adæ, vt ex eodem tomo *diſp.* 11. per articulos quinque; & inferiùs eadem explicabimus. Hinc oritur quæſtio, an prædeſtinatio Chriſti influxerit in prædeſtinationem hominum.

Chriſtus prædeſtinatus, & quomodo.

239. Adu.3. ad vitandam æquiuocationem, quòd non loquimur de actu illo, quo Deus prædeſtinauit, quaſi quæramus, an Chriſtus, eiuſue prędeſtinatio in actum illum influxerit; quia hic eſt actus diuinæ voluntatis tantùm: ſed quęrimus de paſſiua prædeſtinatione, quod eſt quærere, an ad hominum paſſiuam prædeſtinationem, Chriſti prędeſtinatio aliquo modo influxerit, ſiue efficienter, ſiue meritoriè, ſiue ſaltim exemplariter; ſicut de cauſa exemplari dicimus in phiſicis cum Ariſt. quòd *domus extra fit à domo intra*, vt omnes architecti, omneſque artifices experiuntur; & Deus ipſe præcipiens Moiſi formationem tabernaculi, *Exodi* 25.40. ait, *inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt*; & cap. 26. *Eriges tabernaculum iuxta exemplar*; Quæri ergo poteſt, an prædeſtinatio Chriſti fuerit ſaltim ipſi Deo exemplar in prædeſtinatione hominum.

Senſus quęſiti clarus.

240. Dico 1. Chriſtus, vt homo, eiuſue prædeſtinatio non fuit cauſa efficiens noſtræ prędeſtinationis ab æterno factæ.

Chriſtus, aut eius prædeſtin. nõ fuit cauſa efficiens noſtrę prędeſtinat.

241. Prob. de primo. Cauſa efficiens realiter debet exiſtere; nam ex phiſicis effectus in actu exigit cauſam in actu. Chriſtus autem, vt homo, ab æterno, cùm facta fuit hominum prædeſtinatio, non exiſtebat; ergo non potuit eſſe efficiens cauſa noſtræ prædeſtinationis.

242. Prob. de ſecundo. Nequit percipi, quomodo Chriſti prædeſtinatio, ſiue actiuè, ſcilicet vt actus diuinæ voluntatis, ſiue paſſiuè concepta, vt importat prædeſtinatum eſſe, poſſit eſſe cauſa efficiens noſtræ prędeſtinationis; nam, vt eſt actus voluntatis Dei, efficit id tantùm, ad quod tendit, nempè eligit, ac prædeſtinat Chriſtum: vt verò paſſiuè ſumitur, nihil efficit, ſed ipſamet eſt quid effectum, ſeu volitum; igitur in nullo ſtatu accepta poteſt dici cauſa efficiens noſtræ prædeſtinationis.

243. Dico 2. Chriſti prædeſtinatio dici poteſt, ac debet cauſa exemplaris noſtræ prædeſtinationis ad gloriam, gratiam, & filiationem Dei, hæreditatis Dei, & cohæreditatis Chriſti. **Chriſti prę deſtinatio fuit cauſa exemplaris noſtræ.**

244. Prob. 1. ex Rom. 8. 29. *Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, &c.* 2. ex Epheſ. 1. 5. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ in laudem glorię gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo.* Priùs autem dixerat, *ſicut elegit nos in ipſo* (Ieſu) *ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius in charitate.* Igitur Chriſti Domini prædeſtinatio ſe habuit, vt exemplar, idea, ac prototypus aliarum prædeſtinationum. **ex Apoſt.**

245. Prob. 2. ex S. Auguſt. in lib. 1. de Prædeſt. Sanct. c. 15. *Eſt etiam præclariſſimum lumen prædeſtinationis, & gratiæ, ipſe Saluator, ipſe mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Ieſus*: & infra. *Appareat itaque in noſtro capite ipſe fons gratiæ; vndè ſecundum vniuſcuiuſque menſuram ſe per vnita eius membra diffundit*: & poſtea. *Ipſa eſt igitur prædeſtinatio Sanctorum, quæ in Sancto Sanctorum maximè claruit, quam negare quis poteſt rectè intelligentium eloquia veritatis*? & infra. *Sicut ergo prædeſtinatus eſt ille vnus, vt eſſet caput noſtrum; ita multi prædeſtinati ſumus, vt membra eius eſſemus*.

ex Auguſt.

ex Lyran.

246. Lyranus in epiſt. ad Rom. 8. in illud *conformes fieri imagines filij ſui*, ait, Quia filiatio adoptiua eſt quædam ſimilitudo filiationis naturalis diuinæ. Sicut ergo Deus hominem Chriſtum præordinauit ad filiationem diuinam naturalem ponendam in eo per vnionem hypoſtaticam Verbi; ita præordinauit electos ad aliam filiationem, non quidem naturalem, ſed adoptiuam cum iure hęreditatis ad regnum: hęc Lyranus.

Prędeſtinatio Chriſti non fuit meritoria prędeſtin. noſtrę.

247. Dico 3. Prędeſtinatio Chriſti, ſiue actiuè, ſiue paſſiuè ſumatur, non fuit cauſa meritoria noſtrę prędeſtinationis.

248. Prob. prima pars facilè. Actiua prædeſtinatio Chriſti aliud non eſt, niſi actus diuinæ voluntatis, quo Chriſtum hominem ab ęterno elegit ad vnionem hypoſtaticam, vel filiationem Dei naturalem, ad ſummum lumen glorię, ſummam gratiam, ſummam gloriam; & ad omnes alias Chriſti perfectiones, ad ſtatum mediatoris, ad ſeptem dona Spiritus Sancti, ad gratias omnes gratis datas, &c. Hic autem actus eligendi ad

hęc

hęc omnia, non eſt meritum; quia eſt actus Dei, ſeu Sanctiſſimæ Trinitatis, cui repugnat mereri: tum etiam, quia eſt actus liberalitatis, & beneficentię, atque Charitatis Supremi Principis in Chriſti humanitatem. Alioquin actiua noſtri prędeſtinatio, immò quęlibet cuiuslibet doni elargitio diuina erga creaturas eſſet Dei meritum, & cauſa meritoria; quę in terminis repugnant.

A priori ratio de actiua Chriſti prædeſtinatione.

249. Prob. de 2. ſcilicet de paſſiua prædeſtinatione Chriſti, ſic. Hęc paſſiua prędeſtinatio Chriſti, ſiue ad vnionem hypoſtaticam, ac filiationem Dei, ſiue ad ſummam gratiam, ac gloriam, cæteraque bona, quæ ſupra dicta ſunt, aliud non eſt, nec aliud importat, quàm Chriſti humanitatem tunc non exiſtentem, fuiſſe à Deo ad ea electam, ac prædefinitam, & præordinatam. Id autem nullam habet conditionem meriti, ſed potiùs paſſio quædam grammaticalis eſt, & denominatio extrinſeca Logicalis, vt eſt eſſe viſum, eſſe volitum, eſſe amatum, eſſe electum, & cœtera ſimilia.

De paſſiua Chriſti prędeſtinatione ratio.

250. Dico 4. Si prædeſtinatio noſtra ſumatur pro fine, ſeu termino ipſius, nempè pro gloria, & gratia, alijſque bonis, ad quæ prædeſtinati ſumus, dici poteſt, Chriſti prædeſtinationem fuiſſe cauſam exemplarem, ac etiam meritoriam noſtræ prędeſtinationis: hoc modo ſcilicet; quatenus Deus ſtatuit per merita Chriſti aperire Cœlum, liberare animas de poteſtate diaboli, facere eas hæredes regni, filiaſque adoptiuas, & conferre eis gloriam.

Quomodo Chriſti prædeſtinatio influit in noſtram.

251. Prob. prima pars ex dictis pro ſecunda Concluſione. Sicut enim Chriſtus prædeſtinatus filius Dei, licet ex meritis non meruerit incarnationem, & filiationem Dei, & prædeſtinatio-

nationem ad gloriam, vt docet S. Auguſt. *lib.1. de Prædeſt. Sanct. c. 15.* tamen plenitudinem gloriȩ conſecutus eſt per ſua merita: Sic etiam nos, qui ad gloriam prȩdeſtinati ſumus ſine meritis; tamen eam non aſſequimur (loquendo de adultis) niſi per merita; ergo quoad conſecutionem, Chriſti prædeſtinatio fuit cauſa exemplaris prædeſtinationis noſtræ. Maioris prima pars pro nunc ex Auguſt. loco cit. prob. dicente. *Eſt etiam præclariſſimum lumen prædeſtinationis, & gratiȩ ipſe Saluator, ipſe mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Ieſus; qui, vt hoc eſſet, quibus tandem ſuis, vel operum, vel fidei meritis præcedentibus, natura humana, quȩ in illo eſt, comparauit? Reſpondeatur quæſo, ille homo, vt Verbo, Patri coeterno in vnitatem perſonæ aſſumptus filius Dei vnigenitus eſſet, vnde hoc meruit? vnde qualecumque eius bonum prȩceſſit? Quid egit antè, quid credidit, quid petiuit? vt ad hanc ineffabilem excellentiam perueniret?* & ſubdit. *Ipſa eſt prædeſtinatio Sanctorum,* ideſt facta ſine meritis, &c.

Chriſtus quid meruit pro ſe, & pro nobis.

Chriſtus ſine præuiſis meritis prȩdeſtinatus.

252. Prob. modò ſecunda pars maioris, quòd plenitudinem gloriæ Chriſtus conſecutus eſt per merita, ex oraculo ipſius Chriſti, qui Lucæ 24. iungens ſe diſcipulis euntibus Emmaus, dixit, *Nonnè hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Nota tamen, quòd dico plenitudinem gloriȩ, non gloriam abſolutè, quia vt *in tom. in 3. ſent.* cum comuni Eccleſiæ ſententia docui, ac tenui, quòd à primo inſtanti ſuæ conceptionis Chriſtus obtinuit gloriam, fuitque beatus, gratis, & ſine prȩcedentibus meritis, at, quia erat ſimul viator, & paſſibilis vſque ad ſepulturam, immò vſque ad reſurrectionem, non habuit pro illo tempore plenitudinem gloriȩ, ſed exple-

Sed plenitudinẽ gloriæ per merita aſſecutus eſt.

expleta paſſione, in reunione animę ad corpus, cùm reſurrexit, ceſſauit ratio viæ, & collata ſunt ei dona corporis beati, nempè impaſſibilitas, ſplendor, ſubtilitas, & agilitas; tunc plenè beatus effectus eſt: hanc ergo beatitudinem per merita paſſionis acquiſiuit. Hoc ergo modo nos Deus ad gloriam prædeſtinauit; ſed per merita conſequendam; vndè ait Paulus, *Bonum certamen certaui, curſum conſumaui, fidem ſeruaui; in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus Iudex; non ſolum autem mihi, ſed his, qui diligunt aduentum eius.* Quęnā fuerit hęc plenitudo.

253. Prob modò ſecunda pars Concluſionis, quòd ſcilicet prædeſtinatio Chriſti, ſeù vt legitimè, & propriè loquar, Chriſtus prędeſtinatus filius Dei fuerit cauſa meritoria noſtræ prędeſtinationis quoad effectum, ideſt gloriæ conſecutionem; ex 1.Corin.15.22. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes viuificabuntur.* Epheſ.5.23. *Chriſtus caput Eccleſiæ, ipſe eſt Saluator corporis eius. Vnus eſt mediator Dei, & hominum Chriſtus Ieſus.* 1.Tim.2.5. ex Io. 2. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed pro totius mundi.* Act. 4. 12. *Non eſt in aliquo alio ſalus, non enim aliud nomen eſt ſub Cælo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri.* Chriſtus fuit cauſa meritoria termini noſtrę prędeſtinationis, quoad conſecutionē.

254. Confirmatur. Chriſtus redemit nos à poteſtate Diaboli, inſtituit Sacramenta, per quæ reconciliamur Deo; obtinuit nobis per ſua merita gratiam ſanctificantem, & auxilia actualia, per quæ meremur gloriam, aperuit Cœlum, quod ob Adæ peccatum obſeratum erat, &c. quæ omnia de fide ſunt. Sine his autem gloriam non conſequeremur, igitur dici poteſt, & debet, quòd prędeſtinatio Chriſti, ſeu (quod idem eſt) Chriſtus Beneficia nobis per Chriſtum collata.

ſtus prædeſtinatus fuit cauſa meritoria prædeſtinationis noſtræ quoad effectum, ſeù terminum; & hanc exiſtimo fuiſſe D.Thomæ mentem, in 3. p.q.24.ar.4. in corpore, vbi dicit; *Si conſideretur prædeſtinatio Chriſti ſecundum prædeſtinationis actú, non eſt cauſa noſtræ prædeſtinationis. Si autem conſideretur ſecundum terminum; prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa prædeſtinationis noſtræ. Sic enim Deus præordinauit noſtram ſalutem ab æterno prædeſtinando, vt per Ieſum Chriſtum compleretur.*

S.Thom. mens.

Arg. cont. 1.& 3.

Obijcies contra 1.& 3. Chriſtus eſt caput Eccleſię,& omniũ prędeſtinatorũ, ergo vt prædeſtinatus, cùm ſit caput, in hoc genere influit in omnia membra.

Quando Chriſtus influit in nos, vt caput ad mébra.

255. Reſp. diſt. conſequ. influit modo ſibi competente iuxta Dei prouidentiam, concedo, alio modo, nego. Stando enim in ſimilitudine capitis ad cætera membra corporis, euidens eſt, quòd argumentum nihil concludit, nam caput Phiſicum influit quidem in alia membra corporis, at non facit, ſeu generat illa membra; ſed idem agens naturale, quod gignit caput, gignit alia membra cum facultate influendi in ea. Sic ergo Chriſtus influit in membra prædeſtinata; at ipſe nec membra facit, nec prædeſtinat, ſed Deus, qui ab ęterno ſtatuit Chriſtum efficere, & ex tunc eum prædeſtinauit; alios homines facere ſtatuit membra eius, & prędeſtinauit ad imaginem, & conformitatem Chriſti. Totum hoc præclarè explicauit Paulus *Rom. 8.* vt in probatione ſecundæ Concluſionis patuit. Ratio ergo capitis in Chriſto circa Eccleſiam conſiſtit in hoc, quòd Chriſtus fundauit Eccleſiam viſibilem conſtantem ex miniſtris diuerſi ordinis, & ex alijs fidelibus in vnum coadunatis per vnitatem fidei, bap-

Similitudo capitis ad membra in Chriſto, & in nobis.

tiſmi,

tiſsimi, ac cœterorum Sacramentorum, quæ reſpe-ctiuè communia ſunt. Ipſe autem ſuis meritis hæc omnia facere meruit, & per eum, eiuſque merita omnia ſpiritualia beneficia, & conſecutionem æternę gloriæ obtinemus. At ratio capitis non videtur vllo modo importare influentiam, nec phiſicam, nec moralem in actiuam, vel paſſiuam hominum prædeſtinationem, vt ſupra patuit.

Chriſtus fundauit Eccleſiam.

CAPVT XV.

An ſaltem ex præuiſione meritorum Chriſti facta fuerit hominum prædeſtinatio.

256. ADu.1. quæſitum hoc non coincidere cum precedentibus. Quærimus ergo an Deus prædeſtinando Chriſtum, vt hominem ad filiationem naturalem diuinam per vnionem hypoſtaticam, & ideò etiam ad ſummam gratiam, ſummumque lumen gloriæ, ac ſummum meritum, ex præuiſione iſtius ſummi meriti prædeſtinauerit aliquos homines ad gloriam; itaut omnes prædeſtinati, ſicut omnia bona, quæ habent à Deo per Chriſti meritum recognoſcunt, ſic deſtinationem ad illa, & ad gloriam debeant per Chriſti meritum à Deo recognoſcere.

Senſus quęſiti diuerſus à præcedentibus.

257. Adu.2. ſolutionem huius quæſiti pendere à ſolutione alterius famoſæ controuerſiæ, an ſi Adam non peccaſſet, Verbum incarnatum fuiſſet, ſeu veniſſet Chriſtus in carne impaſſibili, vt cum ſua Schola Scotus docet *in 3. Sent. diſt. 7. q. 3.* & nos cum illo *tom. 1. in 3. Sent. diſp. 2. art. 2.* At præſcindendo ab hoc quæſito pro nunc ſatis moleſto; inquiram quid in vtraque, vel alterutra

Solutio huius quæſiti pendet à ſolutione alterius.

ſententia, S. Thomæ, ſcilicet, vel Scoti, dicendum ſit ad præſens dubium.

258. Adu. 3. quòd ſicut dixi de merito Chriſti in eodem *tomo diſp. 19.* ab *art. 4.* & deinceps, Chriſtus de facto meruit non ſolùm per actiones, & paſſiones potentiarum ſenſitiuarum, per effuſionem ſanguinis, ac per mortem, &c. ſed etiam per actus potentiarum ſpiritualium, præſertim per charitatem, ſeu dilectionem erga Deum, & homines, & per actus pietatis, & adorationis Dei, & obedientiæ erga Patrem, &c. ita quòd in Scoti, eiuſque Scholæ, ac mea in hac re ſententia, ſi Adamo non peccante Verbum fuiſſet incarnatum, quia non in carne paſſibili; licèt non potuiſſet mereri agendo, & patiendo ſenſibiliter; adhuc mereri potuiſſet operando intellectualiter.

Quibus acti bus meruit Chriſtus.

259. Adu 4. quòd pro defenſione huius Scoti ſententiæ, & ſtabilienda illa, quam inquirimus de merito Chriſti pro noſtra prædeſtinatione, hic ordo ſecundùm noſtrum intelligendi modum ſtatuendus eſt inter decreta diuina circa futura facienda, vt docet Scotus *in 3. Senten. diſt. 7. q. 3.* ab æterno ſuppoſitis productionibus ad intra; in primo ſigno ſequente, Deus intellexit omnes creaturas poſſibiles: in ſecundo ſigno, decreuit ſe ſummè communicare creaturæ rationali; & in hoc ſigno decreuit vnire hypoſtaticè Verbum cum humana indiuiduali natura, & in hoc prædeſtinauit Chriſtum ad ſummam gloriam, ſummamque gratiam, ad ſummam charitatem, ac pietatem in Deum, atque charitatem in proximum: in tertio ſigno decreuit creare Adamum, & alios homines: in quarto ſigno vidit Adamum cum tota poſteritate caſurum: in quinto ſigno decreuit modum vnionis, nempè in carne paſſibili,

Ordo Dei in prædeſtinando iuxta Scoti ſententiam.

Decretum de Incarnatione in quo ſigno factum.

bili, & per actiones, tàm intellectuales, quàm per corporales Chriſti paſſiones reconciliare ſibi genus humanum: & quoniam cum S. Auguſtino prædeſtinatio hominum facta fuit poſt præuiſionem peccati Adæ, dici conſequenter cum eo debet, quòd in hoc ſigno facta ſit hominum prædeſtinatio, & in hac ſententia non eſt difficile ſaluare, quòd prædeſtinatio hominum facta ſit ex præuiſione meritorum Chriſti. Item ſi teneatur ſententia contraria de decreto Incarnationis poſt pręuiſum Adæ peccatum, adhuc diſtinguendum eſt: vel enim tenetur, quòd Adæ, & aliorum prædeſtinatio facta fuerit ante præuiſionem peccati Adæ; & hoc præuiſo decreta fuerit incarnatio ad reparandum genus humanum, & tunc fuiſſe prædeſtinatum Chriſtum; non apparet via ſaluandi, quòd ex merito prædeſtinati Chriſti præuiſo, facta ſit prædeſtinatio Adæ, & aliorum, quia hæc ſupponeretur facta ante illum. Si verò teneatur, quòd, & Adamo non peccante facta non fuiſſet incarnatio, & quòd ante præuiſionem peccati Adæ nullius facta fuerit prædeſtinatio, ſed ſuppoſita Adę peccati præuiſione, decreta fuerit incarnatio, & conſequenter prędeſtinatus fuerit Chriſtus, & poſtea prædeſtinati ſint homines, & diſcreti à maſſa damnata, vt docet S. Auguſtinus, & nos ſupra cum eo docuimus, facilis, & conueniens eſt via ſaluandi, quòd ex præuiſo Chriſti merito facta ſit hominum prædeſtinatio; ſi enim hæc via teneatur, vt amicis meis conſulo tenendam, in magnam redundat Redemptoris gloriam. Parcat Lector ſi prolixa ſit adnotatio; cedit enim ad Chriſti Domini noſtri laudem, de quo omnia ſummè bona prædicare debemus, quæ Sacræ Scripturæ non repugnant, in-

Saluatur in hac ſententia, quòd ex meritis Chriſti fieri potuit noſtra prędeſtinatio.

In alia ſententia non videtur poſſe ſaluari.

Alia via ſaluandi facilis, & tenenda conſulitur.

pugnant, inquit cum alijs Scotus.

260. Adu. vltimò cum Scoto *in 4. Sent. diſt. 2. quæſt 1. ad 3.* & eſt valdè notandum dictum illud, quòd gratia non cadit ſub merito, ſicut docet Apoſtolus Rom. 9. ***Si gratia ex meritis, iam non eſt gratia, ſed merces***, quod intelligi poteſt, vel de merito de congruo, vel de merito de condigno. De primo non eſt tanta difficultas; ſed de ſecundo; pro quo etiam aduertit Scotus, quòd vel eſt ſermo de cauſa intrinſeca, ideſt de ipſomet merente, qui per ſua opera non poteſt mereri gratiam de condigno, & de hoc intelligitur Pauli dictum; ***Si gratia ex meritis, ideſt proprijs, iam non eſt gratia***: vel eſt ſermo de cauſa meritoria extrinſeca illi, cui confertur gratia, & ſic gratia cadere poteſt ſub merito: talis autem eſt Chriſtus reſpectu omnium gratiarum, quas nobis meruit: his notatis

An, & quomodo gratia cadit, vel non cadit ſub merito.

Chriſtus meruit nobis omnes gratias.

261. Dico 1. In ea ſententia Scoti, quòd Verbum fuiſſet incarnatum, etiamſi Adam non peccaſſet, ſuſtineri poteſt probabiliſſimè, quòd ex præuiſione meritorum Chriſti per potentias intellectuales eliciendorum facta fuerit hominum prædeſtinatio ad gloriam, & gratiam.

In ſent. Scoti probabiliſſimè ſuſtinetur, quòd ex præuiſione meritorum Chriſti facta ſit noſtra prędeſtinatio.

262. Prob. In hac ſuppoſitione maximè commendatur Chriſti meritum, & non aſſeritur aliquid Sacræ Scripturæ, traditioni, aut communi Eccleſiæ opinioni repugnans: ergo. Conſequ. prob. ex famoſo illo Scoti axiomate, ***in commendando Chriſtum malo excedere, quàm deficere, ſi in alterutrum ex ignorantia incidere oporteret***. Hinc eſt, quòd Eccleſia in hymno illo Angelico, ***Gloria in Excelſis***, ſic eum collaudat. ***Tù ſolus Sanctus. Tù ſolus Dominus. Tù ſolus Altiſſimus Ieſu Chriſte***. Anteced. quoad primam partem prob. quia

Commendari maximè debet Chriſtus.

quia hoc modo omnis ratio capitis myſtici, ac moralis in omnia bona ſupernaturalia ſuorum membrorum influentis, dignè, & abundè ſaluaretur; maximum enim hominis cuiuſque ſpirituale, ac ſupernaturale bonum eſt ad gloriam, & conſequenter etiam ad gratiam prædeſtinari. Anteced. quoad ſecundam partem probatur: nullus Scripturæ locus, nullaque traditio huic dicto refragatur; immò aliqua Scriptura ei opitulatur. Paulus enim Rom.8.29. inquit. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit cōformes fieri imaginis filij ſui, &c.* Tunc ſic: ſi ex merito præuiſo in carne paſſibili, & intellectuali operatione Chriſti Deus ab ęterno decreuit nos ſibi reconciliare, filios ſuos adoptiuos efficere, heredes ipſius Dei, & cohęredes Chriſti ad imaginem ipſius filij naturalis: cur ex merito, in illa ſuppoſitione pręuiſo non potuit Deus prædeſtinare homines etiam ad gloriam, & gratiam?

263. Quòd ſi dicas prædeſtinatio paſſiua hominum eſt maxima gratia, quę poſſit ijs à Deo conferri; igitur cadere non poteſt ſub merito; reſponſio facilis eſt ex notabili vltimo. Non poteſt cadere ſub merito hominum: concedo; ſub merito Chriſti, quem Deus voluit, ac ſtatuit eſſe caput hominum, & in eos meritoriè influere, nego. Ratio euidens eſt: de facto redemptio à ſeruitute diaboli; collocatio in ordine filiorum Dei; aperitio ianuę cœli pro hominibus, omnia dona ſupernaturalia, gratia tàm habitualis, quàm omnes actuales, Sacramentorū inſtitutio, & cętera omnia nobis, & Eccleſiæ conferuntur ex meritis Chriſti; item & conſecutio gloriæ; & proinde Eccleſia omnes collectas, quibus beneficia ſpiritualia, immò & omnia alia à Deo petit, ſic con-

Sub merito noſtro non potuit cadere gratia; ſed benè ſub merito Chriſti.

concludit, *Per Chriſtum Dominum noſtrum*. Hæc autem omnia ab æterno Deus ſtatuit, & præſciuit, ſe nobis daturum per merita Chriſti; igitur idem dici poteſt de prædeſtinatione, quòd nempè ex merito Chriſti in ea ſuppoſitione præuiſo, eam decreuerit circa homines. Neque in hoc video vllam eſſe difficultatem, ſi principium illud Scoti teneatur.

In alia ſententia idẽ teneri poteſt, ſi omnis prædeſtinatio facta ſit prẹuiſo Adæ peccato.

264. Dico 2. in alia ſententia, quòd non fuiſſet facta incarnatio, non exiſtente Adæ peccato; ſi tenetur, quòd omnes prædeſtinationes, tàm Chriſti, quàm hominum factæ fuerint ante præuiſionem peccati Adæ; adhuc probabiliter ſuſtineri poſſet, quòd prædeſtinationes hominum factæ fuerint ex prẹuiſione meritorum Chriſti.

Saluatur maxima Chriſti laus in hac ſententia.

265. Prob. ſicut præcedens; quia nulla eſt implicantia, quin in aliquo ſigno præcedente facta ſit Chriſti prẹdeſtinatio ad filiationem Dei, per vnionem hypoſtaticam, ad ſummam gloriam ſummam gratiam, & ſumma merita: & ita ſaluaretur in eo omnimoda ratio capitis, & cauſæ meritoriæ, reſpectu omnium bonorum, quæ hominibus à Deo à mundi initio hucuſque conceſſa ſunt, & concedentur: & ita, ſicut eſt cauſa meritoria conſecutionis gloriæ, reſpectu noſtri, & mediorum ad talem conſecutionem obtinendam; ita eſſet cauſa meritoria deſtinationis ad eam; ita quòd Deus in gratiam dilectiſſimi filij ſui prẹdeſtinati voluerit alios prædeſtinare, & in gratiam eiuſdem, ac per merita eius decreuerit poſſeſſionem termini prædeſtinationis, ideſt gloriam eiſdem conferre.

266. Prob. 2. ſi quid obſtaret huic ſententiæ, eſſet, quia in ſigno illo antecedenti non

eſſent

eſſent prę uiſa merita, ac genera, & qualitates meritorum per paſſionem, ac ſanguinis effuſiònem, quia adhuc non eſſet decreta permiſſio peccati Adę, nec damnatio eius cum tota poſteritate; & ſic nec decreta paſſio, & mors Chriſti, quę ſunt merita Chriſti; & ideò, cùm in eo ſigno merita Chriſti adhuc non exiſterent in mente Dei, non potuit intuitu eorum prędeſtinare homines. Sed poſſet (in hac ſententia) reſponderi, quòd licet pro illo ſigno non eſſent prędefinita merita per afflictiones, mortificationes, ieiunia, labores, itinera, paſſionem, & mortem elicienda: dici poſsent prędefinita merita per intellectuales actus, pręcipuè dilectionis Dei, atque hominum, & Angelorum exhibenda; vel quòd ipſamet dignitas; magnitudo, ac ſublimitas Chriſti pro illo ſigno ad ea iam prędeſtinati, ſe haberent, vt meritum, vel ſaltem, vt motiuum prędeſtinandi homines, immò & Angelos ad dignificandum, magiſque exaltandum dilectum ſuum filium, conſtituendo illum omnium prędeſtinatorum caput, vt ei omnes etiam in hoc pręclariſſimo fauore, ſe in æternum cognoſcerent obnoxios. Refellitur obſtaculũ.

267. Dico 3. ſi teneatur, quòd decretum incarnationis factum fuerit poſt prę uiſum Adę peccatum, & ſic Chriſtus prædeſtinatus tunc ad filiationem Dei, & ad ſummam gloriam, ſummamque gratiam, & ad ſtatum mediatoris inter Deum, & hominem; & poſtea facta fuerit hominum prędeſtinatio diſcernendo eos à maſſa perditionis; faciliùs videtur ſuſtinendum, quòd ex Chriſti meritis pręuiſis facta fuerit hominum prędeſtinatio. Melius ſuſtinetur influxus Chriſti in prędeſtinationem noſtrã in alia ſententia.

268. Prob. facilè. Eatenus in omni ſententia

tia, & cum fidei principijs defenditur, quòd ex prçuiſis Chriſti meritis decreuit Deus ab çterno reconciliare ſibi genus humanum, liberare illud à poteſtate diaboli, aperire Cœlum, & conferre generi humano media neceſsaria ad ſalutem, vt Sacramenta, virtutes, auxilia, dona, &c. ipſamque gloriam; quatenus videns genus humanum lapſurum, & perditionis maſſam ex eo conſtituendam, voluit eius miſereri, & per viam iuſtitię illi reconciliari; diſpoſuit hoc facere mediante filio ſuo incarnando, & per eius merita in actionibus, & paſſionibus conſiſtentia, & ſic intuitu iſtorum omnia præfata ſpiritualia bona humano generi conferre. Quid autem impedit, quin dicamus, quòd pariter Deus videns genus humanum ſic cum Adamo lapſurum, & maſſam damnatam futuram; ex eodem Chriſti præuiſo merito motus fuerit ad prędeſtinandum aliquos, diſcernendo, ſeu ſecernendo eos à maſsa perditionis, ſicut ex præuiſo eiuſdem merito decreuit prçfata alia bona conferre? Immò exiſtimo, quòd in hac ſententia Auguſtini de prędeſtinatione poſt prçuiſum Adę peccatum, loquendo conſequenter, negari non poſſit, prędeſtinationem quoque factam fuiſse ex merito Chriſti. Ratio enim euidens eſt, quia vt cum Auguſtino mox dicemus, omnia bona ſupernaturalia, quæ prædeſtinatis conferuntur, ſunt prædeſtinationis effectus. At omnia illa conferuntur ex merito Chriſti, & ſic ab æterno decreta ſunt conferenda, ergo multo magis bonum prædeſtinationis, quod eſt eorum cauſa: nam vt inquit Philoſophus, & omnes amplectimur, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis*.

Ratio clara pro hac ſententia.

Argum. à pari de alijs bonis dandis ex merito Chriſti.

269. Confirmatur: hanc viam ſequendo, magis

magis quàm in alijs relucet Chriſti Domini dignitas, ratio capitis influentis in omnium prædeſtinatorum præcipuè ſpiritualia, ac ſupernaturalia bona, & ſic ſublimitas Principatus; immò, & quòd per ipſum facta ſint omnia; & nihil impedit, quin ſic dicamus.

Relucet Chriſti dignitas.

270. Confirmatur 2. Per Chriſti meritum efficimur filij Dei, & hæredes, atque Chriſti cohęredes, inquit Apoſtolus; & hęc omnia ab ęterno ſic prędefinita ſunt. At filiatio, & hęreditas Dei ſunt eſſentialiter cum prædeſtinatione connexa, & ita, cùm Deus prędefiniuit vnum, prędefiniuit ſimul & alterum: & ſic ex merito Chriſti vtrumque. Cur enim Deus præciſionem feciſſet, vt ex merito Chriſti prædefiniſſet vnum, & non alterum; cùm in vtroque æqualiter reluceat benignitas, ac miſericordia Dei in homines, & beneuolentia in Chriſtum, cuius præuiſione meriti voluerit illum exaltare, & conſtituere caput prędeſtinatorum influens in eos quoad omnia; *& dare illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine eius omne genu flectatur Cæleſtium, &c. & omnis lingua confiteatur, quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris?*

271. Confirmatur 3. Non videtur ſaluari perfecta ratio mediatoris in Chriſto, niſi dicatur, quòd ex intuitu ſui meriti facta ſit hominum prædeſtinatio ad gratiam, & gloriam; ergo ita dicendum. Quòd autem ſit mediator Dei, & hominum de fide eſt, ex 1.*Tim.* 3. 5. Prob. maior. Mediatio in genere ſumpta conſiſtit in hoc, quòd exiſtente inter duos, ſiue æquales, ſiue ſuperiorem, & inferiorem inimicitia, ratione alicuius offenſæ, aliqua tertia perſona grata offenſo ſe interponit pro reconciliatione offendentis cum

Ex perfecta ratione mediatoris argum.

offenſo; quod perfici poteſt per ſatisfactionem procurandam ab offendente; vel ſi hic ſit impotens, aut inhabilis, aut minus idoneus, ipſamet mediatrix perſona, id acceptante, aut diſponente offenſo, aliquo modo huic benè viſo, ſatisfaciat pro offenſa. Hoc tanquam certiſſimo poſito, ad rem noſtram accedens, ſic diſcurro. Per Adę peccatum omnes homines (excepta B. Virgine iuxta noſtram ſententiam) cum eo peccarunt, & inimici Dei conſtituti ſunt. Placuit benigniſſimo Domino Deo homines ſibi reconciliare, & per viam iuſtitię, ac ſatisfactionis pro grauiſſima (intenſiuè, & extenſiuè) offenſa id perficere: non inueniebatur inter homines puros, qui condignè ſatisfaceret: ſtatuit filium ſuum ſanctiſſimum incarnandum, ad hoc peragendum in terram mittere: Hic ergo cùm eſſet nos reconciliaturus, vt adæquatè ſuo muneri mediandi ſatisfacceret, erat effecturus, vt Deus in ſuam gratiam nos reciperet filios; & hęredes æternę vitę eos, qui ſibi placerent, efficeret. Totum autem hoc per prædeſtinationem ad gratiam, & gloriam efficitur. Igitur, vt plenipotentiam mediatoris Deus Chriſto conferret, in gratiam eius, ac ſuorum meritorum, hanc gratiam prædeſtinationis, iuſtificationis, &c. conſequentium debuit ex ſua liberali benignitate concedere, ſecernendo ex tunc quos voluit à maſſa perditionis, efficiens ſuos filios, regnique cœleſtis hęredes, & Chriſti cohęredes.

In quo conſiſtat mediatio.

Quomodo Deus ſtatuit ſatisfactionem accipere pro offenſa humani generis.

272. Tandem exiſtimo Paulum id docere voluiſſe Epheſ. 1. 3. inquiens de Deo; *Qui elegit nos in ipſo (Chriſto) ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius in charitate. Qui prædeſtinauit nos in*

Paulus fortè id docuit.

ado-

adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ, & gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo, in quo habemus redemptionem per ſanguinem eius, &c. Interl. Hier. *Elegit nos in ipſo ait per Chriſtum*: infra, *gratificauit nos in dilecto filio ſuo*, dicit, *per Chriſtum*; modus ergo iſte loquendi toties à Paulo replicatus, *Deus elegit nos in Chriſto; qui prædeſtinauit nos per Ieſum Chriſtum. Qui gratificauit nos in dilecto filio ſuo*; & hæc ante mundi conſtitutionem, aliud ſignificare nequeunt niſi prædeſtinationem noſtram per Ieſu Chriſti mediatoris noſtri merita factam eſſe.

CAPVT XVI.

De præcipuis Prædeſtinationis effectibus.

273. Adu. quòd licet multa bona, tàm ſupernaturalia, quàm naturalia ſint communia prædeſtinatis, & non prædeſtinatis, ſeu reprobis; quædam tamen ſolis primis competunt, & de his loquimur. Certum quidem eſt, quòd multa ſupernaturalia bona obtinent reprobi, quæ tamen temporalia, ideſt ad tempus tantùm durant, & non perſeuerant vſque ad finem vitæ. *Multi enim*, ait, *Saluator ſunt vocati, pauci verò electi*. Veniunt enim ad fidem innumeri, baptiſmum ſuſcipiunt, gratiam ſanctificantem, cum Theologicis virtutibus, & Spiritus Sancti dona, aliaque Sacramenta recipiunt, & actualibus auxilijs diuinis ad ſanctè operandum adiuuantur; & tamen, quia donum perſeuerantiæ non obtinent, ſed in peccato decedunt, damnantur: immò plures præter hæc dona, gratias gra-

Multa ſupernaturalia bona obtinent etiã reprobi, ſed ſunt temporalia.

tis datas obtinuerunt, vt ſapientiam, prophetiam, gratiam virtutum, ſeu miraculorum, & curationum, genera linguarum, &c. & tamen damnati ſunt: De quibus dicit Saluator, Matth. 7. 22. *Multi dicent mihi in illa die Domine, Dòmine, nonnè in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuò Dæmonia ciecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus: Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos, diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.* Patet ergo, quòd hæc etiam ſupernaturalia dona, non in omnibus ſunt effectus, ac ſigna prędeſtinationis: Iudas enim fuit à Chriſto cum alijs miſſus ad prędicandum cum virtute miraculorum; alij plures per aliquod tempus ſanctè viuunt, prædicant, alios ad fidem conuertunt, Sacramenta frequentant; & nihilominus, vel quia in peſſima aliqua conſuetudine inueterati ſunt, vel quia à fide decidunt, in fine pereunt: aliquos ergo proprios, & præciſos prędeſtinatorũ effectus ex Sacro Textu, & ex Sanctis Patribus referemus.

Gratias etiam gratis datas.

274. Dico 1. Primi, & præcipui effectus prędeſtinationis, ad quos alij conſequuntur, ſunt illi, quos refert Apoſtolus Rom. 8. 30. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit; quos autem vocauit, hos & iuſtificauit; quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit.* At primi duo effectus declaratione indigent.

Præcipui effectus prędeſtinationis, qui ſint

275. Prob. & declarantur ſingula. Primus effectus prædeſtinationis eſt efficax vocatio ad Catholicam fidem, ac proinde hæreticorum fides cum baptiſmo recepta (exceptis paruulis in ea decedentibus) non eſt prædeſtinationis effectus, quia *extra Catholicam Eccleſiam non eſt ſalus, ex Concil. Later. 4. c. 1. de ſumma Trin. & fide Cath. c. 1.* At quia multipliciter fit vocatio, dicendum, quòd paruu-

1. Efficax vocatio ad fidem.

paruuli, quibus confertur baptiſmus, per huius collationem vocantur, & per fidem habitualem credunt, & vocationi reſpondent, & fides actualis offerentium, vel miniſtri, ſeu Eccleſiæ eis ſufficit; *de Conſec.diſt.4.cap.In Eccleſia, cap.Paruuli fideles,& cap.Mater Eccleſia*; immò dicuntur fideles; non quia actualiter credunt, ſed quia fidei Sacramentum recipiunt, ideſt, baptiſmum, per quem eis infunditur fides,*ead.diſt.c.Nihil eſt aliud.* Alij vocantur, & recipiunt fidem per baptiſmum ſanguinis, cùm Catecumeni, ſiue valdè inſtructi, ſiue incipientes tantùm pro fide Catholica martyrium patiuntur. Alij vocantur, ſed per baptiſmum flaminis; ideſt, per votum, ſeu deſiderium baptiſmi nequeuntes illum in effectu recipere, è vita decedunt. Alij tandem adulti vocantur ad fidem ex Paganiſmo, Mahometiſmo, vel Iudaiſmo, & benè inſtructi baptizantur. Verùm,vt in Not.dixi, hæc vocatio, & reſponſio per baptiſmi, ac fidei etiam Catholicę receptionem in adultis, non eſt præciſum ſignum, nec certus prædeſtinationis effectus; alioquin omnes Catholici eſſent prædeſtinati, & tamen Chriſtus, *Matth.20.10.* ait, *multi ſunt vocati, pauci verò electi*. Vocatio ergo eſt quidem in aliquibus, at non præciſus, & proprius prędeſtinationis effectus.

Paruuli dicuntur vocati per habitum fidei & per eum dicuntur fideles.

Alij per martirium,

Alij per votū baptiſmi ſi nequeunt eum habere.

276. De iuſtificatione pariter idem dicendum; quia innumeri vocati ſunt, & nedum per baptiſmum iuſtificati; ſed & alijs vicibus per Sacramentum pœnitentiæ; & tamen pereunt. Et proinde iuſtificatio etiam eſt prędeſtinationis ſignum, & effectus in aliquibus,at non proprius, ac præciſus; ſed alia (vt infra) debent eſſe ipſi adiuncta; nempè finalis iuſtificatio, & perſeuerantia

2. Eſt iuſtificatio in aliquibus, non in omnibus, niſi ſit finalis.

rantia in illa. Hæc eſt verus prædeſtinationis effectus.

3. Glorificatio.

277. De glorificatione tandem nulli dubium eſt, quòd ſit vltimatus effectus, ac terminus prædeſtinationis; ad hanc enim Deus prædeſtinauit: ideò ait Saluator Matth. 25. 46. *Ibunt iuſti in vitam æternam*. Vndè Magiſt.ſent.in lib.2.diſt.40. ait, *Sicut enim prædeſtinationis effectus illa gratia eſt, qua in præſenti iuſtificamur, atque ad rectè viuendum, & in bono perſeuerandum adiuuamur, & illa qua in futura beatificamur.*

Alij effectus proprij prędeſtinationis ex S.Auguſt.

278. Dico 2. effectus prædeſtinationis, qui ſolis prædeſtinatis competunt ſunt ſequentes ex Auguſtino.

Quomodo prædeſtinati corripiũtur,& reſipiſcunt.

S.Doctor in lib.de Correp. & gratia cap.7.inquit. *Quicumque ergo ab illa originali damnatione iſta diuinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt; non eſt dubium, quod, & procuratur eis audiendum Euangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ dilectionem operatur, vſque in finem perſeuerant, & ſi aliquando exorbitant, correpti emendantur; & quidam eorum, etſi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt; & nonnulli accepta gratia in qualibet ætate periculis huius vitæ, mortis celeritate ſubtrahuntur. Hæc enim omnia operatur in eis, qui vaſa miſericordiæ operatus eſt eos, qui elegit eos in filio ſuo ante mundi conſtitutionem per electionem gratiæ*: & in fine capitis ait, *aut ſi qui deficiant, reparentur antequam vita iſta finiatur, & deleta, quæ intercurrerat iniquitate, vſque in finem perſeuerantia deputatur*: & in cap. præced. diſcutiens illud Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam*, ait; *Quis in æternam vitam potuit præordinari, niſi perſeuerantiæ dono? Quandoquidem, qui perſeuerauerit*

Digitized by Google

rauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: qua ſalute, niſi æterna?

279. Et in cap. 2. diſtinguens adiutorium gratiæ datum Adamo ab illo, quod datur hominibus poſt lapſum, vt benè operentur (de quibus nos in ſuo loco) loquens de adiutorio dato prædeſtinatis ad perſeuerandum, inquit non ſufficere adiutorium *ſine quo non perſeueraret*, ſed datur eis adiutorium *quo*, ideſt quo Deus facit perſeuerare, ideſt, efficax, *nunc verò ſanctis in regnum Dei per gratiam prædeſtinatis; non tamen tale adiutorium (* ideſt ſine quo *) perſeuerantia datur; ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur: non ſolum, vt ſine illo dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verum etiam, vt per hoc donum, non niſi perſeuerantes ſint*: efficacia ergo ad perſeuerandum finaliter in ſanctitate, eſt verus, & proprius prædeſtinationis ad gloriam effectus,

Adiutoriū datum prędeſtinatis, eſt quo perſeuerent finaliter.

280. Ijs autem, qui curioſè inueſtigarent, cur donum perſeuerantię finalis vni detur, alteri non detur, æqualiter vtroque diſpoſito, ad rem noſtram reſpondet S. Auguſt. in lib. *de Bono Perſeuerantiæ cap. 9.* ſicut reſpondet de Prædeſtinatione vnius, & non alterius, his verbis; *ex duobus itaque paruulis originali peccato pariter obſtrictis, cur iſte aſſumatur, ille relinquatur; & ex duobus ætate grandibus impijs, cur iſte vocetur, vt vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei. Ex duobus autem pijs, cur huic detur perſeuerantia vſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabiliora ſunt iudicia Dei.* Et pro noſtra, ac ſua concluſione ſtatim ſubdit. *Illud tamen fidelibus debet eſſe certiſſimum, hunc eſſe ex prædeſtinatis, illum non eſſe.* En ergo prędeſtinationis indiſſolubilis effectus;

Cur ijs detur, nō alijs reſponderi nequit.

Niſi quia inſcrutabilia ſunt iudicia Dei.

fina-

finalis nempè perſeuerantia.

281. In lib. 1. Retract. cap. 18. de eiuſmodi Prædeſtinationis effectibus ait. *Sed parum de ipſa vocatione diſſerui, quæ fit ſecundum propoſitum Dei. Non enim omnium, qui vocantur talis eſt, ſed tantum electorum*. Et verum hoc eſſe probatur ex illo Act. 13. 48. cùm prędicante Paulo cum Barnaba in Perge Pamphiliæ coram multitudine Iudæorũ, & Gentium, Gentes crediderunt, Iudæi verò eos eiecerunt. Dicit autem textus, *Crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam*; igitur effectus prædeſtinationis eſt aliquem ita vocari, vt vocantem ſequatur.

Vocatio eorũ fit ſecundũ propoſitũ Dei.

282. Alij præclari effectus prædeſtinationis ſunt, quos vno verbo enunciat Apoſtolus Rom. 8. 28. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ijs, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti.* Interl. *bonum*, dicit, *non recedentibus, ſed vſque in finem manentibus*. Gloſs. ord. *Scimus*, ait, *non ſolum hoc facit Spiritus Sanctus, ſed etiam facit omnia diligentibus ſe prouenire in bonum, proſpera, vel aduerſa. Tales enim Deus conſolatur proſperis, exercet aduerſis. Proſunt enim mala, quæ fideles piè perferunt, vel ad emendanda, ſiue demenda peccata, vel ad exercendam, probandamque iuſtitiam, vel ad demonſtrandam huius vitæ miſeriam; Quamuis enim mors carnis de peccato primi hominis originaliter venit; tamen bonus eius vſus glorioſos martires fecit, &c.* & infra, *ſecundum propoſitum*, ait, inde eſt, *quod omnia cooperantur in bonum, non ex merito*.

Prędeſtinatis omnia cooperantur in bonum.

Proſpera, & aduerſa eis proſunt ex Dei gratia.

Et S. Auguſt. *lib. de Grat. & lib. arbitr. cap. 17.* hunc Apoſtoli locum valdè exagerat pro electis, dicens primò, cum eodem Apoſtolo ad Philip. 2, *Certus ſum quoniam, qui operatur in vobis bonum opus*

opus perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu. Vt ergo velimus ſine nobis operatur; Cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur: tamen ſine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus; De operante illo, vt velimus dictum eſt, Deus eſt, qui operatur in nobis, & velle. De cooperante illo, cùm iam volumus, & volendo facimus; *Scimus,* inquit, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Quid eſt omnia? niſi, & ipſas terribiles, ſæuaſque paſſiones? Sarcina quippè illa, quæ infirmitati grauis eſt, leuis efficitur Charitati.* S. Auguſtini quomodo omnia cooperantur in bonum prædeſtinatis.

283. Et in can. 27. *Talibus, de Pœnitentia diſt.* 2. habetur. *Talibus diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, vſque adeò prorſus omnia, vt etiam ſi qui eorum deuiant, & exorbitant, etiam hoc ipſum eis faciat proficere in bonum.* Gloſſa ibi, ait, dupliciter accidere poteſt, quòd electis, ſeu ſanctis deuiatio, ſeu exorbitatio poſſit in bonum proficere; primò per pœnitentiam fortiores reſurgunt; & citat pro hoc dicto multos Canones: ſecundò ait, poteſt intelligi proficere ad bonum, pœnas, quibus à Deo affliguntur, quia ſe recognoſcentes, humiliores fiunt; pro quo firmando canones plures citat. Quoquo ergo modo intelligatur, in bonum prædeſtinatorum eſt.

CAPVT XVII.

De diuerſis Prædeſtinatorum gradibus.

284. ADu. quòd prædeſtinati conſiderari poſſunt dupliciter; vel reſpectu finis, vel reſpectu mediorum, per quę perueniunt ad finem; Senſus quęſiti.

ideſt, gloriam. De vtriuſque gradus differentijs in præſenti loquimur.

285. Dico 1. Reſpectu gloriȩ, ad quam Sancti ſunt prædeſtinati, diuerſi ſunt gradus eorum iuxta diuerſitatem meritorum.

Reſpectu termini diuerſi ſunt prȩdeſtinatorum gradus.

286. Prob. 1. ex 1. Cor. 15. 41. *Stella enim differt à Stella in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum.* Gloſs. ord. ait, *Vna eſt beatitudo, quam iuſti percipiunt, & diſpar retributionis qualitas.* Omnes enim beati recipiunt denarium iuxta parabolam Chriſti, *Matth.* 20. ideſt viſionem, & fruitionem Dei, in quo conſiſtit beatitudo eſſentialis, ſed inæqualiter, tàm intenſiuè, quàm extenſiuè; ideſt aliqui intenſiori modo, & vident alia plura obiecta ſecundaria in Deo, quàm videant alij, qui, & minus intensè; quia ad talem, ac tantam fuerunt à Deo prȩdeſtinati.

287. S. Auguſtinus hunc Pauli locum pluribus in locis, ſed eodem modo de Beatitudine Sanctorum declarat: in lib. de Spir. & lit. ad Marcellinum c. 28. ait, *Verumtamen ſicut in Regno Dei velut ſtella à ſtella in gloria differunt Sancti; ſic & in damnatione pœnæ ſempiternæ tolerabilius erit Sodomæ, quàm alteri Ciuitati; & erunt quidam duplo amplius quibuſdam filij gehennæ.* In lib. de Sancta Virginitate c. 26. loquens de beatitudine eſſentiali, & accidentali, iuxta Chriſti, & Pauli dicta, inquit, *quos prædeſtinauit, vocauit, iuſtificauit, & glorificauit. Hic eſt ille denarius merces omnium. Stella tamen differt à ſtella in claritate: ſic & reſurrectio mortuorum; hæc ſunt merita Sanctorum. Si enim cœlum ſignificaretur illo denario; nonnè in Cœlo eſſe eſt commune omnibus fidelibus? & tamen alia eſt gloria Solis, alia Lunæ, alia Stellarum.*

Locus Pauli iuxta Auguſtini ſenſum declaratus.

288. At in *lib. de cognitione verȩ vitæ*, ſi ſit

Augu-

Auguſtini cap.46. nedum repetit idem; ſed ſoluit argumentum, quod fieri poſſet contra dictum Pauli de claritate beatorum, ſtellis comparata, nam Saluator comparat beatos ſoli, non ſtellis, dicens Matth.13. *Fulgebunt iuſti ſicut Sol in regno Cœlorũ*, inquiens, *videtur Apoſtolus Domino contrarium ſentire, quia hic velut ſolem fulgere aſſerat, ille quoſdam velut diuerſas ſtellas, alios velut Lunã, alios velut Solẽ fulgere aſtruat. Sed ſciendum eſt, quòd Dominus gloriam Sanctorum generaliter expreſſit: Apoſtolus autem ſingulorum gloriam pro meritis diſtinxit. Vltimus ergo in regno Cœlorum, vt Sol fulgebit, qui tunc ſepties clarior, quàm nunc erit; & in hac claritate tantum quiſque ab alio pro meritis differt, quantum ſtella à ſtella in claritate; Alij autem hos in tantum diuerſæ claritatis gloria ita præcellunt ſicut Lucifer Pleiades, Luna Luciferum, Sol Lunam in claritate excellunt. Nos autem omnes, tantum corpus Chriſti in claritate excedit, quantum Creator creaturas tranſcendit. Vndè & in dextera Patris ſedere ſcribitur; quia in gloria diuinæ maieſtatis fulgere creditur, &c.* vbi S. Doctor, nedum de diuerſitate gloriæ animarum, ſed etiam corporum, cùm poſt reſurrectionem erunt in Cœlo, loquitur; & conſequenter ad dictum Pauli dicentis, *ſic & reſurrectio mortuorum*; immò principaliùs de hac loqui videtur Apoſtolus, quia de reſurrectione corporum loquitur.

Cur Chriſtus ſanctorum gloriã ſoli tantùm comparat, Paulus verò ſtellis.

Idem prædixerat Daniel c.12. *Qui docti fuerint fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.*

Diuerſitas glorię in beatis.

289. Prob.2. ex Io. 14. 2. vbi ait Saluator, *in domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* Interl. dicit, *diuerſa præmia meritorum.* Gloſs.ord.inquit,

Ex Chriſti oraculo diuerſi ſunt gradus gloriæ.

beati, etſi differentes, nullus tamen alienabitur à domo, in qua quiſque habet manſionem pro merito. Per denarium quidem omnibus ſignificatur vna, & non diuerſa viuendi in æternitate menſura. Per manſiones ſignificantur diuerſæ dignitates in eadem æterna vita; quia alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum. In domo Dei ideſt in templo Dei, in regno Dei, hominibus iuſtis multæ ſunt differentiæ inter ſe, & hæ ſunt manſiones ipſius domus Dei. Hæ autem ſunt paratæ in prædeſtinatione, ſicut ait Apoſtolus, qui elegit nos ante mundi conſtitutionem in prædeſtinando, &c.

Denarium quid ſignificat, quid manſiones diuerſæ.

290. Prob. 3. ex alijs Sac. Scripturæ locis, Pſal. 61. *Reddet vnicuique iuxta opera ſua*. Matth. 16. dicit. *Chriſtus filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui, cum Angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera ſua*. 2. Cor. 9. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet*, & tandem Concil. Florent. in decr. Vnionis Græcorum, quod eſt in Conſt. 17. Eugen. 4. §. 6. ait *Innocentium, ac decedentium in gratia, &c. animas in Cœlum mox recipi, & clarè intueri ipſum Deum Trinum, & vnum, ſicuti eſt; pro meritorum tamen diuerſitate, aliam alia perfectiùs*.

Prædeſtinatorum gradus quoad media, ſunt diuerſi.

291. Dico 2. Prædeſtinatorum gradus etiam quoad media, & in via ſunt diuerſi.

Prob. facilè. In Eccleſia ſunt diuerſi ordines, ac ſtatus Perſonarum, ex quibus omnibus complures per opera ſuo ſtatui conuenientia ſaluantur; igitur media diuerſa ſunt, & idcircò gradus diuerſi. Anteced. præter quam quòd manifeſtum eſt, aſſeritur ab Apoſtolo in 1. Cor. 12. 28. *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro, & quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia. Primum Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Docto-*

res,

res, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum. Numquid omnes Apoſtoli, numquid omnes Prophetę? &c. & ad Epheſ.4.11. *Chriſtus aſcendens ſuper omnes Cælos, dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios Euangeliſtas; alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei.* Ex his hominum gradibus plures ſaluati ſunt, & ſaluabuntur: at ad hæc miniſteria peragenda fuerunt à Deo prædeſtinati.

Diuerſi ſtatus fideliū.

Diuerſa munera.

293. Prob.2. ex mirabili illa Saluatoris parabola Matth.13.47. vbi de Eccleſia loquens, ait, *Simile eſt regnum Cælorum ſagenæ miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium congreganti, quàm cùm impleta eſſet, &c.* in hac ſimilitudine plura complecti voluit, & quòd in Eccleſia adſint boni, & mali Chriſtiani, & quòd inter vtroſque adſint diuerſi ſtatus, & conditionis Chriſtiani, quilibet in ſuo miniſterio applicatus.

Eccleſia velut ſagena eſt congregans diuerſa piſcium idest, fideliū genera

294. Et Sacræ Scripturæ interpretes, in illum Pauli locum ingenioſè formant corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia viſibilis, dicentes, primùm poſuit *Apoſtolos*, ſecundò *Prophetas*, vt oculos, tertiò *Doctores*, vt linguam. Et ſic ſucceſſores Apoſtolorum primi omnium; & Papa prior, quia Petri ſucceſſor, & ſuper omnes. Deindè *Virtutes*, ideſt miraculorum inſignium operatores; hi ſunt *manus* Eccleſię: exindè *gratias curationum*, ideſt curatores morborum: poſteà *opitulationes*, ideſt, qui alijs opitulantur, vt ægris, pauperibus, miſeris, peregrinis, hoſpitibus. Poſtea *gubernationes*, ideſt qui alios regunt, & gubernant, & corri-

CorpusEccleſiæ quomodo formatum.

corrigunt, vt Parochi, &c. Ponunt poſtea, *genera linguarum, & interpretationes ſermonum*, eos ſcilicet, qui hæc dona à Deo habent ad docendum, & illuminandum cæteros, qui in Eccleſia ſunt fideles, ac populi, & plebes; hi autem omnes à Deo ſunt ad hæc omnia prædefiniti, in quibus, ſi iuxta Dei, & Eccleſiæ leges operentur, æternæ gloriæ mercedem obtinebunt, quamquam per media diuerſa.

Membra Eccleſię, quę.

295. Prob. pręterea ex prolixo diſcurſu Apoſtoli 1.*Cor.*12. vbi omnia numerat munia, quæ à ſpiritualibus ad bonum, & vtilitatem proximi in Eccleſia Dei exercentur, per quæ ad ęternam vitam perueniri poteſt, quę à Deo illis ſunt ab æterno prædeſtinata, dicens. *Nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in Spiritu Sancto, diuiſiones verò gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus, & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus, & diuiſiones operationum ſunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. Alij quidem datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ: alij autem ſermo ſcientiæ ſecundum eumdem ſpiritum: alteri fides in eodem ſpiritu: alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum; alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum: alij genera linguarum: alij interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens ſingulis prout vult. Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa; omnia autem membra cum ſint multa, vnum tantum corpus ſunt: ita & Chriſtus. Etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnum corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi; & omnes in vno ſpiritu parati ſumus; nam & corpus non eſt vnum membrum, ſed multa.* Et diſcurrit poſtea

Diuerſi ſpiritualium ordines, & dona Spiritus S.

Omnes ſunt Eccleſiæ membra.

per

per ſingula membra, cor, os, pedes, manus, oculos, aures,&c. quæ quidem ex Dei diſpoſitione non eumdem, ſed diuerſum actum habent in eodem tamen corpore naturali. Sic & omnes fideles membra quidem diuerſa ſunt, & miniſterium diuerſum ex Dei diſpoſitione habent in Eccleſia, quæ eſt corpus myſticum Chriſti. Hæc autem miniſteria fidelibus conceduntur, vt rectè, ac ſanctè, cum Dei adiutorio ſe gerentes ad diuerſorum graduum præmia poſſint peruenire.

Et diuerſũ actum habent.

296. Hæc autem non ſunt ita intelligenda, quaſi munia,& gratię hìc,& ſupra à Paulo ennarrata in ſingulis fidelibus ſint media præciſa, ad principalem effectum prædeſtinationis (ſcilicet gloriam) acquirendum; tum quia ſunt gratiæ gratis datæ, quæ non ſanctificant, ſed dantur, vt dicit Paulus, *ad vtilitatem aliorum*; tum etiam, quia non adducunt perſeuerantiam in ſanctitate. Sed in ijs tantùm ſunt media ad ſalutem, *qui ſecundum propoſitum vocati ſunt*; *ijs enim omnia cooperantur in bonum*; ideoque illa ex fine, obiecto, alijſque circumſtantijs rectis exercent. Ab oppoſito enim complures ijs muneribus, & donis decorati in omni ordine perierunt. Incipiamus ab ordine Apoſtolico, ex quo præuaricatus eſt Iudas: ex ordine Diaconorum ab Apoſtolis inſtituto, Nicolaus: ex ordine Epiſcoporum, Paulus Samoſatenus, Macedonius, Neſtorius, &c. & ſic ex omni alio ordine ſi hiſtorias legamus, de quibus omnibus paucis verbis dixit Saluator Matth. 7.22. *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum Cælorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cælis eſt, ipſe intrabit in regnum Cælorum. Multi dicent mihi in illa die Domine, Domine nonnè in nomine tuo prophetauimus,*

Quomodo intelligitur quòd iſti gradus per ducunt ad gloriam.

Multi cum illis perierunt.

nimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus; & in nomine tuo virtutes multas fecimus; & tunc confitebor illis, quia non noui vos, &c. Etſi ergo multi ſint ad fidem vocati, & ad Sacramentorum ſuſceptionem, ac miniſtrationem, & alia ſuprema Eccleſiæ Chariſmata, & ſint temporalia Chriſti membra, & alia cum prędeſtinatis habeant communia; quia tamen non ſunt ſecundùm propoſitum vocati, non perſeuerant vſque in finem, & proinde non ſaluantur. Cur autem non his, ſed illis donetur à Deo perſeuerare, idem prorſus eſt quęſitum cum eo, cur de maſſa perditionis à Deo ab ęterno præuiſa, aliqui ex tunc fuerunt à Deo diſcreti, & prædeſtinati, alij non, cùm neutri adhuc eſſent pręuiſi, an benè, vel malè eſſent operaturi; & ad vtrumque cum S. Auguſtino, & S. Paulo reſpondendum eſt, *incompræhenſibilia ſunt iudicia Dei, & inueſtigabiles viæ eius*; & apud Deum non eſt iniquitas, nec acceptio perſonarum, ſed miſericordia, & iuſtitia, vnde Dauid Pſalm. 100. *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine.*

Ex omni ordine.

Niſi ſint ſecundũ propoſitũ perſeuerantiæ vocati, non ſaluantur.

Cur vni detur, alteri non, reſpõdetur cum Paulo.

297. Concludamus ergo, quòd prædeſtinatorum, dum viatores ſunt, multi ſunt gradus, diuerſi ſtatus, diuerſæ conditiones, diuerſarum legũ, naturæ, ſcriptæ, & Euangelicæ. De fide enim eſt, quòd in lege naturæ multi fuerũt prędeſtinati incipiendo ab Adamo, proſequendo per Abel, Enoch, Noe, Abrahamum, Iſaacum, Iacobum, Ioſephum, Iobum, quamuis alios neſciamus. In lege ſcripta, ſeu Moſaica ex eadem Scriptura legimus Sanctos, ac prædeſtinatos innumeros, quamuis diuerſarum conditionum homines, vt Aaronem, Moiſem; Prophetas, alioſque multos, de quibus mentionem facit Apoſtolus ad *Hebr.* 11.

In omni lege fuerunt prædeſtinati.

In lege naturę.

In Moſaica

Hebr. 11. & alios, quos in Sacro Textu legimus vſque ad Ioannem Baptiſtam, quem Tertullianus ait, *fuiſſe clauſulam Veteris Teſtamenti.* In lege gratię ſcimus tot hominum vtriuſque ſexus, & omnis ordinis, omniſque ſtatus, tàm Eccleſiaſtici, quàm Sæcularis, omniſque conditionis millia multa, ſanctos, ac in bono perſeuerantes vſque in finem deceſſiſſe: inter quos Mater Ieſu Maria, Apoſtoli, & Chriſti diſcipuli, Martires, tàm mares, quàm fœminæ: Pontifices Magni, & Maximi, ſimplices Sacerdotes, Virgines, Viduæ, Monachi, alijque diuerſorum Inſtitutorum Religioſi, Diaconi, Subdiaconi, Acoliti, Exorciſtæ, Lectores, Hoſtiarij, Laici celibes, & vxorati, mulieres ſimplices omnis generis; Domini, famuli, & in qualibet profeſſione, aut arte conſtituti. Ex omni, inquam, iſtorum genere legimus in Martirologio multos in Dei gratia perſeuerantes defunctos; ideòque ab Eccleſia, vt Sanctos venerari: hi ergo ſecundùm propoſitum vocati, ac iuſtificati, & in bono perſeuerantes, poſtea defuncti diuerſis donorum, ac Chariſmatum, & miniſteriorum generibus à Deo conſtituti ea geſſerunt (& alij nunc gerunt) opera, quę glorię, ad quam prædeſtinati ſunt, proportionata erant.

In lege Euangelica.

Omnis generis, ſtatus, ac officij homines ſaluati

CAPVT XVIII.

An Prædeſtinatorum numerus augeri poſſit, vel minui.

298. ADu. 1. Senſum quæſiti clarum eſſe; an ſcilicet dentur aliqui homines, qui adhuc prædeſtinati non ſunt, & poſſint prędeſtinari;

nari; quo caſu creſceret numerus prædeſtinatorum, qui iam ab æterno ſupponuntur prædeſtinati. Item ab oppoſito; an aliquis ex prædeſtinatis poſſit damnari; quo caſu, minueretur numerus prędeſtinatorum.

Senſus quę ſiti clarus.

299. Adu.2. rationem dubitandi pro prima quæſiti parte, eſſe, quia ſi populi ſciunt, prædeſtinatorum numerum augeri non poſſe, cùm in peccata conſuetudinaria continuò labuntur, præſcitos ſe putantes, ac damnatos, non curarent pro ſuo poſſe ad bonam frugem redire; quia in prædeſtinatorum numerum ingredi non poſſent. Ratio autem pro ſecunda parte eſt; quia ſi dicatur prædeſtinatorum numerum minui non poſſe, & prędeſtinatos damnari non poſſe; videtur primò lædi eorum libertas; quia non eſſent indifferentes ad benè, vel malè operandum: ſecundò, magna concederetur ſocordia prędeſtinatis in benè operando. Quilibet enim ſic diſcurreret. Vel ſum prædeſtinatus, vel non. Si ſic, vel operer, vel non; vel benè, vel malè, non poſſum à prædeſtinatorum numero excidere. Si non ſum prædeſtinatus, quidquid boni agam, non poterit me ad prędeſtinatorum numerum perducere: igitur edamus, & bibamus, & voluptatibus indulgeamus; quæ abſurda ſunt.

Ratio dubitandi pro vtraque parte quęſiti grauis.

300. Adu.3. ex his precißis motiuis inductũ fuiſſe S. Auguſtinum ad ſcribendum præclaros illos libros *de Correptione, & gratia, & de Bono perſeuerantiæ*. Eo igitur duce hæc quæſita ſoluemus: in omni ſiquidem ſchola, licet diuerſis loquendi formulis, vtraque pars quæſiti negatiuè defenditur.

Ex his homi num ignorantiſſ diſcurſibus S. Auguſtinus motus eſt ad ſcribendum duos libros.

301. Dico 1. Prædeſtinatorum numerus ab æterno iã prædefinitus augeri nequit, nec minui.

302. Prob.

302. Prob. ex pluribus Sancti Auguſtini locis. Primus eſt ex lib.de Correp.& Gratia c.13. initio. *Hæc de his loquor, qui prædeſtinati ſunt in regnum Dei; quorum ita certus eſt numerus, vt nec addatur eis quiſquam, nec minuatur ex eis. Non de his, qui cum annunciaſſet, & locutus eſſet eis, multiplicati ſunt ſuper numerum, Pſal.59. Ipſi enim vocati dici poſſunt, non autem electi, quia non ſecundum propoſitum vocati. Certum verò eſſe numerum electorum, neque augendum, neque minuendum, quamuis, & Ioannes Baptiſta ſignificet, vbi dicit facite ergo fructum dignum pœnitentiæ, & nolite dicere apud vos metipſos, Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, vt oſtendat ſic iſtos eſſe amputandos, ſi non fecerint fructum, vt non deſit numerus, qui promiſſus eſt Abrahæ; tamen aptius in Apocalipſi dicitur, Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Si enim alius non eſt accepturus, niſi iſte perdiderit, certus eſt numerus*: & pluries ibidem replicat, certiſſimum, & immutabilem eſſe fœlicium illorum numerum.

Numerus prędeſtinatorum non poteſt augeri, nec minui.

303. Secundus locus eſt ex epiſt. 106. *Certus eſt ergo Dei præſcientia definitus numerus, & multitudo Sanctorum, quibus diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.*

Plura S. Auguſtini.

304. Tertius ex lib.de Bono perſeu. cap. 8. *Deus autem melius eſſe iudicauit miſcere quoſdam non perſeueraturos certo numero Sanctorum ſuorum.*

305. Quartus locus eſt ex tract.122.in Euangel. Ioann. vbi docet non futurum aliquem prædeſtinatum ſupra numerum iam præfinitum ante mundi conſtitutionem. *Non eſt*, inquit, *aliquis ſupra numerum, ſed certus eſt numerus*: & in ſer. 154. de tempore 1. ait; *In Congregatione Chriſtiana quantum pertinet ad communionem, & participatio-*

De certitudine infallibili numeri prędeſtinatorum.

nem Sacramentorum multiplicati ſunt ſuper numerum ex pſal. 59. Alius eſt ergo numerus, alij ſuper numerum. Numerus eſt de quibus dicit Apoſtolus, nouit Dominus, qui ſunt eius. Super numerum autem, quoniam in magna domo ſunt non ſolum vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia, &c. Numerus ergo vaſa in honorem, ſupernumerum, vaſa in contumeliam.

De hoc etiam Maſſilienſes carpebant Auguſtinum.

306. Immò hoc fuit vnum ex ijs, quæ in Auguſtino ſugillabant Maſſilienſes, quòd ſcilicet docuiſſet numerum Prædeſtinatorum ſic fuiſſe à Deo præfinitum, vt nec augeri poſſet, nec minui: ita ſcripſerunt ad Auguſtinum Proſper, & Hilarius. Primus ſic. *Nec acquieſcunt prædeſtinatum electorum numerum, nec augeri poſſe, nec minui, ne locum apud infideles, ac negligentes cohortantium incitamenta habeant, ac ſuperflua ſit induſtriæ, & laboris indictio, cuius ſtudium ceſſante electione fruſtrandum ſit.* Hæc Proſper. Idem quoque inſinuauit Auguſtino Hilarius. *Si prædeſtinati ſunt, inquiunt, ad vtramque partem, vt de alijs ad alios nullus poſſit accedere, quò pertinet tanta extrinſecus correctionis inſtantia?* & poſt multa, *Inde eſt, quod & illud pariter non accipiunt, vt eligendorum, reijciendorumque eſſe definitum numerum velint,*

S. Proſper ſic ſcribit ad Auguſt.

Idem ſcribit Hilar.

307. Id autem impugnabant Maſſilienſes; non quia ipſi negarent prędeſtinatorum numerum certum, & prædefinitum eſſe; ſed negabant in ſenſu Auguſtini defendi poſſe, qui ante præuiſionem meritorum docuerat factam prædeſtinationem: ipſi verò qui docebant factam eſſe ex meritorum præuiſione, cùm in eo caſu liberi arbitrij vſus concurreret, non agnoſcebant eam repugnantiam, quam in ſententia Auguſtini agnoſcere dicebant.

Cur impugnabant Auguſtinũ Maſſilieſes

308. At ſi fuiſſet ab eis quæſitum, an ad ea merita fuiſſet neceſſaria gratia efficax, ideſt faciens facere, nec ne, ſi ſecundum igitur ex naturæ viribus eſſent merituri, & ſic, vt Pelagiani loquerentur; vel ſi gratiam aliquam vertibilem admitterent, quam homines merituri poſſent efficacem, vel inefficacem reddere, in alium inciderent ſcopulum meo videri non minus incommodum præfato, quia ipſi ſe diſcernerent, contra Apoſtoli dogma, *Quis te diſcernit? Quid habes, quod non accepiſti?* dicere enim quis poteſt, *ego me dignum reddidi, vt prædeſtinarer*. Si verò aſſeratur, vt deberet, primum, de gratia per ſe efficaci requiſita ad illa merita, occurrent eadem ab eis aſſerta inconuenientia, quæ de prædeſtinatione ante merita, & de definito, ac certo prædeſtinatorum numero: nam Deus ex ſe ſolo prædeſtinaſſet ad eam gratiam ex ſe efficacem, & ad numerum certum talium prædeſtinatorum. Diſcurſus contra Maſſilienſes.

309. Prob. vlteriùs concluſio ex dictis *in 2, & 3.* capite, omnia quæ Deus facturus eſt in creaturis vſque ad mundi finem, immò per totam æternitatem à parte poſt (quoad nos) decreuit ab æterno ex parte ante (quoad nos) quia Deus non habet ante, & poſt: decreta autem Dei abſoluta ſunt immutabilia, immò etiam conditionata; quia hæc etiam adimplentur in ſtatu conditionato. Ergo ſi iam ab æterno prædeſtinauit certum hominum numerum, hic non poterit alterari per augumentum, vel per diminutionẽ. Maior, & conſequentia probãtur ex S. Auguſt. in epiſt. 106. *Nouit quippè Deus quid agat, & quantus numerus eſſe debeat, primitus omnium hominum, deinde Sanctorum, ſicut ſiderum, ſicut Angelorum; neque, vt de terrenis loquamur; ſicut pecorum, piſcium, vola-* Alia ratio remiſſiua. De immutabilitate Dei.

volatilium: ſicut arborum, & herbarum, ſicut denique foliorum, & capillorum noſtrorum. Ratio autem (ſuppoſita fide infinitæ ſapientiæ, & potentiæ Dei) videtur euidens; nam Deus ſua infinita ſapientia ab æterno præuidit omnia, & infinita poſſibilia (immò *vt ex tractatu de Scientia Dei* ipſemet per cognitionem ſuæ eſſentiæ infinitis modis participabilis producit ea poſſibilia in eſſe poſſibili, ſeu, vt dicitur, obiectiuo, ac ideali,) Viſis autem eis, decreuit facere pro tempore ſuo in omni poſſibilium genere ea, quæ ſibi placuit facere. At quoniam nihil nouum, aut inconſideratum poteſt ei accidere, quod inducat ad mutandum decretum, quia, & omnes res, omnia tempora, & temporum momenta, omneſque etiam minimas circumſtantias ex tunc habuit præſentes, ac ſi tunc extarent, ſicut modò; ideò nunquam poterit habere motiuum, ſeu occaſionem mutandi conſilium; & propterea immobilia permanent diuina decreta, ne dum quoad prędeſtinationem, & reprobationem, ſed quoad omnia fienda per totam æternitatem.

Poſſibilia in ſuo eſſe à ſcientia Dei quomodo producuntur.

Cur in ſuis decretis nō mutetur Deus.

310. Neque valet obijcere factum circa Niniuitas à Iona relatum, in quo putatur, quòd Deus mutauerit decretum; præcepit enim Ionę, vt prędicaret Niniuitis, *adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur*. Et tamen eo tempore elapſo, non ſolùm ſubuerſa non fuit Niniue, ſed conquærente de hoc Iona, quaſi eſſet propheta falſus, Deus ei dixit, *quomodo non parcam Niniue Ciuitati magnæ, in qua ſunt pluſquam* 120. *millia, qui neſciunt inter dextrum, & ſiniſtrum*,

Obiectum de mutatione circa Niniuitas ſoluitur.

311. Non, inquam, valet hoc, vel aliud ſimile ex Sacris litteris obijcere, quaſi Deus mutauerit, vel potuerit mutare ſententiam; nam facilis eſt

eſt ſolutio: primò cum D. Hieronymo in cap. 3. Ionæ dici poteſt ex Gloſ. ord. *Niniue illa euerſa eſt, quæ mala erat, & bona ædificata, quæ non erat; ſtantibus mænibus, & domibus euerſa eſt Ciuitas in perditis moribus; & quamuis non ſit factum, quod illi homines timuerunt, Iona prædicante, futurum; factum eſt tamen, quod fuerat Deo præcipiente prædictum.* Et ſic moralis Niniue per Hieronymum, ideſt mores, & peccata Niniuitarum per pęnitentiam, quam egerunt, euerſa, ſeu deleta fuit.

Moraliter ſubuerſa eſt Niniue, de mala in bonam, cõuerſa per pęnitentiã.

166. Et puto, quòd Gloſa malè citat Hieronymum pro hac ſentẽtia, vel Hieronymus ad verbũ accepit ab Auguſtino, qui in lib. 21. *de Ciuit. cap.* 24. multò poſt medium, vbi de euerſione Niniue malę intelligi, ait, & Ionas intelligebat de materiali Niniue ſic. *Euertuntur enim peccatores duobus modis, aut ſicut Sodomæ, vt pro peccatis ſuis ipſi homines puniantur: aut ſicut Niniuitæ, vt ipſa hominum peccata pænitendo deſtruantur. Factum eſt ergo, quod prædixit Deus, euerſa eſt Niniue, quæ mala erat; & bona ædificata eſt, quæ non erat. Stantibus enim mænibus, atque domibus euerſa eſt Ciuitas in perditis moribus: ac ſic, quamuis propheta fuerit contriſtatus, quia non eſt factum, quod illi homines timuerunt, illo prophetante, factum eſt tamen, quod fuerat Deo præſciente prædictum, quoniam nouerat, qui prædixit, quomodo in melius eſſet implendum.* Et in lib. 18. cap. 44. dixerat, *quod ſi per illam Ciuitatem rectè accipitur Eccleſia Gentium prophetice figurata euerſa ſcilicet per pænitentiam, vt qualis fuerat iam non eſſet.*

Ex Auguſt. multiplex eſt ſubuerſio.

De Niniue moraliter ſumpta declarat Auguſtinus.

Itaque ſecundùm hos Eccleſiæ Doctores, non fuit mutatum Dei decretum, ſed impletum.

312. Reſponderi poteſt ſecundò, quòd ſi literaliter, & de materiali Niniue intelligatur, commina-

Alia reſpõſio litera'is

minatio euerſionis fuit conditionata ex parte Dei, quòd ſcilicet, ſi non pænitebat, ſubuertenda erat; at quia per Regis edictum tota Ciuitas cum dolore peccatorum, & ieiunio egit pęnitentiam, ſubuerſionem effugit. Multæ ſimiles comminationes Dei de malis inferendis Populo Hebraico leguntur in ſacro textu, quę caruerunt effectu, eo quòd Populus pęnituit, & ad Dominum eſt reuerſus.

Comminatio erat cō ditionata, ſi non pęniteret.

313. Dico ſecundò conſequenter ad dicta, licet in aliquo ſenſu dici poſſet, quod prædeſtinatus, poteſt damnari; tamen nunquam damnabitur.

314. Prob. prima pars. A compluribus defenditur, quòd ſi accipiatur prædeſtinatus in ſenſu compoſito, ſeu reduplicatiuè, vt prædeſtinatus, damnari non poteſt; ſi verò in ſenſu diuiſo, ideſt, præciſa prędeſtinatione, damnari poteſt, & hoc euidens eſt. Exempla clara ſunt de impeditis ad aliquod opus faciendum, cum tali impedimento illud efficere nequeunt; eo verò ſublato poſſunt. Scotus dicit hoc modo tantùm eſſe veram propoſitionem illam, quòd prędeſtinatus poteſt damnari, quatenus poterat non prędeſtinari. Ego dicerem (& redit in idem) quòd quantum eſt de ſe poteſt damnari, quia capax eſt damnationis; ſed ab ęterna, Dei efficaci voluntate, cui nemo poteſt reſiſtere, impeditur, ne talia faciat, per quæ poſſit damnari, ac damnetur.

In aliquo ſenſu dici poteſt, quòd prædeſtinatus poteſt damnari.

Quid de ſenſu compoſito. & diuiſo.

315. Prob. 2. ex Auguſtino lib. 13. de Trin. cap. 16. *Horum prædeſtinatorum nemo cum diabolo peribit. Nemo vſque ad mortem ſub diaboli poteſtate remanebit.*

316. Confirmatur ex Rom. 11. 29. *Secundum electionem autem Chariſſimi propter Patres. Sine pęni-*

Nunquam damnabitur prędeſtinatus.

pænitentia enim ſunt dona, & vocatio Dei.

Prædeſtinati autem habent hoc Dei donum, & vocati ſunt ſecundùm propoſitum, vt ſæpè dictum eſt. Igitur nefas eſt putare, quòd Deum pæniteat de illo dono, & vocatione, & donum amoueat prædeſtinationis, & ſic aliquis pereat. Sic enim dicit Gloſ. ord. *Electio ab æterno ſine pænitentia eſt, ſcilicet ſine immutatione conſilij Dei. Nam, vt dicit Iacobus, apud Deum non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.*

Idem S. Auguſtinus de Ciuit. lib. 18. cap. 51. circa finem, ait. *Quoniam cogitantur immutabilia diuina promiſſa*, ait Apoſtolus, *nouit Dominus, qui ſunt eius. Quos enim præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, ex eis perire nullus poteſt.*

CAPVT XIX.

An Prædeſtinatorum numerus ſit maior numero Reproborum.

317. ADu. quòd licet de reprobatione, & reprobis adhuc locutus non ſim, & comparatio fieri nequeat, niſi vtroque extremo cognito; quia tamen ſub hac diſputatione de prædeſtinatione omnes de hoc puncto loquuntur, & res ſoluta ſit facilis, ſub eadem nos etiam loquemur. **Cur hic agitur de hac re.**

318. Adu. 2. quòd comparatio hæc fieri poteſt tripliciter. Primò inter fideles, ac infideles. 2. inter ipſoſmet fideles; an inter hos ſint plures electi, quàm reprobi. 3. inter homines, & Angelos, cum infidelibus ſolis, vel cum his, & demonibus. Fugienda verò Origenis hæreſis, quòd **Comparatio triplex.**

demones aliquando acturi ſint penitentiam, & ſaluandi ſint, cùm Saluator *Matth.25.*dicat,*ignem æternum paratum eſſe Diabolo, & Angelis eius.*

Ex fidelibus pauciores ſunt prædeſtinati.

319. Dico 1. Si comparatio fiat inter fideles, ſeu Chriſtianos tantùm, pauciores ſunt prædeſtinati, quàm reprobi.

320. Prob. ex clariſſima Chriſti atteſtatione *Matth.20. 16. & cap.22.14 multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Interl. vtrobique *vocati*, dicit, *ad fidem, & electi*, dicit, *ad regnum*, vel gloriam. At nota, quòd in primo loco Saluator præmittit parabolam de Patre familias mittente operarios ad laborandum in ſua vinea, quorum aliqui miſſi fuerunt primo mane; alij circa tertiam, & ſextam horam; alij circa nonam, & vndecimam; & quòd facta ſolutione denarij, &c. Saluator dicit, multi ſunt vocati pauci verò electi. Inquit Lyr. *Moraliter hanc parabolam ſignificare, quòd à principio mundi vocati fuerunt homines ad fidem, vt Adam, filij eius &c. Sic in proſecutione Enos Enoch, &c. poſtea Noe cum filijs, &c.* Et ſic proſequente de Abraham, & alijs in lege Moiſi, & tandem omnes Chriſtiani in lege Chriſti, & ex his omnibus in omni lege vocatis in vinea Domini, ideſt in Eccleſia, ac cętu fidelium, pauci ſunt electi. Et vtinam ita non eſſet. Nam vt omittamus ſtatus illos legis naturæ, ac moſaicæ, ſi ſtatum noſtrum legis gratiæ, conſideremus, multas Chriſtianorum miriades numerare poſſemus; omnes quidem ad Chriſti fidem vocatos, ac in Chriſto baptizatos; maiorem tamen partem damnationi addictos dicemus, ſi Hæreticos, Schiſmaticos, & malos Catholicos ſine penitentia decedentes numeremus. Nam extra Catholicam Eccleſiam non eſt ſalus *ex Can. loquitur Dominus; & can. Alienus eſt*

Operarij miſſi in vineam diuerſis horis, ſunt homines nati in mundo diuerſis temporibus.

Pauci autē prædeſtinati. Conſiderat Auchor omnes ſtatus Chriſtianorum.

eſt 24. qu. 1. & ex Concil. Later. 4. can. 1. De ſumma Trin. & fide Cathol. cap. 1. & ex Concil. Conſtan. in Conſtit. Martini V. In ſecundo autem loco Matth. *multi ſunt vocati*, Interl. ait *ad regnum*, & Lyran. inquit. *Multi ſunt vocati ad fidem Catholicam, pauci verò electi ad gloriam, quia pauci ſunt, ſcilicet comparatiuè, reſpectu illorum, qui vocati ſunt ad fidem*. At notandum, quòd Hæretici quoque vocati ſunt ad fidem Catholicam, quia paruuli in baptiſmo habitum catholicæ fidei recipiunt, & cùm adoleſcunt, eſto perdant habitum illum per hæreſim, tamen continuis illuminationibus à Deo vocantur, licet nolint eis aſſentiri; quia tamen caracterem baptiſmi, qui dicitur caracter, fidei adhuc retinent, dicuntur ad fidem vocati. Et ſic verum eſt, quòd inter fideles, ideſt, baptizatos, plures ſunt, qui damnantur, quàm qui ſaluantur.

Hæretici quoque vocati ſunt ad fidem.

321. Dico 2. Si tota hominum multitudo conſideretur, maior putatur numerus reproborum, quàm prædeſtinatorum.

Ex tota multitudine hominũ maior eſt numerus reproborum.

322. Prob. ex pluribus Sancti Auguſtini locis: primò ex epiſt. 157. ad Optatum, in qua dicit. *Tàm multos autem creando naſci voluit, quos ad ſuam gratiam non pertinere præſciuit, vt in multitudine incomputabili plures ſint illis, quos in ſui regni gloriam filios promiſſionis prædeſtinare dignatus eſt*: & aſſignat rationem, *vt etiam ipſa reiectorum multitudine oſtenderetur, quàm nullius momenti ſit apud Deum iuſtum quantalibet numeroſitas iuſtiſſimè damnatorum; atque vt hinc quoque intelligant, qui ex ipſa damnatione redimuntur, hoc fuiſſe debitum maſſæ illi vniuerſæ, quòd tam magnæ parti eius redditum cerneretur, non ſolum in eis, qui originali peccato multa addunt malæ voluntatis arbitrio, verùm*

Ex S. Auguſtino.

etiam in tam multis paruulis, qui tantummodo vinculo peccati originalis obſtricti ſine gratia mediatoris ex hac luce rapiuntur.

Plura S. Auguſt. loca.

323. Secundus Auguſtini locus deſumitur *ex lib. 21. de Ciuit. c. 22.* vbi priùs demonſtrat in peccato Adæ vniuerſam humani generis maſſam fuiſſe damnatam, deinde, quòd Deus, vt miſericordiam oſtenderet, aliquos ex ea maſſa diſcreuiſſet prædeſtinando, alios in ea damnatione, vt iuſtitiam oſtenderet, reliquiſſet; & poſtea ſubdit. *In qua propterea* (ideſt maſſa damnata) *multò plures, quam in illa*, (ideſt ſaluatorum) *ſunt, vt ſic oſtendatur, quòd omnibus deberetur; quòd ſi omnibus redderetur, iuſtitiam iudicantis nemo iuſtè repræhenderet.*

Ex facto hiſtorico.

Ante diluuium pauci leguntur iuſti.

324. Probari poteſt ex facto hiſtorico; incipiendo enim ferè à mundi initio plures ſemper fuerunt mali, quàm boni, igitur plures fuerunt damnatione digni, quàm ſaluatione. Aſſumptum in antecedenti clarum eſt: Nam in toto illo tempore ante diluuium, ideſt, per ſecula decem, & ſeptem cum dimidio iuxta Saliani Epocham, non ſolù m non legimus, multos ſanctos, ſeuiuſtos, ſed è contra legimus ferè omnes malos, nam Gen. 6. 5. legitur, *videns Deus, quòd multa malitia hominis eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum, quòd hominem feciſſet in terra, & tactus dolore cordis intrinſecus, delebo, inquit, hominem, quem creaui à facie terræ, &c. pœnitet enim me feciſſe eos. De Noe* tantùm dicitur, *quòd inuenit gratiam coram Domino*: & Nu. 11. dicitur, *corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate. Cumque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam, omnis quippè caro corruperat viam ſuam ſuper terram, præcepit*

Deus dicit cunctum genus humanum malè agere.

Noe dicitur inueniſſe gratiam apud Deū.

cepit Noe, vt formaret arcam, &c. Venit diluuium, & perdidit omnes exceptis octo illis animabus in arca reclufis, Noe ſcilicet cum vxore, ac tribus filijs Sem, Cam, & Iaphet, cum ſuis vxoribus. Certè diceremus omnes tunc diluuio ex iuſto Dei iudicio damnatos, niſi in *epiſtola prima Petri c.3.20.* legeremus, quòd Chriſtus ad inferos deſcendens, *ijs qui in carcere erant ſpiritibus prædicauit, qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca*. Ex quibus colligimus, quòd aliqui ſaltem ex illis in Limbo eſſent.

Tempore diluuij ali qui ſaluati leguntur.

325. A diebus Noe vſque ad quartam generationem, nempè ad Phalegh, cùm homines illius temporis vellent ante diuiſionem formare turrim pertingentem vſque ad Cœlum, & confuſe ſunt linguæ eorum, ideſt per annos 132. à diluuio iuxta eiuſdem Saliani Epocham, non legimus fieri mentionem de ſanctis, ſeu iuſtis, licet aliquos credam fuiſſe.

Poſt diluuium vcn legimus multos iuſtos vſque ad confiſcationem linguarum.

326. A diuiſione illorum hominum vſque ad aliam quartam generationem, nempè Thare Patrem Abraham, non ſolùm non fit mentio ſanctorum, ſeu iuſtorum; ſed cępit idolatria ingredi in mundum, vt quidam volunt tempore Enos filij Seth, ac nepotis Adę, ideſt anno mundi 300. quia de Enos dicitur, quòd cepit inuocare nomen Domini, quaſi ſe opponens ijs, qui falſos colebant Deos: ita putat Torniellus cum alijs. Nonnulli, vt Malderus cum alijs *in tract. de iuſtitia, & Relig. tract. 10. cap. 7. dub. 3.* docent idolatriam incepiſſe in malis Angelis, qui adorarunt Luciferum. Sed loquentes de idolatria hominum, quidam putant ex *Sap. 4.* ante diluuium non fuiſſe idola; ſed initium eorum non vniformiter

Ab eo tempore legitur inualuiſſe idolatria generaliter.

miter aſsignant. Tertull. *in lib. de Idolis c. 3.* dicit

Quando cępit idolatria, diuerſę ſententiæ.

ex artificibus ſtatuas formantibus cępiſſe, & ſic varia eis impoſuiſſe nomina, vt Saturni, Iouis, Martis, &c. S. Epiphanius loquens de idolorum origine idem dicit, quod Tertullianus, inquiens,

Tertull.

quòd poſt diuiſionem Gentium id acciderit tempore Ragau filij Phalegh, tunc enim fieri cęperunt ſtatuæ, ac picturæ hominum elegantes, &

Epiphan.

venerari cęperunt ſub diuerſis nominibus, quod ex Epocha Saliani, ideſt hebraica, accidit anno mundi 1850. Inualuit autem Idolatria tempore Nini filij Nembrod, aliàs Beli: Is enim in Patris memoriam, vt ex Hieronymo, & alijs refert Salianus anno mundi 2000. quia primam ciuitatem

Nino tribuitur origo idolorũ, & quare.

Babel ædificauerat, ſtatuam elegantem, illum repręſentantem formari curauit, quam poſtea, cùm poſteri venerati ſunt, tamquam Deum, quem Græci Belum, Latini Saturnum, dixere ex Hieronymo *in cap. 46. Iſaiæ*, eique ſacrificia offerebant; & in Caldea numquam ceſſauit idolatria. Vnde ex Vr Caldeorum Deus eduxit Thare cum Abraham, Nachor, & Aram filijs; quod accidit anno mundi 1208. ex Epocha Saliani. Dilatata autem fuit per totum mundum idolatria. In Græciam

Cecrops inuexit eam in Gręcia.

inuexit Cecrops primus Athenienſium Rex, ex Saliano anno mundi 2498., & in alias partes alij; ita quòd non ſolùm ſtatuas hominum, quos Deos putabant, adorarunt inſani homines, ſed animalium, ipſaque animalia, vt ex Sacra Scriptura habetur, & ex S. Auguſt. de multitudine Dearum, ac Deorum, quos Romani colebant. Totus ergo mundus idola, falſoſque colebat Deos tempore Abrahę; & poſt eum hæc ſola Natio hæbraica Deum verum colebat; huic enim populo tantùm *credita ſunt eloquia Dei, Rom. 3. 2.* Omnes ergo in-

infideles erant excepta hæbraica Natione. Et pro magno miraculo legimus, quòd inter Gentes aliquis ſanctus, ſeu iuſtus fuerit, vt legimus de Melchiſedech, & Iacob, & fortè alij fuerunt, quos neſcimus. At quid dicam de Populo hæbraico infideli? In ipſum quoque intrauit Idolatria. Mortuo enim Ioſue, ſub Iudicibus Populus ſæpiùs idolatrauit, ideò ſępè fuit à Deo punitus, & redactus in ſeruitutem plurium Regum Gentilium, & poſtremò ſub Philiſteorum iugo. Tempore Regum ſub Salomone, tertio Rege, rurſus in idolatriam incidit, & proſecutus eſt ſub Roboam, ſub quo decem tribus ab eo rebellarunt ad Ieroboam, & cum illo omnes idolatrarunt, & à Salmanaſar poſtea Aſſiriorum Rege omnes tranſmigratæ ſunt, & diſperſę. Sub regibus Iuda duę tribus, Iuda, & Beniamin, quę remanſerant cum ſuis regibus exceptis Aſa, Ioſaphat, Ezzechia, & Ioſia: immò ob Idolatriam permiſit Deus, vt Nabuchonoſor, cum potenti exercitu Ieruſalem inuaderet, ac funditùs templum, ac Ciuitatem totam demoliretur; & captiuos duceret Iudæos in Babiloniam; ex qua poſt annos 70. redeuntes quinquaginta millia, non legitur, quòd populus vniuerſus ampliùs idolatrauerit, niſi Maccabeorum tempore ſub Antiocho rege Siriæ, cùm innumeri Iudęi tranſierunt ad ritum Gentilium; at non omnes: Et tandem veniens Chriſtus in mundum paucorum fidem inuenit.

Etiam in hębreos intrauit idolatria.

Ex Idolatria potius Hæbrei.

Ieruſalem demolita, & direpta ob idolatriam, & ciues captiui ducti in Babiloniam.

327. Ad rem ergo noſtram redeuntes, clarè colligitur, quòd ante Chriſti aduentum pauciſſimi fuerint fideles; & inter eos non eſt veriſimile, quòd non adfuerint immuneri, immò ferè omnes, reprobi, ideòq; facta omnium nationũ comparatione ab effectu infertur, quòd pauciſſimi fuerunt præ-

prædeſtinati. Poſt autem Chriſti aduentum, vſque ad noſtra tempora quales, quantęque nationes fuerint, modòque ſint fideles, & inter fideles quot adſint iniqui, nemo ignorat.

Facta omnium natio num, comparatione, pauci ſunt prædeſtinati.

328. Dicendum ergo, quòd plures abſque vlla comparatione ſint reprobi, quàm prędeſtinati.

CAPVT XX.

Quomodo ergo ſaluatur, quòd Deus vult omnes homines ſaluos fieri, ſi pauci ſunt prædeſtinati?

Grauiſſima difficultas, & quare.

329. ADu. hanc eſſe vnam ex præcipuis huius materiæ difficultatibus, nam ſi pauci ſunt electi, ſeu prædeſtinati, & alij prædeſtinari non poſſunt, Apoſtoli dictum 1. Timot. 2. 4. quòd *Deus velit omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire*, nullatenus videtur ſaluari poſſe; immò, neque aliquid proficere prædicationem infidelibus faciendam, neque correptionem fidelium peccantium; ſed omnem laborem, omnemque operam pro eis impenſam, vanam, ac fruſtratoriam euadere. Videndum ergo, quo modo dictum illud Apoſtoli ſaluetur.

Hęc fuit maſſilienſium querela.

330. Adu. 2. hanc eſſe vnam ex querelis Maſſilienſium, ſeu Semipelagianorum contra Sanctum Auguſtinum, vt in ſuis ad iſtum epiſtolis referunt Sancti Hilarius, ac Proſper, quòd nempè docuerit Deum aliquos tantùm prædeſtinaſſe, alios verò in maſſa perditionis reliquiſſe. Et quòd è contra Maſſilienſes docerent, Deum quantum de ſe eſt; omnes velle ſaluare; ſed homines ſuis operibus, ſibi damnationem parare. Sic inquit Proſper ex illorum ſententia. *Itaque*, inquiunt,

Eorum opinio, quę

quan-

quantum ad Deum pertinet omnibus paratam vitam æternam, quantum autem ad arbitrij libertatem, ab his eam apprahendi, qui Deo ſpontè crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint. S. Ioannes Damaſc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 29. docuit, *Deum antecedente, ac præcipua voluntate velle omnes ſalutem aſſequi*. Et huic ſententię Damaſceni adhærere exiſtimo omnes authores, qui docent ex præuiſione meritorum, ac demeritorum factam eſſe prædeſtinationem, ac reprobationem, ſiue merita, ac demerita præuiſa ſint per ſcientiam abſolutam, ſiue conditionatam, quam moderni quidam appellant mediam. At S. Auguſtinus, & cum eo eius omnes ſequaces, quos in proemio huius operis retuli, aliter exponunt Pauli locum; ita quòd verum ſit, quòd ex maſſa perditionis Deus non omnes elegerit, ſaluoſque voluerit; ſed aliquem determinatum numerum ex illis omnibus lapſis; pro quo declarando

S. Damaſc. ſententia.

Aliorum eadem ſententia.

S. Auguſtini ſententia.

331. Dico. Secundùm S. Aug., &, vt puto, veritatem, dictum illud Pauli, *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, non intelligitur de ſingulis omninò hominibus, ſed vel de ſingulis generibus, ſeu ſtatibus, atque conditionibus hominum; vel de omnibus ijs, qui ſaluantur, ſeu vt dicitur, de ſingulis generibus, non de ſingulis generum.

Dictum Pauli non intelligitur de ſingulis hominibus, ſed de ſingulis generibus hominum.

332. Prob. prima pars ex Enchir. ad Laurentium *cap. 95*. vbi habet, quòd, ſi Deus vellet, omnes ſaluarentur, quòd ſi non ſaluantur, non vult: ſic. *Tunc*, ideſt, in gloria, *clariſſima luce ſapientiæ videbitur, quàm certa, & immutabilis ſit efficaciſſima voluntas Dei, quàm multa poſſit, & non velit, nihil autem velit, quod non poſſit, quàmque ſit verum, quod in pſal. 115. canitur, Deus autem noſter in Cœlo ſurſum, omnia, quæcumque voluit, fecit in*

Cœlo, & in terra. Quod vtique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit, & quod eſt indignius, ideò non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit. Vult ergo dicere Auguſtinus, quòd in Deo non adeſt velleitas, ſicut in nobis; ſed omnis eius volitio ſi ſit abſoluta, eſt efficaciſſima, & non poteſt à creatura impediri; ideòque ſi voluiſſet abſolutè omnes, & ſingulos homines ſaluare, ſinguli ſaluarentur.

333. 2. In eodem Enchir. cap. 97. idem repetit, inquiens. *Videndum quomodo ſit de Deo dictum, quod ait Apoſtolus Deus vult omnes homines ſaluos fieri. Cum enim non omnes, ſed multo plures non ſint ſalui; videtur vtique non fieri, quod Deus vult fieri; humana ſcilicet voluntate impediente voluntatem Dei. Quando enim quæritur cauſa, cur non omnes ſalui fiant, reſponderi ſolet, quia hoc ipſi nolunt. Quòd quidem de paruulis dici non poteſt, quorum nondum eſt velle, ſeu nolle. Nam quod infantili motu faciunt, ſi eorum voluntati indicaretur eſſe tribuendum, quando baptizantur, cum reſiſtunt quantum poſſunt, etiam nolentes eos ſaluos fieri diceremus. Sed apertius Dominus in Euangelio compellans ipſam Ciuitatem, quotiens inquit volui colligere filios tuos, ſicut gallina pullos ſuos, & noluiſti? tamquam Dei voluntas ſuperata ſit hominum voluntate; & infirmiſſimis nolendo impedientibus, non potuerit facere potentiſſimus, quod volebat? & vbi eſt illa omnipotentia, quæ in Cœlo, & in Terra omnia quæcumque voluit fecit, ſi colligere filios Ieruſalem voluit, & non fecit? An potius & illa quidem filios ſuos ab ipſo colligi noluit, ſed ea quoque nolente, filios eius collegit ipſe quos voluit: quia in Cœlo, & in Terra, non quædam voluit, & fecit, quæ-*

Sępè S. Auguſt. id docet.

Expreſsè id docet, & argumẽto paruulorũ conuincit.

quædam verò noluit, & non fecit; ſed omnia quæcumque voluit fecit.

334. Immò in lib. 4. cont. Iul. c. 8. acriter inuehitur contra Pelagianos dicentes, *Deum velle quidem omnes ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire*; at non fieri ſaluos, nec venire ad agnitionem veritatis, quia ipſi nolunt; contra quos vtitur inſolubili argumento paruulorum, qui damnantur, inquiens. *Hunc ſenſum veſtrum infantes ipſi ſua taciturnitate conuincunt, qui nec petunt, nec quærunt, nec pulſant; immò cum baptizantur reclamant, reſpuunt, reluctantur; & accipiunt tamen, & inueniunt, & aperitur eis, & intrant in regnum Dei, vbi ſit eis æternitatis ſalus, & agnitio veritatis longè pluribus iſtis infantibus non adoptatis in iſtam gratiam ab eo, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire. Quibus dicere non poteſt volui, & noluiſti, quaſi noluiſſet, quis eorum qui nondum habebat voluntatis arbitrium voluntati eius omnipotentiſſimæ reſtitiſſet.* Et poſt aliqua. *Si Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, cur tot millia paruulorum, qui non accepto baptiſmate moriuntur, non veniunt in regnum Dei, vbi eſt certa agnitio veritatis? Numquid aut homines non ſunt, vt pertineant, quòd dictum eſt omnes homines? aut aliquis poteſt dicere, Deus quidem vult, ſed ipſi nolunt, qui nondum velle, aut nolle nouerunt?*

Dicit Auguſtinus, quòd Pelagiani id docebant.

335. Idem fuſiùs replicat in epiſt. 107. quæ eſt ad Vitalem; & probat, quòd ſi Deus vellet ſingulos homines ſaluos facere, ſinguli ſalui fierent, quia nullus poſſet eius omnipotenti, & efficaciſſimæ voluntati reſiſtere, & omnia quæcumque vu lt, facit.

336. Prob. ſecunda pars de modo intelli-

 gen-

gendi dictum illud Pauli ab eodem Auguſt. ex eodem Enchir. *cap.* 103. vbi ait, *Per hoc cum in ſacris literis legimus, quòd Deus velit omnes homines ſaluos fieri; quamuis certum ſit nobis, non omnes homines ſaluos fieri: non tamen ideò debemus omnipotentiſſimæ Dei voluntati aliquid derogare; ſed ita intelligere; quòd ſcriptum eſt, qui vult omnes homines ſaluos fieri, tamquam diceretur, nullum hominem fieri ſaluum, niſi quem ſaluum ipſe fieri voluerit, non quod nullus ſit hominum, niſi quem ſaluum fieri voluerit; ſed quod nullus fiat ſaluus, niſi quem velit, & ideò ſit rogandus vt velit; ideò rogandus eſt vt velit, quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit, & ſic intelligendum eſt, quod in Euangelio dictum eſt, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; non quia nullus eſt hominum, qui non illuminetur; ſed quia, niſi ab ipſo, nullus illuminatur. Aut certè ſic dictum eſt, qui omnes homines vult ſaluos fieri, non quòd nullus hominum eſſet, quem ſaluum fieri nollet, qui virtutes miraculorum facere noluit apud eos, quos dicit acturos eſſe pænitentiam ſi feciſſet. Sed vt omnes homines omne genus humanum intelligamus per quaſcumque differentias diſtributum; Reges, priuatos, nobiles, ignobiles, ſublimes, humiles, doctos, indoctos, integri corporis, debiles, ingenioſos, tardicordes, fatuos, diuites, pauperes, mediocres, mares, fæminas, infantes, pueros, adoleſcentes, iuuenes, ſeniores, ſenes: in linguis omnibus, in moribus omnibus, in artibus omnibus; in voluntatum, & conſcientiarum varietate innumerabili conſtitutos; & ſi quid aliud differentiarum eſt in hominibus. Quid eſt enim eorum, vndè non Deus per vnigenitum ſuum Dominum noſtrum per omnes gentes ſaluos fieri homines velit.* Et aſſignat manifeſtam rationem, cur locus iſte Pauli, non pro ſingulis generum hominibus intelligendus

Quod intelligatur de ijs, qui ſaluantur tantùm.

Vel de omnibus generibus hominum.

S. Auguſt. numerat omnia hominum genera.

dus ſit, ſed pro ſingulis generibus hominum, inquiens. *Præceperat enim Apoſtolus, vt oraretur pro ſingulis hominibus. & ſpecialiter addiderat pro regibus, & his qui in ſublimitate ſunt, qui putari poterant faſtu, & ſuperbia ſæculari à fidei Chriſtianæ humilitate abhorrere. Proindè dicens, hoc bonum eſt coram Saluatore noſtro Deo, ideſt, vt etiam pro talibus oretur, & ſtatim, vt deſperationem tolleret, addidit: Qui vult omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire. Hoc quippè Deus bonum iudicauit, vt orationibus humilium dignaretur ſalutem præſtare ſublimium. Quod vtique iam videmus impletum.* Deindè adducit phraſim loquendi Chriſti Domini cum Phariſæis Matth. 23. *Decimatis mentam, & rutam, & omne olus, inquiens, neque enim Phariſæi, quæcumque aliena, & per omnes terras omnium alienigenarum omnia olera decimabant. Sicut ergo hìc omne olus omne olerum genus; ita illic omnes homines, omne hominum genus intelligere poſſumus.* Et tandem concludit: *& quocumque alio modo intelligi poteſt, dum tamen credere non cogamur, aliquid omnipotentem Deum voluiſſe fieri, factumque non eſſe; quia veritas cantat, omnia quęcumcumque voluit fecit in Cælo, & in terra.*

Et quòd ita ſit intel. ligendus Paulus, ratio manifeſta.

Alia ſcripturæ loca cùm dicũt omnia, nõ cõpręhendunt ſingula.

137. Secundus S. Auguſtini locus pro hac intelligentia habetur *in lib. de Corrept. & grat. cap.* 14 vbi aſſumit probare, quòd Deus quidquid vult de voluntatibus, & in voluntatibus hominum, facit; & quòd dari nequit creatura aliqua, quæ diuinam ſuperet, ſeu impediat, poteſtatem, ne fiat quod vult, & inquit; *De his enim, qui faciunt, quæ non vult facit ipſe, quæ vult. Et quod ſcriptum eſt, quòd vult omnes homines ſaluos fieri, nec tamen omnes ſalui fiunt, multis quidem modis intelligi poteſt, ex quibus in alijs opuſculis noſtris aliquos commemora-*

Ex Auguſti. quæ Deus vult facit, nec poteſt à creatura impediri.

morauimus: ſed hìc vnum dicam. Ita dictum eſt vult omnes homines ſaluos fieri, vt intelligantur omnes prædeſtinati, quia omne genus hominum in eis eſt, ſicut dictum eſt Phariſæis decimatis omne olus, vbi non eſt intelligendum, niſi omne, quod habebant. Neque enim omne olus, quod erat in toto orbe terrarum decimabant. Secundum iſtum locutionis modū dictum eſt, 1. Corinth. 10. ſic & ego omnibus per omnia placeo. Numquid enim, qui hoc dixit, placebat etiam tam multis perſecutoribus ſuis? Sed placebat omni generi hominum, quod Chriſti congregabat Eccleſia, ſiue intus poſitis, ſiue introducendis in eam. Non eſt itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in Cælo, & in terra omnia quæcumque voluit, fecit, & quæ etiam illa, quæ futura ſunt, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere.

Plura loca ad idem.

338. Tertius S. Auguſtini locus deſumitur ex lib. de Prædeſt. Sanctorum cap. 8. vbi locum illum, *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, hoc exēplo explicat; *Sicut ergo integrè loquimur, cum de aliquo litterarum magiſtro, qui in Ciuitate ſolus eſt; dicimus, omnes iſte hic literas docet; non quia omnes diſcunt, ſed quia nemo niſi ab illo diſcit, quicumque ibi literas diſcit: ita rectè dicimus, omnes Deus docet venire ad Chriſtum; non quia omnes veniunt; ſed quia nemo aliter venit.*

339. Alia plura ſacri textus loca Auguſtinus obſeruat, in quibus verbum, *omnes*, non ſupponit diſtribuitiuè pro ſingulis generum, ſed, vel pro multitudine aliqua, vel pro ſingulis generibus: in ſerm. 158. notat illud 1. Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur; ita in Chriſto omnes viuificabuntur.* Patet autem, quòd in prima parte *omnes* ſignificat diſtributiuè pro ſingulis hominibus naturaliter ex Adamo deſcendentibus (excepta B. Virgine)

Auguſtin. plura ſcript. loca adducit pro ſignificato *omnes*.

ne) & tamen in ſecunda parte non ſupponit eodē modo, vt in prima; quia non ſinguli homines viuificantur in Chriſto. Item de hominibus legis Gratiæ dicitur *Iſaiæ* 54. & Saluator illud recitat Io: 6. *erunt omnes docibiles Dei*; & tamen maior pars eſt indocibilis, & infidelis: & in lib. 6. cont. Iul. cap. 23. notat illud Apoſtoli, *Per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem vitæ*; & tamen non omnes, nec iuſtificantur, nec iuſtificabuntur. *Sicut ſi diceretur per vnam ianuam omnes intrant in talem domum, ſenſus non eſſet, quòd omnes perſonæ mundi, vel Ciuitatis intrant in eam, ſed ſenſus eſt, quod omnes qui intrant, per eam intrant.*

340. Confirmari poteſt hæc Auguſtini explicatio, quòd nempè *omnes* non intelligatur de abſoluta voluntate pro ſingulis hominibus, immò nec de ſingulis mundi ciuitatibus, ac Prouincijs. Sine cognitione Euangelij, ac ſine baptiſmo nemo poteſt ſaluari; At multæ ſunt Ciuitates, & Prouinciæ, in quibus non adeſt notitia Euangelij, & baptiſmi; & etiamſi in aliquibus olim fuit per plura ſæcula, defecit, nec patet ad eas acceſſus: quomodo autem credere poterunt, & baptizari, niſi de eiuſmodi lege inſtruantur? Si autem Deus abſolutè vellet illos ſaluos fieri, inueniret modum efficacem, vt poſſent ad eas penetrare Miſſionarij, & populos conuenire; At non facit: Ergo ſignum eſt, incompræhenſibili, & inueſtigabili illius iudicio, cur ita non faciat, nec velit, abſolutè eos ſaluos fieri: Quis enim ad ampliſſimam illam terram, quam dicunt incognitam in finibus Americæ inuexit Euangelium? & quis in ipſam notam Americam ante eius inuentionem per Americum Veſpucium, & Columbum; cùm antiqui omnes terræ habitabilis in Occidente

Argum. validum ad idem.

Ad omnes mundi Ciuitates nō peruenit Euangeliū & in multis defecit

te columnas Herculeas ſtatuerint, Abilam ex parte Aphricæ, Calpem ex parte Europæ; montes ſcilicet ſic dictos, in laudem Herculis ſic appellatos, qui eò vſque terra,marique pugnauit? Quis ad Antipodas, gentes ſcilicet nobis ex diametro ſub terra poſitas attulit Euangelium, cùm plures Authores tales habitatores negauerint? præ cæteris Plinius in *lib. 2. cap. 67.* & inter Catholicos præclariſſimi illi Eccleſiæ Doctores, Gregorius Nazianzenus, & Auguſtinus. Sic enim ait in lib. 16. de Ciuit. cap. 9. *Quòd verò, & Antipodas eſſe fabulantur, ideſt homines à contraria parte terræ vbi ſol oritur, quando occidit nobis, aduerſa pedibus noſtris calcare veſtigia, nulla ratione credendum eſt, &c.* Adſunt tamen, vt omnes tenent; quomodo autem vult Deus eos ſaluos fieri, ſi media ſalutis eis non concedit? certè fatendum cum Auguſtino, quòd Pauli dictum de ſingulis generum nequit intelligi, quamuis vt dicam in opuſculo de Gratia, omnibus omninò adultis gratiam ſufficientem Deus largiatur.

Antipodas negauit Auguſt.

341. Confirmatur 2. Ex Chriſti dictis perneceſſe concluditur, quòd non ſingulos generum, vt Auguſtinus docet, ſaluos fieri efficaciter velit, nam Matth. 13. 13. aſſignans rationem cur non clarè, ſed in parabolis, ac ſimilitudinibus loqueretur Phariſæis, ait. *Ideò in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt, & adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicentis, auditu audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis: incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & ſanem eos.* Et Exodi 33. 19. Deus dicit:

Ex Chriſti dicto infertur idem.

Digitized by Google

dicit Moiſi. *Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placebit.* Et hoc eſt quod exagerat Paulus Rom.9.14. *Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum? abſit. Moiſi enim dicit: miſerebor cui miſereor, & miſericordiam præſtabo, cuius miſerebor, igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. Dicit Scriptura Pharaoni. Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam virtutem meam in terra. Ergo cuius vult miſeretur, & quem vult indurat: dicis itaque mihi, quid adhuc quæritur, voluntati enim eius quis reſiſtit? ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Quos & vocauit non ſolū ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus*, & cętera plura. Si ergo iuxta Pauli doctrinam, ex Veteri etiam Teſtamēto deſumpta, *Deus cuius vult tantùm miſeretur, & quem vult indurat*; ſi quoſdam homines fecit vaſa honoris in gloriam, quoſdam contumeliæ in interitum; ſi per ipſum Paulum motiuum Dei ad ſic faciendum, fuit oſtenſio iuſtitiæ in interitum vaſorum contumeliæ; & miſericordiæ in gloriam vaſorum honoris: quomodo poteſt locus ille epiſt. ad Timot. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri* intelligi niſi in ſenſu Auguſtini, ſcilicet, omnis generis homines, non omnes, & ſingulos omnium generum? alioquin ſibi manifeſtè contradiceret; cùm in epiſt. ad Rom. dicat *non omnes*, ſed quoſdam; in epiſt. verò ad Timot. dicat *omnes*, cùm tamen *non omnes* ſalui fiant.

Ex Pauli doctrina.

Incomprehenſibilia ſunt Dei iudicia.

342. Quòd autem ſenſus Pauli fuerit ille, quem docet Auguſtinus, inde colligitur, quia in nuper relato loco ad Rom. dicit, quòd Deus vocauit *ex Iudæis, & ex Gentibus*: notandum, quòd non dicit *omnes Iudæos, nec omnes Gentes*, ſed ex omni natione, ac religione aliquos, & hos voluit ſaluos fieri; quia hos, & non omnes prædeſtinauit. Idem colligitur, vt Auguſtinus notauit, ex loco ad Timot. ibi enim Apoſtolus præcipit, *vt fiant orationes pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt; hoc enim bonum, & acceptum eſt coram Saluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Cur dicit hoc? quia tunc totus mundus erat infidelis, ipſique Reges, & cæteri ſublimes Domini; & quia poterant fortaſſe Timoteus, alijque putare fruſtraneum eſſe pro infidelibus, ac idolatris orare, Paulus tollit dubium, addens, quia de his omnibus ſaluos facit; de omni ſiquidem natione aliquos prædeſtinauit, & mediantibus ſanctorum orationibus, ac miraculis interdum ex illis vocat ad fidem.

Senſus Pauli ab Auguſtino fuit declaratus.

Clara Auguſtini explicatio.

Dices: ſaluari poteſt apparens contradictio Pauli, ſi dicatur, quòd in loco ad Rom. Deus vellet ſaluos facere omnes, & facere omnes vaſa honoris; at quia præuidit aliquos benè vſuros libero arbitrio cum gratia: alios verò non, ideò illorum fuit miſertus, eoſque fecit vaſa honoris: aliorum verò non fuit miſertus, & fecit eos vaſa contumeliæ.

Argum. in oppoſitum

343. Reſp. S. Auguſt. iam reſpondit ad eiuſmodi obiectionem, cùm ſemper docuerit, quòd poſt præuiſionem lapſus Adami, ac totius poſteritatis cum eo, ſine vlla meritorum præuiſione ex maſſa illa perdita aliquos diſcreuit tantùm ex miſeri-

ſericordia, relinquens cæteros in eadem, ex motiuo iuſtitiæ. Si verò, vt dicit argumentum, diſcretio illa electorum fieret ex præuiſione illorum conſenſuum, qui ab aliquibus præſtandi eſſent vocationi diuinæ, quos alij non eſſent præſtaturi; iam priores dici non poſſent, neque eſſent vaſa honoris ex miſericordia, vt docet Apoſtolus, ſed vaſa gloriæ, & retributiuę iuſtitiæ; & electi illi à ſemetipſis ſe diſcreuiſſent; ſeu præuiſi fuiſſent ſemetipſos diſcreturos à maſſa damnata, contra Apoſtoli dogma 1. Corinth. 4. 7. *Quis enim te diſcernit? Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Quomodo autem ſaluari poſſet in ſententia pręfati argumenti, quòd electi in eo caſu non ſe diſcernerent, & non ex ſemetipſis facerent ſe vaſa honoris, & gloriæ, non video: Quod pro ſententia S. Auguſtini clariùs explicare operę pretium cenſeo. Supponamus vnum ex duobus impoſſibilibus pro poſſibili, quorum vnum non cenſetur ab aliquibus impoſſibile, maximè ab Ariſtotile; & eſt hoc. Si plures homines fuiſſent creati ab æterno, & Deus omnibus dediſſet ęqualia auxilia illuminationum, & inſpirationum dependentia tamen ab eorum arbitrijs (ſicut dicemus factum cum Adamo) vt eis vterentur, ſi vellent; & ijs qui vterentur vellet dare gloriam; ſi aliqui vterentur, & alij non; certè primi ex ſemetipſis ſe diſcreuiſſent à ſecundis, & dicere hi poſſent: licet Deus dederit nobis, ſicut & vobis, media, vt eligi poſſemus ad gloriam, ſi vellemus; nos quia voluimus, & vſi ſumus medijs illis, diſcreuimus nos a vobis, & ideò electi ſumus: hanc diſcretionem ab hominibus factam, & non à Deo impugnat Paulus vbi ſupra, & ideò hic modus dicendi non

Ex doctrina Auguſt. clarè ſoluitur argumentum.

Apoſtolo contradiceretur.

Duo caſus rem hanc declarantes.

ſubſiſtit. Secundus caſus, licet impoſſibilis, eſt hic. Supponamus, quòd non ab æterno, ſed in tempore vitæ cuiuſcumque hominis Deus prædeſtinet, & reprobet: ac det, ſicut dicit argumentum, omnibus æquales illuminationes, ac inſpirationes dependenter à liberis eorum arbitrijs, & decernat eligere conſentientes, & reprobare diſſentientes; & aliqui conſentirent, & eligerentur; alij non conſentirent, & reprobarentur; Conſentientes, iure optimo dicere poſſent, noſtra voluntate in pari conditione ſecreuimus, ſeu diſcreuimus nos ab illis. Hoc non placet Paulo dicenti vbi ſupra, *Quis te diſcernit? Quid habes, quod non accepiſti?* & ad Philipp. 3. *Deus dat velle, & perficere pro bona voluntate.* Ideò modus hic ſuſtineri nequit.

Caſus impoſſibilis, ſed rem explicans.

344. Ita prorſus dicendum de caſu, ſeu hipotheſi argumenti; ſi Deus hoc modo elegiſſet, ac reprobaſſet, ac feciſſet vaſa honoris, & contumeliæ: vidiſſet enim homines, cum æqualibus auxilijs à ſe dandis, eorum aliquos conſenſuros, & alios non; & priores elegiſſet, poſteriores verò reprobaſſet. Et ſic vidiſſet, quòd illi ex ſemetipſis diſcreturi ſe eſſent à poſterioribus, & ſic in tempore ſuæ vitæ actualiter, & in futuro ſe diſcernent: hos redarguit Paulos.

Explicatio ad dicta.

345. Igitur duo illa loca Pauli per dicti argumenti ſententiam nequeunt conciliari, præſertim, quia *Deus quęcumque voluit fecit.* Hæc pro Auguſtino, & meo ſenſu. At vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

CA-

CAPVT XXI.

Animaduerſiones quædam circa doctrinam de Prædeſtinatione.

346. ADu. quòd, cùm doctrina de Prædeſtinatione in ſententia præſertim S. Auguſtini graues videatur pati difficultates, ſicut in ſuo loco diximus; iam excitatas à Fauſto, alijſque Maſſilienſibus, vt ex epiſtolis Sanctorum Proſperi, & Hilarij ad Auguſtinum patuit; idem Sanctus Doctor Pauli ſententiam ſecutus, *quia debitores ſumus ſapientibus, & inſipictibus*, in lib. de bono Perſeu. quamuis Maſſilienſium, Fauſtique argumenta ſoluiſſet; quia tamen adhuc ſibimet quoque myſterium hoc obſcurum videbatur fore Chriſtianis; ſapienter, ac piè, de more, ſtuduit puſillis ſuccurrere, nè deſidia in bene operando, vel deſperatione in reſipiſcendo obruerentur, certi quòd, quidquid fecerint, nequeant eorum mutari decreta, iam ab æterno, & ab immutabili Deo prædefinita; quædam tradidit documenta pro modo loquendi de hac materia, vt in eius intelligentia tranquillitatem inueniat conſcientia. S. Auguſt. difficultatibus occurrit. Ipſi quoq; myſterium hoc obſcurum videbatur.

347. Dico ergo I. Secundùm Auguſtinum, docentes materiam de Prædeſtinatione ab æterno facta, adhuc debent populos inſtruere, ac monere, vt diuinam legem obſeruent, & in virtutibus ſe exerceant, ita S. Auguſt. *in lib. de bono Perſeu. cap.* 21. in fine: eius verba ſunt ſequentia.

348. Prob. ex Auguſt. ibidem. Poſtquam enim docuit perſeuerantiam finalem in bono, eſſe donum Dei prædeſtinatis collatum, inquit. *Nimiæ contentionis eſt prædeſtinationi contradicere, vel* Monendi ſunt populi de obſeruantia legis, & de virtutum exercitio.

de

de prædeſtinatione dubitare. Quæ tamen ita populis prædicanda eſt, vt apud imperitam; vel tardioris intelligentiæ multitudinem redargui quodammodo ipſa ſua prædeſtinatione videatur, ſicut redargui videtur ipſa præſcientia Dei, quã certè negare non poſſunt, ſi dicatur hominibus, ſiuè curratis, ſiuè dormiatis, quod vos preſcinit, qui falli non poteſt, hoc eritis. Doloſi autem, vel imperiti medici eſt etiam vtile medicamentum ſic alligare, vt aut non proſit, aut obſit. Sed dicendum eſt, ſic currite, vt comprehendatis, atque in ipſo curſu veſtro ita vos eſſe præcognitos noueritis, vt legitimè curratis, & ſi quo alio modo Dei præſcientia prædicari poteſt, vt hominis ſegnitia repellatur.

Declaratur Auguſtini documentum.

349. Documentum conſiſtit in hoc, quòd prædeſtinatus debet benè operari, & Dei, atque Eccleſiæ leges ſeruare; quia per harum obſeruantiam conſecuturus eſt gloriam, & dum Deus eum prædeſtinauit ad gloriam, prædeſtinauit etiam ad gratiam, & ad merita; ideò ait Paulus, *ſic currite, vt comprahendatis*. Quòd autem Deus præſciat opera illa à prædeſtinato facienda, non impedit, quin faciat, nec prohibet, aut diſpenſat ne faciat. Propterea ſegnis eſſe nec debet, nec poteſt in benè operando.

In ſacra ſcriptura ſemper omnes indifferenter monentur ad bona opera facienda.

350. Hinc eſt, quòd ſapientes à Deo illuminati in ſacro textu relati, vt in Veteri Teſtamento Moiſes, Dauid, Salomon, Prophetæ, ipſeque Ioannes Baptiſta (clauſula, vt ait Tertull. Veteris Teſtamenti) quamuis optimè callerent, Deum ab æterno omnia præſciuiſſe futura, item electos, & reprobos; indifferenter tamen omnes ad benè agendum inuitaſſe; omnibus pænitentiam, Dei cultum in fide, ſpe, & charitate conſuluiſſe. Sciebat Moiſes, vt Exodi 33. quòd dixerat Deus, *Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placebit,*

cebit: ſciebat, quòd Deus omnes electos agnoſcebat, *noſcebat enim Deus*, vt dicit Apoſtolus, *qui ſunt eius*; & tamen hortatus eſt populum ad legis obſeruantiam, quam etiam in fine vitæ ſeriò inculcauit populo: Deuter.cap.32.Sciebat Dauid ex *Pſal.* 138. quòd *Deus cognoſcebat omnia nouiſſima, & antiqua*, & conſequēter eos, qui ſaluandi erant; & tamen in toto pſalterio ſæpiſſimè hortatur omnes indifferenter ad laudandum, & amandum Deum, & ad ſeruiendum ei. *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. pſal.*2.*Beatus vir, qui timet Dominum in mandatis eius volet nimis. pſal.* 111. & alia penè innumera ſunt loca, in quibus hortatur homines ad omnium virtutum opera.

Dauid ad ea monet.

351. Salomon optimè callebat, Deum cognoſcere omnia futura, & maximè omnium, quæ Deus ipſe facturus erat, quos iam diſcreuerat ab æterno; & conſequenter, quos iam elegerat ad gloriam; & tamen tot libros ſcripſit ad opera virtutum exhortatorios, vt librum Prouerbiorum, Eccleſiaſtem, Sapientiæ librum, ſi ſuus eſt, & Eccleſiaſticum, in quibus omnes Sanctos, ſeu iuſtos etiam ad ea hortatur.

Salomon idem facit.

352. Ioannes Baptiſta ſciebat non latere Deum eos, qui electi iā erant ad gloriam: & tamē ex Matth.3. hortatur omnes ad pænitentiam, ad opera miſericordiæ, ac iuſtitiæ. Dixit enim diſcipulis ſuis; *Veniet vir, qui prior me erat, & ante me factus eſt, cuius non ſum dignus corrigiam calceamenti ſoluere; Cuius ventilabrum in manu ſua, & purgabit aream ſuam; congregabit triticum ſuum in horreum ſuum; paleas autem comburet igni inextinguibili*. Et tamen hortabatur omnes ad pęnitentiam, inquiens, *Pænitentiam agite, appropinquauit*

Ioan. Baptiſta quoq;

Digitized by Google

nit regnum Dei, nè cæperitis dicere Patrem habemus Abraham. Potens eſt Deus de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Et ſciſcitantibus illis, quid faciemus? dixit, *qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet eſcas ſimiliter faciat*. Et Publicanis interrogantibus, *quid faciemus nos?* dixit, *nihil amplius, quàm quod conſtitutum eſt vobis, facietis*. Ideſt ſeruate leges pro veſtris negotijs ſtatutas. Militibus autem dicentibus, *quid faciemus & nos?* reſpondit, *neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendijs veſtris*: & ſæpè hortabatur Herodem ad benè operandum, *& hic eo audito multa faciebat*, & arguebat illum de adulterio inceſtuoſo cum Herodiade.

Ignari quo modo diſcurrant de prædeſtinatione.

353. Hi ergo, & alij Prophetæ non diſcurrebant ſicut alij, qui nolunt acquieſcere in Scripturis, & Sanctis, dicentes, ſi Deus ab æterno prædeſtinauit me, ſiue operer benè, ſiue malè, ſaluabor. Si reprobauit me, quidquid fecero mali, aut boni, damnabor: Sed omnes ad bonum hortabantur, vt patuit: rationem autem mox afferam, cùm Euangelicam legem percurrerim.

Apoſtoli indifferenter omnibus prædicabant exercitium virtutum.

354. Apoſtoli omnes miſſi ſunt ad prædicandum Euangelium, & docendum Iudæos, & Gentiles viam ſalutis, exercitium verarum virtutum, & vſum Sacramentorum. Cur autem hoc, ſi Chriſtus ſciebat, quinam erant prædeſtinati, & qui reprobati, & tamen ea facienda, & prædicanda præcepit? Paulus Apoſtolus, vt cæteros taceam, benè callebat, quòd aliqui in mundo ſunt *vaſa honoris*, alij *vaſa contumeliæ*, nempè illi electi, iſti reprobi, vt ex *Rom. 9.* & quòd *antequam aliquid boni, aut mali egerint facta ſit iſta diſcretio*, quod plus eſt; & tamen in omnibus quatuordecim epiſtolis, & in actibus Apoſtolorum, quorum maior

Paulus ſic faciebat.

pars

pars Paulum tangit, & tamen ad pęnitentiam, ad baptiſmum, ad obſeruantiam Euangelij, ad actus virtutum omnes hortatur.

Chriſtus ipſe qui ſciebat electos, & reprobos, omnes tamen hortabatur ad opera virtutum.

355. Sed cur de Sanctis iſtis loquor? Sufficiebat exemplar, ſeu doctrinam Sancti Sanctorum Chriſti Domini Saluatoris, Doctoris, ac Magiſtri noſtri, tantùm in medium afferre. Dominus namque noſter, ſcientia beata, & etiam infuſa, clarè, & euidenter ſciebat non ſolùm prædeſtinationem, & reprobationem ab æterno factas, & numerum vtriuſque ordinis; ſed etiam perſonas electas, & reprobatas, & quòd *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*: & nihilominus omnes, indifferenter, hortabatur; eiſque pręcipiebat fugam vitiorum, & exercitia virtutum, vt ex tota Euangelij hiſtoria habetur: & quod maximè notandum eſt, quòd non ſolùm Apoſtolis, cæteriſque, quos prædeſtinatos eſſe certò ſciebat, ſed omnibus Iudæis, inter quos etiam quoſdam prædeſtinatos, quoſdam reprobatos nouerat, indifferenter virtutum actus præcipiebat, quos nempè ad ſalutem neceſſarios iudicabat, vel conſulebat, quos ſupererogatorios exiſtimabat.

Vniuerſalis concluſio.

356. Conſtat ergo, quòd Sancti Veteris, & Noui Teſtamenti, ipſeque Dominus Noui Author Teſtamenti, quamuis exiſtimarent in hominum multitudine, aliquos eſſe prædeſtinatos, & alios reprobatos, & quòd vtrique labi poſſent, & laberentur in peccata; adhuc tamen vtroſque ad pęnitentiam hortandos putarunt; item & corrigendos, & ad virtutum exercitia inuitandos.

Ratio cur omnes monendi.

357. Ratio autem, cur corrigendi, & ad pęnitentiam, aliaſque virtutes hortandi, & trahendi ſunt, pro prædeſtinatis, eſt, vt ſæpè cum S. Auguſtino diximus; quia licet gratis, & ſine meri-

tis ſint electi ad gloriam; tamen ad eam per merita conſequendam; & propterea per talia, & talia merita, quæ præuia etiam ſuaſione, vel correptione erunt in executione ponenda. Pro reprobis verò, vt opera bona etiam temporaliter exercendo, minus in inferno ardeant; & quia omnes incerti ſunt, an prædeſtinati, vel reprobi.

358. Dico 2. Secundùm Auguſtinum, licet verum ſit, quòd prædeſtinati etiamſi quandoque, vel ſæpè cadant, tamen in fine vitæ erunt in gratia, & ſaluabuntur; & reprobi licet vocati ad fidem, & aliquoties iuſtificati, in fine vitæ erunt in peccato: hęc tamen doctrina non eſt populis prędicanda; ſed prædicandum eis, vt ſpem habeant in Deo, quòd ſint de prædeſtinatorum numero, & eis conſulantur opera pietatis, orationis, &c.

Hæc doctrina de prędeſtinatione, non eſt populis promulgãda; ſed prędicandum eſt eis, vt ſperent in Deo.

359. Prob. 1. pars ex S. Auguſtino totidem ferè verbis id docente in *lib. de Bono Perſeu. cap.* 22. vbi poſtquam multa dixit de certitudine ſalutis prædeſtinatorum, & de certitudine damnationis reproborum, quæcumque temporaliter faciant, ſiue illi mala, ſiue iſti bona; quia diuina præſciencia falli non poteſt; inquit tamen non eſſe hoc modo populis prædicandum. Eius verba ſunt. *Pronunciari non poteſt, vt dicatur, & ſi qui obeditis ſi præſciti eſtis reijciendi, obedire ceſſabitis. Nempè hoc veriſſimum eſt, ita ſanè: ſed improbiſſimum, importuniſſimum, incongruiſſimum, non falſo eloquio, ſed non ſalubriter valetudini infirmitatis humanæ appoſito.* Id enim induceret ſegnitiem, & in aliquibus malè habituatis, fortè deſperationem.

Documentum ſalubre Auguſtini.

360. Prob. Secunda pars ex eodem Auguſtino ibidem, vbi modum prædicandi de prædeſtinatione ſic inſinuat. *Illum etiam modum, quo vten-*

dum

dum eſſe in prædeſtinationis prædicatione nos diximus loquenti ad populum (ideſt factam gratis , & ſine meritis) non exiſtimo debere ſufficere , niſi hoc , vel huiuſmodi aliquid addat , vt dicat . Vos etiam ipſam obediendi perſeuerantiam, à Patre luminum , à quo deſcendit omne datum optimum , & omne donum perfectum, ſperare debetis , & quotidianis orationibus poſcere ; atque faciendo confidere , non vos eſſe à prædeſtinatione populi eius alienos ; quia etiam hoc vt faciatis ipſe largitur . Abſit autem à vobis , ideò deſperare de vobis , quoniam ſpem veſtram in ipſo habere iubemini,non in vobis . Maledictus enim omnis homo , qui ſpem habet in homine ; & bonum eſt confidere in Domino , quam confidere in homine , quia beati omnes,qui confidunt in eum . Et hanc ſpem tenentes ſeruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore ; quoniam de vita æterna, quam filijs promiſſionis promiſit non mendax Deus ante tempora æterna, nemo poteſt eſſe ſecurus , niſi cum conſumata fuerit illa vita , quæ tentatio eſt ſuper terram, ſed faciet nos perſeuerare in ſe vſque in eius vitæ finem, cui dicimus quotidiè, nè nos inferas in tentationem . Hæc atque huiuſmodi , cum dicuntur, ſiuè paucis Chriſtianis; ſiuè multitudini Eccleſiæ, cur metuimus Sanctorum prædeſtinationem , & veram Dei gratiam, ideſt, quæ non ſecundum merita noſtra datur , ſicut eam ſancta ſcriptura prædicat , prædicare ? An verò timendum eſt,nè de ſe homo deſperet, quando ſpes eius ponenda demonſtratur in Deo ; non autem deſperaret , ſi eam in ſeipſo ſuperbiſſimus , ac infeliciſſimus poneret ? Et poſtea aliud ſubdit non minus vtile documentum, nempè, conſiderandum eſſe , quòd Eccleſia ex ſacris ſcripturis hanc eruit praxim , vt ſemper ab initio orationes faciat pro vitæ æternæ acquiſitione, quia ſecura non eſt, quinam ſal-

Modus prędicandi de prædeſtinatione ex Auguſt.

Valdè cōſiderandū documentum .

uandi ſint, & qui non, ſed omnes eius filij ſalutem ſperant; dicens. *Atque vtinam tardi corde, & infirmi, qui non poſſunt, vel nondum poſſunt ſcripturas, vel earum expoſitiones intelligere, ſic audirent, vel non audirent in hac quæſtione diſputationes noſtras, vt magis intuerentur orationes ſuas, quas ſemper habuit, & habebit Eccleſia ab exordijs ſuis donec finiatur hoc ſæculum*. Hæc S. Doctor ad conſolationem fidelium incapacium, vel etiam capacium huius myſterij.

Eccleſia orat pro omnibus, quia neſcit qui ſint, vel non ſint prędeſtinati.

361. Dico 3. Secundùm eumdem Sanctum Auguſtinum, nullum fidelem deterrere debet, quòd prædeſtinatio, facta ſit gratis, & ſine noſtris meritis, ſed ex Dei miſericordia, quoad electionem; ſicut ſi ex meritis fieret, non deterreret, quòd Deus præſciat quales futuri ſunt homines, ſiue boni, ſiue mali: ita S. Auguſt. *in lib. de Bono Perſeu. cap. 15.*

Cur deterrere non debet fideles, quod prędeſtinatio facta ſit, ſiuè ex meritis, ſiuè abſque illis.

362. Prob. & declaratur. S. Doctor audiens quòd quidam in Monaſterio murmurabant de eius doctrina de prædeſtinatione ſine meritis iam ab æterno facta, dicentes, ſi prædeſtinati ſumus, etiamſi legi diuinæ non obedimus, dabitur nobis gratia, vt à peccato ſurgamus, & obediamus, atque in ea obedientia vſque in finem perſeueremus. Si verò non ſumus prædeſtinati, etiamſi nunc habemus gratiam obediendi legi, & ſeruandi eam; auferetur à nobis talis gratia, vt ab obedientia, & obſeruantia legis ceſſemus: Et hic diſcurſus eos terrebat. Inquit Auguſtinus. Dato, quòd prædeſtinatio facta eſſet ex meritis, & reprobatio ex demeritis (ſicut facta eſt) Deus certò, & infallibiliter ſcit an boni, vel mali futuri eſtis, an ſaluandi, vel damnandi, & vos de alterutro incerti eſtis, nec vos deterret hæc certitudo

prę-

præſcientiæ Dei, & incertitudo ſcientiæ veſtræ; cur deterrebit vos ſcire, quòd Deus prædeſtinauit ex gratia, & ſine meritis, cùm ſitis incerti, an de illis ſitis, vel non ſitis? Hic eſt Auguſtini ſubtilis, & conuincens diſcurſus; quia tamen verba eius neruoſiora ſunt, ea adducam: inquit. *Iſta cum dicunt, ita nos à confitenda Dei gratia, ideſt, quæ non ſecundum merita noſtra datur, & à confitenda ſecundum eam prædeſtinatione Sanctorum deterrere non debet, ſicut non deterreret à confitenda præſcientia Dei, ſi quis de illa Populo ſic loquatur, vt dicat. Siuè nunc rectè viuatis, ſiuè non rectè; tales vos eritis poſtea, quales vos Deus futuros eſſe præſciuit, vel boni, ſi bonos, vel mali, ſi malos. Numquid enim, ſi hoc audito aliqui in torporem, ſegnitiemque vertantur, & à labore procliues ad libidinem poſt concupiſcentias ſuas eant; propterea de præſcientia Dei falſum putandũ eſt, quod dictũ eſt; Nonnè ſi bonos Deus illos futuros eſſe præſciuit, boni erunt in quantalibet nunc malignitate verſentur: ſi autem malos, mali erunt, in quantalibet nunc bonitate cernantur.* Et narrat poſtea exemplum de quodam Monacho, qui corripiebatur, vt facienda faceret, & non facienda non faceret, & reſpondebat, *qualiſcumque nunc ſim, talis ero, qualem me Deus futurum eſſe præſciuit; qui non proficiebat in bonum, ſed vſque adeò profecit in malum, vt deſerta Monaſterij Societate, fieret canis reuerſus ad uomitum; & tamen adhuc qualis ſit futurus incertum eſt*: & concludit illud caput ſic. *Numquam ergo propter huiuſmodi cauſas, ea quæ de præſcientia Dei vera dicuntur, vel neganda ſunt, vel tacenda; tunc ſcilicet, quando ſi non dicuntur, in alios itur errores.*

363. Ex his igitur Sancti Auguſtini documẽtis patet primò, quòd etiam ſi teneatur, quòd prędeſti- **Corollaria notatu digna.**

deſtinatio facta ſit ante præuiſionem meritorum, nullus Catholicus præiudicium, vel turbationem ex hac ſententia pati poteſt; quia cùm neſciat, an ſit vnus de illis, nec ne, & audiat, multos per aliquod tempus malos, deindè conuerſos, ſanctè vitam finiſſe; ſperare debet, quòd ex Dei miſericordia ſit vnus de illis, & maiori cum ſpe, ſi eiuſdem gratiæ diuinæ ope experiatur, ſe in Dei, ac proximi Charitate, virtutibus alijs, ac pietatis actibus exercere, quamuis certò non ſciat, quid de ſe decreuerit Deus. Sicut, ſi ipſemet Catholicus teneat, quòd ex præuiſis meritis Deus prædeſtinauerit Sanctos, & ipſe neſciat, an ſit vnus ex illis hoc modo prædeſtinatis, credit tamen, ſicut debet, quòd Deus præſcit, an ſit vnus ex illis, vel non; nullum ex hoc patitur præiudicium, vel turbationem, ſed ſperat in Dei miſericordia, quòd vnus ex illis ſit.

Siue teneatur prędeſtinatio ãte merita, ſiue poſt, nemo turbari debet & quarè.

364. Patet 2. quòd ſiue teneatur, prædeſtinationem factam eſſe ante, ſiue poſt præuiſionem meritorum, in vtroque caſu fugienda eſt deſidia, ſocordia, & vacatio à bonis operibus. Nam ſi facta ex meritis præuiſis; iſta ſunt in actu ſecundo ponenda: ſi antè præuiſa merita, adhuc iſta ſunt ponenda; quia facta quidem eſt electio ad gloriam ſine meritis, ſed dandam per merita; nam gloriæ conſecutio eſt corona, merces, & pręmium, quod non datur ſine labore, certamine, ac merito, & ideò Apoſtoli, Prophetę, Chriſtus Dominus, & ante eius aduentum, Deus in ſcripturis omnibus, bonis, & malis indifferenter præcepit obſeruantiam legis naturæ, decalogum, & Iudæis alia ſupra quingenta; & tamen ſciebat, quinam eſſent electi, quiue reprobi, & neminem excluſit ab eorum obſeruantia.

Socordia fugienda in vtraque ſententia.

365. Patet 3. neminem Catholicum, neminemque Hæreticum poſſe ſe ſubtrahere à correptione, ſi malè operatur, eo nixus fundamento, ſi ſum prædeſtinatus; Deus ipſe, vt ſit firmum eius propoſitum, inueniet viam reducendi me ad bonam frugem, & ad ſtatum gratiæ. Non inquam poteſt ſic dicere homo Chriſtianus; quia licet ſit verum, quòd Deus ſaluabit prædeſtinatum lapſum in quoduis peccatum, etiam hæreſis, vt accidit aliquibus martiribus; qui in prima quęſtione negarunt, & poſtea reſipuerunt; & martyrium ſubierunt; tamen Deus modo ſuaui, ſupernaturali quidem, ſed non miraculoſo, ſemper hoc facit, nempè per concionatores, alioſque probos viros corripientes lapſos, ſicut fecit Deus per Prophetas, & per dilectiſſimum filium: *ipſum audite*, inquit, & poſtea per Apoſtolos, eorumque ſucceſſores Pontifices, & Epiſcopos, & concionatores, ſicut modò facit; & per eos conuertuntur homines, etiam prædeſtinati, ad pænitentiam, & ad bonam frugem, & ad multa virtutum opera.

Nullus Chriſtianus poteſt, & debet à bono deſiſtere ex eo diſcurſu, ſi ſum prędeſtinatus ſaluabor, ſi reprobus damnabor & quare.

366. Patet 4. quòd licet verum ſit, vt ait Auguſtinus, & fides docet, id certò futurum, quòd Deus ab æterno decreuit ſe facturum, vel ſe ſolo, vel cum conſenſu, & cooperatione creaturæ, & omnia hæc à Deo præſciri, nec poſſe aliter euenire; non proindè poteſt quis deſidiosè viuere, dicens, iam decretum eſt, quod futurum eſt: immò nec putat, ſe poſſe hoc facere; niſi quia ſic ſe facturum Deus præuidit; quilibet ergo in timore, & tremore, prout ſibi à Deo datum fuerit, humiliter pro ſua ſalute operetur, cùm ſibi incertum ſit, *an odio, vel amore finali dignus ſit*.

Ex incertitudine decreti diuini quiſque cum timore ſemper benè debet operari.

CA-

CAPVT XXII.

An poſſint aſſignari aliqua prædeſtinationis ſigna.

367. ADu. quòd, ſicut prædeſtinationis decretum eſt myſterium quodam, ideſt ſecretum Deo ſoli notum, & in genere tantùm Eccleſiæ reuelatum, quòd nempè Deus aliquos prędeſtinauerit, ſeu elegerit ad gloriam, dicente pluries Saluatore, quòd dantur inter homines electi, & propter eos breuiabuntur tribulationes futuræ ante finale iudicium; ita ſecretum, immò ſecretius myſterium eſt, nullique, neque particulari creaturæ, neque ipſi Eccleſiæ reuelatum, qui ſunt homines prædeſtinati, ſi infantes cum baptiſmo decedentes excipias (vt mox dicetur:) nihilominus ex ſacra Scriptura in conſolationem fidelium filiorum Dei, vt cum ſpe, & timore viuant, aliqua eruuntur ſigna, ex quibus poſſunt homines probabiliter colligere, ſe eſſe de prædeſtinatorum numero. Verùm neque illa ſunt adeò certa, vt ex eis poſſit quis infallibiliter tenere, ſe eſſe prædeſtinatum. Hoc autem ex diuina prouidentia factum putamus, vt omnes *cum timore, ac tremore*, vt ait Apoſtolus, *ſuam ſalutem operentur*. Vt autem alacriùs id fiat, aliqua ex his ſignis, vt plurimùm certis, pro adultis fidelibus adducemus.

Prædeſtinatio eſt magnum ſecretum Dei.

Secretius eſt quinam ſint prędeſtinati.

368. Dico 1. Nullus viatorum poteſt certitudine infallibili ſcire, ſe eſſe prædeſtinatum, ſine diuina reuelatione.

Nemò ſine diuina reuelatione ſcire poteſt infallibiliter ſe eſſe prędeſtinatum.

369. Prob. totidem ferè Concilij Tridentini verbis in ſeſſ. 6. cap. 12. dicentis. *Nemo quoque, quam-*

quamdiù in hac mortalitate viuitur, de arcano diuinæ prędeſtinationis myſterio vſque adeò præſumere debet, vt certò ſtatuat, ſe omninò eſſe in numero Prædeſtinatorum, &c. Nam niſi ex ſpeciali reuelatione ſciri non poteſt, quos Deus ſibi elegerit. Et in can. 15. *Si quis dixerit, hominem renatum, & iuſtificatum teneri ex fide ad credendum ſe certò eſſe in numero prædeſtinatorum, anathema ſit*.

370. Conf. ex can. *Corripiantur*, eſtque S. Auguſtini, 24. qu. 3. vbi habetur. *Corripiantur itaque fratres ſubditi à Præpoſitis ſuis correptionibus, de Charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis vel minoribus, vel amplioribus*, &c. concludens pro ratione ad rem noſtram: *Neſcientes enim, quis pertineat ad prædeſtinatorum numerum, quis non pertineat, ſic affici debemus Charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri*. Signa ergo certa, & infallibilia non dantur ad cognoſcendum ſine deceptionis periculo, quòd aliquis ſit prædeſtinatus, vel non, quantumuis enim aliquis ſanctè viuat, nec ipſemet de ſe, nec alij de illo certò, & ſine deceptionis periculo iudicare poteſt eſſe prędeſtinatum · non ipſe de ſe, quia etſi ſanctè pro aliquo tempore viuat exercendo ſe in operibus virtutum, in obſeruantia præceptorum, & conſiliorum; neſcit tamen, an ſit perſeueraturus, aut caſurus; ideò Apoſtolus 1. Cor. 10. 12. ait. *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, nè cadat*: & in cap. 4. 4. inquit, *nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum*, nam Eccleſiaſtes 9. 2. dicitur, *nemo ſcit, an odio, vel amore dignus ſit*. Et ipſemet Paulus de ſe in eadem epiſt. cap. 9. in fine, inquit, *Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum; ſic pugno, non quaſi aerem verberans: ſed caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, nè fortè cùm alijs prædicauero,*

Non datur ſignum infallibile in aliquo, per quod ſciat ſe prædeſtinatum eſſe.

Paulus de ſe dubitabat.

ipſe reprobus efficiar. Timet Paulus, qui à Chriſto apud Ananiam laudatus erat, *Act.* 9. quòd erat *effectus vas electionis, vt prædicaret eum apud omnes gentes*; quis ergo, cuiuſcumque probitatis vir non timebit caſum? Et multi in Chronicis referuntur magnæ probitatis viri, qui non perſeuerarunt vſque in finem vitæ. Nullus ergo eſt certus de perſeuerantia finali, & conſequenter neque de prædeſtinatione, quæ fert ſecum perſeuerantiam finalem.

Multi apparent Sãcti, ſed non ſunt.

371. Neque cognoſcentes aliquem magnæ probitatis virum poſſunt certò ſcire, eum eſſe prędeſtinatum; externa enim vident, nec poſſunt interna penetrare; crebrò enim ſub ouina pelle latent lupi, & cū eiuſmodi Hipocritis fuit continua concertatio Chriſti Domini, quos vocat modò *lupos ſub ſpecie ouis*, modò *Sepulcra dealbata foris ſpecioſa, intus autem omni ſpurcitia plena*, Phariſęos Hipocritas appellabat: igitur ex ſanctitate externa cognoſci, aut iudicari nequit, aliquem eſſe prædeſtinatum. At dato, quòd quis Hipocrita non ſit, ſed & externè, & internè Sanctus, nemo poteſt iudicare, quòd ſit vſque in finem perſeueraturus, niſi fuerit ſibi à Deo reuelatum, nam Iſaiæ 41. 22. dicitur, *Annunciate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſcimus, quia Dŷ eſtis vos*. Vndè meritò Concil. Trid. vt ſupra diximus, declarauit, non poſſe ſine ſpeciali Dei reuelatione ſciri aliquem prædeſtinatum eſſe.

De paruulis cum baptiſmo morientibus certa eſt prædeſtinatio.

372. Dico 2. Pro Paruulis ante vſum rationis decedentibus ſignum certum prędeſtinationis eſt, ſi cum baptiſmo decedunt.

373. Prob. 1. *Ex cap. Maiores de Baptiſmo*, &c. in quo definitur, quòd paruuli baptizati, ſi ante vſum rationis moriuntur, ſaluantur.

Prob. 2.

Prob. 2. ex Concil. Trid. ſeſſ. 5. in decr. de pecc. orig. §. 2. vbi habetur. *In renatis nihil odit Deus, quia nihil eſt damnationis ijs, qui verè conſepulti cum Chriſto per baptiſma in mortem, qui non ſecundum carnem ambulant, ſed veterem hominem exuentes, & nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti effecti ſunt, hæredes quidē Dei, cohæredes autē Chriſti, itaut nihil prorſus eos ab ingreſſu Cœli remoretur.* Paruuli autē ante vſum rationis iam baptizati, renati ſunt, & ſi moriantur, quia ſecundū carnē non ambularant; innoxij, puri, & innocentes, hæredes Dei, & cohæredes Chriſti ex hoc mundo diſcedunt, & nihil eos ab ingreſſu Cœlorum remoratur. Ergo eſt certum ſignum, quòd ſunt de prædeſtinatorum numero. | **Ex Tridēt.**

374. Dico 3. Pro Adultis iam mortuis, beatificatio, ſeu canonizatio eorum; ſeu martirium eorum ab Eccleſia declaratum, ſiue cultus publicus ab Vniuerſali Eccleſia eis tributus, vel permiſſus; ſunt ſigna certa prædeſtinationis, & ſaluationis ſecutæ. | **Pro Adultis mortuis, quæ ſint prędeſtinationis ſigna certa.**

375. Prob. de qualibet ex præfatis functionibus. Quælibet enim illarum declarat, eos eſſe in Cœlo cum Deo regnantes; & ob quamlibet earum, fideles venerantur eos, vt Sanctos; & ad eos ſuas dirigunt preces, vt pro ipſis apud Deum intercedant, vt praxis Eccleſiæ docet. Nullum autem certius ſignum dari poteſt de gloria alicuius, quàm aliquod ex præfatis (ſi diuinam explicitam reuelationem excipias) quia Eccleſia in Sanctorum declaratione, & cultu infallibilis eſt. Patet autem, quòd ab initio Eccleſiæ vſque ad noſtra tempora, ſic ſemper proceſſum eſt. Nam præter Sanctos de quibus S. Scriptura Veteris Te-

ſtamenti loquitur, quoſque Apoſtolus ad *Hebr.* 11. commemorat; omnes alij, quos poſt Chriſti aduentum colimus, aliquo ex præfatis modis declarati ſunt Sancti; illoſque, vt tales colimus, ac veneramur; & eorum paſſiones, ac feſta celebrāda ſtatuit *Concil. Cartag.* 3. *can.* 47. deindè alia poſteriora Concilia; illoſque cum Deo regnare definit *Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *in decreto de inuocat. Sanctorum*, & propterea colendos, & orandos eſſe ex eodem Concilio, ibidem. Illæ ergo declarationes, ſeu venerationes illorum, quæ ab Eccleſia Vniuerſali fiunt, aut fieri conceduntur, ſunt ſigna certa prædeſtinationis. Dixi, *ſi ab Eccleſia Vniuerſali fiunt, vel fieri conceduntur*; quia aliæ particulares, in eiuſmodi cultu aliquorum, poſſunt decipi, & de facto aliquando deceptæ ſunt: nam ſæpè id accidiſſe legimus. Immò hanc ob cauſam Alexander 3. vt habetur *in cap.* 1. *de reliquijs, & Vener. Sanctorum* decreuit, *neminem de cætero poſſe pro Sancto venerari, etiamſi per eum miracula fierent abſque Romanæ Eccleſiæ authoritate*. Quod poſtea confirmauit Vrban. VIII. per prolixam Conſtitutionem 137. *Cæleſtis*, quia peculiares Eccleſiæ, & populi in his iudicijs decipiebantur; quando autem à Romana Eccleſia, interueniēte Summi Pontificis infallibili decreto aliquis declaratur Sanctus, ſeu permittitur venerari pro Sancto, nullum adeſt deceptionis periculum, & propterea (à poſteriori) eſt prædeſtinationis, & conſecutionis termini illius, nempè gloriæ, certiſſimum ſignum.

Cur aliquos, vt Sanctos colimus.

Pro viuentibus dantur prędeſtinationis ſigna, ſed fallibilia.

376. Dico 4. pro Viuentibus, dantur quidem prędeſtinationis ſigna, ſed fallibilia, niſi vſque in finem vitæ perdurauerint.

377. Prob. 1. pars ex Sacra Scriptura Veteris

ris Teſtamenti *in pſalm.* 14. Dauid ſic interrogat Deum. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte Sancto tuo?* S. Hieronymus miſticè analogicè locum iſtum intelligit: ſic. *Tabernaculum, hic pro æternitate accipimus.* S. Auguſtinus eodem modo intelligit, *ait fortaſſe, iam ipſam æternam habitationem ſignificat, vt montem intelligamus ſupereminentem Charitatem Chriſti in vita æterna.* Eumdem ſenſum ſecuti ſunt alij, & poſtea Lyranus in eumdem pſalmum. Interrogat ergo Dauid Dominum, quis nam deſtinatus ſit habitare cum eo in Cœlo? & Spiritu Dei afflatus, ſibi ipſi, quaſi reſpondens, ait. *Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam. Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua, non fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit aduerſus proximum ſuum. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus; timentes autem Dominum glorificat. Qui iurat proximo ſuo, & non decipit; qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, & munera ſuper innocentem non accepit.* Et concludit. *Qui facit hæc non commouebitur in æternum.* Hæc ergo ex Dauidis ſententia ſunt ſigna in ſæculo preſenti viuentium, qui deſtinati ſunt à Deo habitare cum eo in ſæculo futuro. Declaremus ergo ſigna iſta, vt ſi in nobis ea experiamur, gaudeamus, confidentes, ac ſperantes, cum *ſecuritate* de eorum eſſe numero. Primum ergo eſt *ingredi*, alij legunt, *progredi ſine macula.* Hic eſt cardo perfectæ vitæ, carere culpa, & ideò, vt mox dicetur, Saluator dixit, *Beati mundo corde; quoniam ipſi Deum videbunt.* In hoc continetur obſeruantia legis naturæ, diuinę, ac poſitiuæ; qui enim contra aliquod legis præceptum delinqueret, ſine macula non eſſet, neque, cum

Ex Veteri Teſtamento ſigna prædeſtinationis.

Ex pſalmo Dauid.

Fundamentum perfectionis eſt mundities cordis.

cum corde mundo. Et hoc ſuffeciſſet, dicere; at quia munditia interna, & carentia maculæ non videtur exteriùs, adijcit quaſdam notas viſibiles, inquiens, *& operatur iuſtitiam*, ideſt circa Deum, per Religionis actus, & circa homines per commutatiuam, & diſtribuitiuam: ſequitur; *Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua*. S. Auguſtinus, & Hieronymus in eum pſalmum clarè explicant omnes præfatas conditiones, quæ in probo, & ſancto homine Dei adoptiuo filio, & ad æternam vitam deſtinato, debent requiri; & ſuper illud; *qui facit hæc non commouebitur in æternum*, S. Auguſt. dicit, *ideſt perueniet ad illa maiora, in quibus eſt magna, & inconcuſſa ſtabilitas*.

S. Hieron. explicatio.

378. S. Hieronymus 14. conditiones ipſius, tamquam omnem perfectionem continentes, explicat. *Qui ingreditur ſine macula*, ait, *ſine peccatis mortalibus, quia ſine minimis eſſe non poſſumus, & non dixit, qui peruenit ad finem ſine macula, ſed qui in itinere adhuc eſt, & maculam non habet; & non ſufficit non facere malum, niſi fecerimus & bonum. Et operatur iuſtitiam*. Multa de hoc dicit Hieronymus, ſed concludit, *quia iuſtitia prodeſt cæteris miſeris, vel aliter, qui operatur iuſtitiam, ideſt cuſtodit mandata. Qui loquitur veritatem in corde ſuo*, ait, *multi loquuntur veritatem in labijs, ſed non in corde, qui videntur vera dicere, ſed cor cum labijs non conſonat; vel aliter, qui credit in Chriſtum &c.*

Declaratio totius pſalmi docet ſigna prædeſtinationis.

Qui non egit dolum, inquit: *ille doloſè agit, qui aliud cogitat, & aliud dicit, ſicut Propheta*, ait, *Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum*. Sequitur, *nec fecit proximo ſuo malum*, ait Hieronymus, *Proximus noſter, omnis Chriſtia-*

nus

ius eſt. Quod tibi non uis fieri, alij ne facias, & ali-ii dicit, diliges proximum tuum, ſicut te ipſum. Et poſt multa, ait, *omnes ergo homines proximi noſtri ſunt, & nulli debemus malum facere. Et opprobriũ* &c. dicit, *Numquam à ſuis vicinis, quaſi noxius accuſatur. Timentes autem Dominum glorificat. Non diuites, non potentes, ſed qui Dominum timent. Opprobrium detractionis de fratre tunc non accepit, ſi prius non credit illa, antequam probet; ac ſi dicat. Qui iſta cuſtodit, quæ ſuperius dixit, ille eſt ſine macula, & operatur iuſtitiam, & iſte habitabit in tabernaculo, & requieſcet in monte ſancto ſuo, hoc eſt in vita æterna*.

379. Proſequitur Hieronymus: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus*, inquit, *Quicumque malus eſt, in conſpectu Sancti pro nihilo reputatur. Ad nihilum deductus eſt; quia apud talem Sanctum pro nihilo habetur. Timentes autem Dominum magnificat; ſcit enim in his habitare Deum, ſicut ait Dominus, qui vos diligit, me diligit*.

380. *Qui iurat proximo ſuo, & non decipit. De hoc dicit, quod iurans minor eſt in perfectione, quia Dominus dicit non iurare omninò &c. ſed ſit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non. Sententia perfectorum eſt non iurare, quia anima, quando promittit, Dei præcepta cuſtodit, & proximum decipit, ſi hoc quod promittit non obſeruat*. Sequitur. *Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram*, inquit, *& ſi non peccet quis, eo quod quantum dat, tantum recipit, tamen perfectio non eſt, quia dictum eſt, frange eſurienti panem tuũ. Et beatius eſt magis dare, quam accipere. Vſquequò ad iſta peruenit, minor eſt à perfectione*.

Perfecti non iurant

Perfectio eſt donare egenti; non verò mutuare ſine vſurâ.

381. *Et munera ſuper innocentem non accepit*, inquit; *Vt non conturbent iudicium veritatis munera offerentes; nè ſimilis Iudæ efficiatur, qui accepto argen-*

Munera faciunt præuaricari Iudices.

argenti pondere vendidit innocentem. *Sicut Propheta Iſaias cap* 33. dicit. *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, hic in excelſis habitabit*.

Qui hęc cuſtodit prędeſtinatus eſt.

382. Concludit.*Qui facit hæc non monebitur in æternum*, ait, *quæ ſi quis irreprahenſibiliter cuſtodierit; non ſolum à commotione æterni Iudicis ſecurus erit; verum etiam ipſum montem, tabernaculumque cœleſte poſſidere merebitur in Chriſto Ieſu Domino noſtro*. Hæc Hieronymus.

Hęc eadē Signa ex Nouo Teſtamento habentur.

383. Hæc eadem prædeſtinatorum, ſeu ſaluandorum ſigna,ex Nouo Teſtamento ex Chriſti Domini oraculo confirmantur. Nam interrogatus à quodam Matth. 19. 17. *Magiſter bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam*, Saluator autem reſpondit dicens,*ſi vis ad vitam ingredi ſerua mandata*, & eodem, qui ſupra, iterum interrogante, *Quæ*? Dominus refert præcepta decalogi reſpicientia proximum, & concludit; *Diliges proximum tuum,ſicut teipſum*: iterum ex cap.22. 38. interrogatus à quodam legis doctore, *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege*? Reſpondit.*Diliges Dominum Deum tuum &c. & alterum ſimile huic, diliges proximum tuum, ſicut teipſum. In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet, & Prophetæ*. Et ita in facto eſt, quia in primo includuntur pręcepta primæ tabulæ. In ſecundo autem præcepta ſecundæ tabulæ; & vulgatum eſt legis naturæ pręceptum ab ipſomet inculcatum, *quod tibi fieri non vis,alteri ne feceris*. Obſeruantia ergo præceptorum ex Veteris,& Noui Teſtamenti doctrina,ducit ad æternam vitam; & conſequenter, in ijs,qui ea obſeruant, eſt ſignum prædeſtinationis. At aliquid aliud requiritur; ideò

374. Prob. ſecunda pars concluſionis, quòd ſcilicet ſigna hec fallibilia ſunt, niſi in habente, per-

perſeuerent vſq; ad mortem: nam Saluator Matt. 10. 27. de patientia exercenda in *perſeuerationibus*, ait, *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*. Et in cap. 24. 13. prædicens tribulationes futuras in fine mundi ob Antichriſti perſecutionem, & deficientiam multorum, atque Charitatis frigeſcentiam, concludit, *qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*: & ex epiſt. Iacobi cap. 2. 10. habetur. *Quicumque totam legem ſeruauerit, delinquat autem in vno, factus eſt omnium reus*. Et ideò Eccleſiaſtici 18. 22. Spiritus Sanctus ſic monet quemcumque fidelem; *Non impediaris orare ſemper; neque verearis vſque ad mortem iuſtificari; quoniam merces Dei manet in æternum*. Et Apocal. 2. 10. *Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ; & qui vicerit, & cuſtodierit vſque in finem opera mea, dabo ei poteſtatem*, &c.

Obſeruantia totius legis durare debet, vſque ad finem vitę, vt ſit prędeſtinationis ſignum certum.

Plura Sacræ Sripturę loca.

Et propterea homines quantumuis boni, virtutibus multis ornati, Dei ſeruitio conſecrati, in præceptorum, immò & conſiliorum Euangelicorum obſeruantia exercitati, qui vſque in finem non perſeuerarunt, damnati ſunt, de quibus Apoſtolus Iudas Thaddeus *in epiſt. Canonica num. 8.* exemplificat hoc in Angelis deſertoribus, ſic, *Angelos, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum Domicilium in iudicium magni Dei vinculis æternis ſub caligine reſeruauit*.

Exemplum de malis Angelis, qui non perſeuerauerunt.

385. Concluſio ergo huius capitis eſt, quòd licet ex Sacra Scriptura aliqua colligamus prędeſtinationis ſigna; quia tamen de perſeuerantia in bono, ſine diuina reuelatione, nemo certus eſt, neque de prædeſtinatione certus eſt. Neque ſibi blandiatur fidelis, cum ſimplici intelligentia doctrinæ Pauli ad Rom. 9. *Quos prædeſtinauit, hos &*

Capitis huius generalis concluſio.

 voca-

vocauit; quos autem vocauit, hos & iuſtificauit; quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit, quaſi hæc ſint neceſſariò connexa in omnibus vocatis, & ex vocatione, & iuſtificatione concludatur prædeſtinatio; quia Paulus loquitur de vocatione ſecundùm propoſitum, vt ait Auguſtinus, & eſt illa, quæ habet annexam perſeuerantiam, quæ nõ omnibus vocatis, & iuſtificatis per baptiſmum, ac etiam per pęnitentiam conceditur. Vndè Saluator dixit, *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*.

Ex vocatione ad fidẽ non concluditur prędeſtinatio neceſſariò.

386. Neque ſibi quiſquam blandiri poteſt de prędeſtinatione ex obſeruantia mandatorum Dei quia ſecurus nõ eſt de perſeuerantia in illa: plures enim fideles in pueritia obſeruantiſſimi ſunt mãdatorum, & deficiunt in adoleſcentia; plures deficiunt in iuuentute; plures in virili ætate; & plurimi in ſenectute, vt docet experientia.

Neque ex ſola obſeruantia mãdatorum Dei, &c.

Neque quis ſibi blandiatur de prædeſtinatione ob conſiliorum obſeruantiam, vel gradum Eccleſiaſticum, Monaſticum, Eremiticum, vel Myſticum; quia nullus iſtorum ſecurus eſt de perſeuerantia: & vt in Chronicis legitur ex quolibet horum ordine multi lapſi, ac damnati ſunt.

Neque ex conſiliorũ quoque obſeruantia.

387. Neque tandem aliquis ſibi de prædeſtinatione blandiatur ob virtutem miraculorum, aut prophetiam, vel aliam ſimilem gratiam gratis datam tantùm, quia de his Saluator *Matth.* 7. 22. inquit, *Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonnè in nomine tuo prophetauimus, nonnè in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo multas virtutes fecimus? Et ego confitebor illis; quia numquam noui vos; diſcedite à me, qui operamini iniquitatem*.

Neque ex gratis datis.

388. Omnis ergo fidelis cuiuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, profeſſionis, ac virtutis ſit, ti-

timeat cum vaſe electionis Paulo, ne cadat; & ideò cum eodem *in timore, ac tremore ſuam ſalutem operetur*, *ne reprobus efficiatur*, ideſt ne cadat in fine. At nihilominus, ſi fidelis videt, ſe pro poſſe, obſeruare Dei, & Eccleſiæ mandata, & ſi quando ex fragilitate labitur, per Sacramentum pœnitentiæ curat ſurgere; videtque ſe inclinatum ad opera pietatis in Deum, & ad opera miſericordiæ in proximum; & quantum poteſt in eis ſe exerceat; timeat quidem, ne in fine cadat, ſed confidat, & ſperet in Deo, *qui non permittet tentari ſupra poſſe, ſed faciet cum tentatione prouentum*, ex 1. Corinth. 16. 13.

Quiſque quantumuis bonus timere debet, ne cadat.

Qui autem præter mandatorum Dei, & Eccleſiæ cuſtodiam, amplectitur Euangelica conſilia, aut myſticam exercitationem, timeat quidem cum Paulo, ne cadat in fine; at maiori cum fiducia confidat, ac ſperet in Deo, quòd ex ſua miſericordia id non permittet, ſed quòd *Deus omnis gratiæ, qui cæpit, perficiet, confirmabit, ſolidabitque*, ex 1. Petri 5. 10. & cum eodem finem huic Capiti, & Opuſculo imponam dicens, *ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum*. *Amen*.

Timere quidem debet fidelis; ſed confidere etiā, & ſperare in Domino.

OPVSCVLVM SECVNDVM.

DE REPROBATIONE MALORVM.

CAPVT PRIMVM.

De nomine, & ſignificato Reprobationis, *eiuſque definitione.*

1. ADu. quòd, tàm apud prophanos, quàm apud Eccleſiaſticos authores, ipſoſque Sacrę Scripturę interpretes hoc verbum *reprobo* ſignificat abiectionem, ſeu abhominationem, vel excluſionem, ac reiectionem alicuius rei, quam quis non vult: ita Cicero 4. *Acad.& lib.*1 *de Fin.* In Sacro Textu pluries reperitur vſurpata hęc ſignificatio. Nam pſalm. 119. prædicitur Chriſti Domini abiectio; & oppreſſio à Iudæis facienda his verbis, *Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput Anguli.* Quem Textum de ſe loquentem adducit Saluator, *Matt.* 8.*& Lucæ* 10. dicens, ſe *à Senioribus reprobandum*; quod quidem accidit, vt notum eſt; & Petrus *epiſt.*1. *cap.* 2. 3. de eo inquit, *ab hominibus quidem reprobatum.* Item cuiuſcumque malæ rei confuta-

Reprobare generaliter ſignificat, abijcere.

futa-

futatio, ſeu condemnatio dicitur reprobatio. Pſalm. 12. de Deo dicitur, *reprobat cogitationes populorum, & reprobat conſilia Principum*: Et 1. Corinth. 1. 19. *Prudentiam prudentum reprobo*, & pſalm. 117. *Nationem filiorum tuorum reprobaui*. Videndum modò eſt, an verbum iſtud videatur vſurpatum in Scriptura pro actu illo voluntatis diuinæ, quo ab æterno Deus ratione alicuius mali præuiſi in aliquibus creaturis rationalibus, ſiue Angelis, ſiue hominibus eas odio habens ob malum illud, eas deſtinauerit ad æternum ſupplicium, & hęc deſtinatio in Sacro Textu dicatur *reprobatio*: his præmiſſis.

In Sacra Scriptura idem ſigni ficat.

2. Dico 1. Quamuis in Sacro Textu non habeamus verbum, *reprobo*, ſignificans excluſionem aliquorum hominum à Regno Cœlorum, & deſtinationem, ſeu deputationem eorumdem ad pęnam æternam, à Deo ab ęterno factam; habemus tamen æquiualentia verba hoc totum ſignificantia; quæ Sancti Patres, Eccleſiæ Doctores, omneſque Theologi vertunt, dicentes, *reprobationem*. Singulę partes probandę ſunt.

Licet hoc verbum pro condé. natione vſurpatum non habea tur in Scri ptura, tamen ęquiualens habetur.

3. Prob. prima pars. Nullus adduci poteſt Textus Canonicus, in quo de verbo hoc *reprobo* fit mentio, vt ſignificante excluſionem à Regno Cœlorum, & damnationem ad ęternas pœnas à Deo ab ęterno factam. Omnia enim loca, quę ſupra adduxi, ſi de Deo loquuntur, ſignificant excluſionem, ſeu eiectionem à re aliqua in tempore factam; non verò eiectionem, ſeu excluſionem creaturarum rationalium à vita ęterna, cum deſtinatione ad mortem æternam, vt cuilibet legenti patet. Cùm enim, inquit, Dauid, *reprobat cogitationes populorũ, et reprobat conſilia Principum*, non facit ad rem noſtram; quia non loquitur de reprobatione

Pars prima probatur, quia in Sacra Scriptura non reperitur.

reprobatione hominum ab æterna gloria; neque cùm dicitur ex 1. Corinth. 1. *Prudentiam prudentum reprobabo*. Neque cùm Eccleſiaſti 9. 11. dicitur, *Speciem mulieris alienæ multi admirantes, reprobi facti ſunt*. Neque cùm *Rom.* 2. 28. aut, 2. *Corinth.* 13. 5. 6. *ac* 7. aut 2. *ad Timot.* 3. 16. aut *Hebr.* 6. 9. fit mentio de reprobatione, ac reprobis vmquam ſumitur pro actu illo, quo ab æterno Deus aliquos excluſit à gloria, & ob præuiſa demerita deſtinauit ad pœnam æternam. Nec alius aſſignari poteſt locus in Sacra Scriptura, in quo ſub hoc nomine, actus ille Dei, quo excludit à gloria, & deſtinat ab æterno ad pœnas dicatur reprobatio.

Omnia loca Sacræ Scripturæ afferuntur, quæ hoc nõ ſignificant

4. Neque facit ad rem locus 1. Corinth. 9. 22. vbi ait Apoſtolus, *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, nè fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* Quia intelligitur de temporali excluſione à gloria, & à gratia per peccati commiſſionem.

2. pars, quòd æquiualentia verba habentur in Sacra Scriptura.

5. Prob. Secunda pars, quòd æquiualentibus verbis in Sacra Scriptura reperiatur *reprobatio* malorum hominum cum deſtinatione eorum ad pœnam, ſic. Deus odit malos, ſeu peccatores non ratione naturæ, quia de eo dicitur Sap. 11. 15. *nihil odiſti eorum, quæ feciſti*, ſed ratione peccati Pſalm. 1. *odiſti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Eccleſiaſtici 15. 13. *Omne execramentum erroris odit Dominus.* Pſalm. 44. *Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem*. Eccleſiaſtici 12. 7. *Altiſſimus odio habet peccatores, & impijs reddet vindictam.* Malachiæ 1. 3. dicit Dominus, *Nonnè Eſau frater erat Iacob, & dilexi Iacob, Eſau autem odio habui,* quo loco vtitur Paulus *Rom.* 9. 13. loquens de hominum

num electione, & aliorum reprobatione, antequam nati ſint, *cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui: &c.*

Loca Scripturę ſignificantia reprobationem malorum.

6. Igitur, cùm Deus ab æterno odio habuerit peccatores, & ab ęterno antequam naſcerentur, aut operarentur malum; ex tunc prȩuidit eos malum finaliter operaturos, ex tunc eos pœna ęterna dignos iudicauit, & ad eam ipſos deſtinauit: omnia enim Dei decreta circa creaturas, ſiue ad bonum, ſiue ad malum pœnę, tàm temporalis, quàm perpetuę ab ęterno ſunt facta; vt latè diximus cum S. Auguſtino in *Opuſc. de Prædeſt. cap. 2. 3. 18. 19.* Sequitur ergo, quòd quamuis non reperiatur in Sacra Scriptura excluſio aliquorum hominum à gloria, cum deſtinatione ad pœnam ſub vocabulo *reprobationis*; habetur tamen ſub alijs vocabulis, quæ rem ſignificant eamdem.

7. Prob. tertia pars ex ſolo intuitu inſcriptionum omnium Eccleſiæ Sanctorum, ac Doctorum, qui de hac materia loquuntur; omnes enim appellant *reprobationem* actum illum, quo Deus ab ęterno peccatores aliquos prȩuidés in peccato deceſſuros, ad ęternam pœnam deſtinauit, quorum hiſtoria patebit ex dicendis in toto hoc opuſculo. *Et Concil. Valent. 2. cap. 3.* ſtatuit per demeritorum præſcientiam Deum reprobaſſe peccatores.

Omnes SS. & Doctores hoc vocabulo vtuntur.

Ex Concil. Valent. 2.

8. Dico 2. reprobatio Theologica, ſeu diuina ſic poteſt definiri, *Reprobatio eſt æternum decretum, ſeu iudicium diuinum, quo Deus ob demeri-*

Definitio reprobationis.

merita indicat creaturam rationalem indignam vitæ æterna, & dignam pœna æterna, ſiue damni tantum, ſiue damni , & ſenſus ob peccatum finaliter in ea permanens .

9. Prob. & declaratur : dicitur *decretum, ſeu iudicium diuinum* , quia Deus iudicat aliquos dignos præmio , vel pęna , & nemo pręter eum habet poteſtatem dandi ęternum pręmium, aut ſupplicium : dicitur *æternum iudicium* , quia ab ęterno facta eſt reprobatio , ſicut ab ęterno facta eſt prædeſtinatio , vt de ſecunda dictum eſt in præced. Opuſc. & de prima dicetur in cap. ſeq. Dicitur, *quo iudicat creaturam rationalem* ; quia ſola iſta , ſiue Angelica , ſiue humana capax eſt pręmij , ac ſupplicij , cùm ſola iſta ſit capax meriti , ac demeriti illorum . Dicitur *indignam vita æterna*; quia per reprobationis iudicium ab ea excluditur . Dicitur , *& dignam pœna æterna* , quia ad eam deſtinatur , *ibunt iniuſti in ignem æternum* . Dicitur , *ſiue damni tantum* , propter paruulos decedentes ſine remedio contra originale , quod erat in duplici Veteri lege, cui ſucceſſit baptiſmus in noua lege , hi enim ad pœnam damni tantùm damnantur , vt communiter docetur , licet S. Auguſtin. aliquam etiam ſenſus , licet mitiſſimam in eis agnoſcat . Dicitur, *ſiue damni; ſiue ſenſus* , propter adultos , qui ob peccata propria etiam damnantur , ſiue habeant originale, ſiue careant illo . Dicitur *ob peccatum* , quia iuſtus eſt Dominus , & non damnat, vt poſtea dicam ſine demerito : Dicitur, *finaliter permanens*, quia Eccleſ. 11. 3. *vbi ceciderit lignum, ibi erit* . Siue ſit ſolum originale , ſiue hoc cum perſonalibus , ſiue ſint peccata perſonalia ſine originali, & remiſſa non ſint, ſed adſunt in decedenti , propter hęc præuiſa repro-

Eſt decretum, ſeu iudicium Dei

Æternum, quia ab æterno factum .

De indignis vitæ ęterna .

Ad pœnam damni, vel etiam ſenſus .

Ob finale peccatum .

xerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere; ſed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permiſſiuè ſolum, ſed etiam propriè, & per ſe, adeò ut ſit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, anath. ſit. Hoc idem fuerat decretum in Concil. Arauſ. 2. circa finem. Idem Concil. Trid. *ſeſſ. 6. can.* 17. Anathema pariter dicit, eum, qui dixerit *Deum prædeſtinaſſe homines ad malum.*

Ex Concil. Trid. Deus non facit peccata, ſed permittit tantum.

21. S. Auguſt. ſępè eiuſmodi blasphemiam impugnauerat. Nam in lib. 13. de Trinit. cap. 12. dixit. *Modus iſte, quo traditus eſt homo in Diaboli poteſtatem, non ita debet intelligi, tamquam hoc Deus fecerit, aut fieri iuſſerit; ſed quia tantum permiſerit, iuſtè tamen.* In lib. 5. cont. Iul. cap. 4. habet. *Nos certè ſi eos; in quos, nobis poteſtas eſt, ante oculos noſtros perpetrare ſcelera permittamus, rei cum ipſis erimus. Quam verò innumerabilia ille* (ideſt Deus) *permittit fieri ante oculos ſuos; quæ vtique ſi noluiſſet, nulla ratione permitteret; & tamen iuſtus; & bonus eſt, & quod præbendo patientiam, dat locum pœnitentiæ, nolens aliquem perire*: & infra explicans illud *Rom. 14. tradidit eos in paſſiones ignominiæ*, dicit, *hoc facere permittendo, miris, & ineffabilibus modis. Qui non facit voluntates malas; ſed vtitur eis, vt voluerit, cum aliquid iniquè velle non poſſit.*

Ex Auguſt. ſępè.

22. In Epiſt. 89. ait, *Dictum eſt, ne nos inducas in tentationem, quod intelligitur, ne nos inferri deſerendo permittas.* In lib. 2. de peccat. mort. & remiſſ. cap. 19. inquit, *extolli quippe in ſuperbiam propriæ voluntatis eſt hominum, non operis Dei. Neque enim ad hoc eos compellit, aut adiuuat Deus.*

Deus non facit homines peccare, ſed permittit eos vti libero arbitrio.

23. Præterea idem S. Doctor in reſponſione ad articulos ſibi falsò impoſitos, ad 10. qui continebat,

ſicut arborum, & herbarum; ſicut denique foliorum, & capillorum noſtrorum: & *in pſalm.*138. dicitur, *Ecce tu Domine cognouiſti omnia nouiſſima, & antiqua, & cogitationibus tuis non eſt, qui ſimilis ſit tibi*. Omnes autem interpretes huius pſalmi, docent Deum omnia futura ab ęterno decreuiſſe, ac prępuidiſſe; ſcientia enim Dei coęua, & coęterna eſt Deo, & nihil noui temporaliter poteſt ei accidere. S. Auguſt. ad *Simplicianum lib.*2.*qu.*2.& de *Ciuit.lib.*11. *cap.*21. inquit, quòd Deus eodem modo ſemper cognoſcit omnia, tàm pręſentia, quàm pręterita, & futura; *Neque aliter nouit facta, quàm fienda*, Ideoque, cùm cognoſcat aliquos ęterna pœna fore plectendos, cognoſcatque ab ęterno, neque illi ea pœna eſſent plectendi, niſi ad eam Deus ipſe illos addixiſſet, & condemnaſſet; ſequitur euidenter, quòd ex tunc iudicium illud condemnationis fecerit.

Ex paritate prędeſtinationis, quæ ab ęterno facta eſt.

13. Prob. 2. paritate Prædeſtinationis. Hęc enim vt in antecedenti Opuſc. viſum eſt ab ęterno facta fuit, cùm ſcilicet poſt pręuiſionem peccati Adę, & totius humani generis cum eo lapſi; *quia in eo omnes peccauerunt*, Deus ex tota illa maſſa perditionis ex ſua miſericordia aliquos diſcreuit ordinando ad gloriam, alios verò ex iuſtitia reliquit in maſſa illa perdita, quorum aliquos ex ſuo inſcrutabili iudicio decreuit permittere, vt in originali, & infantili vita decederent, & ad ęternam damni pœnam damnauit: alios verò permittere, vt in adulta, alios in adultiore; alios vſque ad ſenectam viuere, & permittere, vt ſuo libero arbitrio cum gratia tamen ſufficienti, (vt dicam poſtea) viuerent; & vidit peccaturos fore magis, vel minus, & in peccato deceſſuros, & hos ad ęternam pęnam damni, & ſenſus

ſus aliquibus maiorem, alijs minorem pro criminum grauitate, ex tunc damnauit. Et hic eſt(vt infra dicemus) ſecundùm Auguſtinum reprobationis ordo.

14. Prob. ex S. Proſpero in reſp. ad 15. Gallorum capitulum. *Dubium non eſt ſine vlla temporali differentia Deum, & preſciſſe ſimul, & prædeſtinaſſe, quę ipſo erant authore facienda, vel quæ malis meritis iuſto erant iudicio retribuenda.* Ergo vtrumque ab æterno factum eſt. Ex S. Proſpero.

15. Prob. ex S. Fulgentio in *lib. de Veritate Prædeſtinationis, & Gratię*, dicente, *Deus, ſicut numquam futurarum rerum fuit inſcius, ita nec miſericordię, aut iudicij ſui fuit ignarus, ſed ſicut ſemper omnia futura bona, & mala præſciuit; ſic omnia opera gratiæ, & iuſtitiæ ſuæ incommutabili prædeſtinatione diſpoſuit.* Et infra. *Non ſolum ea diſpoſuit, quæ ipſe gratis, quibus vellet, donaret, vt bonus; verum etiam illa, quæ & bonis, & malis redditurus eſſet, vt iuſtus*: ab ęterno ergo facta eſt electio bonorum, & reprobatio malorum. Neque de hoc vllus dubitauit; ſed de modo, ac ordine, & motiuis vtriuſque diuini decreti. Ex S. Fulg.

CAPVT III.

Quanam ſit efficiens cauſa reprobationis malorum.

16. ADu. quòd quæſitum hoc multa compręhendit diſtinctè diſcutienda. Primum eſt, an intellectus, vel voluntas Dei, vel vtraque potentia ſit cauſa efficiens reprobationis. Secundum eſt, an Deus abſoluta ſua voluntate, nullo habito ad demeritum reſpectu, efficienter reprobaue- Multa cōpræhendit hoc quęſitum, & quę

bauerit; an verò ſuppoſita demeriti præſciētia: et de hoc diſcurremus in ſequenti capite cōtra Caluinum. Tertium eſt, an ęqualiter Deus omnes malos reprobet, vel aliquem ordinem ſeruet. Quartum, an ante, vel poſt pręuiſionem lapſus Adæ inficientis totum humanum genus, reprobauerit malos ab æterno. Quintum, an ante, vel poſt pręuiſionem vltimi peccati Adultorum. Hęc, & alia his affinia eſſent diſcutienda pro adęquata huius quęſiti ſolutione: quia tamen prolixa, & confuſa nimis euaderet ſolutio; aliqua hìc, aliqua infra erunt explicanda.

Voluntas diuina eſt cauſa efficiens reprobationis.

17. Dico ergo primò. Licet intellectus diuinus pręſuppoſitiuè per ſcientiam malorum reprobandorum concurrat ad eorum reprobationem; tamen cauſa efficiens illius eſt Dei voluntas, qua aliquos excludit à vita ęterna, & deſtinat ad pęnam ęternam.

18. Prob. prima pars. Ex ordine, quem in operando inter ſe genericè ſumptæ ſeruant iſtę potentiæ, *nihil enim volitum, quin præcognitum*. Et ſicut prædeſtinatio pręrequirit præſcientiam eorum, qui prędeſtinandi ſunt, ita & reprobatio: immò vtraque actio ab Auguſtino appellari ſæpè ſolet pręſcientia, & eò magis, quia potentiæ iſtę in Deo ſunt realiter idem; ideòque, ſicut omnis Dei actio ad extra requirit intellectum, ac voluntatem, ſic & reprobatio.

Omnia creata à Dei voluntate pendent.

19. Prob. ſecunda pars, primò. Omnia, quæ à Deo fiunt, aut fient ad extra, cùm ſint cōtingentia, ab eius voluntate pendent; *omnia enim quæcumqe voluit fecit in Cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis*. *Pſal.* 134. Secundò ad caſum noſtrum, prob. ex *Rom.* 9. vbi Paulus ex Malachiæ 1. electionem Iacob, & reprobationem

Eſau

Eſau ſic refert à Deo reuelatam illi Prophetæ. *Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali (vt ſecundum electionem Dei propoſitum maneret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Eligere autem, & odio habere ſunt actus voluntatis; ergo. Tertiò idem Apoſtolus ibidem ad idē probandum refert dictum Dei reuelatum Moiſi Exodi 33. 20. *Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit*; & ipſe Paulus ſubdit, *igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni, quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra*. Ecce quòd omnia bona, vel mala pœnę in creaturis rationabilibus à Dei voluntate pendent; ideò concludit, ergo *cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*. Poſtea facit contra ſe argumentum. *Dicis mihi, quid adhuc quæritur? Voluntati enim eius quis reſiſtit?* Reſpondet, *ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ*, &c. Ecce quomodò clarè docet Paulus, quòd electio aliquorum, & reprobatio aliorum à Dei voluntate ſunt. An verò ex aliquo demerito fiat reprobatio, an verò ex nullo demerito, ſed ex mera Dei voluntate volente homines perdere (vt impiè docuit Caluinus, malè intelligens S. Auguſtinum) in ſequenti capite videbimus.

Alia Scripturę loca ad idem.

Clarè Paulus docet à Dei voluntate pendere prędeſtinationem, & reprobationem.

20. Prob.

20. Prob. 2. Concluſio ex diuerſis S. Auguſtini dictis. 1. *In epiſtola 105. Cur autem iſtum potius liberet, quàm illum, ſcrutetur, qui poteſt iudiciorum eius tàm magnum profundum; verumtamen caueat præcipitium*. At nota contra Caluinum, quòd Auguſtinus loquitur de tota hominum maſſa cum Adamo (*in quem omnes peccauerunt*) lapſa, non verò de hominibus in ſua pura natura conſideratis, quaſi aliquos ex eis ſine vlla penitus culpa voluerit perdere. Nam in *lib. 1. ad Bonif. cap. 20.* inquit, *iam quomodo iſta diſpenſet faciens alios ſecundum meritum vaſa iræ, alios ſecundum gratiam vaſa miſericordiæ; quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit*? Sed de hoc argumento diffusè loquemur in cap. ſequenti; ſufficit nunc ſcire, quòd non ex fato, neque ex naturali neceſſitate homines ſint reprobi; ſed ex Dei voluntate efficienter ex aliqua tamen culpa ſaltim originaliter, ſaltim radicaliter, vt poſtea dicetur.

Ex Auguſt.

Caluinus malè intelligit Auguſtinum.

21. Confirmatur ex eodem in *lib. de Prædeſt. Sanct. cap. 8.* vbi ſupponens, quòd Deus ex hominibus lapſis ob Adæ peccatum, aliquos liberet, non alios, dicit, *Cur autem iſtum potius, quàm illum liberet, incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Melius enim, et ſic audiuimus, et ſic dicimus, ò homo tù quis es, vt reſpõdeas Deo? quã dicere audeamus, quaſi nouerimus, quòd occultum eſſe voluit, qui tamen aliquid iniuſtum velle non potuit*. Igitur voluntas Dei (ſuppoſita præuiſione lapſus omnium hominum cum Adamo) eſt cauſa efficiens, tàm prædeſtinationis ex miſericordia, quàm reprobationis ex iuſtitia. Cur verò, cum illis vtatur miſericordia, & cũm iſtis iuſtitia, nulli hominum reuelatum eſt; neque Apoſtolus nobis cauſam manifeſtauit, ſed clamauit, ò

homo

homo tù quis es, vt reſpondeas Deo? vt ſupra dictum eſt. Voluntas tamen Dei reprobauit, & ex motiuo iuſtitiæ id fecit; cur autem in hos, non in illos iuſtitiam voluit exercere, hoc eſt ignotum, & incompræhenſibile; quòd verò ex iuſtitia fecerit, iam reuelatum eſt, vt Paulus innuit *Rom. 9.* vt patuit.

22. Confirmatur 2. ex eodem *lib. 2. de pecc. mor. &c. cap.* 18. vbi inquit, *Quarè autem illos velit conuertere, illos pro auerſione punire; quamquam, & in beneficio tribuendo, nemo iuſtè repræhendat miſericordem, & in vindicta exercenda nemo iuſtè repræhendat veracem*, nempè iuſtum; *conſilium tameo occultioris iuſtitiæ penes ipſum eſt*. Ad voluntatem ergo Dei iuſtè operantis refert ſententiam reprobationis.

Alia plura Auguſt. loca id probantia.

23. Confirmatur 3. ex eodem Auguſtino, qui ſæpè tàm electionem ad gloriam, quàm deſtinationem malorum ad pœnam appellat prædeſtinationem à Dei voluntate procedentem. Tract. 100. in Ioann. ait, *Deus amat ſuum in vitioſis ſanationis beneficium, vel damnationis iudicium*. In lib. 1. de anima cap. 11. dicit. *Benè vtens & malis tamquam ſummè bonus, ad eorum damnationem, quos iuſtè prædeſtinauit ad pœnam*: in tractat. 107. ait, *filius perditionis dictus eſt traditor Chriſti, perditioni prædeſtinatus*: in tract. 110. inquit. *Ne cum hoc mundo damnemur. Pro iſto mundo non rogat, neque qui ſit prædeſtinatus ignorat*. In lib. Iudicum, quæſt. 40. ait, *Inimici omninò pœnis gehennæ prædeſtinati, vbi erit fletus, & ſtridor dentium*. Patet ergo, quòd ſicut electio aliquorum ad gloriam, quæ dicitur prædeſtinatio ad vitam, eſt à voluntate diuina miſericordiam exercente; ita reprobatio aliorum, quę eſt prędeſtinatio ad mortem,

Interdum reprobationem Auguſt. appellat prædeſtinationē ad pęnam.

tem, ac ſupplicium ęternum ab eadem diuina eſt voluntate. An verò ex delicto hominum, vel ex abſoluta Dei voluntate volente homines perdere, in ſequenti capite dicitur.

CAPVT IV.

An Deus ex mera ſua voluntate, ſine motiuo culpæ, homines reprobauerit, vel peccata reproborum efficaciter voluerit.

Impiè Caluinus docet Deum, ſua mera voluntate homines reprobaſſe & peccata eorum decreuiſſe.

24. AD Du. Ioannem Caluinum Hæreſiarcam, huius ſententiæ impię fuiſſe Authorem, quòd nempè Deus abſoluto ſuo decreto abſque vllius culpæ præuiſione homines reprobauerit, & ad æternam pœnam deſtinauerit; immò, & decreto pariter abſoluto, omnia hominum peccata etiam quoad culpam decreuerit; & tandem quòd homines, & abſoluta neceſſitate reprobi naſcantur, & abſoluta neceſſitate peccent. Id docuit in ſuis inſtitutionibus lib. 3. cap. 12. per totum, & in §.5. ait, *Prædeſtinationem, qua Deus alios in ſpem vitæ adoptat, alios adiudicat æternæ morti, eſſe decretum æternum, quo apud ſe conſtitutum habuit, quod de vnoquoque homine fieri vellet*: in §.6. inquit, *Deum nutu, conſilioque ſuo ordinaſſe, vt inter homines naſcantur ab vtero certę morti deuoti, qui ſuo exitio ipſius nomen glorificent, nec alia ratione, ea quæ futura ſunt, præuidet, niſi quia ita vt fierent, decreuit*: in §.7. dicit, *Decretum fuiſſe à Deo, vt ſua defectione periret Adam, & eorum frigidum eſſe commentum, qui dicunt liberi arbitrij fuiſſe, vt fortunam ipſe ſibi fingeret, Deum verò nihil deſtinaſſe, niſi, vt pro merito eum tractaret.* Poſtea dicit, quòd eodē Dei abſoluto decreto factū eſt, vt om-

Blaſphemiæ multę Caluini.

omnes homines inimici illius naſcerentur, & inſimulat Theologos Catholicos, qui pro omnibus hominibus concedunt hoc abſolutum decretum, & non pro Adamo, his verbis. *Quid eos prohibet fateri de vno homine* (ideſt Adamo) *quod inuiti de toto humano genere concedunt? Cunctos mortales in vnius perſona morti æternæ mancipatos fuiſſe Scriptura clamat. Vndè factum eſt, vt tot gentes vna cum liberis ſuis infantibus æternæ morti inuolueret lapſus Adæ abſque remedio?* ſubdit poſtea, *Decretum horribile, fateor, inficiari tamen nemo poterit, quin præſciuerit Deus, quem exitum habiturus eſſet homo antequam ipſum conderet; & ideò præſciuerit; quia decreto ſuo ſic ordinarat.* Tandem inquit, *lapſus eſt primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat. Cur cenſuerit, nos latet.* Hæc eſt ſumma huius capitis de errore Caluini, qui docet, Adamum non peccaſſe ſuo libero arbitrio, & cum eo omnes homines, vt Paulus docet, Deo permittente; ſed dicit, quòd Deus voluit efficaciter, vt ipſe peccaret, & cum eo omnes illius peccato voluit eſſe inuolutos, nullo habito reſpectu ad voluntariam, & liberam tranſgreſſionem Adę; & ſic voluiſſe abſolutè reprobationem multorum: Quam ſententiam Caluiniſtæ veri mordicùs defendunt, & gloriantur, quòd in hoc ſequantur S. Auguſtinum: Ideò Anglus quidam, non multis ab hinc annis, de hac materia pro Caluino librum ſic prætitulauit, *Doctrinæ Ioannis Caluini de abſoluto reprobationis decreto, defenſio.* Et alijs in locis impiè etiam docet, Deum velle efficaciter omnia reproborum peccata, & facere, vt ea faciant, & excæcare eos, ne lumen veritatis videant; hoc autem facere per Sathanam, tamquam miniſtrum, ipſum verò Deum eſſe cauſam efficientem erro-

Caluinus Catholicos deridet Theologos

Caluinus docet Deū efficaciter voluiſſe, quòd Adā peccaret.

 ris,

ris, ſicut in bonis eſt cauſa efficiens actuum bonorum, & Charitatis. Hoc poſito

25. Dico. Deus non reprobauit homines abſoluto decreto nullo habito reſpectu ad culpam aliquam, quaſi ex ſuo libito voluerit homines ad ęternam pœnam damnare. Eſt de fide.

Deus non reprobauit ex ſua mera voluntate, nulla præuiſa culpa.

26. Prob. 1. De fide eſt, Deum eſſe iuſtum iudicem in præmiando, & puniendo; ſed ſi modo Caluiniano reprobaret, non eſſet iuſtus iudex, ergo. Maior ex pluribus Scripturæ locis probatur pſal. 10. *Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius*: pſal. 111. *Miſericors Dominus, & iuſtus*: pſal. 118. *Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum*: pſal. 144. *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis*; & alibi ſæpè in omnibus libris canonicis Veteris Teſtamenti. Ex Nouo quoque multa deſumi poſſunt loca; Ioan. 5. 10. *Iudicium meũ iuſtum eſt*; & in c. 17. 25. Chriſtus hoc digno encomio Deum inuocat. *Pater iuſte*, & c. 2. Timot. 4. loquens de pręmio ſibi, & alijs Sanctis à Deo reddendo, inquit Apoſtolus, *repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex; non ſolum autem mihi, ſed & ijs, qui diligunt aduentum eius*. Ex epiſt. 1. Ioan. *fidelis, & iuſtus eſt Deus*. Apocal. cap. 15. *Iuſtæ, & veræ ſunt viæ tuæ*. Idem replicatur *in cap. 16. 5. & 7. & in cap. 19. 2.* & quoniam Iob in ſuis tribulationibus *in cap. 9. 23.* dixerat, *Deus flagellat me ſine cauſa*, acriter à Deo repræhenditur his verbis, *Condemnas me, vt tu iuſtificeris*. Hęreticum ergo eſt iniuſtitiam in Deo admittere.

Plura Scripturæ loca de iuſtitia Dei.

Min. primi argumenti prob. Si Deus reprobauit, & decreuit inferre pœnam æternam hominibus, abſque præuiſo demerito, & aliquibus maiorem, alijs minorem, non eſſet iuſtus; *quia iuſti-*

tia

tia eſt virtus ius ſuum vnicuique tribuens pro dignitate ſua; & ideò de fide eſt, *quod Deus reddet vnicuique ſecundum opera eius*, pſal.61. etſi ergo Deus, vt abſolutus Dominus poſſet omnes homines ad pœnas æternas damnare, vel annihilare, tamen nec ita facit, nec ex Sacra Scriptura reuelatum habemus, quòd velit ſic facere; ſed habemus oppoſitum; & quòd non odit nos, *nihil odiſti eorum, quę feciſti*, Sap. 12. 23. & quòd *non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat*; & quòd *apud Deum non ſit iniquitas*, ſeu crudelitas, ſed miſericordia cum iuſtitia: *miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Miſericors Dominus, & iuſtus, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius*; & innumerabilia dicta his ſimilia leguntur in ſacro textu: ſi autem Deus, vt impiè dicit Caluinus, abſoluto decreto, ſine reſpectu ad culpam, homines reprobaſſet, damnando ad æternam pœnam, & ad peccandum, vt eis pœnam infligeret, nulla in eo appareret miſericordia, neque commutatiua, ſeu diſtribuitiua iuſtitia. **Ex Caluini doctrina Deus non eſſet iuſtus.**

27. Prob. 2. Si Deus decreto abſoluto voluit ab ęterno aliquos perdere deſtinando, & ad ęternam pœnam, & ad peccandum, tolleretur omnis humana libertas in eis; neceſſitate enim antecedenti compellerentur ad peccandum; ſed hoc contra fidem eſt, quia Deus creauit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui, &c. vt dictum eſt *in Opuſc. præcedenti cap. 5.* vbi egimus de libertate Prædeſtinatorum, de quibus maior eſt difficultas ob efficaciam auxiliorum, quę illis ad rectè operandum conferuntur. **Argum. ad impoſſibile ducens, quia homines neceſſitate compulſi peccarent.** **Homo non eſſet liber.**

28. Prob. 3. ex S. Auguſtino in lib. 1. operis imperfecti cont. Iul. cap. 34. *neque enim ſub Deo iuſto miſer eſſe quiſpiam, niſi mereatur, poteſt*. In

xerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere; ſed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permiſſiuè ſolum, ſed etiam propriè, & per ſe, adeò ut ſit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, anath. ſit. Hoc idem fuerat decretum in Concil. Arauſ. 2. circa finem. Idem Concil. Trid. *ſeſſ. 6. can.* 17. Anathema pariter dicit, eum, qui dixerit *Deum prædeſtinaſſe homines ad malum.*

Ex Concil. Trid Deus non facit peccata, ſed permittit tantum.

21. S. Auguſt. ſæpè eiuſmodi blaſphemiam impugnauerat. Nam in lib. 13. de Trinit. cap. 12. dixit. *Modus iſte, quo traditus eſt homo in Diaboli poteſtatem, non ita debet intelligi, tamquam hoc Deus fecerit, aut fieri iuſſerit; ſed quia tantum permiſerit, iuſtè tamen.* In lib. 5. cont. Iul. cap. 4. habet. *Nos certè ſi eos; in quos, nobis poteſtas eſt, ante oculos noſtros perpetrare ſcelera permittamus, rei cum ipſis erimus. Quam verò innumerabilia ille* (ideſt Deus) *permittit fieri ante oculos ſuos; quæ vtique ſi noluiſſet, nulla ratione permitteret; & tamen iuſtus; & bonus eſt, & quod præbendo patientiam, dat locum pœnitentiæ, nolens aliquem perire:* & infra explicans illud *Rom.* 14. *tradidit eos in paſſiones ignominiæ*, dicit, *hoc facere permittendo, miris, & ineffabilibus modis. Qui non facit voluntates malas; ſed vtitur eis, vt voluerit, cum aliquid iniquè velle non poſſit.*

Ex Auguſt. ſæpè.

22. In Epiſt. 89. ait, *Dictum eſt, ne nos inducas in tentationem, quod intelligitur, ne nos inferri deſerendo permittas.* In lib. 2. de peccat. mort. & remiſſ. cap. 19. inquit, *extolli quippe in ſuperbiam propriæ voluntatis eſt hominum, non operis Dei. Neque enim ad hoc eos compellit, aut adiuuat Deus.*

Deus non facit homines peccare, ſed permittit eos vti libero arbitrio.

23. Præterea idem S. Doctor in reſponſione ad articulos ſibi falsò impoſitos, ad 10. qui continebat,

tinebat, *quod adulteria, & corruptiones virginum ſacrarum ideò contingant, quia illas Deus ad hoc prædeſtinauit, vt caderent*, ſic reſpondet. *Deteſtanda, & abominanda opinio eſt, quæ Deum cuiuſquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit authorem, cuius prædeſtinatio numquam extra iuſtitiam eſt. Non ergo caſus ruentium, neque malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædeſtinatio Dei, aut excitauit, aut ſuaſit, aut impulit.*

S. Auguſt. acriter impugnat hoc falſum dogma.

24. Item in lib. de Gen. ad lit. vnico imperfecto cap. 5. docet, *Deum non eſſe Authorem vitiorum noſtrorum, ſed ordinatorem, cum eo loco peccatores conſtituit, & ea perpeti cogit, quæ merentur. Quædam ergo, & facit Deus, & ordinat; peccatores autem, vt peccatores ſunt, non facit, ſed ordinat tantum.* Idem S. Auguſt. lib. 83. qu. 71. & in lib. de Prędeſtinatione Dei cap. 4. inquit. *Deus nullius mali eſt author, ſed totius boni author eſt.*

Argumen. contr.

Obijci poteſt contra hanc ſecundam Concluſionem primò, ex Theſſal. 2. cap. 2. *mittet illis* (ideſt reprobis) *Deus operationem erroris, vt credant mendacio*; igitur eſt in aliquibus author peccati.

25. Reſp. ex S. Auguſt. de Ciuit. lib. 20. cap. 19. *Nec dubitauit Apoſtolus addere, & docere, mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio; Deus enim mittet, quia Diabolum facere iſta permittet, iuſto ipſe iudicio, quamuis faciat ille iniquo, malignoque conſilio.* Permittit ergo Deus, vt Diabolus, caro, mundus, & mali homines etiam bonos tenteut, & permittit interdum, vt vtrique ſuo libero arbitrio ad malum etiam vtantur, vt ex *Pſalm.* 80. 13. Deus oſtendens, quòd non deſerit hominem, niſi deſeratur, & ideò permittit homines peccare, ait, *Et non audiuit populus meus vo-*

Ex S. Aug. Deus permittit, vt homo vtatur libero arbitrio in malum.

cem meam, & Iſrael non intendit mihi, & dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis. At non propterea Deus ipſe in illis peccatum facit, aut præcipit, vt faciant, aut cum eis operatur ad faciendum, licet ex natura ſuæ omnipotentiæ, qua cum omni creatura ad earum actiones concurrit, etiam cum peccatoribus ad materiale peccati concurrat, non ad formale.

Obijci poteſt 2. illud Rom. 9. vbi, cùm adduxiſſet ſimilitudinem figuli, quòd Deus quoſdam homines facit vaſa honoris in miſericordiam, quoſdam verò vaſa contumeliæ in iuſtitiam, & iram, exemplificans de ſecundis, inquit. *Dicit enim Scriptura Pharaoni. Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra.* Notorium autem eſt in Sacro Textu, quomodo Deus excitauit Pharaonem in crudelitate contra populum Iſraeliticum deſerendo eum, indurando cor eius, cùm videret tot mirabilia; in libro enim Exodi à capite 4. vſque ad 14. per quindecim vices refertur, quòd Deus dixerit, *indurabo cor Pharaonis*, & quòd *induratum fuerit cor Pharaonis* (qui Cencres vocabatur:) ergo Deus videtur fuiſſe principalis author peccatorum Pharaonis. Et ſic dici poteſt de alijs, qui à Deo deſeruntur, & obdurantur, ac obcæcantur.

Ex Apoſt. argum.

Deus indurat, vt patet de Pharaone.

26. Reſp. primò, quòd argumentum eſſet ſoluendum *in tract. de concurſu Dei cum creaturis, & in tract. de auxilijs*, vt faciam in Opuſc. 3. Aliqua etiam dicam infra in *cap. 6.* de effectibus reprobationis, vbi loquar de hac permiſſione ad peccandum. Pro nunc verò cum vno tantùm, ſed Angelico Doctore ad hoc argumentum de de-

ſer-

Reſponſio ex S. Thoma.

ſertione, induratione, ac permiſſione Dei, vt quis peccet, reſpondebo. S. Thom. in Comment. Epiſt. ad Rom. lect. 3. declarans prefata verba, *Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtenderem in te virtutem meam*, dicit, *Quod quidem non eſt intelligendum hoc modo, quòd Deus in homine cauſet malitiam; ſed eſt intelligendum permiſſiuè; quia ſcilicet ex iuſto ſuo iudicio permittit aliquos ruere in peccatum propter præcedentes iniquitates, ſicut ſupra primò dictum eſt, Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum: ſed aliquid aliud videtur mihi in hoc ipſo intelligendum, quia inſtinctu quodam interiori mouentur homines à Deo ad bonum, & ad malum; Vndè Auguſtinus dicit in lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 20. quod Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandum eorum voluntates quòcumque voluerit, ſiuè ad bonum pro ſua miſericordia, ſiuè ad malum pro meritis eorum. Vndè Deus dicitur ſæpius ſuſcitare aliquos ad bonum; dicitur etiam ſuſcitare aliquos ad malum. Nam ad bona inclinat hominum voluntates directè, & per ſe, tamquam author bonorum, ad malum autem dicitur inclinare, aut ſuſcitare homines occaſionaliter in quantum ſcilicet Deus homini aliquid proponit, vel interius, vel exterius, quod quantum eſt de ſe eſt inductiuum ad bonum, ſed homo propter ſuam malitiã peruersè vtitur ad malum, &c. & ſimiliter Deus quantum eſt de ſe inſtigat hominem ad bonum, puta Regem ad defendendum iura regni ſui, vel ad puniendum rebelles; ſed hoc inſtinctu bono malus homo abvtitur ſecundum malitiam cordis ſui; & hoc modo circa Pharaonem accidit, qui cum à Deo exaltaretur ad Regni ſui tutelam abuſus eſt hac excitatione in crudelitatem.*

Quomodo ex S. Thoma Deus permittit peccata.

Optima quidem in hoc, & ſimilibus caſibus Sancti Thomæ ſpeculatio, quando nempè materia,

ria, ad quam excitatur homo, eſt capax boni, & mali, tunc enim dici poteſt, quòd Deus excitet ad illum ob finem bonum;at ſi materia non eſt capax boni v. g. furtum, adulterium, blaſphemia, &c. quæ non ſunt boni capacia, dici nequit,quòd ad ea excitet Deus, ſicut inquit Iacobus Apoſtolus, *Nemo cum tentatur, dicat, quod à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum eſt. Sed vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.* In his ergo peccatis Deus permiſſiuè tantùm concurrit, vt inquit Auguſtinus, omneſqueDoctores tenẽt,& ad materiale peccati influit, quia eſt omnipotens, & cauſa prima, ſine qua nihil fieri poteſt. At de hoc argumento latiùs loquar in capitibus octauo, & nono.

In quibus caſibus applicatur doctrina S.Thomę.

In cap.8.& 9.fuſiùs de hoc agetur

CAPVT V.

An ex motiuo peccati, & cuius, Deus aliquos homines reprobauerit.

27. AD 1. & ſuppono *ex tract. de Voluntate, ac Prouidentia Dei*, quòd Deus ab ęterno decernens creare homines, & caput omniũ Adamum,decreuit creare eos liberos. 2. decreuit conferre Adamo præter alia(de quibus loqui non eſt neceſſarium) iuſtitiam orignalem,& auxilium gratiæ, ſine quo benè operari non poſſet. 3. decreuit in voluntate Adami complicare voluntates omnium hominum pro obſeruantia primi pręcepti Adamo imponendi, ità quòd ſi illud obſeruaret,tàm Adamo,quàm omnibus hominibus prodeſſet pro perſeuerantia ſtatus innocentiæ; ſi verò Adam tranſgrederetur præceptum illud; illa tranſgreſſio noceret, tàm Adamo, quàm alijs omnibus in ammiſſione diuinæ gratiæ, ſeu filiationis Dei adoptiuæ, iuſtitiæ originalis, ac ſtatus

Ordo decretorum Dei ab æterno circà creatio nem hominum, prædeſtinationem,& reprobationem.

tus innocentiæ . 4. decreuit præcipere Adamo, ne de ligno ſcientiæ boni, & mali comederet, cum comminatione mortis ſi comederet . 5. decreuit permittere, vt Adam ſuo libero arbitrio vteretur, & auxilio illi offerendo, ſi vti vellet. 6. præuidit, quòd Adam non eſſet vſurus diuino auxilio in obſeruando præceptum hoc, ſed eſſet vſurus ſuo libero arbitrio, & tranſgreſſurus præceptum, comedendo de ligno vetito; & ſic tàm pro ſe, quàm pro alijs omnibus ammiſſurus eſſet gratiam, ſeu amicitiam, ac filiationem Dei adoptiuam, ſtatum innocentiæ, & habitationem Paradiſi terreſtris. His autem decretis factis, & lapſu Adæ, cum tota poſteritate, præuiſo, deuenit ad decreta prędeſtinationis aliquorum, & reprobationis aliorum. Hæc omnia ſupponenda ſunt iuxta S. Auguſtini doctrinam.

Decretum Dei de concurrēdo ad omnes hominum actus.

28. Adu. 2. quòd præter alia decreta, quæ Deus condidit, tàm circa prædeſtinatos, quàm circa alios non prædeſtinatos, hoc fuit vnum de concurrendo cum eis ad omnes eorum actus; ad bonos quidem poſitiuè, tàm ad materiale eorum, quàm ad formale, ideſt ad bonitatem quoque eorum: ad malos verò non eodem modo, vt poſtea dicam, ſed permiſſiuè tantùm; & hoc modo per omnes ſaluatur, quomodo Deus non ſit author peccati, nec ad illud concurrat per ſe, vt ait Concil. Trid. ſed permiſſiuè tantùm.

Permiſſiuè Deus concurrit ad peccatum.

29. Adu. 3. quòd vt ſuppono ex *tract. de ſcientia Dei*, Deus ab æterno nouit omnes actiones, ſiue bonas, ſiue malas, quæ à quouis homine toto vitæ tempore eliciendæ ſunt, ex *Pſal. 138. Tu Domine cognouiſti omnia nouiſſima, & antiqua*: neque de hoc eſt controuerſia in ſcholis. Omnes enim fatentur, Deum præuidiſſe omnia hominum

Ab ęterno Deus nouit omnia futura.

Digitized by Google

minum peccata, toto eorum vitæ tempore patranda; & multos in eis deceſſuros, & ex horum præuiſione illos reprobaſſe. Immò, vt in *Opuſc. praced.* patuit, Theologi multi, prædeſtinationem quoque ex bonorum operum in gratia, & cum auxilio diuinæ gratiæ faciendorum præſcientia factam eſſe docent.

30. Adu. 4. quòd cùm inter reprobatos adſint diuerſi, ætatis, ſexus, conditionis, & graduũ pœnarum ad quas deſtinati ſunt, ordines; priùs de generali motiuo reprobationis agemus; deinde de particularibus, ſed ſub generali contentis. His ſuppoſitis

31. Dico 1. Secundùm S. Auguſtinum, & veritatem, Deus neminem reprobauit, niſi poſt pręuiſionem peccati Adæ influentis in omnes poſtęros, & poſt pręuiſa iſtorum peccata, reſpectiuè. Ex præuiſione peccati Adæ, & aliorum facta fuit reprobatio.

32. Prob. ex S. Auguſt. *in lib. 1. operis imperfecti contra Iulianum cap. 65.* vbi diſcutiens illud Apoſtoli, *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in onnes homines pertranſiit*, inquit, *quia iuſtum non erat, ſine crimine tranſire ſupplicium:* & *in cap. 130.* ait, *Vaſa iræ dicit, quæ ſunt perfecta in perditionem; quod iniuſtum eſſet, niſi omnibus ex vno in condemnationem venientibus, iam damnata maſſa eſſet.*

33. Confirmatur ex eodem in epiſt. 106. *Piè namque, & veraciter creditur, Deum nocentes, atque impios iuſtificando à pœnis liberare; quemquam verò immeritum, & nulli obnoxium peccato, ſi Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate nõ creditur;* & infra. *Quæ cum ita ſint, audeant diſputare, & quibus poſſunt perſuadere contendant, Deum iuſtum, apud quem non eſt iniquitas, paruulos à peccatis proprijs innocentes, ſi nec illo ex Adam obligati, & obſtri-* Multa S. Auguſtini dicta.

obſtricti ſunt, morte perpetua damnaturum, quod abſurdiſſimum eſt, & à iuſtitia Dei alienum. Igitur ob peccati præuiſionem, ſaltem originalis pro paruulis, facta eſt reprobatio. 3. S.Auguſt. alijs in locis de hoc argumento plura dicit; in lib.de vnitate Trinitatis cap.7. ait. *Non enim iniuſtitia eſt apud Deum, vt damnet eos, qui nihil omninò peccauerunt*. In lib.1. cont.Iul. cap. 7. ait. *Iam tu reſponde, vtrum Deus iuſtus, nulli obnoxium peccato imaginem ſuam priuare vita poſſit æterna?*

Paruuli ob originale tantum reprobati.

34. Sanctus Fulgentius lib.1. ad Monimum, circa finem, inquit, *Tales ad interitum prædeſtinauit, quia talibus iuſtæ punitionis ſupplicium præparauit. Quod vtique manifeſto Dominus ipſe ſermone perdocuit in eo, quod à ſe oſtendit paratum non ſolum regnum, vbi lætentur boni, ſed & ignem æternum, vbi crucientur mali. Bonis etenim dicturus eſt, venite benedicti Patris mei, percipite Regnum vobis paratum à conſtitutione mundi. Malis autem dicturus eſt, ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. Ecce ad quid Dominus iniquos, & impios prædeſtinauit, ideſt, ad ſupplicium iuſtum, non ad aliquod opus iniuſtum, ad pęnam, non ad culpam.*

S.Fulgentius idem docet, ob peccata præuiſa factam reprobationem.

35. Prob. tandem ex *Matth.* 25. vbi Saluator prædicit, quid dicturus, & facturus ſit cum reprobis in die iudicij; *Tunc dicet his, qui à ſiniſtris eius erunt, ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius*. Et aſſignat rationem huius ſententiæ; *eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, ſitiui, & non dediſtis mihi bibere.* &c. Si igitur propter peccata damnat, propter hæc damnare decreuerat; vt enim in *cap.* 2. dixi, reprobatio, immò, & omnia alia decreta Dei, *vt ex Opuſc.*1.*cap.*2.ab æterno facta ſunt.

Ex S. Scriptura.

36. Di-

36. Dico 2. ad particularia deſcendendo, Paruuli, qui damnantur ſine baptiſmo nunc, aut olim ſine circumciſione in lege veteri, aut alio remedio in lege naturæ, ob hoc ſolum originale peccatum (in quo deceſſuri præuiſi ſunt) reprobati fuere. Paruuli ob ſolum originale reprobati.

37. Prob. & de fide ſupponitur; primò, quòd omnes paruuli ſine remedio contra originale, reſpectiuè pro omni tempore damnentur ad pœnam damni, id eſt negationem perpetuam viſionis, ac fruitionis, Dei, & S. Auguſtinus addit aliquam etiam ſenſus, licet (ait) mitiſſimam. 2. Quòd paruuli omnis ſtatus, ac legis incurrerint in peccatum originale, non enim fuerunt melioris conditionis paruuli Gentilium, & Iudæorum, quàm Chriſtianorum. 3. Quòd omnes indiguerint remedio aliquo à Deo deſtinato ad eius dilectionem. Nunc ſic arguo. Deus iuſtè ob aliquam culpam paruulos iſtos damnare ſtatuit ab æterno: Sed aliam in eis non præuidit, niſi originalem: Ergo ob iſtam tantùm reprobauit; quæ concluſio ex principijs fidei eſt euidens. In omni lege paruuli incurrerũt originale, & eguerunt remedio.

38. Prob. ex S. Auguſtino lib. 5. contra Iul. cap. 11. *Quis dubitauerit paruulos non baptizatos, qui ſolum habent originale peccatum, nec vllis proprijs aggrauantur in damnatione leuiſſima futuros, quæ qualis, & quanta erit, quamuis definire non poſſim; non tamen audeo dicere, quod eis, vt nulli eſſent, quàm vt ibi eſſent potius expediret.* Quamuis antea dixiſſet. *Ego autem non dico paruulos ſine Chriſti baptiſmo morientes, tanta pœna eſſe plectendos, vt eis non naſci potius expediret, cum hoc Dominus, non de quibuslibet peccatoribus, ſed de ſceleſtiſſimis, & impijſſimis dixerit.* Ex S. Aug.

39. Secundò ex eodem in lib. de Corrept. & Gra-

Gratia cap.7.vbi de diuerſitate reprobatorum, ſic de paruulis loquitur. *Qui per ætatem paruulam, nec credere potuerunt, ſed ab originali noxa ſolo poſſent lauacro regenerationis abſolui, quo tamen non accepto mortui perierunt, non ſunt ab illa conſperſione diſcreti, quam conſtat eſſe damnatam.*

S. Fulgentius ſequitur Auguſtinum.

40. S. Fulgentius ſequens Sancti Auguſtini ſententiam, tàm de cauſa damnationis, ac reprobationis, quàm de pœna etiã paruulorum, ſic loquitur, *in lib. de Fide ad Petrum cap. 3. Qualitas malæ vitæ ab infidelitate incipit, quæ ab originalis peccati reatu initium ſumit, in quo quiſquis viuere ita incipit, vt ante finiat vitam, quàm ab eius obligatione ſoluatur; ſi vnius diei, vel vnius horæ ſpatio anima illa vixit in corpore, neceſſe eſt eam cum eodem corpore interminabilia gehennæ ſuſtinere ſupplicia, vbi Diabolus cum Angelis ſuis in æternum arſurus eſt, qui & primus peccauit, & peccatum primis hominibus perſuaſit.*

Idem S. alibi paruulos ob originale reprobatos docet.

41. Idem in cap. 17. inquit, *firmiſſimè tunc, & nullatenus dubites, non ſolum homines iam ratione vtentes, verum etiam paruulos, qui ſiue in vtero matrum viuere incipiunt, & ibi moriuntur; ſiue cum de matribus nati ſint ſine Sacramento Baptiſmatis ab hoc ſæculo tranſeunt, ignis æterni ſempiterno ſupplicio puniendos; quia etſi propriẹ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & natiuitate traxerunt.*

S. Greg. Magn. ſecutus S. Aug. idem de paruulis dixit.

42. Eamdem S. Auguſtini ſententiam ſecutus eſt S. Gregorius Magnus *lib. 9. moral. cap. 12.* ſic de paruulis loquens. *Quos, quia à culpa originis ſacramenta ſalutis non liberant, & hìc ex proprio nihil egerunt, illuc ad tormenta perueniunt, &c.*

43. Tandẽ prẹter ea, *quẹ in tom. de Nouiſſimis diſp.*

de

de ſtatu paruulorum diffusè dixi, Concilij Florentini definitionem adducam, quod in decreto Vnionis legitur. *Illorum animas, quæ in actuali peccato, vel in ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere pœnis tamen diſparibus puniendas.* Igitur cùm paruuli ob originale damnentur, ob hoc præuiſum reprobati ſunt.

44. Dico 3. Alij omnes, qui in adulta ætate erant præuiſi morituri in peccatis, ſiue cum proprijs, & actualibus tantùm, ſiue cum his, & originali etiam; ob ea peccata fuerunt reprobati, ſed originatiuè ob peccatum originale. Adulti ob quę peccata reprobati.

45. Prob. 1. pars ex S. Auguſtino *lib. de Corept. & gratia cap.* 13. explicitè id docente. *Hi verò, qui non pertinent ad prædeſtinatorum numerum, quos Dei gratia, ſiue nondum habentes vllum liberum ſuæ voluntatis arbitrium, ſiue cum arbitrio voluntatis, ideò verè libero, quia per ipſam gratiam liberato, perducit ad regnum: hi ergo, qui non pertinent ad hunc certiſſimum, ac fœliciſſimum numerum, pro meritis iuſtiſſimè iudicantur.* Et aſſignat ſtatim motiua. *Alij enim iacent ſub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hereditario debito hinc exeuntes, quod non eſt regeneratione dimiſſum: aut per liberum arbitrium alia addiderunt (arbitrium inquam liberum, ſed non liberatum; liberum iuſtitiæ, peccati autem ſeruum) quo voluuntur per diuerſas impias cupiditates, &c. aut gratiam Dei ſuſcipiunt ſed temporales ſunt, nec perſeuerant, deſerunt, & deſeruntur, dimiſſi enim ſunt libero arbitrio, non accepto perſeuerantiæ dono, iuſto Dei iudicio, & occulto.* Iſta ergo peccata præuiſa in his futura, fuerunt motiuum, vt Deus reprobaret illos, qui pręuiſi ſunt in eis deceſſuri. Ob alia peccata etiam facta fuit reprobatio.

46. Quòd verò diuerſi ſint reprobatorum ordines

Diuerſi reproborum ordines.

dines, ſcilicet, paruulorum, ac adultorum; item & eorumdem adultorum, inde patet ex fidei principijs; quia omnes paruuli ſine baptiſmo decedentes ad vitam æternam non perueniunt, ſed ad pœnam, ad minus damni, deſtinantur; inter adultos verò, qui damnantur, alij ſunt infideles; & inter hos Pagani, Mahometani, Iudæi, ac Hæretici: alij fideles, qui Catholicam fidem ſequuntur, & tamen in peccatis moriuntur: & omnes damnantur ad æternas pœnas quidem; ſed tamen diuerſorum graduum, ac intentionum; immò, & generum pęnarũ, vt latè diſſerui *in tomo de Nouiſſimis in diſp. de inferno*. Nam Apocal. 18. 7. de tormentis inferendis damnatis dicitur, *Reddite illi, ſicut ipſe reddidit vobis, & duplicate duplicia ſecundum opera eius; in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum. Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit; tantum date illi tormentum, & luctum*. Si ergo ad diuerſas pœnas, acriores, & duriores pro culparum diuerſitate addicentur mali; ad eas, & propter eas culpas à Deo fuerunt ab ęterno deſtinati.

Secunda pars.

Ex peccato communi in Adamo prouenit originariè reprobatio

47. Prob. ſecunda pars, quòd ſcilicet originariè ab originali peccato dependeat omnium reprobatio in Sancti Auguſtini, ac vera, meo videri, ſententia. Nam ſicut in pręcedenti Opuſculo probauimus, quòd poſt præuiſionem lapſus Adæ cum toto humano genere, Deus ex miſericordia elegit aliquos ad gloriam relinquens alios in maſſa perditionis; ex quibus aliquos ſtatuit efficaciter vocare ad fidem, aliòs non, ex ſuo iuſto, ſed occulto iudicio; aliquos decreuit permittere, vt in vna ſecta naſcerentur; alios in alia; omnibus ſtatuit terminum vitę; omnibus decreuit dare concurſum ad opera propria, & permit-

tere

ter e vti ſuo libero arbitrio; omnibus decreuit gratiam ſufficientem concedere: omnes tamen illos non electos prȩuidit diuerſis peccatis ſe maculaturos, & in eis, vel illorum aliquibus, vel aliquo deceſſuros, & propter illa ipſos reprobauit. In hac rerum ſerie, patet euidenter, quòd etſi adulti propter hȩc reprobati ſint immediatè, etiãſi aliqui fuerint ab originali liberati; prima tamen origo, radix, & fons eorũ damnationis fuit originale, in quod lapſi ſunt cum Adamo, & ex maſſa illa damnata non fuerunt diſcreti.

48. Prob. 2. ex S. Auguſt. *in Enchir. cap. 99.* vbi docet cauſam efficientem reprobationis eſſe diuinam voluntatem, ſuppoſita prȩſcientia lapſus humani generis, cum Adamo, ſic. *Vides enim ſi capis, vniuerſum genus humanum iam iuſto iudicio diuino in apoſtatica radice damnatum, vt etiamſi nullus inde liberaretur, nemo rectè poſſet Dei vituperare iuſtitiam; & qui liberantur, ſic oportuiſſe liberari, vt ex pluribus non liberatis, atque in damnatione iuſtiſſima derelictis, oſtenderetur quid meruiſſet vniuerſa conſperſio, & quò etiam iuſtos debitum Dei iudicium duceret, niſi eius indebita miſericordia ſubueniret.* Igitur etiamſi ob omnia actualia peccata non remiſſa homines damnentur de facto, & ob ea à Deo ab ȩterno præuiſa fuerint reprobati; origo tamen tàm permiſſionis eorum, quàm negationis auxiliorum efficacium, ac indurationis aliquorum (vt poſtea dicam) fuit lapſus originalis præuiſus in illis.

Ex S. Aug. clarè habetur, quòd radix reprobationis fuit originale peccatum.

49. Immò idem S. Auguſtinus *in lib. de Bono Perſeuer. cap. 11.* ſicut omnia bona opera electorum refundit in prædeſtinationem, tamquàm illorum originem, ita omnia mala non electis inceſſuris ſecundùm deſideria cordis eorum, & ne-

gationem efficacium auxiliorum, & impenitentiam finalem refundit in reprobationem ſecutam ex peccati originalis prçſcientia, his verbis. *Proindè ſicut Apoſtolus ait, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, qui & paruulis, quibus vult etiam non volentibus, neque currentibus ſubuenire, quos elegit ante conſtitutionem mundi in Chriſto &c. & maioribus etiam his, quos præuidit, ſi apud eos facta eſſent ſuis miraculis credentes, quibus non vult ſubuenire, non ſubuenit, de quibus in ſua prædeſtinatione, occultè quidem, ſed iuſtè aliud iudicauit.*

Auguſt. ſicut omnia bona opera electorum refundit in prçdeſtinatio. nem: ita omnia mala reproborũ in peccatum originale.

50. Idem confirmatur ex *lib. 1. ad Bonif. cap. 1. Cum ſecundum propoſitum Dei vnus vocatur, alius non vocatur. Vocato datur gratuitum bonum, cuius boni eſt vocatio ipſa principium: non vocato redditur malum; quia omnes rei ſunt ex eo, quod per vnum hominem peccatum intrauit in mundum.* Et paulò poſt, inquit, *Vbi dicitur, cuius vult miſeretur; & quem vult obdurat, qui facit aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, bonum quidem immeritò, & gratis datur, quia ex eadem maſſa eſt, is cui datur; malum verò meritò, & debitum redditur, quia in maſſa perditionis malo non malè redditur,* & infra. *Quis enim te diſcernit vtique ab iræ vaſis, à maſſa perditionis, quæ per vnum omnes miſit in damnationem.*

Alia plura S. Auguſt. loca ad idem.

Ab originali tamquam à fõte procedit reprobatio.

51. Et in lib. *de Corr. & Gratia cap. 7.* de reprobis, inquit, *Non eſſe ab illa conſperſione diſcretos, quam conſtat eſſe damnatam, euntibus omnibus ex vno in condemnationem.*

52. In lib. *de Bono Perſeu. cap. 14. ait. Cæteri autem* (præter prædeſtinatos) *vbi, niſi in maſſa perditionis iuſto Dei iudicio relinquuntur; vbi Tirij relicti ſunt, & Sidonij, qui etiam credere poterant*

rant, ſi mira illa Chriſti ſigna vidiſſent, & tamen, ſi altiore Dei iudicio à maſſa perditionis non ſunt gratis prædeſtinatione diſcreti, nec ipſa eis adhibentur, vel dicta diuina, vel facta, per quæ poſſent credere. Et poſt. *In eadem perditionis maſſa relicti ſunt Iudæi etiam, qui non potuerunt credere factis in conſpectu ſuo tàm magnis, clariſque virtutibus.*

53. Ex quibus omnibus, aliiſque ferè innumeris, quæ pro hoc argumento adduci poſſent Auguſtini dictis, clarè euincitur, quòd omnes etiam adulti, qui ex multis præuiſis eorum finalibus peccatis, ſiue non fuerint ab originali liberati, ſiue etiam liberati, ob alia peccata damnantur, & reprobati ab æterno fuere; & originem ſuæ reprobationis originariè, & radicaliter, lapſum originalem in Adamo, & cum Adamo debêt confiteri. **Concluſio generalis huius argumenti.**

54. Neque obſtat id, quod Concilium Tridentinum decernit in *ſeſſ.5. in §.penultimo*, vbi definit, *quod in baptiſmo peccatum originale non raditur, ſed omninò deletur, & ideò in renatis per baptiſma, nihil odit Deus, nihilque damnationis in eis remanet*. Non inquam noſtrę concluſioni obſtat: primò, quia Concilium loquitur de iuſtificatis per baptiſmum, inquiens, quòd ex parte originalis peccati *nihil prorſus remanet in baptizatis, quod eos remoretur ab ingreſſu Cælorum*. 2. quia nos loquimur de reprobis etiam baptizatis; & non dicimus, quòd ob peccatum originale iam deletum per baptiſmum, damnentur, quia illud non reuiuiſcit, & *ſine pœnitentia ſunt dona Dei*, ait Apoſtolus. Sed dicimus, quòd lapſus omnium hominum cum Adamo præuiſus à Deo ab æterno, fuit in eis occaſio decernendi exercitium ſuæ miſericordiæ in aliquos, & efficiendi eos vaſa honoris **Ad taciti obiectionẽ reſpondetur.**

 eli-

Originale deletum in baptiſmo non reuiuiſcit in reprobis.

eligendo ad gloriam, atque gratiam; & decernendi exercitium iuſtitiæ in alios, relinquendo quoſdam in ſolo originali, non impediendo cauſas naturales, ne mortem eis inferrent, vel in vteris matrum, vel paulò poſt egreſſis ex illis; quoſdam autem etiam liberatos ab originali, immò, & pluries tẽporaliter iuſtificatos permittendo, vt ambulent *ſecundum deſideria cordis eorum in adinuentionibus ſuis*, & in peccatis vitam finiant; quoſdam tandem relinquendo in originali, ac permittendo, vt *ſecundum deſideria cordis eorum viuant*, & in peccatis hi quoque vitam finiant, vt ſunt omnes Gentiles, Mahometani, ac Iudæi, qui non veniunt ad fidem, & ob hęc peccata pręuiſa eos reprobauit, & ęternas, licet diſpares pro diuerſitate demeritorum, pœnas deſtinauit; & hoc ordine, ac ſerie de facto in infernum morientes deſcendunt.

Quomodo ab originali pendeat reprobatio.

Itaque obiectio ex Concilio ad rem non eſt, nec etiam pro reprobis ab originali liberatis, quia pro eo non damnantur, ſed pro alijs, ſi adulti ſunt. Adde tamen, quòd licet in his originale deletum ſit, & pro eo non damnentur ab eo liberati; quia tamen ſequela remanens ex originali in baptizatis, licèt non ſit peccatum, tamen ad peccatum inclinat, nempè concupiſcentia, vt ibi Concilium docet, & ſic effectus peccati originalis, qui ad peccata diuerſi generis inclinat, cui vt Paulus *Rom.8. ait*, cum difficultate reſiſtitur, vt idem docet, multum conducit ad damnationem. Adde 2. Quòd ob originale cõmune peccatum, genus humanum incurrit, non ſolùm mortalitatem animæ moralem per culpam, & corporis phyſicam, ac naturalem; ſed concupiſcentiam, ac ignorantiam, paſſionum immoderationem, quæ inducunt ad iram, intemperantiam,

Baptizati, ſi in peccato moriuntur non dãnantur ob originale.

tiam, ad homicidia, furta, blaſphemias, &c. item morbos diuerſi generis, qui pariter ad peccandum incitant. Et ita originale, in reprobis baptizatis, per ſe non eſt cauſa damnationis; ſed effectus eius ad eam conducunt, quia ad peccata inclinant, quæ ſunt immediatæ damnationis cauſæ. Et hæc ad abundantiorem doctrinam dicta ſunt; quia pro ſoluenda obiectione ſuperflua ſunt.

CAPVT VI.

De effectibus reprobationis.

55. ADu. quòd reprobos multa conſequuntur mala, tàm naturalia, quàm moralia; nempè ſecluſio à Regno Cœlorum, damnatio ad ęternam pœnam, priuatio finalis diuinorum auxiliorum, obcæcatio, & obduratio, permiſſio peccandi; tentationes validiſſimæ, negatio doni perſeuerantiæ finalis in bono. Præterea aliquibus accidunt multa mala naturalia, vt defectus corporei monſtruoſi, obtuſitas ingenij, dementia, morbi moleſtiſſimi, vel inſanabiles, odia, perſecutiones, famæ, & bonorum, vel vtrorumque ammiſſio, & alia mala naturalia his ſimilia: quęritur ergo, an omnia hæc, vel aliqua horum mala ſint effectus reprobationis. Mala, quę conſequuntur reprobos.

56. Dico mala naturalia, ſiuo in bonis vitę, ſiue famæ, ſiue fortunæ, quamuis aliquando etiā reprobis aliquibus accidant, tamen non ſunt effectus proprij, aut ſigna propria reprobationis. Mala naturalia nō ſunt proprij effectus reprob. bationis.

57. Prob. Hæc omnia mala ſunt reprobis, ac prædeſtinatis communia, ergo. Anteced. ex factis Sacræ Scripturæ probatur: Abel Sanctus ex inuidia

dia Cain, quòd Deus reſpiceret ad mun era illius, & non ad ſua, occiſus fuit. *Gen.* 4. Abrahamo Deo caro, bis Sara Vxor rapta fuit à Pharaone in Ægipto, *Gen.*12.& ab Abimelech in Geraris. *Gen.*20.Iſaac Sanctus,cæcitate per annos pluſquã 40. laborauit, in qua & mortuus eſt. Ioſeph caſtiſſimus ſpiritu prophetię à pueritia à Deo donatus, ob inuidiam à fratribus venditus; mancipiumque Putifaris effectus, ob caſtimoniam, calumniam ab eius Vxore paſſus, & in vincula coniectus, annis ferè octo in eis permanſit. Dauid à Deo electus, & *ſecundum cor eius à Deo* dictus, perſecutionem ſæuiſſimam à Saule ob inuidiam; deindè à filio proprio Abſalone cum publica decem Vxorum deturpatione, paſſus eſt. Tobias Sanctus cum cęteris à Salmanaſar captiuus in Aſſiriam ductus fuit. Sanctus Iob bonis omnibus, ac filijs ſpoliatus, & lepra reſperſus, in Sterquilinio per plures annos teſta ſaniem radens, à tribus conſolatoribus impius putabatur.

Exempla Seruorum Dei, qui mala naturalia, & fortunæ paſſi fuit.

58. Sancti Prophetæ, Iſaias, Ieremias, Daniel, & cæteri, in bonis fortunæ,famæ, ipſiuſque vitæ calamitates perpeſſi ſunt. Primus ab impio Manaſſe per medium ſectus; ſecundus à Iudæis in Ægipto lapidatus; tertius ex Aulicorum inuidia, quia præpotens in aula priùs Nabuch, deindè Darij Medi, bis in lacum leonum coniectus fuit; & ſic de alijs (quos refert Apoſtolus *Hebr.* 11.) Veteris Teſtamenti Sanctis. Alia innumera extant in Nouo Teſtamento exempla Sanctorum, incipiendo à Ioanne Baptiſta, & proſequendo per Apoſtolos, omneſque Martires, qui complura mala bonorum,famæ, ac demum vitæ tolerantes prædeſtinationis præmium ſunt aſſecuti. At vbi relinquimus Sanctum Sanctorum, Prædeſtinato-

Prophetę ferè omnes mala multa paſſi.

Digitized by Google

natorum caput, Dei filium Chriſtum Deum, & hominem, qui tot mala, inſidiaſque in fama, ac vita, ipſamque ignominioſam, ac opprobrioſam mortem pati pro nobis dignatus eſt.

Idem de Sanctis Noui Teſtamenti habetur.

59. Perpetua inuidia ipſum Iudæi proſecuti ſunt: penè natum, Herodes illum tentauit interficere, vnde oportuit tenellum infantulum in Ægiptum transferre: in perpetua voluntaria egeſtate, & in labore continuo vixit: cùm prædicare cæpit, continuis calumnijs fuit ſubiectus, modò impoſtoris, modò ſeductoris, modò, oh Deus! etiam inſani. Bis lapidationem effugit; paſſionem denique immanem, ſęuamque, & opprobrijs ignominioſis refertam, Sanctiſſimus Dominus perpeſſus eſt.

Chriſti Domini exemplum, qui tot mala pati dignatus eſt.

60. Concludendum ergo, quòd mala iſta famæ, fortunæ, ac vitæ non ſunt effectus, aut ſigna reprobationis, cùm etiam Sanctis, ac prædeſtinatis, & ſæpè, iſta accidant, ſintque in eis ordinata ad meritum, & pręmium, & probantur etiam à Deo: nam Prou. 17. 3. dicitur, *ſicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita probat Dominus. Flagellat enim interdum, quem diligit Dominus*; vndè Tobias cap. 12. 2. ſui libri, ait ad Deum; ***Quoniam tu flagellas, & ſanas; deducis ad inferos, & reducis.***

61. Dico 2. Proprij, præcipuique reprobationis effectus ſunt excluſio ab æterna vita, & deſtinatio ad æternam mortem, à Deo inflictæ ex præuiſione peccatorum.

Effectus proprij reprobationis qui ſint.

62. Prob. Hos effectus de facto patiuntur reprobi, & vt ſupra diximus, & ex *Matth.* 25. hos Chriſtus dicit, ſe inflicturum illis: *ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius*. Et ex his pręcipuè (à poſteriori) ſunt, &

dicun-

Excluſio à Cœlo, & deſtinatio ad infernū.

dicuntur reprobati, ſeu reprobi; ſi enim hęc duo ab eis auferantur, reprobi non ſunt, ſed vel prædeſtinati, vel in ſtatu neutro poſiti; qui ſecundùm præſentem prouidentiam non datur, quia vt docet S. Auguſt. de Ciuit. lib. 15. cap. 1. *Duæ ſunt Societates hominum, quarum vna eſt, quæ prædeſtinata eſt in æternum regnare cum Deo; altera, æternum ſupplicium ſubire cum Diabolo.*

Excæcatio, & obduratio, an effectus, vel cauſæ.

63. Dico 3. Obduratio, excæcatio, ſeu auxiliorum diuinorum priuatio in reprobis accidentes, licet in aliquo ſenſu dici poſſint reprobationis effectus, tamen veriùs dici deberent peccatorum præcedentium à Deo præuiſorum, ac pro eis reprobante, effectus; in eis tamen ſunt.

64. Prob. prima pars: *Ex Rom.9. Deus cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*: Et, ſicut ſupra vidimus, Deus prædixit Moiſi, ſe induraturum cor Pharaonis, ſicut de facto indurauit, cùm ex parte Dei iuſſus dimittere Populum, videnſq; tot mirabilia, noluit dimittere; immò, quod plus eſt, ab initio tria prima ſigna virgæ in colubrum verſæ, & deinde ex colubro iterum in virgam, & ranarum, ac aquæ Nili in ſanguinem conuerſæ, putauit eſſe demoniaca, & per ſuos Magos Iamnem, & Mambrem (vt ait Apoſtolus) curauit ſimilia facere; & quando Magi illi non potuerunt ad inſtar Moiſis producere Cinifes, & dixerunt, *digitus Dei eſt hic*, adhuc obſtinatus, & induratus permanſit, quamuis alia ſex ſigna mirabilia videret. Et ita de multis alijs, qui plura ſigna per Martires, eorumque merita à Deo patrata, proprijs oculis conſpexerunt, & tamen in infidelitate perſeuerarunt, immò crudeliùs in eos exarſerunt; & de Iudæis, Mahometanis, Paganis, & Hæreticis obſtinatis communiter dicitur, quòd

Pharaonis exemplum circa populum Hebraicum.

Deus

Deus dereliquit eos, excæcauit, & indurauit; & ſic effectus ſint reprobationis, quia in omni conditione auxiliorum ſufficientium prȩuiſi ſunt repugnaturi.

65. Prob. ſecundò. Probatum iam fuit, quòd reprobatio fiat ex prȩuiſione peccatorum. At quoniam præuidit Deus, quòd aliquorum voluntates adeò peruersæ, & ad malum inclinatȩ erant futurȩ, quòd nullam admiſſuræ erant correptionem, ideò decreuit eas deſerere; ſeu obcȩcare, & indurare, quod idem eſt, ac ſuis efficacibus auxilijs priuare; & ideò ex hoc capite dici poteſt, quòd reprobatio completè accepta comprȩhendat, nedum excluſionem à gloria, & damnationem ad pœnam; ſed etiam excæcationem, & indurationem, ſeu derelictionem, & permiſſionem peccatorum.

Ex prȩuiſione peruerſȩ voluntatis, Deus ſtatuit obcæcare.

66. Prob. ſecunda pars. Motiuum vnde mouetur Deus ad excæcandum, deſerendum, & indurandum aliquem de facto, vt nuper dixi, eſt habituata peruicacia in malo, reſpuens omnem correptionem, omnemque vocationem, tàm internam, quàm externam, vt inquit Dauid, *Pſalm.* 80. *Et non audiuit Populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi, & dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum; ibunt in adinuentionibus ſuis.* Procedit ergo ex malitia peccatoris peruerſi, quòd Deus eum deſerat, excȩcet, & induret, ac permittat aliquem inuolui pluribus grauioribuſque peccatis, vſque in finem, & pereat; & hoc eſt, quod dicitur de Iudæis *Io.* 12. 40. *cum tot ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum, vt ſermo Iſaiȩ impleretur, quia excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur, & ſanem eos.*

Ratio cur induratio, & obcȩcatio dici poſſint cauſȩ reprobationis.

eos. De hac excæcationis cauſa loquitur Paulus *Rom.* 11. 8. de illis, qui in Chriſtum poſt tot ſigna non crediderunt; *Cæteri verò excæcati ſunt, ſicut ſcriptum eſt, dedit illis Deus ſpiritum compunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant vſque ad hodiernum diem*. Si ergo mouetur Deus ad excæcandum, & ad obdurandum peccatorem peruicacem habituatum, & obſtinatum; quia talem futurum præuidit, decreuit ſic facere. Et nulla eſt in Deo iniquitas, nulla iniuſtitia, ſed tota motiua cauſa in peccatorem eſt refundenda; ita vt ipſe ſit prǽuiſus ſuæ miſeriǽ futurus faber, & prouocaturus Deum ad iuſtitiam exercendam.

Ex prǽuiſione peccati, oritur decretum obcǽcationis.

67. Prob. ex S. Auguſt. *lib. de peccat. mort. & remiſs. cap.* 17. vbi de hominum peccatorum derelictione, ſic habet: *Quia gratia non adiuuentur, in ipſis illa cauſa eſt, non in Deo; damnandi prædeſtinati ſunt propter iniquitatem ſuperbiæ. In epiſt.* 105. quæ eſt ad Sixtum, ait, *Cuius vult miſeretur, non iuſtitiæ, ſed miſericordiæ gratia; & quem vult indurat; non iniquitate, ſed veritate vindictæ*. Et infra. *Quærimus meritum obdurationis, & inuenimus. Merito enim peccati vniuerſa maſſa damnata eſt: nec obdurat Deus impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam; quibus enim non impertitur, nec digni ſunt, nec merentur, ac potiùs, vt non impertiatur, hoc digni ſunt, hoc merentur*.

Auguſtini ſententia.

68. Idem S. Doctor in lib. de Gratia, & lib. arb. c. 5. dicit, *quando auditis, quòd dicit Apoſtolus, cuius vult miſeretur, & quem vult indurat, in eo quem ſeduci permittit, aut indurari, eius mala credite*. Et in cap. 21. ait, *Per hoc, quando legitis in libris veritatis à Deo ſeduci homines, aut obtundi, vel obdurari corda eorum, nolite dubitare præceſſiſſe mala merita eorum, vt iuſtè iſta paterentur: quia malitiam*

litiam non ipſe fecit, ſed aut originaliter tracta ſit ab ipſo Adam, aut creuit per propriam voluntatem.

69. Idem Sanctus ad Simplicianum *lib.* 1. *qu.* 2. ait. *Vbi hic dicitur obdurare peccantes quoſdam quia non eorum miſeretur, quibus miſericordiam non eſſe præbendam, æquitate occultiſſima, & ab humanis ſenſibus remotiſſima iudicat.*

70. Ex his ergo omnibus patet, quòd excęcatio, & obduratio, præſertim finalis, quæ important carentiam auxiliorum in peccatore peruicaci, licet reperiantur in reprobis ex Deo non conferente efficacia auxilia ad conuertenda, & commutanda mala eorum corda in bona; ad eas tamen infligendas mouetur Deus ex eorum peccatis in actu poſitis; at quia ab æterno præuidit eos ſic peccaturos, & ea auxilia demerituros, decreuit iuſtè ea non dare; & ſic, licet ab eo denegentur, ipſeque ſit cauſa denegationis; quia tamen non includuntur primariò in decreto reprobationis, dici nequeunt immediati effectus reprobationis, ſicut excluſio à Regno Cœlorum: ex alia verò parte, licet peccator ipſe ſit cauſa ſuæ excęcationis, & obdurationis, mouens nempè Deum ad excęcandum, & obdurandum, adhuc ſtatus ille, in quo Deum mouet, originem habet à permiſſione vſus liberi arbitrij ad quodcumque malum; hæc autē permiſſio oritur à reprobatione, ſaltē negatiua, ſi datur: & ſic dici poſſet quòd eſt effectus reprobationis, ſiue immediatus, & primarius, ſiue mediatus, & ſecūdarius. Dicatur quod placet, dūmodò Deo non tribuatur iniquitas, quaſi malitiam velit in reprobis, vt impudenter docuit Caluinus; neque iniuſtitia, quaſi puniat, ſeu pęnam miſeris hominibus ſine demerito inferat.

Concluſio de cauſa obcęcationis, & indurationis

71. Dico 4. Permiſſio quælibet peccati non

Quę permiſſio peccati ſit effectus reprobationis.

eſt effectus reprobationis, ſed ſola permiſſio toto vitæ tempore; vel ſaltem peccati finalis, in quo decedit reprobus.

Etiam prędeſtinati aliquando peccant.

72. Prob. & declaratur prima pars. Multos iuſtos, ac prædeſtinatos permittit Deus peccare, vt in ſacris litteris, & Eccleſiaſticis Hiſtorijs legimus, etiam de Martiribus quibuſdam, qui prima vice negarunt; deindè ſpontè ſe obtulerunt Tyrannis,& fidē confeſſi,martiriū paſſi ſunt:ergo.

Diuerſi ordines peccantium, & in peccatis morientium.

73. Prob. & declaratur ſecunda pars. Quidam enim homines ab vtero matris cum peccato egreſſi, numquam ab eo mundantur, ſed toto vitę tempore in eo permanentes, alia propria, nedum infidelitatis, ſed contra legem naturæ addunt, & eis obruti decedunt, vt omnes Iudæi, Mahometani, & Pagani,ſeu Idolatræ. Hæc permiſſio in eis eſt reprobationis effectus, & ſuppoſita noſtra fide,maius reprobationis ſignum apud nos aſſignari nequit; quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo,* Hebr.11.& Io: 3. *niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non poteſt introire in Regnum Dei*; & Marci vltimo, *qui non crediderit condemnabitur*.

Alij ordines peccātium inter Chriſtianos,

74. Probatur tertia pars. Innumeri ab originali mundantur, & tamen cùm adoleſcunt,in hęreſibus inſtruuntur, & in eis moriuntur: in his permiſſio peccati eſt reprobationis effectus.Multi pariter baptizati, catholicè viuentes, ſæpè per Sacramentum pœnitentiæ iuſtificati, tamen in peccatis moriuntur, vel quia recedunt à fide in hæreſim, aut Mahometiſmum, aut Iudaiſmum; vel quia Catholici quidem moriuntur; ſed vel adulteri, vel fornicarij, vel Sodomitæ, vel Vſurarij, vel Simoniaci, vel alijs ſimilibus onuſti, ex improuiſo, aut ſine Sacramento pœnitentiæ,

aut

aut ſine valido Sacramento decedunt: in his certè permiſſio ſic peccandi eſt effectus reprobationis, ni velis dicere, vt in præcedenti concluſione, quòd illa peccata præuiſa ſint motiuum, & cauſa reprobationis. Quodcumque dicatur, in miſeris reprobatis reperitur eiuſmodi miſeria.

75. Ex his autem multa ſcitu digna colliguntur. Primò, quòd dictum illud Dei per Dauid, *dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis*, non conuenit electis, ſed eſt effectus reprobationis; miſeri enim reprobi, ſic ex ſua mala inclinatione, & renitentia correptionis, ac orationis, vt à praua conſuetudine liberentur, dimittuntur à Deo, vt faciant, quod volunt, & ſic in peccatis moriantur: ita docet S. Auguſtinus lib. de *Geſtis Pelagij cap. 3. Abſit autē vt ij, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt, quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes imagini filij ſui, vt pereant, deſiderijs dimittantur. Hoc enim patiuntur vaſa iræ, quæ perfecta ſunt ad perditionem. Iſtis ergo fit, quod ſcriptum eſt; tradidit illos Deus in deſiderijs cordis eorum; non autem prædeſtinatis, quos regit ſpiritus Dei.*

Reprobi dimittuntur in deſiderijs ſuis

76. Secundò colligitur, & eſt valdè notandum, quòd permiſſio primi peccati Adę, & incurſus totius humani generis in illud, nullo modo dici poteſt effectus reprobationis. Tum quia, vt cum S. Auguſtino docuimus, decreta, tàm prædeſtinationis, quàm reprobationis facta ſunt, ab æterno quidem, ſed poſt præuiſionem lapſus Adæ, cum tota poſteritate, & ex tunc maſſa generis humani facta eſt damnata, ideſt, Deo inimica; & ex ea, *vt in primo Opuſculo* diximus, Deus diſcreuit aliquos ex miſericordia; alios in ea reliquit ex iuſtitia; & in ſequenti ſigno reprobauit,

Permiſſio primi peccati Adæ, & incurſus aliorum non fuit effectus reprobationis.

cum

cum eo reſpectu, & ordine, nempè infantes morituros cum originali ſolo, addicens ad pœnam damni: adultos verò ex præuiſione peccatorum propriorum, ad pœnam damni, & ſenſus, iuxta proportionem grauitatis eorum; & ſic permiſſio primi peccati Adæ, cum incurſu omnium, non poteſt dici effectus reprobationis; ſed potiùs cauſa, & origo reſpectu illorum.

Ex duplici ratione.

Tum etiam, quia ſi primum peccatum Adę cum incurſu aliorum eſſet effectus reprobationis, tàm Adam, quàm cęteri omnes, etiam Sancti vtriuſque Teſtamenti, eſſent reprobati: Quod nedum falſum, & hęreticum, ſed fatuum eſt; effectus ſiquidem ſupponit cauſam; ideò ſi peccatum omnium eſt effectus reprobationis, ſi omnes cum Adam, & in Adam peccarunt, omnes erunt reprobati, quod abſurdum eſt.

CAPVT VII.

An, & quinam aſſignari poſſit finis Dei in reprobatione hominum, & creatione eorum.

77. AD u. 1. quòd licet, vt ait Apoſtolus, *nemo nouit ſenſum Dei, neque conſiliarius eius fuit*; nihilominus ex ijs, quæ Deus ipſe dignatus eſt per Prophetas, Sanctoſque alios viros reuelare, multa alia inferre potuerunt Sancti Eccleſiæ Doctores. Ideò quærimus, an ex Sacris literis inferri poſſit, ob quem finem voluerit Deus homines permultos ſinere peccare, & ob peccata illa reprobare, excludendo eos ab æterna vita, & damnando ad ęternam mortem; eoſque creare, & cum prędeſtinatis miſcere.

Ex his, quę reuelata ſunt poteſt aliquis finis Dei colligi.

78. Adu. 2. & ſuppono *ex tractatu de Volun-*

tate

tate Dei, quòd, vt ex Prou. cap. 16. 4. habetur, *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Deus; impium quoque in diem malum*. Quoniam verò Deus non fruſtra, ſed prudentiſſimè, ac ſapientiſſimè, & iuſtiſſimè operatur omnia; ſicut in pſalmis canitur, *Omnia in ſapientia feciſti*; quærimus finem, ob quem homines reprobauerit; immò, cur eos creauerit, quos ſciebat fore peccaturos, & ſe illis non eſſe parciturum; decreueritque eos cum electis permiſcere.

Finis quęritur, ob quem Deus reprobauit

79. Dico 1. Quamuis incognita, & inſcrutabilia ſint iudicia, & fines particulares Dei; dici tamen poteſt, quòd ſuppoſita peccatorum præſcientia vnus Dei finis in creatione, & reprobatione malorum fuerit ſuæ iuſtitiæ vindicatiuæ exercitium.

Probari poteſt 1. ex *Rom.* 9. vbi Apoſtolus cùm præmiſiſſet verba Malachiæ 1.2. *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*, & verba Exodi 33. *Miſerebor cuius miſereor, & miſericordiam præſtabo, cuius miſerebor, & quod non eſt iniquitas apud Deum*, ſubdit, *Scriptura dicit Pharaoni: In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra*. Et infra. *Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, vt oſtenderet diuitias glorię ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ preparauit in gloriam*, &c. Igitur ſicut finis Dei in prædeſtinando fuit exercitium ſuæ miſericordię, ita finis in reprobando ob demerita, fuit exercitium iuſtitiæ. Gloſ.ord. *Quid ergo*, ait, *per miſericordiam eligit, per iuſtitiam reprobat*.

Vnus finis Dei in reprobando fuit iuſtitię exercitium.

80. Confirmatur ex ſupra allato Prou. capite, *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Deus*; *im-*

Ex S.Scriptura.

impium quoque in diem malum. Lyran. ait, *ideſt extremi iudicij, vt in reprobis reluceat iuſtitia, ſicut miſericordia in electis, vt deducit Apoſtolus diffusè in epiſtola ad Rom. cap. 9.*

Prob. ratione.

81. Prob. 2. euidenti ratione. *Deus iuſtus eſt, & miſericors*, & talis in Sacro textu ſæpiſſimè ennnciatur, & à Paulo dicitur, *iuſtus Iudex reddens vnicuique iuxta opera ſua*. Tunc ſic. Potuiſſet Deus ab æterno decernere, & in tempore poſtea creare omnes homines Sanctos, & non permittere, vt libero arbitrio vterentur ad malum, ſed denegare eis concurſum ad malum; vel eos confirmare in gratia: At non ſic fecit, ſed cum facultate operandi bonum, & malům eos creauit. Cur hoc? tutiùs reſponderetur, *incompræhenſibilia ſunt iudicia eius*: nihilominus pro noſtro captu, ex principijs Sacræ Scripturæ, dicimus id feciſſe ad oſtenſionem potentię ſuę, & liberalitatis in homines, faciens eos liberos ad quæcumque velint, vt poſtea oſtendam. Item poterat Deus ab æterno decernere, & poſtea facere in tempore, ſicut fecit homines liberos, ac omnium primum Adamũ, & permittere, vt peccaret, ad probationem ſuæ libertatis; & potuit decernere, & poſtea exequi, de dando omnibus veniam in Adamo; & ſicut decreuit facere aliquos tantùm vaſa miſericordię, eligendo eos ad gloriam, & ad gratiam neceſſariam pro conſecutione glorię; ita potuiſſet omnes facere vaſa honoris, & miſericordiæ; & tamen omnes tales non decreuit facere; ſed aliquos eorum ob ſolum originale damnare; alios verò ob originale, & alia actualia, ſeu perſonalia, quę ab eis patranda præuidit, reprobare; alios præterea decreuit ab originali, immò, & ab actualibus, ac proprijs ſæpè liberare, ſed poſtea permit-

Ex liberalitate ſua Deus fecit homines liberos ad bonum, & malum.

Diſcurſus euidens ad Concluſionem.

tere,

tere, quòd vſque in finem non perſeuerarent; & ſic prȩuiſos damnare. Ex quo diſcurſu ſequitur, quòd ſicut finis Dei in liberando aliquos ex maſſa damnata, fuit exercitium ſuȩ miſericordiȩ; ſic in relinquendo alios in ea, & damnando ad pœnam ȩternam, modo prȩdicto, ſcilicet, ex peccatorum prȩuiſione, finis eius fuit exercitium iuſtitiæ.

84. Confirmatur. Si dicatur prȩdeſtinationem quoque quoad electionem factam ex prȩuiſis meritis, ſicut communiter tenetur de reprobatione; adhuc in vtroque caſu Deus ad iuſtitiam exercendam vtrumque feciſſet. Igitur per hoc, quòd dicitur electionem ad gloriam factam eſſe ex fine miſericordiȩ; non impedit, quin dicatur, reprobationem factam eſſe ex fine iuſtitiæ.

A paritate prædeſtinationis.

85. S. Auguſtinus inter alios fines (de quibus infra) ob quos Deus malos creauit, eoſque reprobauit; vnum dicit, oſtenſionem iuſtitiȩ. In *lib. 2. de peccat. mort. cap. 18.* ſicut alibi ſȩpè, docet, Deum in prȩdeſtinando, & reprobando exercere miſericordiam, & iuſtitiam. At quare circa illos miſericordiam, & circa hos iuſtitiam, cùm poſſet erga omnes exercere miſericordiam; inquit, hoc non eſſe inquirendum, ſic. *Quare autem illos velit conuertere, illos pro auerſione punire; quamquã, & in beneficio tribuendo nemo iuſtè reprȩhendat miſericordem, & in vindicta exercenda, nemo iuſtè reprȩhendat veracem,* (ideſt iuſtum) *Conſilium tamen occultioris iuſtitiæ penes ipſum eſt.* Igitur, ſicut in prȩdeſtinatione Deus habet pro fine ſemetipſum miſericordem; ita in reprobatione habet pro fine ſemetipſum iuſtum: & in *lib. 1. ad Bonifac. cap. 20.* ait, *Iam quomodo iſta diſponet, faciens alios ſecundum meritum vaſa iræ, alios*

Ex Auguſt. finis reprobationis in Deo eſt ſua iuſtitia.

Cur non circa omnes Deus exercet miſericordiã prædeſtinando, occultum eſt.

ſecundum gratiam vaſa miſericordiæ ; quis cognouit ſenſum Domini , aut quis conſiliarius eius fuit ? At in lib. de bono Perſeu. cap. 8. dicit. *Cur in eadem cauſa , me potiùs, quàm illum puniet , aut potiùs illum , quàm me liberabit , hoc non dico ſi quæras , quare ? quia in hac re , ſicut iuſtę eſt iræ eius , & ſicut magnæ miſericordiæ eius, ſic inſcrutabilia iudicia eius*; & infra ait , *in hac re cantandam eſſe miſericordiam , & iudicium* . Igitur ſuppoſita pręſcientia peccatorum, finis Dei in reprobando, ſeu puniendo , eſt iuſtitię exercitium, ſicut in prędeſtinando eſt exercitium miſericordię. Cur autem in illos , & non in iſtos in pari cauſa iuſtitiam exerceat , inſcrutabile Dei iudicium eſt .

Plura Auguſt. loca.

84. Dico 2. Secundùm Auguſtinum, alij plures fines , ſeu motiua aſſignari poſſunt in Deo in creatione , & reprobatione hominum , ſuppoſita pręſcientia peccatorum eorumdem .

Alij fines creationis & reprobationis.

85. Prob. vnus finis , ſeu vnum motiuum dici poteſt , quòd ſit exercitium , & experimentum electorum in virtutibus ob malorum infeſtationem : ita ex *lib. 18. de Ciuit. cap. 15. Inimici omnes Eccleſiæ quolibet errore cæcentur, vel malitia deprauentur , ſi accipiunt poteſtatem corporaliter affligendi,exercent eius patientiam ; ſi tantummodò malè ſentiendo aduerſantur, exercent eius ſapientiam ; vt autem etiam inimici diligantur, exercent eius beneuolentiam , aut etiam beneficentiam , ſiue ſuaſibili doctrina,ſiue terribili diſciplina .*

Vnus finis extrinſecus Dei eſt experimētum electorum in virtutibus.

86. Idem S. Doctor in *Pſalm.* 106. aſſignãs cauſam , cur Deus permittat Hæreticos externè etiam prorumpere in hęreſes, ait , *Potiùs illos pati intus ſemper ; ſed nos de illis non proficeremus . Cum autem ſeparati ſint, & quæſtiones malignas inquietant nos, propoſitum eſt vobis ex illis, & inquiſitio-*

ſitionis ſtudium, & timoris exemplum. Vnuſquiſque tremat, cum alterum videt exiſſe, tamquam ex illius exitu dicatur illi, qua propter, qui ſe putat ſtare, videat, ne cadat. Proſunt ergo, qui exeunt. Nam ſi intus eſſent, & tàm mali eſſent, nihil de illis prodeſſet: & in epiſt. 106. ait, *Hæreticos à Deo permitti, vt emineant, qui probati ſunt in eloquio Dei; quam ſententiam Paulus expreſſit. Oportet hereſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant in nobis. Et de Ciuit. lib.*11. *cap.* 18. clariùs ait. *Neque enim Deus vllum, non dico Angelorum, ſed hominum crearet, quem malum futurum eſſe præſciſſet, niſi pariter noſſet, quibus eos bonorum vſibus commodaret; neque ita ordinem ſeculorum, tamquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibuſdam quaſi antitheſis honeſtaret*. Et in pſalm.54. dicit, *Ne putetis gratis eſſe malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum: omnis malus, aut ideò viuit, vt corrigatur, aut ideò viuit, vt per illum bonus exerceatur.*

Ob bonum electorum permittũtur reprobi.

Et ob pulchritudinẽ Vniuerſi.

87. Secundus finis, ſeu motiuum Dei in creando malos, & reprobando illos poſt peccatorum eorumdem præſcientiam, dici poteſt ſecundùm Auguſtinum, quòd fuerit, vt prędeſtinati agnoſcant Dei miſericordiam, qua cum eis vſus eſt, & Deum ex hoc continuò laudent.

Secundus finis extrĩ. ſecus Dei in reprobando, qui.

Prob. ex eodem pluribus in locis. Primò *ex epiſt.*106. ait, *malos creatos, & reprobatos, vt ex eorum iuſtis pœnis, ac debitis vaſa miſericordiæ, quæ non ſuorum operum meritis, ſed gratuita Dei gratia ſunt ab illa concretione diſcreta, quid ſibi collatũ eſſet addiſceret, vt omne os obſtruatur, et qui gloriatur, in Domino glorietur.* Ibidem iterum dicit, *Ibi gratia eſt indulgentia, vbi iuſta poſſet eſſe vindicta. Et hoc euidentius apparet à pœna debita liberato, & gratis iuſtificato, quantum beneficij conferatur; quod alter æ-*

Vt electi agnoſcant Dei miſericordiã.

qualiter reus, ſine punientis iniquitate punitur. Et in *lib. de bono Perſeu. cap.*8. inquit, *Deus iudex eſt; ac per hoc ab eo gratis datur gratia, & iuſto eius in aliјs iudicio demonſtratur, quòd eis, quibus datur, confertur gratia.*

88. Et in pſalm. 87. aſſignat motiuum, cur Deus creat reprobos, dicens, *occurrebat autem quæſtio, quis ſit vſus iſtorum mortuorum, quid ex his agat Deus ad vtilitatem corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia?* Et reſpondet. *Vt in eis demonſtretur gratia, quæ eſt in prædeſtinatis, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt. Vnde ipſum corpus in alio pſalmo dicit, Deus meus miſericordia eius præueniet me. Deus meus demonſtrauit mihi in inimicis meis*; & in pſalmo 58. dixerat, *Deus meus demonſtrauit mihi in inimicis meis quantam circa me habuit miſericordiam, in illis mihi demonſtrauit, circa quos non habuit; niſi enim debitor ſuſpendatur, minus agit gratias, cui debitum relaxatur.*

Multa S. Auguſt. loca de hoc fine Dei in creatione, & reprobatione malorũ

89. Idem Sanctus *lib.* 1. *ad Simpl. quæſt.* 2. plura dicit ad rem, & pręcipuè ſequentia. *Quòd ergo volens Deus oſtendere iram attulit vaſa iræ ad vtilem aliјs præſtandum timorem, & vt notas faceret diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Etenim obduratio illa impiorum vtrumque demonſtrat, & quod timendum ſit, vt quiſque pietate conuertatur ad Deum, & quantæ agendæ ſint gratiæ miſericordiæ Dei, qui in aliorum pœna, quid aliјs donet oſtendit. Si autem illa, quam de aliјs exigit, non eſt iuſta pœna, nihil donat aliјs, à quibus eam non exigit; quia verò illa iuſta eſt, & nulla eſt iniquitas apud Deum iudicantem, quis ſufficiat agere gratias ei, qui hoc remittit, quod ſi vellet exigere; nemo ſe rectè diceret non debere.*

Bonum electorum inſurgit ex creatione, & reprobatione malorum.

90. Alius finis, ac motiuum Dei in creandis, & re-

& reprobandis malis poſt pręuiſionem peccatorum eorumdem, & permittendi, vt permixtim cum prædeſtinatis commorentur, ſecundùm Auguſtinum fuit, vt omnes homines humiliter, & cum timore ſuę damnationis viuerent, neſcientes de quorum ſunt numero.

Tertius finis creationis, & reprobationis malorũ, fuit omnium humilitas.

91. Prob. ex multis Auguſtini locis. Primò ex *lib. de Sancta Virginitate cap.*40. *An verò propter aliud credendum eſt, permittere Deum, vt miſceantur numero profeſſionis veſtræ multi, & multæ caſuri, & caſuræ, niſi vt his cadentibus timor veſter augeatur, quo ſuperbia veſtra comprimatur, quam ſic odit Deus, vt contra hanc vnam ſe tantùm humiliaret Altiſſimus.*

Omnes humiliter viuere debẽt ne labãtur.

92. In lib. autem de *Bono Perſeu. cap.* 8. inquir, *hominibus autem videtur, omnes, qui boni apparent fideles, perſeuerantiam vſque in finem accipere debuiſſe: Deus autem melius eſſe iudicauit, miſcere quoſdam non perſeueraturos certo numero Sanctorum ſuorum, vt quibus non expedit in huius vitæ tentatione ſecuritas, non poſſint eſſe ſecuri; multos enim à pernicioſa elatione reprimit, quod ait Apoſtolus, qua propter, qui videtur ſtare, videat, ne cadat.*

Vt omnes timeant de caſu.

93. Idem S. Doctor in eodem *lib. de Bono Perſeu. cap.* 13. inquit. *Ideò quippè, vt ſupra diximus, non perſeueraturi perſeueraturis prouidentiſſima Dei voluntate miſcentur, vt eſſe diſcamus non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes, & cum timore, ac tremore noſtram ipſorum ſalutem operemur.*

94. Et in *epiſt.* 107. quæ eſt ad Vitalem, idem prorſus dicit, *Propter huius timoris vtilitatem, ne regenerati, & piè viuere incipientes, tamquam ſecuri alta ſapimus, quidam non perſeueraturi perſeueraturis Dei permiſſione, vel prouiſione, ac diſpoſitione*

Digitized by Google

trium rueret, niſi ei per Domiuum noſtrum Ieſum Chriſtum Dei gratia ſubueniret?

98. Hæc ergo bona prædeſtinatis ex reprobatione malorum, ex creatione eorum, & mixtione cum eis, proueniunt, & ſic *Vniuerſa propter ſemetipſum operatur Deus, etiam impium;* vt eius iuſtitia, & miſericordia in vtriſque exaltetur, & glorificetur. Amen.

CAPVT VIII.

An Deus ex ſuppoſito decreto reprobationis, aliquo modo concurrat ad peccata reproborum.

99. ADu. 1. quòd licet quæſtio hæc pertineat propriè ad tractatum *de concurſu Dei cum cauſis ſecundis*, abs re tamen non eſt hìc aliqua diſcutere de Dei concurſu, ſeu influentia ad actum peccaminoſum cuiuſcũque peccantis, num ſit verus, & phyſicus influxus, an mera permiſſio, qua nempè Deus ſinit homines vti ſuo libero arbitrio, etiam circa obiecta mala, ſeu prohibita. Difficultas autem in eo conſiſtit, quia cùm Deus ſit cauſa prima, & vniuerſalis, debet ad omnem actum ſecundum creaturę cuiuslibet concurrere: ideò videndum, an, vel quomodò ad actiones peccaminoſas concurrat. Id autem cenſui in hoc Opuſculo diſcutiendum, vt Deus optimus maximus ab iniuria authoris peccati, atque crudelis vindicetur: & mali homines excuſatione indigni appareant, dum de Deo conqueruntur. Et quamuis in capite quarto huius Opuſculi multa, & meritò dicta ſint contra Caluinum, eiuſq; gregales, dicentes quòd Deus ſua abſoluta voluntate voluerit homines perdere, & quòd

Cur hic tractatur de hoc pũcto.

malis

malis Angelis vtatur ad inſtigandum homines,& inducendum, vt peccent; nihilominus, cùm hìc agamus de cauſa peccati, quod pręuiſum, fuit Deo motiuum reprobandi peccatores; operę pretium duxi, blaſphemiam Caluiniſtarum iterum confutare: deinde motiuum inquirere, cur Deus decreuerit permittere, vt caderent, quos pręuidit caſuros, cùm potuiſſet non permittere, vel per denegationem concurſus, ad opus malum, vel per collationem gratiæ efficacis ad opus bonum oppoſitum.

In c.4.cõt. Calu. plura dicta ſunt ad aliud propoſitum.

100. Adu. 2. Primum, quem legamus in Noua Lege, qui phanaticè dixerit Deum poſitiuè, ac effectiuè concurrere ad omnia peccata hominum, & æquè principaliter, ſicut homines, teſte S. Vincentio Lirinenſe in ***Commonit. aduerſus prophanas vocum nouitates***, fuiſſe Simonem Magum, quem ſecuti ſunt Cerdon, Marcion, & Manichæus; quem errorem cum Authoribus in Orco ſepultum, ab eo reuocauit in præterito ſæculo impius Ioannes Caluinus. Is enim, non ſolùm id ſępè docet, ſed ***in lib.1. Inſtit. cap. 4. §.3.*** deridet, immò repræhendit antiquorum ſobrietatem, quòd auſi non ſint dicere, Deum velle poſitiuè peccata hominum, & ad ea concurrere; ſæpiùſque hanc impietatem replicat, vt in ***lib.1. inſtit. cap. 18. in lib. 3. cap. 23. §.7. & 8.*** & ſeqq. docet expreſsè Deum non permittere ſolùm, ſed efficaciter, & abſolutè velle hominum peccata: & in eodem ***lib.cap.23. §.4.*** dicit, quòd homo iuſto Dei iudicio, ac impulſu facit, quod non licet: ***in §.6.*** ait, quòd ex externa Dei ordinatione factum fuit primum Adę peccatum. At contra impios iſtos nebulones ſunt omnes tàm Catholici, quàm Hęretici Theologi, ſequentes

Blaſphemię Calui. ni contra Deum, quę facit Authorem peccati.

Sacram

Sacram Scripturam, ipſique Philoſophi ſequentes dictamen naturæ, vt mox patebit. Priùs ergo videbimus, an poſitiuè, an verò permiſſiuè tantùm Deus concurrat ad peccata hominum; deinde *in cap.* 10. videbimus, cur ea permittat. Et loquimur de actualibus peccatis.

101. Adu. 3. quòd vt ſuppono *ex tract. de vitijs, & peccatis*, in quolibet peccato, ſiue commiſſionis, ſiue omiſſionis adſunt duo, vnum pro ſubſtrato, ſeu ſubiecto, alterum pro formali, ſeu forma peccaminoſa; v.g. in furto, vel fornicatione, adeſt materialis ille actus capiendi bona alterius, vel coeundi carnaliter; qui ſunt actus merè naturales; & adeſt in eis negatio rectitudinis debitæ in eſſe illis actibus, ideſt negatio conformitatis ad legem; lex enim præcipit, non furandum, non mæcandum; qui hæc non facit, habet conformitatem ad legem; hæc eſt bonitas: qui facit habet negationē huius cōformitatis, ſeu bonitatis. Hęc certa, & ſine difficultate ſunt. Sed difficultas eſt, quomodo, qui concurrit ad actum illum materialem capiendi bona alterius, vel coeundi cum non ſua vxore, cui neceſſariò connexa eſt deformitas, ſeu bonitatis carentia, non concurrit ad illam deformitatem, ſeu bonitatis carentiam. Hoc opus, hic labor. Deus enim, vt cauſa prima, de neceſſitate cauſalitatis vniuerſalis concurrit ad omnem actum poſitiuum humanum: quomodo ergo ſaluabitur, quòd non concurrat etiam ad deformitatem, quæ neceſſariò coniuncta eſt cum actibus illis poſitiuis. Hoc etiam videndū.

Duo conſideranda in actu peccaminoſo.

Difficultas hęc in quo conſiſtat.

Deus non concurrit ad formale peccati.

102. Dico 1. Deus nullatenus concurrit poſitiuè ad formale peccati, vt dici poſſit author peccati alicuius hominis.

Prob. 1. ex ipſiſmet Ethnicis Philoſophis.

Ex Ethnicis prob.

Trimegiſtus.

Mercurius Trimegiſtus *in Pimandro cap. vlt.* ait, *à Deo factore nihil turpe, nihil malum prodijt.*

103. Plato *de Republica dialogo* 2. inquit; *Bonorum quidem ſolus Deus cauſa eſt dicendus: malorum autem quamlibet aliam cauſam quærere decet.* Et poſtea damnat docentes oppoſitum, inquiens, *malorum alicui cauſam eſſe Deum, cùm bonus ſit, refellendum eſt omninò; nec permittendum hoc quemquam dicere in ſua Ciuitate, ſi bonis inſtrui legibus ciuitas debet.* Et velut fidei inquiſitor Chriſtianus Catholicus, nec audiendam permittit hanc blaſphemiam, ſubdens, *Nec quemquam permittendum audire, ſiue ſit ille iunior, ſiue ſenior; ſiue carminibus hæc inferantur, ſiue ſoluta oratione narrentur, tamquam quæ neque dictu ſancta ſint, neque alijs vtilia, neque inter ſe conſona.* Quomodo ſanctiùs loqui potuit quiuis Catholicus Doctor? & tamen effrons Caluinus auſus eſt delirare.

Plato neq; dici permittit.

104. Prob. ex S. Scriptura, Pſalm. 5. *non Deus volens iniquitatem tu es.* Deuter. 32. 4. *Deus fidelis, & abſque vlla iniquitate.* Sapientię 14. *odio eſt Deo impius, & impietas eius:* Habacuh 1. *Mundi ſunt oculi tui, ne videant malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris.* Ezechiel. 18. *Nunquid voluntatis meæ mors impij, dicit Dominus?* & cętera plura loca Veter. Teſt. improbant Caluiniſtarum impietatem.

Ex S. Scriptura Veter. Teſt.

105. Prob. 3. ex Nouo Teſt. Ex 2. Petri. cap. 3. *Deus neminem vult perire:* ex Rom. 3. *Nunquid iniquus eſt Deus? abſit, alioqui quomodo iudicabit Deus hunc mundum?* & cap. 9. *nunquid iniquitas apud Deum? abſit.* Ex epiſt. 1. Ioan. cap. 3. *peccatum in eo non eſt.*

Ex Nouo Teſtam.

106. Neque dici poteſt, quòd pręceperit hominibus, vt peccarent. Nam Eccleſiaſt. 15. *Nemini*

Digitized by Google

mini mandauit impiè agere. Non dicas per Deum, abeſt; quæ enim odit, ne feceris, non dicas ille me implanauit. Non enim neceſſarij ſunt ei homines impij. Vnde Iacobus in epiſt. Canonica docet, quòd Deus non ſolùm non peccat cum homine, aut iubet ei peccata, ſed neque tentat eum ad peccatum. *Neque cùm tentatur dicat, quòd à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum eſt; ipſe autem neminem tentat, ſed vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.*

Deus non præcipit hominibus vt peccent.

Et per Ieremiam cap. 19. proteſtatur Deus, quòd peccata non precepit, ſic. *Ædificauerunt excelſa Baalim, quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.*

107. Prob. 4. Deus in toto Sacro Textu prohibet peccata, & comminatur pęnas peccantibus, ergo, nec ipſe concurrit efficienter ad peccata; neque ea imperat: euidens eſt conſequentia; iniuſtè enim ageret, ſi puniret opera ſua, vel quæ ipſe pręcepit, vt fierent. Anteced. ex lectura Sacri Textus patet; de prohibitione ſufficiat vnus locus Iſaiæ cap. 1. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis, dereliquerunt Dominum, blaſphemauerunt Sanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum. Super quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mærens*, &c. & poſt multa. *Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ igni; regionem veſtram coram vobis alieni deuorant, & deſolabitur, ſicut in vaſtitate hoſtili*, &c.

Deus prohibet peccata.

108. De pænis autem illatis à Deo ob peccata, quis fidelis Scripturam Sacram legens, diffiteri poteſt? incipiat ab Adamo, & conſideret in quas pœnas incurrerit, & in nobis eaſdem induxerit ob tranſgreſſionem diuini pręcepti; quàm

magnæ ſunt amiſſiones ſtatus innocentiæ, immortalitatis, habitationis terreſtris Paradiſi,certitudinis ęternę vitę; incurſus in concupiſcentiã, & ignorãtiam,& peſſimã hæreditatem peccati originalis. Legatur peccatum, & pęna Caini. Legatur exterminium generis, ferè totius, humani per diluuium, *ex eo quod cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore*. Legatur ſubuerſio quinque ciuitatum Paleſtinę, Sodomæ ſcilicet, Gomorræ, Adamę, Seboim, & Segor, diluuio ignis,& ſulphuris incenſarum ob peccatum peſſimum *Gen.* 19. Legatur occiſio tot Myriadum primogenitorum Ægiptiorum ob tyrannidem in Hębreos, contra Dei mandatum, decem manifeſtis ſignis, Pharaoni, & miniſtris eius intimatum, *Exodi* 12. & ſeqq. Legatur ſubmerſio eiuſdem Pharaonis cum toto exercitu in mari rubro, ob eorumdem Hębreorum perſecutionem, cùm ab eo fugerent, *Exodi* 14. Legatur excidium viginti trium millium Hębreorum ſub monte Sinai iuſſu Moiſis interfectorum, ob adorationem vituli, exiſtente Moiſe in colloquio Dei in monte. Alia multa poſſem exempla adducere de eiuſmodi punitionibus notorijs à Deo inflictis ob peccata. Quis ergo, niſi inſanus,dicet Deum eſſe peccatorum Authorem, cum hominibus peccare, aut peccata illis præcepiſſe, aut præcipere? abſit. Sanctus eſt Deus, bonorum author, peccatorum oſor.

Deus punit non præcipit peccata.

Multę pęnæ inflictæ pro peccatis.

109. Prob. eadem concluſio ex Patribus, & Eccleſię Doctoribus Græcis, & Latinis, quorum in vnum congerit Bellarminus *in tract. de Amiſſione gratiæ, & ſtatu peccati lib.2. cap.9.* Omnes autem vnaniniter docent,impium eſſe aſſerere,quòd Deus ſit author, ſeu cauſa peccati. Ex Græcis,

Iuſti-

Iuſtinus in *Dialogo cum Triphone* circa finem. Ireneus, qui integrum librum ſcripſit contra Florinum tenentem hunc errorem, ex Euſebio Cæſar. *lib.5. Hiſtor. cap.19.* Clemens Alexandrinus *lib.1. Stromat.* Origenes *lib.4.contra Celſum.* Euſebius Cæſarienſis *lib. 6. de præparatione Euangelica c. 5.* S. Athanaſius *in orat. contra Idola.* S. Baſilius *homil.2. de opere ſex dierum.* S. Gregorius Niſſenus *in lib.7. Philoſophiæ* cap.1. S. Gregorius Nazianzenus *orat. 1. in Iulianum.* S. Ioannes Chryſoſtomus *Homil. 23. in Acta Apoſtolorum.* Epiphanius *in hæreſim 66. Manichæi.* Theodoretus in *Epitome diuinorum decretorum cap. de Antichriſto.* S. Cyrillus Alexand. *lib.3. in Iulianum.* Et S. Ioannes Damaſcenus *de fide orth. lib.4. cap. 20.* Hi omnes Greci Patres, vt blaſphemum, & impium dogma cenſuerunt, & impugnarunt, quòd Deus ſit cauſa efficiens, ſeu author peccatorum, quæ fiunt ab hominibus, aut iſtis illa præcipiat.

Omnes P. P. Greci dicunt impium eſſe aſſerere, quòd Deus ſit Author peccati.

110. Ex Latinis verò omnes nemine prorſus excepto (ſi Caluiniſtas cum ſuo impio magiſtro excipias) idem docuerunt, quod Greci. Tertullianus *in lib. aduerſus Hermogenem.* S. Ambroſius *in lib. de Paradiſo cap. 15. & in lib. 1. Exameron. cap.8.* S. Hieronymus *in cap.1. ad Epheſ. & in cap. 7. Eccleſ.* S. Proſper *in reſponſione ad capitula Gallorum cap.12.* S. Fulgentius *in lib.1. ad Monimum.* S. Gregorius Magn. *lib.29. Moral. cap.21.* Leo 9. *in epiſt. ad Petrum Antiochenum.* Hugo de S. Victore *lib.1. de Sacrament. part.5. cap. 27.* & omnes Scholarum authores, S. Thom. S. Bonau. Scotus, Alexander de Ales, & S. Auguſtinus, cui pro ſua doctrina de electione aliquorum ex maſſa damnata, ad gloriam, & efficacem gratiam, ac deſertione aliorum in eadem maſſa, ac reprobatio-

Patres Latini.

S.Aug. cui incumbebat hoc probare, dogma Manichæorum impugnat.

ne (licet ex præuiſis demeritis) incumbebat hoc dogma probare , vt obſtrueret ora , nedum Manichæorum , ac Maſſilienſium , ſed & multorum Catholicorum nolentium pacato animo , & non præoccupato doctrinam eius in his materijs diſcutere, pluries impium Manichæorum(quòd Deus ſit Author peccatorum noſtrorum) dogma refellit . Primò *in lib.de natura , & Gratia contra Pelag. cap.*48.*&* 49. vbi docet, *quod peccare noſtrum eſt, at non poſſe peccare non eſt noſtrum* . 2. *in lib. de Prædeſt. Sanctorum cap.* 10. idem docet . 3. *in lib.de natura , & Gratia cap.*54. docet , *quòd peccata non diuino operi , ſed humanæ voluntati , illiuſque iuſtæ vindictæ tribuimus* . 4. *in diſp.* 2. *contra Fortunatum* , inquit, *Peccata noſtra , niſi à libera voluntate noſtra eſſent , non eſſent peccata* . 5. *in lib. de vera Relig.cap.*14. ait, *Peccatum vſque adeò voluntarium malum eſt,vt nullo modo ſit peccatum niſi ſit voluntarium*.6. *in lib.*3.*cont.Iulianum Pelag.c.*3. dicit , *peccati origo eſt voluntas mala , & peruerſa* . 7. *in lib.*7. *Confeſſ.cap.*3. ait, *peccati cauſa eſt liberum arbitrium* . Idem habet , *in lib.* 22. *con. Fauſtum cap.*22. 8. *de Gen.ad lit. lib.*11. *cap.*9. dicit , *peccatores à ſe habent voluntatem malam; à Deo autem naturam bonam, & iuſtam pœnam* . 9. *In quaſt. ſuper Exodum qu.*29. dicit, *peccatorum origo in voluntate hominis eſt* . 10. *in lib.*83. *qq. qu.*19. *peccatum nulli imputatur, niſi in propria fuerit voluntate*. 11. *in lib.*2. *de peccat. mor.& remiſs.cap.*16.inquit, *peccatum nullum Deus habere iubet, cum ſcientia tamen,nullum hominem hoc eſſe facturum*.12.*in lib. de vera,& falſa pœnit.c.*16.docet,*peccatũ nullũ ordinauit,qui nullũ relinquit impunitum;ordinauit autẽ pęnam amantibus culpam*.13.*in lib.*1. *de lib.arb.c.*2.*& in lib.imperfecto de Gen.ad lit.c.*5.inquit, *peccatorũ noſtrorũ Deus author non eſt,ordinator tamen eſt,cũ peccato-*

Pluribus in locis id præſtat S. Doctor .

catores in eo loco conſtituit, & ea perpeti cogit, quę merentur. 14. In articulis ſibi falsò à Semipelagianis impoſitis, *art.* 5. ait, *peccati author Deus non eſt, & in lib.* 2. *de pecc. orig. cap.* 27. *in fine, & in lib.* 2. *cap.* 3. *de Symbolo ad Cathecumenos*, inquit, *peccati author eſt Diaboli decipientis calliditas; & hominis conſentientis voluntas; naturæ verò author Deus*. Ecce quòd S. Auguſtinus acriter defendit, Deum non eſſe cauſam peccati, nec præcipere peccatum; ſed illud odio habere, & punire. Immò ait, miſereri peccantium; & ideò remedium eis contuliſſe, vt reconcilietur, & vt in ſuam redeant gratiam, nempè pœnitentiam: ita *in qq. Vet. & Noui Teſtam. qu.* 102. *& tract.* 49. in Euang. Ioannis, inquit, *Si peccatores Deus non amaret, de Cœlo ad terram non deſcendiſſet*, & in lib. de peccat. mor. & remiſs. cap. 26. & 27. dicit, *peccatores quærere, ſaluare, & illuminare venit Chriſtus in hunc mundum, iuxta illud, venit filius hominis quærere, & ſaluum facere, quod perierat.*

Conſtans S. Auguſt. ſententia, quòd Deus non ſit author peccati alicuius hominis.

Sed odit peccata, & miseretur peccantiũ.

111. Abſit ergo ab humano corde peruerſum, impiumque illud Caluini, & gregalium damnatum dogma, quòd Deus per ſe, & poſitiuè concurrat ad peccatum, vel præcipiat illud, aut cogat homines ad illud perpetrandum; cùm peccantes puniat, iramque ſuam in eos effundat, ac in æternas pœnas eos condamnet. An verò, cur, & quomodò permittat homines peccare, nunc videndum eſt.

112. Dico 2. Deus non concurrit ad peccata hominum alio modo, niſi permittendo, vt homines vtantur libero ſuo arbitrio, vt ſibi placet, tàm ſcilicet circa obiecta, ſeu materias bonas, ac præceptas, quàm malas, ſeu prohibitas: ita communis Theologorum ſenſus.

Deus permiſſiuè tãtùm ſe habet ad hominũ peccata.

113. Prob.

113. Prob. 1. euidenti ratione, ſuppoſito fidei principio, quòd Deus concurrat ad omnes effectus cauſarum ſecundarum, quæ eſt omnipotentiæ diuinæ proprietas: *in ipſo enim*; inquit Apoſtolus Act. 17. 28. *viuimus, & mouemur, & ſumus.* Tunc ſic. Deus ad omnes actus liberi arbitrij, ex generali lege concurrit; quia omnes ſunt creaturæ; ideòque eſſentialiter à Deo dependentes in fieri, & eſſe. Sed non concurrit effectiuè, vel præceptiuè, vt probatum eſt ad malitiam peccatorum; ergo concurrit permiſſiuè, ideſt, permittendo, vt homo faciat, quod vult. Cur autem permittat, & permiſerit in Adamo, dicetur poſtea. Conſequ. prob. Alius modus concurrendi excogitari non poteſt, decens diuinæ bonitati, & omnipotentiæ, vt nempè nihil fieri poſſit à creatura, niſi volente Deo; & nulla ſit iniquitas in Sanctiſſimo Deo. Modus autem permiſſionis, ſic declaratur. Decreuit Deus creare homines, cum libero arbitrio ad faciendum, quod vellent; & decreuit præbere illis concurſum ad omnes eorum operationes; præuidit autem, quòd pro ſua libertate, opera mala, ideſt circa obiecta prohibita eſſent operaturi; & potuiſſet, ſi voluiſſet eos impedire non præbendo eis concurſum ad operationes: at decreuit non impedire, & non negare concurſum, ſed ſinere operari, vt vellent; & hoc eſt permittere. Neque video, quomodo poſſit aliter explicari hæc Dei permiſſio in peccatoribus: ergo.

Permittendi modus.

114. Prob. 2. Concluſio ex Gen. 4. 7. dicit Deus ad Cain, *Nonnè ſi benè egeris recipies; ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit. Sed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* Et quia Deus non impediuit Cain ne occideret

Ex facto Cain.

deret fratrem ſuum, ſicut poterat varijs modis impedire, ſed permiſit, vt ſuo arbitrio vteretur ad malum, & ſic occidit fratrem ſuum.

115. Prob. 3. ex Eccleſiaſt. 15. 14. *Ab initio Deus conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. Adiecit mandata, & præcepta ſua. Si volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te. Appoſuit tibi aquam, & ignem; ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors; bonum, & malum, quòd placuerit ei, dabitur illi.* Ecce quòd Deus ab initio ſic fecit hominem, vt permitteret ei facere, quod vellet, etiam cùm ſciret operaturum fore malum, ſicut accidit in Adamo, Caino, & omnibus peccatoribus. Hominis liberum arbitrium in peccando ex Sac. Textu.

116. Prob. 4. ex pſalm. 80. 12. vbi Deus dicit. *Non audiuit populus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi. Et dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.* Dimittit ergo, ſeu permittit, vt homines ſua iniqua deſideria exequantur. Alia Sacr. Script. loca.

117. Prob. 5. ex Rom. 1. 24. vbi de iniquis peccatoribus Apoſtolus ait. *Propter quod tradidit illos Deus in deſiderijs cordis eorum in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis,* &c. & poſt. *Tradidit eos Deus in paſſiones ignominiæ. Nã fæminæ eorum mutauerunt naturalem vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam. Similiter autem maſculi relicto naturali vſu fæminæ, exarſerunt in deſiderijs ſuis in inuicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes.* Et poſt aliqua. *Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant, ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia; plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate; ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inuentores* Ex Apoſt. Paulo.

tores malorum , parentibus non obedientes , inſipientes , incompoſitos , & ſine affectione, abſque fœdere , & ſine miſericordia,&c.Ecce quæ mala facere poſſunt homines ex ſuo arbitrio, Deo permittente; id enim ſignificat illa *dimiſſio Dei ſecundùm deſideria cordis humani , ac traditio in reprobum ſenſum,* vt faciant homines quod volunt.

Theodoreti explicatio.

118. Theodoretus in cit.loco ad Rom. *Tradidit eos* , inquit, *illud tradidit poſuit pro permiſit*,&c infra. *Illos ſua prouidentia priuauit , & tamquam cimbam abſque rectore ferri permiſit*,&c. Idem prorſus dicit in pſalm.80. *& dimiſi eos*,&c.

S. Auguſt. de permiſſione ſententia.

S.Auguſtinus lib.5. cont. Iulianum Pelagianum cap.3. probat,quòd ſæpè aliquod peccatum eſt pœna alterius peccati, quod probat ex dictis locis Pſalmi, & Pauli, nempè, quòd Deus *tradidit peccatores in reprobum ſenſum , non quidem,* ait, *per potentiam , quaſi immittat in eis mala deſideria, aut mala opera,ſed ait per patientiam , quia eos deſerit , & permittit , vt ſuo arbitrio vtentes, ea committant*. Et multa Scripturæ huius permiſſionis enumerat facta.

119. In lib.13. de Trinit. cap. 12. ait, *Modus iſte, quo traditus eſt homo in Diaboli poteſtate ; non ita debet intelligi, tamquam hoc Deus fecerit,aut fieri iuſſerit , ſed quod tantum permiſerit, iuſtè tamen*.

Plura Auguſt.loca de permiſſione.

In lib.5. cont. Iulian. cap. 4. inquit. *Quàm verè innumerabilia Deus permittit fieri ante oculos ſuos , quæ vtique, ſi noluiſſet , nulla ratione permitteret ; & tamen iuſtus , & bonus eſt , & quòd præbendo patientiam dat locum pœnitentiæ , nolens aliquem perire ; nouit Dominus , qui ſunt eius*,& infra explicans illud Rom. 1. *tradidit illos* (ideſt reprobos) *in paſſiones ignominiæ*, dicit, *hoc Deum facere miris, & ineffabilibus modis*;ſed ſemper iuſtè.

Digitized by Google

120. In epiſt.89. ait. Dictum eſt, *ne nos inducas in tentationem, quod intelligitur, ne nos inferri deſerendo permittas*.

In lib. 10. cont. Fauſtum cap.9. vt Deum vindicet à calumnia ſceleſtorum hominum, qui in Deum ſuas iniquitates refundunt, inquit. *Hi perturbati homines non intelligunt, in vno eodemque opera mala, non poſtea conſequente alia, quæ manifeſta erit, ſed quadam comitante vindicta, aliud venire de aſtutia ſuadentis, aliud de nequitia nolentis, aliud de iuſtitia punientis: cum Diabolus ſugerit, homo conſentit, Deus deſerit*.

Varijs argumentis S. Auguſt. probat Deũ peccata hominum non patrare, ſed permittere tantùm.

121. In lib.20. de Ciuit. cap.19. dicit. *Nec dubitauit Apoſtolus addere, & dicere: ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacia. Deus enim mittet, quia Diabolum iſta facere permittet, iuſto ipſe iudicio, quamuis faciat ille iniquo, malignoque conſilio*.

S. Hieronym. in cap. præfatum Epiſtolæ ad Rom. ibi, *Propter quod tradidit illos Deus in deſiderijs cordis eorum*, ait, *in hoc, quòd Deus tradidiſſe dicitur proprijs deſiderijs peccatores, oſtendit, non quòd ipſe ſit cauſa, ſed quòd per longanimitatem, & patientiam, non inducendo vindictam, patitur eos ſecundum cordis ſui agere voluntatem. Hoc facit volens eos ad pænitentiam conuerti. Idem dicitur tradere in ſcripturis Deus, cum non retinet delinquentes propter arbitrij libertatem, ſicut in pſalmo dicit dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum*; ergò.

S. Hieron. idem docet de diuina permiſſione.

122. Pro coronide harum probationum, quòd Deus non per ſe concurrit ad peccata hominum, ſed permiſſiuè tantùm, ponamus decretum Concilij Trid. ſeſſ. 6. can. 6. *Si quis dixerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere; ſed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permiſſiuè ſolùm,*

Conc. Trident. decretum hoc totum confirmat.

lum, ſed propriè, & per ſe, adeòut ſit proprium eius opus, non minùs proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli, Anathema ſit. Idem docuerat Concil. Arauſic. ſecundum: ergo de fide eſt, quòd Deus permiſſiuè tantùm ſe habeat in peccatis hominum.

CAPVT IX.

In quo ſoluuntur potiora argumenta de Dei concurſu ad hominum peccata.

123. ADu. quòd, licet in pręcedentibus ſufficienter demonſtratum ſit, quòd Deus nec effectiuè, nec præceptiuè concurrit ad peccata hominum, immò ea odit, ac prohibet, & punit; ſed permiſſiuè tantùm, quatenus ſinit, vt homines ſuo libero vtantur arbitrio, etiam circa prohibita, & potens impedire, vel ſubtrahendo vires hominibus,ne operentur mala, vel alijs modis impediendo, hoc non facit: tamen, quia nunc Caluiniſtæ, & olim Marcioniſtæ, ac Valentiniani, & Manichæi multa afferunt argumenta ex Sacra Scriptura, & alia ex ratione deducta, quibus probare nituntur Deum effectiuè,vel pręceptiuè ad omnia hominum peccata concurrere: decreui aliqua ex eis in medium afferre,ac ſoluere, ne Tyrones incauti decipiantur.

Mens authoris,quę in hoc capite.

124. Adu. 2. quòd quamuis omnis peccans ſuo vtens libero arbitrio Deum deſerat, ideòque à Deo deſeratur, vt ex S. Auguſtino docet Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 11. & hoc accidat in omni peccato, & ſic omnis peccans à ſua concupiſcentia vehementi obfuſcatus, & obcæcatus peccet: hæc tamen obcæcatio non ſemper eſt illa magna, quę dicitur etiam induratio, de qua loquitur Iſaias

ias *cap.53.* & refert Saluator *Ioan.12.*quam Deus immittit in aliquos, in pęnam aliquorum grauium peccatorum, vt mox patebit; quam ob cauſam pręfati blaſphemi effutierunt, Deum in ijs caſibus peccare. Priùs ergo adducam loca iſta de obcæcatione, & induratione, quæ à Deo immiſſa, ſeu tradita legitur peſſimis, ac reprobis hominibus; quæ, permiſſio quidem eſt, ſed conſiderabilior; deinde de alijs ſimplicibus permiſſionibus, ſiue ex Sacra Scriptura, ſiue ex ratione cauſæ vniuerſalis deducta argumenta afferam, & Deo adiuuante ſoluam.

Obcęcatio duplex: vna in omni peccato; alia in pœnam peccati.

125. Primùm argumentum ex Veteri Teſtamento deſumptum eſt euulgatiſſimum factum de Cencres Pharaone Exodi 4. 21. & cap.7.3. Deus dicit Moiſi, *ego indurabo cor Pharaonis*. In cap.8. 12. dicitur, *indurauit Dominus cor Pharaonis*. In cap. 10.1. *ego enim indurau i cor eius*. Idem replicatur in pluribus alijs capitibus libri illius. Ergo (inquiunt Hæretici illi) Deus fuit cauſa, cur Pharao ad primum Moiſi nuncium crudeliter tractaret Iudæos; deinde etiam viſis tot Moiſis miraculis, eos non dimitteret, ſi enim Deus eum non duraſſet, paruiſſet.

Factum contra Pharaonē ex libro Exodi.

126. Reſp. conſequentiam eſſe voluntariam, & malè ex præmiſſis deductam; quia in pœnam ſcelerum à Pharaone patratorũ, ac patrandorum, quæ Deus præſciebat, ſtatuerat deſerere, & obcæcare, ſeu indurare Pharaonem, ne pareret. Nã pręter peccatum Idolatriæ circa Apim, & alia, quæ neſcimus; iniuſtè, ac tyrannicè addixerat crudeli ſeruituti populum Hæbraicum, qui per annos 400. erat liber incola in Ægipto; & crudeliter eum tractabat, vtendo illo in ædificijs maximarum Pyramidum, vnde Deus *Exodi.* 4. dicit

Ratio cur Deus indurauit Pharaonem.

Moi-

Moiſi, ſe iratum cum Ægiptijs *propter duritiam eorum, qui praerant operibus* : & perueniente ad Pharaonem Moiſe, ac explicante Dei mandatum, vt populum dimitteret; non ſolùm non paruit, ſed iuſſit duplicari labores diurnos Iudæorum, & vapulare eos, qui laborem non perficiebant. Ventum eſt ad tria miracula Virgæ conuerſæ in ſerpentem, & rurſus ex ſerpente in Virgam: conuerſionis aquæ totius Nili in ſanguinem per dies ſeptem; ebullitionis ranarum in maxima copia per totam Ægiptum; & non credidit; immò putans eſſe pręſtigia demoniaca, curauit per maleficos Iamnem, & Mambrem (vt ait Apoſtolus) fieri apperentia ſimilia per Dœmonum artem: at Virga Moiſis deuorauit virgam maleficam, ideſt, fecit eam euaneſcere: at Pharao non credidit. Moiſes edidit miraculum Ciniphum in tota Ægipto. Tentarunt malefici facere ſimilia, & non potuerunt; immò dixerunt, *digitus Dei eſt hic* : neque credidit Pharao. Quid ergo mirum, ſi Deus in pœnam tot ſcelerum, tantæque incredulitatis, eum dereliquit, obcæcauit, & indurauit, vt neque poſt alia ſex horribilia ſigna vellet populum dimittere; & poſtquam dimiſit, de hoc facto pœnitens, illum cum exercitu magno perſecutus eſt, donec in mari rubro, cum toto exercitu ſuffocatus ſimul cum illo, temporalem vitam amiſit, & mortem ęternam eſt conſecutus. Pœna ergo priorum peccatorum fuit induratio.

Ordo delictorum Pharaonis

Vnde obcęcatio, & obduratio Pharaonis

127. Secundus locus, ex quo deſumitur argumentum, eſt in Ioſue 11. vbi dicitur, *Domini ſententia fuerat, vt indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Iſrael*. Ergo Deus indurauit, & fuit cauſa, vt non ſe traderent Ioſue in Seruos, ſed

Aliud argum. Caluini ex Ioſue.

ſed obſtinati necarentur.

228. Reſp. ex eodem capite, & ex alijs præcedentibus haberi ſolutionem: Deus enim præceperat Moiſi, & per hunc Ioſue ſucceſſori, & toti populo, vt omnes Cananęi, vtpotè Idolatræ, &c. ad vnum necarentur completa enim erat eorũ malitia, propterea eos deſerere ſtatuerat, vt neque humiliare ſe poſſent Hębreis, ab eiſque veniam petere, & eiſdem Ciuitatum claues tradere: ideò ſubdit Textus, *Et pugnarent contra Iſraël, & caderent, & non mererentur vllam clementiã, ac perirent, ſicut præceperat Dominus Moiſi*. Regula ergo vniuerſalis, ex Auguſtino, eſt, vt quoties in Sacro Textu legitur obduratio, vel excæcatio alicuius à Deo ex hominũ obſtinata malitia proueniẽs; intelligatur deſertio, qua Deus aliquem obſtinatum peccatorem priuat ſuo auxilio ad reſipiſcendum, & permittit eum vti ſuo libero arbitrio in malum, vt cadat, & totum hoc in pœnam priorum peccatorum: pluries autem id docet S. Auguſt. primò in epiſt. ad Sixtum, quæ eſt 105. *Non obdurat Deus impartiendo malitiam; ſed non impertiendo miſericordiam*. 2. in lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. ait, *obdurare Deum eſt nolle miſereri; nec ab illo irrogatur aliquid, quo ſit homo deterior, ſed tantum, quo ſit melior non erogatur*. 4. in lib. 5. cont. Iul. cap. 3. ait, *cæcitas mentis, quam ſolus Deus illuminator remouere poteſt, & eſt peccatum, quo in Deum non creditur, & eſt pœna peccati, qua cor ſuperbum digna animaduerſione punitur, & eſt cauſa peccati, cum aliquid mali cęci cordis errore committitur*. Hæc, & alia plura Auguſtinus. Itaque non Deus eſt author peccati, ſed ipſemet peccans, qui non curans, ſed ſpernens Dei illuminationes; & inſpirationes, à Deo deſeritur in pœnam ſuorum peccatorum.

Cur Cananęos Deus deſeruerit, & indurauerit.

S. Auguſt. doctrina quare, & quando Deus obcęcat, & indurat.

229. Ter-

129. Tertius locus, quo Phanatici vtuntur, habetur, *Gen.* 45. & 50. In primo, cùm Ioſeph venditus Iſmaelitis à fratribus, & ab Iſmaelitis Putiphari Magiſtro militum Pharaonis, deinde ex Dei prouidentia factus à Pharaone Ægipti Primus Miniſter, & ſe, vt ibi, fratribus manifeſtaſſet, hique ſtupidi, ac trementes de vindicta iuſta timerent, veniamque implorarent, Ioſeph conſolans eos dixit, ne timerent, & adducens huius cauſam excuſantem illos, dixit, *Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum.* Et in *cap.* 50. cùm ab officio pietatis ſepulturæ Patris ſui Iacob de Hebron reuerteretur in Ægiptũ, magis timentes fratres de vindicta, & iterum veniam de in eum patrato delicto petentes, ſe humiliter benignitati Ioſeph commendarent; Ioſeph ait, *Nolite timere; num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* ex quo duplici dicto, Phanatici inferunt, quòd fratres Ioſeph ex Dei conſilio, ac voluntate fratrem perſecuti ſunt, eumque vendiderunt.

Factum Ioſeph in Ægipto venditi.

130. Reſp. ad primum, *Non veſtro conſilio*, &c. quòd duo conſideranda ſunt in Ioſeph caſu. Primum eſt venditio facta ex inuidia Fratrum. Secundum eſt exaltatio eius in Ægipto. Primum fuit peccatum fratrum, ad quod Deus permiſſiuè ſe habuit; ſicut cum cæteris peccatoribus: Secundum verò non proceſſit ex conſilio, ſeu intentione fratrum, qui volebant eum perdere: ſed fuit intentio Dei, qui peccatum illud fratrum ordinauit ad exaltationem Ioſeph; & hoc tantùm dixit fuiſſe Dei voluntatem, non primum; inquit enim, *Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum, qui fecit me, quaſi Patrem Pharaonis, & Dominum vniuerſæ domus eius, & Principem in omni*

Duo conſideranda in caſu Ioſeph. Vnũ malum, quod fuit à fratribus, alterũ bonum, quod fuit à Deo.

omni terra Ægipti. Et ſic nihil ad rem.

131. Ad 2. *ex cap.50. Dei non poſſumus reſiſtere voluntati*. Reſp. non fuiſſe voluntatem Dei, vt fratres Ioſeph, ei inuidentes, ipſum venderent; ſed voluntas Dei fuit, vt mala cogitatio, & actio eorum de perdendo illum inter mancipia Ægipti, quò, venditus, erat aſportandus, verteretur in bonum ſuum; ideò addidit. *Vos cogitaſtis de me malum; ſed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſaluos faceret multos populos*. Voluntas ergo Dei erat exaltandi Ioſeph in Principem; ideò iam ante 43. annos, eo neſciente quòd ſignificarent, immiſit duo ſomnia, quæ fratribus narrauit, *Gen.1.27*. Vnum in quo viderat, ſe in campo cum fratribus ligare manipulos ſpicarum; ac manipulum ſuum ſtare, & manipulos fratrum genuflexos adorare manipulum ſuum; quod audientes fratres dixerunt; *Numquid Rex noſter eris, aut ſubijciemur ditioni tuæ?* Alterum quod narrauit ijſdem, & Patri, *Vidi per ſomnium, quaſi Solem, & Lunam, ac vndecim Stellas adorare me*. Cui Pater dixit. *Quid ſibi vult ſomnium hoc? numquid ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te ſuper terram?* Volebat ergo Deus exaltare eum efficaciter, cui nemo poterat reſiſtere; & vſus eſt facto peccaminoſo fratrum, per quod in Ægiptum, locum exaltationis, induxit.

Dei voluntas non fuit de venditione, niſi permiſſiua, de exaltatione poſitiua

132. Quartus locus, quo Phanatici vtuntur in Dei iniuriam, & ſceleſtorum excuſationem, ſumitur ex *Iob.12.* vbi de Deo dicitur, *commutans labium veracium, & doctrinam ſenum aufert, qui immutat cor principum, & decipit eos, vt fruſtra incedant per inuium; palpabunt, quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet, quaſi ebrios*, &c.

Dictum Iob, quod Deus facit errare.

ex quo concludunt, quòd Deus eſt cauſa peccatorum eorumdem, & non permiſſiuè tantùm, ſed effectiuè.

133. Reſp. ſatis ſuperque Scripturæ interpretes omnia ſimilia loca de permiſſione, vel de vindicta in pœnam alicuius peccati declaraſſe. Ad hunc autem Iob, *Commutans labium*, Gloſ. ord. ait, *quia ſæpè hi qui cæleſtia prædicando veraces erant, dum temporalia diligunt, ad terrena dicenda corruunt, labium veracium commutatur*. Lyr. ibi inquit. *Aliquando propter elationem ſubtrabitur lumen cognitionis veræ, & ſic falſa loquuntur, vt dicitur Rom.1. dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt*. Verbo, *doctrina*. Gloſ. ord. ait, *quia Iudæi nequaquam ea credendo ſecuti ſunt, quæ Patres ſuos dixiſſe meminerunt*. Lyr. ibi ait, *eos infatuando prædicto modo; non quod aliquando falſum à Deo immittatur intellectibus eorum; ſed quia ex demeritis eorum ſubtrahit illuſtrationem ſuam; & ſic cadunt à veritate propter proprium defectum*. Verſu, *Qui immutat cor principum*, &c. Gloſ. ord. dicit, *cor principum terræ immutatum eſt, cum ſummi Sacerdotes, & Seniores populi illi conabantur obſiſtere, quem priùs prædicabant; & decepti ſua malitia, incedere per inuium fruſtra conabantur; quia crudelitati eorum quærentium extinguere nomen ſuum, patere via non poterat, contra authorem omnium*. *Palpabunt*, &c. Lyr. pluribus, ſed ſicut ſupra, id explicat, quòd nempè Deus non immittit malum in cordibus principum; ſed quòd ex demeritis ſubtrahit illuſtrationem, ne cognoſcat veritatem, & ſic cadunt in deceptionem per proprium defectum, & ſic permittit eos errare, quaſi ebrios.

Gloſę declaratio aperta, & clara de permiſſione, vel vindicta, ac pęna.

134. Quintus locus, ſeu quintum argumentum, quo Phanatici vtuntur, deſumitur ex Iſaię cap.

Argum. ex Iſaia deſumptum.

cap.63. *Tu Domine Pater noſter, & Redemptor noſter, quare errare nos feciſti Domine de vijs tuis, induraſti cor noſtrum, ne timeremus te?*

135. Reſp. Interl. *errore feciſti*, ait, *permiſiſti. Erroris, & induritiæ cauſa videtur, dum non corripit delinquentes.* Ver. *induraſti*, eadem Interl. ait, *indurari permiſiſti ſuſpendendo flagella.* Lyr. inquit, *induraſti cor meum ſubtrahendo gratiam cor mollificantem, tamen iuſtè pro noſtra incredulitate.*

136. Sextus locus, ſeu argumentum Phanaticorum deſumitur ex Ieremiæ 20. vbi ait Propheta; *Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum, fortior me fuiſti, & inualuiſti; factus ſum in deriſum tota die; omnes ſubſannant me.* Sed Gloſ. ord. ſic explicat, *dicit Propheta à Domino ſe deceptum, cui ſupradictum eſt Prophetam in gentibus dedite, & conſtitui te hodiè ſuper Gentes, & regna, &c. Quibus verbis arbitrabatur nihil ſe contra Iudæos dicturum; ſed contra Gentes: & ideò prophetiam libenter aſſumpſit. Nunc autem res in contrarium recidit, vt captiuitatem Ieruſalem prædicaret, & perſecutiones, ac anguſtias ſuſtineat.* Ita S. Hieronymus; ſed Theodor. & Vatabl. dicunt, *Propheta dicere volebat, Domine detrectaui munus Prophetæ dicens, Puer ego ſum, & tu me induxiſti, promittens me futurum columnam ferream, & murum æneum; & ecce omnes obruunt me, & ſuccumbo carceri, ærumnis, odijs, & irriſionibus Iudæorum. Videtur ergo mihi tacitè, & callidè in hoſce compedes, & ærumnas inductus, & ſeductus.* Ex hoc autem non poteſt colligi, quòd Deus Ieremiam deceperit, vel quòd in aliquod peccatum eius influxerit; ſed quòd ipſemet Ieremias à ſemetipſo deceptus ſit, intelligens Dei verba materialiter, ac literaliter; non ſpiritualiter, ac myſticè; quia re vera

Argum. ex Ieremia.

Hieron. reſponſio.

Alia Theodor. & Vatabl.

Ieremias à ſemetipſo deceptus eſt.

fuit ſpiritualiter columna ferrea, & ſuper Gentes, & regna; nam omnibus nationibus prædixit regnorum ſuorum deſtructionem; & Iudæos acriter obiurgauit; & in obſidione Ieruſalem, ac deſtructione eius facta per Nabuch, Propheta conſulebat, vt ei ſe traderent, alioquin captiui ducerentur, & Ciuitas, ac templum vaſtarentur; & ei non paruerunt; & vaſtata Ciuitate, Ieremias obtinuit à Nabuch, vt pergeret quò vellet. Iuit autem in Ægiptum, vbi proſequens corripere iniquos Iudæorum mores, ab eis ibi lapidatus eſt; & ideò argumentum hoc non eſt ad rem, quòd Deus decceperit Ieremiam.

137. Septimus locus, ſeu argumentum, quòd Phanatici putãt Achillem in hac materia, deſumitur ex lib. 3. Reg. cap. 22. 20. vbi legitur Deum dixiſſe. *Quis decipiet Acab Regem Iſrael, vt deſcendat, & cadat in Ramoth,* &c. *& egreſſus eſt ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait, ego decipiam illum. Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius, & dixit Dominus, decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.* Et ſic accidit. Quoniam falſi Prophetæ Regis Acab Idolatræ prędixerunt, eum in bello victurum Regem Sirię: contrarium tamen accidit. Immò, quia Micheas verus Propheta reuelauit Acab, quòd Prophetæ ſui erant mendaces, & ſpiritus Domini eos deſeruerat, Sedecias vnus ex eis dedit alapam Micheę, inquiens, *me ne deſeruit ſpiritus Domini?* ex quo inquit Caluinus, quòd Deus fuit author mendacij in Prophetis Acab, & per eos decepit etiam Acab.

Argum. 7. ex lib. 3. Regum; quòd Deus per Diabolum decepit Regem Acab.

138. Reſp. ad hoc, & ſimilia argumenta, vt ad primum, quòd magnis peccatoribus in pœnam ſuæ obſtinationis in peccatis permiſit Deus, vt deciderent in alia peiora; vt decipiantur, & deci-

decipiant. Sic autem fuit peſſimus ille Idolatra Acab Rex Samariæ, ſeu Iſrael, ob cuius conuerſionem ab Idolo Baal ad verum Deum, Elias tot patrauit miracula, vt nec plueret in Samaria tota, ideſt in toto Regno Acab tribus annis cum dimidio, *ex 3. Reg.* 17. & poſtea ad Eliæ preces deſcendit pluuia: ad Eliæ preces Deus fecit grande illud miraculum in ſacrificio Eliæ, vt madefactis lignis, ac Victima, & circa altare foſſis plenis aquæ ad confirmandam Eliæ doctrinam de falſitate Baal, & veritate Dei Eliæ, immiſſo igne de Cœlo combuſſit victimam, & ligna, & ſiccauit foſſas; quam ob cauſam ex Eliæ conſilio Acab occidi iuſſit falſos Propheta ſuę Vxoris Iezabel 450. & tamen non reliquit Baal. Ad preces Eliæ exiſtentis in vertice montis Deus immiſit ignem è cœlo, & combuſſit Præfectum militum cum quinquaginta ſuis, quos miſerat Acab ad capiendum Eliam; & hoc bis accidit: & alia plura Elias miracula fecit; nec tamen Acab conuerſus eſt. Acab iſte nequam mediante impia vxore Iezabel, per calumniam accuſari, & necari fecit Naboth, vt vineam iſtius arriperet, *ex 3. Reg. cap.* 21. & alia plura commiſerat Acab delicta; ideò permiſit Deus, vt Diabolus deciperet Prophetas Acab, & illi iſtum, promittentes victoriam de Regē Siriæ, vt ab iſto caderet ſicut factum eſt.

Obſtinatio Acab in Idolatria; viſis tot Eliæ miraculis.

Miracula Elię quæ.

In pęnam delictorum Deus permiſit Acab decipi.

139. Gloſa pariter Interl. *Quis decipiet*, ait, *Quod exigebant merita eius*. Gloſ. Lyr, inquit, *non intelligendum, quòd falſitas, vel falſum reueletur à Deo, vel de eius mandato, cum ſit veritas per eſſentiam, ſed per hoc intelligitur permiſſio diuina, quia iuſto iudicio Deus permittit malos homines decipi à Demonibus, qui non habent poteſtatem aliquid faciendi*,

di, niſi quantum ipſe permittit, Hæc Lyranus. Voluit ergo Deus punire Acab ob præfata magna, & multa eius peccata, permittendo eum decipi à Prophetis ſuis falſis à Demone deceptis, vt iniens bellum contra Benadab Regem Siriæ, ab hoc occideretur.

8 argum. Caluini, & cæterorum.

140. Octauus locus, ſeu octauum argumentum Phanatici ſumunt ex *Ioan.* 12. 36. vbi Saluator comprobat dictum Iſaiæ *cap.* 53. *Propterea non poterant credere; quia iterum dixerat Iſaias, excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant, & intelligant corde, & conuertantur, & ſanem eos. Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam Dei, & locutus eſt de eo.*

Quomodo excæcati ſunt Iudæi.

141. Reſp. ex Gloſ. Interl. *Non poterant. Quando prædicebat incarnationem Chriſti, prędicebat etiam excæcationem Iudęorum*, & infra eadem Interl. *excæcauit*, inquit, *Deus deſerendo eos, qui cum poſſent videre, noluerunt, & cum poſſent cogitare, & intelligere, noluerunt.* Gloſ. ord. dicit, *hanc excæcationem meruit voluntas eorum tumida, qui ſuam nolentes conſtituere iuſtitiam, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti; quod dicit non poſſe credere, ita eſt culpa voluntatis humanæ, ſicut, quod dicitur, Deus non poteſt ſe negare, laus eſt voluntatis Diuinæ.* Gloſ. Lyr. clarius ait, *non poterant credere*, &c. *Hæc impoſſibilitas non eſt abſoluta, ſed ex ſuppoſitione, ſcilicet, ſuppoſito, quod haberent voluntatem obſtinatam in malo; ſicut de aliquo dicitur non poteſt diligere illum, quando habet voluntatem fixam in odio eius.* Verbo, *excæcauit*, dicit Lyr. *Subtrahendo lumen gratiæ propter eorum malitiam, quia auertebāt ſe ab hac luce.* Verbo, *& indurauit cor*, &c. inquit, *Quia ſubtractionem gratię, quæ cor mollificat per denotionem, ſequitur cordis induratio per cordis obſtina-*

Deſerti ſūt à Deo.

Ex obſtinatione in malo.

ſtinationem. Sic Lyr. Non ergo Deus eſt cauſa peccati hominis, deſerens illum propter illius obſtinationem, ſed in pœnam excæcat ipſum.

142. Nonum argumentum deſumunt Phanatici ex Rom. 1. vbi Apoſtolus plura dicit. Primò *tradidit Deus illos in deſiderijs cordis eorum in immunditiam*. 2. dicit. *Tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ*; & numerat multa, ac nefanda ſcelera. Tertiò inquit. *tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant, quæ non conueniunt*, eaque narrat; ſuntque potiora peccatorum genera. Ex quibus concludunt, quòd miſeri reprobi, Deo authore, peccant.

Vnum argum. ex epiſt. ad Rom.

143. Reſp. omnia hæc permiſſiuè à Deo prouenire. Interl. in primo verſu, *tradidit in deſiderijs*, ait, *ideſt, ita à ſe parati, non à Deo*. Gloſ. ord. ibidem ait, *quia nihil abſque Dei permiſſione fit*. *Priùs in deſideria cordis, quod eorum erat à Deo ſibi relictum; poſtea in immunditiam tantum, vt corpora naturaliter repugnantia, quadam vi applicarent, & vitio aptiora facerent*. Lyr. ait, *Tradidit illos Deus, ideſt, tradi permiſit in pœnam præcedentis peccati*.

Ad omnia numerata ſcelera Deus permiſſiuè ſe habet.

144. Auguſtin. vt in præcedd. capp. notauimus ad hæc, & ſimilia loca, vniformiter ſemper reſpondet; nempe, quòd propter præcedentia, & conſuetudinaria peccata tradit peccatores in deſideria cordis eorum, ideſt, dimittit eos, vt ſecundùm ſua praua deſideria, atque inclinationes operentur; & hoc in pœnam præcedentium delictorum. Ideò *in pſalm.* 80. dicitur, *dimiſit eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis*. Ita Auguſt. *in lib. 5. cont. Iul. cap. 3. & in lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 21*. Quòd verò id permittat Deus in pœnam præcedentium peccatorum, docet Auguſt. in eodem *lib. cont. Iul. c. 5.* in-

S. Aug. ad hæc, & omnia ſimilia reſpondet, quòd Deus in pœnam peccatorũ permittit.

Digitized by Google

inquiens, *Crimina criminibus vindicantur, & ſupplicia peccantium, non tantum ſunt tormenta, ſed & vitiorum incrementa*. *Et in Pſalm.* 57. declarans illud, *ſuperæcidit ignis* &c. inquit, *inter primum peccatum apoſtaſiæ, & vltimam pænam ignis æterni, media, quæ ſunt, & peccata ſunt, & pæna peccati*. Idem poſtea docuit S. Gregor. in *lib.* 25. *moral. cap.*9.

10 argum. ex 2. Teſſ.

145. Decimum argumentum deſumunt Phanatici ex 2. *Theſſal. cap.* 2. 10. vbi loquens Apoſtolus de Antichriſti aduentu, & de reproborum per eum deceptione, ait, *ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati*. Ergo, inquiunt, Deus decipiet eos; ideòque ſi ex deceptione, ac errore illo peccabunt, Deus dicendus erit author peccati, ſicut erit author erroris.

De permiſſione errãdi loquitur Paulus.

146. Reſp. ſicut aliàs, & nuper in præcedenti. Interl. *mittet illis*, dicit. *Quia non receperunt veritatem, permittet venire ad illos, eum, qui eſt ipſa malitia, quia pater omnis malitiæ, & iniquitatis*. Gloſ. ord. quæ eſt Auguſtini, inquit, *Deus, Diabolum iſta facere permittet, iuſto quidem iudicio, quamuis faciet ille iniquo, indignoque conſilio. Proindè iudicati ſeducuntur, & ſeducti iudicabuntur. Sed iudicati iudicio Dei occultè iuſto, & iuſtè occulto ſeducentur. Seducti autem iudicabuntur nouiſſimo, manifeſtiſſimoque iudicio per Chriſtum iuſtiſſimè iudicaturum iniuſtiſſimè iudicatum*. Id ergo tunc accidet miſeris (qui in fine mundi erunt) reprobis: quia veritatem euangelicam credendi, & operandi non receperunt, in huius peccati pœnam permittet Deus, vt in errorem Antichriſti incidant, ab eo ſeducantur, eumque vſque ad

Ex Auguſt.

In fine mũdi quid accidet reprobis tũc viuentibus & quarè.

ad baratrum ſequantur.

147. Quia tamen omnes eiuſmodi errores, ac deceptiones hominum reproborum, quæ alijs vocabulis dicuntur excæcationes, & obdurationes in malo, à Deo deſerente permittuntur in pęnam præcedentium peccatorum, libet adducere vnam generalem, ſed magiſtralem Auguſtini doctrinam: Is enim *in lib. 5. cont. Iul. cap. 3.* ait. *An non eſt peccatum, & pœna peccati, vbi legitur, Deus miſit illis ſpiritum erroris, & ſeduxerunt Ægiptum in omnibus vijs ſuis, ſicut ſeducitur ebrius? Nonnè peccatum, & pęna peccati, vbi Deo dicit Propheta, quia errare feciſti nos Domine à via tua, obtudiſti corda noſtra, vt non timeremus te? Ecce tu iratus es, & nos peccauimus, propterea errauimus, & facti ſumus immundi omnes? Nonnè eſt peccatum, & pœna peccati, vbi legitur de Gentibus, quas debellauit Ioſue, quia per Dominum factum eſt confortari cor eorum, vt obuiam irent ad bellum contra Iſrael, & exterminarentur? Nonnè eſt peccatum, & pœna peccati, quòd non audiuit Roboam Rex plebem benè monentem, quoniam, ſicut Scriptura loquitur, erat conuerſio à Domino, vt ſtatueret verbum ſuum, quod de illo locutus eſt in manu Prophetæ? Nonnè eſt peccatum, & pęna peccati in eo, quod ſcriptum eſt, Amaſiam noluiſſe audire Ioas Regem Iſrael benè monentem, ac procederet ad bellandum?* Et infra ſequitur. *Vndè eſt illud Apoſtoli, quod ad Theſſalonicenſes ſcribit. Pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent, ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio. Vt ſeduceretur Acab, & in prælio periret*: & adducit Hiſtoriam ſupra allatam de Diabolo ex Dei permiſſione decipiente Prophetas Acab, ipſumque Acab per eos.

Generalis Auguſt. regula circa permiſſionem Dei, vt reprobi peccent.

In pęnam ſemper sūt permiſſiones, quas narrat.

148. Alia plura adduci poſſent Scripturę loca eiuſdem tenoris: at quia omnia eamdem patiuntur reſponſionem, ea omitto; & ad finem Opuſculi accedo.

CAPVT X.

Cur Deus ſciens, malos caſuros, permittit eos tentari, & cadere?

149. ADu. 1. quòd licet prima facie quæſitum hoc videatur exoticum, ne dicam importunum; cùm inueſtigare intendat ſecreta Dei conſilia, deterrente Paulo ad Rom. 11. 34. dum ait, *ò altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius: Quis nouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* nihilominus, quia Deus per Prophetas, & Apoſtolos in Sacra Scriptura, & per traditiones Apoſtolicas, & Conciliorum declarationes, ac per communem interdum Doctorum, ac Sanctorum ſenſum, multa arcana reuelauit Eccleſiæ, quæ nemo poterat penetrare, multa inquam dura, multaque obſcura, ex quibus alia ijs connexa deduci poſſunt, vt ſunt omnes concluſiones Theologicæ, quæ ex principijs reuelatis deducuntur, quærimus, an ſolutio propoſiti dubij in Sacra Scriptura iam reuelata reperiatur; vel ex ea ab aliquo Concilio, vel Sancto Doctore deducta ſit, aut deduci poſſit, vel ex traditione Apoſtolica habeatur.

Authoris proteſtatio.

Ex aliquibus reuelatis alia inferuntur

150. Adu. 2. Motiuum inquirendi hoc dubium, inde oritur; cùm tota Scriptura prędicet, Deum eſſe Patrem noſtrum amantiſſimum, benigniſſimum, miſericordioſiſſimum: *& miſe-*

tio-

rationes eius ſuper omnia opera eius, immò eſſentialiter eſſe Charitatem, cur permiſerit, primum hominem peccare, cùm præſciret, eum caſurum, & cum eo totum genus humanum; & quare permiſerit alios poſt eum,& nunc permittat nos peccare; cùm præuiderit caſuros, eumque offenſuros, & mortem ęternam incurſuros; maximè, quia dicit Apoſtolus, ***Deus vult omnes ſaluos fieri***, & Propheta dicat, ***Deus non vult mortem peccatoris***: dum autem ſciens homines peccaturos, eos non impedit, ſed permittit peccare, arguitur, quòd nolit ſaluare, ſed perdere? **Ratio dubij, quę ſit.**

151. Adu. 3. Quòd de duplici permiſſione tentationis, & peccati loqui debemus; primò de permiſſione tentationis, & peccati Adæ. Secundò de permiſſione tentationum, ac peccatorum omnium hominum in omni ſtatu, ac tempore; immò & ipſius Adami poſt primũ lapſum,& quęrere debemus quodnam potuerit eſſe motiuum Dei; primò in permiſſione peccati Adæ, cum quo tota lapſa fuit humana natura. 2. quodnam fuerit, & modò etiam ſit motiuum Dei in permittẽdo,quòd homines,ſiue electi,ſiue reprobi cadãt in peccata, cùm poſſent miris,ac varijs modis à Deo impediri: & nota,quòd non loquor de peccatis excæcatorum, ac induratorum (quia de hac permiſſione in præcedenti locuti ſumus) ſed loquor de permiſſione cæterorum ſimplicium peccantium, antequam ad ſtatum excæcationis, & indurationis deueniant. **De permiſſione primi peccati Adę, totius humani generis primò. Deinde de alijs permiſſionibus loquẽdum.**

152. Dico 1. Non eſt adhuc explicitè reuelatum, cur Deus permiſerit Adamum per Vxorem allici ad comeſtionem pomi vetiti,cum tranſgreſſione diuini præcepti, & de facto tranſgrediendo peccare. **Non eſt reuelatũ explicitè, cur Deus permiſerit Adam peccare.**

Digitized by Google

153. Prob. Nuſpiam in Sacra Scriptura reperitur huius rei reuelatio: neque Concilium aliquod ex loco aliquo Sacræ Scripturæ intulit, ac definiuit motiuum huius permiſſionis. Ergo nequit dici reuelatum, quomodocumque illud ab aliquo authore aſſeratur.

154. Prob. 2. ex S. Auguſtino, qui licet (vt poſtea dicam) aliquod motiuum aſſignare videatur; tamen nullum aſſerit, tamquam reuelatum: nam in *lib.* 11. *de Gen. ad lit. cap.* 4. ait, *ſi ergo quæratur, cur Deus permiſerit hominem tentari, quem tentationi conſenſurum eſſe præſciebat; altitudinem quidem conſilij eius penetrare non poſſum; & longè ſupra vires meas eſſe confiteor*. Idem prorſus reſpondere videtur ad ſimile quæſitum *in epiſt.* 106. quæ eſt *ad Paulinum* reſpondens ad quæſitum, cur Deus creet illos, quos peccaturos præuidit, & ad æternam pœnam damnandos, iam ab æterno decreuit? ait, *Deus ſic facit, quia ſic vult; cur autem velit*, reſpondet, *tu qui es, qui reſpondeas Deo? an non habet poteſtatem figulus faciendi vaſa, alia in honorem, alia in contumeliam*; quæ eſt; reſponſio Pauli *Rom.* 9. ad eos, qui inquirerent, cur Deus aliquos prædeſtinauit, alios reprobauit; ſaluo tamen, quòd *apud Deum non eſt iniquitas*, & quòd *omnia, quæ facit, in iuſto iudicio facit*. Idem Sanctus Doctor in *lib.* 11. *de Gen. ad lit. cap.* 10. ait, *poſſet Deus peccantium voluntates in bonum conuertere, quoniam omnipotens eſt; poſſet planè. Cur ergo non fecit? Quia noluit. Cur noluerit, penes ipſum eſt. Debemus enim non plus ſapere, quàm oportet ſapere*. Sed poſtea, vt mox dicam, aſſignat probabilia quædam motiua, cur permiſerit homines peccare, & cur eos præſciens peccaturos, adhuc creauerit. Igitur explicitè reuelatum non eſt, cur

Negatiuè probatur ex Auguſt.

Semel, ac iterum Auguſt. dicit ſe cauſam neſcire.

cur Deus permiſerit primum hominem, & omnes alios cum eo peccare; deinde omnes pariter permiſerit proprijs actualibus peccatis peccare, & multos ſic preuiſos, ac damnandos creare.

155. Dico 2. Probabiliſſimè teneri poteſt, quòd motiuum Dei primarium, cur permiſerit primum hominem, & totum genus humanum cum eo, deinde ſingulos actualibus etiam peccatis peccare, fuerit oſtenſio ſuæ miſericordiæ, ac iuſtitiæ circa liberos homines exercendarum. Alia autem plura ſecundaria, diuinam ſapientiam, & liberalitatem demonſtrantia aſſignari poſſunt.

Probabile eſt, quòd Dei primũ permiſſionis motiuũ fuerit oſtẽſio miſericordiæ, & iuſtitiæ. Et alia ſecundaria plura.

156. Probata remanet hæc Concluſio ex ijs, quæ diximus in cap. 7. huius Opuſculi, in quo quæſitum fuit, ***quem finem habuerit Deus in reprobatione malorum***: eadem autem de vtroque quæſito eſt ratio.

Aliàs probata fuit Concluſio.

157. Prob. nihilominus hęc concluſio. Deus in operando nequit habere pro fine primario aliud, quàm ſemetipſum in diuerſis ſuis perfectionibus ſe manifeſtantem, vt habetur ex Prou. 16. 4. ***Vniuerſa propter ſemeptipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum***. Sed in facto huiuſmodi permiſſionis peccandi non videtur aſſignari poſſe aliud motiuum, niſi hoc, vt ſcilicet Deus oſtenderet ſe miſericordem cum aliquibus in parcendo, & iuſtum vindicem cum alijs in puniendo; & hæc fuit S. Auguſtini mens, qui, licet vbi ſupra, dixerit ſe neſcire cur ſic fecerit, (exiſtimo, quòd de ſcientia euidenti, vel reuelata loqui voluerit) hoc tamen motiuum miſericordiæ, & iuſtitiæ à ſe exercendarum putat fuiſſe. Nam in ***lib.*11. *de Gen. ad lit. cap.*** 8. ait, ***Cur ergo non crearet Deus etiam quos malos futuros eſſe prſciebat,*** (& vti-

Rurſus probatur.

(& vtitur verbis Rom. 9.) *volens oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam, & ob hoc ſuſtinens in multa patientia vaſa iræ, quæ perfecta ſunt in perditionem, vt notas faceret diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam? ſic enim, qui gloriatur, non niſi in Domino glorietur, cùm cognoſcat non ſuum eſſe, ſed illius eſſe, non ſolùm vt ſit, verùm etiam non niſi ab illo benè ſit, à quo habet vt ſit. Nimis itaque importunè dicitur: Non eſſent, quibus Deus tantam beneficentiam miſericordiæ ſuæ tribueret; ſi aliter eſſe non poſſent, niſi eſſent & hi, in quibus vindictæ iuſtitiam demonſtraret.*

Aug. ratio Concluſionis.

158. Clariùs id docet S. Auguſtinus in *lib. de Correptione, & Gratia cap.* 10. inquiens, *Deus igitur permiſit hominem tentari, quem ſciebat eſſe caſurum; quia ſimul videbat, eo caſu ſe vti poſſe ad miſericordiam, & iuſtitiam declarandam, dum ex damnata maſſa alios iuſtè puniet, alios miſericorditer liberabit.* Item ibidem, ait, *Qui creauit omnia bona valdè, & mala ex bonis exoritura eſſe præſciuit, ſciuit, magis ad ſuam omnipotentiſſimam bonitatem pertinere, etiam de malis benè facere, quàm mala nulla eſſe permittere.*

Replicat idem S. Auguſt.

Alia alibi, & plura S. Auguſt. & alij Eccleſiæ Doctores aſſignare ſolent motiua cur Deus permiſerit primum hominem, deinde cæteros peccare; & cum hac præſcientia eos, etſi caſuros, ac etiam damnandos, creare: ſed omnia reduci poſſunt ad præcitatum motiuum miſericordiæ, ac iuſtitiæ. Nam in dicto *libro de Gen. ad lit. cap.* 9. inquit, *Cur enim non vtrique potius eſſent, quando in vtriſque, & bonitas Dei, & æquitas iure prædicatur? At enim, ſi Deus vellet, etiam iſti boni eſſent. Quantò melius hoc Deus voluit, vt quod vellent, eſſent: Sed*

boni infructuoſè, mali autem impunè non eſſent, & in eo ipſo alijs vtiles nõ eſſent; ſed præſciebat quid eorum factura eſſet voluntas mala. Præſciebat ſanè, & quia falli non poteſt eius præſcientia: ideò non ipſius, ſed eorum eſt voluntas mala. Cur ergo eos creauit, quos tales futuros eſſe præſciebat? Quia ſicut præuidit, quid mali eſſent facturi; ſic etiam præuidit de malis factis eorum, quid boni eſſet ipſe facturus. Sic enim eos fecit, vt eis relinqueret, vnde & ipſi poſſent aliquid facere; quo quidquid etiam culpabiliter eligerent, illum de ſe laudabiliter operantem, à ſe quippè habent voluntatem malam, ab illo autem, & naturam bonam, & iuſtam pœnam, ſibi debitum locum; alijs exercitationis adminiculum, & timoris exemplum.

S. Auguſt. diſcurſus, cur Deus creauit, quos malos eſſe præſcie bat.

159. In ſequenti *cap.* 10. hæc dicta confirmat, & ad rem noſtram concludit: Poſtquam enim dixit ea, quæ ſupra de hoc capite adduxi, inquit. *Puto autem paulò ante, ſatis nos oſtendiſſe, non parui boni eſſe rationalem creaturam, etiam iſtam, quę malorum comparatione cauet malum, quod genus bonæ creaturæ non eſſet, ſi omnes malas voluntates in bonum Deus conuertiſſet, & nulli iniquitati pœnam debitam infligeret, ac ſi non eſſet, niſi ſolum illud genus, quod nulla, vel peccati, vel ſupplicij malorum comparatione proficeret, ita velut aucta numeroſitate excellentioris generis ipſorum generum bonorum numerus minueretur.* Itaque ad exercendam iuſtitiam Deus permittit homines ſuo vti libero arbitrio, & peccare.

Alia Aug. loca.

160. Idem S. Doctor alibi docet, id Deum permiſiſſe, vt experiretur homo, ſe liberum eſſe, & ſuorum actuum tàm ad bonum, quàm ad malum eſſe dominum. Nàm in *lib. de Corrept. & Gratia cap.* 12. ait, *Ille Adam, & terrente nullo, &*

Permittit Deus peccare, vt homo ſe liberum eſſe cognoſcat.

in-

inſuper contra Dei terrentis imperium , libero vſus arbitrio , non ſtetit in tanta fælicitate , in tanta non peccandi facilitate . Tales vires habebat eius voluntas , quæ ſine vllo fuerat inſtituta peccato , & nihil illi ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſtebat , vt dignè tantæ bonitati , & benè viuendi fælicitati perſeuerandi committeretur arbitrium : & poſt aliqua . *Fortiſſimo* (ideſt Adamo) *dimiſit , atque permiſit facere quid vellet : infirmis ſeruauit , vt ipſo donante, inuictiſſimè, quod bonum eſt vellent, & hoc deficiente, inuictiſſimè nollent* . Et *de Ciuit.lib.7. cap.*10. de libertate hominis , & permiſſione illa vtendi , ſic loquitur . *Deus ſic adminiſtrat omnia, quæ creauit , vt etiam ipſa proprios exercere, & agere motus ſinat.* Quid enim nobilius in homine, quàm libertas ad agendum quod vult . Cùm ergo inter alias præclaras homini collatas dotes , hæc in naturalibus ſumma ſit ; quia per eam à cæteris differt animantibus , ſi ſibi impediretur , ne ea poſſet vti, fruſtra collata fuiſſet . Ideò per neceſſariam conſequentiam , ſuppoſito hoc beneficio ſibi à Deo collato; permiſſio operandi,quod vellet , bonum, ac malum, fuit ei concedenda: Et in hoc relucet Dei benignitas , ac liberalitas .

Alibi confirmat.

Alia permiſſionis peccandi motiua ex c.7. huius Opuſc. deſumenda.

Cætera motiua Dei in permiſſione pecandi ex capite ſeptimo huius Opuſc. deſumi poſſunt: Nam ad idem ſunt.

CAP.

CAPVT XI.

An Christus etiam pro reprobis mortuus ſit, & in quo eis profuit.

161. ADu. 1. Huius quæſiti ſolutionem maximi momenti eſſe, nedum pro Catholicis contra Hęreticos, ſed etiã pro Catholicis inter ſe ipſos. Duo ſiquidem quæſitum continet. Primum, an Chriſtus mortuus ſit etiam pro reprobis, & hoc contra Hæreticos, nedum antiquos, ſed & modernos aliquos, qui ſe iactant Catholicos, facilè ex Sacra Scriptura, Concilijs, Apoſtolicę Sedis definitione, & vnanimi Sanctorum Patrum, ac Theologorum ſententia ſoluitur. Secundum eſt; ſuppoſito cum fide, quòd pro reprobis etiam mortuus ſit; cùm fides etiam doceat eos non eſſe electos, nec à Chriſto fuiſſe reconciliatos Deo finaliter, ideòque perituros; videndum eſt, quale beneficium eis contulit Chriſti mors; id enim importat Chriſtum eſſe paſſum, & mortuum pro humano genere, vt mox dicetur: Si autem Chriſtus non attulit reprobis ſalutem & innumeris neque fidem, quia eum numquam acceperunt; & conſequenter, nec vllam attulit iuſtificationem, neque primam, quia ſine baptiſmo in lege Euangelica, & ſine remedio contra originale in lege naturæ, ac ſcripta deceſſerunt; quale bonum his collatum, aut illis conferendum attulit Chriſtus: Et hic reuera eſt cardo difficultatis in hoc quæſito.

Magni pōderis eſt quęſitum hoc.

Duo continet.

Primum facile: ſecũdum difficile.

162. Adu. 2. Quòd, ſicut fides docet, Chriſtus eſt Saluator, ac Redemptor, & Mediator humani generis indefinitè, & vniuerſaliter, non verò

huius, vel illius generis, aut nationis; & ſic tàm hominum, qui in lege naturæ, aut lege ſcripta, quàm eorum, qui fuerunt, ſunt, & erunt pro tempore legis Euangelicę; & ſic omnium omnis temporis hominum: Vndè inſurgit curioſum, ſed nobile quæſitum, quid ſcilicet Chriſti paſſio, ac mors contulerit etiam hominibus, tàm prædeſtinatis, quàm reprobis, qui ante Chriſtum mortui erant.

Chriſtus eſt omnium Saluator.

163. Adu. 3. quòd Remigius Lugdunenſis in libro de tribus epiſtolis contra Epiſtolam Hincmari ad Amulum cap. 8. §. 2. quatuor claſſes hominum diſtinguit per comparationem ad Chriſtum, inquiens. *Primus ordo eſt electorum, ac prædeſtinatorum ad vitam æternam, de quibus perire nullus poteſt, & qui omninò omnes ſaluantur. Secundus ordo eſt eorum, qui recta fide, & pietate accedunt ad gratiam baptiſmi, & per eam accipiunt indulgentiam peccatorum. Tertius eſt eorum, qui adhuc in infidelitate poſiti, vocandi tamen ſunt per miſericordiam Dei, & hoc ſine dubio in Eccleſia conſecuturi, quod conſecuti ſunt illi duo ordines, ſiue perſeuerantium, ſiue non perſeuerantium. Quartus eſt infidelium, qui numquam credituri ſunt. De tribus primis dicit pertinere ad gratiam Chriſti, & pro illis eſſe mortuum, & beneficium aliquod eis contuliſſe; at pro his quarti ordinis mortuum non eſſe, nullumque eis beneficium contuliſſe.*

Remigij Lugdun. ſententia.

164. Adu. 4. quòd diſtinctio Theologorum de Chriſti paſſione, & morte pro omnibus applicata efficaciter, vel ſufficienter neceſſariò admittenda eſt; alioquin non apparet via, nec modus defendendi; quòd Chriſtus ſit Saluator omnium, vt canit Eccleſia, docuerunt Apoſtoli, ipſeque Chriſtus, vt patebit; declaratione tamen indiget hæc

Diſtinctio efficaciæ, & ſufficientiæ mortis Chriſti tenenda.

hęc diſtinctio efficacię, ac ſufficientiæ; alioquin innoluta adhuc remaneret diſtinctio, & fuga potiùs, quàm ſolutio difficultatis appareret: his pręmiſſis

165. Dico 1. Chriſtus pro omnibus omninò hominibus, tàm prædeſtinatis, quàm reprobis paſſus, ac mortuus eſt. Pro omnibus omninò hominibus Chriſtus mortuus eſt.

166. Prob. facilè omnibus argumentis, quæ pro hoc dogmate adduxi in *tom.1. in 3. ſent. diſp.* 20.*art.4. & 5.* deſumptis ex Sacra Scriptura, Patribus Græcis, ac Latinis, & ex Concilijs.

167. Primò ex 2. Cor. 5. 14. *Charitas vrget nos, æſtimantes hoc; quoniam ſi vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* Secũdò exRom.5.6.*Chriſtus pro impijs mortuus eſt*. Alia loca adducam ſub titulo Redemptoris. Ex S. Scriptura.

168. Prob. ex Patribus Græcis: ex Gregor. Nazian. orat. 25. *Per Chriſti perpeſſiones omnes reformati ſumus, nullo penitus excepto, qui eidem Adamo participauimus, & à ſerpente decepti, & per peccatum morte affecti*, &c. Ex Patribus Gręcis S. Gregor. Nazian.

169. Et quod magis vrget in *orat. 3.* quæ eſt inuectiua contra Iulianum Apoſtatam iam mortuum, inquit. *Tu manum mouere aduerſus eam auſus es, quæ, & pro te, & propter te clauis affixa eſt.* Et in orat.38. loquens de reprobis Hæreticis, ait, *Pro quibus etiam gratis mortuus eſt Chriſtus.*

170. Cirillus Alexand. in epiſt.ad Monachos, ait, *Vnus ex omnibus reſurgens, qui pro omnibus mortuus erat, vt proprio ſanguine redimeret quidquid ſub Cælo eſt, & acquireret Deo, ac Patri omnes, qui in vniuerſa terra conſiſtunt.* S. Cirill. Alexand.

171. S. Baſilius in *pſalm.48.* inquit, *Chriſtum ſanguinem ſuum pro nobis omnibus effudiſſe.* S. Baſil.

 Euſe-

Euſeb. Cæſar. 172. Euſebius Cæſar. 10. de Demon. Euang. ingenioſè notat Sanctum Ioannem Baptiſtam, omnium primum id dogma prædicaſſe, dum Io: 1. 17. de Chriſto dixit, *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Euſebius, inquit, *Pro toto grege hominum agnum illum ſacrificatum eſſe dicit*.

S. Epiph. 173. S. Epiphanius Hæreſi 69. ait, *ipſe Chriſtus Sacerdos, ipſe hoſtia ſemetipſum obtulit pro omni creatura Pontificatus officio fungens*, &c.

Alia Patrum Græcorum, immò & Latinorum dicta ſub titulo Saluatoris, Redemptoris, & Mediatoris adducam.

Ex PP. Latinis. S. Cyprian. 174. Prob. ex Patribus Latinis. S. Cyprianus in *lib. de Opera, et Eleemoſ.* circa finem, introducit Diabolum loquentem cum Chriſto, præſente reproborum turba, & ſic dicentem. *Ego pro iſtis, quos mecum vides, nec alapas accepi, nec flagella ſuſtinui, nec crucem pertuli, nec ſanguinem fudi; nec familiam meam prætio paſſionis, & crucis redemi, nec Regnum Cæleſte eis promitto*: Ergo pro eis etiam tenet Chriſtum paſſum.

S. Ambr. 175. S. Ambroſius in lib. 3. de offic. cap. 3. ait, *Chriſtus quoque Dominus, qui pro omnibus mortuus eſt, mercedem ſuam euacuatam delebit*. Et in *lib. de Ioſeph cap.* 7. dicit, *Chriſtus omnibus vitam dedit. Ipſe pro omnibus mortem ſuam obtulit*. In pſalmo verò 118. ſępè formula hac loquendi vtitur.

S. Hieron. 176. Hieron. in 2. *epiſt. ad Cor. cap.* 5. ſuper illud, *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt*, inquit, *ſolus inuentus eſt, qui vt immaculata Hoſtia pro omnibus, qui erant in peccatis mortui offerretur*.

177. Auguſt. *tract.* 12. in Ioann. ſuper illis verbis Ioan. *Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus*

dus per ipſum; inquit. *Ergo quantum in medico eſt, ſaluare venit ægrotum; ipſe ſe interimit, qui præcepta medici ſeruare non vult. Venit Saluator in mundum; quarè Saluator dictus eſt mundi, niſi, vt ſaluet mundum, non vt iudicet mundum. Saluari non vis ab ipſo, ex te iudicaberis.* S. Auguſt.

178. Clariùs cont. Iulianum *lib.6. cap.1.* ait. *Attende, cùm validis argumentis vrgearis. Tu dicis etiam pro peccatoribus mortuum, ego dico, non niſi pro peccatoribus mortuum; ita vt reſpondere cogaris, ſi nullo peccato paruuli obſtricti ſunt, non eſſe pro paruulis mortuum. Dicit enim ad Corinthios, quoniam vnus pro omnibus mortuus eſt. Ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt.* Et longo, ſed digno diſcurſu argumentum iſtud proſequitur, concludens, *Chriſtũ pro omnibus mortuũ eſſe, nemo dubitet, qui ſenõ negat, aut dubitat eſſe Chriſtianũ.* Cluè Auguſt. id probat.

179. S. Proſper Auguſtini fidelis diſcipulus, *ad 9. argumentum Gallorum*, quo dicebatur, ex Auguſtini doctrina ſequi, quòd non ſit crucifixus, & mortuus pro omnibus hominibus, multa dixit, inter quæ hoc. *Nullum omninò eſſe ex omnibus hominibus, cuius natura in Chriſto Domino ſuſcepta non fuerit: ſed non ſufficere hominum redemptioni crucifixum eſſe Dominum Ieſum Chriſtum, niſi commoriantur ei, & conſepeliantur in baptiſmo*, &c. S. Proſper.

180. Idem dicit idem Sanctus in reſpons. *ad primam obiectionem Vincentianam*, ſuper hac re, docens pro ſe, & Magiſtro ſuo Auguſtino, *Cum itaque propter vnam omnium naturam, & propter vnam omnium cauſam à Domino Noſtro in veritate ſuſceptam, rectè omnes dicuntur redempti; & tamen non omnes à captiuitate ſunt eruti, redemptionis proprietas, haud dubiè penes illos eſt, de quibus Princeps mundi miſſus eſt foras &c. Poculum quippè immortali-* Iterum S. Proſper.

talitatis , quod confectum eſt de infirmitate noſtra , & virtute diuina , habet quidem in ſe , vt omnibus proſit; ſed ſi non bibitur,non medetur .

181. S. Leo I. *Serm.* I. *de Natiu. Domini*, ait , *vna cunctis lætitiæ communis eſt ratio ; quia Dominus noſter peccati, mortiſque deſtructor , ſicut nullum à reatu liberum reperit,ita pro liberandis omnibus venit . Et in ſerm.* I. *de Paſſione Domini*,ſic ad Iudęos alloquitur . *Meritò ſoli non habetis , quod omnibus perire voluiſtis: & tamen tanta eſt bonitas noſtri Redemptoris , vt etiam vos poſſitis conſequi veniam , ſi Chriſtum Dei filium confitentes , illam paricidialem malitiam relinquatis . Non enim Dominus in Cruce fruſtra orauit , Pater dimitte illis, quia neſciunt,quid faciunt . Quod remedium nec te Iuda tranſiſſet , ſi ad pænitentiam confugiſſes , quæ te reuocaſſet ad Chriſtum,non quæ te reuocaſſet ad laqueum .*

S. Leo Mag.

Alios Patres,atque Scholaſticos omnes breuitatis gratia omitto , & ſtabiliora, Conciliorũ,& S. Sedis Apoſtolicæ proſequor argumenta .

182. Concilium Prouinciale Arelatenſe celebratum anno 475. contra Prædeſtinatianos, *anathema* dixit *illi , qui dixerit , quod Chriſtus non pro omnibus mortuus ſit , nec omnes homines ſaluos eſſe velit* , Immò Lucidus Gotheſcalchi diſcipulus , tunc ſuam retractauit ſententiam oppoſitam , his verbis . *Nunc verò Sacrorum Teſtimoniorum authoritate, quæ abundè per ſpatia diuinarum Scripturarum inueniuntur, ex Seniorum doctrina ratione patefacta , libens fateor, Chriſtum, etiam pro perditis adueniſſe , quia eodem nolente perierunt . Neque enim fas eſt circa eos ſolùm , qui videntur eſſe ſaluati , immenſæ diuitias bonitatis , ac beneficia diuina concludi. Nam ſi Chriſtum his tantum remedia attuliſſe dicimus, qui redempti ſunt ; videbimur abſoluere non redemptos ,*

Conc. Arelat.

Retractatio Lucidi.

quos

quos pro redemptione contempta, conſtat eſſe puniendos. Idem docuit Concilium Valentinum Prouinciale *in can.4*. Concil. Valent.

Concilium Trident.Generale in *ſeſſ.6.cap.3.* expreſsè id docet hiſce grauibus verbis, *Chriſtum promiſſum in lege Veteri veniſſe in mundum, vt & Iudæos, qui ſub lege erant redimeret, & Gentes, quę non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiã apprehenderent, atq; omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propitiatorem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris; non ſolum autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi. Verùm, & ſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen beneficium mortis eius recipiunt, ſed iȷ dumtaxat, quibus meritum paſſionis eius communicatur*: Ergo pro omnibus mortuus eſt. Concil. Trid.

183. Tandem à Summis Pontificibus Innocentio Decimo primùm, poſtea à ſucceſſore Alexandro Septimo damnantibus, vt hæreticas quinque propoſitiones Ianſeniȷ, ea, quæ dicebat Chriſtum *non eſſe mortuum pro omnibus*, in ordine quinta, *hæretica declarata, & damnata eſt*. Ex definitione S. Sedis.

184. Dico 2. Quamuis reprobi per Chriſti paſſionem, & mortem, à iugo, ac ſeruitute Diaboli in effectu liberati, ac ſoluti non fuerint in effectu; fuerunt tamen ſoluti, ac liberati ſufficienter quantum ad ſolutionem prætiȷ ſuperabbundantis, ac infiniti. Reprobi quomodo à Chriſto redempti.

185. Prob.1. Omnes Theologi, ac Patres S. Scripturæ interpretes hoc modo, vt nuper patuit declarant Chriſtum pro omnibus, & ſingulis hominibus mortuum; & omnes redemiſſe; quia nempè pretium pro omnibus ſufficiens Deo Patri ſoluit in effectu.

186. Confirmatur. Non poſſunt aliter intelligi verba Conciliorum, & Patrum dicentium Chri-

ſtum

Non poteſt àlitèr intelligi, vel declarari, quòd Chriſtus ſit omnium Redemptor.

ſtum eſſe omnium omninò hominum Saluatorem, Redemptorem, ac Mediatorem; & non poſſet Eccleſia canere, *Chriſte Redemptor omnium*. Vnde Clemens Alexandrinus *lib.7.Strom.* inter cætera de Chriſto omnium Saluatore, ait; *eſt enim Saluator, non horum dumtaxat, illorum verò minimè. Si quidem pro cuiuſque captu beneficentiam ſuam impertijt. Græcis perindè, ac Barbaris, & qui ex illis, prædeſtinati ſuo tempore vocati ſunt fidelibus, & electis. Non igitur reſtrictus in aliquos erit, qui ex æquo vocauit omnes.* Et infra. *Quinam ergo Saluator, & Dominus, niſi omnium ſit Saluator, & Dominus.*

Clemens Alexand.

187. Prob.2. ex ijs, quæ diffusè in *tom. 1. in 3. ſent. diſp. 20. art. 4.* per totum, ſed præcipuè *§. 2.* diximus. Non alio modo Patres ſaluant, quòd Chriſtus ſit Redemptor omnium, tàm electorum, quàm reproborum; niſi, quia paſſione, ac morte ſua meruit media, quibus applicatis homines liberari poſſint à ſeruitute Demonis, & qui non adhibent illa, non liberantur. Ergo magnum hoc beneficium attulit etiam reprobis. Anteced. prob. ex plurium SS.Patrum dictis. S. Auguſt. in *Serm.114.* qui nunc eſt in appendice, ait. *Saluator noſter in ſtatera Crucis pretium noſtræ ſalutis appendit, & vna morte vniuerſum mundum, ſicut omnium conditor, ita omnium reparator abſoluit. Indubitanter enim credamus, quod totum mundum redemit, qui plus dedit, quàm totus mundus valeret.*

S. Auguſt.

188. S. Baſilius ſupra etiam relatus in *pſalmo 48.* Super illud, *& pretium redemptionis animę ſuę,* dicit, *Inuentum eſt vnum par omnibus ſimul liberandis hominibus, quod in redemptionem animarum pretium eſt impenſum, Sanctus videlicet, ac pretioſus ſanguis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, quem nobis omnibus*

S. Baſil.

nibus effudit. Vnde, & pretio redempti ſumus.

189. S. Proſper, vt ſupra patuit, docet, hoc modo omnes homines bonos, & malos fuiſſe redemptos, quòd nempe Chriſtus pretium ſanguinis, ideſt meritum, in eius effuſione ſoluerit, vt ſcilicet ijs tantùm proſit, quibus communicatur, & appropriatur per Sacramenta Baptiſmi, & Pęnitentiæ poſt peccatum. Ij verò, quibus non communicatur eius meritum per applicationem talium Sacramentorum in actu, ſeu effectu, non liberantur à Diaboli ſeruitute: inquit enim, *Non ſufficere hominum redemptioni Crucifixum eſſe Dominum Chriſtum, niſi commoriantur ei, & conſepeliantur in baptiſmo*, &c. Item, *Sanguinem Chriſti redemptionem eſſe totius mundi: ſed qui hoc ſæculum ſine fide Chriſti, & ſine regenerationis Sacramento pertranſeunt, redemptionis alienos eſſe*. Et poſt aliqua, vt ſupra, dicit, *Cuius mors non ita eſt impenſa humano generi, vt ad redemptionem eius etiam, qui regenerandi non erant, pertineret; ſed ita, vt, quod per vnicum exemplum geſtum eſt pro vniuerſis, per ſingulare Sacramentum celebraretur in ſingulis. Poculum quippè immortalitatis, quod confectum eſt de infirmitate noſtra, & virtute diuina, habet quidem in ſe, vt omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur*. Ergo, ſicut Sacramenta Baptiſmi, & Pęnitentiæ poſt peccatum liberant à ſeruitute Diaboli eos, qui ijs vtuntur, ſeu quibus applicantur; ita liberarent, & in effectu redimerent etiam alios omnes, ac reprobos, ſi eodem modo his applicarentur: Et hoc voluit docere Concil. Trid. ſupra relatum, dicens; *Verum licet Chriſtus pro omnibus mortuus ſit, non omnes tamen beneficium mortis eius recipiunt, ſed ij dumtaxat, quibus beneficium paſſionis eius communicatur*. Communicatio au-

S. Proſper.

Quomodo in effectu Chriſtus liberat, per Sacramentorum applicationē.

Ideò in effectu non redimūtur reprobi, quia Sacramenta non recipiunt, quando, & vt oportet.

tem paſſionis, ac meritorum Chriſti, per quam quis à ſeruitute Diaboli liberatur, & ad ſalutem æternam diſponitur, fit per præfata Sacramenta, eam efficaciam ex meritis Chriſti habentia: Iſta autem pro omnibus omninò hominibus Chriſtus meruit, & pro omnibus inſtituta, & parata ſunt. Iſto igitur modo, omnes etiam reprobos redemiſſe dici poteſt Chriſtus, ſiue ſint ex reprobis, qui numquam talia Sacramenta receperunt, ſiue ex ijs, qui receperunt quidem, ſed non perſeuerarunt in bono. Alia plura argumenta ſtudioſus lector in noſtro citato tomo 1. *in 3. ſent. diſp.* 20. *art.* 4. ad ſatietatem inueniet.

Cur aliquibus non communicetur Chriſti meritũ.

190. Cur autem ijs actu non communicetur meritum paſſionis Chriſti, eiſque non applicentur Sacramenta; & cur, ſi aliquibus applicentur, temporaliter tantùm proſunt, & ad perſeuerantiam non conducunt; alia nequit aſſignari ratio, niſi illa fundamentalis, quia non fuerunt à Deo diſcreti à maſſa perditionis. Cur autem à maſſa perditionis diſcreti non fuerint, inquit Auguſtinus cum Apoſtolo *Rom.* 9. reſpondendum eſt, ſicut aliàs ſæpè diximus; *ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam?* At ſtatim adducit rationem ſæpè à nobis in præced. capite adductam, ſic nempe, ſapientiſſimum Deum feciſſe in oſtenſionem gloriæ, potentiæ, ac magnitudinis ſuæ in exercitio miſericordiæ, & iuſtitię: ideòque Pſalmiſta crebrò in hac duplici virtute, ſeu perfectione Deum glorificat, *miſericors Dominus, & iuſtus*: & in Pſalmo 80. *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine.*

Cur reprobi à maſſa perditionis non fuere diſcreti

Cur

191. Cur tandem eos à maſſa perditionis nō diſcretos reprobauerit damnans eos ad æternam pœnam damni, & ſenſus, iam in toto hoc Opuſculo diximus; quòd ex præſcientia peccatorum adultos damnauerit; paruulos autem in originali decedentes, ad pœnam tantùm damni; neque vllam aliquis hominum aſſignare potuit cauſam: Sed inquit Auguſtinus, in hoc puncto ad occultū, ſed iuſtiſſimum Dei iudicium eſt recurrendum, apud quem, vt inquit Apoſtolus, ***nec iniquitas eſt, nec perſonarum acceptio*** : & quòd nos ***non debemus plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem***, & gratias continuò agere debemus Deo, qui nos eripuit de poteſtate Diaboli, & trāſtulit in Regnum dilectiſſimi filij ſui Ieſu Chriſti per eius paſſionem, ac mortem, cui gloria in ſæcula.

Cur non diſcreti fuere reprobati.

192. Dico 3. Chriſtus Dominus, nedum pro reprobis poſt eius aduentum natis, ac naſcituris vſque ad mundi finem mortuus eſt, eiſque beneficium attulit ſufficienter per inſtitutionem mediorum ad ſalutem; ſed etiam pro reprobis, qui à mundi initio, vſque ad ipſum extiterunt, mortuus eſt, beneficium eis afferens per media ad ſalutem à Deo tunc pro toto humano genere inſtituta ex præuiſione meritorum, ac mortis Chriſti in tempore futuræ.

Etiam pro reprobis, qui fuerūt ante ipſum Chriſtus mortuus eſt.

193. Prob. ac declaratur hęc curioſa concluſio, clariùs poſtea in ſequenti Opuſculo (de Auxilijs) declaranda. Sic ergo prob. Chriſtus mortuus eſt pro omnibus, ſic decernente Deo, quia omnes in Adamo erant mortui, vt ſæpè teſtatur Apoſtolus, & docet fides; ſed nedum prædeſtinati, ac reprobi, qui Chriſti aduentum ſequuntur, in Adamo mortui ſunt; ſed etiam omnes, qui

eum præceſſerunt, incipiendo ab Adamo vſque ad mortem eiuſdem Domini: ergo pro ijs etiam mortuus eſt. 2. quia Chriſtus, per mortem fuit Mediator omnium hominum pręſentium, futurorum, ac præcedentium, immò quaſi (vt ita dicam) magis propter illos mortuus eſt; ait enim Apoſtolus, *Rom.3. 25. Per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Pro omnibus ergo hominibus, etiam, qui Chriſtum præceſſerunt, mortuus eſt Chriſtus; & de prædeſtinatis inter eos, eſt adeò certum, vt ipſi omnium primi beneficium mortis ſenſerint, quia à Lymbo liberati, & in Cœlum introducti; pro antecedentibus ergo etiam mortuus eſt Chriſtus.

Euidens ratio ſuppoſita fide.

194. Prob. modò ſecunda pars, quoad beneficium, quod etiam reprobi præceſſores mortis Chriſti, per eum obtinuerunt, euidenti ratione. Omnibus, qui Chriſtum pręceſſerunt (loquendo de adultis) Deus dedit media neceſſaria ad ſalutem, ob merita paſſionis, & mortis Chriſti præuiſa, quæ illis tantùm profuerunt, quibus applicata fuerunt: ſicut modò ob merita paſſionis, ac mortis exhibita, ijs tantùm proſunt media ſalutis, quibus applicantur. Ergo ſicut Chriſtus ideò profuit reprobis poſt eius mortem natis, ac naſcituris, quia pro ijs per exhibita merita, inſtituta ſunt media ad ſalutem; ita profuit illis ab initio mundi vſque ad ſuum aduentum; quia Deus ob pręuiſa Chriſti merita inſtituit media ad ſalutem neceſſaria ad delendum originale, & ad delendum actualia patrata poſt deletionem originalis: nec poteſt aliter declarari beneficiū, quod

Quale beneficium attulit reprobis antecedentibus Chriſti mors.

quod reprobis illorum temporum attulit Chriſtus. Quòd verò ijs non profuerunt, neque ſaluati ſint; hoc accidit, quia media illa non fuerunt eis applicata; ſicut modò reprobi damnantur, quia media ſalutis, vel eis non applicantur, vel quia non, vt oportet, applicantur.

195. Prob. 2. & redit in idem. Electi, & prędeſtinati pro lege naturę, & gratiæ Chriſtum Mediatorem habuerunt pro liberatione à ſeruitute Diaboli, tàm in ſtatu originalis, quàm in ſtatu perſonalis peccati; quia Deus ob pręuiſa merita paſſionis, & mortis Chriſti inſtituit pro omni lege remedium contra originale, & perſonale, ſeu actuale; & efficaciter voluit, vt eis applicarentur illa remedia; ergo pro reprobis etiam erant parata; alioquin non habuiſſent gratiam ſufficientem ad ſalutem, & fuiſſent excuſatione digni, ſi pro eis media illa, nec applicata, neque parata fuiſſent. Anteced. prob. ex S. Hieronymo in *cap. 3. epiſt. ad Gal.* vbi ait Apoſtolus. *Conclusit ſcriptura omnia ſub peccato, vt promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.* Hieron. inquit. *Scribit ad Timotheum, Vnus eſt Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Ieſus poſtquam ob noſtram ſalutem de Virginis vtero dignatus eſt naſci, Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, ſequeſter eſt dictus. Antequam verò humanum corpus aſſumeret, & eſſet apud Patrem in principio Deus Verbum, ad omnes Sanctos, ad quos factus eſt ſermo Dei, Enoch videlicet, Noe, Abraam, Iſac, & Iacob, & poſtea Moiſem, & cunctos Prophetas, quos Scriptura commemorat, ſine additamento hominis, quem nec dum aſſumpſerat, Mediator tantummodò nuncupatur.* Hæc autem mediatio, illum præſtabat effectum, vt electos illos, in originali naſcentes, & poſtea in mor-

Media ſalutis Deus inſtituit pro antiquo tempore, ob pręuiſa merita Chriſti.

Ex Hieron.

Digitized by Google

mortali proprio cadentes, per aliqua media, peccata illa delentia, Deo reconciliaret; ſicut factum eſt: nam pro toto tempore legis naturę aderat remedium contra originale, quod, vt alibi dixi, erat oblatio quędam facta Deo, cum fide venturi, implicitè ſaltem crediti; & pro mortali proprio, aderat remedium contritionis de peccato, cum propoſito non peccandi de cætero, & cum fide venturi eodem modo crediti. Pro Iudæis verò incipiendo ab Abraham, cui præcepta fuit circũciſio vſq; ad promulgationem Euangelij, remediũ contra originale pro maribus fuit circumciſio; pro alijs verò extra Iudęos durauit idem remedium, quod prius. At pro mortali proprio in vtraque lege durauit vſque ad promulgationem Euangelij idem remedium, licet pro Iudęis in lege ſcripta aliqua legalia fuerint addita. Hæc autem remedia dependenter à meritis Chriſti fuerunt à Deo inſtituta, vt ipſe eſſet omnium Mediator; quia ait Apoſtolus *ad Coloſſ.* 1. 18. *Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens, quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in Cælis ſunt.*

Remedia contra originale. & actuale pro lege naturæ. Et pro lege ſcripta.

Chriſtus caput omnium.

196. Et S. Auguſtinus *lib.* 2. *de pecc. orig. contra Pelag. & Cæleſt. cap.* 24. docet, omnes Sanctos Patres in fide Chriſti venturi, ac morituri, Dei gratiam, & peccatorum remiſſionem obtinuiſſe: ait enim, *ex fide, qua nos viuimus vna eademque vixerunt antiqui iuſti; & ipſe Moiſes Teſtamenti Miniſter Veteris, hæres Noui, incarnationem, paſſionem, & reſurrectionem Chriſti credentes futuram, quam nos credimus factam*: quod priùs docuerat in

Ex S. Aug. fuit ſemper neceſſaria Chriſti fides ad ſalutem.

lib. 3.

lib. 3. cap. 4. contra duas Epiſtolas Pelagij, & contra Iulianum Pelag. lib. 1. cap. 2. eiſdem verbis. Quoniam ex Epheſ. 1. 10. *Deus propoſuit inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in Cælis, & quæ in terra ſunt.*

197. Tunc ſic. Iſta media ad ſalutem pro deletione originalis, & actualium peccatorum inſtituta, non fuerunt à Deo determinata pro his tantùm, aut illis, ſed communia omnibus hominibus, bonis, & malis, vt eis pro neceſſitate vterentur; quia, vt inquit S. Auguſtinus, *numquam Deus reliquit mundum ſine remedio, nec vnquam præcepit impoſſibilia*; omnes ergo etiam reprobi in prioribus legibus habuerunt remedia contra vtrumque peccatum, & gratiam ſufficientem per vnicum Mediatorem Chriſtum. Noe enim ante diluuium electis, & reprobis, vt reſipiſcerent prædicabat; nam *ex 1. Epiſt. Petri 3. 20.* habemus, quòd Chriſtus ad inferos deſcendens, *his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicauit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur Arca*, &c. Aliquos enim ex ijs in Lymbo fuiſſe oportet, quos Chriſtus arguit, quia non crediderunt Noe prædicanti diluuium futurum, licet per centum annos, vt ait Gloſ. ord. in citato loco Petri, durauerit fabricatio Arcæ à Noe elaboratæ. Lyr. Iudæus olim, ibidem ait. *Noe ex parte Dei peccatores ad pęnitentiam hortabatur*. Omnibus ergo bonis, & malis prædicabat pęnitentiam Noe: & ſic oportuit eos auxilia habuiſſe ſupernaturalia ad poſſe credere, pænitere, ac Deum diligere; quia erat eis impoſſibile eos actus naturalibus viribus exequi. Hæc autē auxilia eis Deus concedebat intuitu meritorum præuiſorum Chriſti, omnium Mediatoris. Aliud

Noe prędicauit bonis & malis.

198. Aliud Scripturæ exemplum eſt illud Ionæ, quo prædicante in magna Ciuitate Niniue; Regeque terrefacto, ac indicente ieiunium rigoroſum pro hominibus, & beſtijs, & mandante reſipiſcentiam à peſſimis vijs ſuis, pęnitentiam egerunt, & Deus placatus eſt, & Ciuitas ſubuerſa non fuit: igitur auxilium diuinum habuerunt, vt pæniterent, ac Deum placarent: illud autem auxilium Deus conceſſit ex præuiſione mortis, ac meritorum Mediatoris Chriſti.

Ionas prædicauit bonis, & malis

199. Alia innumera ſuppetunt Scripturæ exépla, & pręſertim omnium Prophetarum maiorum, ac minorum, quos miſit Deus ad prædicandum Idolatris Regibus, tàm Samariæ, quàm Iudeę, eorumque populis, quamuis nihil profecerint: oportuit ergo, vt populi illi, quibus prædicabant, quoſque à peccatis, præſertim Idolatriæ retrahere ſatagebant, auxilia gratiæ, nempe illuminationes, ac inſpirationes ad cognoſcendam veritatem, & adorandum Deum pro eius cognitione, & aſſecutione, habuerint; alioquin impoſſibilia eis fuiſſent, quæ ſibi prædicabantur; neque potuiſſent de inobedientia puniri: Hæc enim duo Dei bonitati, ac iuſtitiæ non conueniunt. Si igitur media illa ad ſalutem neceſſaria, & ad reſipiſcendum, ac ſanctè operandum habuerunt (quamuis eis ex ſua culpa vſi non fuerint) ex pręuiſis meritis paſſionis, ac mortis Chriſti hominum omnium Mediatoris, ac Redemptoris. Ipſum enim conſtituit Deus caput totius Eccleſiæ pro omni ſtatu; & in ipſo decreuit omnia inſtaurare; ideò ſine ipſo factum eſt nihil: & ſicut ſine eo, nihil boni ſupernaturalis nunc fieri poteſt: neque potuit ante eius aduentum fieri, & ſicut nunc Deus illuminat omnem hominem venientem in

Prophetæ omnes ſimiliter prędicarunt.

Iis, quibus prędicabãt auxilia ſufficientia habuerũt.

hunc

Digitized by Google

hunc mundum ob merita Chriſti exhibita : ita tunc ob eadem præuiſa. Omnibus ergo, etiam reprobis, qui exiſtunt, & exiſtent, ac extiterunt ab initio mundi vſque ad Chriſtum, ex morte eius præuiſa, aut exhibita beneficium aliquod ſalutare obtinuerunt, quo vti potuerint, ac poſſint: quòd verò non vtantur, aliundè, vt ſæpè diximus, prouenit.

Sine depēdentia ad Chriſti merita nullū opus bonū fieri vmquā potuit.

200. Concludamus ergo Caput iſtud, ſimulque Opuſculum cum S. Auguſtino *lib. de ſalut. docum. cap. 46. Chriſtus non pro Sanctis tantùm paſſus eſt; ſed pro peccatoribus, & impijs, ac ſceleratis aſcendit in Crucem, & paſſione ſua nos omnes reuocauit ad vitam: non Sanctis tantùm dedit Deus Solem, & Lunam, & pluuiam, & omnia naſcentia terræ*, &c. Non enim iniuſtus eſt Deus, aut perſonarum acceptor : ſed iuſtus, benignus, ac miſericors; cui gloria in ſæcula. Amen.

OPVSCVLVM TERTIVM.

DE GRATIIS ACTVALIBVS, SEV DE DIVINIS AVXILIIS.

CAPVT PRIMVM.

Quid intelligatur nomine Gratiæ *actualis, ſeu Diuini* Auxilij.

1\. ADV. 1. quòd Theologus, omnes ſuas Concluſiones eruere debet ex Sacra Scriptura, ſiue literaliter accepta, ſiue declarata à Romano Pontifice, vel à Concilijs Generalibus, ſiue Prouincialibus à Sãcta Apoſtolica Sede approbatis; ſiue à traditionibus; ſiue à Patribus, vel Sanctis, aut præclaris Eccleſiæ, laudatiſque Doctoribus: Nam Eccleſiaſt. 8. dicitur. *Non te prætereat narratio Seniorum; ipſi enim didicerunt à Patribus ſuis, vt ſcias in tempore opportuno dare reſponſum.* Hoc idem docuit Innocent. 1. vt habetur in *can. vlt. diſt. 20. de quibus cauſis. Si nulla ſoluendi, ligandique authoritas in libris Veteris Teſtamenti, quatuor Euangeliorum cum totis ſcriptis Apoſtolorum appareat, ad diuina recurre ſcripta Græ-*

Theologus quibus medijs debet ſuas probare concluſiones.

Græca. Si neque in illis, Canones Apoſtolicæ Sedis intuere. Si neque in illis ad Catholicæ Eccleſiæ Hiſtorias Catholicas, à Catholicis Doctoribus ſcriptas manum mitte. Si nec in illis, Sanctorum exempla perſpicaciter recordare. Quod ſi omnibus his inſpectis huius quæſtionis qualitas non lucidè inueſtigatur Seniores Prouinciæ congrega,& eos interroga. Facilius namque inuenitur, quod à pluribus Senioribus quæritur. Verus enim repromiſſor Dominus ait, Si duo, vel tres conueniunt ſuper terram in nomine meo, de omni re, quamcumque petierint, fiet eis à Patre meo. Hæc ergo ſunt Eccleſiaſtica, ac diuina Promptuaria, è quibus canonicæ, theologicæ, ac morales reſolutiones excerpēdę ſunt:& propterea in primi Opuſc.initio me declaraui,quòd,quando pro difficilibus hiſce materijs claras reſolutiones non inuenero in Sacra Scriptura, in decretis Romanorum Pontificum, vel in approbatis Concilijs; ad Sanctorum antiquorum Patrum, atque Eccleſiæ Doctorum, qui Apoſtolorum temporum proximiores fuerint, Doctrinas, recurram, inter quos vnum Auguſtinum, vtpotè omniſcium elegi; & ſicut in duobus Opuſculis feci, ſic proſequar in hoc de Auxilijs diuinis,pro quibus tuendis, ac declarandis contra Pelagianos, ac Manichæos, vſque ad vitæ finem laborauit: cuius Doctrinam Vniuerſalis Eccleſia complexa eſt. Ex Scriptura ergo primùm huius quęſiti reſolutio petenda eſt; ideò:

S.Scriptur. admonitio.

Innoc.1. documentum.

Authoris intentio.

2. Adu. 2. quòd hæc vocabula *Gratia, Auxilium*, ſeu *Adiutorium* diuinum, in Sacra Scriptura, cum ſuis ſignificatis ſæpè in vtroque Teſtamento reperiuntur.

Gratia, auxilium diuinum, & adiutoriū in S.Scrip. commemorantur.

3. De vocabulo enim *Gratiæ* diuinæ collatæ, vel conferendę à Deo hominibus, vel ab eo petendę,

dę, &ſi penè innumera Scripturę ſint loca, vt facilè quiſque in Concordantijs Bibliorum, Verbo, *Gratia*, videre poteſt; tamen ad laborem ſubleuandum aliqua referam Exodi 11.3. *Dabit autem Dominus Gratiam populo*: idem repetit in cap. 12. 18. & in cap. 13. 12. de ipſomet Moiſe inuenientem gratiam apud Deum, tot beneficia ei largientem; Iudith. 10. 8. *Deus Patrum noſtrorum det tibi gratiam*. Pſalm. 83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Prou. 3. 14. *Manſuetis dabit gratiam*. Sap. 4. 15. *Gratia Dei, & miſericordia eſt in Sanctos eius*; & alia plura poſſunt loca Veteris Teſtamenti adduci. At quia Nouum Teſtamentum ex gratiarum abundantia appellatur *Lex Gratiæ*, quia Ioan. 1. 17. *Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt*, ex eo accipiamus exempla. Act. 6. 8. *Stephanus plenus gratia, & fortitudine*: cap. 7. 10. *Deus dedit ei gratiam, & ſapientiam*: cap. 15. 11. *per gratiam Domini Ieſu*. Rom. 1. 5. *Per quem accepimus gratiam*, & in tota epiſtola per 24. vices mentio fit de Gratia Dei. In epiſtol. ad Corinth. 25. vicibus, in alijs ſupra 50. Item in vtraque epiſtola Petri: in ſecunda, & tertia Ioannis, & in epiſt. Iacobi. In his ergo, & in omnibus canonicis Libris mentio fit de gratia, quam Deus hominibus confert.

De Gratia frequens mentio in S. Script.

In Nouo Teſtam. ſępius, quia eſt lex gratię.

4. De vocabulo *Auxilij diuini*, quod Deus hominibus impertitur pro ſuis actionibus exercendis, 2. Paralip. 20. 17. *Videbitis auxilium Domini*. Iudit. 6. 21. *petentes auxilium à Deo Iſrael*. Pſalm. 19. 3. *Mittit tibi auxilium de Sancto*, &c. Pſalm. 39. 13. *Da nobis auxilium de tribulatione*. Pſalm. 61. 8. *Deus auxilij mei*. Pſalm. 70. 12. *Deus meus in auxilium meum reſpice*. Pſalm. 120. *Auxilium meum à Domino*, & alia plura ſuppetunt

Sacrę

Sacræ Scripturæ loca. Iſaiæ 41. 10. & 14. Deus improperat Populo, *ego auxiliatus ſum tibi*, cap. 49. 8. *In die ſalutis auxiliatus ſum tibi*. cap. 50. 7. *Dominus Deus auxiliator*: idem replicat infra. Sub titulo Adiutorij diuini habemus alia Sacri Textus loca. Pſalm. 34. 2. *exurge in adiutorium mihi*; Pſalm. 67. *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina*. Pſalm. 125. *Adiutorium noſtrum in nomine Domini*. &c.

De auxilio diuino pluries fit mentio.

Item de adiutorio.

5. Habemus ergo in Sacra Scriptura hęc vocabula ſignificantia beneficium aliquod, ſeu opē aliquam, quam Deus hominibus confert, quę aliquando appellatur *Gratia*, aliquando *Auxilium*, aliquando *Adiutorium* actuale; ſed idem ſignificant, ideò ſignificatum horum vocabulorum nunc inquiro.

6. Adu. 3. quòd nomen *Gratia* etiam inter prophanos Scriptores commune eſt ad ſignificandum omne bonum, omneque beneficium, quod aliquis alteri confert gratis ex ſua beneuolencia, ſine merito recipientis; nam ſi ex merito confert, non eſt gratia, ſed pręmium, & merces. Inter Theologos autem de diuinis erga homines beneficijs, & gratijs differentes, *Gratia* diuina in genere ſumpta ſignificat omne bonum, omneque donum, quod Deus hominibus largitur, ſiue ſit naturale, ideſt, ſpectans ad naturam hominum, vt eſt anima, corpus, vita, ſanitas, bona fortunæ, honores, &c. ſiue ſit bonum ſpirituale, & ſupernaturale diſponens, & conducens ad ſpiritualem vitam, & æternam ſalutem. De primo gratiarum genere hìc non loquimur, ſed de ſecundo, nempe ſpirituali, ac ſupernaturali ad ſalutem conducente. At quia Gratia ſpiritualis, ac ſupernaturalis multiplex eſt, quędā; enim dicitur habitualis,

Apud prophanos gratia quid ſignificat.

Gratię genus multiplex.

Habitualis.

lis, & ſanctificans, ſeu gratum, & ſanctum faciens, quæ ex Scoto, quem ſequor, eſt eadem, ac Charitas; quædam eſt gratis data, quæ non ſanctificat, ſed eſt in bonum aliorum, vt latè dixi in *tom.3. in 3. ſent.* vt Prophetia, Gratia miraculorum, & aliæ ſeptem; quædam dicitur gratia actualis, ſeu auxilium illud, quo Deus concurrit cum homine ad aliquod opus bonum, conducens ad ſalutem: in hoc loco non loquimur de primis Gratiarum generibus, ſed de poſtremo, de gratia nempe actuali.

Gratis data.

Actualis quæ.

7. Ad a.4. quòd nomen *Auxilium diuinum* eſt commune ad omne adiutorium, quo Deus adiuuat homines cooperando cum illis in ſuis operationibus, tàm naturalibus, quàm ſupernaturalibus: Omnis enim homo, omniſquè creatura, tàm in ſui primo eſſe, & conſeruari, quàm in omni ſua operatione indiget ope, ac auxilio Dei, vt docet Apoſtolus Act. 17. 28. *In eo enim viuimus, mouemur, & ſumus.* Hìc autem nō loquimur de auxilio diuino in tanta latitudine accepto; ſed de auxilio, quo indiget homo in motibus, ſeu operationibus, tàm internis, quàm externis conducentibus ad ſalutem, vt ſunt v.g. obſeruantia præceptorum, *ſicut oportet*, obſeruantia conſiliorum; omniaque ſupererogationis opera, pietatis, Religionis, &c. De gratijs, ſeu auxilijs ad hæc opera requiſitis hìc loquimur; ideò

Auxilij genus multiplex.

8. Dico 1. nomine *Gratiæ*, ſeu *Auxilij diuini*, actualis, intelliguntur omnes illæ cooperationes, & adiutoria, quibus Deus cooperatur cum hominibus, dum exercent, *ſicut oportet*, opera præceptorum, vel conſiliorum, vel ſupererogationis ad ſalutem pertinentia.

Quid intelligitur nomine gratiæ.

9. Prob. ex ſuppoſitione, quòd homo efficere

re non poſſit aliquod opus meritorium, ſiue de condigno, vt in homine iuſto, ſiue de congruo, vt in homine diſponente ſe ad iuſtitiam, (per baptiſmum, ſeu per pœnitentiam obtinendam,) vt de fide eſſe dicemus in ſuo loco, ſine *gratia*, *ſeu auxilio* ad opera iſta facienda à Deo obtinendis; ergo Gratia actualis, ſeu Auxilium diuinum hanc opem, hunc concurſum, ſeu adiutorium ſignificant, quod ad prefata opera facienda eſt neceſſarium, & ſine quo non fierent, vel non fierent, *vt oportet*, ideſt à Deo exigita, eique placentia. Anteced. prob. ex S.Scripturæ locis: Hanc opem Sancti à Deo petebant. Tren. 5. 21. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*. Ierem. 31. 18. *Conuerte me, & conuertar, quia tu es Dominus Deus meus*. Pſalm. 79. 8. *Deus virtutum conuerte nos; oſtende faciem tuam, & ſalui erimus*. Et vt in notabili diximus ſæpè ſic Dauid Dei opem ad benè, & ſanctè operandum implorabat, *Deus in adiutorium meum intende. Adiutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me Deus ſalutaris meus. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in Cœlis. Ad Dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi, auxilium meum à Domino*, &c. *Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti*, & cętera multa. *Quis cõſurget mihi aduerſus malignãtes, aut quis ſtabit mecum aduerſus operantes iniquitatem. Niſi quia Dominus adiuuit me, paulò minus habitaſſet in inferno anima mea. Si dicebam, motus eſt pes meus, miſericordia tua Domine adiuuabat me.* Pſalmo 93.

Hanc à Deo homines petũt.

Ex Veter. Teſtam.

10. Hieremię 31. 19. *Poſtquam conuertiſti me, egi pænitentiam; & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum*. Ezzechielis 36. & 37. Deus promittit

mittit hoc auxilium,hancque gratiam conuertendi, ac trahendi ad pęnitentiam, & ad ſanctè operandum. *Dabo tibi cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri: auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri; & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Alia ſimilia Veteris Teſtamenti loca, quæ Dei opem, ſeu adiutorium, & gratiam ad benè operandum in via ſalutis, indicant; in decurſu huiùs Opuſculi adducentur.

Ex Nouo Teſt. notitia gratię.

11. Ex Nouo Teſtamento plura pariter ſumi poſſunt loca, quæ diuinam gratiam, ſeu auxilium indicant, quo Deus omnes infirmos homines adiuuat ad benè, ſanctèque operandum: aliqua igitur ex his proferam. Apocal. 3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cænabo cum eo, & ipſe mecum.*

Ex 2. Timot. 1. 9. *Qui liberauit nos, & vocauit vocatione ſua ſancta, non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tempora ſæcularia.*

Ex Pauli Epiſtolis.

Ex Rom. 8. 26. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram, nam quod oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

Ex Philipp. 3. 13. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & proficere pro bona voluntate.*

Ex 1. Corinth. 4. 8. *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Et in cap. 12. 3. *Nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in Spiritu Sancto.*

Ex 2. Corinth. 3. 5. *Non quod ſufficientes ſimus*

mus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

Ex Euangelio pariter, ipſiuſque Saluatoris ore audiuimus gratias, ſeu auxilia, quæ nobis ad benè operandum neceſſaria ſunt, quęque Deus ob eius merita nobis elargitur. Ioan. 6. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me traxerit eum.* cap. 1. 6. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, & de plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia:* & cap. 14. Chriſtus ait, *ſine me nihil poteſtis facere.* Matth. 23. 27. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti;* & Matth. 6. 9. docet, *Sic orabitis. Pater noſter, &c. & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Ioann. 17. 11. ipſemet Saluator orat pro Apoſtolis, vt adiuuentur. *Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, vt ſint vnum, ſicut & nos. Non rogo, vt tollas eos de mundo, ſed vt ſerues eos à malo.* Et ſpecialiter pro Petro Lucæ 22. 31. inquit. *Simon, ecce Sathanas expetiuit nos, vt cribraret, ſicut triticum. Ego autem rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* **Ex Euang.**

12. Tota ergo Sacra Scriptura vtriuſque Teſtamenti ſcatet eiuſmodi locis, quæ indicant adiutoria diuina, ac ſupernaturalia, quæ confert Deus hominibus, vt poſſint opera ſalutis operari. Dicuntur autem adiutoria, ſeu auxilia, quæ dant virtutem, ſeu vires ad talia opera, ſine quibus fieri non poſſunt: dicuntur, *gratia*, quia gratis, & ſine meritis à Deo donantur: dicuntur *actualia* adiutoria, ſeu gratiæ ad differentiam habituum ſupernaturalium, vel etiam moralium, qui à Deo conceduntur, permanentque in homine, **Tota Scriptura plena eſt his dictis ſignificantibus diuina adiutoria.** **Cur dicitur gratia**

ne, ſiue operetur, ſiue non, ante actum, & poſt actum; at gratiæ iſtæ actuales, ſiue actualia auxilia cum actibus incipiunt, & deſinunt, durantque, durante actu. At quid ſint, an aliqua qualitas animæ, vel eius potentijs inhęrens, vel ipſamet Dei cooperatio; & quotuplicis generis ſint, an neceſſaria, &c. dicetur poſtea. Pro nunc ſufficit ſcire, quòd dentur iſtæ gratiæ actuales, ſeu auxilia; & ſignificent opem, quam Deus confert hominibus ad benè, ſanctèque operandum.

Cur dicũtur actuales.

CAPVT II.

De varijs nominibus, ac ſpeciebus gratiarum, ſeu auxiliorum.

13. ADu. 1. quòd antequam deueniamus ad diſcuſſionem neceſſitatis, naturæ, ac effectuum diuinarum gratiarum, ſeu auxiliorum, operæ prętium eſt diuerſas eorum ſpecies, ac nomina explicare, vt tyrones faciliùs eorum naturam intelligant. Gratiarum autem, ſeu auxiliorum nomina, quæ in Sacra Scriptura, vel in Concilijs, vel in Sanctorum Patrum, & præſertim Auguſtini codicibus reperiuntur; iſta ſunt. *Præueniens, excitans, adiuuans, cooperans, ſubſequens, medicinalis, ſanans, efficax, ſufficiens, qua, & ſine qua.* Omnium ethimologias, naturas, & effectus, craſſo, (vt ita dicam) pro nunc modo per plures paragraphos, & capita prælibabimus, latiùs poſtea, ac diſtinctiùs de eiſdem acturi.

Gratiarũ ſeu auxiliorum nomina.

14. Adu. 2. quòd nedum hìc, ſed in toto hoc Opuſculo hęc duo *gratia actualis*, & *auxilium*, promiſcuè ſumuntur, & idem ſignificant, nempe fauorem illum, ſeu opem, quam Deus elargitur homi-

hominibus ad operandum, *vt oportet*, opera ſalutis, quæ non poſſet homo cum ſolis naturalibus viribus facere: dicitur autem *auxilium*, quia per illud Deus auxiliatur, vt homo facere poſſit, & faciat opera, quę de ſe ſine illo auxilio non poſſet: dicitur verò *gratia*, eo quòd à Deo, qui nulli debet, gratis, ideſt, ſine meritis datur; vnde Apoſtolus Rom. 11. 6. *ſi autem gratia ex operibus*, (ideſt meritis) *iam gratia non eſt gratia*: quia tunc eſſet *merces*; ſeu pręmium. Idem auxilium, ac gratia actualis.

§. I.

An detur; quæ, qualiſue ſit Gratia præueniens.

15. DIco. Gratia, ſeu auxilium *præueniens*, confitenda de fide eſt: & eſt illa, qua Deus præuenit intellectum, & voluntatem humanam in ordine ad actus bonos, & ſanctos, *illuminando intellectum* ad cogitandum hic, & nunc de illis, & *inſpirando* voluntati, vt conſentiat, & exequatur. Datur gratia Prçueniens, & quæ eſt.

16. Declaratur Concluſio, & poſtea probabitur. Quilibet homo, vel ſcit legem Euangelicam, vel non. Si non, vt Pagani, Mahometani, Iudęi, & ſuo modo etiam Hęretici, dixi, *ſuo modo*, ideſt circa ea, quæ non credunt; ſi iſtis prędicatur veritas Euangelica, & à Deo illuminantur ad cognoſcendam veritatem, & inſpirantur ad conſentiendum illi, quod fit per voluntatę imperantem intellectui, vt aſſentiatur; illuminatio illa reſpectu intellectus, & inſpiratio reſpectu voluntatis ſunt gratiæ *præuenientes*: quia reuera præueniunt actus talium potentiarum: & ſi ſunt Explicatio concluſ.

 effi-

Quid ſit gratia prȩueniens, & cur ſic dicta.

efficaces ſequitur conſenſus voluntatis, & aſſenſus fidei in intellectu, neque enim aliter creditur, quia vt docet S. Auguſtinus; *cȩtera poteſt homo nolens; credere verò non niſi volens*. Si autem gratia iſta præueniens non ſit efficax, intellectus illuminatur quidem, & voluntas inſpiratur; ſed effectus credendi non ſequitur; vt accidit Iudȩis (Chriſto, & Apoſtolis prædicantibus) multi enim auditorum crediderunt; cȩteri verò non. Vnde autem oriatur, quòd gratia efficax ſit in illis, & non in iſtis; diſcutietur poſtea.

17. Quòd verò hoc modo fiat conuerſio infidelium venientium ad fidem Deo prȩueniente eorum potentias, eaſque ad conſenſum, & aſſenſum diſponente, docere videtur Concilium Trident. ſeſs. 6. cap. 5. loquens de alicuius infidelis conuerſione, ſic. *Declarat* (S. Synodus) *iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Ieſum Chriſtum præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt; ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe, ad ſuam ipſorum iuſtificationem, liberè gratiȩ aſſentiendo, & cooperando, diſponuntur; ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omninò agat, inſpirationem illam recipiens*; & in fine ait, *cum dicit Scriptura conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur*: Et in capite ſequenti declarans, quomodo ex Dei gratia præparatur, ac diſponitur homo ad primam iuſtificationem, ideſt, cùm quis primò conuertitur ad fidem, eamdem prȩuenientem gratiam confitetur, ac declarat ſic. *Diſponuntur autem ad ipſam*

Quomodo per præuenientem diſponitur homo ad credendū.

iuſti-

iuſtitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes, mouentur in Deum, credentes vera eſſe, quæ diuinitùs reuelata, & promiſſa ſunt; &c. Hoc ergo eſt exemplum de gratia preueniente, ſeu excitante infidelem ad conuerſionem; quia ſopitus in ſua Religione, à Deo præuenitur, & excitatur ad cognoſcendam veritatem, & volendum credere, & diligere Deum, ac in eo ſperare: quod pluribus modis facere poteſt Deus; regulariter tamen id facit per prædicatores Euangelij: ſpeciali modo facit per obſeruationem vitæ, ac morum fidelium; ſpecialiùs per lectionem librorum de fide, & lege Chriſtianorum tractantium; ſpecialiſſimè tandem, (ſed raró) cùm quis nec prędicatorem audit, nec mores Chriſtianorum videt, nec libros ſacros legit; ſed ex improuiſo, Deus in mentem ipſius immittit dubium aliquod, ac diffidentiam de ſua Religione; & inſpirat, vt pergat ad locum aliquem, in quo audire poſſit, ac inſtrui de noſtra lege. Hęc ergo eſt gratia *præueniens*, ſeu *excitans* pro caſu conuerſionis: Alia exempla pro alijs operibus bonis, ac ſanctis, vt ſunt obſeruantia præceptorum, aut conſiliorum, aut ſupererogationum opera, quæ poſt conuerſionem ab omni fideli fieri poſſunt, pro quibus quoque pręueniens gratia neceſſaria eſt, mox adducam.

Conc. Trid explicatio huius gratiæ.

Quibus modis Deus præuenit per gratiã.

18. Si ergo homo ſit fidelis; quia tenetur ad pręceptorum naturalium diuinorum, ac poſitiuorum, atque Eccleſiæ obſeruantiam; & ſi vult poteſt etiam Euangelica conſilia obſeruare, & alia ſupererogatoria facere, vt eremiticam degere vitam, peregrinationes, ac ieiunia peragere; aliaſque mortificationes ſuſcipere, vt dormitionem in terra, vigilias, flagellationes, & alia eiuſmodi ſubi-

Opera ſupererogatoria, quæ ſunt.

ſubire; ad omnia hæc peragenda, pręuenit Deus, vt poſtea patebit, excitando, illuminando, & inſpirando talia opera; quia, vt diximus ex Apoſtolo, *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Item, dum fidelis cadit in peccatum; vt pæniteat, gratia præueniente, ſeu excitante indiget; vt ſcilicet Deus eum illuminet, ac inſpiret ad id faciendum, vt Trid. docet in *ſeſſ.6.can.3.* Sed de neceſſitate pręueniētis; immò, & omnis alterius gratię loquemur poſtea. Nunc de nomine tātùm, natura, & qualitate præuenientis gratiæ loquimur. Hac ergo explicatione præuenientis gratię ſuppoſita, quod debet admitti,

Quòd de fide confitenda ſit pręueniens gratia.

19. Prob. Concluſio, quòd confiteri debemus dari, hanc gratiam præuenientem: ex Pſal.58 11. *& miſericordia eius præueniet me*. S. Auguſtin. concione 2. in Pſal.58. vt oſtendat, quòd omne opus noſtrum bonum, ac meritorium, ſemper à Deo incipit, nunquam à nobis, inquit, *Cogitate, quod dictum eſt, præueniet me. Si aliquid tuum primùm attuliſti; & ex tuo aliquo bono primò Dei miſericordiam meruiſti, non te præuenit. Quando autem vel intelligis, quia præuentus es, niſi intelligas, quod ait Apoſtolus, quid habes, quod non accepiſti. Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Hoc eſt miſericordia eius præueniet me.*

Ex S. Scrip.

Idem Auguſtinus lib.2. ad Bonif.cap.9. ait: *Auertat Deus hanc amentiam, vt in donis ſuis nos priores faciamus, poſteriorem ipſum. Quoniam miſericordia eius præueniet me: & ipſe eſt, cui fideliter, veraciterque cantamus. Præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis: & quid hoc aptius intelligitur quam ipſa, de qua loquimur, cupiditas boni? Tunc enim bonum concupiſci incipit, quando dulceſcere cæpe-*

cæperit. Ergo benedictio dulcedinis eſt gratia Dei, quę fit in nobis, & nos delectet, & cupiamus, hoc eſt amemus, quod præcipit nobis: in quaſi nos non præuenit Deus, non ſolùm non perficitur, ſed nec inchoatur ex nobis. Si enim ſine illo nihil poſſumus facere; profectò, nec incipere, nec proficere; quia, vt incipiamus dictum eſt, Miſericordia eius ſubſequetur me. Et in Enchiridio cap. 3. dicit. *Nam vtrumque legitur in ſanctis eloquijs: & miſericordia eius præueniet me; & miſericordia eius ſubſequetur me, nolentem præuenit, vt velit. Volentem ſubſequitur, ne fruſtra velit. Cur enim admonemur orare pro inimicis noſtris, vtique nolentibus piè viuere, niſi vt Deus operetur in illis, vt velint: oramus ergo pro inimicis noſtris, vt miſericordia Dei præueniat eos, ſicut præuenit nos.*

Ex Auguſt.

Iterum tertiò,& plùries Aug.

20. Idem S. Doctor conc. 1. in Pſal. 58. Pelagium perſtringens, qui docebat bonam hominis volitionem præcedere, eique gratiam poſtea conferre (quando confitebatur gratiæ neceſſitatem) ſic ait ad Deum. *Quid in me inueniſti, niſi ſola peccata? Tuum nihil aliud, niſi natura, quam creaſti: cætera mala mea, quæ deleuiſti. Non ergo prior ad te exurrexi; ſed tu ad me excitandum veniſti. Nam miſericordia eius præueniet me. Antequam aliquid boni ego faciam, miſericordia eius præueniet me. Quid hic reſpondebit infelix Pelagius?* Alia plura congeri poſſunt S. Auguſtini loca de Gratia hac præueniente; ſed nunc neceſſarium non eſt. Adducentur autem, cùm diſcutiemus, an gratia, maximè prima, detur præcedente aliquo merito ex parte hominis. Pro his enim quęſtionibus, an gratia ſit neceſſaria ad bona opera, & an detur à Deo præcedente aliquo bonæ voluntatis motu, tot annis contra Pelagianos, magno

Pro hac gratia tuēda contra Pelagium laborauit Auguſt.

gno cum Eccleſiæ fructu S. Doctor laborauit.

21. Probari poteſt ſecundò hæc concluſio de exiſtentia præuenientis gratię ex Concil. Trid. ſupracitato, toties *præuenientem* gratiam commemorante: & in eadem ſeſſ. 6. can. 3. ſic definitur. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pænitere poſſe, ſicut oportet, vt ei gratia iuſtificationis conferatur, anathema ſit.*

Trident. definitio.

22. Confirmatur ex Concilio Arauſicano *can.* 18. definiente, gratiam Dei præcedere omnia bona opera, vt fiant.

Concil. Arauſ.

23. Confirmatur ex Cæleſtino Primo, *epiſt.* 1. *cap.* 12. idem cum S. Auguſtino docente: & tandem ex communi ſenſu Eccleſię, exceptis Semipelagianis, qui vt recedant à Pelagio, docent quidem Gratiam Dei eſſe neceſſariam ad omnia opera bona, excepto tamen initio fidei: hunc enim actum dicebant fieri ab homine viribus naturæ, cætera autem bona opera ex auxilijs gratiæ: ſed de errore eorum, & de neceſſitate gratiæ pro quolibet actu bono, loquemur poſtea.

Cæleſt. 1.

24. Hinc eſt, quòd Eccleſia in ſuis collectis ſæpè ſic orat. *Tua nos Domine quæſumus gratia ſemper præueniat, & ſequatur, ac bonis operibus iugiter præſtet eſſe intentos*: ita in Dom. 16. poſt Penthecoſtem.

In 2. Dom. Aduentus. *Excita Domine corda noſtra ad præparandas vnigeniti tui vias*, &c. Item *Gratiam tuam quæſumus Domine mentibus noſtris infunde*, &c.

Ex orationibus Eccleſię probatur gratia pręueniens.

In Dom. 5. poſt Paſcha. *Deus à quo bona cuncta procedunt, largire ſupplicibus tuis, vt cogitemus, te inſpirante, quæ recta ſunt, & te gubernante eadem faciamus.*

In Dom. 8. poſt Penthec. *Largire nobis quæſumus Domine ſemper ſpiritum cogitandi, quę recta ſunt propitius, & agendi*, &c.

In Dom. 24. poſt Penthec. *Excita quæſumus Domine tuorum fidelium voluntates, vt diuini operis fructum propenſius exequentes pietatis tuæ remedia maiora percipiant.*

In orationibus cõmunibus. In ſecunda ad petẽdã ſerenitatem, dicitur; *præueniat nos quęſumus Domine gratia tua ſemper, & ſubſequatur: & has oblationes, quas pro peccatis noſtris nomini tuo conſecrandas offerimus*, &c.

Ibidem in oratione pro remiſſione peccatorum, dicitur. *Deus qui*, &c. *illumina corda noſtra, vt tua valeamus implere præcepta.* — Pluries eodem modo orat Eccl.

Ibidem in oratione 3. ad repellendas malas cogitationes. *Deus, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, illumina quæſumus corda noſtra gratiæ tuæ ſplendore, vt digna, ac placita maieſtati tuæ cogitare ſemper, & te ſincerè diligere valeamus.* Aliæ plures ſimiles phraſes orandi pro gratia præueniente ſunt in Eccleſia: Ergo de fide eſt.

§. II.

An detur Gratia excitans, quæ, qualiſue ſit.

25. AD Du. 1. quòd licet Gratia præueniens eadem ſit, ac excitans; quia tamen hoc etiam nomine appellatur, & effectum quemdam notabilem in animæ potentijs efficit; ſub hoc nomine de ea, eiuſque effectu loquemur: quoniam animam quaſi dormientem, & de nullo bono cogitantem, & fortè tunc de malo aliquo, Deus eã — Cur de hac loquitur Author

excitat, facitque euigilare, illuminando intellectum ad cogitationem alicuius boni, & inſpirando voluntatem ad eius amorem per primos motus à ſolo Deo excitatos, ex quibus homo priùs nihil cogitans, vel malum cogitans, aut appetens, experitur, ſe mutatum ad aliam cogitationem, & appetentiam: hæc autem gratia, & fauor diuinus præuenit actus intellectus, & voluntatis: ideòque eſt *præueniens, & excitans* eas potentias.

Notabilis cognitio pro toto hoc tract.

26. Adu. 2. pro clara notitia huius gratiæ, immò & omnium dicendorum in hoc Opuſculo, quòd cùm Deus excitat aliquem ad bonum opus cogitandum, appetendum, ſeu volendum, ac exequendum, quomodocumque faciat, ſiue immediatè per ſeipſum internè, ſiue per lectionem alicuius Libri ſpiritualis, vel alterius; ſiue per concionatorem, aut alium externè loquentem; dum iſti externè loquuntur, Deus ſemper internè loquitur illuminando, & inſpirando, ac inflammando ad volendum id, quod externè proponitur, nec ſufficeret externa illa vocatio, ſeu propoſitio rei bonæ, ac hortatio ad eam (vt Pelagius aliquando docebat) niſi Deus ad intus in corde audientis loqueretur; quod egregiè de more docuit S. Auguſt. in epiſtol. 1. S. Ioann. *tract. 3.* ſuper illud *non habetis neceſſitatem, vt aliquis doceat vos; quia vnctio ipſius* (id eſt Spiritus Sancti) *docet vos de omnibus*: Multa dicit S. Doctor de internis Auxilijs, ſeu Gratijs diuinis; ſed ad rem noſtram hoc dicit peculiare. *Videte magnum Sacramentum fratres. Sonus verborum noſtrorum aures percutit; Magiſter intus eſt. Si non ſit intus, qui doceat; inanis fit ſtrepitus noſter. Magiſteria forinſecus adiutoria quædam ſunt, & admonitiones, Cathedram*

Externa locutio, vel alia notitia non ſufficit, niſi Deus internè loquatur.

thedram in Cælo habet, qui corda docet: propterea dicit in Euangelio, Vnus eſt Magiſter veſter Chriſtus. Ipſe ergo intus loquitur; quia nemo hominum illic eſt, Interiùs eſt Magiſter, qui docet; Chriſtus docet; inſpiratio ipſius docet. Vbi illius inſpiratio non eſt, & vnctio, forinſecus inaniter perſtrepunt verba. Poſtea adducit exemplum Agricolę fundentis aquam circa arborem; at dare ei non poteſt virtutem producendi poma. Sic ſe habet prędicator prædicans doctrinam, qui non poteſt dare virtutem faciendi opera bona: vnde Apoſtolus. *Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat Deus*: hæc S. Auguſtinus.

26. Dico ergo: Admittenda eſt gratia dicta *excitans*, quæ animam quaſi ſopitam, & de bono non cogitantem, excitat ad cogitandum, & cupiendum tale bonum. Datur gratia excitãs.

27. Prob. & declaratur. Quamuis in Sacra Scriptura non habeamus hoc vocabulum, *Excitans* ad rem noſtram faciens, nec verbum, *Excito*; habemus tamen æquipollentia, expergefactio, ac expergiſcor, exurrectio, & exurgere; quæ idem ſignificant. Epheſ. 5. 14. habetur. *Propter quod dicit, ſurge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* Interl. *Propter quod dicit*, ait, *Spiritus Sanctus per me.* V. *qui dormis* ait, *oblitus Dei.* V. *exurge à mortuis*, ait, *à dormitione futura.* V. *illuminabit te Chriſtus*, ait, *Hic per fidem, & in futuro per ſpeciem; quia ipſe eſt Sol iuſtitiæ*,

28. S. Auguſtinus in *pſal.* 62. locum iſtum diſcutiens, ait. *Apoſtolus excitabat animam dormientem, quando ad hoc eam excitabat, vt illuminaretur à Chriſto: ergo ſecundùm ipſius vigilias dicit*

iſte, Deus Deus meus ad te luce vigilo. Non enim vigilares in te, niſi oriretur lux tua, quæ te de ſomno excitaret, illuminat enim animas Chriſtus, & facit eas vigilare:& in pſal. 87. de ſemetipſo excitato à ſomno inconſiderantiæ veritatis fidei, inquit, *Quomodo crederem, niſi audirem, ſed vt audita crederem, ipſe me attraxit, quia in occulto à morte cordis, non quilibet medicus, ſed ipſe excitauit*: & infra; *At per hoc, nec credere potuiſſem, niſi me Dei miſericordia præueniſſet: & quia mortuos ſuſcitat; & vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt, me in occultis vocando, & ſuſcitando, & trahendo à tenebris reduxiſſet, & in lumen fidei perduxiſſet.* Idem S.Doctor in pſal. 106. loquens de excitatione, & ſuſcitatione alicuius infidelis, ait; *Nihil putantem aliud eſſe poſt hanc vitam ſocordem, obrutum cor habentem illecebris mundi, & manifeſtis delectationibus conſopitum, vt excitetur iuſtè ad quærendam gratiam Dei, & fiat ſollicitus, & tamquam è ſomno euigilet, nonne manus Dei excitat eum?*

S.Auguſt. plura loca.

29. Theodoretus in hunc Pauli locum inquit. *Qui enim ſocordem, tamquam ſomnum deponit, Domini lucis radium ſuſcipit.*

Theodoretus.

30. Aliud ſimile excitationis verbum habemus in Iſaiæ 26. 19. *Expergiſcimini, & laudate, qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus*: & in Ioelis 1. 5. *expergiſcimini ebrij, & flete; & vlulate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam perijt ab ore veſtro.*

Iſaias de expergefactione.

31. Quartum ſimile nomen, ac verbum habemus in S. Scriptura explicans actionem excitandi hominem ad benè, ac ſanctè operandum, nempe *Illuminationem*. Cùm nempe homo mundi huius voluptatibus abſtractus, manet quaſi obtenebratus, nihil cogitans de ſpiritualibus rebus

bus ad animæ ſalutem ſpectantibus; & Deus ex ſua miſericordia illuminat illum ad cogitandum de iſtis, & ad ea concupiſcendum; quod pluribus modis contingere poteſt, nempe audiendo concionatorem aliquem, vel alium de diuinis diſſerentem; vel librum aliquem legendo; vel abſque vllo ex his extrinſecis medijs, Deus internè cogitationem aliquam in eum immittit ſpecies rerum ſpiritualium mouendo, & ad earum applicationem concurrendo, necnon ad eorum affectum, tunc homo ille à Deo *Illuminatur*, & tenebræ mundanarum rerum tunc ab eo repelluntur: de hac illuminatione ſæpè fit mentio in S. Scriptura, præſertim in pſalterio. Pſal. 26. *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea*; crebrò autem hanc à Deo petebat: pſal. 12. *illumina oculos meos*. pſalm. 17. *Deus meus illumina tenebras meas*. pſal. 66. *Illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri, vt cognoſcamus in terra viam tuam*. pſal. 73. *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis*, & cætera plura. Eccleſiaſtici 2. 10. *Illuminabuntur corda veſtra*, cap. 24. 43. *Illuminabit omnes operantes in ſe*. In Nouo Teſtamento multa quoque de illuminatione hac diuina habemus teſtimonia. Ioan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. 1. Corinth. 4. 5. *Illuminabit abſcondita tenebrarum*. Epheſ. 1. 18. *Illuminatos oculos cordis*, cap. 5. 14. *Illuminabit te Chriſtus*, &c.

Illuminationis exēpla in Scriptura.

32. Quintum ſimile nomen, & verbum reperitur in Sacra Scriptura explicans excitantem hanc gratiam, nempe inſpiratio, qua Deus homini nihil de ſpiritualibus rebus cogitanti, immittit, aliquo ex nuper dictis modis, cogitationē aliquam obiecti boni, & amorem eius. Iob. 32. 8. *Spiritus eſt in hominibus, & inſpiratio omnipotentis*

Aliud ſimile verbum explicans excitationem eſt inſpiratio.

tis dat intelligentiam. Act. 17. 23. *Deus dat omnibus vitam, inſpirationem, & omnia*, 2. Petri 1. 11. *Sancto Spiritu inſpirati locuti ſunt Sancti Dei homines*. Timot. 3. 18. *Omnis Scriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt*, &c. & Saluator Ioann. 3. 8. inquit, *Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vndè veniat, aut quo vadat*.

33. Omnia ergo nomina, & verba hæc ſupradicta ſignificant ex parte Dei actum illum, quo hominem, quaſi ſopitum, ac dormientem, obtenebratum à curis ſęculi, & incogitantem de diuinis, ac medijs ad ſalutem conducentibus, Deus vel per extrinſeca media, vel intrinſecus etiã eum excitat, illuminat, inſpirat, facit expergiſci, vt de his cogitet, eaque cupiat: ex parte verò hominis recipientis ſignificat effectum illum excitationis, expergefactionis, inſpirationis, ac illuminationis circa diuina, ac ſupernaturalia.

Significata excitationis quę.

Quæ quidem excitatio non datur ſolùm, cùm primò venit homo ad fidem; ſed quotieſcumque poſt acceptum baptiſmum, vel in peccatum labitur, & pænitet, vel cùm in rebus ad animam ſpectantibus ſocors, & negligens eſt, vt in ſuo loco dicetur.

§. III.

An detur Gratia adiuuans, & quæ, qualiſue ſit.

34. AD 11. quòd quamuis omnis diuina gratia dici poſſit adiuuans; quia omnis, quæcumque ſit, adiuuat vires naturę, complens eius potentiam, vt poſſit operari opera ſupernaturalia, & meritoria, ſiue de condigno, vt in iuſto exiſtente in gratia habituali, ſiue de congruo, vt de

Aliquo modo omnis gratia dici poteſt adiuuans.

de peccatore diſponente ſe ad iuſtificationem, tàm ad Baptiſmum, quàm ad Sacramentum Pęnitentiæ per actus fidei, ſpei, dilectionis Dei, & pęnitentię; qui quidem actus ex Spiritus Sancti inſpiratione, atque adiutorio fiunt, vt docet Tridentinum *ſeſſ.6.can.3.* tamen de gratia adiuuante in tanta latitudine, non loquimur; ſed de alio generę gratię adiuuantis; nempe de illa, quam largitur Deus homini iam excitato, illuminato, pręuento, expergefacto, & cupienti bonum cognitum exequi. De hàc ergo adiuuante, vt bonum illud cognitum, ac volitum exequatur, & petat à Deo adiutorium, vt exequi poſſit, hoc poſito,

Admittenda eſt gratia adiuuans.

35. Dico admittenda, & confitenda eſt gratia *Adiuuans* ſpecialiter dicta, qua Deus hominem illuminatum, pręuentum, excitatum, ac expergefactum, adiuuat, vt exequi poſſit bonum illud iam cognitum, ac inſpiratum, & exequatur. Eſt de fide.

Ey S. Scriptura loca multa.

36. Prob. Multa ſunt Sacræ Scripturę loca, quæ adiuuantem Dei gratiam, modò generalem, modò peculiarem indicant. 1. Paralip. 12.18. *Te enim adiuuat Deus tuus*; & in cap. 18. 8. *adiuuitque eum Dominus*; & vtrobique de Salomone eſt ſermo. 2. Paralip. 25. 8. *Dei quippè eſt adiuuare*: in pſalterio ſæpiſſimè de hac adiuuante gratia fit ſermo, eamque implorabat Dauid ad benè operandum. Ipſe enim fidem firmam habens, ferè continuò à Deo illuminatus ad bona opera facienda, Dei opem pro exequendo precabatur. pſal. 39. *Domine ad adiuuandum me reſpice*. Idem replicat in pſal. 69. pſal. 78. pſal. 108. & pſal. 118. Iſaiæ 41. 13. Deus inquit, *Ne timeas, ego adiuui te.* Ex Nouo Teſtam. Rom. 8. 26. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram.*

Prob.

Deus adiutor noſter dicitur.

37. Prob. 2. ex eadem S. Scriptura; in qua Deus anthonomaſticè appellatur *adiutor noſter*. Exodi 2. 22. *Deus Patris mei adiutor meus*. Pſal. 9. *Adiutor in opportunitatibus*. pſ. 17. *Deus meus adiutor meus*. Idem replicat in pſalmis 18. 26. 32. &c. & Paulus Hebr. 13. 9. *Dominus mihi adiutor*.

Petitur à Deo adiutorium.

38. Confirmatur ex eiſdem S. Scripturę locis, in quibus exprimitur hoc adiutorium Dei pro exequendis eius mandatis. Pſal. 9. *Iuſtum adiutorium meum à Domino*: pſal. 34. *Exurge in adiutorium mihi*: pſal. 73. *Intende in adiutorium meum*. Idem replicat in pſalm. 89. & in pſalm. 123., & alibi ſæpè.

Ex S. Aug.

39. Prob. 3. ex S. Auguſtino de Gratia *Adiuuante* poſt excitationem pluries loquente. Nam in lib. 2. ad Bonif. cap. 10. ait. *Hominis autem propoſitum bonum adiuuat quidem ſubſequens gratia; ſed nec ipſum eſſet, niſi præcederet gratia*, & poſtea inquit, *Studium quoque hominis, quod dicitur bonum, quamuis cum eſſe cæperit adiuuetur; non tamen incipit ſine gratia, ſed ab illo inſpiratur*. In lib. de Grat. & lib. arb. cap. 10. ait. *Qua gratia voluntas humana non tollitur; ſed de mala mutatur in bonam; & cum bona fuerit adiuuatur*: in lib. de Grat. Chriſti cap. 18. dicit, *facit homo arborem bonam, cum Dei accipit gratiam: ſed etiam, vt faciat fructum bonum, eadem gratia neceſſe eſt adiuuetur; ipſe quippè* (Deus) *in bonis arboribus cooperatur fructum, qui per ſe dat intrinſecus incrementum*.

Plura S. Auguſt. loca.

40. Idem Sanctus in Epiſtola ad Hilarium clariùs id confirmat. *Iubet igitur, vt facere iuſſa conati, & noſtra infirmitate ſub lege fatigati adiutorium gratiæ poſcere nouerimus, & ſi quid facere potuerimus operis boni, ei, qui adiuuat, non ſimus ingrati. Neque enim volutatis arbitrium ideò tollitur,*

quia

quia iuuatur, ſed ideò iuuatur, quia non tollitur. Deinde exemplificat de Dauid poſcente à Deo adiuuari. *Qui enim dicit adiutor meus eſto, confitetur, ſe velle implere, quod iuſſit, ſed ab eo qui iuſſit, adiutorium poſcere, vt poſſit. Sic, & iſte cum ſciret, neminem eſſe poſſe continentem, niſi Deus det, adijt Dominum, & deprecatus eſt, vt quæ volens adijt, volens deprecatus eſt, nec petijſſet, niſi eſſet voluntas; ſed niſi petijſſet quantum poſſet voluntas?* Et de hac materia continentiæ iterum loquitur in fragmento ſermonum de præcepto continentiæ, inquiens, *Contine teipſum, iuſſio eſt, præceptio eſt, audiendum eſt, faciendum eſt, ſed niſi Deus adiuuet, remanemus. Conamur quidem facere voluntate, & nititur quidem voluntas; non præſumat poteſtas, niſi adiuuetur infirmitas.*

41. Tandem, quia Iulianus Pelagianus, & poſtea Semipelagiani aſſerebant initium boni operis eſſe à voluntate humana, ideſt propoſitum benè operandi à nobis eſſe ſine gratia, & eo poſito, Deum per gratiam adiuuare, vt propoſitum illud bonum in executione ponatur, S. Doctor acriter in eos inuehitur, docens, etiam initium bonæ voluntatis, ſeu propoſitum benè operandi eſſe à Deo per gratiam excitantem; executionem autem illius propoſiti à voluntate quidem eſſe, Deo cooperante per gratiam adiuuantem; & quoties quis excitatur ad bonum, & proponit exequi, debet orare Deum, vt ſe adiuuet. Impugnatio autem præfatorum, legi poteſt in *lib. 1. ad Bonif. cap. 19. in lib. 2. ad eundem cap. 5. & 10. in lib. 4. cap. 11. in lib. 4. cont. Iul. cap. 5.* & alibi ſæpè, vt patebit, cùm de neceſſitate gratię loquemur. Ex argum. cont. Iul.

42. Prob. tandem, quòd gratia adiuuans preter excitantem pro operis executione, ſit ad-

mittenda ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. vbi de diſpoſitione ad inſtificationem ſic loquitur. *Iuſtificationis exordium in adultis à Deo per Chriſtum Ieſum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua, nullis exiſtentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem liberè aſſentiendo, & cooperando diſponantur*, &c. vbi gratiam *Adiuuantem*, vltra excitantem fatetur; & in cap. 6. inquit, *Dum excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum*, &c.

Adiuuans gratia pręter excitãtem admittenda eſt.

Ex Trid.

43. Dico 2. Gratia adiuuans ad opus bonum exequendum diſtincta eſt à gratia excitante, ſeu pręueniente; & quandoque ſequitur ad eam (Deo dante) quandoque non.

Gratia adiuuans diſtincta eſt ab excitante.

44. Prob. & declaratur. Multi à Deo diuerſimodè vocantur, & excitantur, ſiue ad fidem ſuſcipiendam, ſi infideles ſunt, ſiue ad legem obſeruandam, vel aliud opus bonum conſilij, aut ſupererogationis faciendum, ſi fideles ſunt; & tamen aliqui conſentiunt, & opus illud exequuntur; alij non (vndecumque hoc proueniat, non curo pro nunc.) Certè priores per adiuuantem gratiam id faciunt: poſteriores verò, cum ſola excitante remanſerunt; ergo ſunt diſtinctæ: Anteced. facilè prob. ex facto Chriſti Domini · eo enim prædicante, & illuminante, ac excitante auditores ad ſuſcipiendas à ſe prædicatas veritates; aliqui credebant, alij, & multò plures, non obſtantibus etiam claris miraculis, non credebant. Prædicante Paulo, Petro, cæteriſque Apoſtolis; aliqui crediderunt, alij in obſtinatione perſtiterunt, & ſic de cæteris miſſionibus diſcurren-

Clarum, & facile argum. de infidelibus nolentibus credere.

rendum. Eodem modo prob. anteced. de fidelibus circa alia bona opera, vt quiſque in ſeipſo, & in alijs Socijs poteſt experiri, vel in priuatis, vel in publicis vocationibus ad opus bonum peragendum. Loquendo enim de publicis; plures, ſiue viri, ſiue fęminæ audiunt concionatorem hortantem ad vitam cælibem, ad ieiunium, ad alias ſenſuum mortificationes; omnes excitantur; omnes illuminantur: & fortè nullus exequitur, vel aliqui, & non alij. Ecce, quòd datur excitans ſine adiuuante; licet numquam detur iſta, ſine illa. De priuata, ſeu occulta vocatione, quilibet, ſi velit veritatem fateri, dicet, quòd interdum, & ſæpè cognoſcit, ſe internè à Deo excitari, ac illuminari ad aliquod bonum opus, ſiue præcepti, ſiue conſilij, ſiue ſupererogationis faciendum; & tamen non conſentit, nec exequitur. Tunc certè remanet excitatus, ac illuminatus tantùm, ſed non adiutus. His autem vocatis, & excitatis non conſentientibus comminatur Deus, ſe in iudicio dicturum Prou. 1.24. *Quia vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret, ego quoque in interitu veſtro ridebo*. De his quoque ſæpè locutus eſt Chriſtus, præſertim Lucæ 22.47. *Seruus, qui cognouit voluntatem Domini ſui, & non præparauit ſe, & non fecit ſecundùm voluntatem eius vapulabit multis*. Cùm enim tanto tempore Saluator prædicaſſet Iudæis, & operibus prædicationem comprobaſſet, inquit, *Si mihi non vultis credere, operibus credite*. Ioann. 5.40. cum Scripturis eos conuincere dignabatur, dicens; *ſcrutamini ſcripturas; quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere; & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, vt vitam habeatis*. Certum eſt autem ex Capite præcedenti,

Argum. de fidelibus.

Ex diuina ſententia concluditur diſtinctio harum gratiarũ.

ti, & Notabili ſecundo, quòd Chriſtus excitabat, & illuminabat auditores ſuos, non verbis extrinſecis tantùm, ſed vnctione intrinſeca, gratia nempe excitante, illuminante, ac inſpirante: & tamen conuerſio multorum non ſequebatur; ideò adiuuans in eis non fuit; quia hæc eſt cum ſuo effectu, ad quem ponendum iuuat: vnde autem oriatur defectus, ſeu carentia iſtius in excitato externè, & internè, vt non ſequatur excitationem, in ſuo loco dicetur.

Ex facto, & doctrina Chriſti.

45. Confirmatur ex ijs, quæ Iudæis exprobabat S. Stephanus Act. 8. *Dura ceruice, & incircumciſis auribus, & cordibus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis. Sicut Patres veſtri, ita & vos*: Igitur Spiritus Sanctus excitabat, illuminabat, & inſpirabat corda eorum, vt veritatem reciperent; at non omnes recipiebant: Igitur ſola in eis manſit excitans.

Ex facto S. Stephani.

46. Prob. tandem ex diuerſitate effectuum iſtarum gratiarum. Gratia excitans ad aliquod opus bonum, etiamſi hoc non ſequatur, habet ſemper effectum ſuum in anima excitati, quia intellectus ſupernaturaliter remanet illuminatus de bonitate obiecti, ſeu operis faciendi, & voluntas inſpirata, ſeu accenſa ad illud volendum: & hìc ſiſtit in rigore excitatio. At effectus adiuuantis ſupponit prædictam excitationem, & eſt executio boni operis, ad quod facta eſt excitatio. V. G. Deus excitat hominem ad actum fidei, vel ſpei, vel Charitatis, vel ieiunij, contritionis, vel alicuius actus pietatis: ſi excitatus non exequitur, excitationem paſſiuam iam habuit, ſed non effectum principalem, ad quem ordinabatur: ſi verò exequitur, habet effectum principalem, qui demonſtratiuè tantùm excitanti tribuitur; effectiuè

Ex effectibus harum gratiarum probatur diſtinctio earum.

verò

verò, & immediatè, adiuuanti, ad quam immediatè ſequitur: ergo hęc diſtincta eſt ab illa, eamque interdum ſequitur, interdum non. Ideò S. Auguſtinus de peccat. mer. & remiſs. lib. 2. cap. 18. ait: *Quod verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus*: vtraque ergo ad effectum in actu ponendum eſt neceſſaria. An autem in adiuto, & exequente, eadem, ſed cum duplici effectu, ſit gratia excitans, & adiuuans, non contendo, nec de hac re diſputo, quia nec reuelatum video, neque ab Eccleſia declaratum, nec à Sancto Auguſtino, alioue Sancto Eccleſiæ Doctore traditum; ſed dico ſolùm, quòd non ſemper cum excitante coniuncta eſt adiuuans.

47. Quòd ſi quis contendat eſſe eamdem cum excitante, fateri deberet, quòd omnis excitatus ad aliquod opus bonum, exequatur; quod falſum eſſe, docet experientia. Si tandem quis teneat eſſe eamdem, ſed cum duplici effectu excitandi, & adiuuandi, & interdum, vel vt plurimum, ſeparari, non contradicerem: At puto eſſe diſtinctas, ac ſeparabiles, ex nuper dictis. Authoris ingenuitas

§. IV.

An detur, & quæ qualiſue ſit gratia cooperans, *& an diſtincta ab adiuuante*.

48. ADu. 1. quòd tàm in Sacra Scriptura, quàm in Concilijs, & in Sanctis Patribus reperimus gratiam Dei appellari *Operantem*; & aliquando *Cooperantem*, quia cum voluntate cooperatur ad faciendum actum bonum; eo quia per gratiam Deus, vel operatur in nobis ſine nobis, Cooperans quare ſic dicta.

bis, vel cooperatur nobiſcum: nonnulla enim habemus Sacri eloquij exempla: de *operante* ſic dicitur, Epheſ. 1. 19. *Qui credimus ſecundum operationem potentiæ virtutis eius*: in cap. 3. 7. *Euangelij factus ſum miniſter ſecundum donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecundum operationem virtutis eius*. Coloſs. 1. 29. vbi Paulus de prædicatione Euangelij ait. *In quo laboro certando ſecundum operationem eius, quam operatur in me in virtute*: & 1. Corint. 12. 11. de nouem gratijs gratis datis, inquit, *Diuiſiones operationum ſunt; alij datur operatio virtutum*. De cooperante pariter multa habemus exempla. Marci 16. 20. de Apoſtolis poſt Aſcenſionem Domini dicitur. *At illi perfectè prædicauerunt vbique, Domino cooperante*, &c. Rom. 8. 28. *omnia cooperantur in bonum ijs, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti*: & Iacobus in ſua Canonica Epiſtola cap. 2. 22. loquens de Abraham immolaturo filium Iſaac, ait, *fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides conſumata eſt*.

Exempla S. Script. de operante Gratia.

Exempla de cooperante.

49. Adu. 2. quòd ex hac nominum diuerſitate, quibus Dei gratia nominatur, oriri poteſt controuerſia, an ſint ſpecies diuerſæ gratiarum; an verò ſint nomina tantùm diuerſa ob effectuum diuerſitatem, vel ob modos aliquos in effectibus exiſtentes; vel ob aliquam aliam qualitatem, quam eadem gratia *Adiuuans* adducit in voluntate exequente actum, ad quem per præuenientem, ac excitantem gratiam erat iam excitata, ſeu inſpirata: ideò

Gratia operans non eſt ſpecies diuerſa ab excitante, vel adiuuante.

50. Dico. Gratia dicta *operans* non eſt ſpecies aliqua diſtincta ab excitante, vel adiuuante; ſed eſt eadem cum aliqua earum, ſolo nomine differens.

51. Prob. nulla eſt neceſſitas ponendi hanc ſpe-

ſpeciem diſtinctam à prædictis; neque aſſignari poteſt effectus proprius ab illis diuerſus, iſtique correſpondens, vt proprius: ergo. Conſequentia eſt euidens: Omnis enim res, præſertim ſupernaturalis ob aliquam neceſſitatem, aut finem ponitur; non enim Deus operatur fruſtra. Anteced. in quo tota vis eſt, probatur. Gratia actualis, vt poſtea dicemus, eſt homini neceſſaria ad aliquem actum bonum faciendum, ſiue ordinatum ad iuſtificationem, ſiue ad augumentum gratię habitualis, ac meritorum, vt accidit in homine iuſto, ſeu exiſtente in gratia. Sed ad hæc peragenda ſufficiunt gratia excitans ad cognoſcendum, ſeu illuminandum, ac inſpirans ad volendum, quod fit per præuenientem, dictam excitantem; & gratia adiuuans, vt ponatur in opere illud bonum, de quo facta eſt illuminatio, ac inſpiratio: nec aliquid aliud eſt neceſſarium, vt opus bonum in executione ponatur; vel aſſignetur neceſſitas: ergo diuerſum nomen tantùm eſt, non res diuerſa. Argum. à ſufficienti

52. Confirmatur ex Apoſtolo ad Philipp. 3. vbi de Gratia operante loquitur, *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Gratia autem *operans* in hoc loco ſignificat, tàm præuenientem, ac excitantem, quàm adiuuantem; quia habet *connexum velle, & perficere*: & ipſemet S. Auguſtinus *in lib. de Gratia Chriſti cap.* 25. eodem modo loquitur de gratia operante, dicens, *Vitium ſuperbiæ niſi operante gratia ſanetur, iuſtitiæ pace nemo perfruitur*. Operans ergo gratia per Auguſtinum, eſt illa, quæ habet ſecum coniunctum effectum ſanandi vitia: Hæc autem eſt eadem, quæ præuenit, excitat, ac inſpirat ad actus virtutum vitijs oppoſitos, & adiu-

Ex Sacra Scriptura.

Ex S. Aug. eſt eadem, ac adiuuãs.

adiuuat ad eos exercendos, donec vitia ſuperentur, & extinguantur.

Gratia cooperans eadem eſt cũ adiuuante.

53. Dico 2. Gratia dicta *Cooperans*, non eſt aliqua ſpecies diſtincta ab adiuuante; ſed eadem prorſus, ſic dicta, quia voluntati iam prçuentæ, excitatæ, ac inſpiratæ cooperatur;& nomine tantùm ab ea differt.

54. Prob. & declaratur. Non enim multiplicanda ſunt entia præſertim ſupernaturalia creata,ſine neceſſitate. Nulla autem adeſt neceſſitas afferendi hanc ſpeciem gratiæ diſtinctam ab excitante, & adiuuante; nec aſſignari poteſt effectus, aut finis ei competens, diſtinctus ab excitatione, ac adiuuatione paſſiuis. Ergo. Min. prob. Cùm homo à Deo excitatur per illuminationem ad cognoſcendum actum bonum, & inſpiratur ad eum volendum; & adiuuatur, vt velit, & in executione ponat; nil aliud eſt neceſſarium in homine, vt benè operetur: vel aſſignetur,quid ſit amplius neceſſarium, & ad quid. Hinc eſt, quòd, vt vidimus in præcedentibus Capitibus, Dauid olim, & Eccleſia nunc,has tantùm petit à Deo gratias,prçuenientem ſcilicet, atque adiuuantem: & Concilium Trid. *in ſeſſ.6.cap.*5.agens de homine ad iuſtificationẽ ſe diſponente,inquit, excitari, & adiuuari; & in can. 3. de his tantùm mentionem facit. *Si quis dixerit ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pænitere, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anath. ſit*. Si ergo in negotio diſponendi ſe ad iuſtificationem, quod eſt omnium maximum, alia gratia non requiritur, in nullo alio opere bono videtur alia neceſſaria.

Concil. Trid. decretum id oſtendit.

55. Confirmatur.S.Auguſtinus eximius Gratiæ

tiæ Doctor,non videtur aliam gratiarum ſpeciem adſtruere, præter iſtas, nam vt ex eo docet *Trid. ſeſſ.6. cap.* 11. inquit, ***Deus non præcipit impoſſibilia,ſed præcipiendo monet,& facere, quod poſſis, & petere, quod non poſſis, & adiuuat, vt poſſis:*** & cùm idem Sanctus de gratia homini ad benè, ***vt opportet***, operandum, neceſſaria loquitur, ferè ſemper appellat adiuuantem. En aliqua exempla, in lib.2. de peccat. mer. & remiſs. cap.5. ait: ***etiam, vt conuertamur Deus adiuuat***: & in cap. 18. ***Quod verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus; & hæc eſt voluntas bona***: in epiſt. 105. quæ eſt ad Sixtum ait; ***Spiritus aliter adiuuat nondum inhabitans;aliter inhabitans: nondum inhabitans, adiuuat, vt ſint fideles: inhabitans adiuuat iam fideles***: in epiſt. 106. quæ eſt ad Paulinum, ***in his qui ſalui fiunt, adiutor Deus operatur, & velle, & operari***: in epiſt. 143. quæ eſt ad Iulianum dicit. ***Liberum arbitrium niſi Dei gratia iuuetur, nec ipſa bona voluntas eſſe in homine poteſt.*** **S. Auguſt. de adiuuāte ſæpè loquitur.**

56. Confirmatur ex formulis orandi Eccleſiæ, quibus orat Deum, vt nos adiuuet, quod idem eſt, ac petere, vt per ſuam gratiam cooperetur cum noſtra voluntate, quæ infirma, & imbecilla eſt, egetque adiutorio diuino, ſine quo nec poteſt operari actum bonum, ſicut oportet, nec operabitur: ergo. Anteced. prob. In recitandis horis canonicis ſemper prçmittitur, ***Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina***: ſæpè dicitur, ***adiutorium noſtrum in nomine Domini***, In Quadrageſima, in omnibus ferijs, 2.4.& 6. cuiuslibet hebdomadæ, cum omni humilitate, ac genuflexione Eccleſia canit; ***Adiuua nos Deus ſalutaris noſter***, qui modus orandi ex **Ex formulis orandi Eccleſiæ probatur.**

Pſalm.78.ſumptus eſt:et ſi ad vetus Teſtamentum reſpiciamus, vt aliàs diximus, plurima huius formulæ inueniemus exempla. 2. Paralip.14. 11. *Adiuua nos Deus*: ibidem in cap. 25. 8. *Dei eſt adiuuare*. Pſal.27. *Sperauit cor meum in Domino, & adiutus ſum*. Pſal.41. *Exurge Domine, adiuua nos*. Pſal. 91. *Miſericordia tua Domine adiuuabat me*. Pſal.118. *Adiuua me, & ſaluus ero*. Et infra, *iudicia tua adiuuabunt me*; & alia plurima ſuppetunt eiuſmodi loca: petere autem à Deo, vt nos adiuuet, idem eſt, ac petere, vt Deus nobiſcum ad benè operandum cooperetur; ergo adiuuans gratia eadem eſt, ac cooperans.

§. V.

An detur; quæ, qualiſue ſit gratia Subſequens, *& an diſtincta ab adiuuante*:

Senſus quęſiti.

57. ADu. quòd in Pſal.22. 6. legitur: *Miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ*. Hinc Theologi anſam arripuerunt admittendi quamdam gratię ſpeciem ab alijs diſtinctam, quam appellarunt ſubſequentem, ſeu conſequentem; ſed non video qualem effectum ei tribuant ab effectu adiuuantis diſtinctum. Hoc ergo in loco breuiter videndum eſt; an detur hęc conſequens, ſeu ſubſequens gratia, an diſtincta ab adiuuante: & quis ſit effectus illius: at non damno admittentes.

Admittenda gratia ſubſequēs, ſed non diſtincta ab adiuuante.

58. Dico ergo. Admittenda eſt gratia dicta *ſubſequens*, ſeu *conſequens*; non tamen diſtincta ab adiuuante, niſi in modo, & duratione, vſque ad finem vitæ ad operis.

59. Prob. prima pars, ex præfato Pſalmo.

Hanc

Hanc gratiam agnouit Auguſtinus, & de ea ſepè locutus eſt: in Enchir. ad Lauren. cap. 32. *Oramus pro inimicis noſtris, vt miſericordia Dei præueniat eos, ſicut præuenit nos. Oramus autem pro nobis, vt miſericordia eius ſubſequatur nos.* Ibidem idem, ait. *Nolentem præuenit, vt velit. Volentem ſubſequitur, ne fruſtra velit*: & ad Bonif. lib. 4. cap. 6. inquit, *vt incipiamus dictum eſt, miſericordia eius præueniet me; vt perficiamus, dictum eſt, miſericordia eius ſubſequetur me. Hoc bonum propoſitum adiuuat quidem ſubſequens gratia; ſed nec ipſum eſſet, niſi præcederet gratia.* Ex S. Scriptura. Ex Auguſt.

60. S. Fulgentius eodem prorſus modo loquitur, ſicut S. Auguſtinus: at quia eius doctrina probat etiam ſecundam partem, pro hac eum adducam. Ideò

61. Prob. Secunda pars, quòd quoad me non ſit diſtincta ab adiuuãte niſi in modo, & duratione, realiter autem, & eſſentialiter ſit gratia adiuuans ad exequendum bonum opus, de quo facta eſt excitatio, ac illuminatio, & inſpiratio. Nam Interl. Caſſiodori in cit. Pſal. locum; *& miſericordia eius ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meę, & vt inhabitem in domo Domini in longitudine dierum*, inquit, *ſubſequetur me quandiù ſic viuo. Non autem hoc tantùm, ſed etiam, vt inhabitem*, &c. Lyran. Gloſa ait, *miſericordia eius ſubſequetur me per augumentum gratiæ*: eadem ergo gratia ſemper adiuuans vſque ad finem perſeuerans, vel etiam aucta eſt. Non diſtincta ab adiuuante.

62. Theodoretus in hunc Pſal. inquit. *Miſericordia tua ſubſequetur me*, &c. *Horum autem bonorum tua ineſplicabilis benignitas eſt cõciliatrix, noſtras preces minimè expectans; ſed nos veluti fugientes perſequens, & præueniens, & ſalutem im-* Theodore.

 per-

pertiens, & conſuetudinem diuinis ſedibus præbens, tùm in præſenti vita, tùm etiam in futura: eadem ergo gratia adiuuans ſemper eſt.

63. Prob. ex S. Fulgentio Auguſtini doctrinam optimè callente. Is ergo in lib. 1. ad Monimum ſic habet. *Ipſe Deus donat gratis in digno gratiam, qua iuſtificatur impius, illuminatur munere bonæ voluntatis, & facultate bonæ operationis, vt præueniente miſericordia bonum velle incipiat, & ſubſequente miſericordia, bonum, quod vult facere valeat*: & infra. *Ipſa præueniendo gratia miſericorditer incipit, ipſa ſubſequendo cuſtodit. Ipſa gratia in Scripturis miſericordia nominatur, de qua dicit Dauid, Deus meus miſericordia eius præueniet me*; & in alio loco, *miſericordia eius ſubſequetur me per omnes dies vitæ meæ. Præuenit igitur impium, vt fiat iuſtus; ſubſequitur iuſtum, ne fiat impius. Præuenit cæcum, vt lumen, quod non inuenit, donet; ſubſequitur videntem, vt lumen, quod contulit, ſeruet. Præuenit eliſum, vt ſurgat, ſubſequitur eleuatum, ne cadat. Præuenit donans homini bonam voluntatem; ſubſequitur beneuolentem operando in illo boni operis facultatem. Hoc igitur iſta miſericordia Dei in homine ſubſequitur; quod præueniens ipſa largitur*: & poſtea multis interpoſitis, iterum dicit. *Prædeſtinauit ad gratiam quos ad ſe præſciuit miſericordiæ præuenientis auxilio redituros; & in ſe miſericordiæ ſubſequentis auxilio eſſe manſuros.*

S. Fulgent.

Eadem eſt adiuuans, & ſubſequens.

64. Idem S. Fulgentius in lib. de Incarn. & Grat. ait. *Cum ergo Paulus eſſet blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus, non ideò eſt adiutus Dei gratia, quia credere voluit, ſed vt credere vellet donum gratiæ præuenientis accepit*: & poſt multa, iterum inquit. *Quia reuera, & vt velimus miſericordiæ*

cordiæ præuenientis illuminamur dono; & vt curramus, miſericordiæ ſubſequentis fulcimur auxilio.

65. Idem Sanctus in lib. de Veritate Prædeſtinationis, & Gratiæ, ait. *Sicut ergo bonæ voluntatis initium nemo poteſt habere, niſi fuerit miſericordia Dei præueniente illuminatus, quia præparatur voluntas à Domino: & rurſus ſcriptum eſt, Deus meus miſericordia eius præueniet me: ita tandem bonam voluntatem nemo vſque in finem poterit obtinere, niſi fuerit iugiter eadem miſericordia ſubſequente ſeruatus; dicit enim Deo beatus Dauid, miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Miſericordia igitur, quæ gratis malum hominem præuenit, vt mutet in melius, & ipſa, quem bonum facit ſubſequendo regit, ne mutetur in peius. Omne igitur bonum voluntatis, & operis, tunc ineſſe poteſt homini, ſi præuenientis gratiæ largitate detur, eiuſdemque gratiæ ſubſequentis opitulatione ſeruetur: quę malum præuenit, vt bonam Deo largiente voluntatem habere incipiat, quam ante, quia per ſe habere non poterat, non habebat. Subſequitur autem bonum, vt perſeueret, ac perficiat in bona voluntate, quam ex ſe habere non potuit. Præuenit ergo dirigendo cor hominis primùm: ſubſequitur autem cuſtodiendo cor rectum.*

Pluries id docet S. Fulg.

66. Idem Sanctus in toto illo libro multa interpolata profert dicta, quæ mirificè totam materiam de præueniente, ac ſubſequente (quam ſemper adiuuantem nominat) gratia explicat: ideò ea adducam. *Non autem præueniendo illuminaretur liberum arbitrium, ſi non eſſet, nec ſubſequendo adiuuaretur, ſi illuminatum, ad aliquid ſibi bonæ cogitationis, aut operis eſſe poſſet idoneum:* & poſt alia. *Tunc ſalubriter diſcimus quid facere debeamus, quando nos miſericordia præueniens illuminat, & ſanamur,*

Accuratè id conſiderauit S. Fulg.

namur, vt quod illa præueniente diſcimus, eadem ſubſequente, faciamus. Præuenit enim nos, dum propitius fit Dominus omnibus iniquitatibus noſtris; ſubſequitur nos, cum ſanat omnes languores noſtros. Præuenit miſericordia liberum hominis arbitrium; dum in nondum benè volente ſola operatur exordium bonæ voluntatis: ſubſequitur dum benè volenti ſubminiſtrat auxilium, vt benè operando perueniat ad bonæ voluntatis effectum: miſericordia igitur præueniens cooperaturam ſibi hominis voluntatem ſola præparat; ſubſequens autem cooperantem ſibi voluntatem iuuat: & poſt alia: *nihil bonæ cogitationis oboriri, niſi quod beneficio gratiæ præuenientis infunditur; nihil in melius augeri, niſi quod ſubſequentis iuuamine roboratur*: eadem ergo per S.Fulgentium eſt gratia adiuuans, & ſubſequens, ideſt, ſequens præuenientem.

Concluſio generalis ex S. Fulg.

S. Gregorius Magnus in *lib.22. moral.cap.5 aliàs* 10. de vtraque hac gratia iuxta Auguſtini, ac Fulgentij mentem ſic loquitur. *Sancti viri ſciunt poſt primi parentis lapſum de corruptili ſtirpe ſe editos; & non virtute propria, ſed præueniente ſuperna gratia Dei ad meliora ſe vota, vel opera commutatos, &c. eique de accepto munere debitores fiunt; qui, & præueniendo dedit eis bonum velle quod noluerunt, & ſubſequendo dedit eis bonum poſſe, quod volunt.*

S. Gregor. Magnus.

67. Ex toto ergo hoc diſcurſu concluditur, non ſolùm, quòd gratia ſubſequens ſit eadem, ac adiuuans, qua bonum opus iam inſpiratum ponitur in eſſe: ſed concluduntur officia vtriuſque gratiæ, ſcilicet præuenientis, ac ſubſequentis, ſeu adiuuantis. Nam per primam Deus benignè, & abſque hominis merito, hunc ad humana, vel etiam ad mala diſtractum illuminat ad cognitio-

Officia gratiæ.

nem

Digitized by Google

nem boni,& inſpirat ad volitionem eius tamquam primum quemdam motum, ſeu effectum volendi; deinde adiuuat ad exequendum. Vnde verò proueniat, quòd non ſemper adiuuat poſt præuentionem, ſeu excitationem, illuminationem, & inſpirationem, dicetur poſtea.

CAPVT III.

An detur, qualiſue ſit Gratia efficax.

68. ADu. 1. quòd vocabulum hoc, *efficax*, apud omnes, tàm ſacros, quàm prophanos authores ſignificat rem aliquam, ſiue perſonam, ſiue formam, aut virtutem, poteſtatem, aut qualitatem producentem ſuum effectum in eſſe reali; & per hoc diſtinguitur efficacia affectiua ab effectiua, quia per primam quis vult quantum eſt in ſe, & toto conatu facere; at non poteſt in effectu ponere, quia impeditur ab aliquo interno, vel externo obſtaculo: vt quilibet in ſe experitur; quia vellet dignitatem aliquam, fauorem, diuitias, ſanitatem, &c. & adipiſci non poteſt: Effectiua autem eſt, quæ & poteſt ponere, & de facto ponit effectum in eſſe: exempla habemus prophana. Plin. lib. 24. cap. 16. *aduerſus ſerpentes ex aceto pota efficax*. Cęlius ad Ciceronem, *Noſti Marcellum, quàm tardus, & parum efficax ſit*. Eccleſiaſtici 9. 4. datur conſilium hoc. *Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius*: Hebr. 3. 12. *Sermo Dei viuus, & efficax*. Illam ergo gratiam, quæ ſecum habet anne-

Efficax quid ſignificat apud omnes.

Efficacia affectiua, & effectiua.

Quę gratia à Theologis dicitur efficax.

annexum effectum principalem, qui præcipitur, vel conſulitur, Theologi appellant *Gratiam efficacem*; illam verò, quæ effectum coniunctum non habet, vocant *inefficacem*, & alio nomine (neſcio quare, vt patebit poſtea) dicunt ſufficientem.

Senſus quęſiti.

69. Adu. 2. quòd hìc quærimus ethimologiam, & proprietatem gratiæ iſtius, quæ dicitur efficax, an ſit eadem cum præueniente, & adiuuante, ſeu ſubſequente, vel ab iſtis differat, & per quid. Vndè verò habeat, quòd ſit, vel non ſit efficax, an ex natura ſua, ſeu decreto Dei, an verò ex ſe ſit indifferens, & à voluntate humana volente ea vti, euadat efficax, ideſt, obtineat effectum, ad quem datur, videbimus poſtea. Hæc enim eſt celeberrima controuerſia in tota hac materia: At, quæ hìc nunc diſcutimus facilia ſunt.

Admitti debet gratia efficax.

70. Dico I. Admitti debet gratia dicta *Efficax*; eſtque illa, quæ opus bonum, ſiue præcepti, ſiue conſilij à Deo inſpiratum, connexum habet.

Experientia docet, quòd datur gratia faciens effectum, & alia, quæ nō facit.

71. Prob. facilè: Experientia docet, quòd in vna concione multi ſunt vocati, ſeu inſpirati; & tamen non omnes, ſed aliqui tantùm conuertuntur, ſiue ad credendum, ſiue ad aliud opus bonum faciendum; & interdum nullus: experientia patet de prędicatione Chriſti. Is enim integro triennio, & alijs tribus menſibus continuò prędicauit verbis, & factis viam ſalutis, eamque miraculis patentibus comprobauit: At non omnes crediderunt, neque conuerſi ſunt, vt ex Euangeliſtis patet; ſed valdè pauci, reſpectiuè ad magnam hominum, qui eum audierunt, & inſpirati fuerunt, multitudinem: Omnium primum vocauit Philippum, *Sequere me*, & ſecutus eſt eum:

voca-

vocauit Petrum, & Andream, *Venite poſt me faciam vos fieri piſcatores hominum, & illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum*. Paulò poſt vocauit Iacobum, & Ioannem, *reficientes retia cum Patre Zebedeo, ac mercenarijs*: & illi ſtatim *relicto Patre, mercenarijs, ac retibus ſecuti ſunt eum*: ita de Mattheo, & alijs Apoſtolis, ac Diſcipulis. At non ſic accidit de alijs: nam Ioan. 2. 23. prædicante Chriſto ingenti turbæ, dicitur, *multi crediderunt in eum*; non dicitur omnes: idem dicit Euangeliſta in cap. 6. & 8. & alibi, *multi crediderunt in eum*. Immò Ioann. 5. 40. inquit Saluator. *Non vultis venire ad me, vt vitam habeatis*. In aliquibus ergo fuit efficax gratia, ideſt ſuum habuit effectum; at non in omnibus.

Ex Chriſti facto.

72. Confirmatur ex Act. Apoſt. cap. 27. 34. Prædicante Paulo Athenis in conferta multitudine Areopagi; *quidam adhærentes ei, crediderunt, in quibus Dyoniſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis*: in his ergo ſolis, non in omnibus gratia habuit ſuum effectum principalem, nempe credendi. Item Act. 16. 14. Philippis, prædicante Paulo, *vna tantum mulier Lydia purpuraria conuerſa eſt ad fidem, & baptizata eſt cum domo ſua*, dicit autem Textus, *cuius Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur à Paulo*. In cap. verò 13. 46. prędicantibus Paulo, & Barnaba Antiochiæ Piſidiæ coram innumera multitudine Iudæorum, & Gentilium, cum prolixa illa oratione, qua diſtinctè narrarunt omnia beneficia à Deo collata Iudæis, ex quo eos eduxit vſque tunc, ſic eis exprobarunt; *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; At quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes*, &c. & paulò poſt. *Audientes*

Ex factis Pauli.

autem gentes gauiſę ſunt, & glorificabant Verbum Domini; & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Ecce quomodo Gratia illa vocationis diuinæ effectum conuerſionis habuit in quibuſdam gentilibus, qui tunc conuerſi ſunt; non verò in alijs, nec in turba Iudæorum.

73. Probari tandem poteſt ex communi ſenſu omnium Theologorum Scholaſticorum, incipiendo à S. Auguſtino, qui licet hoc vocabulo gratiæ efficacis non vtatur (& ſit Phraſis modernorum incipiendo fortè à Sētentiarum Magiſtro, vel alio anteriore) tamen S. Auguſtinus ſignificatum eius, nempe quòd ponat effectum in eſſe, in omnibus ſuis tractatibus frequenter explicat, dum docet aliquem ita vocari, vt reſpondeat, & exequatur; alium verò non ita vocari, vt reſpondeat, ac exequatur. In lib. enim de bono Perſeu. cap. 9. ait: *Ex duabus ætate grandibus impijs, cur iſte vocetur, vt vocantem ſequatur; ille autem, aut non vocetur, aut non ita vocetur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei: ex duobus autem pijs, cur vni detur perſeuerantia vſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei*.

74. In lib. 1. Retract. cap. 18. inquit. *Sed parum de ipſa vocatione differui, quæ fit ſecundum propoſitum Dei. Non enim omnium, qui vocantur talis eſt, ſed electorum tantùm*.

75. In lib. de Corr. & Grat. cap. 7. de prędeſtinatis dicit. *Non eſt dubium, quòd, & procuratur eis audiendum Euangelium; & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur vſque in finem perſeuerant; & ſi aliquando exorbitant, correpti emendantur; & quidam eorum, & ſi ab hominibus non corripiantur, in viam redeunt*: & poſt aliqua ad idem, ſubdit. *Aut ſi qui deficiunt, reparan-*

Digitized by Google

rantur, *antequam vita iſta finiatur*, &c. & alia plura in ſuo loco adducenda: ergo per S. Auguſtinum datur gratia efficax; immò,vt verum fatear, ſi eum capio, in omnibus ſuis ſcriptis ferè ſemper de hac loquitur.

76. Dico 2. Gratia efficax non eſt diuerſa ab adiuuante.

Efficax gratia non eſt diuerſa ab adiuuante.

77. Prob. Ex communi ſenſu Doctorum dicitur *efficax* gratia, quæ habet ſecum coniunctum effectum à Deo inſpiratum; ſed hoc præſtat gratia adiuuans, vt fiat, ex nuper dictis; ideò enim eſt, & dicitur *Adiuuans*, quia iuuat voluntatem ad faciendum opera, quæ ipſa ſine illa, nec faceret, nec facere poteſt: igitur eadem dicitur adiuuans, & *efficiens*, ſeu *efficax*.

78. Prob. 2. in Sacra Scriptura bis tantùm, vt patuit,efficaciæ vocabulum inuenimus, ſed ſępiſſimè vocabulum adiutorij,ac auxilij,& hoc petebant Sancti à Deo, & præſertim Dauid, vt hucvſque patuit: at petebat virtutem, ſeu formam illam, qua bona opera facere poſſet, ac faceret. Hæc autem eſt gratia efficax: ergo diuerſa ſunt nomina *efficax*, & *adiuuans*, vt fiat; vna autem res.

Ex Concil. Arauſ.

79. Confirmatur. Concilium Arauſ. 2. de anno 529. celebratum pro materia de Gratia,& lib. arb. ſub Felice 4. in omnibus illis 25. Canonibus gratiam ad opera exercenda, *vt oportet*, neceſſariam, numquam vocat nomine *efficacis*, ſed in 6. 9. & 10. can. vocat *Adiutorium*: igitur hæc appellatio tunc erat in vſu, idemque ſignificat, ac *efficax*, ſic communiter nunc dicta. Nam iſtud Concilium definit in dictis locis, quòd ad reſurgendum à peccato, & ad benè operandum neceſſarium eſt diuinum *Adiutorium*: eodem modo lo-

quitur *Cæleſtinus* 1. *epiſt.* 1. *cap.* 4. *& Innoc.* 1. *epiſt*, 24. *&* 25. igitur eadem eſt adiuuans, vt fiat, ac efficax.

Ex Concil. Trident.

80. Confirmatur 2. Concil. Trid. *in ſeſſ.* 6. *cap.* 5. *ac* 6. & *can.* 3. quibus in locis de diſpoſitione ad iuſtificationem dogmaticè loquitur, de gratia præueniente, ſeu excitante, atque adiuuante, per quam diſpoſitio perficitur, verba facit; numquam nominans *efficacem*: igitur ſignum eſt pro eadem ſumi adiuuantem, atque *efficacem*.

S. Auguſt. rarò vtitur vocabulo efficacis; ſed diuerſis vocibus æquipollentibus, quæ eam ſignificant: ſed ſæpiſſimè adiuuantē, quæ facit facere.

81. Sanctus Auguſtinus Doctor, ac Magiſter gratiæ in Eccleſia Dei, vtitur quidem æquipollentibus vocabulis, quibus ſignificat gratiam, effectum in re ponentem, vocans eam victricem, liberatricem, cooperantem libero arbitrio, dantem vires efficaciſſimas, & ſe habentem ad liberum arbitrium tamquam ſeſſor ad iumentum, facientem velle, ac perficere (vt de natura efficaciæ vnde proueniat in ſuo loco dicemus) at non appellat, vt videre potui, hoc puro nomine *efficacem*, ſed modò *Adiuuantem*, modò *Adiutorium*, modò *Auxilium*, faciens operari, modò *ſine quo*, modò *quo*; modò gratiam *medicinalem*, modò gratiam *ſanantem*, & alijs ſimilibus epithetis iuxta pluralitatem effectuum, quos cauſat in anima; ſemper tamen vocabula illa ſignificant efficientiam aliquam in ſuo ordine; immò interdum vocat eam *effectricem bonæ voluntatis*, præſertim in *lib.* 1. *ad Simplicianum quæſt.* 2. poſt medium. Quapropter omnes Theologi vnanimiter agnoſcunt gratiam efficacem, & eam talem dicunt, quæ habet annexum principalem effectum, v.g. ſi inſpiratur actus fidei, pænitentiæ, &c. ſi hic effectus ſequitur, ſeu ponitur in eſſe, gratia illa dicitur, eſtque efficax: ſi non ſequitur, dicitur, eſtque ineffi-

ineſſicax,& vulgariter dici ſolet *Sufficiens*: At vnde habeat, quòd ſit efficax, ideſt habeat annexum effectum, num ex ſua intrinſeca natura; num ex voluntate illius, cui datur, quaſi de ſe ſit indifferens, & homo, cui datur ex ſuo conſenſu illam reddat efficacem; vel potiùs ipſa gratia faciat conſentire; altioris indaginis eſt, & in proprio loco diſcutietur. Sufficiat nunc ſcire vocabula, & aliquas proprietates diuinæ gratiæ ad opera bona exercenda neceſſariæ.

Vnde habet, quòd ſit efficax poſtea dicetur.

CAPVT IV.

An detur; & quæ, qualiſue ſit Gratia non efficax, *communiter dicta* ſufficiens.

82. ADu.1. quòd antequam de proprietatibus alicuius rei diſſeratur, priùs firmandum eſt, quid ſub nomine talis rei intelligitur. Cùm ergo inter Theologos maxima fuerit, & penes quoſdam adhuc adſit, controuerſia, an detur gratia quædam dicta *ſufficiens*, & quinam ſit effectus, ac finis eius; firmandum eſt priùs, quid nomine gratiæ *Sufficientis* intelligatur, quãuis plures Theologi de illa multa ſcripſerint.

Senſus quæſiti.

83. Adu.2. quòd verbum *Sufficio*, tàm apud Grammaticos, quàm apud Scriptores prophanos, immò & ſacros, ſignificat verbum impoſitum ad oſtendendum aliquid idoneum, & aptum ad ponendum effectum aliquem in eſſe reali; & ſignificat idem, ac *ſatis eſt ad faciendum*. Ideòque ſæpè cum alijs viris doctis miratus ſum, cur Theologi moderni gratiam illam diuinam, qua homo vocatur, excitatur, illuminatur, & inſpiratur ad bonum faciendum, & effectum non obtinet

Sufficio, quid ſignificat.

net vocare cæperunt *Sufficientem*, ad diſtinctionem efficacis, quæ ſemper habet annexum effectum, cùm ſatis non ſit ad eum ponendum, ſicut efficax, quæ in rigore dici deberet *ſufficiens*: At nolo nunc ethimologiam vocabuli inueſtigare, quod poſtea exequar: ſed ſupponendo, quòd gratia quædam ſic dicatur, quia effectum principalem annexum non habet, licet det poſſe ad illum; quæro an detur, & quid proſit.

Cur inefficax vocetur ſufficiẽs, difficile aſſignatur.

84. Adu. 3. quòd, cùm Deus ex ſua benignitate præuenit aliquem, ſiue infidelem, excitando, illuminando, & inſpirando, vt veniat ad fidem; ſiue fidelem lapſum, vt veniat ad pęnitentiam; ſiue fidelem iuſtum, vt faciat opera pręcepti, aut conſilij, duo in his excitationibus ſunt conſideranda; vnum eſt ipſa paſſiua excitatio, illuminatio, & inſpiratio; quas Deus ſolus cauſat in nobis ſine nobis, quæ recipiuntur in intellectu, & voluntate, & iſti effectus ſemper à ſolo Deo efficiuntur; & ſic ſemper gratia excitans, quoad hos effectus illuminandi, & inſpirandi, eſt efficax: Alterum autem, quod conſiderandum venit, eſt ipſum opus, de quo fit excitatio, ſeu illuminatio, & inſpiratio, vt in propoſitis exemplis, pro infideli, fides; pro baptizato peccatore, pænitentia; pro fideli iuſto, obſeruantia pręcepti, vel conſilij, vel operum ſupererogationis: Iſta autem appello opera principalia, quia ad hæc ordinantur excitationes. Hæc autem opera non ſemper ponuntur in eſſe ab excitatis. Vnde autem hoc proueniat, poſtea dicetur.

Multa notanda.

Excitans ſemper effectum excitandi habet.

85. Adu. 4. & recolo quod dixi in cap. 2. de Gratia excitante cum S. Auguſtino, eſtque fundamentum, nedum huius, ſed multarum huius materię concluſionum, quo ſpreto in varios errores

Res valdè notanda.

rores labi neceſſe eſt, nempe, quòd cùm Deus per ſeipſum externè homines hortatur ad bonum operandum, vel per Angelos, vel per Prophetas, Apoſtolos, alioſue Miſſionarios, vel Concionatores, ſemper internè etiam loquitur illuminans, & inſpirans ad cognoſcendum, & volendum id, quod externè auditur; aliàs fruſtranea eſſet externa doctrina, ſeu locutio, eſſetque gratia Pelagiana. Audiamus Auguſtinum *tract. 3. in epiſt. 1. Ioan.* ſuper illud, *Vnctio ſpiritus docet vos*: ait. *Videte fratres magnum Sacramentum. Sonus verborum noſtrorum aures percutit, Magiſter intus eſt. Si non ſit intus, qui doceat, inanis eſt ſtrepitus noſter*: & poſt aliqua: *Magiſteria forinſecus adiutoria quædam ſunt, & admonitiones; Cathedram in Cælo habet, qui corda docet, propterea dicit in Euangelio, nolite vobis Magiſtrum dicere in terra. Vnus Magiſter eſt Chriſtus. Ipſe vobis ergo intus loquitur, quando nemo hominum illic eſt*: & infra. *Interius eſt Magiſter, qui docet. Chriſtus docet; inſpiratio illius docet. Vbi illius inſpiratio, & vnctio non eſt: forinſecus inaniter perſtrepunt verba*: & aſſignat exemplum de Agricola, qui arborem irrigat, ſed, nec dat ei incrementum, nec ipſe poma producit; ideò dicit Apoſtolus, *Ego plantaui; Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit*: ideò cùm Deus, Prophetę, Apoſtoli, Chriſtus ipſe forinſecùs locutus eſt, cùm non inaniter verba protulerit, intrinſecùs quoque locutus eſt; & tamen non omnes, quibus locutus eſt verbis, ac factis crediderunt, vel à malo receſſerunt. His poſitis

Aug. vtilis ſententia.

Cùm homo audit Dei verbum, Deus internè excitat.

Aptum exēplum Agricolę.

86. Dico. Datur gratia non efficax vulgò dicta *Sufficiens*, quæ non habet annexum effectum principalem pro quo datur, & ei gratiæ reſiſtitur.

Datur gratia ineſſicax dicta ſufficiens.

Prob.

87. Prob. facilè ex S. Scriprura Veteris Teſtamenti. Prou.1.24. vbi Deus ſic loquitur. *Conuertimini ad correptionem meam: en proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea. Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meũ, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm vobis id, quod timebatis, aduenerit.* Deus autem non inaniter foris tantùm perſtrepit, ſed intus etiam loquitur, & tamen populi, ad quos loquebatur, non parebant: ergo.

Ex Veteri Teſt. ex Prou.

88. Confirmatur Iſaiæ 1. 2. Deus conquæritur de inobedientia populi Iudaici, *filios enutriui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus Præſepe Domini ſui; Iſrael autem me non cognouit, & populus meus non intellexit*: & infra idem Dominus hortatur ad recedendum à malo, & accedendum ad ipſum. *Lauamini, mundi eſtote; auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis; quieſcite agere peruersè*, &c. *& venite, & arguite me.* Deus autem non inaniter loquitur ſolùm extra, ſed illuminat, & inſpirat intus; & tamen populus à malo Idolatriç non auertebatur; & Acaz tunc peſſimus Rex fuit; & tandem Manaſſes impius, à quo Propheta per medium ſectus occiſus eſt: iſti ergo noluerunt ab Idolatria recedere.

Ex Iſaia.

89. Confirmatur 2. Conqueritur Deus per Dauid Pſal.94. *Quadraginta annis proximus fui generationi huic; & dixi ſemper hi errant corde: ipſi verò non cognouerunt vias meas*, &c. Deus autem non fruſtra foris tantùm loquitur, ait Auguſtinus vbi ſupra, ſed intus; & tantùm Populus *noluit intelligere, vt benè ageret.*

Alia plura exempla gratiæ, cui reſiſtitur.

Con-

90. Confirmatur tandem ex toto Veteri Teſtamento; & pręſertim ex Propheticis libris: Per Prophetas enim omnes, Deus locutus eſt ad populum; nec inaniter, & fruſtra exteriùs tantùm per verborum ſtrepitum, quia agebatur de abolenda Idolatria, vt patet de Ahia cum Ieroboam; de Elia cum Acab; & ſic de alijs Prophetis cum Regibus Samarię, ſeu Iſrael, & cum Regibus Iuda, ſeu Ieruſalem. His enim Prophetis foris intonantibus, Deus intus loquebatur illuminando, ac inſpirando, vt ab Idolatria recederent; & tamen conuerſiones ad quas excitabantur Reges, & Populi non ſunt ſemper ſecutæ, niſi in paucis Regibus, Iuda, Ezzecchia, Ioſia, &c. in nullo autem Samariæ, ſeu Iſrael; ergo in omnibus non fuit efficax gratia. Datur ergo iſta gratia interior non efficax, cui reſiſtitur.

91. Prob. 2. clariùs ex Nouo Teſtamento. Chriſtus, *qui venerat peccatores ſaluos facere*, vt ipſe teſtatus eſt; qui dixit *ſe miſſum ad filios Iſrael*, iam ferè menſes 40. prędicauit filijs Iſrael, & quod prædicabat, factis, ac miraculis confirmabat; nec fruſtra, ac inaniter foris tantùm, & per ſenſibiles voces loquebatur; ſed intus illuminando, & inſpirando; & tamen valdè pauci tunc conuerſi ſunt. Ideò couquærebatur, *Ieruſalem, Ieruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti*. Ex Nouo Teſtam. Ex Chriſti facto.

92. Confirmatur ex facto Apoſtolorum. Act. 2. poſt Chriſti Aſcenſionem in Cęlum, cùm in die Pentecoſtes accidit miraculum illud grande, vt linguæ igneæ apparerent in capitibus Apoſtolorum; & omnes duodecim (electo Matthia) *loquerentur varijs linguis magnalia Dei*, & Petro

declarante myſterium, quòd nempe in Chriſti virtute hoc factum eſſet; quamuis maxima, ratione feſti, ex tota Paleſtina adeſſet multitudo, tria millia hominum tantummodo conuerſi ſunt; & tamen in aliorum etiam cordium facta eſt Spiritus Sancti allocutio: ergo in his non conuerſis, gratia fuit illuminans tantùm, & inſpirans, non autem adiuuans, & efficax: idem dicendum de omnibus alijs eorum prædicationibus, in quibus, vel pauci, vel nemo aliquando conuerſus eſt.

Ex facto Apoſtolorum.

93. Confirmatur 2. ex Act. 7. Poſtquam S. Stephanus prolixam illam fecerat concionem in Sinagoga, referens omnia beneficia à Deo collata populo, incipiendo ab Abraham, & proſequendo vſque ad illud tempus, prædicans Chriſtum eſſe Ieſum, & improperando eis obſtinationem continuam in credendo, ait. *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis, ſicut Patres veſtri, ita & vos*, &c. igitur admittenda eſt gratia, cui reſiſtitur, & vtinam non reſiſteremus omnibus Dei vocationibus; omnes namque ſaluaremur.

Ex Act. Apoſt.

94. Confirmatur 3. Ex 2. Cor. 6. 1. *exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Gloſa Lyr. ait, *gratiam, quæ datur ad benè viuendum in præſenti vita, & ad conſequendam gloriam in futuro. Propter quod hunc effectum non conſequitur, ſi in vacuum recipitur, ſicut medicina, ad quam ſanitas non ſequitur*. Hæc Lyr.

Ex Apoſt.

95. S. Anſelmus in eum locum, ait. *In vacuum gratiam Dei recipit, qui cum ea non laborat, nec ei ſuum ſtudium adiungit, quique per deſidiam facit, vt gratia in ipſo ſit otioſa, dum eam bonis explere operibus non ſatagit*. Sic Anſel.

Ex Anſel.

96. Contrarium verò de ſe dicit Paulus 1. Cor. 15.

Cor.15. 10. *Gratia Dei ſum id, quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit; ſed abundantius ijs omnibus laboraui, non ego autem, ſed gratia Dei mecum*. Gloſ. Lyr. *vacua non fuit*, inquit, *ideſt carens operibus*: ergo in aliquibus datur gratia in vacuum recepta, ad quam ſcilicet, non ſequitur opus bonum, propter quod datur.

Ex Apoſt. de ſeoppoſitum dicente.

97. Confirmatur 4. ex Rom. 10. 16. ***Sed non omnes obediunt Euangelio. Iſaias enim dicit, Domine quis credidit auditui noſtro?*** At promulgatio Euangelij facta eſt cum interna etiam Dei locutione, alioquin fruſtra, & ſuperuacaneè, vt ex Auguſtino diximus, perſtrepuiſſent verba Euangelizantium in externis auribus, niſi etiam internè Deus illuminaſſet, ac inſpiraſſet, quod Euangelizantes docebant.

Alia exempla gratię, cui reſiſtitur.

98. Confirmatur 5. ex Apocal. 3. 20. ***Ego ſto ad oſtium, & pulso, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cænabo cum illo, & ille mecum***. At certum eſt, quòd non omnes aperiunt: ergo

99. Prob. 3. ex Concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 5. vbi loquens de Gratia ad diſpoſitionem iuſtificationis requiſita, præ cęteris hæc habet: *eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponuntur; ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omninò agat inſpirationem illa recipiens, quippe qui illam abijcere poteſt*: & in can. 4. habetur. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti, & vocanti quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit; ſed veluti inanime quodam nihil omninò agere, merèque paſſiuè ſe habere, anathema ſit*. Ergo

Ex Trid. gratia poteſt abijci.

ex Concilio datur gratia, cui homo poteſt diſſentire; & ſic non habere effectum principalem, ad quem datur.

100. Confirmatur ex duplici Conſtitutione, Innocentij ſcilicet Decimi, & Alexandri Septimi, qua damnantur quinque propoſitiones Ianſenij, vt hereticę, quarum ſecunda eſt: *Interiori gratiæ numquam reſiſtitur:* ergo datur gratia, cui reſiſtitur, ne effectum ſuum principalem, ad quem datur, obtineat.

Ex Conſtit. Apoſtolic.

101. Confirmatur ex praxi totius Eccleſiæ in correctione, & repræhenſione fidelium, quòd Dei mandata non obſeruent, & quòd diuinis inſpirationibus non correſpondeant. Iſti non eſſent corripiendi, nec repræhendendi, ſi gratiam aliquam non haberent, per quam poſſent ea facere. Sicut non poteſt repræhendi claudus, vel alio modo impotens, ſi non ambulat. Neque cæcus repræhendi poteſt, ſi recta via non gradiatur.

Ex praxi Eccleſię.

102. Confirmatur 2. ex alia praxi Eccleſiæ circa prædicationem Euangelij inter infideles: fruſtra enim Miſſionarios ad infideles mitteret, niſi perſuaſum haberet, quòd, dum illi euangelizant foris ad aures infidelium, Deus per illuminationem intellectus, & inſpirationem voluntatis euangelizat intus; quia niſi crederet ſic fieri, fruſtra mitteret Prædicatores; & infideles non eſſent arguendi, ſi verbum Dei non reciperent; quia carerent ſupernaturali lumine, quo diſponerentur ad illud recipiendum. Vnde ex hoc capite meritò Paulus Anthiochiæ Piſidiæ, cùm prolixam concionem habuiſſet ad Iudæos, videns quòd nullus eorum ibi conuerteretur, immò omnes ei contradicebant, zelo repletus dixit. *Vobis*

Ex alia Eccleſ. praxi.

opor-

oportebat primum loqui verbum Dei; ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes; ſic enim præcepit nobis Dominus; poſui te in lucem Gentium. Audientes autem Gentes gauiſæ ſunt, & glorificabant Verbum Domini; & crediderunt quotquot erant preordinati ad vitam æternam. Quomodo autem potuiſſet repræhendere Iudęos, quòd verbum Domini non reciperent, ſi principium nullum ſupernaturale ad poſſe ſaltem recipere non habuiſſent; cùm ipſemet Paulus 1.Cor. 3.5. doceat, *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt*: adfuit ergo in Iudæis illis obiurgatis, illuminatio, & inſpiratio, quibus non conſenſerunt. Vnde autem tàm in ijs, quàm in alijs proueniat, quòd gratiam adiuuantem, ſeu efficacem ad conſentiendum neceſſariam non habuerint, & non habeant, an ex decretis reprobationis, vel aliundè, in ſuo loco dicetur.

Ex facto quodam Pauli.

103. At quoniam aliqui moderni, neſcio quo fundamento, imponunt Sancto Auguſtino, quòd non admittat vllam gratiam, cui voluntas diſſentiat, & reſiſtat, ne effectus principalis ſequatur; ſed quòd per eum omnis gratia ſit efficax, ideſt coniuncta ſit cum ſuo principali effectu, ad quem datur, libet mihi eum vindicare ab hac iniuria; ideò aliqua eius loca in medium afferam, quæ clarè rem demonſtrant, quòd hanc etiam agnouerit, & aſſeruerit.

Vindicatur Aug. à calumnia, quòd non admittat gratiam ſufficientē, ideſt, cui reſiſtitur.

104. Primum ergo Auguſtini dictum deſumitur ex lib. de Bono Perſeu. cap.9. vbi ait: *Ex duobus ętate grandibus impijs, cur iſte vocetur, & vocantem ſequatur; ille autem, aut non vocetur, aut non ita vocetur; inſcrutabilia ſunt iudicia Dei: ex duo-*

duobus autem pijs, cur vni detur perſeuerantia vſque in finem, illi autem non donetur, incompræhenſibilia ſunt iudicia Dei. Ex prima igitur propoſitione per Auguſtinum datur gratia vocationis, quam vocatus non ſequitur.

Primum eius dicti euidens.

105. Secundum deſumitur ex lib. de ſpiritu, & litera cap. 12. vbi habetur, quòd *Gentilibus animo occurrebat; vt quærerent, vnde habere poterant cognitionem veritatis; ſed cum cognouiſſent, non coluerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis*: igitur gratiam illuminationis, ac inſpirationis ſecuti non ſunt; nec modò ſequuntur dum audiunt concionatores.

2. Locus.

106. Tertium deſumitur ex libro 1. ad Simplicianum qu. 2. inter medium, vbi cùm dixiſſet, quòd gratia vocationis eſt *effectrix bonę voluntatis*, mouet difficilem quęſtionem, quomodo concilientur duo illa dicta, ambo de fide tenenda, *multi ſunt vocati, pauci verò electi, Matth. 20.* cum illo, *non volentis, neque currentis, ſed Dei eſt miſerentis, Rom. 9.* & refert primò opinionem, quę dicere poſſet (ſicut hodie à quibuſdam aſſeritur,) *quod quamuis multi vno modo vocati ſunt; tamen quia non omnes eodem modo affecti ſunt; illi ſoli ſequuntur vocationem, qui ei capiendæ inueniuntur idonei, & adhuc verum eſt, quod non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quia hoc modo vocauit, quo aptum erat eis, qui ſecuti ſunt vocationem. Ad alios autem vocatio quidem peruenit, ſed quia talis fuit, quòd moueri non poſſent, nec eam capere apti eſſent; vocati quidem dici potuerunt, ſed non electi*. Hunc dicendi modum impugnare videtur Auguſtinus, inquiens. *Igitur non miſerentis eſt Dei, ſed volentis, atque currentis eſt hominis; quoniam non poteſt effectus miſericordiæ Dei eſſe in homi-*

3. Locus valde notandus.

Impugnatio cuiuſdam dicti notanda.

hominis poteſtate, vt fruſtra ille miſereatur, ſi homo nolit; quia ſi vellet etiam ipſorum miſereri, poſſet ita vocare, quomodo illis aptum eſſet, vt & mouerentur, & intelligerent, & ſequerentur: deinde ad rem noſtram dicit, *Verum eſt ergo, multi vocati, pauci verò electi. Illi enim electi, qui congruenter vocati; illi autem, qui non congruebant, neque contemperabant vocationi, non electi, quia non ſecuti, quamuis vocati. Item verum eſt non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quia etiamſi multos vocet; eorum tamen miſeretur, quos ita vocat, quomodo eos vocare aptum eſt, vt ſequamur*: Igitur per Auguſtinum omnes vocati, non electi gratiam vocationis inefficacem, & ſine principali effectu habent. Subtilis Auguſtini ſpeculatio.

107. Deinde adducit exempla de vtriſque vocatis, ſcilicet ſequentibus vocantem, & non ſequentibus, etiam viſis poſt vocationem miraculis. Omnes vocati, non omnes electi.

108. *De Simeone Lucæ 2. credente in Chriſtum infantem ex ſimplici reuelatione. De Nathanaele Ioann. 1. qui ad ſimplex Chriſti dictum priuſquam Philippus vocaret te vidi te ſub ficu, credidit confitendo, tu es Chriſtus filius Dei, tu es Rex Iſrael. Quod tantò poſt, quia confeſſus eſt Petrus Matth. 16. meruit audire, quod Beatus ſit, & quod ei darentur claues Regni Cælorum. Miraculo primo facto in Cana Galileæ de aqua in vinum conuerſa, crediderunt in eum Diſcipuli eius. Multos loquendo Chriſtus inuitauit ad fidem: vt multi, nec ſuſcitatis mortuis crediderunt. De Cruce, ac morte eius conterriti etiam Diſcipuli titubarunt, & tamen latro tunc credidit, quando eum non præſtantiorem videret in operibus, ſed conſortio crucis æqualem. Vnus de numero Diſcipulorum poſt eius reſurrectionem, non tàm viuentibus* Exempla vocatorum ſequentiũ, & aliorum non ſequẽtium.

tibus membris, quàm recentibus cicatricibus credidit; multi ex eorum numero à quibus crucifixus eſt, qui videntes eum miracula facientem contempſerunt, Diſcipulis eum prædicantibus, & in nomine eius tanta facientibus crediderunt; & concludit. *Cum ergo alius ſic, alius autem ſic moueatur ad fidem; eademque res ſępè alio modo dicta moueat, alio verò modo dicta non moueat; aliumque moueat, aliumque non moueat; quis audeat dicere defuiſſe modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret; voluntatemqur coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt. Quod ſi tanta quoque poteſt eſſe obſtinatio voluntatis, vt contra omnes modos vocationis obdureſcat mentis auerſio, quæritur, vtrum de diuina pęna ſit ipſa duritia?* Et probat, quòd ſic, per eumdem Apoſtolum Rom.9.exemplo Pharaonis: itaque apertè ex Auguſtino habemus, quòd datur gratia vocationis, cui voluntas humana reſiſtit, & eſt ſine effectu.

Clarè ex Aug. concluditur gratia ſufficiens.

CAPVT V.

An detur, & quid ſit Gratia Sanans, *ſeu* Medicinalis.

Ethimologia gratiæ ſanantis.

109. ADu. quòd ex diuerſis effectibus, quos in anima producit gratia actualis, tàm adiuuans, quàm præueniens ſortitur diuerſa nomina, quorum hęc duo *Sanans*, & *Medicinalis*, ratione infirmitatis humanæ in ordine ad ſanctè operandum, ſiue reſpectu iuſtificationis acquirendæ, ſiue reſpectu aliorum bonorum operum ipſiuſmet iuſtificati ſunt apprimè congrua; quia ad ea facienda infirmitatem liberi arbitrij ſanat, ipſumque principaliter iuuat, vt ea efficiat.

Adu.

110. Adu. 2. quòd ex peccato Adę liberum arbitrium quamuis extinctum non fuerit, ſicut ſomniabat Caluinus, fuit tamen valdè attenuatum, ac debilitatum, tàm in eodem Adamo, quàm in omnibus nobis poſteris. Sic definiuit Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. his verbis, *tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licet attenuatum, & inclinatum*, quod ante mille annos definierat Concil. *Arauſ. 2. can.* 13. & ante iſtud definierat Concil. *Dioſpolitanum* 14. *Epiſcoporum* anno Domini 415. Hanc autem infirmitatem ad benè operandum, vt dicemus in capite de neceſſitate gratiæ, medetur Deus ex merito Chriſti per actualem gratiam eleuantem liberum arbitrium ad ordinem operantium ſupernaturaliter, & adiuuantem illud vt poſſit facere, & faciat ineluctabiliter, vt in ſuo loco dicetur.

Ex peccato Adę liberũ arbitrium debilitatũ fuit.

Gratia ex ſe ſanat.

111. Dico ergo, datur gratia dicta *Medicinalis*, ſeu *ſanans*, eſtque eadem, ac præueniens, & adiuuans, ab effectu tantùm medendi, ſeu ſanandi liberum arbitrium ſic appellata.

Datur gratia ſanans, ſed eadem eſt, ac præueniens, & adiuuans.

112. Prob. prima pars de nomine ſanantis ſpiritualiter, ſiue habitualiter, ſiue actualiter: eſt enim valde vſitatum in Sacro Textu. Pſal. 6. *Sana me Domine, quia conturbata ſunt oſſa mea.* pſal. 29 *Clamaui ad te, & ſanaſti me.* pſal. 40. *Sana animam meam, quia peccaui tibi.* pſal. 105. *Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos*: & pſal. 146. *qui ſanat contritos corde*. Prou. 28. 15. *Qui ſperat in Deo ſanabitur.* Sap. 16. 10. *Miſericordia enim tua adueniens ſanabat illos*. & v. 11. *Tuus ſermo Domine, qui ſanat omnia.* Iſaię 6. 10. *Ne fortè conuertatur, & ſanem eum*. cap. 11. 5. de Chriſto prædicitur; *Liuore eius ſanati ſumus*. Ieremias in cap. 17. 14. petit à Deo, *Sana me Domine, & ſanabor*: cap. 51. 9.

Ex S. Scrip.

Curauimus Babilonē, & non eſt ſanata, derelinquamus eam: & alia plura ſuppetunt loca, in quibus actio illa, qua Deus aliquem à peccato liberat, & iuſtificat, vel ad iuſtificationem diſponit, vel ad alia opera bona facienda idoneū facit, & adiuuat, vt faciat, dicitur *ſanatio*; quia reuera ad ea facienda homo infirmus eſt; & ſic forma illa, ſeu gratia, per quam idoneitatem illam facit, & ſanat, dici debet ſanans, ſicut effectus eius dicitur ſpiritualis ſanitas, paritate deducta à forma ſanante, à ſanatione, & ſanitate corporis.

Cur ſanans

113. De alio vocabulo *Medicinali*, eſt eadem ratio, quia remedium afferens ſanitatem dicitur medicina, ſeu medela: & ita gratia illa, quæ animam infirmam ſanat eleuando eam ad ordinem operandi ſupernaturaliter, ſiue diſponendo ad iuſtificationem, ſiue adiuuando iuſtificatum ad opera bona, & meritoria exercenda, quæ de ſe nullo modo faceret, vel facere poſſet anima, medicina ſpiritualis, ac ſupernaturalis eſt, ſanitatem illam producens: aliqua etiam de hoc vocabulo habemus exempla in Sacro Textu. Prou. 6. 15. de homine peruerſo conſuetudinario, multiſque peccatis onuſto, dicitur; *huic ex templo veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit vltra medicinam*.

De nomine medicinalis eadem eſt ratio.

114. S. Auguſtinus de Gratia medicinali ſanante liberum arbitrium infirmum, pluries loquitur: in lib. 2. de pecc. mer. &c. ait. *In libero arbitrio ſecutum eſt ex debita iuſta pæna* (ideſt peccati Adæ) *tale vitium, vt iam moleſtum ei ſit obedire iuſtitiæ. Quod vitiū niſi adiuuante gratia ſuperetur, ad iuſtitiam nemo conuertitur, niſi operante gratia ſanetur*.

S. Aug. authoritates.

115. In lib. 1. ad Simplicianum *qu.* 1. multa dicit

dicit de lege,& gratia ,ponens inter eas differentiam , inquiens : *Legem ad hoc datam eſſe , non vt peccatum inſereretur, aut extirparetur* (ideſt concupiſcentia) *ſed vt demonſtraretur . Vnde apparet , per legem, concupiſcentiam non eſſe inſitam , ſed demonſtratam* , & poſtea: *Data eſt ergo lex, vt ægrum de morbo conuinceret , qui ſibi ſanus videbatur , vt peccata demonſtrarentur, non vt auferentur* : & pluſquam centies hunc legis diuinæ effectum declarat. Sed in homil. 10. declarat effectum legis , & gratiæ : *Optimè autem dicit , & benedictionem dabit, qui legem dedit; ad hoc enim lex data eſt, vt ſuperbo infirmitatem ſuam notam faceret ; infirmo pænitentiam ſuaderet: ad hoc lex data eſt, vt vulnera oſtenderet peccatorum , quæ gratia benedictione ſanaret: ad hoc etiam lex data eſt,vt diceremus in conualle lacrimarum , video aliam legem in membris, repugnantem legi mentis meæ , & captiuantem me in lege peccati , quæ eſt in membris meis ; & cum ipſo*(ideſt Paulo) *plorante diceremus , infelix homo , quis me liberabit de corpore mortis huius ? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum* .

Ex differẽtia inter legem,& gratiam.

Quid facit lex, & quid gratia.

Lex oſtendit morbũ, gratia ſanat.

116. In lib. de Natura , & Gratia cap. 53. ait. *Ecce quod vitium naturæ humanæ inobedientia voluntatis inflixit , orare ſinatur, vt ſanetur . Quid tantùm de naturæ poſſibilitate præſumitur ? vulnerata, ſauciata , vexata, perdita eſt ; vera confeſſione , non falſa defenſione opus habet . Gratia ergo Dei,non qua inſtituitur , ſed qua reſtituitur quæratur* : & in cap.54. ait . *Sed contraria eſt ſpiritui caro ; vt non ea, quæ volumus,faciamus , vitium eſt, non natura : gratia medicinalis quæratur , & controuerſia finiatur* .

Ex infirmitate caro eſt contraria ſpiritui .

117. In cap.67.inquit. *Agitur de gratia Dei, qua ſanatur natura per medicum Chriſtum , quo non*

indigeret, ſi ſana eſſet, qua ab ipſo tamquam ſana, vel tamquam ſibi ſufficiente voluntatis arbitrio poſſe non peccare defenditur; & poſt aliqua. *De gratia Dei agitur, quæ nobis per mediatorem, medicinam operatur*: & infra loquens de Pelagio Gratiæ aduerſario, dicit: *Ita & exhortatus ſum quantum potui ad benè viuendum, & gratiam Dei non euacuaui, ſine qua natura humana iam contenebrata, & vitiata dominari non poteſt, & ſanari*.

Multa loca Auguſt de gratia medente, & ſanante.

118. In lib. de Perfect. iuſt. cap. 2. loquitur de cæcitate intellectus, & de infirmitate voluntatis, & de neceſſitate gratiæ ad vtrumque morbum ſanandum, dicens. *Natura in tantum ſana non eſt, in quantum id, quod faciendum eſt, aut cęcitate non videt, aut infirmitate non implet; dum caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, vt non ea, quæ vult, homo faciat*.

Cęcitas intellectus, & infirmitas voluntatis ſanantur per gratiã.

119. De ijſdem morbis humanæ naturę, & de neceſſitate ſanationis per gratiam, vt poſſit benè, *vt oportet*, operari, loquitur idem Sanctus in lib. 2. de Peccat. mer. &c. cap. 17. *Nolunt homines facere, quod iuſtum eſt, ſiue quia latet, quod iuſtum ſit, ſiue quia non delectat. Tantùm quidquam vehementiùs volumus, quantò certiùs, quàm bonum ſit nouimus, eoque delectamur ardentiùs. Ignorantia igitur, & vitia ſunt, quæ impediunt voluntatem, ne moueatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abſtinendum. Vt autem innoteſcat, quod latebat, & ſuaue fiat, quod non delectabat, gratia Dei eſt, quæ hominum adiuuat voluntatem*.

120. Dico 2. Gratia ſanans, ſeu medicinalis eadem eſt, ac adiuuans, ſeu efficax, & ratione diuerſorum reſpectuum, diuerſa hæc ſortitur nomina.

Gratia ſanans eſt eadem, ac adiuuans, & efficax.

121. Prob. ex nuper dictis. Nam & ex Sacra

cra Scriptura, & ex S. Auguſtino gratia quatenus reſpicit ſubiectum infirmum, ideſt naturam debilitatam, ac languidam, impotentem opus bonum facere, & eam medetur, erigit, ac ſanat, dicitur medicinalis, & ſanans; quatenus auxilium præſtat, vt ſimul cum natura poſſit facere, & facit, dicitur adiuuans; quatenus ſimul cum ea ponit opus bonum in re, dicitur efficax: & ex præfatis Auguſtini locis, patet, quòd eamdem gratiam dicit ſanare naturam, eamque adiuuare, & cum ea operari.

122. Prob. ex S. Auguſt. ſerm. 13. de Verb. Apoſt. cap. 11. vbi loquens de Gratia, qua liberum arbitrium agitur, vt benè operetur iuxta dictum Apoſtoli Rom. 8. *Qui ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei*, quæ eſt gratia efficax, & ſanans, ait: *& agis, & ageris; & tunc benè agis, ſi à bono ageris. Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adiutor eſt. Ipſum nomen adiutoris præſcribit tibi, quia & tu ipſe aliquid agis*: & de hac ipſa gratia adiuuante loquens in lib. de Spir. & lit. cap. 3. dicit eam ſanare liberum arbitrium, & alia bona facere. *Fit per gratiam ſanatio animæ abolitione peccati; per animæ ſanitatem libertas arbitrij; per liberum arbitrium iuſtitiæ dilectio; per iuſtitiæ dilectionem legis operatio, &c. Ita liberum arbitrium per Dei gratiam non euacuatur, ſed ſtatuitur, quia gratia ſanat voluntatem, qua iuſtitia liberè diligitur.* Ex S. Aug. Sanitas, quam facit gratia, quę

123. Idem Sanctus in lib. de Pecc. mer. cap. 19. de vtroque gratiæ efficacis effectu loquitur. *Quod vitium* (ideſt impotentia ad benè operandum) *niſi adiuuante gratia ſuperetur, ad iuſtitiam nemo conuertitur, niſi operante gratia ſanetur, iuſtitiæ pace nemo perfruitur.* Eadem ergo gratia efficax,

ficax, ideſt, quæ facit operari bonum, abſtinere à malo, & diſponere ad iuſtitiam, dicitur, *adiuuans*, *medicinalis*, *ſanans*, *efficax*, & in phraſi Auguſtini *qua*, & ſimul *ſine qua*, vt infra.

CAPVT VI.

An detur, & quę ſit Gratia ſine qua non, *ſeu auxilium* ſine quo non, *opus bonum fieri non poteſt, & an hæc ſatis ſit ad faciendum.*

Notandą valdè, quæ hic dicuntur.

124. ADu. 1. Hoc eſſe vnum ex præcipuis huius materiæ quæſitis à S. Auguſtino excitatum; ab huius enim, & ſequentis declaratione, pendet notitia naturæ gratię efficacis. Duo auxilia (quæ idem ſunt, ac gratiæ actuales) agnouit Auguſtinus, vnum dictum ab eo *ſine quo* opus bonum non fit, nec poteſt fieri, aliud dictum, *quo* opus bonum fit infallibiliter. Primum aſſerit in Adamo innocente ſatis fuiſſe ad perſeuerandum in ſtatu innocentiæ, & iuſtitiæ, ſi voluiſſet: at poſt lapſum, non ſatis fuiſſe, nec vlli homini ad benè operandum de facto, vel abſtinendum à peccato, vel permanendum in accepta iuſtitia; ſed eſſe neceſſariam gratiam *qua*, ſeu auxilium, *quo*, vt actu faciat. De prima tantùm nunc loquimur, diſtinctionis gratia; ſed fugienda ęquiuocatio, quia in vno ſenſu omnis gratia dicitur *ſine qua*, nam ſine illa, homo non poteſt ſanctè operari. Sed gratia, ſeu auxilium, *ſine quo*, Auguſtini, intelligitur gratia illa, quæ concederetur voluntati, itaut voluntas ea vteretur, ſi vellet, & hanc dicit Auguſtinus ſoli Adamo innocenti datam: ego autem dico, quòd gratia, *ſine*

Omnis gratia dici poteſt ſine qua.

qua

qua, quæ dicitur ſufficiens, in natura lapſa eſt diuerſa ab illa Adami, vt dicam poſtea.

125. Adu. 2. ſic declarari hæc vocabula, eorumque ſignificata à S. Auguſtino in *lib. de Correp. & Gratia cap.* 12. at nota, quòd pro eodem ſumimus *gratiam* actualem, & *auxilium*, ſiue *adiutoriũ*. Dicit ergo S. Doctor, *Itemque ipſa duo adiutoria diſtinguenda ſunt. Aliud eſt adiutorium ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit*, & exemplificat hoc modo. *Nam ſine alimento non poſſumus viuere; nec tamen cum affuerint alimenta, eis fit, vt viuat, qui voluerit mori. Ergo adiutorium alimentorum eſt ſine quo non fit, non quo fit, vt viuamus. At verò beatitudo, quam non habet homo, cùm ei data fuerit, continuò fit beatus. Adiutorium eſt enim, non ſolùm ſine quo non fit, verum etiam quo fit id propter quod datur. Qua propter hoc adiutorium, & quo fit eſt, & ſine quo non fit; quia, & ſi data fuerit homini beatitudo continuò fit beatus; & ſi data numquam fuerit, numquam erit: Alimenta verò non conſequenter faciunt, vt homo viuat; ſed tamen ſine illis non poteſt viuere*: & in eodem capite dat exemplum de his gratijs, ſeu adiutorijs in Adamo pro ſtatu innocentiæ, in quo habuit auxilium *ſine quo* non poterat in gratia innocentiæ perſeuerare, & Dei præcepto obedire; at non habuit auxilium *quo* perſeueraret, ac obediret, ideſt quo infallibiliter perſeueraret, ac obediret antequam peccaret: Eius verba referam. *Primo itaque homini datum eſt adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret vt perſeueratet; ſed ſine quo liberum arbitrium perſeuerare non poſſet. Nunc verò Sanctis in Regnum Dei per gratiam prædeſtinatis, non tantùm tale adiutorium perſeuerãtię datur; ſed tale, vt perſeuerantia ipſa donetur; non ſolùm, vt ſine illo* per-

Declaratio auxilij ſine quo, & quo per Aug.

Aug. exempla de his auxilis in Adamo.

perſeuerantes eſſe non poſſent; verum etiam, vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint. At addendum, quòd cùm Adam poſt primum inobedientiæ peccatum, quo totum genus humanum infecit, 930. annis vixerit, & ſaluatus fuerit, & antecedenter multa bona opera fecerit; iuxta Auguſtini doctrinam dicere oportet, quòd tàm in his operibus faciendis, quàm in perſeuerando vſq; ad mortem nõ ſolùm ſufficiens, *ſine quo* ſicut nos nũc habemus, ſed auxilium *quo* faceret, habuerit; quod quidem tale fuit, vt, & ſine eo illa opera non faceret, nec perſeueraret, ſed, & *quo* faceret, ac perſeueraret, quod iuxta modernum loquendi modum idem ſignificat, ac dicere, habuit in ijs faciendis auxilium ſufficiens, per quod poſſet facere, ac efficax, *quo* faceret.

Adamo innocenti datum fuit auxilium ſine quo.

Nunc ſanctis datur auxilium, quo.

126. Adu. 3. quòd ſuppoſita hac Auguſtini doctrina inſurgit noſtri quæſiti dubium, an admittenda ſint in ſtatu naturæ lapſę hæc duo auxilia, ſeu gratiæ actuales, quarum vna dicatur *ſine qua non* quis nec perſeuerare poteſt in bono vſque ad exitum, nec ſine ea poteſt bonum operari, ac à malo abſtinere: inſuper & alia gratia dicta, *qua*, ſeu auxilium *quo* faciens infallibiliter operari. An verò admittenda ſit ſola gratia *qua*, ſeu auxilium *quo* continens illud *ſine quo*; vtrumque cum ſuis effectibus diuerſis admittendum dicemus.

Quæſiti ſẽſus.

127. Adu. tandem quòd cùm gratia, & auxilium *quo* idẽ ſit, ac efficax, quod nempe habet annexum opus, ad quod datur; nullus negabit dari auxilium *quo*, & *ſine quo*: at cum hac differentia; quia aliqui moderni docent omnem gratiam, ſeu omne auxilium datum à Deo ad operandum bonum, & ad abſtinendum à malo ſecundùm ſe eſſe

Differẽtia inter auxilium, ſine quo, & quo.

eſſe *ſine quo* opus fieri non poteſt, & alio vocabulo dictum *ſufficiens*, & à conſenſu voluntatis fieri *quo*, ſeu efficax. Alij autem Auguſtini Diſcipuli docent, dari quidem auxilium *ſine quo* multoties ſeparatum ab auxilio *quo*, quod dicitur *ſufficiens*, vt in *cap*.4. dictum eſt: & inſuper dari auxilium *quo*, dictum *efficax*; verùm non fieri tale per hominis voluntatem; ſed ex natura ſua ſit tale à Deo factum, vt ipſum alliciat, delectet, atque ſuauiter trahat voluntatem, & faciat facere: & iſtud eſt *quo*. His poſitis

Duæ opiniones, vide habeat auxilium, vt ſit quo, ſeu efficax.

128. Dico primò. Admitti debet *gratia ſine qua*, ſeu *auxilium ſine quo*, opus bonum fieri non poteſt.

Admittenda eſt gratia ſine qua non.

129. Prob. 1. Huc collimat tota diſputatio Auguſtini cum Pelagio de neceſſitate gratiæ, ſine qua nullum opus bonum fieri poteſt: & hoc dogma definiuit Eccleſia, vt in cap. 4. dictum eſt, & ampliùs in ſuo loco patebit: ideò poſt Pelagianos, nemo negauit neceſſitatem gratiæ ad opus bonum; nec vllus affirmauit ſine gratia fieri poſſe opus bonum; ſed inter aliquos cæpit eſſe controuerſia de virtute, ac poteſtate gratiæ, ſeu auxilij *ſine quo non*, an ipſum trahat voluntatem ad faciendum, & faciat facere: an è contra voluntas trahat ipſum, vt ſecum operetur, & ſic euadat efficax, quaſi à voluntate dependeat efficacia.

130. Prob. 2. ex Saluatoris oraculo Ioannis 15. 5. *Sine me nihil poteſtis facere*. S. Auguſt. tract. 81. in Ioan. ait. *Ne quiſquam putaret ſaltem paruum aliquem fructum poſſe à ſemetipſo palmitem ferre: cum dixiſſet. Hic fert fructum multum; non ait, Quia ſine me parum poteſtis facere, ſed nihil poteſtis facere: ſiue ergo parum, ſiue multum, ſine illo fieri non poteſt, ſine quo nihil fieri poteſt:* & poſt

Ex S. Scriptura.

Ex Auguſt.

aliqua ait: *Verum quia ita ſine iſta gratia non poteſt viui, vt & mors in poteſtate ſit liberi arbitrij*. Igitur admittenda eſt gratia, ſine qua homo nequit bonum operari, vel ad iuſtificationem ſe diſponere, vel in bono perſeuerare, vel à malo recedere: & in hoc ſenſu omnis gratia ad benè operandum neceſſaria, ſiue ſit tantùm præueniens, ſiue etiam adiuuans, ſeu ſubſequens, & efficax, dici poteſt *ſine qua* homo non poteſt operari benè, & ſanctè; & de hac non eſt quæſtio.

Omnis gratia dici poteſt ſine qua non.

131. Dico 2. Si ſermo ſit de gratia illa *ſine qua non*, cui non ſemper eſt coniunctus effectus, debet etiam admitti tamquam neceſſaria ſaltem in actu primo ad benè operandum.

Alia gratia ſine qua nō admitti debet.

132. Prob. & declaratur. Diximus in *cap.4.* quòd admittenda ſit gratia quædam non efficax, dicta vulgò *Sufficiens*, quia non habet coniunctum effectum principalem, v.g. gratia præueniens, ſeu excitans, illuminans, & inſpirans, quam homo non ſequitur, vt de innumeris, quibus prędicauerunt Prophetæ, Apoſtoli, & ipſe Chriſtus manifeſtum eſt ex Sac.Tex. Gratia illa, gratia eſt, quia vocatio diuina intus gratis loquitur, illuminat, ac inſpirat, & ſine iſta nemo benè operatur; loquendo enim de vocatione ad fidem, dicit Apoſtolus Rom.10. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo audient ſine prædicante?* &c. Igitur, ſine prædicatione externa, cum excitatione interna, quæ ex diuina miſericordia ei coniuncta eſt (vt in eo capite diximus) non poteſt homo credere: & ſic de alijs bonis operibus dicendum; quia ſine præueniente, ſeu excitante gratia, qua paratur voluntas à Domino, non poteſt vllum opus bonum fieri.

133. At non ſẽper iſtis prȩuẽtionibus, ac excitationi-

tionibus ſunt coniuncti effectus principales, ad quos eliciendos fiunt excitationes, vt de prędicationibus Prophetarum, Apoſtolorum, & ipſius Chriſti patuit: ergo iſta gratia, ſine qua non poteſt fieri effectus, licet non ſemper fiat, & in vim ipſius; admittenda eſt, vt in citato cap.4.dictum eſt abundè.

134. Dico 3. Gratia *ſine qua* ſimilis collatæ Adamo, eiuſque voluntati commiſſę, per quam ſi voluiſſet perſeueraſſet in iuſtitia, & alia bona opera feciſſet in ſententia S. Auguſtini pro ſtatu naturę lapſæ, non datur ſicut illa, ſed alterius qualitatis, quæ ſatis non eſt, vt homo per eam bona opera faciat, aut perſeueret in bonis.

Qualis gratia ſine qua non admittitur à S. Aug.

135. Declaratur primò, & poſtea probabitur. Dicit S.Auguſtinus,quòd Adam ſolus habuit talē gratiā,vt ſi voluiſſet nō peccaſſet,ſed in bono perſeueraſſet, & hæc erat *ſine qua* Adami: quia ſine illa non poterat in bono perſeuerare, & in arbitrio eius erat ea vti, quia Deus, quaſi dependenter ab eius arbitrio eam dare paratus erat,ſed poſt lapſum, nec ille, nec alij aliam ſimilem habuerunt, nec habent, ſed aliam ſine qua homo non poteſt operari, ideſt ſufficientem: hoc poſito ex mente Auguſtini

136. Prob. ex eodem, qui *in lib.de Correp. & Gratia*, cap. 11. & 12. totam hanc materiam declarare videtur, docens ſoli Adamo hoc genus gratiæ datum; nunc autem non dari vlli homini. In cap.11. ſic habet. *Tale quippè erat adiutorium, quod deſereret, cum vellet, & in quo permaneret ſi vellet;quo non fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam. Sed hæc eſt potentior in ſecundo Adam. Prima eſt enim, qua fit, vt homo habeat iuſtitiam, ſi velit. Secunda ergo plus poteſt,*

Ex Auguſt. locis.

Clara Aug. mens.

qua etiam fit, vt velit, & tantùm velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiſcentem, voluntas ſpiritus vincat. Tunc ergo dederat Deus homini bonam voluntatem; dederat adiutorium, ſine quo non poſſet in ea permanere, ſi vellet; vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio: & poſt aliqua. *Vt in bono permaneret, egebat adiutorio gratiæ ſine quo id omninò non poſſet, & accepit poſſe ſi vellet, ſed nō habuit velle, quod poſſet. Poſſet perſeuerare ſi vellet, quod vt vellet de libero deſcendit arbitrio, quod tunc ita liberum erat, vt benè velle poſſet, & malè. At homini poſt lapſum tantò amplius datur per Chriſtum, quibus Deus dare placuit; vt non ſolùm adſit ſine quo permanere non poſſumus etiam ſi velimus, verum etiam tale, & tantum, vt velimus:* & in cap. 12. dicit. *Vt ergo non acciperet hoc donum Dei, ideſt in bono perſeuerantiam primus homo; ſed perſeuerare, vel non perſeuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ ſine vlla fuerat inſtituta peccato, & nihil ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſtebat, vt dignè tantæ bonitati, & benè viuendi facilitati perſeuerandi committeretur arbitrium. Nunc verò poſteaquam eſt illa magna, peccati merito, ammiſſa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remanſit infirmitas. At per hoc nec de ipſa perſeuerantia boni voluit Deus Sāctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari, qui ipſis non ſolum dat adiutorium, quale primo homini dedit ſine quo nō poſſint perſeuerare ſi velint; ſed in eis etiam operatur & velle, vt quoniam non perſeuerabunt niſi & poſſint, & velint; perſeuerandi eis poſſibilitas, & voluntas diuinæ gratiæ largitate donatur:* & modum aſſignat. *Tantum quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, vt ideò poſſint, quia ſic volunt, ideò ſic volunt, quia Deus operatur, vt velint.* Con-

Cur Adam cum ſolo auxilio ſine quo poterat, ſi vellet in bono perſeuerare.

Quale adiutorium nūc eſt homini neceſſariū.

137. Confirmatur ex eodem ibidem, vbi rationem aſſignat, cur Deus non eodem modo, quo in Adamo innocente, cum gratia *ſine qua non* concurrat cum homine ad benè operandum; & in bono perſeuerandum, relinquens, ſeu committens libero eius arbitrio, vt ea vtatur, ſi velit, inquiens. *Nam ſi in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei ſine quo perſeuerare non poſſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot, ac tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideò perſeuerare non poſſent; quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, vt poſſent*: & miſericordiam Dei in naturam lapſam, ac infirmam commendans, ait. *Subuentum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, vt à diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur; & ideò quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur. Ita factum eſt, vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono adhuc paruo perſeueraret per virtutem Dei, cum & voluntas primi hominis fortis, & ſana in bono ampliore non perſeuerauerit*: addens. *Fortiſſimo quippè* (Adamo) *dimiſit, atque permiſit facere, quod vellet: infirmis ſeruauit, vt ipſo donante inuictiſſimè, quod bonum eſt vellent; & hoc deſerere inuictiſſimè nollent*: igitur ſola gratia *ſine qua non*, ideſt illa Adami dimiſſa, ſeu ammiſſa voluntati humanæ, vt ea vtatur, ſi velit, ſicut Adam, ex Auguſtino pro natura lapſa non eſt admittenda, vt opus fiat, ſed alia, ſine qua non opus fieri non poſſit, nempe ſufficiens.

Modus operandi per gratiam.

Cur Deus non dat homini eamdem gratiam, quam dedit Adamo.

CAP.

CAPVT VII.

An detur, & quæ ſit gratia qua, *ſeu* auxilium quo *opus bonum ſit de facto*.

138. Adu. hoc eſſe aliud ex præcipuis huius materiæ quæſitis à S.Auguſtino, ſicut præcedens excitatum. Ad tollendam autem æquiuocationem (eo quòd omnis gratia, ſeu omne auxilium cum quo opus bonum fit, dici poteſt auxilium *quo*) ſciendum, quòd, vt in præcedenti capite dictum eſt, in ſententia S. Auguſtini, gratia *qua*, ſeu auxilium *quo* dicitur, eſtque illa gratia, quæ ita allicit, ac delectat, atque trahit voluntatem ad opus bonum faciendum, vt non ſolùm det ei poſſe facere, ſed faciat iufallibiliter facere; & reſpectu voluntatis ex S. Auguſtino ſe habet vt ſeſſor ad equum. Hæc eſt gratia *qua*, ſeu auxilium *quo*; quæ eſt etiam *ſine qua* opus bonum non fit; quia ipſa facit, vt voluntas omninò ipſum opus bonum faciat, ad differentiam alterius gratiæ ſine qua, id eſt ſufficientis, per quam homo poteſt, ſed non facit: & hac gratia ait Auguſtinus indiget homo, vt opus bonum faciat, & ad iuſtificationem diſponatur; & vt in iuſtitia accepta perſeueret, tentationes graues ſuperet, atque à malo abſtineat. De hac ergo loquimur.

Senſus quæſiti, vt tollatur æquiuocatio.

Gratia qua Aug. quæ ſit

139. Dico ergo. Iuxta ſententiam S.Auguſtini (Gratiæ Doctoris) admittenda eſt gratia *qua*, ſiue auxilium *quo*, talis naturæ, & qualitatis, vt non ſolùm ſine illa voluntas nec faciat, nec facere poſſit in actu opus bonum; ſed ipſamet gratia operatur, ac facit, vt voluntas illud faciat, & niſi iſta adſit, non faciet.

Gratia qua ex Auguſt. admittẽda.

Prob. 1.

140. Prob. 1. ex dictis in præcedenti Capite, vbi nedum hoc docere Auguſtinum vidimus; ſed & rationem valdè claram adducere, nempe, quia Adam, qui ſanctus, & rectus ſine concupiſcentia, aliaue culpabili paſſione creatus eſt, & ſola gratia, ſeu auxilio *ſine quo* præditus, in iuſtitia non permanſit; ſed ad ſolam vxoris vocem Dei præceptum tranſgreſſus eſt, eoque auxilio *ſine quo* vſus non eſt, ſed potiùs abuſus; quomodo homo (ipſeque Adam poſt lapſum) tot paſſionibus, ignorantiæ præſertim, & concupiſcentiæ, onuſtus, poſſet paſſiones iſtas validiſſimas actu vincere, & gratia illa ſine qua, ſeu auxilio ſine quo ſolo vti, vel de illo cogitare, caligine ignorantiæ hallucinatus, & à calore concupiſcentiæ illectus, ac diſtractus? Certè, fateor cum Auguſtino, non video quomodo fieri hoc poſſit. Audiamus Paulum ad Gal. 5. 17. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum; ſpiritus autem aduerſus carnem. Hæc enim ſibi inuicem aduerſantur, vt non quæcumque vultis, illa faciatis.* Audiamus iterum eumdem loquentem ad Rom. 7. 18. *Velle adiacet mihi; perficere autem bonum non inuenio. Non enim, quod volo bonum, hoc facio; ſed quod nolo malum, hoc ago. Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meę, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* & ſtatim reſpondet ſibi, aſſignans liberatricem, *Gratia Dei per Ieſum Chriſtum*, ad actu faciendum: hæc gratia meo videri alia dici nequit, quam gratia *qua* actu bonum fit. Sic enim diſcurro: dicit ſe intelligere bonum,

Ratio Aug. valida.

Ex Pauli teſtimonio

Dolet Paulus de infirmitate naturæ.

num, quod agendum erat: ecce excitatio, & illuminatio intellectus: dicit, ſe velle bonum illud intellectum, ecce inſpiratio, & inflammatio voluntatis: at dicit, ſe non poſſe bonum illud perficere, ideſt, actu facere, ob repugnantiam legis membrorum; igitur gratia excitans, ſeu præueniens *ſine qua* ſatis ſibi non erat ad actu ſuperandam concupiſcentiam, vt bonum intellectum, ac volitum perficeretur; & dicit hoc ſe habiturum à Gratia per Chriſtum; igitur agnoſcebat gratiam illam, quæ facit facere, nempe gratiam *qua*, ſcilicet allicientem, & trahentem voluntatem; & ab hac miſeria ſe liberandum prædicabat; non ab illa *ſine qua*, quæ à voluntate ſic occupata, & diſtracta à carnis, ſeu membrorum concupiſcentia erat, vt ita dicam, trahenda. Si autem Paulus vas electionis à Deo ſingulariter electus, illuminatus, & edoctus, tantam experiebatur difficultatem ad faciendum bonum, iam cognitum, & volitum per gratiam illam ſine qua, illuminantem, ac inſpirantem, & alia gratia eum liberante, ſe indigere cognoſcebat, ac fatebatur; quid dicam de me miſero, alioue mei ſimili, aut peiore illuminato, ac inſpirato ad faciendum bonum, tot tamen concupiſcentiarum miſerijs implicito; quomodo, inquam ego, aut illi ad bonum exequendum deueniemus, niſi gratia potentior faciens facere, nempe quę nos per paſſionum concupiſcentiæ victoriam liberet, bonum facere, vel à malo abſtinere, aut in bono perſeuerare faciat?

Authoris diſcurſus ex Apoſtoli principijs.

Illatio euidens dari gratiam, qua, vt fiat opus boni.

141. Prob. modò aliquibus S. Scripturæ locis. Saluator Ioann. 6. 44. audiens turbas murmurare de illo, quia dixerat, *de Cælo deſcendi*, & in eum non credebant; quaſi rationem reddens

cur

cur non crederent, ait. *Nolite murmurare in inuicem. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus, qui miſit me traxerit eum.* Igitur gratia *qua*, ſeu potentior illa *ſine qua*, & quæ trahit, eſt neceſſaria, vt quis ad Chriſtum per fidem accedat. Gloſ. ord. ibi ait. *Tractio hæc non eſt violentiæ, aut neceſſitatis, nec inuiti, ſed voluptatis, & deſiderij, vnde dicitur trahit vnumquemque ſua voluptas: ſi ergo in his, in quibus non eſt vera dilectio trahitur homo amore, & deſiderio, quanto magis trahitur aliquis vehementi delectatione, cui reuelat Pater*: &c. Lyr. ibi aſſignat rationem cur ſit neceſſaria tractio, inquiens, *nibil enim poteſt aſcendere ad id, quod eſt ſupra naturam ſuam, niſi ab alio trahatur; ſicut lapis non poteſt ſurſum aſcendere, niſi per motum alterius; fides autem formata Charitate, eſt ſupra naturam; ideò ad eam nemo poteſt venire, niſi à Deo trahatur.* Hæc Lyr. Non ergo voluntas trahit, vt ſic dicam, gratiam; ſed è contra gratia trahit voluntatem. Hanc dicimus, *qua*, & hanc eſſe neceſſariam ad bonum actu faciendum; ſed cum libertate, & delectatione trahit.

Ex locis S. Script.

Trahitur homo per gratiam.

Quare trahi debet.

142. S. Auguſt. *tract. 26.* in Ioann. prolixo diſcurſu locum iſtum ad rem noſtram explicat: aliqua tamen breuiter ex illo excipiam. *Nemo venit*, &c. *niſi Pater traxerit eum. Magna gratiæ commendatio. Nemo venit, niſi tractus; quem trahat, & quem non trahat: quare illum trahat, & illum non trahat; noli velle iudicare, ſi non vis errare. Semel accipe, & intellige. Non traheris; ora, vt traharis.* Deinde declarat, quòd tractio illa non neceſſitat, nec violentiam facit. *Quid hìc dicimus fratres, ſi trahimur ad Chriſtum, ergo inuiti trahimur, ergo inuiti credimus, ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur. Credere non poteſt,*

S. Auguſt. diſcurſus de hac tractione.

niſi volens, & poſt multa. *Noli cogitare, te inuitum trahi: trahitur animus, & amore. Forſitan in hoc Euangelico verbo reprahendamur, & dicatur nobis, quomodo voluntate credo, ſi trahor? ego dico, parum eſt voluntate; etiam voluptate traheris. Quid eſt trahi voluptate? delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: eſt quædam voluptas cordis, cui panis dulcis eſt ille cæleſtis. Porrò ſi poetæ dicere licuit, trahit ſua quemque voluptas; non neceſſitas, ſed voluptas, non obligatio, ſed delectatio: quanto fortiùs nos dicere debemus trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iuſtitia, delectatur ſempiterna vita, quod totum eſt Chriſtus*: & poſt alia multa. *Ramum viridem oſtendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonſtrantur, & trahitur, & quod currit trahitur; amando trahitur, ſine læſione corporis trahitur. Si ergo iſta, quæ inter delicias, & voluptates terrenas reuelantur amantibus, trahunt, trahit reuelatus Chriſtus à Patre; quid enim fortiùs deſiderat anima, quàm veritatem*. Ecce qualis eſt gratia, quæ facit credere, & accedere ad Chriſtum; gratia trahens, non tracta. Gratia talis roboris, qua opus fit, & ſine qua non fit, non illa tantùm *ſine qua* fieri non poteſt, at per eam non fit. Sed talis eſt gratia *qua* trahens, vt non imponat voluntati violentiam, aut neceſſitatem, ſed ſuauitatem, dulcedinem, ac delectationem, qua voluntas allicitur ad faciendum opus fidei, charitatis, pænitentiæ, vel aliud ſimile præcepti, aut conſilij opus. Conſideremus Martires: quid nam potuit eos adducere ad ſuſcipiendum martirium, niſi gratia potens, ac trahens? Conſideremus infideles, ſiue Gentiles, ſiue Turcas, ſiue Iudæos, ſiue etiam Hæreticos natos, educatos, & inſtructos in

Gratia non neceſſitat, non facit violentiam ſed delectationem.

Exempla aliqua.

Iſta gratia trahit martires.

Iſta infideles ad fidē.

in illis Sectis, quas eorum maiores mordicùs ad vſque vitę finem tenuerunt, & illorũ multi pro earum defenſione ſanguinem effuderunt; quid, vel quis poteſt eorum aliquem ab aliqua illarum Secta auellere, niſi potentiſſima, & efficaciſſima Dei gratia *qua* eum trahens, & velut diſcerpens à peſtifera illa radice, cum delectatione tamen, & plena libertate per gratiam roborata? Conſideremus meretrices tot annis in luto libidinis immerſas; quid, vel quis poterit eas è luto illo euellere, niſi trahens gratia? Et ita de quolibet vitiorum genere, in quibus multi volutantur, & in eis inueterati ſunt; quis, aut quid à luto illo ſegregabit, niſi potentiſſima gratia *qua* ſuauiter eos trahens? Sic eſt, ſic fateor: ſi enim voluntati hominis committeretur diſpoſitio gratię, puto, quòd niſi quis eſſet in gratia confirmatus, & dominus paſſionum ſuarum effectus, numquam ea vteretur: Paſſiones etenim concupiſcentiæ, cùm potentiſſimæ ſint, ſenſibuſque dominentur, ita præualerent, vt numquam ſinerent infælicem animam de bono ſpirituali cum applicatione cogitare, illudque amare, aut deſiderare. Conſideremus ſapientiſſimum Salomonem. Conſideremus innocentiſſimum, rectum, ſine paſſionibus vllis, gratia habituali, iuſtitia originali, auxilio *ſine quo non*, munitum Adamum; & nihilominus lapſum, quia ſuæ voluntati erat commiſſa gratia, ſeu auxilij diſpoſitio: & concludamus, quam fiduciam poſſet de ſe habere homo lapſus, infirmus, arbitrio debilitatus, ignorantia, & concupiſcentia grauatus, ſi ſibi gratiæ diſpoſitio committeretur.

Iſta trahit meretrices ad continentiam.

Quarè non potiùs voluntas trahit gratiã.

143. Prob. 2. ex alio famoſo Pauli dicto Rom. 8. 14. vbi exagerans miſeriam hominis circa

ca carnis concupiſcentiam, & monens per ſpiritum eſſe mortificandam, ait. *Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*. At quia ſciebat, vt ſæpè docuit, id fieri non poſſe, niſi per Dei gratiam; Deumque per eam, & cum ea operantem, innuit, non qualemcumque gratiam ab hominis arbitrio dependentem, & *ſine qua*; ſed gratiam trahentem, ſeu allicientem liberum arbitrium, ſeu *qua* hoc efficere, ſeu carnem mortificare, & eam ad id efficiendum, filijs Dei concedi, quaſi diceret, aliter illam non mortificarent, inquiens. *Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei*. Gloſ. ord. *aguntur*, inquit; *Plus eſt agi, quaſi vix aliquid agentem, quàm regi, quaſi iam aliquid agentem, qui ideò regitur, vt rectè agat. Sed aguntur: non quod nihil per ſe; ſed quod vix, vt aliquid agant, impetu gratiæ impelluntur*.

Argum. validum ex Rom. 8.

Per gratiã homo agitur.

144. S. Auguſt. hunc locum expendens in ſer. 13. de Verb. Apoſt. ait. *Dicet mihi aliquis, ergo agimur, non agimus. Reſpondeo. Imò agis, & ageris, & tunc benè agis, ſi à bono ageris: ſpiritus enim Dei, qui te agit, adiutor eſt agentibus. Nemo autem agitur, ſi ab illo nihil agatur. Spiritus enim adiuuat infirmitatem noſtram*: & in lib. de Corr. & Grat. cap. 2. dicit. *Intelligant ſi filij ſunt, ſe ſpiritu Dei agi, & quod agendum eſt, agant; & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant. Aguntur enim, vt agant, non quod ipſi nihil agant; & ad hoc eis oſtenditur quid agere debeant, vt quando agunt, ſicut agendum eſt, cum dilectione, & delectatione iuſtitiæ ſuauitatem, quam dedit Dominus, vt terra eorum daret fructum ſuum, accepiſſe ſe gaudeant*. In tractatu de Pugna animæ, ait. *Quotquot ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei. Non ſunt filij Dei, ſi non agun-*

S. Auguſt. diſcurſus in hunc locum.

Multa Auguſt. loca.

aguntur ſpiritu Dei; ſi autem ſpiritu Dei aguntur; pugnent, quia magnum habent adiutorem. Non enim Deus ſic nos expectat pugnantes, ſicut populus venatores. Populus venatori fauere poteſt; periclitantem adiuuare non poteſt. Sic ergo, & hic caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem: & quid eſt, vt non ea, quæ vultis faciatis? hic enim periculum eſt, &c.

145. Prob. 3. alio eiuſdem Pauli dicto ad Philipp. 2. 13. *Deus eſt enim, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Interl. *operatur,* ait, *bonum.* Gloſ. ord. *Deus operatur,* inquit. *Nos volumus: ſed Deus operatur in nobis, & velle, & operari. Hoc enim nobis, & credere, & dicere expedit; quia pium eſt, & verum, vt ſic ſit humilis confeſſio, & totum Deo detur. Per proprium enim arbitrium, niſi gratia illud adiuuet, nec ipſa bona voluntas eſſe in homine poteſt.*

Alius Apoſtoli locus notabilis.

146. S. Auguſt. in lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 9. conſiderans hæc, & præcedentia verba Pauli, *cum timore, ac tremore veſtram ſalutem operamini, Deus enim,* &c. docet optimè coniungi libertatem arbitrij cum Dei gratia *qua,* ſeu efficaci, ſic. *Quando iubetur, vt operentur; liberum eorum conuenitur arbitrium; ſed ideò cum timore, & tremore, ne ſibi tribuendo, quod benè operantur, de bonis, tamquam ſuis extollantur. Tamquam ergo Apoſtolus interrogaretur, & diceretur ei, quare dixiſti, cum timore, & tremore; horum verborum rationem reddit, dicens, Deus eſt enim, qui operatur in vobis; ſi enim timetis, tremitis, non extollimini, tamquam de veſtris operibus bonis; quia Deus eſt, qui operatur in vobis.*

S. Auguſt. conſideratio ſuper eum locũ.

147. Hunc eumdem locum Pauli, *Deus operatur in vobis velle, & operari,* eodem modo declarat

clarat Auguſtinus in ſequentibus locis; manifeſtè docens, quòd gratia eſt, quæ facit, vt liberum arbitrium faciat bonum, quia Deus per eam allicit, & trahit illud, faciens operari bonum: ita *in lib. de Spirit. & lit. ad Marcellinum cap.* 2. initio, & *cap.* 33. initio: *in lib.* 22. *de Ciu. cap.* 1. *De Gratia Chriſti lib.* 1. *cap.* 4. 5. 10. *&* 25. *In quæſtionibus ſuper Exodum lib.* 2. *q.* 167. *Contra duas epiſtolas Pelagianorum lib.* 1. *cap.* 10. *&* 19. *lib.* 2. *cap.* 8. *In Enchir. cap.* 32. *lib. de Prædeſt. & Grat. cap.* 11. *lib. de bono Perſeu. cap.* 13. In his ergo, & alijs locis, occaſione declarandi prędfatum Pauli locum, gratiam *qua* commendat, quę ita afficit voluntatem, vt non ſolùm ſit *ſine qua* opus bonum fieri non poteſt, ſed *qua* fiat.

Alia Aug. probatio.

148. Alia ſuperſunt loca præter allata in præcedenti Capite, omninò legenda, in quibus, & gratiam *qua* facientem facere commendat, & eam dicit pro ſtatu naturę lapſæ eſſe neceſſariam, vt opus bonum fiat; ſed etiam varijs phraſibus opus illius, & operandi modum ſimul cum libero arbitrio explicat, & quomodo Deus per eam id faciat. Omnium primò ſupponit in lib. de Corr. & Grat. cap. 14. *quod Deus magis habeat in ſua poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* 2. in epiſt. 107. quæ eſt ad Vitalem, ait. *Deus gratia præuenit hominis voluntatem; nec eam in cuiuſquam inuenit, ſed facit: & vocatione alta, atque ſecreta, ſic agit hominis ſenſum; vt legi, atque doctrinæ accomodet aſſenſum.* 3. in lib. 4. ad Bonifac. cap. 6. inquit. *Itane nondum euigilatis? nondum auditis? faciam, vt ambuletis, faciam, vt obſeruetis; poſtremò faciam, vt faciatis. Quid adhuc vos inflatis. Nos quidem ambulamus, verum eſt, nos obſeruamus, nos facimus; ſed ille facit, vt ambulemus,*

Alia loca ex præcedenti capite ſumenda.

Modus, quo Deus per gratiam operatur cũ voluntate.

vt obſeruemus, *vt faciamus*. 4. in lib. de Grat. & lib.arb. c.16.dicit. *Certum eſt, nos velle, cum volumus; ſed ille facit, vt velimus bonum. Certum eſt, nos facere, cum facimus, ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dicit faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis*. Ibidem cap.17. ait. *Ipſe, vt velimus, operatur incipiens; qui volentibus cooperatur perficiens*. In lib. de Corr. & Gratia cap.12. inquit. *Tantùm quippè Spiritu ſancto accenditur voluntas eorum, vt ideò poſſint, quia ſic volunt; ideò ſic velint, quia Deus operatur, vt velint*.

149. Alia plura eiuſdem Sancti Doctoris dicta conteſtantur; quòd gratia Dei *qua*, facit, vt liberum arbitrium liberè opus bonum faciat; & non è contra, ideſt liberum arbitrium trahat, aut determinet gratiam, vt ſecum operetur. In epiſt. 107. *à Domino greſſus hominis dirigentur, & greſſus eius volet, vt intelligeremus, ipſam voluntatem bonam, qua incipimus, velle credere (quoniam Dei via, quid eſt, niſi fides recta) illius eſſe donum, qui greſſus noſtros propterea dirigit primum, vt velimus*. In lib.de Grat. & lib.arb. cap.5. ait. *Niſi donum Dei eſſet etiam ipſa noſtra ad Deum conuerſio, non ei diceretur Deus virtutum conuerte nos*: in cap. verò 4. dixerat ex Apoſtolo, *Contine teipſum; & tamen non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt; quibus enim non eſt datum, aut nolunt, aut non implent, quod volunt. Quibus autem datum, ſic volunt, vt impleant, quod volunt*. In eodem cap.4. inquit. *Cum voluntas hominis conuenitur, & ei dicitur, noli vinci à malo, quid ei prodeſt, niſi gratia ſuccurrente, fiat? Quod ipſe Apoſtolus ſecutus adiunxit: nam, & cum dixiſſet, virtus*

Alia plura Auguſtini dicta ad idem.

pec-

peccati lex : continuò ſubiecit,gratias autem Deo,qui dat nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum : Ergo, & victoria, qua peccatum vincitur, nihil aliud eſt , quàm Domini Dei in iſto certamine adiuuantis liberum arbitrium . In epiſt.105. inquit. *Vita æterna etiam ipſa gratia nuncupatur ; non ob aliud, niſi quia gratis datur; non ideò quia meritis non datur: ſed quia data ſunt ipſa merita , quibus datur . Intelligendum eſt igitur etiam ipſa hominis bona merita eſſe Dei munera,quibus cum vita æterna redditur, quid niſi gratia pro gratia redditur:* & ideò in lib.13. de Trinit.cap.10. de hac gratiæ pro gratia remuneratione loquens, dicit quod in *Pſalmo* habetur, *dedit dona hominibus . Dona ſunt merita noſtra, quibus ad ſummum bonum immortalitatis , & beatitudinis perueniemus .*

Opera, & clara Aug. mens de virtute efficaci gratię qua.

150. Nec vnquam eſſet dicendi finis, ſi omnia Auguſtini referre vellem dicta, quibus gratiã *qua*, ſeu auxilium *quo* confitetur eſſe illam , *qua* Deus trahit liberum arbitrium , & facit bonum operari; omnia enim eius volumina , his plena ſunt dictis . At pro coronide huius capitis , & omnium Auguſtini dictorum , vnum eiuſdem addam , Auguſtini ingenio dignum in Hyponoſticon contra Pelagianos , quamuis aliqui dicant non eſſe Auguſtini ; tamen inter eius opera eſt : In lib. 3. poſt medium, ait , quòd *gratia circa liberum arbitrium ſe habet , ſicut ſeſſor ad iumentum* ; & ex Sacra Scriptura id probat, & aptè declarat , & exemplis confirmat ; quia ex pſalm.72. habetur : *Velut iumentum factus ſum apud te, & ſic liberum arbitrium comparatur iumento ; Gratia verò ſeſſori . Quia,* inquit, *ſicut iumentum animal viuaciſſimum , vt dometur ad opus homini neceſſarium , de armento vagum apprehenditur , & incipit per curam domantis*

Poſtrema Aug.conſideratio de gratię qua efficacia.

tis ſe ad eius perficere voluntatem; ita, & liberum arbitrium, quod vulneratum viuit in homine, gratia Dei appræhenditur de armento luxuriæ ſeculi, in quo ſub paſtore Diabolo vagabatur per incongruas voluntates: (paſtorem diabolum dixi ſecundum Zaccbariam 11.ò Paſtor;& idolum) appræhenditur ergo gratia, vt dixi ad domandum liberum arbitrium; vt & malæ conuerſationis depoſita feritate, humilietur;& vt ad obediendum in opus Domino neceſſarium corrigatur; & ita per eius ſemper curam incipiat in Dei perficere voluntate. Sic enim iumentum illud, dum in viam dirigitur, ſeſſoris manu regitur, vt iter rectum, ſiue leuiter, ſiue curſim ſecundum ſedentis in ſe voluntatem poſſit incedere, quoad vſque ad locum perueniat deſtinatum: ita liberum arbitrium, dum in via, ideſt in Chriſto, qui eſt via, veritas, & vita, cæperit eſſe; gratiæ regimine regitur, vt in ſeruitio Domini, ſiue patientia Charitatis, ſiue feruente ſpiritu poſſit ambulare quoadvſque ad promiſſum Regnum Cælorum perueniat; ideò in Pſal. 140. *dicitur, ſpiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: & vt illud, cum aliquoties ſub ſeſſore paſtum largioribus cibarijs incumbens fræno curſu extollitur, ſeſſoris flagello cæditur, vt ſecundum eius ambulet voluntatem: ſimiliter, & liberum arbitrium, dum homo gratiæ Dei immemor in proſperis efficitur, & tamquam de ſui poſſibilitate gloriatus extollitur; eius flagello corripitur, cum in varijs tribulationibus, & afflictionibus paululũ ſubiugatur; vt humiliatus homo in ſua humilitate ad gratiæ recurrat auxilium. Sicut homo ſedens in iumento, dum peregerit iter, quod inceſſit, dicit, feci hodie, vt puta, triginta milliaria, cùm, illo ſedente, iumentum cucurrerit triginta milliaria; ſed non ea cucurriſſet, niſi à ſeſſore, tàm directum in via, quàm gubernatum fuiſſet. Rectè ergo ſeſſor,*

Cooperatio gratiæ ad uoluntatem cũ ſeſſore adæquum.

Aptiſſima comparatio, in qua gratię virtus elucet.

ſor, quem gratia figurat, dicit, feci triginta milliaria: ipſe enim fecit, quod iumentum facere fecit; & tamen vtriſque labor itineris imputatur. Ita & gratia, & liberum arbitrium peragit ſine dubio iter fidei liberum, dum Dei Chriſtianus facit præcepta; ſed non vt ſupra dixi ſine gratia dirigente, vel gubernante: *Propter quod dicitur in* pſalm. 36. *Dirige in conſpectu tuo viam meam; & à Domino greſſus hominis diriguntur*, &c. Non poterat aliud exemplum meliùs exprimere concurſum gratiæ, & liberi arbitrij ad opus bonum, & dominium ſuaue gratiæ ſupra arbitrium facientis illud facere, quàm exemplum ſeſſoris ſupra equum, dominantis eum, & facientis illum ambulare.

Gratię excellentia, & vigor ſupra voluntatem.

Et gratia cum voluntate operatur.

151. Ideò cognoſcens Auguſtinus dominium gratiæ ſupra liberum arbitrium, & quòd facit, vt arbitrium faciat, orabat ſæpè Deum, ex lib. 10. Confeſſionum cap. 29. *Domine iube, quod vis, ſed da quod iubes*; quem orandi modum etiam Angelicus Doctor Sanctus Thomas ſecutus, eo frequenter vtebatur. Re ſiquidem vera niſi Deus per gratiam traheret alliciendo humanam libertatem ad ſpiritualia opera peragenda; hæc ab ignorantia boni, & qualitatum, ſeu conditionum, ac vtilitatum eius obfuſcata; & à concupiſcentijs carnalibus, ſeu terrenis oppreſſa, puto quòd numquam ad ſpiritualia, ac ſupernaturalia aſpiceret; immò quotidiè, quolibet nouo concupiſcentię ſtimulo, in deteriùs prolaberetur, nec bonum aliquod *ſicut oportet*, operaretur. Hanc ergo gratiam *qua* facientem operari, quam S. Auguſtinus declarauit, & docuit, confiteri debemus; & hanc à Deo humiliter poſcere ſatagamus.

CAPVT VIII.

Quinam ſecuti ſunt Auguſtini ſententiam de gratia qua, *ac auxilio* quo, *ſeu efficaci.*

152. ADu. non fore inutile quæſitum hoc ijs, qui veritatem in hac materia inquirunt, & S. Auguſtinum verè Doctorem Gratię ſequi volunt, quem vniuerſa ſequitur Eccleſia: licet aliqui profitentes, verbo tenus, eum ſequi, ſic tamen explicant, vt in ſententiam contrariam illum trahant. Propterea, quamuis, vt patuit, clariſſimè loquatur, vt eius doctrina ſana ſit, & ita per 12. ſæcula habita; vt tamen omnibus noſtris ſaltem tyronibus pateat, quòd & Sancti, & Doctores, & Romani Pontifices, & Concilia approbata, eam, vt ab Auguſtino traditam, approbarunt; & ſi in ea difficultatem aliquam inuenerunt, de ea non curarunt, ſed cum ipſo S. Doctore, immò cum Apoſtolo Paulo ad altitudinem ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, & incompræhenſibilitatem iudiciorum eius recurrerunt; ***nec plus ſapere, quam oportet ſapere*** voluerunt: Sic, & nos, ac Tyrones noſtri nobiſcum ſentire, tenere, ac dicere debent. **Authoris intentio in hoc quæſito.**

153. Adu. 2. quòd in hac materia de Gratia, in qua elucubranda tot luſtra conſumpſit S. Auguſt. hæc præcipuè docuit. Primò, contra Pelagium, & ſequaces, quòd ad facienda opera bona, vt oportet, & ad ſalutem neceſſaria, vel vtilia, non ſufficit homo cum ſuis viribus naturalibus, ſed indiget auxilio; de quo puncto loquemur poſtea. 2. quod docuit contra Semipelagianos eſt, quòd Gratia ſic neceſſaria non confertur **Pręcipua Auguſtini dogmata.**

à Deo ex meritis hominis, ſed gratis datur; de quo etiam puncto dicam poſtea. 3. quod docuit eſt, quod Gratia, quæ pro ſtatu naturæ lapſæ eſt neceſſaria homini ad bona opera facienda, non eſt ſicut illa, quæ data fuit Adamo in ſtatu innocentię dicta *ſine qua* ſubdita libero arbitrio illius, vt ea vteretur, ſi vellet, & quando vellet; ſed eſt potentior illa, quæ facit facere opera bona, non trahenda à libero, ſed trahens illud alliciendo, & dicitur gratia *qua*. Alioquin, inquit, non ſatis prouiſum eſſet naturæ lapſę, vt benè actu operaretur. Si enim Adam ſanctus, innocens, ſine paſſionibus, & tot diuinis muneribus vallatus, & gratia *ſine qua* vſus non eſt, quid faceret homo lapſus, debilis, tot defectibus ignorantiæ, & concupiſcentiarum circumdatus? Hanc ergo gratiam docuit Auguſtinus neceſſariam ad benè operandum actu.

Neceſſitas gratiæ.

Quod detur ſine meritis.

Et quod facit facere dicta qua.

154. Dico. Sententia Auguſtini de *Gratia qua*, meo videri, videtur approbata ſaltem implicitè à quibuſdam Romanis Pontificibus.

Gratia quam docuit Aug. approbata à Rom. Pontif.

Prob. & declaratur *ly implicitè*. Romani Pontifices, Innocentius, Zoſimus, Cęleſtinus, & alij, quos initio primi Opuſculi retulimus approbarunt doctrinam S. Auguſtini *de Gratia*; immò Hormiſda in *epiſt.* 70. in fine apertè, & claris verbis dicit, quòd *doctrina de Gratia, & libero arbitrio, quam ſequitur Romana Eccleſia eſt illa, quam tradit Sanctus Auguſtinus in ſuis libris maximè ad Hilarium, & Proſperum*. Sed Auguſtinus in omnibus ſuis libris, & maximè ad Hilarium, & Proſperum, doctrinam tradit de *Gratia qua*, eiuſque neceſſitate ad actu benè operandum, credendum, &c. eamque defendit ſcribens ad Hilarium, & Proſperum; qui ei ſcripſerant, quòd quidam, nem-

Cęleſt. Hormiſda.

nempè Maſſilienſes,de ea murmurabant, & impugnabant, tamquam nouam, doctrinam ſuam de prædeſtinatione ad gratiam, & gloriam ſine meritis, vt in primo Opuſculo vidimus: & mortuo Auguſtino, Cæleſtinus, vtibidem diximus, in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, non ſolùm commendat S. Auguſtini doctrinam; ſed miratur, quòd ipſi non compeſcant ora quorumdam contra S. Auguſtini doctrinam muſſitantium. Reliquos Pontifices omitto: & ſic arguo. Sancti Romani Pontifices, & collaudarunt, & acceptarunt pro tota Eccleſia Auguſtini doctrinam de Gratia explicitè; ſed inter præcipua principia Auguſtini de Gratia, hoc eſt vnum, ſcilicet, de ***Gratia qua***, ſeu de auxilio ***gratiæ quo***, gratia nempè, quę facit facere, & ſatis non eſt pro natura lapſa illa, quam habuit Adam innocens, ideſt, ***ſine qua***; quia cum hac tantùm natura lapſa, non operaretur, bona opera: ergo hanc gratiam ſub hoc nomine ***qua***, ſeu auxilio ***quo*** implicitè approbarunt Romani Pontifices. Quòd verò hanc docuerit Auguſtinus neceſſariam ad actu operandum, in præcedentibus capitibus patuit.

Etiam poſt mortem à Cęleſtino defenditur Auguſt.

Clara Concluſio de approbatione Rom. Pont.

155. Confirmatur ex ſequenti concluſione, quæ licet dicatur Concilij, eſt tamen Sedis Apoſtolicæ.

Approbat. à Concil. Arauſ.

Dico 2. Concilium Arauſicanum ſecundum contra Maſſilienſes celebratum ann. Domini 529. cum inſtructione Sedis Apoſtolicæ in materijs de Gratia, & libero arbitrio hanc ſententiam Sancti Auguſtini de Gratia ***qua***, ſeu auxilio ***quo*** liberum arbitrium trahente, & faciente facere, ſecutum eſt, eamque ſententiam tenendam definiuit; quod Concilium à Bonifacio 4. ſucceſſore Felicis 4. fuit quoad omnia confirmatum.

Prob.

156. Prob. prima pars. In primo Capite habetur. *Cùm ad dedicationem Baſilicæ conueniſſemus, & de rebus,quæ ad Eccleſiaſticā regulam pertinent, & inter nos fuiſſet ſpiritualis oborta collatio; peruenit ad nos eſſe aliquos, qui de gratia,& libero arbitrio minus cautè, & non ſecundum fidei Catholicæ regulam ſentire velint. Vndè, & nobis ſecundum authoritatem, & admonitionem Sedis Apoſtolicæ iuſtum, & rationabile viſum eſt, vt pauca capitula ab Apoſtolica nobis Sede tranſmiſſa,quæ ab antiquis Patribus ex certis Scripturarum voluminibus in hac præcipuè cauſa collata ſunt, ad docendos eos,qui aliter,quàm oportet ſentiūt ab omnibus obſeruāda proferre, & manibus noſtris ſubſcribere deberemus. Quibus lectis, qui hucuſque non ſicut oportebat de Gratia, & libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei Catholicæ conueniunt, animum inclinare non differat.* Hæc ſunt proemialia Concilij illius Prouincialis verba: ex quibus apertè concluditur,quòd Concilium illud,nedū ex Sedis Apoſtol. auctoritate,ſedente *Felice* 4. ea decreta ediderit, quę ſubſequūtur,ſed quòd illa met decreta fuerint directa illis in Concilio congregatis Epiſcopis, vt ea ſubſcriberent, ac promulgarent, & obſeruari curarent. Puto fortaſsè,quòd hoc ab eis exigeret Pontifex, quia eorum aliqui aliter ſentiebant. At quomodocumque ſit: ea capitula, ſeu decreta, & canones erant Papę, vt ipſi fatentur. Videndum ergo, quid inter alia ad rem noſtram contineant decreta illa, ſeu canones illi: ideò

Ex inſtructione Ro. Pont. Concil. hoc ea capita decreuit.

Concilium illud fatetur illa decreta eſſe Papę.

156. Prob. ſecunda pars, quòd ſcilicet Concilium hoc ſecutum ſit ſententiam Auguſtini de *Gratia qua*, ſeu *auxilio quo*, (neceſſario ad actu bene operandum) ſibi ab Apoſtolica Sede inſinuatam. In can. enim 3. habetur. *Si quis ad*

inuo-

inuocationem humanam gratiæ Dei dicit conferri, non autem gratiam facere, vt innocetur à nobis, contradicit Iſaiæ Prophetæ cap. 63. vel Apoſtolo Rom. 10. idem dicenti. Inuentus ſum à non quærentibus me: palam apparui ijs, qui non interrogabant. In cap. 4. habetur. *Si quis, vt à peccato purgemur voluntatem noſtram, Deum expectare contendit; non autem, vt etiam purgari velimus, per Spiritus Sancti infuſionem, & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui* Sancto *per Salomonem Prou. 10.* (iuxta 70.) *dicenti; Præparatur voluntas à Domino, & Apoſtolo Philipp. 2. ſalubriter prædicanti. Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* In cap. 6. apertiùs rem tangit oſtendens non voluntati gratiam, ſed voluntatem gratiæ obedire, ſic. *Si quis ſine gratia Dei volentibus, credentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri; non autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus per infuſionem, & inſpirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur; & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit* (potiùs ſubigit) *gratiæ adiutorium, nec vt obediens, & humillimus ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti; Quid habes, quod non accepiſti, & Gratia Dei ſum id, quod ſum.* In cap. 9. habetur. *Diuini eſt muneris, cum & rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate, & iniuſtitia retinemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* In cap. 18. *Debetur merces bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia, quę non debetur, præcedit, vt fiant.* In cap. 23. habetur. *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo diſplicet. Quando*

Referũtur Conc. illius Canones.

Canon ſextus, & clarior.

Item cap. 9

Item c. 23.

do autem ita faciunt, quod volunt, vt diuinæ ſeruiant voluntati, quamuis volentes agant, quod agunt; illorum tamen voluntas eſt illius, à quo præparatur, & obitur, quod volunt: alia plura capita neceſſitatem gratię concernentia in ſuis locis adducenda ex præſcriptione Sanctæ Sedis ſunt in eo Concilio ſtatuta; omnia autem ſunt 25. quę vt in S. Auguſtini operibus verſato, patere potuit, omnia ex illis excerpta ſunt: ea ſubſcripſere vndecim Epiſcopi, quatuor Præfecti Prætorij Galliarum, & ſex Conſules. Eam ergo Auguſtini ſententiam de gratia *qua*, ſeu auxilio *quo*, neceſſario ad actu faciendum opus bonum, & trahente, & alliciente voluntatem, & faciente, vt faciat opus bonum, ipſum Prouinciale Concilium Arauſicanum, Papa præſcribente, ſecutum eſt. Ipſum autem Concilium nullam aliam affert cauſam neceſſitatis huius gratiæ facientis facere, vt homo credat, diligat Deum, & alia bona opera faciat, *vt oportet*, niſi quia per Adæ peccatum humanum liberum arbitrium fuit debilitatum, & attenuatum, ideòque potentiori indigebat gratia, ſeu auxilio, quàm indiguerit liberum arbitrium Adæ forte, ac validum tantis donis, habituali, & originali præſertim gratijs præditum, & à nullo paſſionum, ſiue corporalium, ſiue ſpiritualium ſtimulo vexatum.

Omnia hęc capita ex S. Auguſt. excerpta ſunt.

Quinam ſubſcripſerunt ea capitula Concilij.

157. S. Auguſtinum ſecuti ſunt omnes Patres Sancti, atque Scholaſtici, quos initio primi Opuſculi retulimus; omnium autem primi, Hilarius Arelat. Proſper, Fulgentius, & poſt plura ſæcula cęteri ibidem relati. Tandem Scholaſtici, Magiſter ſententiarum, Alexander Alenſis, S. Thomas, S. Bonau. Scotus, cæterique germani eorum diſcipuli vſque nunc. Scholæ famoſæ, Pariſienſis,

Cæteri, qui S. Auguſt. ſecuti ſunt.

ſis, Louanienſis, & aliæ.

An autem iſta ab Auguſtino prædicata gratia *qua*, ſeu auxilium *quo*, ſit illa,ſeu illud, quod, & quę pro faciẽdo opere bono,vt oportet,fuerit, & ſit neceſſaria, ſeu neceſſarium,aliàs nullatenus fieret, dicam infra.

CAPVT IX.

An Gratia actualis ſit ſemper neceſſaria ad benè operandum.

158. ADu. 1. quòd homo in triplici ſtatu conſiderari poteſt. Primò in ſtatu infidelitatis. 2. in ſtatu fidelitatis, & gratiæ habitualis, ideſt ſine peccato. 3. in ſtatu fidelitatis tantùm, ſed in peccato. Ideò quæri poteſt, an homini in omni hoc triplici ſtatu ſit neceſſaria gratia actualis, ſeu ſupernaturale Dei auxilium ad benè operandum. In triplici ſtatu conſideratur homo.

159. Adu. 2. quòd opera bona, quæ poteſt homo exercere,duplicis generis ſunt; quædam ſunt merè naturalia, ideſt à ſolo lumine naturæ dictata, & facta abſque vllo fine ſupernaturaliter, ſeu per fidem cognito, quæ ſcilicet faciunt infideles, quibus finis vltimus reuelatus, ac per fidem notus non eſt, vt v. g. ſuccurrere alicui in neceſſitate exiſtenti; eſſe gratum benefacienti; iuſtitiam exercere vim patienti, & alia ſimilia, quæ lex naturæ cuilibet homini inſita dictat;hanc enim quilibet homo in ſe experitur,*quia ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus Domini*, ait Dau.*pſal*.4. & ideò Ethnici etiam principes omnis nationis, vel ex ſe immediatè, vel ex conſilio iuriſprudentum multas bonas, rectas,ac iuſtas leges condide- Genera operum, quæ poteſt homo exercere.

diderunt, quibus ignota erat vera fides, ac ſupernaturalis finis, ad quem legum earum obſeruantia dirigere potuerit. Quædam verò ſunt opera ſupernaturalia, quę nota ſunt per fidem; & propter finem vltimum per fidem notum fiunt, quæque ad finem illum conſequendum, & perpetuò poſſidendum fiunt; & hęc ſunt, quæ facienda ſunt, *ſicut oportet*; dicemus autem infra quid ſignificet hoc, *ſicut oportet*; & pro his agendis dicemus gratiam eſſe neceſſariam.

Senſus quæſiti.

160. Adu.3. quòd hic quærimus tantùm neceſſitatem gratiæ ad benè operandum, ideſt opera ad ſalutem, ſeu ęternam vitam conferentia: & abſtinemus à prolixa, & poſt S. Auguſtinum non ampliùs neceſſaria hiſtoria Pelagij negantis gratiæ internæ neceſſitatem ad opera ſalutis; ſed eam ſupponimus: & de gratiæ neceſſitate cum Sacra Scriptura, cum Sancta Sede, cum Concilijs, & cum Sanctis Patribus loquemur. Poſtea erit ſermo de qualitate, ſeu ſpeciebus operum, ad quæ eſt neceſſaria; & de qualitate etiam, ſeu ſpecie gratiæ ad ea facienda neceſſaria.

Ad bona opera gratia eſt neceſſaria.

161. Dico ergo. Ad opera bona ad ſalutem conferentia, non ſufficit ſola voluntas humana cum ſuis naturalibus viribus, ſed eſt ei neceſſaria actualis Dei gratia cum illa ea opera faciens: Eſt de fide.

Ex S. Scrip.

162. Prob. 1. ex Sacra Scriptura. *Ioann.* 15. Saluator ait, *ſine me nihil poteſtis facere*; S. Auguſtin. *tract.* 81. in Ioann. vt ſępè dixi inquit, *nec multum, nec parum, ſed nihil*. Concil. Arauſ. 2. ex præſcriptione Sedis Apoſtolicæ, vt initio ſe declarat in *cap.* 7. hunc Chriſti ſermonem ſic intelligendum decernit. *Qui dixerit nos poſſe bonum aliquod, quod ad ſalutem pertineat vitæ æternæ, per natu-*

naturæ vigorem cogitare, aut eligere, aut Euangelij prædicationi credere abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiendo, & credendo veritati; hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Euangelio dicentis, ſine me nihil poteſtis facere: &.poſtea in cap.9. iterum declarat illud dictum,& modum, quo per Chriſtum, & cum Chriſto opera bona fiunt, inquiens. *Diuini eſt muneris cum & rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate, & iniuſtitia detinemus: quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Ex Concil. Arauſ.

163. Prob. 2. ex Cor. 3. 5. *Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum; non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*: Gloſ. ord. ait: *Commendat gratiam, quæ non datur ſecundum merita: ſed efficit omnia bona merita*: & omnes Sacræ Scripturæ interpretes; omnes Patres, ac Doctores, & omnium maximè S. Auguſtinus infra referẽdus, & Concilium Arauſ.2. cap.7. hunc locum de neceſſitate gratiæ ad benè operandum interpretantur. Ex Apoſt.

164. Prob. 3. ex Romanorum Pontificum literis, ac decretis, quibus ſtatuunt neceſſitatem gratiæ, ſeu diuini adiutorij ad opera bona ad ſalutem conducentia. Sic decernit Innocentius 1. in epiſtolis 24. 25. & 26. ita Cęleſtinus 1. in epiſtol. 1. cap. 5. 6. & 8. Ita Gelaſius in epiſtol. 1. cap.6. Ex Rom. Pont.

165. Prob. ex Concilio Africano cap. 80. (hoc autem Concilium, vt notorium eſt, ita dicitur, quia eſt collectio omnium Conciliorum Prouincialium, quæ per quinquennium ſub Cæleſtino, ac Bonifacio in diuerſis Africæ Prouincijs celebrata ſunt:) in præfato autem cap. 80. ſic ſtatuitur. Concil. Afric. quale ſit.

tur. *Item placuit, vt quicumq; dixerit, ideò nobis gratiam iuſtificationis dari, vt quod facere per liberũ iubemur arbitrium facilius poſſimus implere per gratiã, tamquam etiamſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine implere diuina mandata; anath. ſit. De fructibus enim mandatorum loquebatur Dominus, vbi non ait ſine me difficiliùs poteſtis facere: ſed ait, ſine me nihil poteſtis facere.*

Id definit.

166. Idem docuit Concilium Dioſpolitanum cap. 7. idem pariter Concilium Milenitanum cap. 4.

Itẽ Conci. Dioſpolit. & Mileuit.

167. At Concilium Arauſicanum ſecundum, vt in præced. capite dictum eſt, pluribus capitibus neceſſitatem, & modum operandi gratiæ cum libero arbitrio ſtatuit, ac decernit ex præſcriptione *Felicis* 4. vt initio teſtatur. At quoniam contra Fauſtum, & Maſſilienſes, qui neceſſitatem gratiæ contra Pelagium admittebant (excepto initio fidei, vt poſtea dicam) ſupponentes Patres illi gratiæ neceſſitatem, de modo tantùm, quo cum libero arbitrio concurrit loquuntur. Ideò in *can.3.* ſtatuit; gratiam facere, vt inuocetur à nobis Spiritus Sanctus: in *c.4.* ſtatuit gratiam quoque facere, vt nos velimus à peccato purgari: in *cap.* 5. ſtatuit, quòd etiam ad initium fidei eſt neceſſaria gratia: *in cap.6.* ſtatuit gratiam facere; vt velimus credere, credamus, & alia bona opera, vt oportet, faciamus: in *cap.* 7. ſtatuit, ſine gratia nullum opus pertinens ad ſalutem fieri poſſe: & ſic proſequitur vſque ad caput vltimum, in quo ſtatuit, quòd etiam Patres tàm legis naturę, quàm ſcriptæ incipiendo ab Abel, & proſequendo per omnes Patriarcas, omneſque alios, quos enumerat Apoſtolus *Hebr.* 11. omnemque multitudinem, quæ in ijs legibus in Deum

Concil. Arauſ.

Omnia Concil. decreta pro neceſſitate gratię.

Deum credidit, eumque dilexit, non potuiſſe, nec credere, nec diligere, nec alia bona opera, *vt oportet*, facere ſine auxilio gratiæ.

168. Tandem, vt alia omittam Concilia Prouincialia, Valentinum Secundum, Santonenſe, Moguntinum quartum, & alia ſimilia, quæ de neceſſitate gratiæ ſua ediderunt decreta, Concilium generale Tridentinum hanc neceſſitatem tàm in ordine ad iuſtificationem, quàm in ordine ad alia opera ad ſalutem pertinentia definiuit. Siquidem in ſeſſ. 6. cap. 5. ſtatuit *exordium iuſtificationis à gratia præueniente ſumendum eſſe*: & quòd tali gratiæ liberè aſſentiendo ad eam homo diſponitur: & quòd illuminationem, & inſpirationem illam poteſt homo abijcere, ſi velit. *In cap.* 6. docet, quòd homines diſponuntur ad iuſtificationem, *dum excitati diuina gratia, & adiuti*, liberè incipiunt credere, quæ reuelata, & promiſſa ſunt, & Deum tamquam omnis miſericordię fontem diligere incipiunt, &c. *In cap.* 10. agens de iuſtificationis incremento, docet, per bona opera cum gratiæ adiutorio facta augeri; & ideò S. Mater Eccleſiā petit à Deo, *da nobis Domine fidei, ſpei, & charitatis augumentum*: addenda ſunt alia eiuſdem collectæ verba, *& vt mereamur aſſequi, quod promittis, fac nos amare, quod præcipis*, quę neceſſitatem gratiæ indicant. *In cap.* 11. quod eſt de obſeruatione mandatorum Dei ab ipſiſmet iuſtificatis, ſtatuit Deum non præcipere impoſſibilia. *Nam impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet, & facere, quod poſſis, & petere, quod non poſſis, & adiuuat, vt poſſis*: & infra docet, quòd Dei mandata cum diuino auxilio obſeruari poſſunt. In *can.* poſtea *primo* anathema dicit ei, *qui dixerit hominem ſuis naturalibus viribus ſine diuina*

Alia Conc. decreuerũt neceſſitatẽ gratiæ ad benè operandum.

Tandem etiam Concil. Trid.

Docet Concil. ad omnia bona opera neceſſitatem gratiæ.

gratia per Chriſtum iuſtificari poſſe. In *can.* 2. dicit anathema ei, *qui dixerit diuinam gratiam per Chriſtũ non eſſe neceſſariam, & dari, vt homo faciliùs iuſtè viuere, ac vitam æternam promereri poſſit, quaſi per liberum arbitrium ſine gratia vtrũque, ægrè tamen, & difficulter poſſit*: in 3. dicit anath. ei, *qui dixerit, quòd ſine Spiritus Sancti inſpiratione, atque adiutorio homo poſſit credere, diligere, ſperare, aut pænitere, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur*: in *can.* 4. dicit anath. ei, *qui dixerit, quòd gratiæ excitanti, vt quis ad iuſtificationem diſponatur, non poſſit diſſentire, ſi velit*: ergo de fide eſt Concluſio.

Per multas rationes id definit.

169. Quamuis autem, quæ hucuſque dicta ſunt ad gratiæ neceſſitatem pro benè operando adſtruendam, & de fide tenendam, ſatis ſuperque ſint; quia tamen pro ea vnus pro omnibus ſingulariter, ſtrenuèque laborauit, & contra aduerſarios gratiæ, ac neceſſitatis eius pugnauit S. Auguſtinus; libet hìc referre aliquos peculiares libros, in quibus de hac materia peculiariter tractauit, licet in omnibus ſuis libris eam attigerit. Loca autem eorum librorum adducam in ſequentibus capitibus, cùm de operibus, ad quæ neceſſaria eſt gratia agam; & de effectibus illius, de ſubiectis capacibus, de concordia gratiæ cum libero arbitrio, & alijs eiuſmodi punctis loquar. Libri ergo, in quibus ex profeſſo probat neceſſitatem gratiæ ad benè operandum, & modum operãdi gratię, & eius effectus tàm in infidelibus, quàm in fidelibus in ordine ad iuſtificationẽ; & in iuſtis in ordine ad opera iuſtitię, reſpectiuè, ſunt ſequẽtes. *Liber de Gratia Chriſti*, conſtans ex capitulis 50. quem ſcripſit contra Pelagium, & Celeſtium inimicos gratiæ. *Liber de Perfectione iuſtitiæ homi-*

Libri in quibus peculiariter S. Auguſt. de gratia ex profeſſo tractauit.

minis, conſtans ex capitulis 21. quem ſcripſit contra Celeſtij ratiocinia contra neceſſitatem gratiæ. *Liber de Gratia, & libero arbitrio*, conſtans ex capitulis 24. quem ſcripſit ad Valentinum, & Monacos Adrumêtinos, quia vt ipſemet Sanctus dicit in *lib.2. Retract. cap. 66.* Monaci illi, ſicut ad ipſum ſcripſerant, timebant, quòd gratia illa *qua*, ſeu efficax, faciens facere, læderet liberum arbitrium; ideò in eo oſtendit non ſic eſſe, vt poſtea videbimus. *Liber de Correptione, & Gratia*, conſtans ex capitulis 16. quem, vt ipſe dicit in *lib.2. Retract. cap.67.* ſcripſit ad eoſdem Monacos Adrumêtinos, eo quia dicebant, quòd ſi gratia talis naturæ eſſet, non eſſent corripiendi, qui Dei pręcepta non obſeruant, ſed ſolùm pro illis orandum eſſet, vt Deus gratiam illis tribuat *qua* faciat eos illa obſeruare; demonſtrans eſſe corripiendos, & quare. *Liber 1. de Prædeſtinatione Sanctorum*, conſtans ex capitulis 21. directus ad Proſperum, & Hilarium, in quo agit de Sanctorum electione æterna ad gloriam, & gratiam, ſine meritorum præuiſione; qui liber in Maſſilienſibus fuit cauſa, cur obloquerentur de S. Auguſtino, quòd noua, & inaudita doceret; qua de re ſcripſit ad eoſdem Hilarium, & Proſperum librum ſecundum, qui inſcribitur *De bono, ſeu dono perſeuerantiæ*, conſtantem ex capitulis 23. in quo de materia gratię, & dono perſeuerandi in ea ad ſalutem neceſſarijs tractat. *Liber de Natura, & Gratia* directus ad Timaſium, & Iacobum continens capita 70. *Libri ſex prolixi* contra Iulianum Pelagianum continentes capita 55. & alij plures tractatus.

Licet in omnibus ferè Operibus de illa egerit.

Rationes, & motiua ſcribendi eos libros.

170. Item plures epiſtolæ ad diuerſos ſcriptę ſuper materia gratię; nempè vna ad *Valentinum*, eſtque

eſtque 46. quam præponit libro de *Gratia, & libero arbitrio*: altera ad eumdem, eſtque 47. quam præponit *Libro de Corr. & Gratia*: epiſt. 105. ad Sixtum *Præsbiterum*, qui fuit poſtea Rom. Pontifex, eaque prolixa, in qua diffusè de Gratia, eiuſque neceſſitate agit: epiſt. 107. quę eſt ad Vitalem Cartaginenſem, eaque etiam prolixa. Vir iſte docebat, orandum non eſſe pro incredulis; ſed ijs ſolùm legis doctrinam proponendam. Auguſtinus eum corripit, docens propoſitionem legis non ſufficere ad eorum conuerſionem, ſed neceſſariam etiam eſſe Dei gratiam, plures in ea aſſignans regulas huius materiæ.

Epiſt. plures de eadem materia.

Motiua ſcribendi epiſtolas.

171. Pręter hos libros, in quibus ex profeſſo agit de neceſſitate Gratiæ ad operandum ſanctè, ſeu *ſicut oportet*; in alijs ferè omnibus ſuis operibus ſparſim de ea loquitur, aliquando de neceſſitate ad omnia opera bona conducentia ad ſalutem in genere, aliquando de neceſſitate eius ad ſpecifica quædam: aliquando de modo operandi gratię cum libero arbitrio; aliquando, & ferè ſemper, de collatione eius ſine meritis, & de cęteris eiuſmodi gratiam conſequentibus; pro quibus in ſuis locis propria Auguſtini loca adducemus,

Alibi ſępè de illa agit.

172. Sanctum Auguſtinum ante definitionem Conciliorum ſecuti ſunt, in primis, eius coætanei Sancti Proſper, Hilarius, & Fulgentius, poſtea cęteri, quos retuli initio primi Opuſculi; poſtea omnium Scholaſticorum turba, totaque tandem Eccleſia. Quę de neceſſitate diuinæ gratiæ dixiſſe ſufficiat. Sancta enim Mater Eccleſia hanc gratię neceſſitatem pro omni bono opere efficiẽdo Deum pro ſuæ diuinę gratiæ adiutorio in omni collecta Officij diuini, ac Miſſę exorat, præ-

ſer-

ſertim autem *in Dominica octaua poſt Penthecoſtem*, clamans, *Largire nobis quęſumus Domine ſemper ſpiritum cogitandi, quæ recta ſunt propitius, & agendi: vt qui ſine te eſſe non poſſumus, ſecundum te viuere valeamus*. Per Chriſtum, &c.

Eccleſia ſemper orat Deum, vt nobis gratiam benè operandi largiatur.

CAPVT X.

Pro quibus operibus, & quibus conditionibus præditis ſit neceſſaria gratia.

173. ADu. 1. & recolo, quòd hîc ſemper loquimur de gratia actuali, ſeu auxilio diuino requiſito ad facienda opera bona. Quęrimus modò, quæ ſunt iſta opera bona, pro quibus faciendis eſt neceſſaria gratia, ſeu auxilium diuinum. 2. quales conditiones requirantur in ijs operibus bonis, vt Deus ad ea concurrat cum ſua gratia.

Senſus quęſiti.

174. Adu. 2. quòd opera bona, ſeu iuſtitię, quæ idem ſunt ex Sacro Textu, generaliter ſumpta, ſunt omnia opera legis diuinę, ſiue naturalis, & in corde ſcriptę, ſiue diuinæ poſitiuæ, ſiue eccleſiaſticę; ſiue opera conſiliorum, ſiue opera ſupererogationis. In ſpecie autem opera bona ſunt omnia virtutum, ſiue Cardinalium, ſiue Theologicarum, & omnium ſpecierum poteſtatiuarum ſub illis contentarum: de quibus ego egi in tomis duobus de virtutibus Cardinalibus, & Theologalibus: omnia ergo pręfatarum virtutum, legum, & conſiliorum opera ex genere ſuo, ſeu ex obiecto ſunt bona.

Quæ ſint opera bona.

175. Adu. 3. quòd vt opera iſta legum, ac virtutum ſint adæquatè bona, & ad ſalutē conferentia, debent eſſe facta *ſicut oportet*, & ad ea influit

Quid ſignificet, ſicut oportet.

Paulus primò vſus eſt ijs verbis.

fluit gratia diuina; quę doctrina fundamentum habet in cap. octauo verſu 16. epiſtolæ *ad Rom.* & hac phraſi vſus eſt poſtea S.Auguſtinus, Concil. Arauſ. 2. & tandem Concil.Trid. *ſeſſ.6.can.3.* vt de omnibus patebit. Paulus enim loco citato dicit. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtræ operationis. Nam quid oremus ſicut oportet, neſcimus; ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem ſcrutatur corda ſcit, quod deſideret ſpiritus; quia ſecundum Deum poſtulat pro ſanctis*: &c. Interl. *poſtulat*, ait, *facit poſtulare, & impetrare*. Cùm autem Concilia, vt dixi, & probabo, vtantur hac phraſi, ſtatuendo neceſſariam eſſe gratiam ad facienda opera bona, ſeu virtutum, ac legum, *ſicut oportet*, videndum eſt, quid importet, *ſicut oportet*.

Diuerſimodè locus Pauli explicatur; ſed in ſubſtantia eodem modo.

176. Adu.igitur 4. quòd interpretes loci præfati Apoſtoli diuerſis loquendi formulis locum illum explicant; ſed in ſubſtantia idem dicunt. Nam Interl. *vt oportet* dicit, vt *congruit*. Gloſa Lyr. dicit, *vt ad ſalutem expediens eſt*. S.Auguſt. in lib. de videndo Deo ad Probam cap. 14. multis, & dignis ſententijs docet, quid ſit orare *ſicut oportet*, & ex hoc opere faciendo, vt oportet, concluditur, quæ ſint alia facta, vel facienda *ſicut oportet*. Tunc dicit orari Deum ſicut oportet, quando oratur, vt faciat, quæ ſuæ placent voluntati. Sæpè enim, inquit, aliquis in tribulationibus carnis, aut ſpiritus poſitus, orat Deum ab eis liberari: quia tamen, inquit Auguſtinus, ſępè Deus ad probationem, & meritum alicuius eas immittit, qui petit ab eis liberari, non orat ſicut oportet; ideò ipſemet Paulus 2. Corint. 12. vexatus à ſtimulo carnis dicit, *ter Dominum rogaui, vt auferretur à me*: & exauditus non fuit; ſed

dixit

dixit ei Dominus, *ſufficit tibi Paule gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur*. Oraſſet autem ſicut oportet, ſi petens liberari dixiſſet, Domine aufer à me, ſed fiat voluntas tua; vel ſi hoc cedit in gloriam tuam, ſicut, ait Auguſtinus, fecit Chriſtus *Matth.26. Pater tranſeat à me calix iſte; verumtamen non mea, ſed tua voluntas fiat: & exauditus eſt pro ſua reuerentia.* Orare ergo, *ſicut oportet*, eſt orare cum conformitate ad Dei voluntatem. Hinc concluditur, quòd facere alia opera, ſiue præcepti, ſiue conſilij, ſiue ſupererogationis in quacumque virtute, *ſicut oportet*, aliud non ſignificat niſi facere illa cum omnibus circumſtantijs honeſtis, & propter Deum, ſeu vt placeant Deo, præcipienti, aut conſulenti, fiatque eius voluntas, ſicut quotidie in oratione Dominica recitamus.

Orandum eſt, vt oportet.

Quid ſit hoc.

177. De his autem alijs operibus faciendis *ſicut oportet*, loquitur Auguſtinus in Enchir. cap. 121. inquiens: *omnis itaque præcepti finis eſt charitas, ideſt ad charitatem refertur omne præceptum. Quid verò ita fit, vel timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, vt non referatur ad illam charitatem, quã diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris, nondum fit, quemadmodum fieri oportet, quamuis fieri videatur. Quæcumque ergo mandat Deus, ex quibus vnum eſt, non mæchaberis; & quæcumque non iubentur, ſed ſpirituali conſilio monentur, ex quibus vnum eſt, bonum eſt homini mulierem non tangere, tunc rectè fiunt, cùm referuntur ad diligendum Deum. & proximum propter Deum*: ſic Auguſtinus.

178. Adu. tandem, quòd vt ſupra dixi, & iterum infra dicam, bona opera, *ſicut oportet*, ad quæ peragenda eſt neceſſaria gratia, reperiri poſſunt in homine in triplici ſtatu conſtituto. Primò in

Tres ſtatus hominum

in homine infideli illuminato, & excitato, vt ad fidem veniat, & per baptiſmum iuſtificetur, & in Hęretico illuminato, & excitato, vt ad Catholicam fidem conuertatur, & per pænitentiam iuſtificetur. 2. in homine iam iuſtificato, ſed lapſo per peccatum, & illuminato, & excitato, vt ad Deum redeat per Sacramentum pęnitentiæ. 3 in homine iuſtificato, ac permanente in iuſtitia, ſed ſe exercente in obſeruantia præceptorum, vel etiam conſiliorum, vel in ſupererogatorijs: de his omnibus videndum eſt, an ad hæc opera exercenda *ſicut oportet*, ſit eis ſemper neceſſaria gratia.

In infideli adulto eſt neceſſaria gratia ad opera diſponētia ad iuſtificationem; ſed ſicut oportet.

179. Dico 1. In homine adulto infideli, vt conuertatur, & ſe diſponat ad iuſtificationem, eſt neceſſaria gratia præueniens, & adiuuans ad facienda *ſicut oportet*, illa opera, quæ ad iuſtificationem diſponunt, vt ſunt credere, diligere, ſperare, ac pęnitere: eſt de fide.

Ex Trid. expreſsè id definiente.

180. Prob. ex Concilio Tridentino expreſſis verbis totum hoc definiente. Nam *in ſeſſ.6. cap.* 5. ſic ſtatuitur. *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur*, &c. In cap.6. habetur. *Diſponuntur ad ipſam iuſtificationem, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum credentes vera eſſe, quæ diuinitus reuelata, & promiſſa ſunt, atque illud in primis à Deo iuſtificari impium per gratiam eius*, &c. *illumque tamquam omnis miſericordiæ fontem diligere incipiunt; & propterea mouentur aduerſus peccata; hoc eſt, per odium aliquod, & deteſtationem*, &c. Et poſtea in *Can.3.* ſic definit. *Si quis dixerit ſine pręueniente Spiritus Sancti*

Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pęnitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.

181. Aliæ probationes, quæ de omni actu ad ſalutem neceſſario concludunt, infra adducentur; & ſunt ad idem.

182. Dico 2. In homine adulto baptizato lapſo in peccatum, ſiue hęreſis, ſiue quodcumque aliud, vt reſurgat, & ſe diſponat ad iuſtificationem, eſt neceſſaria gratia pręueniens, & adiuuans: eſt de fide. In Infideli peccatore, vt reſurgat eſt neceſſaria gratia.

183. Prob. 1. argumento illo vniuerſali, quòd ad omnem actum conducentem ad ſalutem, eſt neceſſaria gratia, vt infra patebit; hæc autem diſpoſitio conducens ad iuſtificationem, conducit ad ſalutem, quæ ſine illa haberi nequit: ergo.

184. Prob. 2. ſpeciali argumento de ſe diſponente ad Sacramentum pęnitentiæ, ex nuper citato *canone 3. ſeſſionis ſextæ* Concilij Tridentini; is enim de omni iuſtificatione loquitur, & de omni ſe ad eam diſponente: in quo gratia eſt neceſſaria; & anathema dicitur aſſerenti oppoſitum. Ex pręced. Concluſ. ratio.

185. Confirmatur. Lapſis poſt baptiſmum eſt neceſſarium Sacramentum pænitentię, vt reſurgant à peccatis, iuſtificentur, & Deo reconcilientur ex Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 1. & 2.* & Pęnitentię Sacramentum dicitur laborioſus quidam baptiſmus, & ex *can. 2.* dicitur *ſecunda tabula poſt naufragium*, ideſt peccatum; ideòque diſpoſitiones multò plures ad hoc Sacramentum, & ad iuſtificationem in eo recipiendam requiruntur; nam requiritur contritio, ſiue perfecta, ſiue attritio; Sacram. pęnit. difficile, & naturæ viribus impoſſibile.

tritio; confeſſio, & ſatisfactio, pręter actum aliquem diligendi Deum, credendi, ac ſperandi in eum: quæ quidem omnia difficilia ſunt, & viribus naturæ improportionata; ideòque ad actus iſtos eliciendos gratia Dei præueniens, ac ſubſequens, ſeu adiuuans neceſſaria eſt. Immò, quod valdè notandum eſt, attritionem illam, quę eſt dolor peccati ob turpitudinem eius, vel ob metum gehennæ in præfata *ſeſſ.14.cap.4.* Concilium dicit, *eſſe Dei donum, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm mouentis, quo pænitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat*: ergo ad hos omnes actus peragendos, *ſicut oportet*, vt per Sacramentum pænitentiæ aliquis iuſtificetur, eſt neceſſaria gratia.

Iuſto ad obſeruanda pręcepta, vt oportet, eſt neceſſaria gratia.

186. Dico 3. Homini Chriſtiano iuſto ad obſeruanda Dei mandata, *ſicut oportet*, & vt conducunt ad ſalutem, ac augumentum iuſtificationis, eſt neceſſaria gratia pro quolibet actu obſeruantiæ: eſt de fide, ſed declaratione indiget.

Omnis homo licet perfectus tenetur ad obſeruanda Dei præcepta.

187. Declaratur ergo, & ſupponitur primò, quòd omnis homo, quantumuis ſanctus, quamdiù eſt in via tenetur ad obſeruandum diuina præcepta; & prob. ex Concilio Trid. *ſeſſ.6. cap.* 11. dicente. *Quo fit, vt iuſti ipſi eò magis ſe obligatos ad ambulandum in via iuſtitiæ ſentire debent, quò liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, ſobriè, iuſtè, & piè viuentes proficere poſſunt per Chriſtum Ieſú*: & in fine adducit authoritatem Sancti Petri in epiſt. 2. cap.1. *Satagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis*: & in cap.11. habetur. *Nemo autem quantumuis iuſtificatus, liberum ſe eſſe ab obſeruatione mandatorum putare debet: Nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathema prohibita voce vti; Dei præcepta homi-*

ni

ni iuſtificato eſſe impoſſibilia,&c.ſed in *can.*20.definit hoc de fide.*Si quis hominem iuſtificatū,et quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obſeruantiam mandatorum Dei, & Eccleſiæ; ſed tantùm ad credendum, quaſi verò Euangelium ſit nuda, & abſoluta promiſſio vitæ æternæ ſine conditione obſeruationis mandatorum,anath. ſit.*

Concil. Trid.

188. Declaratur ſecunda particula,*ſicut oportet*; ſi enim quis mandata Dei obſeruat ex fine vanæ gloriæ, vel alterius terreni, & mundani cōmodi, vt habeatur pro ſancto, ſeu iuſto, vel alio ſimili motiuo, non obſeruat, *vt oportet*: tunc autem obſeruare dicitur, *ſicut oportet*, quando propter Deum, vel actualiter, ac explicitè cogitatum; aut ſaltem virtualiter, vel implicitè cogitatum, vel propter vitam æternam à Deo promiſſam mandata ſeruantibus, ea ſeruat; nam etiam propter eam poteſt homo operari, vt definit Concil. Trid. *ſeſſ. 6. can.* 31. Chriſtus enim iis eam promiſit Matth. 19. *ſi vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*. His ergo explicatis

Quid ſignificet, ſicut oportet.

189. Prob. Concluſio de neceſſitate gratiæ pro obſeruandis diuinis mandatis, ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 10. vbi de acceptæ iuſtificationis incremento dicitur. *Sic ergo iuſtificati, & amici Dei, ac domeſtici facti euntes de virtute in virtutem renouantur, vt Apoſtolus dicit de die in diem, hoc eſt mortificando membra carnis ſuæ, exhibendo arma iuſtitię in ſanctificationem per obſeruationem mandatorum Dei,et Eccleſiæ in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt, atque magis iuſtificantur, &c. ideò Sancta Eccleſia orat, Domine da nobis fidei, ſpei, & charitatis augmentum*: & ſic in illa proſequitur collecta, *& vt mereamur aſſequi quod promittis, fac*

Neceſſitas gratiæ pro obſeruandis Dei mādatis.

Ex Concil. Trid.

nos amare, quod præcipis: igitur pro obſeruantia mandatorum ad incrementum iuſtificationis, iuſti indigent diuina gratia: quod confirmatur ex capite ſequēti eiuſdem ſeſſionis in quo definiens, vt ſupra vidimus, iuſtos non eſſe liberos ab obſeruantia mandatorum Dei; nec aſſerendum, quòd iuſtis impoſſibilia ſunt, ſubiungit, quod ad noſtram rem facit, *Qui enim ſunt filij Dei, Chriſtum diligunt, qui autem diligunt eum, vt ipſemet teſtatur, ſeruant ſermones eius, quod vtique cum diuino auxilio præſtare poſſunt*. Et infra. *Qui liberati à peccato, & ſerui facti Deo, ſobriè, iuſtè, & piè viuentes proficere poſſunt per Chriſtum Ieſum, per quem acceſſum habuerunt in gratiam iſtam: Deus namque ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis deſeratur.*

Plura Concil. loca.

190. Confirmatur ex Chriſti oraculo Ioann. 14. *Sine me nihil poteſtis facere*. Tunc autem, cum Apoſtolis iuſtificatis, eumque ſequentibus, & ſermones illius ſeruantibus loquebatur.

191 Prob. 2. Si quid obſtaret, quin iuſti in obſeruandis diuinis præceptis non indigerent diuina gratia, ſeu auxilio actuali, eſſet, quia iuſti habent gratiam habitualem, ſeu charitatem, quæ influit in actus illos obſeruantiæ præceptorum Dei, & Eccleſiæ. Sed hoc non obſtat: primò, quia, vt patuit, Concilium loquitur de iuſtificatis; & tamen dicit, eos per diuinæ gratiæ auxilium, & per Ieſum Chriſtum ea opera bona facere. 2. quia nullus purus homo iuſtior Adamo formatus eſt, qui nedum gratia, & charitate habituali, ſed etiam iuſtitia originali præditus erat, ſine vlla prorſus paſſione concupiſcibilis, aut iraſcibilis, cum omni ſubiectione membrorum ad rationem, & rationis ad Deum; & tamen gratia ege-

Aliud arg. contra inſtantiam, quę fieri poteſt.

:gebat ad obſeruandum Dei præceptum non co-
nedendi de ligno ſcientiæ boni,& mali;& quam-
ıis gratiam *ſine qua*, ſeu auxilium *ſine quo*, etiam
ıabuerit, quia tamen gratiam *qua*, ſeu auxilium
quo, ideſt faciens facere non habuit, præceptum
ıon ſeruauit. 3. quia gratia,ſeu charitas habitua-
is, quæ eſt forma iuſtificans, concurrit quidem
cum voluntate ad actus bonos in ratione merito-
rij; at non ſufficit ad faciendum, vt voluntas fa-
ciat; quia ipſe habitus ſe habet modo quodam
mortuo; neque ipſe prǫuenit, illuminat,aut inſpi-
rat;alioquin id faceret in iuſto ſine intermiſſione,
quod tamen iuſtus non experitur: immò redde-
ret iuſtum perſeuerantem, & inpeccabilem; quia
continuò operaretur bonum: quę tamen non fa-
cit habitualis gratia. 3. ſi gratia habitualis ſuffi-
ceret iuſto ad operandum benè, & abſtinendum
à malo, iuſtus ſemper benè operaretur; immò ſe-
mel iuſtificatus haberet donum perſeuerantiæ;
quia habitus gratiæ ſemper eſſet efficax, & per-
manens in anima, ſeu voluntate; nec opus habe-
ret iuſtus orare Deum, *& ne nos inducas in tenta-
tionem, ſed libera nos à malo*, quia haberet habi-
tum efficaciter vtrumque effectum producentem:
cuius contrarium docet Apoſtolus 1.Corinth.10.
12. *Qui ſtat videat, ne cadat*: & de ſeipſo ait. *Ve-
reor, ne cùm alijs prædicauero ipſe reprobus efficiar*.
Idem docet Concilium Trid.*ſeſſ.6.cap.14.& 15.*
& ideò Chriſtus Dominus inſtituit Sacramentum
Pænitentię pro reparatione lapſorum poſt baptiſ-
malem iuſtificationem; & dicitur ſecunda tabula
poſt naufragium: & ex Cæleſtino 1.epiſt.1.cap.6.
*Gratia Dei, quæ datur in Baptiſmo, & hominem
renouat, non ſufficit ad ſuperandas tentationes, &
concupiſcentias, ſed requiritur quotidianum adiuto-
rium Dei.*

Habitualis gratia non ſufficit ad benè operandū.

Multa abſurda ſequeretur.

Ex Cęleſtino 1.

192. Prob. igitur vlteriùs ex pluribus Scripturę locis. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis; ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Item *quid habes, quod non accepiſti*: &c. Confirmatur ex Concil. Arauſ. 2. cap. 20. *Multa in homine bona ſunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non poteſt Deus, vt faciat homo.*

Ex S. Scriptura.

Concil. Arauſi. 2.

193. Tandem prob. rationibus ſequentis cõcluſionis, quę ad idem ſunt: Ideò

194. Dico 4. Ad faciendum, *ſicut oportet*, quęlibet bona opera cuiuſcumque virtutis, ſiue ſint opera conſilij, ſiue ſupererogationis, eſt neceſſaria diuina gratia.

Ad omnia opera bona facienda, vt oportet, eſt neceſſaria gratia.

195. Prob. ex Innocent. 1. epiſt. 25. *Ad ſanctè operandum etiam iuſtis eſt neceſſaria gratia. Sine gratia nullum opus pertinens ad ſalutem fieri poteſt*: ex Concil. Arauſ. 2. cap. 7. & cap. vlt. & ex Trid. cap. 10. *Sine gratia nec cognoſcere, nec appetere poteſt homo quæ ſunt Dei*: Ex Concil. Mogunt. 4. cap. 5. *ſine gratia, quam nobis meruit Chriſtus ſuperare non poſſumus tentationes*: ex Innoc. 1. epiſt. 24. 25. & 26. & ex Cęleſt. 1. epiſt. 1. & 2. *Gratia Dei iuuat, ne peccata committantur, & ad eorum remotionem*: ex Concil. Mileuit. cap. 3. ex Cęleſtino epiſt. 1. cap. 10. *A gratia Dei omnia opera bona habent originem*: ex eodem Cęleſt. epiſt. 1. cap. 18. *Gratia Dei eſt cauſa, cur homo credat, velit, petat, & cætera bona faciat*: Ex Concil. Arauſ. 2. cap. 6. *Gratia Dei eſt cauſa, cur homo voueat*: & iterum ex eodem Concil. Arauſ. 2. cap. 11.

Ex diuerſis Concilijs.

196. Ad has authoritates, quę ſufficerent ad intentum probandum, libet etiam ex Doctore Gratię Auguſtino aliquas adducere, cùm ferè omnes pręfatæ ab eo deſumptę ſint. Is igitur de neceſſi-

Multa Aug. loca pro neceſſitate gratię ad omnia ſpecifica opera.

neceſſitate gratię ad omnia opera bona, *ſicut oportet*, ideſt propter Deum ex regula fidei facienda, hęc prę ceteris ferè innumeris dicit, quę in ſequenti Capite referuntur.

CAPVT XI.

De quibuſdam ſpecialibus Gratiæ diuinæ effectibus iuxta S. Auguſtinum.

167. ADu. quòd licet in toto hoc Opuſculo, & præſertim in Capite pręcedenti oſtenſum ſit, quòd ad omnia opera bona conducentia ad ſalutem, ſiue in impio ad fidem, & iuſtificationem ſe diſponente, ſiue in peccatore ad Sacramentum Pęnitentiæ accedente, ſiue in iuſto in legum, vel conſiliorum obſeruantia ſe exercente, nihilominus, vt tyrones noſtri alios plures in ſpecie gratiæ effectus agnoſcant, Deumque earumdem gratiarum largitorem, qua decet pietate, venerentur, ac ab eodem in omnibus ſuis operibus eas humillimè implorent, operę pretium duxi, diuinæ gratiæ concurſum, eiuſque mirabiles effectus, duce Doctore Gratię S. Auguſtino, magna ex parte patefacere. Mens Authoris declaratur.

298. Dico igitur. Diuina gratia, ſeu veriùs Deus, per ſuam actualem gratiam in cordibus hominum diffuſam ad ſequentes effectus producendos concurrit. Effectus à gratia actuali prouenientes.

199. Gratia Dei præuenit omnia noſtra opera bona: S.Auguſt. *tract.*3. 81. 82. & 88. *in Euang. Ioann.* lib. de vera Innoc. c.27.

200. Gratia eſt neceſſaria pro iuſtificatione à peccato; & pro ſalute aſſequenda, *de Ciuit. lib.* 14.*cap.*2.

Gratia dat merita: *lib. de Patientia c.*20.

Prçuenit bona opera

201. Gratia Dei electi ſunt, quotquot de mundo electi ſunt: *lib.de Patientia c.*20.

Ad iuſtificationem concurrit.

202. Sine gratia Dei agere bonum non poſſumus, nec malum vitare: *lib.de Prædeſt. & Gratia cap.*11. 12. & 13. Licet aliqui putent librum eſſe Sancti Fulgentij Auguſtini Diſcipuli.

Dat merita

203. Gratia facit nos cuſtodire diuina præcepta: *De fide ad Petrum Diui. cap.*32. licet hic etiam liber putetur eſſe S. Fulgentij.

204. Gratia facit, vt peccatum alicui non dominetur: *lib.de Continentia c.*3.

Multi effectus.

205. Gratia Dei facit, ne peccata committantur: *lib.de Eccleſ.dogmatibus c.*28.

206. Gratia ad Deum nos venire facit: *lib.de Prædeſt.SS.cap.*8.

207. Gratia diuina datur, vt duritia cordis primitùs auferatur: *lib.*1.*de Prædeſt. SS.c.*8.

208. Sine gratia nemo renaſcitur, ſicut ſine concupiſcentia nemo naſcitur: *lib. de Præſentia Dei cap.*15. & 17.

209. Per gratiam iuuatur nedum poſſe hominis, ſed volitio, & operatio: *lib.*2.*contra Pelag.& Celeſt. cap.*5. & 14.

Varij effectus.

210. Gratia facit concordiam inter carnem, & ſpiritum: *lib.* 2. *contra Iulianum Pelagianum cap.* 1.

211. Gratia facit mentem hominis fortem contra cupiditatem: *lib.* 1. *ad Simplicianum, quæſt.* 1.

212. Per gratiam merita noſtra bona redduntur: *lib.de Gratia, & lib.arb.c.*6.

213. Gratia mentem iuuat ad implendam legem, ſicut oculos ſanitas ad videndum ſolem: *lib.*15.*cont.Fauſtum c.*8.*in fine*.

Gra-

214 Gratiæ donum eſt, vt obedientes, & humiles ſimus: *lib.de Eccleſ. dogmatibus cap. 43. & 49.* quamuis quidam putent eſſe Gennadij, ſed multas Auguſtini propoſitiones continere.

215. Gratia liberante omnes indigent, vt ſaluentur: *lib.de Nat.& Grat. cap.4. lib. de gratia Noui Teſtam.c.31.*

216. Gratia omnes indigent, vt iuſtificentur: *lib.de Nat.& Grat.cap.11.*

217. Gratia Noui Teſtamenti, quam nobis meruit Chriſtus non eſt ordinata ad terrena, ac temporalia bona, ſed ad ſpiritualia, & ęterna: *lib.de gratia Noui Teſtam.c.5.& 7.* Sublimes gratię effectus.

218. Sine gratia non poteſt homo aliquod opus iuſtitiæ facere: *lib.de ſpir. & lit. cap. 2. 10. ac 12.*

219. Gratia inſtaurat imaginem Dei,in qua naturaliter creati ſumus: *lib.de ſpir. & lit.c.27.*

220. Gratia facit hominem ſpiritualem, & per eam implet legem,& ſine ea implere non poteſt: *lib.1.ad Simplic.q.1.*

221. Gratia facit, vt homo vincat concupiſcentias, & non cadat: ibidem.

222. Gratia eſt neceſſaria, vt oremus, petamus, & velimus bonum: *lib.1.ad Simplic.qu.2.* & pręcedit opera bona: ibid.

223. Gratia liberat de iuſta pœna ignorantię ad ſciendum quod debet facere homo,& adiuuat ad faciendum quod vult: *lib. 22. contra Fauſtum cap.58.*

224. Gratia eſt homini neceſſaria, vt poſſit ſe à poteſtate diaboli liberare: *lib.1. quæſt. Euangelicarum cap. 5. & lib. de cathechiz. rudibus cap. 18.*

225. Gratia ad rectè viuendum eſt etiam iuſtifica-

ſtificatis neceſſaria, ſicut lumen oculo ſano ad videndum: *lib. de Nat. & grat. c.26.*

226. Gratia non ſolùm oſtendit quod faciendum eſt, ſed adiuuat, vt fiat: *lib. 2. de pecc. mer. &c. cap.6.*

227. Gratia neceſſaria eſt ei; qui diſputaturus eſt, vt veritatem diſcernere poſſit, ne fallatur; *lib.1. con. Creſcon. cap.13.*

228. Gratia adiuuat voluntatem, vt innoteſcat, quod iuſtum eſt, & fiat ſuaue quod non delectabat; *lib.2. de pecc. mer. &c. c.17.*

229. Gratia præuenit nos, vt ſanctè, & piè viuamus; ſubſequitur, vt glorificemur, & cum Deo ſemper viuamus: *lib. de Natura, & Gratia cap. 23.*

Alij plures gratiæ effectus.

230. Cum gratia Dei reſiſti poteſt diabolo; & ea poſcenda eſt, cùm vrget tentatio; *lib. de Nat. grat. cap.58.*

231. Quòd oremus, & conemur ex dono gratiæ habemus: *lib.2. de pecc. mer. &c. cap.19.*

232. Gratia non aufert liberum arbitrium, ſed ſtatuit, ac ſanat, vt per gratiam liberè diligat; quia vbi ſpiritus Domini, ibi libertas: *lib. de ſpir. & lit. cap.30.*

233. Gratia facit, vt malum non accidat, & ſi accidat, ſanetur: *lib. de Natura, & Gratia cap.67.*

234. Ad gratiam adiuuantem debet homo confugere, vt pęniteat: *lib.21. de Ciuit. c.16.*

235. Gratia Dei iuuat ad toleranda mala, quæ homines patiuntur in hac vita: *lib. 22. de Ciuit. cap.22.*

Ex S. Aug. collecti.

236. Gratia facit, vt faciamus cognita, & credita diligamus: *lib. 1. contra Pelag. & Cæleſt. cap. 12.*

Gra-

237. Gratiæ ſignum eſt,dum quis facit quod audiuit à Deo : ibidem *cap.* 14.

238. Gratia non ſolùm adiuuat poſſibilitatem ; ſed voluntatem , & actionem , quia ad eam concurrit : *lib.*1. *cont.Pelag. & Cæleſt.cap.*14. 15. & 16. quod ex Sacra Scriptura probat in *c.*16.

239. Gtatia conuertit cor efficaciſſimè , & non lædit liberum arbitrium : *lib. cont. duas epiſt. Pelagianorum cap.*20.

240. Gratia facit , vt homo non ſit inuitus , neque repugnans ad faciendum opus bonum : *lib.*2. *contra duas epiſt. Pelag. cap.*8.

241. Sine Gratia non poteſt homo nec facecere, nec concipere opus bonum,nec habere propoſitum de illo faciendo: ibidem *cap.*9.

242. Per gratiam Deus de nolentibus bonum facit volentes bonum ; *contra duas epiſt. Pelagianorum cap.*9.

243. Sine gratia Dei diù viui non poteſt ſine peccato : ibidem *cap.*10.

244. Gratia Dei ad omnem actum veræ virtutis eſt neceſſaria : *cont.Iul.lib.*4.*c.*3.

245. Gratia Dei facit , vt faciamus: ibid.

246. Gratia præuenit , vt quis oret,pulſet,& bonum faciat : *contra Iul.lib.*4.*c.*8.

247. Gratia Dei non eſt ſolùm neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, vt Iulianus Pelagianus docebat; ſed etiam ad omnia bona opera : *contr. Iul.lib.*6. *cap.*11.

248. Gratia Dei facit implere præcepta : at non eſt volentis, neque currentis , ſed miſerentis eſt Dei , & Deus præparat voluntatem per dona gratiæ:*in Enchir. cap.*32. Reliqui notabiles gratię effectus

249. Gratia Dei eſt neceſſaria ad pęnitendũ , ac tollendum pudorem in pęnitente: *in Ench.c.*82

Per-

Gratia operatur, vt velimus: & quomodo.

250. Per gratiam, vt velimus, Deus ſine nobis operatur. Cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum Deus cooperatur: tamen ſine illo operante, vt velimus, aut cooperante cùm volumus ad bona iuſtitiæ opera non valemus: *lib.de Grat.& lib. arb. c.17.*

251. Per gratiam Deus adiuuat liberum noſtrum arbitrium, vt liberetur à malo, & faciat bonum; nam *in pſalm. 36.* dicitur, *à Domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet: lib. de Corr. & Gratia cap.12.*

252. Et ſine gratia homo nullum facit iuſtitiæ bonum, nec cogitando, nec volendo, nec amando, nec agendo: ibidem, *& cap.2.*

253. Gratiam faciendi bonum Deus aliquando concedit mediante correptione alicuius; aliquando immediatè; quia ſic ei placet, neque poteſt aliquis ei dicere, cur ita facis, quia neque lutum poteſt ſic dicere figulo: *lib. de Corrept. & gratia cap.5.*

254. Gratiam perſeuerantiæ non omnes habent; ſed aliqui ex miſericordia habent; alij non habent ex iuſtitia; ſicut, nec omnes electi, nec prædeſtinati: *de Corr. & Gratia, cap. 7. & 8.* & cur ſic, ad incompræhenſibilia iudicia Dei recurrendum eſt: ibidem *c.8.*

255. Gratia Adæ, & Angelorum ante peccatũ non fuit ſicut gratia, quæ eſt neceſſaria homini poſt peccatum, vt benè operetur: *lib. de Correp.& Grat.cap.11.* quia prima dabat poſſe non peccare; ſecunda verò dat non peccare, ſed benè operari: ibidem, *cap.11.*

256. Alia penè innumera loca, quę in meo manuſcripto Auguſtini compendio colligi, breuitatis cauſa relinquo; & ad alia propero.

CAP.

CAPVT XII.

An in Veteribus legibus neceſſaria fuerit gratia ad benè operandum.

257. ADu. quæſitum eſſe conceptum de legibus in plurali, vt comprehendamus triplicem legem, ac ſtatum hominum, nempe Innocentiæ, quæ parum cum ſuo ſtatu durauit; legem Naturę à tempore lapſus Adæ, hoc eſt ab initio mundi vſque ad Moiſem in Monte Sinai exiſtentem, vbi legem digito Dei in duabus tabulis lapideis ſcriptam, continentem Decalogum accepit: & ſucceſſiuè aliàs leges à Deo eidem Moiſi dictatas, quæ in libris Exodi, Leuitici, Numeri, ac Deuteronomij continentur: omnes autem leges iſtæ vno vocabulo enunciatæ dicuntur lex Scripta, lex Vetus, & lex Moſaica, quia à Deo quidem lata, ſed per Moiſem publicata, quæ durauit in obligatione Hębreorum vſque ad ſolemnem publicationem Euangelij in Ieruſalem à die Pentecoſtes; in alijs locis vſque ad publicationem Euangelij in eis locis. Gentes autem (quibus lex Moiſis non fuit intimata) ab initio mundi poſt Adæ peccatum obligari cæperunt ad obſeruandam legem naturæ: ſic durauit in eis eadem obligatio vſque ad ſolemnem Euangelij publicationem per Euangelicos prædicatores, & adhuc durat: & ſi adhuc dentur regiones, in quibus non fuerit publicatum Euangelium, adhuc tenentur legem naturæ ſeruare ſicut nos; ideò Apoſtolus Rom. 2. 14. ait: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt. Eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex: quia oſtendunt opus*

Tres antiquę leges, ac ſtatus. Innocentię, Naturæ, & Scriptę.

Quantum duarunt iſtæ leges.

legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis coſcientia eorum, & inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, ac etiam defendentibus: Hęc autem lex naturalis, diuina eſt, à Deo animabus omnibus inſerta; ait enim Dauid in pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo*. Cùm ergo ante legem, ſeu præcepta Euangelica, tot leges, & tot diuina præcepta data fuerint hominibus, quærimus, an ad ea obſeruanda neceſſaria fuerit diuina gratia, ſicut poſt Euangelium eſt neceſſaria.

Gentes quã legem tenebantur obſeruare.

258. Adu. 2. Rationem dubitandi eſſe, quia ſola lex Euangelica dicitur lex gratiæ; & quia gratia, quæ neceſſaria eſt ad fugiendum malum, & faciendum bonum dicitur gratia Chriſti, acquiſita nobis à Chriſto, & nobis quoque tradita per Chriſtum; vnde Apoſtolus Rom. 7. poſtquam enumerauit difficultates ad operandum bonum, & legem membrorum impellentem ad omne malum, & captiuantem eumdem ad peccatum, inquit: *infelix ergo homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* & ſibi quaſi reſpondens, dicit: *Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum*: & propterea Eccleſia omnes collectas, in quibus dona ſpiritualia, ac ſupernaturalia; & alia quælibet petit à Deo, ea petit *per Chriſtum Dominum noſtrum*, ideſt per eius merita: hoc ſtante naſcitur dubium, quomodo homines Veterum legum gratia eguerunt; cùm pro eis eam adhuc non meruerat Chriſtus, neque vlla dari potuerit, niſi per Mediatorem Chriſtum, vt mox patebit.

Rationes dubitandi, quę ſint.

259. Dico 1. In ſtatu innocentiæ erat Adamo neceſſaria gratia ad obſeruanda Dei præcepta, nedum poſitiua ſibi à Deo facta, ſed etiam naturalia quoque diuina in corde eius infuſa.

In ſtatu innocentiæ neceſſaria erat gratia

Decla-

260. Declaratur, & probatur. In Geneſi legimus, Deum aliqua poſitiuè pręcepiſſe Adamo, & quædam in corde, ſeu in anima ſolùm infudiſſe. Primi generis ſunt illa, *relinquet homo Patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna*. Gen. 2. 24. hęc enim verba pręceptiua ab Adamo leguntur prolata, ſed Dei fuerunt, & per os Adæ publicata, continentia vinculum perpetuum, ac indiſſolubile matrimonij: ita teſtatur Chriſtus Matth. 19. 5. cùm enim Phariſęi ab eo peterent, an dimitti poſſet vxor quacumque ex cauſa, eo quod Moiſes permiſerat libellum repudij, Saluator reſpondit, nequaquam, niſi ex cauſa fornicationis; & priùs aſſignauit rationem ad rem noſtram; *Quia, qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos, & dixit propter quod dimittet homo Patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Quod ergo Deus coniunxit homo non ſeparet*: Itaqua vinculum perpetuum matrimonij eſt iuris diuini; & ideò *ex cap. Vnico de voto* in 6. ſtatutum eſt vinculum indiſſolubile matrimonij fuiſſe à Deo inſtitutum in terreſtri Paradiſo in ſtatu innocentiæ.

Vinculum perpetuum matrimonii eſt iuris diuini.

261. Aliud poſitiuum præceptum vtrique coniugi Adamo, & Euæ impoſitum legitur Gen. 1. 28. *Creſcite, multiplicamini, & replete terram*, in quo præcepto includitur pręceptum etiam mutui debiti coniugalis, quia alteruter coniux habet poteſtatem ſupra corpus alterius in ordine ad copulam coniugalem; quod pręceptum, quãque obligationem latè explicat Apoſtolus 1. Corinth. 7. 5. *Vxori vir debitum reddat; ſimiliter vxor viro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet; ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſta-*

Plura pręcepta poſitiua data fuere Adamo.

tem non habet, ſed mulier : fuit ergo eis impoſitum hoc prçceptum .

262. Tertium poſitiuum prçceptum, ex cuius tranſgreſſione Adam ſeipſum, & totum genus humanum perdidit, legitur Gen. 2. 16. *Præcepitque* (Deus ei) Adamo, *dicens : ex omni ligno Paradiſi comede : de ligno autem ſcientiæ boni, & mali, ne comedas : in quacumque enim die ex eo comederis, morte morieris*. Hæc ergo ſunt poſitiua præcepta, quæ legimus Adamo data. Naturalia autem ſupponuntur ; v. g. de fide, ſpe, & charitate in Deum, & de iuſtitia, & charitate erga proximum, cùm multiplicari deberet genus humanum : his ergo ſuppoſitis præceptis, dicimus Adamum gratia Dei indiguiſſe ad ea ſeruanda: ideò

Prçcepta etiam naturalia.

263. Prob. Concluſio ex D. Auguſtino *lib. de Corr. & Gratia cap. 11.* vbi de Adamo ait; *Sanè habuit gratiam, in qua ſi permanere vellet, numquam malus eſſet, & ſine qua, etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſſet* : & infra. *Nec ipſum ergo Deus voluit eſſe ſine gratia* : & poſt. *Hæc prima eſt gratia, quæ data eſt primo Adam; ſed potentior eſt in ſecundo Adam, &c. Nec illa quidem parua erat, quà demonſtrata eſt etiam potentia liberi arbitrij, &c. Dederat ei adiutorium ſine quo in eo* (bona voluntate) *permanere non poſſet, ſi vellet*.

Ad talia prçcepta ſeruanda. Adam indigebat gratia.

264. In Enchiridio cap. 106. dicit. *Si homo in Paradiſo ad ſe occidendum relinquendo iuſtitiam, idoneus erat per voluntatem: vt autem ab eo teneretur vita iuſtitiæ, parum erat velle, niſi ille, qui eum fecerat, adiuuaret*; In cap. 107. idem clariùs confirmat ſic. *Sic ergo factus eſt homo rectus, vt & manere in ea rectitudine poſſet, non ſine adiutorio diuino ; & ſuo fieri peruerſus arbitrio : vtrumlibet horum elegiſſet, Dei voluntas fieret, aut etiam ab illo, aut*

cer-

certè de illo : & de Ciuit. lib. 14. cap. 25. *Si homo erat inſtitutus, vt ſi de adiutorio Dei fideret, bonus homo malum Angelum vinceret* : *ſi autem creatorem, atque adiutorem Deum ſuperbè ſibi placendo deſereret, vinceretur; meritum bonum habens in adiuta voluntate recta*. In lib. 11. de Gen. ad literam cap. 4. ait. *Primus homo benè viuere poterat, cùm haberet in natura poſſe, & in poteſtate velle, & non conſentire ſuadenti; adiuuante tamen illo, qui ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam* : & alibi ſæpiùs : & de natura adiutorij collati Adamo dicti *ſine quo*, eiuſque voluntati commiſſi, vt ſi vellet eo vteretur, abundè locuti ſumus in cap. 7. Igitur etiam in ſtatu innocentiæ fuit Adamo neceſſaria diuina gratia actualis, vt à malo abſtineret, Deum diligeret, in eum crederet, & ſperaret, ac præcepta illius, tàm naturalia, quàm poſitiua, tunc ei impoſita, ſeruaret. Ex Auguſt. clarè probatur.

265. Dico 2. Poſt ammiſſam innocentiam, tàm Adamo, quàm filijs, & poſteris omnibus, qui ſub lege naturæ, & Moſaica vixerunt, fuit neceſſaria gratia, vt opera bona ad ſalutem conducentia, ſicut oportet, operarentur. Poſt Adę peccatum, tàm ei, quàm poſteris fuit neceſſaria gratia.

266. Probari poteſt primò (ſupponendo pro nunc, quòd Deus in nullo ſtatu reliquit humanum genus ſine ſalutis remedijs, quod infra patebit.) Sic ergo probari poteſt primò à fortiori. Adam à Deo creatus, rectus, ſanctus, habitibus Gratiæ, & charitatis, & iuſtitiæ originalis ornatus, ac vallatus; paſſionibus iraſcibilis, & concupiſcibilis omninò carens; & tamen ad benè operandum, & diuina præcepta ſeruandum indiguit diuina actuali gratia; ergo multò magis Adam ipſe, cæterique homines poſteriores, donis illis ſpoliati, & à crudelibus inimicis internis, ac exter-

nis

nis continuò prouocati, ad ſe defendendum, ne in malum inciderent, & bonum ad ſalutem neceſſarium facerent, diuino adiutorio, ſeu diuina gratia indiguerũt;quod argumentũ maximi facit Sanctus Auguſtinus, vt in Capite ſeptimo vidimus; eſtque irrefragabile.

Argum. à fortiori.

267. Prob. 2. ex Concil. Arauſ. 2. cap. vlt. vbi de neceſſitate gratię pro omni ſtatu poſt Adę peccatum ſic definit. *Secundum ſupraſcriptas Satrarum Scripturarum ſententias, vel antiquorum Patrum deffinitiones, hoc Deo propitiante, & prædicare debemus, & credere, quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, vt nullus poſtea, aut diligere Deum, ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi gratia eum, & miſericordia diuina præuenerit. Vnde Abel iuſtum, & Noe, & Abraham, & Iſaac, & Iacob, & omnem antiquorum Sanctorum multitudinem, illam præclaram fidem, quam prædicat Apoſtolus Paulus, non per bonum naturæ, quod priùs in Adam datum fuerat, ſed per gratiam Dei credimus fuiſſe collatam*, &c.

Ex Concil. Arauſ. 4.

268. De hominibus legis naturę, ideſt poſt lapſum Adę vſque ad legem ſcriptam, à Deo latam per Moiſem, quòd eguerint gratia Chriſti, ideſt ab eo merendam pro toto humano genere, ad bona opera exercenda, probat S. Auguſt. *in lib. 2. contra Pelagium, & Celeſtium cap. 26.* Iſti enim dicebant homines legis naturę vixiſſe ſecundùm id, quod dictabat natura, ideſt lex ſcripta in cordibus, nullaque indigebant gratia: contra hos inuehitur S. Auguſtinus: *Hæc diſputantes, à gratia mediatoris iuſtos excludere conantur antiquos, tamquam Dei, & illorum hominum non fuiſſet media-*

diator homo Chriſtus Ieſus, quia nondum ex vtero Virginis carne ſuſcepta homo nondum fuit, quando illi iuſti fuerunt. Quod ſi ita eſſet, nequaquam Apoſtolus diceret per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum; ſicut enim in Adam omnes moriuntur, ſic & in Chriſto omnes viuificabuntur: quandoquidem illi antiqui iuſti, ſecundum iſtorum vaniloquia ſibi ſufficiente natura, nec mediatore homine Chriſto indiguerunt, per quem reconciliarentur Deo; nec in eo viuificabuntur, ad cuius corpus, & membra, ſecundum id, quod propter homines homo factus eſt non pertinere monſtrantur.

De omnibus probat S. Auguſt. primò de legis naturę hominibus.

Non ſufficiebat natura.

269. De hominibus legis Scriptę, ſeu Veteris Teſtamenti, quòd eguerint gratia Chriſti ad rectè viuendum, & benè, ſicut oportet, operandum, probat S. Auguſt. in eodem lib. 2. cap. 25. *Erant autem, & legis tempore homines Dei, non ſub lege terrente, conuincente, puniente: ſed ſub gratia delectante, ſanante, liberante. Erant, qui dicerent: ego in iniquitatibus conceptus ſum; & in peccatis me mater mea in vtero aluit: & non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum: & cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis: & ſpiritu principali confirma me: & Spiritum Sanctum tuum ne auferas à me; erat qui diceret, credidi propter quod locutus ſum: eadem quippè & ipſi iuſtificabuntur fide, qua & nos:* & alia plura adducit ad rem hanc Sacrę Scripturę loca: & infra dicit, gratiam iſtam in Veteri lege fuiſſe velatam, & hoc ſignificabat velum templi appenſum ante Sancta Sanctorum; at in noua lege manifeſtata eſt: ideò velum templi moriente Chriſto fuiſſe conſciſſum, concludens. *Et tunc ergo iſta gratia vnius mediatoris Dei, & hominum hominis Chriſti Ieſu erat in Populo Dei, ſed tamquã in*

Deinde de hominibus legis ſcriptæ.

Gratia quomodò per Auguſt. erat velata in lege Veteri.

in vellere pluuia ; quam non debitam , ſed voluntariam ſegregat Deus hæreditati ſuæ : inerat latens;nunc autem velut ſiccato illo vellere, hoc eſt , Iudaico populo reprobato, in omnibus gentibus , tamquam in area cernitur patens .

270. Idem docet S. Doctor in eodem *lib.cap.* 25.27.31. *&* 32. Idem replicat in alijs multis ſuę doctrinæ locis, nempe in lib.1. contra duas epiſtolas Pelagianorum *cap.7. &* 21. *in lib.3. cap.* 4. *in lib.de Patientia cap.*21. *In lib.de ſpir.& lit.cap.* 15. *in lib.* 3. Hippognoſticon , vbi de multis Patribus loquitur , qui iuſti fuerunt , & ideò gratia Dei ad obtinendam, & conſeruandam iuſtitiam , & ad bona opera facienda indiguerunt : & ferè ſemper rationem adducit ; quia omnes homines ab initio mundi vſque ad finem , vnum , & eumdem Chriſtum agnoſcunt mediatorem,à quo omnis gratia , & bonum ſpirituale omnium dependet .

Sępè id cō firmat S. Doctor .

271. Probari tandem poteſt de multis Veteris Teſtamenti Patribus , qui & iuſti, ac ſancti fuerunt, & opera meritoria fecerunt, & Deo placuerunt , quorum meminit Paulus Apoſtolus *ad Hebr.*11. incipiens ab Abel . Hic enim, & iuſtus fuit, vt teſtatur Chriſtus Matth.23. 31. & munera eius Deo placuerunt, *reſpexit enim Dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain autem, & ad munera eius non reſpexit Dominus* Gen. 4. & S. Auguſtin. in lib. 1. de mirabilibus Sacræ Scripturæ licet quidam dicant non eſſe Auguſtini,cap. 3. inquit . *Tota iuſtitia hæc eſt,Virginitas,Sacerdotium, & martirium . Quæ triplex iuſtitia in Abel fuit . Proſapiam generis in ſæculo non reliquit : & martirij coronam ſanguinis effuſione promeruit* : hæc autem ſine diuina gratia obtinere non poterat .

Abel opera bona,quę .

Abel virgo, ſacerdos , & martir.

De

272. De Enos legitur Geneſi. 4. in fine, *iſte cæpit inuocare nomen Domini* Interl. *inuocare*, dicit, *colere*, *& deprecari*. Poſtilla in additione tertia, dicit. *Enos iuſtructus à ſuo Patre Seth iuſto, tantum profecit in cultu diuino, quòd adinuenit quædam verba deuota ad deprecandum Deum*, &c. Thomas Vualdenſis, & cum eo Bellarminus in *lib. 2. de Monachis* dicunt, Enos inſtituiſſe peculiarem aliquem cultum, & ſublimiorem, quàm eſſet Religio vulgi: nam Enos, Pater ſuus Seth, & Abel, & Adam inuocauerunt Deum: vnde exiſtimant, Enos inſtituiſſe quaſi prælудium, & initiũ vitę Monaſticę, & Religioſæ: hic ergo nonus Dei cultus, inuocatio, ac deprecatio exſpeciali Dei gratia, non ex humano conſilio inſtitui oportuit. Enos opera bona, quę.

273. De Enoch, qui ab Adam fuit ſeptimus, legitur. *Enoch ambulauit cum Deo, & poſt 360. annos non apparuit, quia tulit eum Deus: Gen. 5.* Gloſ. ord. ait. *Doctores Catholici dicunt, quòd propter excellentiam ſuæ virtutis aſſumptus fuit à Deo, & poſitus in Paradiſo terreſtri, vbi & Elias poſtea raptus eſt, ex lib. 4. Reg. 2.* & inde *exituri ſunt ad prædicandum contra perfidiam Antichriſti*: hęc Gloſ. S. Auguſt. pluries de Enoch, & Elia, eorumque virtutibus, ac ſanctitate loquitur in *lib. de mirab. S. Script. cap. 3. lib. 1. contra Aduerſ. legis, & Prophet. cap. 15.* in fine *de Ciuit. lib. 15. cap. 19.* & quòd Enoch fuit Propheta ibid. *cap. 38. lib. 1. de pecc. mer. & remiſs. cap. 3.* & quòd fuit Propheta legigitur *in epiſt. Iudæ*. Ambulare autem cum Deo non poterat ſine gratia Dei, quia ambulare cum Deo, eſt iuſtificationes, atque præcepta Dei ſpeciali, ac pręcellenti modo obſeruare. Enoch opera bona, quę.

274. De Noe legitur Gen. 6. 9. *Noe vir iuſtus, atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo* Noe bona opera.

ambulauit : & paulò ante : *Noè verò inuenit gratiam coram Deo* . S.Auguſt.lib.de quatuor virtutibus charitatis, Noe Sanctum, & charitate perfectum prædicat. De bonitate, ac perfectione Noe loquitur *Eccleſiaſticus cap.*44.17.& Paulus ad Hebr. 11. 7. hęc autem dona ſine gratia Dei obtineri non poſſunt.

275. Et licet in Sacro Textu à Noe vſque ad Abrahamum non legamus laudari aliquos de perfecta, ac inſigni probitate; tamen veriſimile non eſt, non fuiſſe plures Dei cultores; at quia Moiſi ſcribenti librum Geneſis, Deus fortè non reuelauit alios probos,ac perfectos viros: ideò ad nos non deuenit eorum notitia.

276. At incipiendo ab Abraham, & proſequendo per Iſaac, & Iacob, vſque ad Chriſti aduentum, fuit in Hebraica natione vera Dei Religio, & Meſſiæ fides, vt futuri, nam Iacob Gen. 49.10. iam iam moriturus benedicens filijs ſingillatim, de Iuda dixit. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & Dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium* . Supponēdum autem eſt,quòd ipſe à patre ſuo Iſaac, & hic à Patre Abraham; & ſic de cæteris vſque ad Adam, per traditionem ſucceſſiuam habuerint Meſſiæ notitiam, licet fortè non ita ſemper diſtinctam de eius natura, conditionibus, ac muneribus, ſicut poſtea habuerunt aliqui Prophetæ, vt præcipuè Micheas, qui prædixit ortum Meſſię à diebus ęternitatis, & Iſaias, qui omnes ferè Meſſiæ conditiones, paſſionem quoque, & mortem prędixit. Neque aliter dici poteſt; quia cùm ipſe fuerit ab ęterno deſtinatus mediator totius humani generis, omnes, qui ſaluandi erant, per fidem eius erant ſaluandi, & opera ſalutis dependen-

In populo Hæbreo fuit Dei fides,& charitas;Meſſię quoque notitia.

Per traditionem ab ipſomet Abrahamo: immò & ab Adamo aderat notitia.

Clariùs de Abrahamo

denter à meritis ipſius, vel exhibitis, vt poſt eius mortem in lege Euangelica, vel ex à Deo pręuiſis pro pręcedentibus legibus erant operaturi: in fide enim, ſeu per fidem Chriſti cum operibus ſaluabantur, & ſaluantur, qui ſaluantur; quia ipſe ſolus Redemptor, ac Mediator.

277. Placet autem quędam S. Auguſtini loca ad rem hanc confirmandam adducere: In lib. 3. *contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 4.* ait, *ex fide, qua nos viuimus vna eademque vixerunt antiqui iuſti, & ipſe Moiſes Teſtamenti miniſter Veteris, hæres Noui. Incarnationem, paſſionem, & reſurrectionem Chriſti credentes futuram, quam nos credimus factam, vſque ad ipſum Ioannem Baptiſtam, tamquam pręteritæ diſpenſationis limitem quemdam*: idem ferè repetit in lib. 1. contra Iulianum c. 2. Aliqua S. Auguſtini loca.

In eodem *lib. 3. contra duas epiſtolas Pelag. cap. 24. 25. 26. ait*: *fide eadem Patres Veteris Teſtamenti mundabantur, qua & nos.* Eadem noſtra fides in antiquis PP.

278. In lib. de ſex quęſtionibus contra Paganos quæſt. 2. inquit: *Fide vna ſalui erimus cum Patribus noſtris*: idem habet *in tract. 45. in Euangelium Ioannis.*

279. In lib. 3. de Ciuit. cap. 1. & in lib. 18. cap. 38. ait. *Fide colebatur Deus ante incarnationem, non ſolùm à populo Hebreo, ſed etiam à quibuſdam alijs diuina gratia dignis.*

289. In Enchiridio cap. 118. dicit. *Gratia ſub lege non defuit, quibus impartiri eam oportuit; quamuis tamen pro temporis diſpenſatione velata, & occultata.*

281. In libro de Natura, & Gratia, qui totus cum ſuis 70. capitibus eſt de neceſſitate gratię, docet ſemper, & in omni tempore gratiam fuiſſe neceſſariam ad benè operandum opera ſalutis; at

in cap. 62. ſpecialiter de Iob (qui tamen Gentilis erat) inquit, gratiam Chriſti Iob etiam fuiſſe neceſſariam ad facienda bona illa opera, quæ fecit; & ante legem ſcriptam Moiſis; ortus eſt enim iuxta Saliani Epocham anno mundi 1338. Lex autem data eſt Moiſi anno mundi ex eodem 2544. qui fuit vltimus Iob: ex quibus clarè colligitur in omni lege, ac natione gratiam Dei ad benè operandum neceſſariam, & à Deo, quibus voluit, datam fuiſſe.

Etiam Iob 2328.

282. Prob. tandem à fortiori: Angelis fuit neceſſaria gratia, vt perſeuerarent in ſanctitate à Deo in ſui creatione accepta, Deum diligerent, at malo ſuperbię, ac elationis, in quod Lucifer cum ſequacibus cecidit, reſiſterent; immò ſi ea caruiſſent, ſuperbia, & elatio illa non fuiſſet ei imputata in peccatum; ergo multò magis gratia, eſt potentiore, eguerunt homines omnes in peccato geniti, & educati, quorum liberum arbitrium iam erat attenuatum, & multis paſſionum malis oppreſſum. Anteced. eſt S. Auguſtini lib. de Corrept. & Grat. cap. 11. *Si autem hoc adiutorium, vel Angelis, vel primo homini, cùm primùm facti ſũt, defuiſſet, quoniã non talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſſet manere ſi vellet; non vtique ſua culpa cecidiſſent; adiutorium quippè defuiſſet, ſine quo manere non poſſent*: ergo gratia eguerunt.

Argum. à maiori ad minus de Angelis.

Angeli eguerunt gratia ex S. Auguſt.

283. S. Fulgentius S. Auguſtinum ſecutus, in lib. 2. ad Thraſim. de Angelis, ait. *Non alia ſtantem Angelum à ruina potuit cuſtodire, niſi illa, quæ lapſum hominem à ruina potuit reparare. Vna eſt in vtroque gratia operata, in hoc vt ſurgeret, in illo ne caderet: in illo, vt non vulneraretur, in iſto, vt ſanaretur; ab hoc infirmitatem repulit; illum infirmari non ſinit: illius eſca; iſtius medicina*. Si ergo

S. Fulgent. idẽ docet.

go Sanctis, & donorum ſupernaturalium diuina largitate prȩditis, vt ſtare poſſent, ac ſtarent, benè operarentur, & malum fugerent, neceſſaria fuit diuina gratia; multò magis fuit, eſtque modò omnibus hominibus neceſſaria dicenda, ne in benè operando, diligendo Deum, credendo, ſperando, ac pȩnitendo, & diuina, aut Eccleſiæ prȩcepta, *ſicut oportet*, exequendo nobis à Paulo dicatur, *Quid habes, quòd non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? non enim*, ex eodem, *ſufficientes ſumus cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſed omnis cogitatio noſtra ex Deo eſt*: & ne cum Pelagio, Celeſtio, ac cæteris eiuſmodi de hæreſi eorum damnemur. Improperatio Pauli contra negantes gratiæ neceſſitatem.

CAPVT XIII.

Qualis fuerit, & modò ſit gratia iſta neceſſaria ad operandum cum effectu ſalutis opera.

284. ADu. 1. ſenſum quȩſiti hunc eſſe. An gratia neceſſaria homini ad benè operandum pro omni ſtatu naturæ lapſæ, ſit eiuſdem conditionis, ſeu qualitatis cum illa, quȩ erat neceſſaria Adamo pro ſtatu innocentiæ, & *ſine qua* non poterat benè operari, ac reſiſtere Diabolo; an debeat eſſe aliqua potentior, quæ non ſolùm det poſſe facere actum bonum, *ſicut oportet*, ac poſſe vitare malum; ſed faciat actu, & realiter facere, & actu, & malum vitare: & ſub alijs verbis modo loquendi modernorum, ſenſus eſt, an ad benè, & *ſicut oportet*, operandum opera ſalutis, & vitandum malum, gratia pro his faciendis neceſſaria, ſatis ſit illa, quȩ dicitur à modernis *ſufficiens*; & à S. Auguſtino *ſine qua non*: an ſit illa, Senſus quȩſiti. An ſatis ſit illa, quȩ dicitur ſufficiens: an requiratur efficax.

quȩ

quę dicitur *efficax*, & à S. Auguſtino *gratia qua*, *ſeu auxilium quo*, ideſt faciens facere infallibiliter opus bonum, & faciens reſiſtere tentationi, & cauere malum; & ſemper habet coniunctum effectum.

285. Adu. 2. (ad vitandas ęquiuocationes,) quòd nemo eſt, qui neget, ad faciendũ opus bonũ, & vitandum malũ in actu, ſeu realiter, ac in effectu non ſatis eſſe gratiam illam, quę communiter dicitur ſufficiens; ſed requiri eam, quę dicitur efficax; & optimè omnes dicunt, quia ſi opus ponitur in re effectualiter, per gratiam efficacem fit; id enim purè ſufficienti non competit; quia multi, immò omnes, vt in proprio loco dicam, ſi excæcati in pœnam non ſint, eam habent, & tamen non operantur bonum, nec malum cauent, vt latè de ea dixi in Capitibus 4. & 6. Sed controuerſia pręſens eſt, an gratia iſta efficax, ſeu faciens facere, ſit illa, quam docet S. Auguſtinus, ideſt, quę ex natura ſua, nempe ex qualitate ſibi à Deo inſita, ſic allicit liberum arbitrium, ſeu voluntatem; talem illi ſuauitatem, ac delectationem communicat, vt eam ſine vllo prorſus libertatis præiudicio, ſed potiùs eam ſubleuante, ac in ſupernaturali ordine eleuante adiutorio, illam ad operandum bonum, & ad diſſentiendum malo dulciter trahat: an verò illa gratia, *efficax* dicta, neceſſaria, ſatiſque ſit ad operandum bonum, malumque cauendum, quæ alioquin ſufficiens eſt, & indifferens, vt ea vtatur, vel non vtatur voluntas, & in tali congruo tempore detur, in quo prę-uiſa ab æterno fuerat, quòd ea eſſet vſura; & ſic ea vtendo ſit efficax. Hic ergo eſt germanus quęſiti ſenſus; cùm quæritur, qualis ſit iſta gratia neceſſaria ad benè operandum, malumque cauen-

Omnes dicunt requiri efficacẽ, ſed quę ſit iſta, diſputatur.

Quomodo gratia allicit, vt trahat voluntatem.

uendum, num gratia efficax primi generis ex ſui natura talis; an gratia efficax ſecundi generis, nempè talis facta ex voluntatis humanę conſenſu.

286. Dico 1. Gratia neceſſaria ad benè cum effectu operandum, & malum cum effectu cauendum ſecundùm S. Auguſtinum, non eſt ſicut illa, quam habuit Adam ante lapſum, dicta à S. Auguſtino *ſine qua non*, & à modernis *ſufficiens*, ſeu quouis nomine nuncupata.

Gratia ad operandū neceſſaria non eſt, ſicut illa Adami innocentis.

287. Prob. explicitis S. Auguſtini verbis, quę retuli *in cap. 6. & 7.* nam *in lib. de Corr. & Gratia cap. 11.* de hac gratia Adæ ante peccatum data; & de alia poſt peccatum eidem, & poſteris collata, & conferenda, vt opera faciant ſalutis, plura dicit neceſſariò referenda. Primò ait, *iſtam gratiam non habuit homo primus, qua numquam vellet eſſe malus; ſed ſanè habuit, in qua ſi permanere vellet, numquam malus eſſet, & ſine qua etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſſet: ſed eam tamen per liberum arbitrium deſerere poſſet. Nec ipſum ergo Deus eſſe voluit ſine ſua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum ſufficit, ad bonum autem nihil eſt, niſi adiuuetur ab omnipotenti bono. Quod adiutorium ſi homo ille per liberum non deſeruiſſet arbitrium, ſemper eſſet bonus; ſed deſeruit, & deſertus eſt. Tale quippè erat adiutorium, quod deſereret cùm nollet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam. Sed hæc potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim, qua fit, vt homo habeat iuſtitiam, ſi velit. Secunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiſcentem, voluntate-*

Ex Auguſt.

luntate ſpiritus vincat. *Nec illa quidem parua erat, qua demonſtrata eſt etiam potentia liberi arbitrij, quoniam ſic adiuuabatur, vt ſine hoc adiutorio in bono non maneret, ſed hoc adiutorium, ſi vellet, deſereret. Hæc autem tanto maior eſt, vt parum ſit homini per illam reparare perditam libertatem, parum ſit denique non poſſe ſine illa, vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, ſi velit, niſi etiam efficiatur, vt velit*: & poſt multa cùm dixiſſet ſimile adiutorium *ſine quo non*, datum fuiſſe omnibus Angelis cùm creati fuere, & aliqui per liberum arbitrium eo vſi ſunt, & in bono permanſerunt; alij autem illo vſi non ſunt, ſed per ſuum liberum arbitrium illud deſeruerunt, & lapſi ſunt; iterum docet non eſſe tale id, quod poſt Adæ peccatum homini datur, ſed potentius, ſubdens. *Tantò amplius datur per Chriſtum Dominum noſtrum, quibus id dare Deo placuit, vt non ſolùm adſit ſine quo permanere non poſſumus, etiam ſi velimus; verùm etiam tantum, ac tale ſit, vt velimus: eſt quippè in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perſeueranter tenendo, non ſolùm poſſe quod volumus, verum etiam velle quod poſſumus. Quod non fuit in homine primo; vnum enim horum in illo fuit, alterum non fuit. Namque, vt reciperet bonum, gratia non egebat, quia nondum perdiderat; vt autem in eo permaneret, egebat adiutorio gratiæ, ſine quo id omninò non poſſet, & accepit poſſe, ſi vellet, ſed non habuit velle, quod poſſet, nam ſi habuiſſet perſeueraſſet*, & cętera plura S. Auguſtini.

Qualis fuit gratia Adę.

Qualis gratia poſt innocentię ſtatum neceſſaria.

288. In cap. 12. idem prorſus confirmat. Poſtquam enim declarauit differentiam inter auxilium gratiæ *ſine quo*, & *quo*, vt notauimus in *cap. 6.* docere vnum incipit: primum tantùm fuiſſe collatum Adamo innocenti; ſecundum verò homi-

hominibus, quibus Deo dare placuit, ac placet, inquiens. *Primo itaque homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe illud bonum non deſerere; datum eſt adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret, vt perſeueraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet. Nunc verò ſanctis in Regnum Dei prædeſtinatis, non tale adiutorium perſeuerantiæ datur; ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur: non ſolùm, vt ſine ipſo dono perſeuerantes eſſe nō poſſint; verùm etiam, vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint. Non ſolùm enim dixit Saluator, ſine me nihil poteſtis facere; verùm etiam dixit, non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Quibus verbis, eis non ſolùm iuſtitiam, verùm etiam in illa perſeuerantiam ſe dediſſe monſtrauit.* Iterum, ac tertiò Aug.

Clara ergo, & euidens eſt S. Auguſtini mens, ac ſententia, quòd adiutorium, ſeu gratia, qua homo indiget ad faciendum bonum, ac permanendum in iuſtitia, non eſt ſimilis gratiæ, quæ data fuit Adæ innocenti, ſed alterius naturæ, & potentior illa; quæ ſcilicet, non ſolùm dat poſſe facere iuſtitiam, & poſſe in ea permanere; ſed quę dat poſſe, & etiam facere, ac permanere.

289. Cur autem illa ſimilis Adæ ſatis non ſit, dans ſcilicet poſſe tantùm pro ſtatu naturę lapſę, ſed ſit neceſſaria alia potentior, quæ det poſſe, & facere; aſſignat rationem S. Doctor deſumptam ex difficultatibus operandi bonum in natura lapſa ob peccatum incurſis, quæ non aderant in natura innocente. Sic enim ait in eodem *cap. 12. de Corr. & Gratia. Maior enim libertas eſt neceſſaria aduerſùs tot, & tantas tentationes, quæ in Paradiſo non fuerunt, dono perſeuerantię munita, atq; firma-* Cur nunc ſatis non ſit gratia data Adæ.

ta, vt cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus ſuis vincatur hic mundus: hoc Sanctorum martiria docuerunt; & alia plura: Infra tamen ad rem noſtram iterum rediens, ait: *Vt ergo non acciperet hoc donum Dei, hoc eſt, in bono perſeuerantiam, primus homo; ſed perſeuerare, vel non perſeuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ ſine vllo fuerat inſtituta peccato, & nihil illi ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſtebat, vt dignè tantæ bonitati, & benè viuendi facilitati perſeuerandi committeretur arbitrium, &c. Nunc verò poſteaquam eſt illa magna peccati meritò amiſſa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remanſit infirmitas*: & infra poſt alia multa, ſequitur. *Ac per hoc, nec de ipſa perſeuerantia boni voluit Deus Sanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari, qui eis non ſolùm dat adiutorium quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeuerare ſi velint, ſed in eis etiam operatur, & velle: at quoniam non perſeuerabunt, niſi vt & poſſint, & velint; perſeuerandi eis poſſibilitas, & voluntas diuinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, vt ideò poſſint, quia ſic volunt: ideò ſic velint, quia Deus operatur, vt velint*: & rurſus rationem huius diuinæ diſpoſitionis circa hominem poſt peccatum, aſſignans, cur ſcilicet pro bono operando, & in eo perſeuerando, illum de auxilio, ſeu gratia ſimili ei, quam Adamo innocenti dederat, non prouiderit, ſed de alia potentiore, quę nedum daret voluntati poſſe facere, ſeu operari bonum; verùm etiam faceret actu operari, ſubdit. *Nam ſi in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei ſine quo per-*

Quia debilitatę ſunt arbitrij vires.

A fortiori ſi Adę non fuit ſatis, neque nũc.

per-

ſeuerare non poſſent, manerent ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot, & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideò perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, vt poſſent. Ad hanc infirmitatem ſanandam hoc à Deo inuentum, ait, remedium S. Doctor; *Subuentum eſt igitur infirmitati voluntatis humanę, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter operetur: & ideò quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur. Ita factum eſt, vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono adhuc paruo perſeueraret per virtutem Dei, cùm voluntas primi hominis, fortis, & ſana in bono ampliore non perſeuerauerit habens virtutem liberi arbitrij, quamuis non de futuro adiutorio Dei, ſine quo non poſſet perſeuerare, ſi vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, vt vellet. Fortiſſimo quippè dimiſit, atque permiſit facere quod vellet; infirmis ſeruauit, vt ipſo donante inuictiſſimè, quod bonum eſt, vellent, & hoc deſerere inuictiſſimè nollent:* Hęc ibi S. Doctor, & alibi pluries: ergo gratia neceſſaria homini in ſtatu naturæ lapſæ ad benè operandum, ac perſeuerandum in iuſtitia non eſt ſimilis gratię collatæ Adamo ad operandū bonū; & permanendum in iuſtitia, ſed valdè diſſimilis, & illa potentior, alioquin homo cum ea non operaretur bonum, nec in bono obtento perſeueraret.

Euidens S. Auguſtini diſcurſus.

290. Dico 2. Gratia actualis neceſſaria homini in ſtatu naturæ lapſæ ad actu operandum bonum, ſicut oportet, & ad perſeuerandum in bono, ſeu iuſtitia iam obtenta, eſt illa, quam docet S. Auguſtinus, quę ſcilicet dat ſimul poſſe, ac velle, & operari; & ſine qua homo, nec operaretur, nec in bono perſeueraret.

Gratia neceſſaria ad operandū cum effectu, eſt illa, quam docet Sanctus Auguſtin. quæ facit operari.

291. Prob. ex eodem S. Auguſtino locis pro præcedenti concluſione citatis: quòd verò admittenda ſit, & qualis naturæ ſit gratia hęc, latè diximus cum S. Auguſtino in cap. 7.

Ex S. Aug.

292. Prob. 2. Illa gratia confitenda eſt neceſſaria ad bonum actu faciendum, & in ea perſeuerandum, quam Eccleſia petit à Deo. Sed petit à Deo in multis collectis gratiam, quæ faciat facere, ſeu operari: ergo hæc eſt neceſſaria. Probatur maior. Eccleſia non poteſt errare docendo quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, & ea in praxi ponenda. Min. prob. inductione. Parcat lector, ſi prolixus ſum in referendo multas formulas orationum, quibus vtitur Eccleſia petens à Deo gratiam, opem, ſeu auxilium ad benè, ac ſanctè operandum, ad ſeruandum diuina præcepta, atque conſilia, cæteraque ſupererogationis opera: petit enim, vt faciat illa in nobis, vel vt faciat facere: quæ quidem Eccleſiæ praxis maximum eſt Auguſtinianę, hoc eſt, verę ſententiæ fundamentum. Referam ergo potiores Eccleſiæ in orando formulas.

Excuſatio Authoris de prolixitate.

In prima Dom. Adu. ſic orat: *vt ab imminentibus peccatorum noſtrorum periculis mereamur te protegente eripi, te liberante ſaluari*. In 2. Dom. Adu. orat. poſt Comm. *Supplices te rogamus, vt doceas nos terrena deſpicere, & amare Cæleſtia*: In Dom. 3. orat. ſecr. *& ſacri peragat inſtituta myſterij, & ſalutare tuum in nobis mirabiliter operetur*: & in orat. poſt comm. *vt hæc diuina ſubſidia à vitijs expiatos, ad feſta ventura nos præparent*. Feria 6. 4. Temp. Adu. orat. poſt Commun. *Sacramenti libatio ſancta reſtauret, & à vetuſtate purgatos in myſterij ſalutaris faciat tranſire conſortium*. In Natiuitate Domini orat. ſecr. *vt tua gratia largiente*

Hanc à Deo petit Eccleſia.

te per hęc Sacroſancta commercia in illius inueniamur forma, in quo tecum eſt noſtra ſubſtantia : In 2. Miſſa Natiuit. orat. prima : *Da*, &c. *vt hoc in noſtro reſplendeat opere, quod per fidem fulget in mente* : In Miſſa S. Stephani : *Da nobis quæſumus Domine imitari quod colimus, vt & diſcamus inimicos diligere* : &c. In Dom. infra oct. Natiu. *Omnipotens Deus dirige actus noſtros in beneplacito tuo* : in orat. ſecr. *vt munus oblatum, & gratiam nobis piæ deuotionis obtineat* : &c. Dom. infra oct. Epiph. orat. 1. *Cæleſti pietate proſequere, vt, & quæ agenda ſunt videant, & adimplenda, quę viderint conualeſcant* : orat. ſecr. *Viuificet nos ſemper, & muniat*. In Dom. 3. poſt Epiph. orat. poſt Comm. *Augeatur in nobis, quæſumus Domine, tuæ virtutis operatio, vt*, &c. In Dom. 3. poſt Epiph. orat. poſt Comm. *Quos tantis, Domine, largiris vti myſterijs : quæſumus, vt effectibus nos eorum veraciter aptare digneris*. In Dom. 4. prima orat. *Deus qui*, &c. *pro humana ſcis fragilitate non poſſe ſubſiſtere : da nobis ſalutem mentis, & corporis : vt ea, quæ pro peccatis noſtris patimur, te adiuuante vincamus* : poſt Commun. *Munera tua nos Deus à delectationibus terrenis expediant : & cęleſtibus ſemper inſtaurent alimentis*. In Dom. 5. poſt Epiph. orat. ſecr. *vt, & delicta noſtra miſeratus abſoluas, & nutantia corda tu dirigas*. In Dom. 6. *Præſta* &c. *vt ſemper rationabilia meditantes, quæ tibi ſunt placita, & dictis exequamur, & factis*: orat. ſecr. *mundet quæſumus, renouet, gubernet, & protegat*. Poſt Comm. *quæſumus, vt ſemper eadẽ, per quæ veraciter viuimus, appetamus*. In Dom. Septuag. orat. poſt Comm. *Fideles tui, Domine, per tua dona firmentur, vt eadem, & percipiendo requirant, & quærendo ſine fine percipiant*. In Dom. Sexag. orat. poſt Comm. *Tibi placitis moribus*

Plurimę orationes, quibus vtitur Eccleſia in petẽdo à Deo gratiam.

Semper pẽtit, vt faciat nos facere.

ribus dignanter deſeruire concedas : In benedictione cinerum, orat. penultima: *capitibus ſeruorum tuorum,* &c.*effunde propitius gratiam tuæ benedictionis; vt eos & ſpiritu compunctionis repleas, & quæ iuſtè poſtulauerint efficaciter tribuas; & conceſſa perpetuò ſtabilias, & intacta manere decernas*. Fer. 6. poſt cin. orat. ſecr. *Sacrificium*, &c. *mentes noſtras tibi reddat acceptas, & continentiæ promptioris nobis tribuat facultatem*. Feria 5. Dom. 1. Quadrag. orat. poſtrema. *Da, quæſumus Domine*, &c. *& quæ profitentur agnoſcere; & cæleſte munus diligere, quod frequentant*. Feria 6. orat. prima. *Eſto Domine propitius plebi tuę, & quam tibi facis eſſe deuotam, benigno refoue miſeratus auxilio*. In Sabbato 4. Temp. orat. penultima. *Actiones noſtras, quæſumus Domine, aſpirando præueni, & adiuuando proſequere: vt cuncta noſtra oratio, & operatio à te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur*. In orat. vlt. *Fideles*, &c. *Benedictio deſiderata confirmet; quę eos, & à tua voluntate numquam diſcrepare, & tuis ſemper indulgeat beneficijs gratulari*. Dom. 2. Quadrageſ. orat. 1. *Deus*, &c. *interiùs, exteriùſque cuſtodi: vt ab omnibus aduerſitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente*. Fer. 4. orat. vlt. *vt ſpiritus tui feruore concepto, & in fide inueniantur ſtabiles, & in opere efficaces*. Fer. 5. poſt Comm. *Gratia nos, quæſumus Domine, non derelinquat: quæ & ſacræ nos deditos faciat ſeruituti, & tuam nobis opem ſemper acquirat*. Fer. 6. poſt Comm. *Fac nos*, &c. *ſic tendere congruenter: vt ad eam* (ſalutem æternam) *peruenire poſſimus*. In Sabbato orat. poſt Comm. *Diuina libatio penetralia noſtri cordis infundat: & ſui nos participes potenter efficiat*. Feria 3. Dom. 3. Quadrageſ. prima orat. *continentiæ ſalutaris propitius no-*

Phraſes multę petendi, ſed ſubſtantia eadem.

nobis dona concede. Secr. *Qui nos, & ab humanis retrahat ſemper exceſſibus; & ad ſalutaria dona perducat*. Orat. vlt. *Tua nos, Domine*, &c. *protectione defende: & ab omni ſemper iniquitate cuſtodi*: Feria 5. Dom. 3. orat. vlt. *ſubiectum*, &c. *& tuis ſemper faciat ſeruire mandatis*. Sabbato Dom. 3. orat. vlt. *Prætende*, &c. *dexteram cæleſtis auxilij: vt te toto corde perquirant*, &c. In Dom. 4. Quadrageſ. orat. poſt Comm. *Da*, &c. *vt ſancta tua ſinceris tractemus obſequijs, & fideli ſemper mente ſumamus*. Feria 2. illius Dom. orat. vlt. *Depræcamus*, &c. *Et quibus ſupplicandi præſtas affectum, tribue defenſionis auxilium*. Fer. 4. eiuſdem, orat. vlt. *Pateant*, &c. *& vt petentibus deſiderata concedas, fac eos quæ tibi ſunt placita poſtulare*. Sabbato eiuſdem Dom. orat. prima. *Fiat per gratiam tuam fructuoſus noſtræ deuotionis affectus*, &c. orat. ſecr. *& ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates*. In orat. vlt. *Deus*, &c. *da nobis dignè flere mala, quæ fecimus: vt*, &c. Fer. 3. Dom. Paſs. orat. poſt Comm. *Da, vt quæ diuina ſunt, iugiter exequentes*, &c. & in orat. vlt. *Da nobis perſeuerantem in tua voluntate famulatum*, &c. Feria 6. eiuſdem Dom. orat. prima. *Cordibus noſtris gratiam tuam benignus infunde: vt peccata noſtra caſtigatione voluntaria cohibentes*, &c. Fer. 6. maioris hebdom. in orat. pro ordine Eccleſiaſtico: *exaudi nos*, &c. *vt gratiæ tuæ munere, ab omnibus tibi gradibus fideliter ſeruiatur*. In Sabbato Sancto orat. poſt primam prophe. *Da nobis contra oblectamenta peccati, mentis ratione perſiſtere*, &c. In orat. poſt 3. prophe. *Da populis tuis dignè ad gratiam tuæ vocationis introire*. In orat. poſt prophet. 10. *Da nobis, & velle, & poſſe quæ præcipis, vt*, &c. *vna ſit fides mentium, & pietas actionum*. In

Semper idem petit Eccleſia.

Vt Deus faciat nos boni facere.

orat.

orat. poſt 12. *Vt quod noſtræ humilitatis gerendum eſt miniſterio, virtutis tuæ impleatur effectu*: & hę in præfatis orationibus ab Aduentu vſque ad Paſcha petit à Deo Mater Eccleſia, vt nempè per ſuam gratiam bona opera noſtra faciat, ideſt nos facere per gratiam faciat.

293. Vt autem euidenter appareat, quòd gratia neceſſaria homini ad benè, *ſicut oportet*, operandum, à malo cauendum, & in bono perſeuerandum, eſt illa, quam docet Auguſtinus, nempè, non quæ ſubiacet voluntati, ſicut illa, quę data fuit Adæ innocenti, vt ea vteretur ſi vellet, & ſine qua bonum velle non poterat; ſed illa, quæ facit, vt voluntas faciat bonum, trahens illam alliciendo, & ſuauitatem, ac delectationem impertiendo; & poſtea de concordia earum dicam, proſequor libenter oſtendere praxim Eccleſię in petendo à Deo, quod ipſe faciat nobiſcum opus bonum, ſeu faciat per gratiam nos facere, in bono perſeuerare, & malum cauere. In die Paſchæ orat. prima dicit, *Vota noſtra, quæ præueniendo aſpiras, etiam adiuuando proſequere*. In orat. ſecr. *vt te operante proficiant*. In orat. vlt. *tua facias pietate concordes*. In fer. 3. poſt Paſcha orat. 1. *concede famulis tuis: vt Sacramentum viuendo teneant, quod fide perceperunt*. In orat. vlt. *Concede, vt continua in noſtris mentibus perſeueret*. Fer. 5. orat. 1. *Da vt renatis vna ſit fides mentium, & pietas actionum*. Fer. 6. orat. 1. *Da mentibus noſtris, vt quod profeſſione celebramus, imitemur effectu*. Dom. in Albis. *Hæc te largiente, moribus, & vita teneamus*. Dom. 3. poſt Paſcha orat. 1. *Da cunctis, qui Chriſtiana profeſſione cenſentur, & illa reſpuere, quæ huic inimica ſunt nomini, & ea, quæ ſunt apta ſectari*. Secr. *His nobis myſterijs conferatur,*

Quod gratia, quam S.Aug. docet ſit neceſſaria ad benè operandum.

Ex Eccleſ. orat.

tur, quò terrena deſideria mitigantes, diſcamus amare cæleſtia. Dom. 4. orat. 1. *Deus qui fidelium mentes vnius efficis voluntatis;da populis tuis id amare, quod præcipis, id deſiderare, quod promittis*. Domin. 5. orat. 1. *Largire ſupplicibus tuis, vt cogitemus, te inſpirante, quæ recta ſunt, & te gubernante, eadem faciamus*. Orat. vlt. *Tribue*, &c. *& deſiderare, quæ recta ſunt, & deſiderata percipere*. Dom. infra oct. Aſcenſ. orat. 1. *Fac nos tibi ſemper, & deuotam gerere voluntatem, & maieſtati tuæ ſincero corde ſeruire*. Orat. ſecr. *& mentibus noſtris ſupernæ gratiæ dent vigorem*. Orat. vlt. *Da quæſumus, vt in gratiarum ſemper actione maneamus*. In vigilia Pentec. orat. 1. *Concede nobis, & noſtræ voluntatis prauitatem frangere; & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere*. In orat. 5. *Da famulis tuis, vt quæ à te iuſſa cognouimus, implere cæleſti inſpiratione valeamus*. In orat. vltim. *Concede*, &c. *vt cæleſtibus deſiderijs accenſi, fontem vitæ ſitiamus*. In Dom. Pentec. *Da nobis in eodem ſpiritu recta ſapere*, &c. in Sabbato 4. Temp. Pentec. orat. 3. *Concede nobis propitius, & mente, & corpore tibi ſemper eſſe deuotos*. Dom. 1. poſt Pentec. orat. poſt Comm. *Præſta quæſumus; vt à tua numquam laude ceſſemus*. Dom. infra octauam Corporis Chriſti orat. ſecr. *Oblatio*, &c. *purificet; & de die in diem ad cæleſtis vitæ transferat actionem*. Dom. 5. poſt Pentec. orat. 1. *Infunde cordibus noſtris tui amoris affectum: vt te in omnibus, & ſuper omnia diligentes*, &c. Dom. 6. poſt Pentec. orat. 1. *Inſere pectoribus noſtris amorem tui nominis, & preſta in nobis Religionis augmentum: vt quæ ſunt bona nutrias, ac pietatis ſtudio, quæ ſunt nutrita, cuſtodias*. Dom. 8. poſt Pentec. orat. 1. *Largire nobis quæſumus Domine, ſemper ſpiritum cogitandi, quæ*

Petit, vt faciamus.

Multę petitiones Eccleſiæ hoc probant.

recta ſunt, propitius, & agendi: vt qui ſine te eſſe non poſſumus, ſecundum te viuere valeamus. Ora ſecr. *vt gratiæ tuæ operante virtute, & præſentis vitæ nos conuerſatione ſanctificent*, &c. Dom. 9. ora 1. *Fac eos, quæ tibi ſunt placita poſtulare*. Dom 12. orat. 1. *Deus de cuius munere venit, vt tibi à fidelibus tuis dignè, & laudabiliter ſeruiatur: tribue quæſumus, vt ad promiſſiones tuas ſine offenſione curramus*. Dom. 13. orat. 1. *Da nobis, fidei, ſpei, & charitatis augmentum; & vt mereamur aſſequi, quod promittis, fac nos amare, quod præcipis*: Dom. 15 orat. vlt. *Mentes noſtras, & corpora poſſideat, quæſumus Domine, doni cæleſtis operatio: vt non noſter ſenſus in nobis, ſed iugiter eius preueniat effectus* Dom. 16. orat. 1. *Tua nos, quæſumus Domine, gratia ſemper, & præueniat, & ſequatur: ac bonis operibus iugiter præſtet eſſe intentos*. Dom. 17. orat. 1 *Da populo tuo diabolica vitare contagia; & te ſolum Deum pura mente ſectari*. Fer. 4. quatuor Temp. Septembr. orat. 1. *Miſericordiæ tuæ remedijs, quæſumus Domine, fragilitas noſtra ſubſiſtat: & quæ ſua conditione atteritur, tua clementia reparetur*. Orat. vlt. *Deprecamur: vt quæ ſedula ſeruitute donante te gerimus, dignis ſenſibus tuo munere capiamus*. In Sabbato 4. Temp. orat. poſt 2. proph. *Vt ſalutis æternæ remedia, quæ te inſpirante requirimus, te largiente conſequamur*. Dom. 18. orat. 1. *Dirigat corda noſtra, tuæ miſerationis operatio, quia tibi ſine te placere non poſſumus*. Orat. vlt. *tuam miſericordiam deprecantes; vt dignos nos eius participatione perficias*. Dom. 19. orat. vlt. *Tua medicinalis operatio* &c. *& tuis ſemper faciat inhærere mandatis*. Dom. 20. orat. vlt. *Fac nos quæſumus tuis ſemper obedire mandatis*. Dom. 23. orat. ſecr. *Vt quod immeritis contuliſti, propitius exequaris*. Dom. 24. orat. ſecr. *Om-*

Clariſſimè probant nos indigere gratia, quę facit nos facere.

Aliæ plurimæ petitiones euiſdem gratię

Omnium noſtrum ad te corda conuerte, vt à terrenis cupiditatibus liberati, ad cœleſtia deſideria tranſeamus. In feſto SS. Trinit. orat. ſecr. *& per eam oblationem, noſmetipſos tibi perfice munus acceptum.* In miſſa de Spiritu Sancto orat. 1. *Da nobis in eodem ſpiritu recta ſapere*,&c. In Miſſa Sanctiſs. Corp. Chriſti orat. 1. *tribue quæſumus ita nos corporis, & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari, vt*, &c.

294. Igitur cùm Eccleſia precetur Deum, vt tale auxilium, talem opem, talem gratiam nobis concedat, qua faciamus, ſeu quę operetur, vt faciamus, ſeu faciat nos facere ea, quę Deus præcipit, & quę ſunt nobis neceſſaria, ſeu remedia ad ſalutem, vel quæ ſunt ei placita, iuxta varias formulas ſupra relatas, concludendum eſt, hanc gratiam eſſe nobis neceſſariam, vt ea opera faciamus; quæ concluſio mihi videtur euidens: & ingenuè fateor, quòd egomet, dum licet indignè pro me, & pro alijs, tàm amicis, quàm inimicis (ſi qui ſunt) & pro infidelibus ad conuertendum precor, ab Eccleſiæ praxi, & Auguſtini documento inſtructus, ſic explicitè precor. *Domine concede mihi, aut illis gratiam, quæ faciat me, & eos facere, quæ præcipiſti, & quæ tibi placita ſunt.* Sic pariter orabat S. Auguſtinus, vt ipſemet teſtatur in lib. 10. Confeſs. cap. 29. *da Domine quod iubes, & iube, quod uis*: & in Deuteron. cap. 53. ait: *Deus facit, quod iubet, vt fiat*: ergo iſta gratia eſt neceſſaria, quę facit exequi, ſeu facere opus. Quomodo autem moueat liberum arbitrium, vt ſimul cum ea faciat, dicam poſtea.

Concluſio euidens eſt

Authoris modus orandi.

S. Aug. modus orandi

295. Prob. 3. rationibus adductis in cap. 6. & 7. quę iterum recolere non erit inutile; agitur enim de toto aſſe, nempè de medijs ad ſalutem neceſſarijs, vt puta de obſeruantia pręceptorum,

Rationes aliàs ab Authore allatę: ſed neceſſarię.

& conſiliorum, ac de exercitio virtutum, ſicut oportet; Ioann. 6. Saluator ait: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus, qui miſit me traxerit eum.* Acceſſio ergo ad Chriſtum per fidem, ſpem, & charitatem, eſt opus Dei trahentis, ideſt, facientis, vt homo accedat per eos actus ad Chriſtum. Gloſ. ord. ait. *Tractio hæc non eſt violenta, aut neceſſitatis, nec inuiti; ſed voluptatis, & deſiderij, vnde dicitur, trahit ſua quemque voluptas,* &c. Lyr. inquit. *Nihil poteſt aſcendere ad id, quod eſt ſupra naturam ſuam, niſi ab alio trahatur. Sicut lapis non poteſt ſurſum aſcendere, niſi per motum alterius: fides autem formata charitate eſt ſupra naturam; ideò ad eam nemo poteſt venire, niſi à Deo trahatur.*

Ex S. Scrip.

296. S. Auguſt. vt retuli in cap. 7. tract. 26. in Ioan. de hac tractione, ſeu gratia trahente, mirabilia multa dicit: Aliqua referam. *Nemo venit, niſi Pater traxerit eum. Magna gratiæ commendatio; nemo venit, niſi tractus;* &c. vt ibi. *Quid hic dicimus fratres, ſi trahimur ad Chriſtum; ergo inuiti trahimur? Ergo inuiti credimus? ergo violentia adhibetur? non voluntas excitatur? Credere non poteſt niſi volens. Noli cogitare te inuitum trahi; trahitur animus, & amore. Forſitan in hoc euangelico verbo reprehendamur, & dicatur nobis, quomodo voluntate credo, ſi trahor? Ego dico, parum eſt voluntate, etiam voluptate traheris. Quid eſt trahi voluptate? delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*: & poſt alia multa, vt *in cap.* 7. proſequitur. *Ramum viridem oſtendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonſtrantur, & trahitur: & quod currit, trahitur, amando trahitur, ſine læſione corporis trahitur. Si ergo hæc, quæ inter delicias, & voluptates terrenas reuelantur amantibus, trahunt, trahit reuelatus Chriſtus à Patre. Quid enim fortiùs deſi-*

S. Auguſt.

Quomodo voluntas trahitur à Deo.

deſiderat anima, quàm veritatem? ergo iſta gratia, quę ſuauiter animam trahit ad credendum, eſt homini neceſſaria, vt & poſſit operari bona opera, & actu operetur; alioquin à paſſionibus internis, & externis, curiſque mundi, atque concupiſcentijs diſtractus, & illectus, etiam illuminatus, ac inſpiratus, numquam operaretur.

297. Prob.4. ex Rom.8. 14. *Quicumque ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei;* ergo gratia iſta eſt neceſſaria, vt ſimus filij Dei, nempè, quæ agat nos, faciatque nos bona opera, ſicut oportet, facere. Gloſ. ord. *aguntur,* dicit, *Plus eſt agi, quaſi vix aliquid agentem, quàm regi, quaſi aliquid agentem, qui ideò regitur, vt rectè agat. Sed aguntur, non quod per ſe nihil, ſed quod vix, vt aliquid agant, impetu gratiæ impelluntur.* Hac ergo gratia indigemus ad actu operandum, vt ſimus filij Dei. S.Auguſt. expendens hunc locum in ſer. 13. de Verb.Apoſt. inquit. *Dicet mihi aliquis, ergo agimur, non agimus. Reſpondeo, immò agis, & ageris: & tunc benè agis, ſi à bono ageris; ſpiritus enim adiuuat infirmitatem noſtram:* & in lib.de Corrept.& Gratia cap.2. ait. *Intelligant filij ſunt, ſe ſpiritu Dei agi, vt quod agendum eſt, agant; & cum egerint illi, à quo aguntur gratias agant: aguntur enim, vt agant; non quod ipſi nihil agant; & ad hoc eis oſtenditur, quid agere debeant, vt quando agunt, ſicut agendum eſt, cum dilectione, & delectatione iuſtitiæ ſuauitatem, quam dedit Dominus, vt terra eorum daret fructum ſuum, accepiſſe gaudeant,* & in tract.de Pugna animę dicit. *Quotquot ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei; non ſunt filij Dei, ſi non aguntur ſpiritu Dei. Pugnent, quia magnum adiutorem habent,* & cętera multa, *vt in cap.7.*

Ex epiſt.ad Rom.

S. Auguſt.

298. Prob. 5. alio Pauli loco, & fortiori pro gra-

gratiæ potentia, & efficacia erga voluntatem ad opus bonum, ſicut oportet, Philipp. 3. *Deus eſt enim qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Magni ponderis locus iſte eſt. Interl. *operatur*, ait, *bonum*, Gloſ. ord. *Deus operatur*, inquit, *nos volumus; ſed Deus operatur in nobis, velle, & operari. Hoc enim nobis, & credere, & dicere expedit, quia pium eſt, & verum; vt ſic ſit humilis confeſſio, & totum Deo detur. Per proprium enim arbitrium, niſi gratia illud adiuuet, nec ipſa bona in homine voluntas eſſe poteſt*.

Ex Philip. epiſt.

299. S.Auguſt. in lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 9. conſiderans hæc, & antecedentia Apoſtoli verba, *Cum timore, & tremore veſtram ſalutem operamini; Deus enim eſt, qui operatur in vobis velle, & operari*, dicit. *Quando iubetur, operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium; ſed ideò cum timore, & tremore, ne ſibi tribuendo, quod bonum operantur, de bonis, tamquam ſuis extollantur. Tamquam ergo Apoſtolus interrogaretur, & diceretur ei, quare dixiſti cum timore, & tremore? horum verborum rationem reddit, dicens, Deus eſt enim, qui operatur in vobis: ſi enim timetis, tremitis, non extollimini, tamquam de veſtris operibus bonis, quia Deus eſt, qui operatur in vobis*. Idem confirmat, *lib. de ſpir. & lit. cap. 2.* initio *& cap. 33.* initio: *de Ciuit. lib. 22. cap. 1. de Gratia Chriſti cap. 4. 5.* 10. *&* 25. *In quæſtionibus ſuper Exodum lib. 2. quæſt.* 167. Item *in lib. cont. duas epiſt. Pelagianorum lib. 1. cap. 10. & 19. lib. 2. cap. 8. In Enchir. cap. 32. in lib. de Prædeſt. & Grat. cap. 11. in lib. de Bono Perſeu. cap. 13.* In his ergo, & in alijs pluribus locis S. Doctor eodem modo declarat dictum Pauli locum, in quibus omnibus exaltat gratię efficaciam; per quam Deus dicitur operari bonum, ideſt, facit,

S.Auguſt.

Pluries Auguſt.

cit, vt per eam humana voluntas operetur; hæc ergo gratia, quæ facit nos facere bonum, eſt deſideranda, & ſemper à Deo petenda: hęc dicenda eſt neceſſaria ad exequendum bonum, non alia, quæ non perducit ad executionem.

Et quia quo ad me de ſumma rei huius nunc agitur, non grauabor iterum referre, quæ in ſępè cit. *cap.*7. ex S.Auguſt. retuli de gratię efficacia circa opus bonum, circa perſeuerantiam in eo, fugam peccati, & reſiſtentiam ad tentationes; Deus enim, ait S.Doctor, facit, vt faciamus, perſeueremus, fugiamus, & reſiſtamus, quę meo videri clariſſima ſunt in epiſt.107. quæ eſt ad *Vitalem*, dicit, ***Deus gratia præuenit hominis voluntatem, nec eam in cuiuſquam voluntate inuenit, ſed facit, & vocatione alta, atque ſecreta, ſic agit hominis ſenſum, vt legi, ac doctrinæ accomodet aſſenſum***. In lib.4. ad Bonif. cap. 6. ait. ***Ita ne nondum euigilatis, nondum auditis, faciam, vt ambuletis, faciam, vt obſeruetis; poſtremò faciam, vt faciatis. Quid adhuc vos inflatis? nos quidem ambulamus verum eſt; nos obſeruamus, nos facimus; ſed ille facit, vt ambulemus, vt faciamus***. In lib. de Gratia, & lib. arb. cap.16. inquit. ***Certum eſt nos velle, cum volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum. Certum eſt nos facere, cum facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dicit, faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis***. In cap. 17. dicit, ***ipſe, vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens***. In lib. de Corr. & Gratia cap.12. dicit, ***Tantum quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, vt ideò poſſunt, quia ſic volunt; ideò ſic volunt, quia Deus operatur, vt velint***. In epiſt. citata 107. expendens locum illum pſal.36

Alia multa S. Auguſt. loca de gratię efficacia.

Ex locis S. Script.

Apud

Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet, dicit, *à Domino greſſus hominis diriguntur, vt intelligeremus ipſam voluntatem bonam, qua incipimus velle credere (quoniam Dei via quid eſt, niſi fides recta) illius eſſe donum, qui greſſus noſtros propterea dirigit primum, vt velimus*: In lib. de Gratia & lib. arb. cap. 5. ait. *Niſi donum Dei eſſet, etiam ipſa noſtra ad Deum conuerſio, non ei diceretur, Deus virtutum conuerte nos*; & in Capite antecedenti dixerat. *Contine teipſum*; *& tamen non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt; quibus enim non eſt datum, aut nolunt, aut non implent, quod nolunt. Quibus autem datum, ſic volunt, vt impleant, quod nolunt*. Item in eodem Capite ait: *Cum voluntas hominis conuertitur, & ei dicitur, noli vinci à malo, quid ei prodeſt, niſi gratia ſuccurrente fiat? Quod ipſe Apoſtolus ſecutus adiunxit. Nam cum dixiſſet, virtus peccati lex, continuò ſubiecit; Gratias autem Deo, qui dat nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: Ergo, & victoria, qua peccatum vincitur, nihil aliud eſt, quàm Domini Dei iuſto certamine adiuuantis liberum arbitrium*: In epiſt. 105. dicit, *Vita æterna, etiam ipſa gratia nuncupatur, non ob aliud, niſi quia gratia datur, non ideò, quia meritis non datur; ſed quia data ſunt ipſa merita, quibus datur: intelligendum eſt igitur etiam ipſa hominis bona merita eſſe Dei munera, quibus, cum vita æterna redditur, quid niſi gratia pro gratia redditur?* & proindè in lib. 14. de Trin. cap. 10. de hac gratia pro gratia explicans illud Pſalmi, *Dedit dona hominibus*, ait, *dona ſunt merita noſtra, quibus ad ſummum bonum immortalitatis, & beatitudinis peruenimus*: id ergo præſtat nobis gratia, ſeu Deus per gratiam; facit, inquam, vt per eam nos, quibus conceditur, in executione ponamus,

S. Auguſt. doctrina clara ſuper ijs ſcripturis.

Cur vita æterna dicitur gratia.

ſeu

ſeu faciamus opera bona conducẽtia ad ſalutem; quæ quidem, ſine gratia numquam, nec faceremus, nec facere poſſemus. Hac ergo gratia indigemus, vt ea faciamus, alioquin, ait Auguſtinus, numquam faceremus.

300. Poſtremum argumentum, quod in *cap.* 7. adduxi ex S. Auguſtino de virtute, potentia, & efficacia gratię liberi arbitrij in ordine ad bona opera, deductum ex ſimilitudine ſeſſoris ad iumentum, quo ipſe S. Doctor vtitur *in Hippognoſticon. lib.* 3. inquiens, quòd ſicut ſeſſor equi v.g. dirigit, ac regulat equum, quò, quando, & quomodo vult,& equus paret ſeſſori, magni momenti eſt pro præſenti negotio. Legi poteſt in dicto Capite ſeptimo; & iterum fortè referam in ſequẽti Capite: iſta ergo gratia, quæ agat, regat, ac dirigat voluntatem, ex ſe ratione ſenſuum, inclinatam ad malum, vt ab eo declinet, ac faciat bonum, neceſſaria nobis eſt.

Similitudo ſeſſoris ad equum.

301. Totum, quod hucuſque dictum eſt, confirmari poteſt hoc argumento, meo videri, valido. Ad benè operandum, *ſicut oportet*, eſt neceſſaria gratia: hęc propoſitio eſt de fide, vt in ſuo loco probatum eſt. Tunc ſic: vel gratia hæc neceſſaria, eſt ſimilis illi, quam habuit Adam innocens, & velut indifferens, & ſubdita voluntati, vt ſi velit ea vtatur, & bonum faciat, ac malum fugiat; & ſi nolit ea vti, bonum non faciat, nec malum fugiat: vel eſt illa, quæ ſic delectat, afficitque voluntatem tali ſuauitate, vt faciat eam facere bonum per fidem cognitum, & inſpiratum. Non videtur dici poſſe primum: igitur dicendum eſt ſecundum. Maior eſt à ſufficienti diuiſione; non enim datur medium, nec video medium aliquod à Catholicis Theologis defendi. Min. prob.

Argum. à ſufficienti diuiſione concludẽs.

primò, manifeſta S. Auguſtini Doctrina, vt in prima concluſione. 2. *Ex Concil. Arauſ.* 2. ſubſcribente illa 25. decreta de gratia ſibi præmiſſa à Romano Pontifice, vt idem Concilium teſtatur in cap. 1. Patet autem in *cap.* 6. hanc ſententiam, ſeu hunc dicendi modum reijcere: ſic enim habet.

Ex Concil. Arauſ. 2.

Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis, miſericordiam dicit conferri; non autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus, per infuſionem, & inſpirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit (aliàs ſubigit) *gratiæ adiutorium; nec vt obediens, & humillimus ipſius gratiæ donum eſſe conſentit; reſiſtit Apoſtolo dicenti* 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti? & gratia Dei ſum id, quod ſum*: & ſic voluntas ſubijcitur gratiæ, non gratia voluntati. 3. ex doctrina, ac factis ipſius Apoſtoli à Deo electi ad docendum vniuerſum Mundum; quem quidem a Deo protectum, & diuinæ gratiæ auxilijs ſuffultum fuiſſe, nemo inficiabitur: & tamen confitetur, ſe imparem, ac impotentem ad reſiſtendum legi membrorum, ideſt, concupiſcentijs, à quibus angebatur, ita quòd non faceret bonum, quod vellet, ſed malum, quod nollet: verùm à gratia obtineret liberationem ab eiuſmodi miſeria, & ſic bonum faceret. Verba illius hęc ſunt ad Rom. 7 18. *Scio enim, quia non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Non enim, quod volo bonum, hoc facio; ſed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo illud facio; iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem,*

Ex dictis, & factis Pauli arg.

Digitized by Google

gem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quę eſt in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrũ. Igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei; carne autem legi peccati. Confitetur ergo, quòd bonum legis cognoſcebat, & volebat facere. Hęc eſt gratia pręueniens, quæ illuminat ad cognoſcendum bonum, & inſpirat ad volendum. At dicit, quòd perficere non habebat propter repugnantiam legis membrorum, ideſt, concupiſcentię. At non dicit ſe liberare ab hac difficultate per ſuam voluntatem vtentem illis auxilijs illuminationis, & inſpirationis; ſed à gratia Dei per Chriſtum, ideſt, à gratia efficaci ſuperante difficultatem, & operante in voluntate, & cooperante cum illa, vt bonum faceret.

Confeſſio Pauli ſuper hac re.

Repugnãtia faciendi opus bonum.

302. Confirmatur ex alijs factis, & confeſſionibus ipſiuſmet Pauli, nam 1. Cor. 15. 9. de ſe ait. *Perſecutus ſum Eccleſiam Dei. Gratia autem Dei ſum id, quod ſum.* 2. ad Gal. 1. 13. *Supra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam*, &c. *Cum autem placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit me per gratiam, vt reuelaret filium ſuum in me*, &c. Interl. *vocauit*, inquit, *de mala via ad bonam*: qualis autem fuerit vocatio Pauli, quantæque efficacię, iam notum eſt. De gratia reſiſtendi tentationibus ſibi occurrentibus, loquitur in ſecunda ad Cor. 12. 7. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogaui, vt*

Arg. ex factis, & confeſſione eiuſdem Apoſtoli.

De gratia vocationis.

 diſce-

diſcederet à me; & dixit mihi, ſufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti. Sciebat Paulus, Deum dare homini vires ad reſiſtendum tentationibus: cur ergo illis non vtebatur, ſed petebat maiores vires? Dicendum, quòd petebat gratiam potentiorem, quę daret reſiſtentiam; de qua fuit à Deo redditus certus, & ſecurus, per ea verba, *ſufficit tibi gratia mea*, illa ſcilicet, quę facit te ſuperiorem tentationi: de qua certificatus, ampliùs non timet, ſed ait: *libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti*, ideſt gratia illa, quę facit me ſuperare tentationes.

Et de gratia reſiſtendi concupiſcentię.

Cùm igitur gratia illa, quę aſſeritur indifferens, & dimiſſa voluntati, vt ea vtatur, ſi velit, non facit facere opus bonum; quia nec in Adamo ſano, & ſancto id fecit; non iſta, ſed alia potentior, & efficax, illa ſcilicet S. Auguſtini, dicenda eſt ad faciendum opus bonum, *ſicut oportet*, neceſſaria.

Concluſio euidens.

CAPVT XIV.

An Gratia iſta faciens facere, *præiudicet libero arbitrio*.

303. Ad 1. & ſuppono idem eſſe liberum arbitrium humanum, ac humanam voluntatem liberam: notat autem S. Auguſtinus in lib. 3. Hippognoſticon, dici *arbitrium*, ab *arbitrando* rationali conſideratione; vel diſcernendo quid eligat, quidue recuſet; & liberum, quia in ſua poſitum eſt poteſtate, vt faciat, quod vult. Quòd verò in homine in ſtatu naturæ lapſę adſit volun-

Liberum arbitrium, vnde dictũ.

voluntas cum hac libertate, ſeu liberum arbitrium licet debilitatum, ſeu attenuatum, mox probabitur.

304. Adu. 2. & ſuppono cum eodem S. Doctore in *lib. de Corrept. & Gratia cap.* 13. & alibi ſæpè, quòd libertas hominis, quædam eſt à ſeruitute peccati; quædam eſt naturalis: de prima dicit Saluator Ioan. 8. 14. ***Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati***; & ideò, qui ſine peccato reperitur, liber eſt iuſtitiæ: naturalis verò libertas eſt illa, qua poteſt homo facere, quod vult, ſiue bonum, ſiue malum, ſiue hoc, vel illud bonum, vel malum: de qua libertate dixit Deus ad Cain Gen. 4. 7. ***Nonne ſi benè egeris recipies; ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit. Sed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius***: & de qua Eccleſiaſtici 15. 14. dicitur. ***Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. Adiecit mandata, & præcepta ſua. Si volueris mandata ſeruare, ſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Appoſuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam; ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit dabitur illi.*** De hac libertate quęrimus, an lędatur per gratiam inducentem liberam voluntatem ad faciendum bonum, ac ad vitandum malum, & facientem eam facere, ſeu exequi, ſicut hucuſque cum S. Auguſtino dictum eſt.

Libertas duplex, quędam à ſeruitute, quędā naturalis.

De ſecunda eſt nunc quęſtio.

305. Adu. 3. & ſuppono cum Fide Catholica contra Lutherum, & Caluinum, liberum hominis arbitrium non eſſe titulum ſine re, nec, quod ipſi phanaticè dicebant, fuiſſe extinctum in Adamo: ſed eſſe veram, ac realem rem in homine exiſtentem, poteſtatem ſcilicet faciendi hoc, vel illud bonum, vel malum: quæ quidem veritas

non

Liberum arbitrium reperitur in homine.

non eſt nouiter tradita, aut in ſolo Concilio Tridentino (quod ſufficeret) declarata, nempe in *ſeſſ. 6. can. 5. & 6.* in quorum primo damnatur, vt hæreſis, dicere, quòd per Adæ peccatum fuerit extinctum; & in 2. damnatur pariter, vt hęreſis, dicere, quòd non ſit in poteſtate hominis facere vias ſuas bonas, vel malas: ſed veritas exiſtentię liberi arbitrij in homine eſt antiqua, & perpetua in Eccleſia, nec vmquam interrupta eius notitia. Nam ante Concilium Tridentinum definiuerat Leo X. Conſtit. 40. Exurge, &c. & Concil. Senonenſe; in ſexto Eccleſię ſæculo fuerat definitum à *Concil. Arauſ. 2. cap. 13.* iuxta pręfinitionem *Fælicis* 4. qui ad Concilium illud (vt hoc initio fatetur) Capitula illa vigintiquinque tranſmiſerat ſubſcribenda. In ſæculo pręcedenti anno ſcilicet 415. fuerat deciſum in Concilio Dioſpolitano. Ante omnia hæc tempora id definierat Clemens I. *in epiſt. 3.* & S. Auguſt. liberi arbitrij exiſtentiam in homine neruosè probat; primò in tribus libris de libero arbitrio continentibus capita 61. Secundò in *libro de Gratia, & libero arbitrio* continente capita 24. Tertiò in *libro de Natura, & Gratia* continente capita 70. & in multis alijs libris, vt de *Prædeſtinatione Sanctorum*, de *Corrept. & Gratia*, & alibi ſparſim.

In Concil. Trid. & ante decem ſęcula fuit definitum, immò in principio Eccleſię.

306. Verùm eſt, quòd tàm S. Auguſtinus, quàm præfata Concilia docuerunt, quòd per Adæ peccatum liberum arbitrium humanum circa malum remanſerit quidem vigoroſum, ſicut priùs: at circa bonum remanſerit debilitatum: & Concil. Arauſ. 2. dicit *Attenuatum*, quo vocabulo Concilium Tridentinum vſum eſt *in ſeſſ. 6. cap. 1.* dicens remanſiſſe *attenuatum, & inclinatum*. Proindèque docent indigere gratia, ſeu diuino auxi-

Per Adæ peccatum fuit debilitatum.

auxilio, vt ſubleuetur, & fortificetur ad ſuperandas paſſiones concupiſcentiæ, & iraſcibilis, & bonum opus efficiat; quod de fide eſſe docuimus in c. 9. Ex hac ergo neceſſitate gratiæ ad operandum bonum, cùm dixerimus, authore S. Auguſtino, quòd gratia iſta debet eſſe talis naturę, vt trahat liberum arbitrium ad faciendum bonum, & faciat facere bonum; oritur pręſens quęſtio, an per hanc tractionem, liberum arbitrium lędatur, ideſt neceſſitetur, vel aliquid de ſua libertate deperdat.

307. Adu. 4. ex Doctore Gratię S. Auguſt. *in libro de Gratia, & libero arbitrio cap.*1. quòd non ita defendendum eſt liberum arbitrium in ordine ad bonum, vt negetur gratia, vt fecit Pelagius, quaſi ad Deum ſine ea vocemur, vel à malis meritis ſine ea liberemur, vel ſine eadem bona merita comparemus, quibus ad vitam ęternam perueniamus. Neque ita defendenda eſt gratia, vt negetur liberum arbitrium, ſicut Caluinus, & ſicut Monachi Adrumetini olim putabant, quaſi defendentes alterutrum negarent alterum; ſed vtrumque conciliari debet. Qua de re illum librum compoſuit, vt oſtenderet, ad opus bonum gratiam, & liberum arbitrium, nedum non lęſa, ſed inſtaurata libertate, concurrere. Non ita defendenda gratia, vt negetur liberum arbitrium, nec è contra.

308. Dico 1. Gratia efficax, ſeu faciens facere opus bonum (quam docet S. Auguſtinus, vt hucuſque dictum eſt) non infert libero arbitrio violentiam, ſeu coactionem: eſt de fide. Gratia efficax S. Aug. non lædit liberum arbitrium.

309. Prob. 1. pars generali principio S. Auguſtini de *Ciuit. lib. 7. cap. 30*, dicentis, *Res, quas Deus condidit ſic gubernat, ac regit, vt motus ſuos agere ſinat*. Ergo ſinit liberum arbitrium in quocumque ſtatu, pręſertim eleuationis ad ſupernatura-

turalia, agere liberè, ac ſpontaneè ſine vlla violentia, aut coactione. 2. ex alio principio eiuſdem S.Doctoris, *aut voluntas non eſt, aut libera dicenda eſt*. Dum autem in operatione boni cum auxilio gratię efficacis elicit actum, voluntas eſt; ergo libera eſt.

310. Prob. 2. Si coactionem, aut violentiam inferret libero arbitrio gratia hæc efficax, opus bonum ex coacta, ac violentata voluntate emanans eſſet violentum. Sed hoc eſt falſum; primò quia ex Philoſopho, *Violentum eſt illud, cuius principium eſt extra non conferente vim paſſo*, ideſt, non conferente inclinationem. Sed opus bonum elicitum à voluntate prędita, & adiuta gratia, non eſt à principio extra, ſed à principio interno; & paſſum, ideſt, voluntas, in qua reciperetur opus bonum, quod eſt immanens, inclinata eſt ad illud recipiendum, & multum in eo delectatur, & guſtat eius dulcedinem, *Guſtate*, inquit Dauid, *& videte, quoniam ſuauis eſt Dominus*. 2. quia Deus exigit tunc actum voluntatis, nam Prou. 23.26. dicit, *Fili præbe mihi cor tuum*, & in vtroque Teſtamento pręcipit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ita & proximum tuum, ſicut teipſum*; & alia mandata, quæ opera per gratiam fiunt: igitur non violentat per gratiam. 3. Quia ſequitur, quòd perſeuerans in bono, ſeu iuſtitia ex Dei dono eſſet in ſtatu violento; idemque ſequeretur de confirmatis in gratia: hi enim omnes ex gratię dono id haberent; quę maxima abſurda ſunt, immò veriùs fatuitates dementium.

311. Confirmari poteſt ex Gloſ. ord. in cap. 6. Ioann. in locum illum, *Nemo venit ad me, niſi Pater meus, qui miſit me traxerit eum*: verbo *traxerit*

Quod non inferat uiolentiam.

Ex S. Scrip.

Ex Gloſ. probatur.

xerit, ait. *Tractio hæc non eſt violentiæ, nec neceſſitatis, nec inuiti: ſed eſt voluntatis, & deſiderij; vndè dicitur trahit ſua quemque voluptas*: & ſequitur. *Si ergo in his, in quibus non eſt vera dilectio trahitur homo amore, & deſiderio, quantò magis trahitur aliquis vehementi delectatione, cui Pater reuelat panem, qui eſt vita, & beatitudo, & omne bonum: in quo commendatur magna gratia*: Hæc Gloſ. Commentarium S. Auguſtini ſuper hunc locum, aliàs à me adductum, iterum infra adducam loquens de modo, quo gratia facit, vt voluntas faciat bonum: neque de hoc eſt difficultas, ſi Caluinum excipias, qui blaſphemauit, Deum vim inferre homini, vt peccet; at hoc non dicit de opere bono, ſed ſolùm, quòd gratia neceſſitatem infert voluntati, vt operetur bonum. Contra quem

Caluinus impiè loquens.

312. Dico 2. Gratia efficax, quæ ſcilicet ſecundùm Auguſtinum facit infallibiliter facere opus bonum, non infert neceſſitatem phiſicam, ſeu naturalem voluntati, nec lædit eius libertatem: eſt de fide.

Gratia efficax non infert neceſſitatem.

313. Prob. 1. argumento, quo vtitur S. Auguſt. *in lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 2.* in quo demonſtrat in homine adimpleturo præcepta (quod ex ipſo, & ex fide fit per gratiam) adeſſe liberum arbitrium, & per illud impleri; hoc enim ab homine exigit Deus, vt velit implere: & loca plura ex S. Scriptura adducit. Eccleſiaſtici 15. dicitur. *Deus ab initio fecit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. Si volueris conſeruabis mandata, & fidem placitam ſeruare. Apponet tibi ignem, & aquam; ad quodcumque volueris extende manum tuam. In conſpectu hominis vita, & mors, & quodcumque placuerit, dabitur ei*: Ecce ait Auguſtinus, *apertiſſimè videmus expreſſum liberum*

Liberè homo implet præcepta.

Ex Sacra Scriptura.

rum humanę voluntatis arbitrium. Quid beatus ille de quo pſalmus dicit, quod in lege Domini fuit voluntas eius? Nonne ſatis indicat voluntate ſua hominem in lege Dei conſiſtere? Deindè tàm multa mandata, quæ ipſam quodammodò nominatim conueniunt voluntatem, ſicut eſt. Noli vinci à malo. Nolite fieri ſicut equus, & mulus, in quibus non eſt intellectus. Noli repellere conſilia matris tuæ. Noli eſſe ſapiens apud temetipſum. Noli deficere à diſciplina Domini. Noli negligere legem. Noli abſtinere benefacere egenti. Noli fabricare in amicum tuum mala. Noluit intelligere, vt benè ageret: & innumerabilia alia in veteribus libris diuinorum eloquiorum, quid oſtendunt niſi liberum arbitrium voluntatis humanæ? In libris etiam nouis Euangelicis, & Apoſtolicis, quid aliud oſtenditur, vbi dicitur, Nolite vobis condere Theſauros in terra; nolite timere eos, qui occidunt corpus; Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum: & pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Et refert alia plura ex Epiſtolis Pauli, Iacobi, & Ioannis: & concludit. *Vbi dicitur noli hoc, & noli illud; & vbi aliquid faciendum, vel non faciendum in diuinis monitis, opus voluntatis exigitur, ſatis liberum demōſtratur arbitriū. Nemo ergo Deum iudicet in corde ſuo, ſed ſibi imputet quiſque, cum peccat. Neque cum aliquid ſecundum Deum operatur, alienet hoc à propria voluntate, Quando enim volens facit; tunc dicendum eſt opus bonum; tunc ſperanda eſt merces boni operis ab eo, à quo dictum eſt, reddet vnicuique ſecundum opera ſua.*

Ex Auguſt. multa Scripturę loca indicantia libertatem

Cùm ergo iſta opera fieri nequeant ſine diuina gratia, quæ facit ea facere; & tamen voluntas liberè ea facit; manifeſtè ſequitur, quòd à gratia non neceſſitatur, ſed liberè, ac voluntariè faciat.

Concluſio clara de libertate voluntatis.

Con-

314. Confirmatur ex eodem S. Auguſt. *lib.3. de libero arbitrio cap.4.* vbi in Dialogo cum Euodio de libertate humana abſque neceſſitate operante, non obſtante, quòd Deus, & præſciat actus liberos ab ea fiendos, & actuali cum ea concurſu adſit quando eos elicit; concludit S. Doctor, quòd ſemper libera eſt; & ſi neceſſariò operaretur, nec libera, nec voluntas eſſet; ergo per gratiam non neceſſitatur.

Præſcientia Dei non officit libe. arb.

315. Prob.2. ex multis S. Auguſt. dictis ſuper hoc puncto, quòd ſcilicet voluntas per gratiam, quam ipſe docet ex ſe efficacem, non patiatur neceſſitatem: ex libro de ſpiritu, & litera cap. 30. *liberum arbitrium per gratiam non euacuatur, ſed ſtatuitur, & ſanatur; vt per eam liberè diligat bonum; quia vbi ſpiritus, ibi libertas*: in lib. 2. contra epiſt. Petil. cap. 84. *liberum arbitrium non læditur per hoc, quod Deus per gratiam trahit homines ad filium*: In lib.2. de pecc. mer. & remiſs. cap.5. *liberum arbitrium cum gratia ſpontè concurrit ad opus bonum*. In lib. de Gratia, & lib. arb. cap.20. *Per gratiam liberum arbitrium non tollitur; ſed de malo mutatur in bonum*. In lib.1. contra duas Epiſt. Pelagianorum cap.19. *Gratia trahit ad Chriſtum*; & in cap.20. *Gratia conuertit cor efficaciſſimè, & non læditur liberum arbitrium*. In lib.2. cap.8. *Gratia facit, vt homo non ſit inuitus, nec repugnans legi, & tamen arbitrium non læditur*. De Nuptijs, & concupiſcentia lib.1. cap. 30. *Gratia facit, vt homo condelectetur legi Dei ſecundum interiorem hominem*: lib. de Spirit. & lit. cap.34. *Deus operatur in nobis ipſum velle bonum, ſed conſentire, voluntatis eſt*. At in cap.3. dixerat, *quod hoc modo Deus per gratiam iuuat liberum arbitrium, & cum eo concurrit. Accipit homo Spiritum Sanctum, quo fit in*

Ex Auguſt. locis.

Multa S. Auguſtini loca.

eo delectatio, dilectioque ſummi, & incommutabilis boni; & ſic inardeat inhærere Creatori, & inflammetur accedere ad participationem veri luminis: & niſi delectet non agitur, non ſuſcipitur, non benè viuitur. Lib.2. de pecc.mer. & remiſs. cap.18.ait. *Gratię non ita ſunt omnia tribuenda, vt auferatur liberum arbitrium; nec libero arbitrio ſine gratia ſunt omnia tribuenda, ne ingrati videamur*: & in cap. 5. dixerat, *Deum per gratiam concurrere cum voluntate ad bonum, ſpontè concurrente efficacia voluntatis.* In lib.de ſpir.& lit. cap.35. *Gratia ſanat liberum arbitrium, itaut cognoſcat bonum, & delectet*.Lib.2 cont.duas epiſt. Pelag. cap. 18. *Deus per gratiam facit, vt homo faciat; & præparatur voluntas à Domino*. Lib.de Grat. & lib. arb. cap. 14. *liberum arbitrium pulſatur à gratia, vt velit conſentire, & Deus aufert cor lapideum, & dat cor carneum*. In cap.15. ait.*Deus præcipit,vt ſeruentur mandata, & fiant bona opera, & ipſe dat gratiam, vt fieri poſſint, & tunc habet homo tantam voluntatem, quanta ei ſufficit, vt impleat*: & in cap.16.dicit. *Dat vires efficaciſſimas, vt impleat*, quod multis Scripturę locis probat: in cap.17. ait. *Vt velimus, Deus ſine nobis operatur. Cum autem volumus, & ſic volumus,vt faciamus,nobiſcum cooperatur*.

Aperta loca, quòd per gratiā non lędatur liberū arbitrium.

315. Prob. vlteriùs. Tota ratio, cui innititur Caluinus, cur gratia iſta faciens facere bonum, ſeu efficax S. Auguſtini videtur imponere neceſſitatem voluntati,eſt, quia ſiſtit eam, vt non poſſit actum oppoſitum malum facere, & ſic remanet determinata ad vnum, quod eſt proprium agentis neceſſariò. Sed hęc ratio ex pluribus capitibus ruit, & nulla eſt; ergo. Min. prob. primò ex S.Auguſt. lib.22. de Ciuit. cap.30. *in Beatis erit liberum arbitrium, licet peccare non poſſint: im-*

Argum. à ſufficienti.

immò erit magis liberum per hoc, quod peccare non poſſunt. Immò, in Deo etiam eſt, ait, *liberum arbitrium, licet peccare non poſſit*. Numquid perfectionem aliquam importat poſſe peccare? abſit; immò maximam imperfectionem. Ideò, quamuis Saluator omnes humanas inculpatas miſerias, naturaleſq; aſſumpſerit imperfectiones; non tamen aſſumpſit peccabilitatē. Licet igitur gratia faciens facere bonum impediat tunc voluntatem, ne peccet, faciatque actum contrarium ei ad quem faciendum data eſt; non propterea liberum arbitrium læditur, vel imperfectionem aliquam incurrit; quoniam hęc gratia relinquit in homine libertatem ad poſſe peccare, vt docet Concilium Tridentinum.

Cur determinatio ad vnum non tollit libertatem.

316. Secundò prob. eadem minor ſic. Voluntas prædita gratia illa faciente facere, ſeu efficaci, quantum eſt in ſe poteſt eam non ſequi, ſed maxima delectatione, ac ſuauitate (vt infra dicam) afficitur à gratia, ab eaque ſuauiter trahitur, ſed cum ſua libertate: & hęc eſt illa communis Scholaſticorum Auguſtini ſequacium diſtinctio de ſenſu diuiſo, & compoſito, nempè conſiderata voluntate ſecundùm ſe, & vt informata gratia actuali, & actualiter cum illa cooperante, at ſemper in vtroque ſenſu libera confitenda eſt.

1. ratio.

317. Addenda exiſtimo quædam Auguſtini loca de libertate non lęſa, immò inſtaurata à gratia faciente facere, ſeu efficaci. In epiſt. 89. ait. *Voluntas tantò erit liberior, quantò ſanior, tantò autem ſanior, quantò diuinæ gratiæ, miſericordiæque ſubiectior*. In lib. 1. operis imperfecti, dignam Auguſtini inuenimus ſententiam de neceſſitate voluntatis in benè agendo. *Intelligere debemus eſſe quamdam beatam neceſſitatem, qua Deus iniu-*

ſtus

ſtus eſſe non poteſt. Immò verò ſi neceſſitas dicenda eſt, qua neceſſe eſt aliquid, vel eſſe, vel fieri, beatiſſima iſta omninò neceſſitas, qua neceſſe eſt non mori, neceſſe eſt in deterius non mutari. Hac neceſſitate, ſi neceſſitas etiam ipſa dicenda eſt, non premuntur Sancti Angeli, ſed fruuntur. Nec enim dicere audemus, Deum non voluntatem liberam habere, ſed neceſſitatem iuſtitiæ, quia non poteſt velle peccare: optimè quidem. Quanta autem perfectio viatorum hominum eſſet, ſi eſſent in gratia confirmati, ita vt nec peccarent, nec poſſent peccare! Quis nam non cuperet hanc neceſſitatem ſemper benè operandi in via, vt poſſet in æternum fæliciter viuere, & frui in Patria! ò vtinam. Ideò meritò ait S. Anſelmus, vt refert S. Bonau. *in 2. ſent. diſt. 7. q. de lib. arb. Poteſtas peccandi non eſt libertas, nec pars libertatis*. Nullum ergo eſſet inconueniens, nullaque humanæ libertatis imperfectio, ſi gratia ita determinaret voluntatem; vt neque proximè, neque remotè, neque in ſenſu diuiſo poſſet facere malũ, bono ad quod ſe determinaret oppoſitum; & tamen, vt dixi ſecundùm ſe, & in ſenſu diuiſo poteſt, quia Concil. Trid. dicit voluntatem poſſe eam abijcere, ſi velit.

Loca S. Auguſt. pro libertate voluntatis cum gratia

318. Tertiò prob. min. Tunc principium effectiuum determinatum ad vnum, neceſſariò agit in Scoti, &, vt puto, vera ſententia, quando determinatiuum eſt illi principio intrinſecum eſſentialiter, vt v. g. intellectus reſpectu ſui obiecti, & omnes ſenſus reſpectu ſuorum obiectorum, omnes enim propoſitis ſibi obiectis in debita diſtantia, & non impediti, non poſſunt non tendere in ſua obiecta. Voluntas autem intrinſecè libera eſt; gratia autem, quæ illi infunditur, licet ipſi inhęreat tamquam forma ſubiecto; eſt tamen acci-

Quale determinatiuum facit neceſſitatẽ

accidens adiuuans eam ad bonum actum faciendum.

319. Quòd verò illa determinatio ad vnum prouenients à gratia non imponat naturalem, ſeu phiſicam neceſſitatem operandi, prob. à fortiori. Poteſtas peccandi, & inclinatio ad peccatum eſt ita intrinſeca homini, vt niſi à gratia iuuetur, peccaret; & tamen nemo niſi Caluinus dicet hominem à Deo neceſſitari ad peccandum; vel Manicheus aliquis dicet hominem fato compelli ad agendum malè, vel benè: Catholicus autem cum Sacra Scriptura, & Concilijs confitebitur *eſſe in hominis poteſtate facere vias ſuas bonas, vel malas*: bonas quidem cum adiutorio diuinæ gratiæ, malas verò propria voluntate: ergo ſi principium intrinſecum impellens voluntatem ad malum, eam non neceſſitat; multò minus principium extrinſecum alliciens, & delectans voluntatem, vt eſt, & facit gratia, dici poteſt neceſſitare voluntatem, eo quòd eam determinet ad ſolum bonum. Anteced. de principio intrinſeco impellente ad ſolum malum, niſi à gratia iuuetur, prob. Per peccatum Adæ in vniuerſum genus humanum transfuſa eſt concupiſcentia, quę intrinſeca eſt homini, & ab Apoſtolo appellatur peccatum; & tamen à Concilio Trid. dicitur ſic, quia à peccato eſt, & ad peccatum inclinat, de qua dicit Apoſtolus Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis*: & paulò ante dixerat. *Non enim quod volo bonum hoc ago; ſed quod nolo malum illud facio*: & S. Auguſt. *in lib. de ſpir. & lit. cap. 9. & in lib. 3. contra duas epiſt. Pelag. cap.* 8. & alibi ſæpè, docet, quòd liberum arbitrium captiuatum eſt, quia attenuatum, & debi-

Argum. ab oppoſito excludens neceſſitatẽ operandi.

Concupiſcentia non neceſſitat ad malum.

debilitatum, & non niſi ad peccandum valet; & niſi Dei gratia adiuuetur ad bonum meritorium non valet; vndè dolet de humana miſeria, quòd per lapſum Adæ, *ſucceſſit in homine peccandi dura neceſſitas, non quia neceſsitetur voluntas, ſed quia debilitata eſt*: ſic in *lib. de Perfect. Iuſtitiæ cap.* 4. & in illo, & in tribus libris *de libero arbitrio*, & in *libro de Gratia, & libero arbitrio, & in libro de Corr. & Gratia*, & alibi, totus eſt in probando, quòd homo liberè peccat; alioquin non poſſet ei imputari peccatum; quia, inquit, *peccatum adeò eſt voluntarium, vt nullo modo eſſet peccatum, niſi eſſet voluntarium*.

Ergo nec gratia ad bonum.

320. Si ergo inquam, hoc intrinſecum hominis principium retrahens à bono, inclinans, & captiuans voluntatem ad malum, & faciens etiam exequi, niſi voluntas adiuuetur à gratia, non infert neceſſitatem peccandi; quomodo gratia, quæ retrahit voluntatem à peccato, eſtque accidens, & extrinſecum comprincipium retrahens à malo, & inclinans, & captiuans ad bonum relinquens in voluntate poſſe peccare, dici poterit inferre neceſſitatem? Minimè verò. At dato, & non conceſſo, quòd inferret neceſſitatem aliquam moralem faciendi bonum, & perſeuerandi in bono vſque ad mortem, proſequendi poſtea in Patria in bono perfectiſſimo, charitate nempè conſumata, quid mali tandem eſſet tali facienti bonum? ſed neceſſitatem non infert.

Dato, at nô conceſſo, quòd ad bonum ſemper neceſſitaret, nullum eſſet malum facienti bonum.

321. Adde. Confirmati in gratia, vt S. Ioann. Baptiſta, & B. Virgo, vt tales ſub Dei protectione peccare non poterant; concurſum enim Dei naturalem permittentem faciendi malum non habebant, & tamen merebant, quia bona, & ſancta opera continuò exercebant; ac proindè liberè opera-

perabantur; meritum enim liberum opus eſſe debet. Sic ergo dicendum eſt de viris iuſtis operantibus bonum ex adiutorio gratiæ determinãtis voluntatem ad bonum. Definitum enim nuper eſt per duas Apoſtolicas Conſtitutiones, quòd ad merendum, & demerendum non ſufficit libertas à coactione, ſed requiritur etiam libertas à neceſſitate.

322. Prob. tandem ex dicendis in Capite ſequenti, quæ demonſtrant, quòd gratia, quę facit facere opus bonum, ſeu efficax, ex ſui natura ſub Dei decreto non ſolùm excludit omnem vmbram violentiæ, ac neceſſitatis, & exigit arbitrij libertatem, eamque inſtaurat, ac confortat, ſed etiam adducit volnntati delectationem operis faciendi, & ſuauitatem in faciendo; quod quidem verę, ac ingenuę libertatis, voluntarietatis, ac ſpontaneitatis euidens ſignum eſt. Alię ratio. nes ad pro. bandam libertatem in ſequenti capite adducuntur.

CAPVT XV.

Quomodo Gratia iſta, ſeu Deus per eam, concurrat cum voluntate ad opus bonum.

323. ADu. 1. hanc quoque quæſtionem vrgere Theologorum quorumcumq; intellectus, quomodo nempe gratia afficiat voluntatem, cùm ſit (vt poſtea dicam) qualitas quædam ſupernaturalis, ei phiſicè, ac realiter inhærens; & cum ea concurrens ad actum: & honoris gratia non curabo diſcutere opiniones circa hoc, nec aliquam illarum iudicare audebo, quia dummodò ſaluem quouis modo libertatem, & efficaciam gratiæ, in ſuo ſtatu eas relinquam: ſed quia profiteor ſequi in tota hac materia S. Gratię Docto- Difficilis quæſtio. Proteſtatio Authoris.

rem Auguſtinum, conabor ex eius libris, ac tractatibus (ſi Deus dederit, vt eius mentem benè capiam) reſolutionem quæſiti pro viribus inſinuare.

Actus ad quos concurrit gratia.

324. Adu. 2. quòd, vt aliàs dixi in *c.* 10. actus ád quos concurrit gratia adiuuans, ſeu efficax, ac faciens facere, ſunt actus vocationis ad fidem, diſpoſitionum ad eam vſque ad iuſtificationem loquendo de infidelibus, de fidelibus verò quomodocumque lapſis ijdem actus quibus diſponuntur ad pœnitentiam vſque ad iuſtificationem: in iuſtis tandem omnes actus virtutum, obſeruãtię pręceptorum, conſiliorum, & ſupererogationis facti, ſicut oportet, vt ibi diximus: & quęrimus, quomodò gratia, ſeu Deus per eam faciat, vt voluntas eos actus efficiat: ideò

Cum dulcedine, delectatione, ac ſuauitate voluntatis concurrit.

325. Dico. Gratia efficax priùs natura, ſeu tempore, quàm cum voluntate libera concurrat, delectat illam, & nedum bonum, ſed ſuaue, ac Deo placens, & vtile illud oſtendit, & inflammat ad volendum facere, & ſic perſuadendo dulciter, ſuauiter, ac delectabiliter, cum voluntate ſimultaneè facit opus bonum, propter quod datur.

Gratia voluntas trahitur, & quomodò.

326. Prob. 1. ex S. Scripturę locis. Ioann. 6. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus, qui miſit me traxerit eum*: Hęc eſt gratia veniendi ad fidem, de qua Apoſtolus dicebat de ſe, *Miſericordiam conſecutus à Domino, vt ſim fidelis*, & alibi, *me vocauit per gratiam ſuam*. Glos. ord. *traxerit* dicit. *Tractio hæc non eſt violentiæ, nec neceſſitatis, nec inuiti, ſed eſt voluntatis, & deſiderij; vndè dicitur trahit ſua quemque voluptas. Si ergo in his, in quibus non eſt vera dilectio trahitur homo amore, & deſiderio, quantò magis trahitur aliquis vehementi delectatione, cui Pater reuelat panem, qui eſt vita, & beati-*

beatitudo, & omne bonum, in quo commendatur magna gratia: & quia Saluator addit rationem à Propheta Iſaia prædictam, cur omnes tracti veniunt ad fidem, inquiens, *& ſcriptum eſt in Prophetis, & erunt omnes docibiles Dei*, Gloſ. proſequitur: *omnes Chriſtianæ fidei erunt docibiles Dei, quia & ſi homines foris loquuntur; tamen Deus ſolus intus ſenſum aperit, intus inſtruit veritatis cognitione, & amore*: Ecce quomodò Deus trahit ad faciendum bona opera; facit hominem docibilem, ideſt, perſuaſibilem cognitione veri boni, & illius amore.

327. S. Auguſt. in hunc Ioannis locum pluries dicit, delectatione, amore, & voluptate hominem trahi à Deo ad bonum: tract. 26. in Ioan. ait. *Non traheris, ora vt traharis*: & poſt multa. *Noli cogitare, te inuitum trahi; trahitur animus, & amore. Neque dicas quomodò voluntate credo ſi trahor? ego dico parum eſt voluntate, etiam voluptate. Quid eſt trahi voluntate? delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: eſt quędam voluptas cordis, cui panis dulcis eſt ille cæleſtis. Porrò, ſi Poetæ dicere licuit, trahit ſua quemque voluptas; non neceſſitas, ſed voluptas; non obligatio, ſed delectatio; quantò fortiùs dicere debemus trahi hominem ad Chriſtum; qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iuſtitia, delectatur ſempiterna vita, quod totum eſt Chriſtus*: & poſt alia multa, oſtẽdens, quòd ſicut ſenſus habent voluptates ſuas, & per eas trahuntur ad ſua delectabilia, ſic & animus, ſeu voluntas, inquit. *Ramum viridem oſtendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonſtrantur, & trahitur; & quod currit trahitur, amando trahitur, ſine læſione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur. Si ergo iſta, quæ inter delitias, & voluptates terrenas reuelantur amantibus, trahunt; quoniam verum eſt,*

S. Auguſt. explicatio illius loci.

Similitudo trahendi cum volup. tate.

trahit ſua quemque voluptas, quare non trahet reuelatus Chriſtus à Patre? Quid enim fortius deſiderat anima, quam veritatem? quo auidas fauces habere debet: vnde optare, vt ſanum ſit intus palatum vera iudicandi, niſi, vt manducet, & bibat ſapientiam, iuſtitiam, veritatem, æternitatem? &c. Idem confirmat in lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianorum cap. 19. in fine, inquiens. *Homo trahitur miris modis, vt velit, ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari; non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant; ſed vt volentes ex nolentibus fiant*: Deinde in cap. ſequenti authoritatibus Sacræ Scripturæ probat, quòd homines à Deo ad bonum faciendum, à malo recedentes trahuntur. His ergo ſuauibus, & dulcibus modis inflammando voluntates hominum, qui ſibi placent, trahit ad benè operandum.

Deus per gratiā dul. citer trahit.

328. Prob. 2. *ex Rom.* 7. vbi Apoſtolus, vt ſępè retuli narrans certamen hominis inter ſpiritum, & legem membrorum, ſeu concupiſcentiam, à quo certamine continuò infelix homo anguſtiatur, concludens per gratiam Dei ſuperari, pręcęteris inquit. *Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem*: Interl. *legi*, ait: *volens, quod illa, & gaudens iuuari ab ea*. S. Auguſt. expendens locum iſtum, *tract.* 41. in Ioannem, præ alijs dicit, *condelector*, &c. *Delectat me lex, delectat, quod iubet lex, delectat me ipſa iuſtitia*: Deus ergo per gratiam facit, vt opus legis, vel conſilij delectet, & hoc modo trahit ad executionem.

Ex alio S. Scripturę loco.

329. Prob. ex Matth. 11. 30. *Tollite iugum meum ſuper vos*, &c. *iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue*. Gloſ. ord. miratur de hoc dicto, *quomodò ſuaue, ſi ſupra dicitur arcta eſt via, quæ ducit ad vitam*: & reſpondet. *Arcta eſt initio, ſed tem-*

Alius Scripturæ locus.

temporis proceſſu dilatatur dilectionis dulcedine. S. Auguſt. ſer.10. de Verb. Dom. inquit. *Quæ dura ſunt laborantibus, eiſdem miteſcunt amantibus. Omnia ſæua, & immania prope nulla facit amor*: alibi autem ait, *Hunc amorem Deus inſpirat*, & ſuper ijs Pſal. verbis. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras*, Auguſt. ait. *Duræ ſunt timori, non amori*: ita in lib. de Natura, & Gratia cap.69. & in lib. de Perf. iuſtitiæ, inquit. *Laborant in Dei præceptis, qui ea, timendo, conantur implere; ſed perfecta charitas foras mittit timorem, & facit præcepti ſarcinam leuem, non ſolùm non præmentem onere ponderum; verùm etiam ſubleuantem vice pennarum*. Hi autem ſunt effectus gratiæ: ideò ſuper illud pſalm. 108. *Quia ſuauis eſt miſericordia tua*, ait, *hic gratiam commendat*. Gratia ſi quidem Dei omnia opera, & ſi dura, & difficilia appareant, facit leuia, & ſuauia. Sic ergo voluntatem allicit, ac ſuadet, & perſuadet, atque cum ea facit.

Dura per gratiam fiunt dulcia.

330. Quia verò de hoc modo agendi gratiæ, nempe cum ſuauitate, ac delectatione voluntatis cui confertur, ſæpiſſimè loquitur S. Auguſtinus explicans illud pſal. *Dominus dabit ſuauitatem* (vt ipſe legit) *& terra noſtra dabit fructum ſuum*; placet aliqua ſaltem eius loca afferre, vt appareat, illius mentem eſſe, quòd gratia faciens facere, ideſt efficax, quamuis voluntatem ad vnum, nempe bonum faciendum, infallibiliter alliciat, & inclinet; id tamen non facit, nec vim inferendo, neque neceſſitando, vt in cap. præcedenti dictum eſt; ſed delectationem, ac ſuauitatem inferendo, alliciendo, & quaſi perſuadendo, & moraliter inducendo: parcat lector, ſi multa, & ſi non omnia, congero loca. In lib.2. de pecc. mer. & re-

Aliqua Auguſt. loca, quòd gratia facit dulcia opera facienda, licet dura videantur.

& remiſs.cap.17.dicit. *Ideò vnuſquiſque noſtrum bonum opus ſuſcipere, agere, implere nunc ſcit, nunc neſcit, nunc delectatur, nunc non delectatur; vt nouerit, non ſuæ facultatis, ſed diuini muneris eſſe, vel quod ſcit, vel quod delectatur: At ſic ab elationis vanitate ſanetur; & ſciat quàm verè, non de terra illa, ſed ſpiritualiter dictum eſt, Dominus dabit ſuauitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum:* & poſt multa dicit. *Deum, bonum, ideò etiam Sanctis ſuis, alicuius operis iuſti aliquando non tribuere, vel certã ſcientiam, vel victricem delectationem, vt cognoſcant, non à ſeipſis, ſed ab illo ſibi eſſe lumen, vt illuminentur tenebræ eorum, & ſuauitatem, qua det fructum ſuum terra eorum:* & quòd hanc ſuauitatem, ac ſcientiam Deus per gratiam conferat, ſubiungit. *Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam, perficiendamque iuſtitiam, quid aliud deprecamur, quàm, vt aperiat quod latebat, & ſuaue faciat, quod non delectabat: quia, & hæc ab illo eſſe deprecandum, eius gratia didicimus, cum antea lateret, eius gratia diligimus, cum antea delectaret.*

Cur Deus aliquando iuſtis non dat iſtam delectationem.

331. Idem S.Doctor in pſalm.118. multa dicit de hac ſuauitate, quam Deus per gratiam concedit homini, vt operaretur bonum. At nota, quòd dum nos in vulgata legimus, *bonitatem*, ipſe Sanctus legit *ſuauitatem, & delectationem.* Super illud. *Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domine,* ait, *Sic debemus intelligere ſuauitatem, vt Græci dicunt, vt in bonis ſpiritualibus deputetur. Propter hoc enim, eam, & bonitatem noſtri appellare maluerunt. Nihil hic ergo aliud dictum exiſtimo, ſuauitatem feciſti cum ſeruo tuo, niſi feciſti, vt me delectaret bonum. Quando enim delectat bonum; magnum Dei donum eſt. Quando autem bonum opus, quod lex impe-*

Multa de ſuauitate gratię loca

imperat ſit timore pœnæ , non delectatione iuſtitiæ , cum Deus metuitur , non amatur , fit ſeruiliter, non liberaliter : & ſuper alium verſum , *Bonitatem , & ſcientiam* , dicit , *ſuauitatem , & eruditionem , & ſcientiam doce me*, inquit, *augere ſibi iſta poſcit, & perfici . Nam vtique , qui iam dixerat , ſuauitatem feciſti cum ſeruo tuo , quomodò dicit, ſuauitatem doce me , niſi gratia magis , magiſque abundet , vel innoteſcat dulcedine bonitatis : habebant enim fidem , qui dixerunt, adaugè nobis fidem* . Et ſuper illum verſum . *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua , ſuper mel ori meo*, dicit; *Hæc eſt illa ſuauitas, quam Deus dat , vt terra noſtra det fructum ſuum , vt bonum verè benè, ideſt non mali carnalis formidine , ſed boni ſpiritualis delectatione faciamus* . Super diuerſos pſ. verſus.

332. In lib. 2. ad Bonifac. cap. 9. inquit . *Miſericordia eius præueniet me, & ipſe eſt , cui fideliter, veraciterque cantatur, quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis : & quid hic aptiùs intelligitur , quàm ipſa de qua loquimur cupiditas boni ? Tunc enim bonum concupiſci incipit,cum delectare incipit* : & poſt aliqua . *Ideò benedictio dulcedinis eſt gratia Dei, qua fit in nobis , vt nos delectet,& cupiamus, hoc eſt, amemus, quod præcipit nobis , in qua ſi nos non præuenit Deus, non ſolùm non perficitur,ſed nec inchoatur ex nobis* . Alia plura S.Aug.loca

333. In lib. de ſpir. & lit. cap. 3. inquit . *Nos autem dicimus humanam voluntatem ſic diuinitus adiuuari ad faciendam iuſtitiam , vt præterquod creatus eſt homo cum libero arbitrio voluntatis, præterque doctrinam , qua ei præcipitur quemadmodum viuere debeat , accipiat ſpiritum* (ideſt gratiam) *quo ſibi in animo eius delectatio , dilectioque iuſtitiæ ſummi illius, atque incommutabilis boni, quod Deus eſt, etiam nunc, cum per fidem ambulans, non per ſpeciem,* Gratia dat delectationem.

ciem, vt hoc ſibi veluti arrha data gratuiti muneris inardeſcat inhærere Creatori, atque inflammetur accedere ad participationem illius veri luminis, vt ex illo ei benè ſit, à quo habet, vt ſit.

334. In eodem libro cap. 19. ait. *Per fidem confugiat* (homo) *ad miſericordiam Dei, vt det, quod iubet, atque inſpirata gratiæ ſuauitate per Spiritum Sanctum faciat plus delectare, quod præcipit, quam delectat, quod impedit.*

335. In lib. de Corr. & Gratia cap. 2. explicat vigorem gratiæ circa voluntatem, & modum ſuauem, quo agit, dicens. *Aguntur enim, vt agant, non vt ipſi nihil agant: & ad hoc eis oſtenditur, quid agere debeant; vt quando id agunt, ſicut agendum eſt, ideſt, cum dilectione, & delectatione, iuſtitiæ ſuauitatem, quam dedit Dominus, vt terra eorum daret fructum ſuum, accepiſſe ſe gaudeant.*

Homo à gratia agitur, vt agat, cũ delectatione.

336. Idem S. Doctor in Pſalm. 84. in fine diſcurrens per multos virtutis actus, oſtendit, quomodò Deus per gratiam auertit homines à delectationibus ſenſualibus mortiferis per delectationes ſpirituales ſalubres, faciens nempe per eam delectare opera virtutum vitijs oppoſitarum; & inquit. *Confitens illi peccata tua, mereberis ab illo delectationem, & ſuauitatem iuſtitiæ faciendæ. Dabit tibi, vt incipiat ſic delectare iuſtitia, quem primò delectabat iniquitas; vt qui primò gaudebas in ebrietate, gaudeas in ſobrietate; & qui primò gaudebas de furto, vt tolleres homini, quod non habebas, quæras donare non habenti, quod habebas; & quem delectabat rapere, delectet donare, quem delectabat ſpectare, delectet orare, quem delectabant cantica nugatoria, & adulteria, delectet hymnum dicere Deo, currere ad Eccleſiam, qui primò currebat ad theatrũ. Vndè nata eſt iſta ſuauitas, niſi quia Dominus dabit ſua-*

Sic Deus auertit homines à delectationibus mortiferis.

ſuauitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Ecce quomodò gratia, ſeu Deus per eam, facit, vt voluntas, quæ de ſe, vel indifferens manebat, vel inclinata ad malum aliquod, inſpirata à Deo per gratiam, oſtenſo ſibi per intellectum bono contrario eam delectante, auerſa à mali delectatione, vult infallibiter obiectum illud bonum.

337. Idem S. Auguſtinus in pſalm. 33. ait. *Intra cor tuum, & gaudebis tibi. Cum ibi cœperis gaudere, ipſa munditia cordis tui delectabit te, & faciet orare*: in homil. 29: cap. vlt. docet quomodò Deus per gratiam ſuam faciat nos operari bonum, dicens, *inſpirando virtutem, dando menti tuæ cæleſtem delectationem, qua omnis terrena delectatio ſuperetur*.

Plura S. Auguſt. loca, quòd gratia facit delectari de obiecto bono.

338. Prob. vlteriùs eadem concluſio, quòd gratia, ſeu veriùs Deus per gratiam, inducat hominem ad operandum bonum, & faciat illud actu facere, inducens in eo, iam illuminato intellectu, notitiam veritatis, bonitatis, ac vtilitatis illius boni operis, & delectationem, ac ſuauitatem ipſius: ad quod concludendum S. Auguſtinus vtitur medio deſumpto ex admirabili diuinæ ſapiētiæ modo operandi connaturali humanæ naturæ. Supponit enim primò; quòd omnis peccans ideò peccat, quia delectationem, gaudium, & ſuauitatem percipit, & guſtat in quouis peccato: & licet res hæc notoria ſit, & quilibet purus viator, concupiſcentiæ tyramnidi ſubditus, hanc miſeriam experiatur: tamen eam S. Doctor pluribus in locis probat, incipiens à primis parentibus, qui etiamſi concupiſcentiæ miſeriam adhuc non contraxiſſent; nihilominus ex delectatione pomi, & deſiderio ſcientiæ boni, & mali peccarunt: ita *in lib. 2. de Gen. cont. Manich. cap. 14.* & de omnibus

Mirabilis modus Dei in hac operatione ſimilis operationi naturali hominis.

nibus alijs peccantibus omni peccatorum genere proſequitur probare, quòd ideò peccant, quia delectationem ex peccatis percipiunt; ita *in lib. 22. cont. Fauſtum cap. 18. in lib. 2. de Bapt. cap. 10. lib. 83. quæſt. qu. 86.* & alibi ſæpè. Vnum locum adducam per extenſum, eſtque *ſermonis 6. de Verb. Apoſt. cap. 1. Quidquid eſt peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoriuntur niſi ex mala cupiditate, niſi ex illicita delectatione*, &c. Suppoſita inquam hac inclinatione, & facilitate hominis ad peccandum ex mera cupiditate, ac delectatione, (ait S. Auguſtinus) Sapientiſſimus, Potentiſſimus, ac benigniſſimus Deus, vt hominem ad delectationes malas, ac terrenas deditum, ab illis auerteret, & ad bona opera virtutum vitijs illis cõtraria per gratiam induceret, delectationes, ac ſuauitates ſpirituales, longè maiores, ac dulciores per gratiam voluntati hominis infundit, & ſic illecta, & inflammata voluntas ad ea opera bona, ſiue præcepti, ſiue conſilij, ſiue ſupererogationis prorumpit. Aliqua Auguſtini pro hac ſententia afferam loca: in *lib. de continentia cap. 3.* ait. *Si lex factum præuaricatorem, tamquam ad hoc grauius vulneratum, tamquam pedagogus perducit ad gratiam contra ſuauitatem noxiam, qua vincebat concupiſcentia; Dominus dat ſuauitatem beneficam, qua delectetur amplius continentia, & terra noſtra det fructum ſuum, quo paſcitur miles, qui debellat, Deo iuuante, peccatum.* In ſer. 6. de verb. Apoſt. cap. 9. inquit. *Delectat vxor aliena, & non annuis, mentem auertis, in ſecretarium mentis intras. Vides foris ſtrepentem concupiſcentiam; profers aduerſus eam ſententiam mundans conſcientiam; nolo inquis, non facio: puta quia delectat, non facio; habeo, cui condelecter. Condelector enim legi Dei*, ſecun-

Omne peccatum ob delectationem fit.

Ab oppoſito Deus facit, vt opera bona delectent.

ſecundùm interiorem hominem. Quid tu de carne tua tumultuaris? quid delectationes ſtultas, temporales, fluxas, vanas, noxias, tumultuosè ſugeris, & eas quaſi garula mihi narras. Narrauerunt mihi iniuſtè delectationes: inde eſt iſta concupiſcentia. Narrat mihi delectationes, ſed non vt lex tua Domine. Condelector enim legi Dei, non de me, ſed de gratia Dei.

Aliqua Auguſt. loca.

339. Idem habet in ſer. 17. cap. 1. de verb. Apoſt. *Præ omnibus voluptatibus, hoc eſt delectationibus, etiam licitis, amanda iuſtitia. Si enim habes ſenſus interiores, omnes illi delectantur delectatione iuſtitiæ*: & poſt aliqua, *interroget vtrum ſic delectet iuſtitia, vt cæteris ad hos ſenſus corporis pertinentibus delectationibus anteponatur? ecce delectat te aurum tuum: oculos tuos delectat; metallum pulchrum, fulgentiſſimum delectat, &c. Decertant in te duæ delectationes: modò interrogo te, quid propones, quid plus delectat, aurum, an veritas; aurum, an verum teſtimonium?* & poſt plura, *longum eſt per ſingulos corporis ſenſus excurrere: ſed quod de oculis dixi; hoc de cæteris intelligite, & proponite delectationi carnis delectationem mentis. Carnem quippè veſtram delectant illicitæ voluptates; mentem veſtram delectet inuiſibilis, pulchra, ſancta, canora, dulcis iuſtitia.* Vult per hoc S. Doctor inſinuare Dei ſapientiam, & miſericordiam; qui vt miſeros homines ad mala obiecta, malaſque circa ea operationes ex delectatione concupiſcentię propenſos, ab eis auerteret, ac ad obiecta, & opera eis contraria conuerteret, atque traheret, vt Saluator dicit, per gratiam, maiorem, & nobiliorem delectationem voluntati inducentem, id facit: & ſic nullus coactionis, aut neceſſitatis remanet ſcrupulus, cùm voluntas ad bonum operandum à gra-

Delectationes ſpirituales maiores ſunt corporalibus.

Ijs vtitur Deus circa nos.

 tia

tia determinatur, ſed vera voluntarietas, & vera voluptas, ac delectatio in ea reperitur.

340. Confirmatur ex eodem S. Doctore pluribus alijs in locis hic ſapientiſſimus Dei nobiſcum agendi modus, cùm gratiam nobis concedit, qua auertimur à malo, & facimus bonum; faciens per eam verè cognoſci verum bonum, & ingerens delectationem, ac ſuauitatem, qua delectabiliter faciat: in lib. 2. de pecc. mer. & remiſs. cap. 17. ait: *Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certiùs, quam bonum ſit, nouimus, eoque delectamur ardentius. Ignorantia igitur, & infirmitas vitia ſunt, quæ impediunt voluntatem, ne moueamur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abſtineamus. Vt autem innoteſcat quod latebat, & ſuaue fiat quod non delectabat, Gratiæ Dei eſt, quæ hominum adiuuat voluntates*: & in cap. 19. apertiùs id exprimit dicens: *Deum aliquando non tribuere, vel certam ſcientiam, vel victricem delectationem, vt cognoſcant, non à ſeipſis, ſed ab illo ſibi eſſe lumen, et ſuauitatem, qui dat fructũ ſuum in terra eorũ*: & ibid. ait: *Cum à Deo illius adiutorium deprecamur ad faciendã, perficiendamq; iuſtitiã quid aliud deprecamur, quam vt aperiat, quod latebat, & ſuaue faciat, quod non delectabat.* Hoc ergo ſuaui modo benigniſſimus Pater per ſuam gratiam trahit hominum voluntates ad benè operandum.

Modus Dei cooperandi nobiſcũ.

S. Auguſt. loca.

341. Immò cum tali ſuauitate, ac delectatione boni ſpiritualis, ac ſupernaturalis Deus homines, quos vult per gratiam, facit perſeuerare in bono, nedum vſque ad exitum ex hac vita, quia in pſal. 15. habetur, *Delectationes in dextera tua vſque in finem*, ſed etiam in Patria per charitatem conſumatam replet animam ſuauitate, ac delectatione omnes alias delectationes temporales ſupe-

ſuperante. De perſeuerantibus loquitur S. Auguſt. in lib. de Corr. & Gratia cap. 8. inquiens. *Voluntas humana non libertate conſequitur gratiam, ſed potius gratia conſequitur libertatem* (ideſt à ſeruitute peccati) *& vt perſeueret, delectabilem perpetuitatem, & inſuperabilem fortitudinem*. Perſeuerantia enim in bono, eſt continua Dei protectio per gratiam, quod filij Dei, ac electi continuò experiuntur. De ſuauitate, ac delectatione in Patria, qua per gratiam, atque conſumatam charitatem Beati afficiuntur, S. Gregorius Magnus homil. 17. in Euang. ait. *Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere ſufficit illa ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia. Angelorum Choris intereſſe, cum beatiſſimis ſpiritibus gloriæ conditori aſſiſtere; præſentem Dei vultum cernere, incircumſcriptum lumen videre, nullo mortis metu affici; incorruptionis perpetuæ munere lætari*: omnes ergo actus beatifici, in gaudio, dulcedine, ſuauitate, ac delectatione perficiuntur: & S. Auguſtinus in lib. 22. de Ciuit. cap. 30. docet ſingulare beneficium, atque gratiam, ſeu donum beatorum, eſſe delectationem, quòd peccare ampliùs non poſſint, inquiens. *Nec ideò liberum arbitrium non habebunt, quia peccata eos delectare non poterunt, magis quippe erit liberum à delectatione peccandi vſque ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberatum*: & in lib. 4. cont. Iul. cap. 3. de illa ſuaui delectatione Patriæ, inquit. *Tanta ſatiabitur viſione, & tanta inflammabitur charitate ſuperioris boni, ac ad ſeipſum ſibi placendo deficere ab illius dilectione non poſſit*. In lib. 9. de Ciu. cap. 22. de Beatis Angelis dicit. *Illis Dei qua ſantificantur charitas cara eſt, præ cuius non tantum incorporali, verum etiam ineffabili, & incommutabili pulchritudine, cuius ſancto*

In Patria Beati cum delectatione amant Deum.

amo-

amore inardeſcant, omnia quæ infra ſunt, quod illud eſt, non ſunt, ſeque ipſos inter illa contemnunt, vt ex toto, quod boni ſunt, eo bono, ex quo boni ſunt, perfruantur. Quod confirmat in lib. 14. cap. 9. dicens. *Vbi boni adepti amor immutabilis eſt; profectò ſi dici poteſt, mali cauendi timor ſecurus eſt. Timoris quippe caſti nomine, ea voluntas ſignificata eſt, qua non neceſſe erit nolle peccare, & non ſollicitudine infirmitatis, ne fortè peccemus, ſed tranquillitate charitatis cauere peccatum*: ex hoc autem modo agendi Dei, quem Deus exercet in Beatis, vt per gratiam, & charitatem faciat eis placere, ac delectare ſummum bonum, deſpiciant, & abhorreant alia omnia creata, licet delectabilia bona, exiſtimo, quòd cum aliqua ſimilitudine, vult inferre S. Auguſtinus, & ego cum eo, niſi fallor, quòd per ſuam gratiam ſic operatur cum voluntate humana, vt omnia, quæ præcipit, vel conſulit alicui, à quo vult, vt impleantur, ea reddit clara, vt cognoſcatur eorum bonitas, ac veritas; & delectabilia, ac ſuauia, vt præferantur obiectis oppoſitis perniciosè delectabilibus, & hiſce ſpretis, illa amentur, & amplectantur.

Delectatio maxima in Beatis, quòd peccare non poſſint, &c.

Omnia creata delectabilia deſpiciunt.

342. Quod totum comprobari poteſt ex factis plurium Sanctorum omnis conditionis: & primò ex factis Martirum: de quibus omnibus S. Auguſt. in lib. 18. de Ciuit. cap. 7. ait. *Sed quando in abundantia gratiæ ſpiritus illius, qui vbi vult ſpirat, tantum Chriſtum amare poſſent, vt cum tanto vitæ diſcrimine ſub tanta ſpe veniæ negare non poſſent? Mors igitur pretioſa Sanctorum, quibus cum tanta gratia eſt præmiſſa, & prærogata mors Chriſti, vt ad eum acquirendum non cunctarentur ſuam impendere animam*: & poſt. *Mors ergo, non ideò bonum videri debet, quia in tantam vtilitatem, non vi ſua*

ſua, *ſed diuina opitulatione conuerſa eſt*, *vt quæ tunc* (in ſtatu innocentiæ) *metuenda propoſita eſt*, *ne peccatum committeretur*: *nunc ſuſcipienda proponitur*, *vt peccatum non committatur*, *commiſſumque deleatur*; *magnæque victoriæ debita iuſtitiæ palma reddatur*: & ad particularia deſcendendo; de S. Stephano *pleno gratiæ*, *& fortitudine*, ex Act. 7. canit Eccleſia *lapides torrentis illi dulces fuerunt*. Mors ergo, quam pro Chriſto per lapidationem patiebatur, dulcior illi erat, quàm vita cum negatione Chriſti.

Martirum exempla.

343. De Sancto Laurentio dicitur. *Cum in craticula ſuperpoſitus vreretur*, *ad impijſſimum Tyramnum dixit*, *Aſſatum eſt*, *iam verſa*, *& manduca*. Dolores deſpicit, temporalem vitam non curat, Tyramnum deridet præ dulcedine moriendi pro Chriſto. S. Andreas Apoſtolus, dum ad Crucem duceretur, dicebat! *O bona crux diù deſiderata, ſollicitè amata, ſine intermiſſione quæſita, & aliquando concupienti animo præparata*; *accipe me ab hominibus*, *& redde me Magiſtro meo*: *& populus Andream facilè liberaſſet*, *niſi ipſe ſedaſſet multitudinem*, *vehementius rogans*, *ne ſe ad optatiſſimam martirij coronam properantem impediret*. Marcus, & Marcellianus fratres Romani ad ſtipitem alligati, pedibus clauis confixi, dicente iudice Fabiano, *reſipiſcite miſeri*, *& ab his cruciatibus vos eripite*, reſponderunt. *Numquam tàm iucundè epulati ſumus*, *quàm hæc libenter Ieſu Chriſti cauſa perferimus*, *in cuius amore nunc fixi eſſe cæpimus*; *vtinam tamdiù nos hæc pati ſinat*, *quamdiù hoc corruptibili corpore veſtiti erimus*: &c. Alia plura ex Chronicis huius generis exempla adduci poſſunt, ex quibus luculenter patet, quòd in obſeruantia præceptorum Deus concurrit cum gratia redden-

Martires cum ſpirituali delectatione terrena ſpernentes ſupplicia ſuſtinuerunt.

te illam dulcem, ſuauem, delectabilem, & iucundam, etiam in cruciatibus.

Ex proprio facto quiſque poteſt hoc experiri.

344. Tandem quiſque hominum, ſi verum dicere vult, in ſe experitur, quòd dum contra concupiſcentiam, ſiue carnalem, ſiue aliam quamcumque operatur, cum difficultate quidem ſuperat, ſed in ea ſuperanda delectatur, & gaudet: & vt aliqua pauca adducamus exempla vtriuſque Teſtamenti: quomodò Abraham ætatis 99. annorum, Iſmael filius 14. annorum, & Vernaculi (id eſt ſerui in domo ſua nati) ferè 400. conſenſiſſent in ea ætate ſe circumcidi, & grauem illum dolorem ſentire (vt notatur de Sichimitis à filijs Iacob occiſis Gen. 34. 24.) niſi Deus cum ſua gratia eis apparere, priùs illuminando, & experiri cooperando, feciſſet ſuum præceptum, bonum, vtile, ſuaue, ac delectabile? Quomodò idem Abraham in ætate 115. annorum conſenſiſſet præcepto Dei de immolando filio, & ipſe Iſaac filius annorum quindecim (cui ex Ioſepho Hebreo Abraham manifeſtauit) conſenſiſſet, niſi Deus eodem modo facile, vtile, ac ſuaue per ſuam gratiam eis apparere feciſſet, & ſic cum eis cooperando conſenſum de faciendo in vno, & patiendo in alio produxiſſet? licet Deus poſtea non permiſerit.

Abrahæ exemplum in circumciſione ſua, & vernaculorum.

Iſaac immolando.

345. Et quod de iſtis dictũ eſt, dici poteſt de alijs ſãctiſſimis viris, qui nedum in obſeruantia præceptorum, ſed & conſiliorum, & aſperrimis ſupererogationis operibus Deo ſeruierunt, *carnem ſuam crucifigentes cum vitijs, & concupiſcentijs*, vt ait Paulus ad Gal. 5. 24. & vt dicit in cap. 11. 37. ad Hæbreos. *Alij ludibria, & verbera experti, inſuper vincula, & carceres; lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt, circuierunt in*

Exempla Anachoritarum id confirmant

in melotis, in pellibus caprinis; egentes, anguſtiati, afflicti; in ſolitudinibus errantes, in montibus, in ſpeluncis, & in cauernis terræ;& tamen Paulus hęc ſcribens, adhuc Martirum ſæuas non viderat perſecutiones, tormenta, & mortes: quomodò autem potuiſſent fragiles, & infirmi homines, pueri, ac fœminæ libenter, & imperterritè hęc ſufferre,niſi Deus per ſuam gratiam apprehendere feciſſet hęc incommoda ipſis vtilia eſſe,& quòd in ijs perferendis delectationem,ac ſuauitatē fuiſſent experti? certè non potuit aliter eſſe. Ideò in eo loco promiſit Paulus, hæc mala ipſos libenter tolerare, *vt meliorem inuenirent reſurrectionem*.

Exempla Martirum.

346. Idem de alijs ſpontè ex ſemetipſis affligentibus ſe eſt dicendum; vt de S.Ioan. Baptiſta, de Paulo primo Eremita, de Antonio,de tot alijs Thebaidis, ac Nitriæ Anachoretis; de Simeone, ac Daniele Stilitis; de Marana, & Cira incluſis, & Anachoretis fœminis; de Baſilio, Benedicto, Dominico, Franciſco, &c. eorumque aſſeclis,qui modum viuendi adeò arctum, & aſperum, ſpontè, Deo illuminante, ac inſpirante elegerunt; & per eamdem Dei gratiam aſperrima illa exercitia cum iucunditate, ac hilaritate imperturbabiliter perfecerunt: *Guſtarunt enim, & viderunt*, vt inquit Dauid, *quàm ſuauis ſit Dominus*. Sic ergo benigniſſimus Dominus, & amantiſſimus parens nobiſcum operatur, cùm pręcepta, vel conſilia, vel ſupererogatoria ſunt adimplenda; facit enim veritatem boni apparere,inſpirat,& inflammat,vt amplectatur,& delectationem, ac ſuauitatem in exequendó largitur:ipſi gloria in ſęcula.Amen.

Exemplum S. Io.Baptiſtæ. Pauli primi Eremitæ. Antonij Abbatis. Danielis, & Simeonis Stilitarum. Maranę, & Ciræ. Baſilij. Benedicti. Dominici. Franciſci. &c.

CAPVT XVI.

An Gratia iſta faciens facere, ſeu efficax, detur ſingulis hominibus, & ſemper.

347. ADu. 1. nos hìc non loqui de gratia, quę à Theologis dicitur *ſufficiens*: nam de ea (licet in cap. 4. multa dixerimus) loquemur infra: ſed loquimur de ea, quæ facit facere opus, habetque ſemper ſecum coniunctum opus principale, ad quod exequendum datur.

Non eſt ſermo de ſuffi. cienti.

348. Adu. 2. in hoc quæſito duo proponi explicitè; ſed hęc duo alia plura ſecum trahunt, & omnia difficilima. Primum ergo quęritur, an omnes homines cuiuſcumque Nationis, & Religionis, obtineant, obtinuerint, ac obtinebunt gratiam facientem facere, ideſt efficacem, pro obſeruantia legis diuinæ, naturalis, vel poſitiuę, Moſaycæ pro tempore ſuo, ac Euangelicæ; & pro executione diuinorum conſiliorum. 2. Cur non omnes eam obtinuerint, vel non obtineant, aut non obtinebunt. 3. Cur omnes ſaltem fideles non ſemper obtineant. 4. Cur ſaltem electi, ſeu prędeſtinati pro omni temporis momento, & pro omni actu bono, ſiue præcepti, ſiue conſilij, ſiue ſupererogationis eam non obtineant; immò enormiter aliquando labantur, licet poſtea obtineant efficacem gratiam reſipiſcendi. De Gratia verò Perſeuerantiæ, quæ ſingulari, ac ſpeciali nomine appellatur donum Dei, loquar poſtea.

Multa dubia hic cōpræhenſa.

349. Adu. 3. Quòd fortè non ita difficiles euaderent harum quæſtionum ſolutiones, ſi teneretur, ſeu haberetur fundamentum clarum in Sacra Scri-

Scriptura, vel ſaltem in Sancto Auguſtino Doctore Gratiæ, tenendi illud ſiſtema, quòd Deus ab æterno decreuit dare omnibus, & ſingulis adultis, & pro omni vitæ tempore, & pro ſingulis actibus bonis faciendis in ſuis circumſtantijs hìc, & nunc gratiam ſufficientem ad benè operandum voluntati dimiſſam, ſicut in Adamo; & quòd prę uiderit aliquos cum ea eſſe conſenſuros aliquando, & pro aliquibus actibus; alios pluries, & pro pluribus; alios numquam, & pro nullis: & propterea decreuiſſe, illis toties dare, alijs verò non; & ita poſſet concludi, cur illis, & non iſtis talis gratia datur; & quòd illi, quibus datur, reddunt eam efficacem, ſicut præuiſi fuerant reddituri ex conſenſu pręſtando. Hoc autem ſuppoſito ſiſtemate, puto, authores illud ſequentes exiſtimare, ſe poſſe faciliùs ſoluere omnes occurrentes difficultates, quæ nec paucæ, nec paruę ſunt. Hoc autem ſiſtema, ſi detur, licet ego non impugnem, quia Eccleſia hucuſque illud, cum omnibus ſuis ſequelis permiſit, & ego cum nemine diſputo; tamen quia profiteor ſequi S. Auguſtinum (quem video hoc ſiſtema non ſequi) item S. Thomam, & Scotum, qui in Auguſtino, & vt pro meo captu exiſtimo, in Sacra Scriptura, & præcipuè in Apoſtoli Pauli dictis fundati ſunt, alia incedo via, quamuis arctiori, & difficiliori. Si enim res iſta præfati ſiſtematis modo ſe habet, inquit Petrus Damiani, nullo negotio totum myſterium Prædeſtinationis ad gloriam, & gratiam, & Reprobationis, à ſingulis, etiam ſimplicibus perciperetur; neque Auguſtinus, neque Apoſtolus in ijs explicandis recurriſſent ad myſteria abdita Dei, *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprahenſibilia ſunt iudicia eius, & inue-*

Facilis eſſet ſolutio, ſi quodam ſiſtema præſcientię teneri poſſet.

Tale autē ſiſtema author non ſequitur, licet non impugnet.

ſtigabiles viæ eius! Neque S. Petrus de Apoſtoli Pauli dictis loquens in epiſt. 2. cap. 3. 16. dixiſſet, *Frater noſter Paulus ſcripſit vobis*, &c. *in omnibus epiſtolis eius ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles deprauant*. Vnum autem meo videri, ex arcanis, quæ docet Paulus in epiſt. ad Rom. 9. eſt hoc; *Cuius vult miſeretur, & quem vult, indurat*: deindè obijcit ſibi. *Dicis itaque mihi. Quid adhuc quæritur, nam voluntati eius quis reſiſtit*? & non reſpondet per ſupradictum ſiſtema, quia præuidit homines non conſenſuros, &c. ſed dicit. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? numquid dici figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic*? &c. vt ibi: & in *cap.* 11. iterum loquens de eiuſmodi vocatis, & non vocatis; electis, & non electis, conſecutis, & non conſecutis miſericordiam, non recurrit ad Dei præſcientiam de conſenſibus præſtandis, vel non præſtandis ſuæ gratiæ: ſed exclamat. *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius! Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* Ego igitur, quamuis difficultates vtrobique agnoſcam, malo tamen ſequi veſtigia Scoti, S. Thomæ, & cęterorum, qui S. Auguſtinum per 13. ferè ſæcula, duce Apoſtolo Paulo, ſunt ſecuti, & ab Eccleſia explicitè laudati, quàm aliorum, quicumque ſint.

Ob Auguſt. & Pauli dicta, Author non ſequitur illud ſiſtema.

At quoniam gratia iſta faciens facere, ſeu efficax neceſſaria eſt, primò pro vocatione efficaci ad fidem, & iuſtificationem primam; deindè etiam ad exequenda opera legis, & ad alias iuſtificationes poſt lapſus, & ad alia omnia opera bona, ſicut oportet; ſingillatim, & breuiter dicam, an omnes, & ſinguli homines, ad ſingula præfata opera exequenda eam habuerint, vel

In quibus actibus eſt neceſſaria gratia efficax.

vel habeant. Poſtea in ſequenti Capite diſcutiemus, quomodo poterimus, motiua, ob quæ eam non obtineant: ideò

350. Dico 1. Nec omnes, nec ſinguli homines, cuiuſcumque Nationis fuerint, ante Chriſti aduentum obtinuerunt gratiam efficacem vocationis ad veram fidem.

Non omnes, ac ſinguli ante Chriſtum gratiam efficacem vocationis ad fidem habuerunt.

351. Probari facilè poteſt à poſteriori, diſcurrendo per libros Sacræ Scripturæ, & per annales, quos multi confecerunt; & præ cæteris eruditiſſimus Iacobus Salianus Ieſuita incipiens ab origine mundi, & proſequens vſque ad Chriſti aſcenſionem in Cœlum. Patet autem ex Sacra Scriptura, quòd poſt diluuium (quidquid fuerit antea) poſt Nembrot, opera Nini filij cæpit Idolatria, & proſecuta eſt in Oriente, & Occidente, & in omnibus mundi partibus. Omnes ergo Idolatræ illi caruerunt gratia efficaci vocationis ad veram Dei fidem (an verò habuerint ſufficientem, dicam poſtea.) Omnes ergo qui in Gentilitate, ac Idolatriæ Religione nati, ac mortui ſunt, ea efficacis vocationis gratia caruerunt. Qui autem, & quot fuerunt, in ſcientia Dei ſunt, & in Patria, ſi Deo placebit, ſciemus.

352. Dico 2. Neque omnes, aut ſinguli homines, qui poſt Chriſti aduentum hucuſque fuerunt, ac deceſſerunt, gratiam efficacem vocationis ad veram fidem obtinuerunt.

Neque omnes, qui poſt Chriſti aduentum fuerũt efficacem vocationẽ ad fidem obtinuerũt

353. Probari poteſt eodem modo ex Chronicis Eccleſiaſticis, & à poſteriori. Non omnes Nationes, nec ſinguli alicuius Nationis homines Chriſti fidem receperunt, & ad Baptiſmum venerunt; ſed in ſua perfidia, & falſa Religione deceſſerunt: ergo efficaci gratia, ſeu faciente venire caruerunt: hæc enim eſt efficax faciens facere.

An-

Anteced. notorium eſt, primò de omnibus Gentilibus, qui in Gentilitate deceſſerunt; de Hæbreis, de Manichæis, de Mahometanis; & alijs eiuſmodiNationibus infidelibus,quiin infidelitate deceſſerunt: quæ clara ſunt.

Neque omnes vocati efficacem vocationẽ habuerunt

354. Dico 3. Neque omnes, qui gratiam vocationis ad fidem habuerunt, efficacem gratiam, ſeu facientem venire ad eam obtinuerunt.

355. Prob. à poſteriori, & ex facto. Prædicante Chriſto, & Apoſtolis, tàm in Iudæa, ac tota Paleſtina, quàm in alijs Prouincijs, & Regnis Gentilium, non omnes auditores ſuſceperunt Fidem, ac Baptiſmum, & ſi ſine his mortui ſunt, gratiam illam efficacem facientem ſuſcipere (vndecumque id acciderit, vt poſtea dicetur) non habuerunt. Anteced. prob. ex facto,& ex dictis, primùm Chriſti, poſtea Pauli. Chriſtus enim Matth.13.14. inquit. *Ideò in parabolis loquar eis, quia videntes non vident; audientes non audiunt, neque intelligunt:& adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicens. Auditu audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis. Incraſſatum eſt enim cor Populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt; ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & ſanem eos:* & pluries exprobrauit Iudæis omnibus, & Betſaidæ, atque Corozaim, & Capharnaum, quòd audientes eum de Regno Deiloquentem, & viam ſalutis inſinuantem, ac miraculis confirmantem, non crediderint; nec conuerſi, ac ſanati fuerint; cùm tamen alij multi crediderint. S. Paulus Act. 13. cùm Antiochiæ Piſidiæ prolixam habuiſſet concionem coram tota Sinagoga de Euangelio, ac factis, & dictis Chriſti, *Iudæi repleti ſunt zelo* (malo) *& contradicebant*

Ex facto prędicationis Chriſti & Apoſtolorum.

cebant his, quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes. Tunc conſtanter Paulus, & Barnabas dixerunt, Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes, &c. *Gentes autem gauiſę ſunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam*. Ecce quòd in eadem multitudine auditorum, &ſi tota gratiam vocationis habuerit, aliqui tamen gratiam conuerſionis ad fidem ſortiti ſunt, alij multò plures eam non obtinuerunt: & Act.16.14. cùm Paulus Philippis coram multitudine prædicaret, vna tantum mulier *Lydia purpuraria, cuius Dominus aperuit cor, intendens his, quæ dicebantur à Paulo, baptizata eſt cũ domo*: & in c.15. 9. S. Petrus loquens de conuerſione gentiũ, & quòd non oportebat eas obſeruare legem Moſaicam, & quomodò Deus per efficacem gratiam vocaret, & faceret ad fidem, & baptiſmum venire, præ alijs ait. *Deus in vobis elegit per os meum Gentes audire verbum Euangelij, & credere: & qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, & dans illis Spiritum Sanctum, ſicut & nobis, & nihil diſcreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum*: & ita diſcurrendo de omnibus prædicationibus Chriſti, & Apoſtolorum, & cæterorum omnium prædicantium Euangelium in toto mundo. Multi, & innumeri gratiam vocationis obtinuerunt, quia audierunt, excitati, & inflammati fuerunt; at gratiam conuerſionis, vt clarum eſt, ſortiti non ſunt. Palam ergo eſt, quòd neque omnes ad fidem vocati, gratiam facientem venire habuerunt: vndecumque hoc aduenerit, nunc parum refert inquirere.

Quinã crediderunt.

Pauli proteſtatio contra Iudæos.

356. S. Auguſtinus in hoc puncto (quòd ſcilicet

licet non omnes vocati ad fidem conſentiant,quia gratiam facientem conſentire non habent) audiendus eſt. Primò in lib. 22. cont. Fauſtum cap. 78. de pœna peccati originalis diſcurrens, ait: *de hac iuſta pæna, quod non liberat, niſi miſericors gratia, certum eſt: & hinc Apoſtolus gemebundus exclamat. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Sed quæ ſit diſtributio iudicantis, & miſerantis Dei, cur alius ſic, alius autem ſic, occultis ſit cauſis, iuſtis tamen.* In lib. 1. ad Simplicianum qu. 1. circa medium, de vocatis conſentientibus diffusè diſcurrit, oſtendens primò, quòd à Deo ſit, vt vocati conſentiant, & ſequantur vocantem; alioquin non eſſet verum, quod dicit Paulus Rom. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis,* & niſi à Deo fieret, vt conſentiat, homo diceret, eſt mei volentis: deinde concludit ad rem noſtram; *Igitur, ſi non miſerentis eſt Dei, ſed volentis, atque currentis eſt hominis; quoniam non poteſt effectus miſericordiæ Dei eſſe in hominis poteſtate, vt fruſtra ille miſereatur, ſi homo nolit, poſſet ita vocare, quomodò illis aptum eſſet, vt mouerentur, & intelligerent, & ſequerentur. Verum eſt ergo, multi ſunt vocati, pauci verò electi. Illi enim electi, qui congruenter vocati; illi autem, qui non congruebant, neque contemperabant vocationi, non electi, quia non ſecuti, quamuis vocati.* Hęc eſt noſtra concluſio. At proſequitur vlteriùs. *Item verum eſt, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, quia etiamſi multos vocet; eorum tamen miſeretur, quos ita vocat, quomodò eis vocari aptum eſt, vt ſequantur. Falſum eſt autem ſi quis dicit: igitur non miſerentis Dei, ſed volentis, atque currentis eſt hominis, quia nullius Deus fruſtra miſe-*

Multa S. Aug. loca.

S. Pauli fortè argum.

Auguſt. diſcurſus.

miſeretur. Cuius autem miſeretur, ſic eum vocat, quomodò ſcit ei congruere, vt vocantem non reſpuat. & adducit exempla de multis, quorum aliqui, vel miraculum aliquod Chriſti viderunt,vel nullũ viderunt, ſed cùm prædicantẽ audierunt crediderunt,& conuerſi ſunt; alij verò quàm plurimi, & prędicantem audierunt,& miracula facientẽ viderunt; & tamen non crediderunt, immò Diſcipuli ipſi titubarunt, fugerunt, &c. ergo ij, qui vocati non crediderunt, gratiam facientem facere non habuerunt: illi verò, qui crediderunt, obtinuerunt. Cur autem hoc,infra cum S.Auguſtino, & S.Paulo dicemus.

357. Probari etiam poteſt ex facto Miſſionariorum, qui in partibus infidelium Dei verbum prædicant: infideles audiunt, illuminantur internè, ac inflammantur; & tamen non omnes conuertuntur: ergo. Conſequ. prob. hęc enim, vt ſępè dixi eſt gratia faciens facere, ſeu efficax,quę habet ſecum annexum effectum principalem, quem reſpicit,& qui eſt eius obiectum. — Ex facto argum.

358. Tandem probari poteſt ex dicendis in ſequenti Capite, in quo inquiretur ratio cur non detur omnibus: omnia enim argumenta,quę pro eo Capite ſunt,pro iſto etiam probant. — Ex ſeq. capite ſumendũ argum.

359. Dico 4. Fideles iam vocati, & conuerſi etiam electi ex iuſto Dei iudicio non ſemper, ac pro omni actu obtinent gratiam facientem facere opus bonum. — Neque fideles conuerſi, nec electi pro omni actu obtinent gratiam efficacem.

360. Prob. 1. ex facto. Fideles, quicumque ſint, ſiue prædeſtinati, ſiue reprobi,non ſunt confirmati in gratia, & ſæpè labuntur in peccata mortalia. Ergo. Conſequ. eſt euidens; quia gratia faciens facere actum bonum, ſi ſemper,& pro omni actu eliciendo adeſſet, non ſineret fieri

Digitized by Google

actum malum ; ſed ſemper faceret facere bonum. Anteced.prob.ex factis : Multi enim,vt ex Chronicis patet, Catholici in hæreſes lapſi ſunt, & in eis mortui ſunt. Multi pariter in eas lapſi reſipuerunt, immò poſtea pænitentes in opinione Sanctitatis deceſſerunt: & quod fortiùs eſt plures coram Tyramnis fidem negarunt, & poſtea reſipiſcentes pro fide per eoſdem Tyramnos martirium ſubierunt: igitur fideles iuſti, & etiam prędeſtinati, Deo permittente, ex iuſto ſuo iudicio labuntur in mortalia peccata. Si autem gratiam facientem facere bonum, & impedientem malum ſemper, & in omni actu haberent, numquam peccarent, quia hic eſt effectus tali gratiæ ſemper connexus, vt ſupponimus ex pluries dictis.

Ex facto argum.

361. S. Auguſtinus pluries de hoc modo agendi Dei in conferenda gratia benè operandi, aut negandi, etiam iuſtis, loquitur, ad eos humiliandos: *In lib.2. de pecc. mer. & remiſs. cap.19.* dicit. *Nos autem quantum conceſſum eſt ſapiamus, & intelligamus, Deminum Deum bonum, ideò etiam Sanctis ſuis alicuius operis iuſtitiam aliquando non tribuere; vel certam ſcientiam, vel victricem delectationem; vt cognoſcant, non à ſeipſis, ſed ab illo ſibi eſſe lucem, qua illuminentur tenebræ corum, & ſuauitatem, qua det fructum ſuum terra eorum* : & poſt multa dicit. *Idcircò Sanctos, & fideles ſuos in aliquibus vitijs tardius ſanat, vt in his minus, quam implendæ ex omni parte iuſtitiæ ſufficit delectet bonum, ſiue cum latet, ſiue etiam, cum manifeſtum eſt, vt quantum pertinet ad integerrimam regulam veritatis eius, non iuſtificetur in conſpectu eius omnis viuens. Nec in eo ipſo vult nos damnabiles eſſe, ſed humiles, commendans nobis eamdem gratiam ſuam, ne facilitatem in omnibus aſſecuti, noſtrum pute-*

S. Auguſt. loca.

Ad humiliandū hoc facit Deus.

putemus eſſe, quod eius eſt: qui error multùm eſt Religioni, pietatique contrarius. Immò in *lib. 14. de Ciuit. cap. 13.* in fine, dicit, Deum permittere, vt Sancti viri cadant in peccatum, ob maius bonum humilitatis eorum. *Audeo dicere ſuperbis eſſe vtile cadere in aliquod apertum, manifeſtumque peccatum, vndè ſibi diſpliceat, qui iam ſibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus ſibi diſplicuit, quando fleuit, quam ſibi placuit, quando præſumpſit*: & in *lib. 2. de pecc. mer. & remiſs. cap. 10.* docet, ac numerat omnes Sanctos Veteris Teſtamenti, de quibus fit mentio in Sacra Scriptura, oſtendens, quòd peccauerint, Deo ſic permittente; & de ipſomet S. Petro iterum loquitur: in *lib. 2. de Symbolo ad Cathecumenos cap. 6.* vbi de gratiæ huius conceſſione, ac ſuſpenſione in latrone, ac Petro à Chriſto in Cruce patratis, ſic loquitur. *Videte Dominum virtutum in ipſa morte miracula facientem. Tunc latro confitetur, quando Petrus turbabatur. Tunc ille agnouit, quando iſte negauit. Sed numquid, quia Dominus acquiſiuit Latronem, perdidit negatorem? Abſit, abſit. Agebat myſterium, qui fundebat pretium: in Petro demonſtrans, non in ſe quemquam iuſtum debere præſumere: in Latrone, nullum impium conuerſum poſſe perire. Timeat bonus, ne pereat per ſuperbiam: non deſperet malus de multa malitia*: & in lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 17. de eodem Petro ait. *Ipſam charitatem Apoſtolus Petrus nondum habuit, quando timore, Dominum ter negauit; Timor enim non eſt in charitate, ſicut ait Ioannes Euangeliſta, perfecta charitas foras mittit timorem: & tamen quamuis parua, & imperfecta non defuit, quando dicebat, Domino, animam meam pro te pono. Putabat enim ſe poſſe, quod ſe velle ſentiebat: & quis iſtam, etſi par-*

Multa exēpla iuſtorū qui peccarunt.

De Petro, & de Latrone

Iterum de Petro Aug.

uam charitatem dare cæperat, niſi ille, qui præparat voluntatem, & operando perficit, quod operando incepit? quoniam ipſe, vt velimus operatur incipiens, quod volentibus cooperatur perficiens. Rurſus autem in atrio Caiphæ poſt trinam negationem cum Galli cãtu correptus, reſpexit in Petrum Dominus, pænituit, & foras exiens fleuit amarè, in ſe diuinam gratiam, ſeu charitatem, quæ ad pænitudinem, & fletum illum induxit, expertus eſt: illa enim reſpectio corporalis non fuit, quia in locis diuerſis erant Chriſtus, & Petrus; ille in loco Concilij, vbi iudicabatur, Petrus in loco atrij, vbi cum miniſtris ſe calefiebat: ſed hæc reſpectio fuit ſpiritualis, ac mentalis illuminatio, & inſpiratio faciens cognoſcere malum, illudque deplorare, & deteſtari: ita S. Auguſtinus de conſenſu Euangeliſtarum lib. 3. cap. 6. dicens. *Petrum Chriſtus reſpexit diuinitus, vt ei veniret in mentem quoties iam negaſſet, & quid ei Dominus prædixiſſet, atque ita miſericorditer Domino reſpiciente, pæniteret eum, & ſalubriter fleret; ſicut quotidiè dicimus, reſpice in me*: & in lib. de 4. feria cap. 5. dicit ad Petrum. *Reſpexit te intus in corde, vt amarè fleres*: &c.

Quomodò Chriſtus reſpexit Petrum.

362. Probari tandem poteſt concluſio ex poſtea dicendis de dono Perſeuantiæ: Nam cùm de fide ſit Perſeuerantiam in bono, ſeu iuſtitia, eſſe donum Dei; euidens eſt, quòd qui decedunt in peccato, quia non pænituerunt, non habent hoc donum, ſeu hanc gratiam facientem perſeuerare vſque ad vitæ finem. Igitur eodem modo dicendum eſt de temporali etiam perſeuerantia in bono, quòd nempe iuſtificatus, ſiue per baptiſmum, ſiue poſtea per pœnitentiam, ſi in bono nõ durat, ac perſeuerat, ſed vel paulò, vel multò poſt cadit in peccatum; id accidit, quia caret gratia facien-

Argum. de perſeuerãtiæ carentia.

faciente perſeuèrare vlteriùs, ſi enim eam haberet non caderet, ſicut è contra, qui eam habent, non cadunt:& hoc eſt, quod quærebat à Deo Dauid ſæpè dicens. *Adiutor meus eſto, ne derelinquas me*: ita in pſal. 26.9. in pſal.70. 9. & 18. in pſal. 118. 8. & in pſal. 19. 9. Vndè S. Auguſtinus in lib.de Gratia, & lib. arb. cap. 6. ait: *Dicendo Adiutor meus eſto, ne derelinquas me; oſtendit, quia ſi derelictus fuerit, nihil boni valet ipſe per ſe. Vndè, & ille ait: ego dixi in abundantia mea non mouebor in æternum. Putauerat enim ſuum fuiſſe bonum, quod ei ſic abundabat, vt non moueretur. Sed, vt oſtenderetur illi, cuius eſſet illud bonum, de quo tamquam ſuo cæperat gloriari; paululum gratia Dei deſerente admonitus dicit* (in pſal. 29.) *Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem. Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Ideò neceſſarium eſt homini, vt gratia Dei non ſolum iuſtificetur impius, &c. Sed etiam cum iam iuſtificatus fuerit ex fide, ambulet cum illo gratia, & incumbat ſuper ipſam, ne cadat.* Sic Auguſt.

Auguſt in. ſententia.

363. In lib. de pecc. mer. & remiſs. cap. 21. diffusè de conceſſione, & de negatione gratiæ liberantis loquitur. *Ab hac quippè ira, qua omnes ſub peccato ſunt, de qua dicit Apoſtolus* (Epheſ.2.) *Fuimus & nos aliquando naturaliter filij iræ, ſicut & cæteri, nulla res liberat, niſi gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum Noſtrum. Hæc gratia, cur ad illũ veniat ad illum non veniat, occulta eſſe cauſa poteſt, iniuſta eſſe non poteſt*:& infra dicit, quòd exiſtentibus multis æquè indignis, aliquibus datur, & aliquibus non datur:& de duobus pueris, quorũ vnus baptizatur, alius ſine baptiſmo moritur: & quòd duo homines ſi viuerent poſſent, & eſſent malè victuri, tamen vnus à Deo rapitur, nè malitia muta-

Occulta eſt cauſa cur detur, & non detur ſemper, ſed iuſta.

ret

ret intellectum eius; alius verò non rapitur, ſed malus fit, & ſic moritur. Aliqui paruuli à ſpiritu immundo vexantur, & alij non, &c. & in his caſibus dicit recurrendum ad Pauli reſponſionem: *O altitudo diuitiarum*, &c. *quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* ex hoc oritur inquit S. Auguſt. in fine capitis, tanta diuerſitas: idem habetur in lib. 2. de pecc. mer. & remiſs. cap. 18. in fine.

Exempla multa.

364. Concludamus hoc Caput (quòd non omnes, & ſinguli, neque in omni agibili habent gratiam iſtam facientem facere bonum, ſeu efficacem) cum oraculo ipſiuſmet Dei, in cap. 33. Exodi, qui poſt longum, & notabilem ſermonem, quem cum fideliſſimo ſeruo ſuo Moiſi habuit, dixit; *Miſerebor cui voluero; & clemens ero, in quem mihi placuerit.* Interl. quæ putatur S. Hieronymi, dicit. *Cum miſeretur, gratia eſt; cum indurari permittit, iuſtum iudicium eſt, quamuis occultum*. S. Auguſtinus in quæſtionibus in Exodum, q. 54. inquit: *miſerebor*, &c. *oſtendit vocationem, qua nos vocauit in Regnum ſuum, & gloriam, non pro meritis noſtris, ſed pro miſericordia ſua*. Atqui, nec omnes Iudæi, aut Barbari vocati ſunt, aut vocantur vocatione faciente ſequi, ſeu venire, & conuerti; neque ſic vocati perſeuerant in iuſtitia, ſeu charitate vſque in finem; neque illi perſeueraturi, aut illi non perſeueraturi ſemper abſtinent ſe à peccato, ſeu ſemper legem obſeruant, vt experientia docet: ergo, nec omnibus, nec ſemper iſta gratia conceditur, ſed quibus, & quando ex ſua miſericordia Deus vult; & denegat, quando ex occulto, ſed iuſto iudicio, non vult. Rationes ſequentis Capitis idem confirmāt.

Ex Dei oraculo.

CAP.

CAPVT XVII.

Cur iſta Gratia faciens facere, ſeu efficax, non detur omnibus, & ſemper.

365. ADu. 1. quòd hìc loquimur non de gratia ſufficienti (quæcumque illa ſit) nam de ea loquemur poſtea, ſed loquimur de gratia efficaci, ſeu faciente facere bonum, & abſtinere à malo, habente ſemper ſecum coniunctum effectum principalẽ, vt in præcedentibus Capitibus ſæpè dictum fuit; & quærimus cauſam (ſi quæ inueniri poteſt) cur Deus eam non concedat omnibus omninò, & ſingulis hominibus, ſed aliquibus tantùm; & cur non pro omni tempore, omnique occaſione, in qua operandum eſt bonum ex præcepto, aut conſilio, vel abſtinendum eſt à malo. Senſus quæſiti.

366. Adu. 2. quòd ſicut poteſt conſiderari homo in diuerſis ſtatibus, nempe infidelitatis, & fidelitatis; ita pro diuerſis actibus indigere poteſt gratia iſta, quæ faciat facere bonum, & cauere malum; & propterea diuerſæ aſſignari poſſunt cauſæ denegationis illius. Declaratur: homo in ſtatu infidelitatis indiget gratia vocationis ad fidẽ, tantæ efficaciæ, quę faciat, vt vocatus ſequatur vocantem, & veniat ad fidem: homo autem fidelis, ſiue talis ſit ex baptiſmo in infantia, ſiue, quia in adulta ætate vocatus, conuerſus eſt, ac baptizatus, pro obſeruantia præceptorum Dei, & Eccleſiæ, atque conſiliorum, aliorumque operum virtutum ex ſupererogatione eliciendorum, indiget gratia faciente ea facere, & cauere à malo; alioquin ea non faceret. De omnibus itaque Homo in diuerſis ſtatibus.

iſtis

iſtis hominis ſtatibus inquirimus (ſi inuenire poſſimus) quare Deus non omnibus concedat gratiam facientem facere opera bona neceſſaria, vel vtilia ad ſalutem proportionata omni ſtatui. De gratia autem perſeuerantiæ vſque ad mortem, loquar poſtea. Ideòque quæri poteſt, cur non omnes omnis Nationis homines efficaciter vocentur ad fidem. 2. cur vocati, & conuerſi non habeant eam pro omni actu, ita vt ſemper facerēt bonum, ſemperque cauerent malum, ſed eis permittatur peccare?

Sciri nequit cauſa, ſeu vniuerſalis ratio cur non detur omnibus, & ſemper eſt iuſta Dei voluntas.

367. Dico 1. Vniuerſaliter loquendo, pro omni ſtatu hominum nequit aſſignari alia conuincens, & adæquata ratio cur Deus, nec omnibus, nec in omni temporis circumſtantia concedat gratiam facientem facere, ſeu efficacem, ſicut in caſu vocationis ad fidem, aut ad pęnitentiam, ſiue in caſibus exercendi alia bona opera, & cauendi mala, niſi voluntas Dei iuſta, & ab acceptione perſonarum, ac iniquitate alieniſſima.

1. pars ex S. Scrip.

368. Prob. prima pars ex Rom. 11. 34. *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius! Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit ei, & retribuetur illi?* Igitur ſciri non poteſt cauſa euidens, aut conuincens, cur det, vel non det omnibus, & ſingulis in omnibus caſibus operandi bonum, & cauendi malum, gratiam facientem iſta facere.

Ex alio S. Scripturæ loco.

369. Idem habetur Sap. 9. 13. *Quis enim hominum poterit ſcire conſilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus? cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ.* Idem dixit Iſaias cap. 40. 13. *Quis audiuit ſpiritum Domini*

mini, aut quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit illi? Cum quo inijt conſilium, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſcientiam, &c.

370. S.Ioan. Chriſ. hom.20. in epiſt. ad Roman. in illum locum, *O altitudo*, &c. ait: *O profunditatem*, &c. *Non enim incompræhenſibilia tantùm ſunt iudicia Dei; ſed inſcrutabilia, & imperueſtigabiles viæ eius, hoc eſt, diſpenſationes; nam & ipſæ, non ſolum cognoſci nequeunt, ſed nec quæri. Neque enim inquit, ego omnia inueni* (Philipp.3.) *Sed modicam tantummodò partem, non totum. Ipſe quippè ſolus inſtituta ſua clarè cognouit. Vndè, & ſubiungit, quis enim nouit mentem Domini, aut quis fuit ei à conſilijs?*

S.Io.Chriſoſt.

371. S.Auguſtinus vtramque huius Concluſionis partem probat pluribus in locis, ſed præſertim in lib. de bono Perſeu. cap. 11. inquiens. *Proindè ſicut Apoſtolus ait, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, &c. quibus non vult ſubuenire non ſubuenit; de quibus in ſua prædeſtinatione occultè quidem, ſed iuſtè aliud iudicauit; non enim eſt iniquitas apud Deum, ſed inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Vniuerſæ autem viæ Domini, miſericordia, & veritas. Inueſtigabilis ergo eſt miſericordia, quia cuius vult miſeretur, nullis eius præcedentibus meritis; & inueſtigabilis veritas, quia quem vult obdurat, eius quidem præcedentibus meritis, ſed cum eo cuius miſeretur plerumque communibus. Sic duorum geminorum, quorum vnus aſſumitur, alius relinquitur, diſpar eſt exitus, merita communia. In quibus tamen ſic alter magna Dei bonitate liberatur; vt alter ſine vlla eius iniquitate damnetur. Numquid enim iniquitas eſt apud Deum? Abſit: ſed inueſtigabiles ſunt viæ ipſius.*

S.Aug.vtrãque partem concluſionis probat.

Clara S. Auguſt.doctrina.

ipſius. Itaque miſericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, ſine dubitatione credamus.

372. Idem S. Doctor in lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 22. inquit: *aliquando filijs infidelium præſtatur hæc gratia, cum multa Dei prouidentia in manu piorum quomodocumque perueniunt: aliquando fidelium filij non eam conſequuntur, aliquo impedimento exiſtente, ne poſſit periclitantibus ſubueniri. Fiunt verò iſta per occultam Dei prouidentiam, cuius inſcrutabilia iudicia, & inueſtigabiles viæ:* & in cap. 23. ait. *Ad occulta Dei iudicia reuocate, quando videritis in vna cauſa, quam certè habent omnes paruuli hæreditarium malum trahentes ex Adam, huic ſubueniri, vt baptizetur, illi non ſubueniri, vt in ipſa obligatione moriatur: illum baptizatum in hac vita relinqui, quem præſciuit Deus impium futurum; iſtum verò baptizatum rapi ex hac vita, ne malitia mutaret intellectum eius: & nolite in iſtis dare iniuſtitiam, vel inſipientiam Deo, apud quem iuſtitiæ fons eſt, & ſapientiæ. Sed ſicut vos exhortatus ſum initio ſermonis huius, in quod perueniſtis, in eo ambulate: & hoc quoque vobis Deus reuelabit, & ſi non in hac vita, certè in altera.*

Alia plura S. Aug. loca

Voluntas Dei iuſta in his caſibus commendatur.

373. In lib. de ſpir. & lit. cap. 34. in fine mouens præſentem quęſtionem, cur vni detur gratia faciens facere, alteri non, ait: *Iam ſi ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ita ſuadeatur, vt perſuadeatur, illi autem non ita: duo ſola occurrunt interim, quæ reſpondere mihi placeat: ò altitudo diuitiarum; & numquid iniquitas apud Deum. Cui reſponſio iſta diſplicet; quærat doctiores, ſed caueat, ne inueniat præſumptiores.*

cum Paulo reſpondet Auguſt.

374. In lib. de Corr. & Grat. cap. 8. ait. *Si à*

me

me quæratur cur Deus els perſeuerantiam non dederit, qui eam, qua Chriſtianè viuerent, dilectionem dedit, me ignorare reſpondeo. Non enim arroganter, ſed agnoſcens modum meum, audio Apoſtolum dicentem: ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo: ò altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius? Quantum itaque nobis iudicia ſua manifeſtare dignatur, gratias agamus. Quantum verò abſcondere; non aduerſus eius conſilium murmuremus; ſed hoc quoque nobis ſaluberrimum eſſe credamus: & prolixo, dignoque diſcurſu proſequitur hoc argumentum docens ex iuſtiſſima, licet imperſcrutabili Dei voluntate id prouenire, & concludit caput illud, *& cur alijs detur, alijs non detur, ſine murmure aduerſus Deum dignentur ignorare nobiſcum.*

Dicit ſe ignorare cauſam cur Deus non det.

375. Ex quibus ſatis conſtat nos ignorare cauſam, cur Deus aliquibus denegat gratiam facientem facere, ſeu efficacem, tàm in ordine vocationis ad fidem, quàm in ordine perſeuerantiæ, ſiue finalis, ſiue etiam temporalis, & ideò clamare debemus cum Sancto Auguſtino, & cum ipſomet S. Paulo, *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* & cum Dauide pſal. 35. 7. *Iudicia tua Domine abyſſus multa.* Neque de hac notitia curare debemus, iuxta Pauli *Rom.* 12. 3. documentum; *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*: & Eccleſiaſtici 3. 22. *Altiora te ne quæſieris; & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Non eſt enim tibi neceſſarium ea, quæ abſcondita ſunt videre oculis tuis*: eo vel maximè,

Ignota eſt cauſa.

Omnes idcircò cum Apoſtolo clamare debemus, ò altitudo.

Documenta, quòd nõ debemus hæc inquirere.

ximè, quia fide credimus, Deum iuſtum eſſe, abſque iniquitate, ac perſonarum acceptione, & nos opera manuum ſuarum non deſpicere; & miſericordem quidem eſſe; verum tamen etiam iuſtum; vndè Dauid in pſalm. 100. *miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*: ideò

Secunda pars concluſionis probatur, cur non omnes habent.

Secunda pars concluſionis, quòd denegatio talis gratiæ facientis facere, ſeu efficacis proueniat immediatè à Dei voluntate, facilimè probatur: ex pſal. 17. *Saluum me fecit, quoniam voluit me*: pſal. 21. *Saluum faciet eum, quoniam vult eum*: & pſal. 134. *Omnia quæcumque voluit fecit*. Cùm ergo gratia hæc, vt fides docet, ſit donum Dei, ſi aliquibus non datur, ex Dei voluntate dare nolentis prouenit: & Apoſtolus apertè id docet, Rom. 9. *Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*: & obijciens ſibi ipſi, *dicis itaque mihi. Quid adhuc quæritur: nam voluntati eius, quis reſiſtit*. Reſpondet: *ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam*? Deindè ſtatim ſubnectit excęcationem, & indurationem Pharaonis, ſicut Deus pluries dixerat Moiſi. Exodi 4. 21. *Ego indurabo cor Pharaonis*: & in toto illo libro decies replicatur hęc Dei voluntas; & Paulus loco citato dicit hoc Deum feciſſe in oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ: igitur denegatio gratię facientis facere bonum, & cauere malum, in quocumque hominis ſtatu, & in quocumque operandi ordine, prouenit à Deo ex iuſto, & inſcrutabili ſuæ ſapientiæ motiuo dare nolente.

Ex iuſta Dei voluntate oritur

Deus id dixit de Pharaone.

376. Quòd verò iuſtè Deus eam deneget, nemo dubitabit, niſi inſanus, vel Manichæus ali-

quis

quis ſtultè aſſerens Deos duos, vnum bonarum rerum, alterum malarum; vel demens Caluinus, qui vt in Opuſc. de Præd. pluries dixi, blaſphemauit dicens, Deum velle efficaciter, vt homo peccet, vt eum puniat, & propterea ei gratiam efficacem denegare.

Iuſtè denegat.

377. Iuſtè autem Deus denegat, ſicut iuſtè operatur omnia. Vniuerſæ canonicæ Scripturæ Deum iuſtum, ac rectum prædicant: incipiendo à Deuter. cap. 32. 4. in cantico illo. *Audite cæli quæ loquor*, in quo Moiſes Dei perfectiones, ac magnalia confitetur, verſu 4. ait, *Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ eius iudicia. Deus fidelis, abſque vlla iniquitate iuſtus, & rectus*: pſal. 10. *Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius*: pſal. 111. *Miſericors, miſerator, & iuſtus Dominus*: idem habetur in pſalmo 114. & pſalm. 118. ac pſal. 128. & in omnibus libris Veteris Teſtamenti ſæpè legitur hæc magna Dei perfectio: in Nouo pariter innumeris ferè vicibus prædicatur Dei iuſtitia in omnibus ſuis operibus circa creaturas rationales, præſertim in epiſtola ad Romanos. Si ergo alicui aliquod denegat donum, iuſtè eum negare credendum eſt.

Iuſtitia Dei ſæpè in S. Script. laudata.

378. Quòd pariter ſine perſonarum acceptione deneget, luce meridiana, ſuppoſita fide, clarius eſt. Primò, quia Deus nulli debet, ideò in donando non poteſt eſſe acceptor. 2. ex Ro. 2. 11. *Non eſt acceptio perſonarum apud Deum*, idem dicit ad Epheſ. 6. 9. & ad Coloſs. 3. 25. & Act. 10. 35. Cùm Deus miſiſſet Petrum ad Cornelium Centurionem Gentilem, vt eum baptizaret, admiratus de hoc, *aperiens os ſuum dixit. In veritate comperi, quod non eſt perſonarum acceptor Deus.*

Deus non eſt acceptor perſonarum.

Quòd

379. Quòd tandem ſine omni iniquitatis ſcrupulo Deus eam gratiam deneget aliquibus, nulli dubiũ eſt; quia nulli tenetur dare, immò titulo iniuſtitiæ omnibus hominibus lapſis in Adam conſlantibus maſſam damnatam, vt in Opuſculo de Prædeſtinatione dictum eſt, iuſtè potuit negare; quia omnes in Adamo eam demeruerunt. Quòd ergo alijs dat, alijs negat, cum illis operatur miſericorditer, cum his autem iuſtè. 2. prob. ex Sacra Scriptura, quòd Deus non eſt capax iniquitatis. Deut. 32. vt ſupra. *Deus abſque vlla iniquitate*. Pſal. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es*. Rom. 9. 14. *Numquid iniquitas apud Deum? abſit*: &, ſicut patet, ibi loquitur Paulus de prędeſtinatione aliquorum, & reprobationę aliorum, & in cap. 3. ait. *Numquid iniquus eſt Deus, qui infert iram? ſecundum hominem dico, abſit. Alioquin, quomodò iudicabit Deus hunc mundum?* Alia plura ſuppetunt Sacræ Scripturæ loca, quæ Dei ſummam, ac infinitam ſanctitatem, ac benignitatem ab omni iniquitatis nęuo alieniſſimam patefaciunt.

Abſque iniquitate Deus denegat gratiam.

Ex S. Scrip.

380. S. Auguſtinus pluries de hac gratię denegatione, vel conceſſione loquens, ad Dei voluntatem refert, vel iuſtè denegando, vel miſericorditer concedendo. Primò in lib. 4. cont. Iul. cap. 8. videns, quòd Pelagianus iſte, vt ſaluaret, quòd opera bona hominis, non ex neceſſitate, aut fato eueniunt, docebat gratiam ob merita dari, præ cæteris hęc dicit. *Nos autem, cum vitiatæ originis mala merita eſſe dicamus; & gratia dicimus intrare paruulum in Regnum Dei, quoniam bonus eſt Deus; & alium merito non intrare, quoniam iuſtus eſt Deus: & in neutro eſſe fatum, quoniam, quod vult facit Deus. Sed cum ſciamus ab*

S. Aug. pluries de hac re loquitur

eo, cui miſericordiam, & iudicium fideli voce cantamus, iſtum, ſecundum iudicium damnari; illum, ſecundum miſericordiam liberari: nos quid ſumus, qui reſpondeamus Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quare me ſic feciſti? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa originis vitiatæ, atque damnatæ facere aliud vas in honorem ſecundum miſericordiam, & aliud in contumeliam ſecundum iudicium?

Ad Dei iudicium iuſtum refert

381. In lib. 2. cap. 7. contra duas epiſtolas Pelagianorum prolixè hoc idem argumentum diſcutit, oſtendens, quòd gratiæ conſecutio non eſt ex fato; neque in eius diſtributione adeſt perſonarum acceptio; ſed ex Dei inſcrutabili ſapiētia, & iuſtitia aliquibus non datur; multa ibi dicit; ſed pauca, & paucis referam. 1. *Nonne attenditis, nonne perſpicitis, non à nobis diuinæ gratiæ nomine fatum afferi: ſed à vobis potiùs diuinam gratiam fati nomine nuncupari. Item quod acceptio perſonarum ibi rectè dicitur, vbi ille qui iudicat, relinquens cauſæ meritum de qua iudicat, alteri contra alterum ſuffragatur, quia inuenit aliquid in perſona, quod honore, vel miſeratione ſit dignum. Si autem quiſpiam duos habeat debitores, & alteri vellet dimittere debitum, & alterum exigere; cui vult donat, ſed neminem fraudat, nec acceptio perſonarum dicenda eſt, quando iniquitas nulla eſt:* Deindè adducit exemplum Euangelij de Patre familias cum operarijs vineæ, qui in ſero voluit dare æqualem mercedem illis, qui vna hora laborauerant in vinea, ac illis, qui tota die, cum quibus conuentionem fecerat de denario pro tota die: his enim murmurantibus, quòd æqualem cum illis acciperent mercedem, Pater familias dicit, *Nonne ex denario conueniſti mecum? accipe, quod tuum eſt, & vade.*

* Quid eſt perſonarũ acceptio.

vade. Volo autem, & huic nouiſſimo dare, ſicut tibi. An non licet mihi, quod volo facere? an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Sicut ergo hic nulla eſt acceptio perſonarum, quia ſicut alius gratis honoratur, & alius debito non fraudatur; ſic etiam ſecundum propoſitum Dei alius vocatur, alius non vocatur; vocato datur gratuitum bonum, cuius boni eſt vocatio ipſa principium: non vocato redditur malum; quia omnes rei ſunt, ex eo quod per vnum hominem peccatum intrauit in mundum: & poſt aliqua. *Vbi autem dicitur, cuius vult miſeretur, & quem vult obdurat, quod facit aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, bonum quidem immeritò, & gratis datur, quia ex eadem maſſa eſt, cui datur; malum verò meritò, & debitum redditur, quia in maſſa perditionis malum malo non malè redditur; & ei cui redditur, malum eſt quia ſupplicium eſt; ei verò à quo redditur bonum eſt, quia rectè factum eius eſt. Nec acceptio perſonarum eſt in duobus debitoribus æqualiter reis, ſi alteri dimittitur, alter exigitur, quod pariter ab vtroque debetur:* poſtea adducit aliud exemplum de duobus geminis vnius meretricis filijs, quorum vnus ante baptiſmum expirauit, alius verò baptizatus fuit: in hoc facto, inquit, non adeſt perſonarum acceptio; vterque enim erat debitor, at vni remiſſum fuit, alteri non. *Neque*, inquit, *fatum adeſt, quia nullæ ſtellæ iſta decernunt; nec fortuna; quia nulli fortuiti caſus hæc agunt; nec perſonarum, nec meritorum diuerſitas hoc fecerunt, quid reſtat? quantum ad baptizatum attinet, niſi gratia Dei, quæ vaſis factis in honorem gratis datur; quantum attinet ad non baptizatum, ira Dei, quæ vaſis factis in contumeliam pro ipſius maſſæ meritis redditur.*

Operariorum vineæ exemplum.

Remouetur perſonarum acceptio exéplo.

382. In lib. 1. de pecc. mer. & remiſſ. cap. 21.

de

de gratia liberante loquens multa ad rem noſtram, dicit, ſic. *Hæc gratia, cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta eſſe cauſa poteſt; iniuſta non poteſt. Neque fruſtra dictum eſt,* in pſalm. 35. *Iudicia tua, ſicut abyſſus multa. Cuius abyſſi altitudinem veluti expaueſcens exclamat Paulus: ò altitudo diuitiarum,* &c. Referens totum Pauli dictum Rom. 11. ſubdit. *Valdè ergo paruum ſenſum habemus ad diſcutiendam iuſtitiam iudiciorum Dei: ad diſcutiendam gratiam gratuitam nullis meritis præcedentibus: non iniquum, quod non mouet cum præſtatur indignis, quàm cum æquè indignis alijs denegatur.* Adducit poſtea exemplum duorum paruulorum, quorum vnus accipit baptiſmum, alius non accipit: deinde aliud de duobus, qui præuiderentur malè operaturi, ſi viuunt; & tamen vnus rapitur, ne malitia mutet intellectum eius, Sap. 4. alius relinquitur, et malè viuit, & damnatur: in quibus caſibus, inquit, clamandum eſt, *ò altitudo diuitiarum*, &c. & concludit Caput illud. *Vndè iſta tanta diuerſitas, niſi quia inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & ineſtigabiles viæ eius.* Multa S. Auguſtini loca.

383. In lib. 2. de pecc. mer. & remiſs. cap. 18. in fine, poſtquam dixit, gratiam ſumi pro miſericordia, & è contra, quia in pſalm. 100. dicitur. *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine:* inquit, *Quarè autem illos velit conuertere, illos pro auerſione punire; quãquam, & in beneficio tribuendo, nemo iuſtè reprehendat miſericordem, & in vindicta exercenda nemo iuſtè reprehendat veracem, ſicut in illis euangelicis operarijs, alijs placitam mercedem reddentem, alijs etiam non placitam largientem, nullus iuſtè culpauerit: conſilium tamen occultioris iuſtitiæ, penes ipſum eſt.* S. Auguſt. ſemper idẽ docet de gratiæ conceſſione, ac denegatione,

384. In lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. proli-

Digitized by Google

xè diſcurrit ſuper Pauli verbis Rom. 9. *Itaque non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei;* vbi probat, quòd volentis quidem hominis etiam eſt opus bonum; ſed non ideò Dei miſerentis, quia homo vult; ſed quòd ideò homo vult, quia Deus miſeretur, & facit, vt velit; ideòque Paulus Philipp. 3. dicit. *Deus dat velle, & operari, quia miſertus hominis, dat ei gratiam, qua facit; vt velit. & cum homine efficit velle.* At inibi etiam dicit, *etiamſi multos vocet, eorum tamen miſeretur, quos ita vocat, quomodò eos vocari aptum eſt, vt ſequantur.* Affert multa exempla eorum, qui ad primam vocationem ſecuti ſunt; & aliorum, qui non ita, & multi Iudæorum, qui viſis tot miraculis Chriſti, non crediderunt, immò eum crucifixerunt, & tamen poſtea Apoſtolis prædicantibus, crediderunt, & ſubdit. *Cum ergo alius ſic, alius autem ſic moueatur ad fidem, eademque res ſæpè alio modo dicta moueat, alio verò modo dicta non moueat, aliumque moueat, alium non moueat, quis audeat dicere defuiſſe modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt. Quod ſi tanta quoque poteſt eſſe obſtinatio voluntatis, vt contra omnes modos vocationis obdureſcat mentis aduerſio; quæritur etiam vtrum de diuina pœna ſit ipſa duritia? Cum enim Deus deſerit non ſic vocando, quomodo ad fidem moueri poteſt! Quis etiam dicat modum, quo ei perſuaderetur, vt crederet, etiam omnipotentiæ defuiſſe?* Et ſubdit quod dicit Apoſtolus Rom. 9. de facto Pharaonis, quòd obdurationem Deus permiſit in Pharaone, vt ſuam in eo potentiam oſtenderet, ſic. *Dicit enim Scriptura Pharaoni; quia ad hoc te excitaui, vt oſtendam in te potentiam meam; & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra: hoc autem*

Quia Deus miſeretur, homo vult bonum; nō è contra.

Ex Dei miſericordia prouenit dare gratiam; & ex eius iuſtitia nō dare

autem ſubiecit Apoſtolus documentum, quo probaret quod ſupra dixerat. Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, & hoc argumentum vſque in prolixi capitis finem proſequitur, addens, quòd carnalis non capit quæ ſunt Dei, & denegationem gratiæ in reprobis,ſiue vocatis, ſiue non vocatis reducit ad ſuum proprium ſiſtema maſſæ damnatæ, ex qua in oſtenſionem miſericordiæ alios elegit ad gloriam, & gratiam; alios in oſtenſionem iuſtitiæ in ea maſſa reliquit, & vocare noluit, vel non eo modo, quo ſequendo obedirent, & hoc ex ſuo inſcrutabili,iuſto tamen, iudicio.

385. In lib. 4. de Trin. cap. 1. declarans illud pſal. 67. *Pluuiam voluntariam ſegregabis Deus hæreditati tuæ, & infirmata eſt; tu verò perfeciſti eam*, ait. *Pluuiam quippè voluntariam, non niſi gratiam vult intelligi non meritis debitam, ſed gratis datam; vndè & gratia nominatur. Dedit enim eam, non quia digni eramus, ſed quia voluit. Hoc cognoſcentes, non fidentes in nobis erimus; & hoc eſt infirmari. Ipſe verò perficit nos, qui etiam Paulo Apoſtolo dixit, ſufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur.* Ad Dei iuſtam volũtatem Aug. hoc totum refert.

386. In lib. 2. contra Fælicem Manichæum cap. 7. expendens illud 1. ad Timot. 6. *Deus habitat lucem inacceſſibilem*, dicit primò Sanctos ad eam accedere, quia in pſal. 35. dicitur; *Accedite ad eum, & illuminamini*: & Matt. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. At dicit 2. *ſed quia non ad eam poteſt accedere, niſi cui Deus ipſe donauerit, vt accedat; ideò per ſe ipſam inacceſſibilis eſt. Nemo ad eam poteſt accedere, quem Deus noluerit, vt accedat; cui autem donauerit ipſe accedet*: dicitur enim in pſal. 38. *Gratiam, & gloriam dabit* Multa S. Aug. loca.

Dominus: igitur, quòd aliqui neutram, vel alterutram non habeant, ex Dei voluntate iuſta prouenit, ſed ex ſecreto, & inſcrutabili iudicio.

387. In lib. de cognitione veræ vitæ cap. 26. diſcutiens admirabilem Dei prouidentiam, cur non ſingulis creaturis cuncta ſuæ gratiæ dona tribuat, cùm in cunctis inexiſtat, ſed ſingula ſingulis, diſcurrendo per omnes creaturas vegetabiles, & ſenſitiuas, ſicut anima exiſtens in toto corpore, non omnibus membris eumdem actum tribuit, poſtquam multa dixit, concludit ſic. *Cur autem Deus vni creaturæ dulcedinem ſuæ præſentiæ perfruendam exhibeat, alteri ſubtrahat, ratio nullo acumine penetrare valet; ſed terribilem Deum in iudicijs ſuis ſtupet.*

Corollaria deducta ex prędictis.

388. Ex his ergo dictis infertur primò. Quòd pueri omnes, qui ab initio mundi vſque nunc mortui ſunt cum peccato originali, quia ſcilicet non fuit eis applicatum remedium à Deo ab initio inſtitutum pro lege naturæ, ac pro ſcripta, pro Hębreis, incipiendo tamen ab Abraham, ideſt annis 400. ante Moiſem, & pro lege Euangelica pro omnibus, iſti, inquam, pueri caruerunt gratia efficaci liberante eos à maſſa damnata.

Pueri cum originali defuncti caruerunt gratia.

389. Infertur 2. quòd omnes homines adulti, qui ab initio mundi vſque nunc extiterunt, & veri Dei fidem non habuerunt, ſed Solem, vel Lunam, vel militiam Cœli (ideſt alios planetas) aut elementa, vel poſt diluuium, Idola adorauerunt, aut nunc adorant; gratia efficaci vocationis, & conuerſionis caruerunt.

Sic adulti infideles mortui.

390. Infertur 3. quòd poſt Chriſti aduentum, omnes homines, cuiuſcumque Nationis, ac Regionis, qui Chriſti fidem per baptiſmum fluminis, aut flaminis, aut ſanguinis non receperunt,

Mortui ſine baptiſmo poſt Chriſtum gratia efficaci caruerunt.

vel

vel non recipiunt, gratia hac efficaci, ſeu faciente facere, caruerunt, & carent, quouſque à Deo efficaciter vocentur.

391. Infertur 4. quòd omnes, qui fidem Chriſti per baptiſmum receperunt, & tamen extra Eccleſiam Catholicam reperiuntur, vel quia priùs Catholici fuerunt, & ab ea receſſerunt; vel quia à genitoribus Sectarijs orti, in Sectis educati, ad Catholicam fidem non veniunt, gratia iſta efficaci, ſeu faciente facere carent, & alij defuncti caruerunt. Sic morientes in hereſi.

392. Infertur 5. quòd Schiſmatici, quorum Schiſma hereſi coniunctum eſt, ſicut hodie eſt, vel etiam ſi hæreſi non ſit coniunctum, gratia iſta efficaci faciente venire ad vnitatem carent; & qui in eo deceſſerunt caruerunt. Ita Schiſmatici in Schiſmate decedentes

293. Infertur 6. quòd Catholici veri, ac puri decedentes in peccato mortali, gratia hac efficaci faciente reſipiſcere, & penitentia ad Deum redire, caruerunt. Sic Catholici morientes in peccato.

394. Infertur 7. quòd Catholici prædeſtinati, ac ſancti, qui in bono perſeuerantes ſunt morituri, ſi in gratia confirmati non ſunt, & interdum in peccata mortalia, & grauia labuntur, dum eos labi Deus permittit in eorum humiliationem, tunc gratia efficaci, faciente cauere malum, & ſuperare tentationem, carent; eaque poſtea potiuntur, cùm ex Dei miſericordia reſurgunt. Prædeſtinati dum peccant carent gratia efficaci.

365. Cur autem hoc diuerſo modo procedat Deus cum vniuerſitate hominum omnium à ſe creatorum, & per Vnigeniti Filij ſui Domini noſtri Ieſu Chriſti paſſionem, ac mortem redemptorum, qui hoc ſcire vult interroget Sanctum Paulum, qui reſpondebit ſe quoque neſcire, & dicet: *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Quis conſi-*

conſiliarius eius fuit? O altitudo, &c. quàm incompræhenſibilia ſunt indicia eius, & inueſtigabiles viæ eius! conſolatur nos tamen, dicens. *Apud Deum non eſt perſonarum acceptio, nec iniquitas*: Hæc ſcire nobis ſufficiat: *& non ſcrutemur in profundo, ne labamur in profundum,* inquit Auguſtinus.

CAPVT XVIII.

An ſaltem gratia dicta ſufficiens, *concedatur omnibus hominibus, & in omni tempore.*

396. ADu.1. quæſitum hoc plura æquè difficilia complecti, æquè pariter ſcitu digna. Primum eſt, an detur iſta ſpecies gratię dicta *ſufficiens*, & qualis ſit, ſeu in quo conſiſtat; & cur ita dicta, cùm effectum principalem non producat: & quamuis in *cap.* 4. huius Opuſculi de illa nonnulla dixerimus, non tamen completè, & pro dignitate de ipſa diſſeruimus, reſeruantes eius diſcuſſionem vſque ad locum iſtum. Secundum dubium hic reſoluendum eſt: hoc ſuppoſito, quòd admittenda ſit ſpecies iſta gratiæ ſufficientis, ſicut de facto admittimus, quæritur, an detur omnibus, & ſingulis hominibus, cùm omnes, & ſinguli ſint capaces glorię, & mediorum, quæ diſponunt, atque conducunt ad gloriam; & omnes, & ſinguli redempti fuerint à Chriſto Domino. Tertium quęſitum in hoc loco reſoluendum eſt: ſuppoſito, quòd gratia ſufficiens admittatur, & concedatur, ſiue omnibus, ſiue aliquibus, quęrendum eſt, an continuò, & pro quolibet temporis momento, ac pro qualibet actione facienda, Deus concedat hanc gratiam. Quæ omnia quæſita cum alijs annexis, Deo fauente, ſoluere conabi-

Quæſitum difficilè plura complectens.

1. An detur gratia ſufficiens.

2. An omnibus detur.

3. an ſêper, & cõtinuò.

nabimur; & diſtinctionis, atque claritatis gratia per plura Capita ea diſtribuemus: primò tamen de eius exiſtentia loquemur in ſequenti §.vnico.

397. Adu. 2.quòd iuxta diuerſum hominum ſtatum, gratia, tàm efficax, quàm ſufficiens ad hæc quatuor operationum genera poteſt eſſe neceſſaria, ſcilicet ad credendum (pro infidelibus), ſperandum, ac diligendum, &c. dum creditur. 2. ad pęnitendum. 3. ad ſeruandum præcepta, vel conſilia, & virtutum opera facienda, ſicut oportet; 4. ad ſuperandum tentationes, & ad cauendum mala; & hæc omnia pro fidelibus, qui in his operibus mereri poſſunt: & ideò inquirendum, an tàm infidelibus, vt veniant ad fidem, quàm fidelibus, vt pręfata bona opera faciant, Deus, ſi efficacem gratiam non concedit; ſaltim concedat ſufficientem, & continuè illam eis pręſtet, illuminando,& inſpirando. Ad quæ opera gratia eſt neceſſaria.

§. Vnicus.

An admittenda ſit gratia ſufficiens, *contradiſtincta ab efficaci, & in quo conſiſtat.*

398. ADu.1. quòd vocabulum hoc *ſufficiens*, deriuatum à verbo *ſufficio*, ſumi poteſt dupliciter, grammaticaliter, ac theologicè: primo modo ſumptum ſignificat rem aliquam non indigentem aliquo alio in ſuo genere ad effectum aliquem producendum. Theologicè verò ſumptum, & applicatum gratiæ, ſumptum eſt à Theologis ad ſignificandam ſpeciem quamdam gratię contradiſtinctam à gratia efficaci: vnde autem putauerint Theologi ſumi æthimologiam, *ſufficientis*, cùm reuera ad effectum principalem pro- Sufficiens dupliciter ſumi poteſt

producendum in actu non ſufficiat, vt mox dicam, ſed tantum ad poſſe producere

399. Adu. 2. quòd inter Theologos ipſos adhuc æquiuocum eſt vocabulum hoc *ſufficiens gratia*. Quidam enim appellant gratiam *ſufficientem* omnem illam, per quam nullo alio requiſito effectus habetur; & ſic in ſenſu grammaticali accipientes *ſufficientem*, ſolam efficacem appellant ſufficientem; quia ipſa ſola in ſuo genere, ac ordine comprincipij nullo alio requiſito ſufficit ad ponendum effectum in eſſe. Sic eam ſumit Riccardus de S. Victore in *ferm. de miſsione Spiritus Sancti*, poſt medium, vbi plura dicit de gratia ſufficiente, ſed eam dicit ſufficientem, quę effectum producit, & de Apoſtolis ait, ante Pentecoſtem habuiſſe gratiam (dictam *præſentem*) ſed in Pentecoſte per infuſionem Spiritus Sancti habere cęperunt *gratiam ſufficientem*, & ſubdit. *Qualis fuerit prima gratia teſtatur Petri caſus: qualis fuerit ſecunda teſtatur conſtantia Stephani. Certè, nec Petrus caderet, ſi gratiæ plenitudinem haberet; nec Stephanus in tanto virtutum faſtigio ſtaret, ſi gratiæ plenitudine careret*: dicit deindè, quòd Apoſtoli gratiam *ſufficientem* habuerunt, ſed non omnem plenitudinem gratię. Tertiò dicit, quòd de Chriſti plenitudine omnes accepimus, ſecundùm præſentis vitæ ſtatum, & capacitatem omnes habere ad *gratiã ſufficientẽ*: dicit 4. *Siquidem gratiam ſufficientem habuit Adamus ad malum cauendum, & omne debitum ſoluendum: alioquin non potuit vitare peccatum*: & alia plura. Itaque ſumit *ſufficientem* diuerſo modo, quàm moderni Theologi ſumant; & vt patet grammaticaliter potiùs, & in vltima propoſitione de Adami gratia, & in alia de gratia Petri cadentis, videtur accedere ad ſenſum

Inter Theologos etiã dupliciter ſumitur ſufficiens.

Primò pro efficaci.

Alijs modis ſumpta ſufficiens gratia.

ſum modernorum: & ipſemet S. Auguſtinus loquens de gratia neceſſaria poſt lapſum Adæ, ait, quòd illa dat vires *ſufficientiſſimas*, ad faciendum opus bonum: at de gratia hoc modo *ſufficiente* in hoc loco non loquimur. Alij autem Theologi docuerunt, nullam dari gratiam ſufficientem; ſed omnem gratiam eſſe efficacem: at hi diuiſi ſunt. Quidam ſic ſuam declarant ſententiam: omnis gratia facit ſuum effectum, verbi gratia, dum Deus illuminat intellectum alicuius, & inſpirat voluntati actum credendi, pęnitendi, pręceptum adimplendi, &c. Gratia illa facit ſuum effectum, quia illuminat, ac inſpirat, etiam ſi illuminatus, ac inſpiratus non faciat actum credendi, pænitendi, etc. & in hoc ſenſu poteſt admitti, quòd omnis gratia ſit efficax: ſed cum bona eorum venia exiſtimo, non poſſe ſic abſolutè pronunciari, *omnis gratia eſt efficax*, ſed cum aliqua limitatione, ſcilicet, in aliquo ſenſu, ſeu ordine, non verò abſolutè; quia talis illuminatio, & inſpiratio non habent ſemper coniũctum effectum principalem, quem reſpiciunt, nempè actum credendi, pęnitendi, &c. Alij verò dicunt, non dari aliam gratiam diuinam, quam nobis meruit Chriſtus, niſi efficacem, quæ ſcilicet, ſemper habet coniunctum effectum, & cui voluntas numquam reſiſtit, quæ ſententia damnata eſt; & etiamſi damnata non foret, ex Sacræ Scripturæ, & SS. Patrum principijs conuinceretur falſa, & iniqua: de iſta ergo *ſufficienti* gratia, vt contradiſtincta ab efficaci, hìc loquimur.

Etiam Auguſt. interdum efficacem dicit ſufficientē.

Quomodò dici poteſt quòd omnis gratia ſit efficax.

400. Adu. 3. quòd quamuis Authores omnes, qui gratiam ſufficientem admittunt, contradiſtinctam ab efficaci eam aſſerunt; non tamen omnes eodem modo contradiſtinguunt.

Quidi dicunt gratiã eſſe ſufficientem ſolum ex carentia conſenſus liberi: & per eum fieri efficacem.

Quidam enim Authores dicunt contradiſtingui per carentiam conſenſus liberi; licet etiam ipſi inter ſe in declarando rem iſtam diſſentiant. Declaratur. Conueniunt in hoc, quòd omnis gratia neceſſaria ad benè operandum eſt indifferens ad ponendum, & non ponendum effectum principalem ad quem à Deo confertur; ita quòd, ſi voluntas conſentit, fiat efficax; ſi non conſentit, remanet *ſufficiens*, eo quòd quantum in ſe eſt ex parte comprincipij gratioſi, ſufficit ad producendum effectum, quia nullo alio indiget in genere gratię, at effectum non facit, quia aliud comprincipium, quod vitale eſt, non vult ea vti. Quando autem vult ea vti, & concurrit ad opus, tunc gratia eſt ſufficiens, & efficax. Hanc ſententiam non ſumus ſecuti, vt patuit in cap.7.etc. quia ſi alio modo explicetur, putamus non eſſe S.Auguſtini: & Cardinalis Belar. in *lib.1. de Gratia, & lib.arbit. cap.12.* ingenuè fatetur non eſſe ſententiam S.Auguſtini: & nos in ſuperioribus notauimus à S.Auguſtino potiùs impugnari pro ſtatu naturæ lapſæ, admittente talem gratiam à voluntate determinandam in ſolis Angelis, & Adamo, aſſerens pro ratione, quia vt Deus exerceat miſericordiam ſuam cum creaturis, non indiget conſenſu earum, neque illum expectat; ſed ipſe facit, vt conſentiant, alioquin (à poſteriori) fruſtra diceret Paulus, *Quis te diſcernit? quid habes, quod non accepiſti?* etenim homo conſentiens, dicere poſſet, *Ego me diſcerno*; quia ego feci, vt gratia eſſet efficax, & volui facere, ac feci bonum opus: hunc ergo modum declarandi gratiam ſufficientem, qui ab Auguſtino, vt videò reijcitur, ſequi non poſſum, & qualiſcumque valoris ſit, non curo ampliùs diſcutere, ſed non impugno.

Alij aliter diſtinguũt ſufficientẽ ab efficaci.

Alij

Alij alio modo gratiã ex ſufficienti fieri efficacẽ declarant,vt cum S.Auguſt.teneãt,& à prẹfata ſententia recedant, quem modum idem Belarminus refert in dicto Capite, & iterum in Capite 13. reſpondens ad 3. obiectionem: quem modum non curo referre, quia illum non impugno, ſed relinquo in ſuo ſtatu; tùm quia fortè non benè capio; tùm etiam, quia omnem modum dicendi admitterem, dummodò ſaluet gratiam ſufficientem, diſtinctam ab efficaci, & libertatem voluntatis, & quòd homo non ſe diſcernit, ſed Deus.

Authoris ingenuitas ac modeſtia.

Alij verò, qui ſe Sancti Auguſtini magis ſequaces profitentur, (quibus ſubſcribo) docent gratiam efficacem, & ſufficientem eſſe duas ſpecies diuerſas ex ſui natura, nec poſſe hanc euadere illam: ſed vt in toto hoc ferè tractatu diximus, dicunt, efficacem eſſe illam, quæ ex ſua natura, vel ex diuino decreto talis eſt, quæ infallibiliter ſemper habet annexum effectum principalem, ad quem faciendum à Deo datur; ſufficientem verò eſſe eam,quæ effectum principalem annexum non habet, vndecumque hoc proueniat; ſed dat poſſe tantum potentiæ, vt exemplis patebit. Vnde verò ſortiatur nomen *ſufficientis*, cùm reuera, ſe ſola, & ſine alia, nempè adiuuante, ad faciendum de facto opus non ſufficiat, & ad quid detur,quoad me fateor ingenuè,hoc opus,hìc labor eſt;ideò

401. Adu. 4. Quòd licet ex tempore Auguſtini, immò ab initio Eccleſię, etiam in Veteri Teſtamento; vt in *cap.4.* patuit, & mox patebit agnita fuerit gratia iſta inefficax, quę effectum principalem ſecum annexum non habet (vndecumque hoc proueniat) non potui tamen inuenire quiſnam ex maioribus, & antiquis nomen hoc *ſufficientis*,& qua ratione,ei impoſuerit. Autho-

res enim, qui docent omnem gratiam ſecundùm ſe, & in ſuo ordine eſſe actiuam, ſi voluntas velit ea vti; at non agere, quia voluntas ea non vtitur, facilè aſſignant, cur dicatur, & ſit *ſufficiens*, quia, inquiunt, in genere gratiæ, & comprincipij ſupernaturalis nullo alio indiget, vt exeat in actum, ſed expectat, vt voluntas ea vtatur ad faciendum actum ſupernaturaliter bonum, ac liberum, & meritorium, ſiue de congruo, vt in ſe diſponentibus ad iuſtitiam, ſiue de condigno, vt in iuſtis benè operantibus. Iſti, inquam, ſuppoſita eorum ſententia de ſubmiſſione, ac dependentia gratiæ ad voluntatem, nullo negotio, immò euidenter ab hac difficultate ſe liberant. At qui dicunt certiùs ſe Sancti Auguſtini, S. Fulgentij, S. Proſperi, S. Thomæ, & Scoti ſententiam ſequi, nempè, quòd gratia efficax ex ſui intrinſeca natura ſibi à Deo indita habet, vt delectabiliter trahat (vt ſupra diximus) voluntatem ad faciendum opus bonum, ſe habens ad voluntatem, ſicut ſeſſor ad iumentum, vt ait S. Auguſtinus, non quidem cum omnimoda paritate, vt phanaticè putauit Lutherus negans liberum arbitrium hominis, quia docuit, quòd ſicut iumentum caret libertate, quæ tota in ſeſſore eſt, ita homo ſub gratia efficaci, demens enim eſt, qui putat in hoc ſenſu loqui Sanctum Auguſtinum; ſed cum aliqua paritate, vt oſtenderet præcellentiam gratię, quæ liberum arbitrium ex diuina virtute alliciendo illud trahit ad bonum operandum, & ideò facit, vt voluntas faciat; ac propterea ſit, & dicatur efficax; alia autem ſpecies gratiæ hanc naturam, ſeu qualitatem à Deo non habet, ideòque inefficax, difficiliùs aſſignant rationem, cur dicatur *ſufficiens*, cùm ipſa in genere gratię,

Author neſcit, quis ſit inuentor vocabuli ſufficientis pro gratia inefficaci.

Aliqui facilè aſſignant rationem: alij non ſic facilè.

ſola

ſola non ſatis, & valens ſit, ad trahendam voluntatem, vt cum ea faciat opus bonum, ſed ſit neceſſaria gratia adiuuans, quę facit facere; cur autem ſic vocetur, dicam.

402. Dico 1. Omninò admitti debet Gratia dicta *ſufficiens*, contradiſtincta ab efficaci; talis quidem ex ſua natura ſibi à Deo indita; & abſque ordine ad voluntatis determinationem, ſed dans ei poſſe bona facere. Prima pars nunc de fide eſt. Secunda verò diſputatur donec ab Eccleſia expreſsè definiatur; at exiſtimatur S. Auguſtini, & eius Diſcipulorum eſſe, inter quos minimus ego cenſeri cupio; quamuis oppoſita ab alijs, qui S.Auguſtinum quoque profitentur ſequi, defendatur, quos non impugno. Admitti debet gratia ſufficiēs ex ſua natura.

403. Prima pars ex cap.4. manet probata; nihilominus eas rationes recolere, & alias adiungere, inutile non erit. In Veteri Teſtamento legimus, quòd ſępè Deus populum ſuum vocauit, repræhendit, admonuit, ac afflixit; & tamen non obediuit, reſtitit vocationibus, ſpreuit monitiones, & peius aliquandò peccauit: ergo. Anteced. prob. ex pluribus locis: pſal.94. *Quadraginta annis* (ideſt in deſerto) *proximus fui generationi huic, & dixi ſemper hi errant corde; ipſi verò non cognouerunt vias meas, quibus iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam*: Et ita accidit in pœnam, quia ex innumerabili ferè illo promiſcuo populo, qui, duce Moiſe, egreſſus fuit de Ægipto, & vagatus annis 40. per deſertum, duo ſoli, Ioſue, & Caleb in terram promiſſionis intrarunt. 2. ex Prou.r. 24. Deus dicit. *Conuertimini ad correptionem meam. En proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea. Quia vocaui, & renuiſtis; extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret;*

Ex Veteri Teſt. probatur.

Ex pſal.

Ex Prouer.

ret; deſpexiſtis omne conſilium meum, & correptionem meam: ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum id, quod timebatis, aduenerit.

404. Confirmatur ex Iſaiæ 1. vbi Deus conqueritur de Populo Hæbraico, quòd ei non obedierit, ſed eius admonitiones ſpreuerit, & inuitat, vt ad ipſum redeat per pænitentiam; qui tamen pertinax in Idolatria perſeuerauit. *Filios enutriui, ipſi autem ſpreuerunt me. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui; Iſrael autem me non cognouit, & populus meus non intellexit*: & infra. *Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite peruerſè agere*, etc. *venite, & arguite me*, etc. & tamen conuerſio populi ſecuta non eſt, immò hic Propheta ob has monitiones ab impio Manaſſe Rege Iudeæ per medium ſectus, & occiſus eſt.

Ex Iſaia.

405. Confirmatur 2. ex omnibus libris Veteris Teſtamenti, & præſertim omnium Prophetarum, per quos Deus populos Hæbraicos poſt diuiſionem Regni ſub Roboam, et Ieroboam, hortatus eſt ad pœnitentiam, & miraculis veritatem ab eis prædicatam confirmauit; & nihilominus conuerſi non ſunt. Has autem gratias vocamus *ſufficientes*, contradiſtinctas ab efficacibus, quibus annexi ſunt effectus, nempè conuerſiones ad fidem, vel pœnitentiam, vel ad alia bona peragenda.

Ex toto Veteri Teſt. probari poteſt.

406. Neque poteſt dici, quòd prędicationes illæ, & exhortationes Prophetarum, vel aliorum Sanctorum Dei iuſſu factæ populis, aut priuatis perſonis fuerint externæ tantùm gratiæ, puta locutiones, ac verba, ſicut eſt ipſa lex à Deo data, non autem interna qualitas in anima à Deo infuſa; & ideò ſicut lex non in omnibus, qui eam legunt

Ad obiectionē, quòd fuerint externæ vocationes reſponſio.

legunt producit effectum, quem dictat, ita neque prædicationes illæ.

407. Reſpondetur enim, hanc fuiſſe vnam ex propoſitionibus Pelagij Hæretici iam damnati; ideò non poſſe ab vllo Catholico ampliùs adduci. Quòd verò prędicationes illæ, & aliorum à Deo miſſorum non fuerint, nec ſint ſimplicia, ſeu externa tantùm verba; ſed ijs prædicantibus externè, Deus tunc internè loquatur illuminando, vt veritatem audientes agnoſcant; & inſpirando, vt eam cognitam diligant, alioquin fruſtra fieret prædicatio; luculenter hoc docuit Sanctus Auguſtinus Doctor Gratiæ tract.3. in epiſt.1. Ioannis, vbi explicans illud, *Vnctio ſpiritus docet nos*, inquit, *Videte fratres magnum Sacramentum: ſonus verborum noſtrorum aures percutit, Magiſter intus eſt: admonere poſſumus per ſtrepitum vocis noſtræ; ſi non ſit intus, qui doceat, inanis eſt ſtrepitus noſter.* Et poſt aliqua ſubdit. *Magiſteria forinſeca, adiutoria quædam ſunt, & admonitiones: Cathedram in Cælo habet, qui corda docet; propterea dicit in Euangelio, nolite vobis Magiſtrum dicere in terra. Vnus ergo Magiſter eſt Chriſtus; ipſe ergo nobis intus loquitur, quando nemo hominum illic eſt*: & infra. *Interius ergo eſt Magiſter, qui docet; Chriſtus docet; inſpiratio illius docet. Vbi illius inſpiratio, & vnctio non eſt: forinſecus inaniter perſtrepunt verba*: & aſſignat exemplum de Agricola, qui arborem irrigat, ſed nec dat ei incremuntum, nec ipſe poma producit. Ideò dicit Apoſtolus. *Ego plantaui, Apollo rigauit; Deus autem incrementum dedit*. Ergo cùm Deus per Prophetas, alioſque miniſtros manifeſtare facit hominibus veritatem doctrinæ, ac morum, & facit eos hortari, et admonere, vt conuertantur ad fidem, vel peniten-

Ex S. Aug. clara reſponſio.

Cum quis externè prędicat; Deus internè loquitur.

Deus per prędicatores loquitur externè ſed ipſe internè.

Digitized by Google

tentiã;vel ad exercitiũ virtutũ,ipſe benigniſſimus Dominus tunc intus loquitur illuminando; et inſpirando; quamuis audientes ſæpè numero non conuertantur ad ea, ad quæ admonentur.

408. Prob. iterum eadem pars prima ex Nouo Teſtamento. Saluator poſt prædicationem 40. ferè menſium, cùm pauci conuerſi eſſent reſpectu tantæ multitudinis Iudæorum, Matth. 23. 37. dixit. *Ieruſalem, Ieruſalem, quoties volui cõgregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti*. Ioann. 5. ait. *Quem miſit ille* (Pater) *huic non creditis, ſcrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis*: & alia plura eiuſmodi dicta Chriſti in Euangelio legimus. Chriſtus autem, vt nuper patuit, non externè tantùm loquebatur, ſed etiam internè, illuminando, & inſpirando; & tamen auditores non crediderunt; ergo confitenda eſt gratia interna contradiſtincta ab efficaci, cui voluntas reſiſtit, et effectum principalem connexum non habet.

Alia ratio ad idem.

Ex Chriſti dictis.

409. Primus omnium, qui poſt Chriſtum de hac ſufficienti gratia teſtimonium perhibuit, eſt Protomartir Stephanus. Is *Act.* 7. poſt longam illam concionem, qua omnia beneficia populo à Deo collata, & ingratitudinem, ac duritiem cordium ipſorum ad Deo obediendum exprobaſſet, mox ob ipſorum perfidiam lapidandus, dixit. *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis; ſicut Patres veſtri, ita & vos*. Ergo datur gratia, cui voluntas reſiſtit, & quæ effectum principalem annexum non habet.

Ex dicto S. Stephani.

Con-

410. Confirmatur vlteriùs ex aliquibus Pauli locis. Rom. 10. 16. *Sed non omnes credunt Euangelio: Iſaias enim dicit, Domine quis credidit auditui noſtro?* Cùm autem Apoſtoli Euangelium externè prædicabant, Deus, vt ex Auguſtino patuit, internè loquebatur auſcultantibus; & tamen non omnes credebant: & in die Pentecoſtes prędicatio eorum confirmata fuit cum miraculo linguarum; & tamen cùm tot millia hominum audiſſent, & illuminati, ac inſpirati eſſent; tria millia tantùm conuerſi fidem ſuſceperunt. Sic etiam quando *Act.* 3. Petrus, & Ioannes, ſanato claudo, proteſtati ſunt ſe in nomine Ieſu miraculum patraſſe; & ideò eius ſanctitatem, ac diuinitatem annunciarunt, aſſerentes, nullum ſine eius fide ſaluari poſſe, quinque millia hominum tantummodò conuerſi ſunt; cæteri verò, etſi illuminati, ac inſpirati, in ſua infidelitate perſtiterunt. Similes autem plures caſus acciderunt Petro, & Paulo, & cæteris Apoſtolis, vt ex toto libro Act. Apoſtolorum conſtat; pauci enim ad eorum prædicationem conuertebantur, vt Paulo prędicante Athenis; & interdum vnus, vt de Lydia purpuraria ad prædicationem Pauli *Act.* 16. ſola cũ domo cõuerſa Philippis. Hinc eſt, quòd Antiochiæ Piſidiæ *Act.* 13. cùm toties Hæbreis prædicaſſet, & rariſſimas ipſorum conuerſiones expertus eſſet, ſancto zelo repletus, dixit. *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei; ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ ecce conuertimur ad gentes: ſic enim præcepit nobis Dominus. Poſui te in lucem Gentium. Audientes autem gentes gauiſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Ecce in hoc facto duplex gratiæ

Ex Apoſtolis dictis, & factis.

Multi audiebant cõciones; ſed pauci conuertebãtur

genus; in prioribus illuminatis, & inſpiratis ſufficiens, nam ſine conuerſione; in poſterioribus efficax, quia cum conuerſione.

Alia arg. vnde ſumẽda.

411. Alia argumenta, quibus probatur hæc gratia dicta *ſufficiens*, deſumpta ex Concil. & ex definitione Sedis Apoſtolicæ, & ex S. Auguſtino, in Capite 4. huius Opuſculi relata ſunt; & alia infra adducentur, cùm oſtendemus gratiam ſufficientem ad credendum omnibus, etiam infidelibus, dari; & gratiam ad pœnitendum, & ad opera legis, atque conſilij omnibus quoque fidelibus: at non omnes, nec illos, nec iſtos conuerti ad faciendum: ideòque ſuppoſitis fidei principijs, euidens eſt, dari gratiam contradiſtinctam ab efficaci, quæ communiter noſtris temporibus appellatur *ſufficiens*.

S. Aug. non ſic nominat hanc gratiam, ſed in re admittit

S. Auguſtini clara loca adduxi in præfato Capite 4. ibi videnda. Quamuis, nec in illis, nec in alijs locis vmquam hoc nomine ſufficientis in modernorum ſenſu appellat aliquam gratiam: in re tamen conuenit, admittendo gratiam vocationis, quam homo non ſequitur. Hoc autem de eius mente nobis ſufficit, quòd ſcilicet detur quodam gratiæ genus, qua homo illuminatur, ac inſpiratur ad conuerſionem, vel ad pœnitentiam, vel ad aliud virtutis opus, quod tamen homo nõ facit, & non curamus de nomine, an adæquatè eam exprimat, nec ne; & cum communi modernorum nomine vocamus *ſufficientem*, mox cum alijs dicturi ſub qua proprietate talis dicatur.

Gratia iſta ex ſe habet quòd non ſit efficax.

412. Secunda pars concluſionis, quòd ſcilicet ex ſe habeat gratia iſta, ex Dei diſpoſitione, vt non ſit efficax, ſeu faciens facere; non verò reſpectu voluntatis non conſentientis, ita quòd ſi conſentiret, illa eadem ſufficiens, euaderet efficax,

cax, probatur. S. Auguſtinus, cuius intentio in omnibus ſuis libris gratiam tangentibus principaliter fuit in probando, & firmando neceſſitatem gratiæ facientis facere, ſeu efficacis, & per accidens aliquando de gratia non faciente facere, ſeu inefficaci locutus eſt, in duplici tantum caſu admittit gratiam iſtam quorumdam modernorum modo ſufficientem, nempè cum ordine ad voluntatem, à qua fieri poſſet efficax, in caſu ſcilicet Angelorum, & Adami innocentis: pro alijs autem caſibus, aut perſonis poſt lapſum Adæ, nequaquam, vt ſæpè ſuperiùs ex eo oſtendimus. Immò, cùm in libro *de Bono Perſeuer. cap. 9.* quærens, cur ex duobus vocatis, vnus ſequatur vocantem, alius non ſequatur, non aſſignat voluntatem non ſequentis, ſed recurrit ad inſcrutabile Dei iudicium, ſic autem ait: ***Ex duobus ætate grandibus impijs, cur iſte vocetur, vt vocantem ſequatur; ille autem, aut non vocetur, aut non ita vocetur; inſcrutabilia ſunt indicia Dei: ex duobus autem pijs, cur vni detur perſeuerantia vſque in finem, illi non detur, incompræhenſibilia ſunt iudicia Dei.*** Si autem à voluntate dependeret, vt effectum haberet vtraque vocatio, Auguſtinus ad voluntatem non ſequentem recurriſſet, non verò ad inſcrutabile Dei iudicium, quod diuerſæ rationis vocationem illis impartiatur.

Pro Adamo tantum S. Aug. admittit ſuff. cientem modernorum, & pro Angelis.

413. Præterea in *lib. 1. ad Simplicianum qu. 2.* vt diffusè retulimus in *cap. 4.* differens de duobus illis fidei principijs, vno *Rom. 9. non volentis, neque currentis, ſed Dei eſt miſerentis*, & alio, *Matt. 20. multi ſunt vocati, pauci verò electi*, multa dicit ad rem noſtram. Primò ſi dicatur, quòd ex voluntate hominis penderet vocationis effectus; *igitur*, inquit, ***non miſerentis eſt Dei, ſed currentis***

S. Auguſt. loca.

eſt hominis; quoniam non poteſt effectus miſericordiæ Dei eſſe in hominis poteſtate, vt fruſtra ille miſereatur, ſi homo nolit: qui ſi vellet etiam ipſorum (ideſt vocatorum non ſequentium) *miſereri, poſſet ita vocare quomodò illis aptum eſſet, vt & monerentur, & intelligerent, & ſequerentur*: poſtquam autem impugnauit modum illum dicendi, his temporibus, vel paulò ante renouatum, quòd gratia ſecundùm ſe ſufficiens eſt, vt effectum producat, ſi voluntas velit, declarat, quomodò veræ ſunt duę illæ propoſitiones, *multi ſunt vocati, pauci verò electi*, & alia, *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*, totum hoc tribuens, non voluntati humanæ diuerſimodè volenti, ſed gratiæ diuerſitati diuerſimodè ex Dei diſpoſitione, et inſcrutabili iudicio inclinanti; dicit enim. *Verum eſt ergo, multi vocati, pauci verò electi: illi enim electi, qui congruenter vocati: qui autem non congruebant, neque contemperabant vocationi non electi, quia non ſecuti, quamuis vocati. Item verum eſt, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quia etiamſi multos vocet; eorum tamen miſeretur, quos ita vocat, quomodò eos vocari aptum eſt, vt ſequantur*. Deindè adducit multa exempla Diſcipulorum Chriſti, et aliorum, quorum aliqui ex diuerſis vocationum rationibus ſtatim ſecuti ſunt Dominum, etiam nullo viſo miraculo, alij, vel non ſecuti, vel poſt plures vocationes, viſiſque miraculis; vt videre eſt in *cap.4.* ergo ex ſua conditione iſtę gratiæ vocationum habent, vel non habent virtutem, vt faciant ſequi, vel non ſequi vocantem, non verò dependenter à voluntate conſentiente, vel non conſentiente.

Abſurdum ex contraria ſententia.

Cur ex duobus vocatis vnus ſequitur, alius non; ex Auguſt. ad diuerſitatem gratiæ refertur.

414. Dico 2. Gratia iſta, quæ nunc communiter, et aptè dicitur, *ſufficiens*, non eſt ſimilis illi,

illi, quam habuerunt Angeli, vel Adam in ſtatu innocentiæ: eſt eadem cum ſecunda parte prçcedentis concluſionis; de neceſſitate tamen vlteriùs explicanda.

Sufficiens gratia non eſt ſicut illa Adami.

415. Prob. ipſiſmet S.Auguſtini verbis, in *in lib.de Corr. & Gratia cap.*11. vbi docens primò neceſſitatem gratiæ in omni homine, etiam in Adamo innocente, & Angelis, antequam beatificarentur, aſſignat differentiam inter gratiam collatam Angelis, & Adamo neceſſariam ad permanendum in bono ſibi collato, & gratiam neceſſariam omni homini, ipſique Adamo poſt peccatum; dicens præ cæteris de Adamo. *Sed ſanè habuit, in quo ſi permanere vellet, numquam malus eſſet, & ſine quo etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſſet; ſed eam per liberum arbitrium deſerere poſſet. Nec ipſum ergo Deus eſſe voluit ſine gratia, quem reliquit in eius libero arbitrio: quoniam liberum arbitrium ad malum ſufficit; ad bonum autem parum eſt, niſi adiuuetur ab omnipotenti bono: quod adiutorium ſi homo ille non deſeruiſſet per liberum arbitrium, ſemper eſſet bonus; ſed deſeruit, & deſertus eſt. Tale quippè erat adiutorium, quod deſereret cum vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adamo: ſed hæc potentior eſt in ſecundo Adamo. Prima eſt enim qua fit, vt homo habeat iuſtitiam, ſi velit. Secunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit; & tantùm velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluptatem contrarium concupiſcentem, voluntate ſpiritus vincat. Nec illa quidem parua erat, qua demonſtrata eſt etiam potentia liberi arbitrij; quoniam ſic adiuuabatur, vt ſine hoc adiutorio in bono non maneret, ſed hoc adiutorium, ſi vellet, deſereret. Hæc autem tanto maior eſt, vt parum ſit homi-*

Gratia Adami quę.

Gratia aliorum poſt peccatum quæ,

homini per illam reparare perditam libertatem. Parum ſit denique ſine illa non poſſe, vel appræhendere bonum, vel permanere in bono, ſi velit, niſi etiam efficiatur, vt velit. Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem: in illa quippè illum fecerat, qua fecerat rectum. Dederat adiutorium, ſine quo in ea non poſſet permanere, ſi vellet: vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio. Poſſet ergo permanere, ſi vellet, quia dederat adiutorium, per quod poſſet, & ſine quo non poſſet perſeueranter bonum tenere, quod vellet: ſed quia noluit permanere, profectò eius culpa eſt, cuius meritum fuiſſet, ſi permanere voluiſſet. Sic fecerunt Angeli Sancti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitriũ ſteterunt ipſi. Si autem hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini, quando primum facti ſunt, defuiſſet, quoniam non talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſſet manere ſi vellet; non vtique ſua culpa cecidiſſent. Adiutorium quippè defuiſſet, ſine quo manere non poſſent. Nunc autem quibus deeſt tale adiutorium, iam pœna peccati eſt. Quibus autem datur, ſecundum gratiam datur, non ſecundum debitum, & tantò ampliùs datur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, quibus id dare Deo placuit, vt non ſolum adſit, ſine quo permanere non poſſumus, etiam ſi velimus; verum etiam tantum, ac tale ſit, vt velimus; eſt quippè in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perſeueranter tenendo non ſolum poſſe, quod volumus: verum etiam velle quod poſſumus. Quod non fuit in homine primo. Vnum enim in illo fuit, alterum non fuit. Itaque gratia ſufficiens, quam nos omnes Catholici confiteri tenemur contradiſtinctam ab efficaci (quia non habet annexum effectum, ſicut efficax) non eſt ſimilis gratiæ ſufficienti Adami, niſi in vno tantùm,

Gratia ſuf. ficiens nũc non eſt, ſicut ſufficiẽs Adami.

Illa à volũtate Adami pendebat, vt effectum eliceret.

tùm, quia iſta Adami habuit poſſe tantùm,& caruit effectu; at non eſt ſimilis in alia parte, quòd nempè ex dependentia voluntatis illa Adami, ſine aliquo alio adiutorio habere potuit effectum, ſi voluntas voluiſſet; non ſic eſt gratia nobis neceſſaria in ſtatu naturæ lapſæ, vt effectus habeatur, quia pręter poſſe effectum producere, ex ſe ipſa Deo ſic diſponente habet, vt voluntatem trahat, & cum ea effectum producat: igitur non ex eo, quòd ſi voluntas velit, facit effectum,& ſi nolit non faciat,dicenda eſt ſufficiens,ſed ex aliquo alio capite.

416. Confirmatur eo eodem Auguſtino in eodem libro de *Corr.& Gratia cap.* 12. vbi iterum longo, ſed fructuoſo diſcurſu probat gratiam datam hominibus poſt peccatum Adę, non eſſe ſimilem illi, quam dedit Adæ, qua ſcilicet poſſit facere actus bonos, & faciat ſi velit, ſubdens rationem, ne homo in ſe glorietur, ſed glorietur in Deo,qui dat gratiã,qua poſſit facere,&quę faciat facere, inquiens. *Ac per hoc, nec de ipſa perſeuerantia boni voluit Deus Sanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari,qui eis non ſolum dat adiutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeuerare, ſi velint: ſed in eis etiam operatur & velle, &c. Tanto quippè accenditur voluntas eorum Spiritu Sancto, vt ideò poſſint, quia ſic velint, & ideò ſic velint, quia Deus operatur, vt velint*: & validam rationem adducit, cur Deus voluntati humanæ in natura lapſa non remittat, vt gratiam reddat efficacem, ſi velit, vt fecit cum Adamo, inquiens. *Nam ſi in tanta infirmitate vitæ huius(in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat) ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſ-*

Alius S. Aug. locus euidens.

Neque Sanctis dat,ſicut dedit Adæ, ne in eo glorientur.

ſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent; inter tot, & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideò perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent infirmitate voluntatis, vt poſſent. Subuentum eſt ergo infirmitati humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter; & inſeparabiliter ageretur: & ideò quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur. Ita factum eſt, vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono adhuc paruo perſeueraret per virtutem Dei: cùm voluntas primi hominis fortis, & ſana in bono ampliore non perſeuerauerit habens virtutem liberi arbitrij; quamuis non de futuro auxilio Dei, ſine quo non poſſet perſeuerare, ſi vellet; non tamen tale, quo in illo Deus operatur, vt vellet. Fortiſſimo quippè dimiſit, atque permiſit facere quod vellet: infirmis ſeruauit, vt ipſo donante, inuictiſſimè, quod bonum eſt vellent, nec hoc deſerere inuictiſſimè nollent. Igitur gratia, quę aſſeritur nunc *ſufficiens*, in Auguſtini ſententia non eſt ſimilis illi, quam habuit Adam, dependens à voluntate, vt ſit efficax; immò, videtur non conuenire naturæ infirmæ, quia tot concupiſcentijs obruta, nullatenus poſſet actu ad ſpiritualia conuerti.

Si daret nunc gratiam, ſicut Adamo, ea nemo vteretur, ob naturæ infirmitatem

417. Dico 3. Gratia iſta, qua homo illuminatur, ac inſpiratur, ſiue ad credendum, ſiue ad pænitendum, ſiue ad alia virtutum opera faciendum, carens his effectibus, dici poteſt, & debet cõmuni vocabulo *ſufficiens*, tùm quia in eo genere eleuandi animam ad ſupernaturalia ſufficit, ſine qua non eleuaretur; tum etiam, quia dat poſſe ad talia opera; quòd ſi adiuuante gratia fulciatur, in eos actus homo exibit.

Gratia vnde dicitur ſufficiens.

418. Prob. & declaratur. Anima noſtra, ſine

ſine gratia præueniente,& excitante,ac inſpirante iacet, ac moratur in naturalium, & caducarum rerum agnitione, & affectione: hinc Dauid pſal.124. *Anima mea, ſicut terra ſine aqua tibi;* terreni enim ſumus, & aridi, niſi diuinæ gratię rore irrigemur: vndè ſubdit, *velociter exaudi me Domine, defecit ſpiritus meus*. A gratia autem præueniente, ſeu excitante incipit Deus eleuare animam, eamque diſponere ad perfectionem, tàm primam, quàm cæteras poſt lapſum, & ad alia opera iuſtitiæ, ac ſupernaturalia;ſic enim docet Concil. Trid. ſeſs.6. cap. 5. *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur; & qui per peccata à Deo auerſi erant per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponuntur: itaut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil agat inſpirationem illam recipiens, quippè qui illam abijcere poteſt; neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit*: in quo Capite plura pro noſtra ſententia habemus: primum,quòd per excitationem, ſeu illuminationem, aut vocationem (quæ idem ſunt) cum præueniente Dei gratia homo incipit eleuari ad ſpiritualem, ac ſupernaturalem iuſtificationem. Secundum eſt, quòd adiuuans gratia neceſſaria eſt, vt opus conſentiendi ſequatur. Tertium, quòd voluntas tunc cooperatur. Quartum, quòd voluntas abijcere poteſt illuminationem: notandum hoc, dicit *illuminationem*, non dicit adiuuantem gratiam, quam prædixerat neceſſariam ad hanc

Primum principium boni operis eſt gratia excitãs, ac inſpirãs.

Ex Concil. Trid.

diſpoſitionem; & ſubiungit, *& ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam non poſſit* : & in cap. ſequenti, dicit. *Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem*, &c. credere, ſperare, ac diligere incipiunt. Gratia ergo excitans, ac preueniens, ſeu illuminans, eſt exordium eleuationis ad opera ſupernaturalia, & ſine qua, nec eleuatio illa fieret, nec opus vllum ſupernaturale ſequeretur : igitur ad hoc eſt ſufficiens.

419. Prob. 2. paritate habituum ſupernaturalium fidei, ſpei, & charitatis: iſti enim conſtituunt hominem in ordine ſupernaturali, & tribuunt poſſe facere actus credendi, ſperandi, ac diligendi; & in tali ordine, & ad tales effectus ſunt ſufficientia principia; & tamen in actus illos non exeunt ſine actuali Dei auxilio, quo concurrit cum homine ad actus illos producendos: & deficientia huius auxilij non aufert illis habitibus rationẽ ſufficientię in ratione principij in ordine ſuo, & in actu primo. Ita pariter dici poteſt, ac debet de gratia, ſeu auxilio dicto *ſufficienti*, contradiſtincto ab efficaci; quòd ſcilicet, cùm ipſum ſit ita neceſſariũ ad faciendum opus bonũ ſupernaturale, vt ſine ipſo fieri nõ poſſit; licet ad illud actu faciendum ſit neceſſarium aliud auxilium dictum adiuuans, ſeu efficax; non proinde illud non poteſt, & debet dici ſufficiens in ordine ſuo.

Paritas de habitibus; qui ſufficientes sũt & in actus non exeunt ſine alio iuuante.

420. Prob. 3. paritate cauſarum naturalium, quę quidem in ſuo ordine habent actiuitatem, ac virtutem reſpectu ſuorum effectuum, & ſine illis haberi non poſſunt ipſarum effectus: & tamen, niſi ab aliquo agente extrinſeco applicentur materijs proportionatis, ſuos effectus non producunt: neque propterea ex carentia talis applicationis ceſſant eſſe, aut dici ſufficientes; ita de auxilio,

Paritas cauſarum naturaliũ.

lio, ſeu gratia contradiſtincta ab efficaci dicendum eſt; quòd ſcilicet ſufficiens dicenda ſit: quãuis, vt effectus illius ponatur in eſſe, alia gratia adiuuans, ſeu efficax neceſſaria ſit, quia ſine illa ſufficienti effectus poni nequit in eſſe: & per illam tantũ numquam ponatur, ſed poteſt poni cũ alio adiuuante; & cum hoc de facto ponitur: hęc eſt ſufficientis (quam tenemus) gratiæ natura.

421. Confirmatur. Gratia dicta *ſufficiens*, eſt ſine qua homo non poteſt operari opus ſupernaturale, credendi, diligendi, pęnitendi, &c. & cum qua poteſt, vt de gratia Adami docet S. Auguſtinus, ex ſupra dictis: igitur dat poſſibilitatem ad faciendum; & ſic in ordine poſſibilitatis, ſeu poteſtatis ad faciendum, eſt ſufficiens, licet non det actualitatem, ſeu actum faciendi, quia hoc eſt munus adiuuantis, ſeu efficacis: ſicut à pari, lumen eſt neceſſarium oculo ad videndum, & in ſuo genere ita dat ei poſſe videre, vt ſine eo nō poſſit oculus videre, & cum eo poſſit videre: non tamen dat actu videre; immò poteſt oculus habens illud præſens eo non vti, & actum videndi, voluntate imperante, non elicere: neque propterea ſequitur, quòd lumen non ſit in ſuo genere ſufficiens ad cauſandam viſionem, & ſine quo non poſſit cauſari viſio: ita gratia iſta, ſine qua produci non poteſt actus bonus, & cum qua produci poteſt, dici poteſt, & debet ſufficiens ad illum producendum, licet aliud ſit neceſſarium, vt actu producatur.

Paritas luminis ad videndum.

422. Probari ſolet ab alijs, quòd quãuis gratia iſta pręueniēs ſe ſola in ratione principij ſupernaturalis non poſſit effectum in actu ponere; & ideò nequeat dici principium cōpletum ſufficiens, poterit tamen dici ſufficiens incōpletè: ſed licet hic loquē

Aliorum ratio non multum placet Authori.

di modus admitti poſſit, ego tamen abſtinerem; quia gratia præueniens, quæ in illuminatione, & inſpiratione operis boni conſiſtit, non completur à gratia adiuuante, ſeu efficaci, nec iſtam complet; ſed ad iſtam neceſſariò præmittitur, eo quòd auxiliatur potentijs vitalibus intellectui, eũ illuminando, vt cognoſcat veritatem boni operis, & inſpirando, ſeu inflammando voluntatem, vt ad illud volendum, ſeu diligendum diſponatur; & hæc duo peragens, ſuum explet munus: & tunc, ſi voluntas exequitur volendo, ſeu diligendo, aut imperando, per adiuuantem, ſeu efficacem gratiam id exequitur; & ſi iſta non adſit, non exequitur; & tamen præueniens opus, ſeu munus ſuum iam impleuit; & proindè nec iſta, nec illa complentur ad inuicem: ſed præueniens præſequiritur ad adiuuantem, & hæc neceſſariò illam ſupponit. Sed quidquid ſit de modo iſto loquendi, dummodò admittatur gratia iſta contradiſtincta ab efficaci, & dicatur *ſufficiens*, de quæſtione nominis curandum non eſt, quia antiqui Scholaſtici, & Doctor ipſe Gratiæ S. Auguſtinus hoc nomine vſi non ſunt, ſed gratias iſtas, nominibus *ſine qua*, & *cum qua*, appellarunt; in re tamen eadem ſignificant, ac ſufficiens, atque efficax.

CAPVT XIX.

An infidelibus omnibus Deus gratiam ſufficientem ad credendum largiatur.

Qui dicuntur infideles.

423. ADu. I. quòd infidelium nomine veniũt multi: primò omnes Gentiles, tàm ante, quàm poſt aduentum Chriſti, qui nempè idola

idola colebant, & colunt, Solem, Lunam, &c. 2. Atheiſtæ, qui Deum dari negant. 3. Mahometani, qui colunt quidem vnum Deum, non verò Trinitatem, neque Chriſtum, quem Prophetam aſſerunt, non Deum; & Mahometem, vt Prophetam, & Legislatorem venerantur. 4. Iudæi, qui Deum credunt, non verò Trinitatem, neque Chriſtum, & Legem diuinam profitentur, ſed Moſaicam tantùm: & hi omnes anthonomaſticè appellantur nunc infideles; quia non baptizati. 5. Infideles dicuntur Hæretici, qui baptizati in vnum Deum, & in Chriſtum credunt, ſed in aliquo, vel aliquibus fidei articulis errant. Hìc ergo de omnibus his loquimur, ſed principaliter de primis quatuor generibus infidelium; & quærimus, an Deus eis largiatur gratiam ſufficientem, & ad quę opera peragenda.

De omnibus eſt quęſtio.

424. Adu. 2. quòd quamuis præfati infideles multa bona opera à lege naturæ dictata (vt mox dicam) facere poſſint, & faciant, vt dicit Apoſtolus Rom. 2. quia tamē ex eodem Hebr. 11. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*, opera illa, quæ faciunt, licet Deo non diſpliceant, quia lumine naturæ ab ipſomet Deo collato faciunt, et ſi abſque defectu fiant, iuuent eos, ſicut dicit S. Auguſtinus, ad minus in Inferno ardendum; tamen non placent Deo in ordine ad ſalutem, ſeu æternam vitam conſequendam; quia non fiunt, nec diriguntur ex magiſterio fidei, à qua ſumit initium iuſtificatio, vt docet *Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 6.* & propterea immorari non debemus in quærendo, an infideles habeant gratiam ſaltem ſufficientem ad faciendum opera legis naturalis, quæ ex rationis dictamine, vel parentum, aut præceptorum doctrina faciunt, quia ad hæc peragenda

Infideliū bona opera legis naturę, quomodò placeant, & non placeant Deo

non

non videtur neceſſaria ſupernaturalis gratia: ſed inſiſtendum eſt in quærendo, an infideles iſti, cuiuſcumque Nationis ſint, in quocumque tempore, & in quacumque mundi parte conſtituti, habuerint, & modò habeant gratiam ſufficientem ad credendum, ſeu ad poſſe credere veritatem fidei, *ſicut oportet*, ideſt modo ad ſalutem conferente.

Quare de ſola gratia ad credendum ſit quęſtio

425. Adu.3. & accuratè obſeruandum duco, quòd cuilibet homini, vt fides docet, inditum eſt lumen naturale, quo, ſine alio docente, ex ſe cognoſcit bona moralia facienda, & mala pariter moralia fugienda. Nam *ex pſal.*4.habetur, *Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona?* & quaſi reſpondens, dicit. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo.* Hæc eſt lex naturalis cuilibet homini à Deo in creatione animæ indita, quam quilibet in ſe experitur. Inter hęc autem bona, quæ lex naturæ dictat, hoc eſt vnum, quòd Deus detur, licet non dictet, quid, qualiſue ſit; ſed quòd ſit Numen aliquod ſupremum, quod dat nobis eſſe, noſque regit. *Tanta enim eſt dicit S. Auguſtinus diuinitatis vis, vt nullum hominum latere poſſit.* Hoc ergo modo naturali, ac ſimplici omnes homines cognoſcunt, & credunt dari Deum, ſi Atheiſtas dementes excipias. Docti verò, vt Philoſophi, clariùs, & maiori cum fundamento, à poſteriori, ſeu ab effectibus, cognouerunt, & modò cognoſcunt, atque credunt dari Deum, ſeu ſupremum quoddam numen authorem naturæ, ſeu omnium creaturarum, at non cognoſcunt, neque credunt Deum eſſe authorem gloriæ, atque æternæ vitæ, quia hoc ſine reuelatione, qua carent, haberi, ſeu ſciri non poteſt. Tàm ergo Philoſophi, quàm ſimplices homines fidem, ſeu credulitatem Dei habent naturalem,

Accuratè notandum

Lex naturę indita cordibus.

Dictat dari Deum authorem naturę.

ralem, & acquiſitam, non conducentem ad ſalutem, & iuſtificationem, & ideò actus credendi illorum, non ſunt, *ſicut oportet*; Quoniam ergo homines eleuati, & ordinati ſunt à Deo ad finem ſupernaturalem, vt ad eius conſecutionem diſponantur, neceſſaria eſt iuſtificatio; & hæc fieri non poſſit in habentibus vſum rationis, ſine actibus credendi, ſperandi, ac diligendi Deum, vt definit *Concil.Trid.ſeſſ.6.cap.6.* & actus iſti credendi, ſperandi, ac diligendi fieri non poſſint ſine Spiritus Sancti inſpiratione, atque adiutorio ex eodem *Concil.can.3.* iure quęrimus, an infideles habeant gratiam ſufficientem, qua poſſint hoc modo, qui dicitur, *ſicut oportet*, credere. Quid autem in eis efficiat hæc gratia, cùm ea non vtantur, dicam poſtea.

Non verò, vt authorē gloriæ, & vitæ ęternæ.

426. Adu.4. Ad Dei ſapientiam, bonitatem, iuſtitiam, ac prouidentiam pertinere, quòd ſi pręcipit homini aliqua opera ſupra vires proprias agenda, prouideat illis de requiſitis ad ea peragenda, *non enim*, vt ex S.Auguſtino docet Concil.Trident. *ſeſſ.6. cap.* 11. *Deus præcipit impoſſibilia, ſed iubendo monet facere, quod poſſis, petere quod non poſſis, & addiuuat, vt poſſis*: & ex Ioan. in epiſt. 1. cap. 5. *mandata eius grauia non ſunt*, & Saluator ipſe, ait *Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Ideò ſi (quod abſit) Deus præciperet aliquid humanis viribus impoſſibile, & homo non exequeretur, non appareret, quomodò ob culpam eum puniret: dixi *ob culpam*, quia ex alio capite nempè ſupremi Dominij, poſſet eum, nedum mortificare, ſed annihilare. Si autem ſine auxilio aliquo ſupernaturali præciperet homini, vt ſupernaturale aliquod faceret, ſic prorſus ſe haberet, ac ſi cœco præciperet, vt videret, vel pedibus deſtitu-

Dei benignitati, ac iuſtitię competit præcipere homini poſſibilia.

ſtituto, vt ambularet; quæ indigna ſunt, vt Deo adſcribantur. Cùm ergo ab omnibus, etiam infidelibus, ſi ſaluati volunt, Deus exigat fidem, ſui dilectionem, atque ſpem conducentes ad ſalutem; negari poſſe non videtur, quòd auxilium ad poſſe hæc facere eis exhibeat. Non nego tamen, cum S. Auguſtino, quòd aliquibus in pœnam peccatorum aliquando denegat excæcando, & obdurando, anteà tamen eis dedit, ipſiique reſpuerunt, vt poſtea dicam; & in huius reſpuentię pœnam iuſtè deneget, excęcet, & obduret.

Plures ſententię: vna negat dari: & quare.

427. Adu. 5. quòd quidam Doctores, neſcio quo ſpiritu ducti, non curantes derogare Dei benignitati, ac iuſtitiæ commutatiuæ, atque vindicatiuæ in punitione malorum, negarunt, dari infidelibus gratiam ſufficientem ad poſſe credere ſupernaturaliter; immò, quod peius eſt, neque fidelibus eam dari concedunt; illamque tamquam fruſtraneam, nulliuſque vtilitatis negant; cuius contrarium in pręcedenti Capite oſtendimus. Quidam verò docent aliquibus, & multis infidelibus gratiam ſufficientem ad poſſe credere à Deo concedi, & ex illis etiam quampluribus efficacem, quia ad fidem veniunt; at non omnibus concedi ſufficientem: Sic autem ſe declarant. Infideles illi, ad quos non peruenit prædicatio veri Dei, vt authoris, nedum naturæ, ſed glorię, ſiue per prædicatorem, ſiue per immediatam Dei reuelationem, nullam habent gratiam ſufficientem ad poſſe credere; quia, dicunt, eſſe non poteſt in illis interna illuminatio, ac inſpiratio, in quibus conſiſtit gratia ſufficiens, per quam homo habet poſſe credere, & ſine qua non poteſt credere: illi verò, ad quos peruenit prædicatio veri Dei authoris, nedum naturæ, ſed glorię, habent gratiam

2. Sententia concedit dari aliquibus, non omnibus, & quare.

ſuffi-

ſufficientem ad poſſe credere, quia vt ſæpè diximus cum S. Auguſtino, dum aliquis prædicat externè veritatem fidei; Deus internè in auditorum mentibus prædicat illuminando, ac inſpirando. Quòd ſi reſpuunt, ſeu reſiſtunt, ac reijciunt vtrãque prędicationem, Deus tunc non proſequitur adiuuando, vt conſentiant, credant, diligant, &c. Si autem non reſpuunt, Deus ſine eorum meritis, dignatur eos adiuuare, vt conſentiant, credant, diligant, pęniteant, &c. & ſic reſpuere illuminationem, ac inſpirationem à Deo immiſſas, eſt actus purè liberi arbitrij; conſentire verò eſt actus liberi quidem arbitrij, ſed adiuti à Deo per gratiam efficacem facientem facere. Alij tandem docent totum id, quod iſti ſecundi, excepta prima parte, dicentes, quòd Deus omnibus omninò infidelibus dat gratiam ſufficientem ad poſſe credere, ſiue ad eos loquatur prædicator, ſiue non, quia in iſtis Deus mouet mentem ad dubitandum de ſua Religione, & illuminat, ac inſpirat ad inquirendam veram, & ſi reſpuunt, ac reijciunt, eos non adiuuat; ſi non reſpuunt, Deo non deeſt modus, quo faciat inuenire locum, & perſonam in quo, & à qua inſtruantur.

Eadem quæſtio eſt de infidelibus poſt Chriſtum.

428. Adu. 6. quòd eadem difficultas eſt de infidelibus omnibus poſt Chriſti aduentum, an habeant gratiam ſufficientem ad credendum, ſeu ad poſſe credere in Chriſtum: et tandem de Hęreticis, qui credunt in Chriſtum, an ipſi etiam habeant gratiam ſufficientem ad credendum, ſeu poſſe credere eos articulos, ſeu eas doctrinas, ac propoſitiones definitas ab Eccleſia, in quibus ipſi errant, per quos errores ſunt ab Eccleſia præciſi: his ſuppoſitis

Eadem de Hęreticis.

429. Dico primò. Pro omni lege omnibus infidelibus omnis generis Deus largitus eſt, ac largitur gratiam ſufficientem ad poſſe in eum credere, *ſicut oportet*, & ad poſſe legem Dei ſaluantem, ſeu conducentem ad ſalutem obſeruare; licet non fecerint.

430. Prob. & declaratur per ſingulas partes. In *Pſal.4.* dicitur. *Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona?* Et quaſi reſpondens ait. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine; dediſti lætitiam in corde meo.* Omnes Sacræ Scripturæ interpretes locum iſtum intelligunt de lege naturę, quam Deus animę cuiuſcumque hominis infundit, quatenus eſt Dei imago; per quam legem quilibet ex ſe cognoſcit, quę opera ſint facienda, & quę non. S. Auguſt. in hunc Pſalmum dicit, *Signatum eſt in nobis*, &c. *Hoc lumen eſt totum hominis, & verum bonum, quod non oculis, ſed mente conſpicitur: ſignatum autem in nobis dixit, tamquam denarius ſignatur Regis imagine*: Et poſt aliqua. *Sic anima lumine vultus Dei eſt illuſtrata, atque ſignata.* Theodoretus in eumdem pſalmum dicit, quòd homines graui corde, ac diffidentes de diuina prouidentia dicunt: *Quis oſtendet nobis bona? Nos verò, qui tuæ diuinę ſcientiæ lumen accepimus, radijſque à te illuſtrati ſumus, etiam in his calamitatibus, quæ contra nos inſurgunt, ex animo magnam ſpem in te collocamus.* Gentiles autem habent, ſicut alij homines in anima imaginem Dei, & conſequenter lumen cognoſcendi dari Deum, & cognoſcendi, quæ ſint bona opera facienda, & quę mala, ac fugienda; immò, vt poſtea dicemus, multa bona faciunt: ergo habent gratiam ſufficientem ad cognoſcendum, & faciēdum bona; quia quamuis cognitio iſta Dei, & bono-

Omnibus infidelibus datur gratia ſufficiens.

Lex naturæ omnibus data.

Ex S. Scriptura.

bonorum operum faciendorum eſſet naturalis: tamen, vt mox dicam, ex S. Auguſtino, animis eorum occurrebat, vt veritatem Dei, & perfectionem eius inquirerent; quod reſpuerunt facere, & multi non fecerunt, ſicut in hominibus fidelibus etiam accidit multoties.

431. Confirmatur ex Ro.1.19. vbi Apoſtolus de Græcis, ideſt, Philoſophis, ac Barbaris dicit, eos habere aliquam cognitionem Dei, & legis diuinæ, inquiens. *Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis; Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur; ſempiterna quoque eius virtus, & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles, quia, cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, & commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum*, &c. narrans idolorum ſpecies, quas Gentiles adorabant, & mala enormia, quæ patrabant.

Ex Apoſtolo.

Infideles quomodò habēt Dei notitiam.

432. S. Auguſtinus expendens locum iſtum Pauli in lib. de ſpir. & lit. ad Marcellinum c. 12. ait. *Vide, quemadmodum non eos dixerit veritatis ignoras, ſed quod veritatem in iniquitate detinerent: quia occurrebat animo, vt quærerent, vndè illis eſſe potuerit cognitio veritatis, quibus Deus legem non dederat; neque hoc tacuit vndè habere potuerunt. Per niſibilia namque creaturæ perueniſſe eos dixit ad intelligentiam inuiſibilium creatoris: quoniam reuera, ſicut magna ingenia quærere præſtiterunt, ſic inuenire potuerunt. Vbi ergo impietas? quia videlicet, cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; ſed euanuerunt in cogitationi-*

Quomodo gentiles poſſunt habere Dei notitiam.

tionibus ſuis, &c. & infrà. *In lumine tuo videbimus lumen, ab ipſo lumine incommutabilis veritatis auerſi ſunt, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Non enim ſapiens cor, quamuis cognouiſſent Deum; ſed inſipiens potiùs, quia non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt.*

433. Idem dicit S. Doctor de omnibus Philoſophis *in lib.8.de Ciuit.c.9. quod Deum ex viſibilibus hiſce cognouerint*, & ſubdit, *Quicumque igitur Philoſophi de Deo ſummo, & vero iſta ſenſerunt, quod & rerum creatarum ſit effector, & lumen cognoſcendarum, & bonum agendarum, quod ab illo nobis ſit principium naturę, veritas doctrinæ, & fælicitas vitæ, ſiuè Platonici accomodatiùs nuncupentur, ſiuè quodlibet aliud ſectæ nomen imponat, &c. iſta ſenſerunt, ſicut idem Plato, & qui eum benè intellexerunt*: & numerat omnes Philoſophorum ſectas, quæ Deum ita cognouerunt, & concludit, *eos omnes exteris anteponimus, eoſque nobis propinquiores fatemur*: ergo fuit in Gentibus gratia ſufficiens ad cognoſcendũ Deum, & bona opera.

434. Confirmatur ex Ioan.1. *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* At infideles veniunt in hunc mundum: ergo. Scio quòd S. Auguſt. *in Enchir. c. 103.in lib.1.de pecc. mer.& remiſſ.c.25.* & in *ſoliloqu. animæ ad Deum c.1.17. & 34.* locum iſtum declarat, ſicut illum Pauli ad Timot. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri,* dicens intelligi non de ſingulis generum, ſed tantùm de ſingulis generibus, quia ſcilicet de omni natione, & conditione hominum aliquos vult ſaluare, & ſaluat quos vult, ſicut alibi diximus: ita in præfatis locis intelligit, quòd Deus illuminat omnem hominem, addens, intelligi, nullum eſſe illuminatum, niſi à Deo illu-

Ex Euangelio argum.

illumineтur; & hoc etiam modo explicat Gloſa interlinearis locum illum Ioannis. Sed ſalua pace eorum, qui S. Auguſt. pro hac re in hoc loco adducunt, exiſtimo, quòd S. Auguſtinus ſemper vniformiter loquens intelligi debeat, nimirum de efficaciter illuminatis, ſcilicet illuminatis, & per illuminationem conuerſis; non verò de illuminatis reſiſtentibus illuminationi, eamq; nolentibus, ac reijcientibus; ſicut obiecit Iudæis Chriſtus, & Stephanus; *quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* dicit ad Ieruſalem Chriſtus. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*, dicit ad Sinagogam Stephanus. De his illuminationibus excitatiuis tantùm, non verò de conuerſiuis, vt ita dicam, nos loquimur, & dicimus omnes, & ſingulos homines infideles aliquo modo à Deo illuminari ad conuerſionem; non verò omnes illuminatos conuerti. De illis autem non loquitur S.Auguſtinus, qui in ijs locis de efficaci gratia conuertente, & faciente facere opus loquitur; & rarò, aliquando tamen, vt ſupra patuit, de illuminatione, ſeu vocatione non conuertente, pro qua dicit recurrendum ad inſcrutabile Dei iudicium. Non ergo hæc ſententia, quòd Deus illuminet omnes infideles, licet non omnes conuertantur, eſt contraria S.Auguſtini doctrinæ, cùm facilè præfato modo iſti conciliетur, & ſaluetur Dei benignitas,quam ab ipſomet S.Auguſtino ſaluari mox dicam.

S. Auguſt. non bene ab aliquibus explicatur.

Quomodo explicãdus ad rem.

S. Ioann. Chriſoſtomus *homil. 7. in Ioan.* inquit, quòd Chriſtus,quantum in ſe eſt, illuminat omnem hominem: quòd ſi aliqui non illuminantur, eſt quia oculos auertunt. Idem dicit S. Cirill. Alex. *lib. 1. in Ioan. cap. 11.* idem quoque Cle-

Ex Chriſoſtomo.

Clemens Alexand. *in oratione exhortatoria ad omnes gentes*; & S.Ambr. *ſer. 8. in pſal.* 118. ſuper illud, *miſericordia Domini plena eſt terra*.

Qualis eſt gratia ſufficiẽs, quã admittit author.

435. Hæc autem Scripturę, & Patrum loca, & ſequentia, non ſunt ita intelligenda, quaſi gratia illa illuminans, ac inſpirans ſit eo modo ſufficiens, vt, ſi illi quibus datur velint, euadat efficax, quia ſic incideremus in ſententiam S. Auguſtino quo ad me contrariam, quòd ſcilicet homo in ſe poſſit gloriari; quia ipſemet, non Deus, facit eum iuſtum, & bonum; ſed poſtea dicemus, quòd illis, qui per ſufficientem illuminantur, Deus non dat adiuuantem, quia, vt dicit Chriſtus, nolunt illam illuminationem, ac inſpirationem, non ſibi complacent in ea, ſed eis diſplicet; & Stephanus dicit, *reſiſtunt*, & ſic certè faciebant Iudæi, eum lapidaturi; cùm enim eos grauiter repræhenderet, & Chriſtum prædicaret, *exclamantes voce magna, continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt in eum, &c.* neque audire volebant, Stephanum quidem foris, Deum verò intus loquentem.

Alia Sacr. Scripturę loca ad idem.

436. Prob. vlteriùs alijs Scripturæ locis. Iſaiæ 65. Dominus dicit, *expandi manus meas tota die ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Quo teſtimonio vtitur Paulus Rom. 10. & cap. 67. idem Propheta ait, *inuentus ſum à non quærentibus me.* Prouerb. 1. dicitur *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba ſua, conuertimini ad correctionem meam; en proferam vobis ſpiritum meum. Vocaui, & renuiſtis &c.* Alia plura ſimilia Scripturæ ſuppetunt loca, in quibus habetur, quòd Deus hortatur omnes ad credendum, pænitendum, diligendum, malum

fugien-

fugiendum, &c.& tamen homines reijciunt hortationes.

437. S.Auguſtinus pluribus in locis, tàm antè ortam Pelagij ſententiam, quàm poſt eam, etiam damnatam, videtur docere, quòd omnibus omninò hominibus Deus gratiam iſtam ſufficientem concedat: primò in pſal. 13. ſuper illud, *Deus in medio eius non commouebitur*, ait. *Quid ergo eſt Deus in medio eius? hoc ſignificat, quòd Deus æquus eſt omnibus, & perſonas non accipit: quomodò enim illud, quod in medio eſt, paria habet ſpatia ad omnes fines, ita Deus medius eſſe dicitur, æqualiter omnibus conſulens*: & in pſal. 24. ſuper illud, *Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas*, inquit. *Videtur hoc ſignificare Spiritus Sanctus; omnibus hominibus primum à Deo exhiberi miſericordiam; deinde ſi ea non vtantur exhiberi iudicium*: omnes ergo participãt de miſericordia Dei. S. Auguſt. iſtam gratiam admittit.

438. *In lib. 3. de lib. arbi. c. 18.* hoc idem docere videtur. Si enim homo nullum haberet adiutorium, per quod peccare non poſſet, non peccaret: ſic autẽ dicit. *Quæcumq; cauſa iſta eſt voluntatis, ſi non ei poteſt reſiſti, ſine peccato ei ceditur: ſi autẽ poteſt, non ei cedatur, & non peccabitur. An fortè fallit incautum? ergo caueat, ne fallatur. In tanta fallacia eſt, vt caueri omninò non poſſit: ſi ita eſt, nulla peccata ſunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caueri poteſt? peccatur autem, ergo caueri poteſt.* Igitur, ſi infideles nullum haberent lumen veritatis fidei, & eorum, quæ à fide dictantur, non peccarent contra fidem. Admittenda ergo eſt in eis gratia hæc ſufficiens ad poſſe credere: quomodò autem poſſit eis contingere, dicam poſtea. Idem, iiſdemque verbis confirmat *in lib. de nat. & grat. c. 67.* vbi tamen addit, quòd cum ignorantia pęna peccati, poteſt Plura Auguſtini loca.

ali-

aliquando peccari: ſed de hoc aliàs, quia de culpabili loquitur, vt mox dicam.

Miſericordia Dei in omnes ex Auguſtino.

439. In eodem tamen *cap. 6. de nat. & grat.* ad omnium conſolationem, Dei in omnes benignitatem commendat contra eos, qui de Deo conqueruntur, quòd ignorantes puniat, &c. inquiens. *Quieſcant, & aduerſus Deum murmurare deſiſtant. Cum verò vbique ſit præſens, qui multis modis per creaturam ſibi Domino ſeruientem auerſum vocet, doceat credentē, conſoletur ſperantem, diligentē adhortetur, conantem adiuuet, exaudiat deprecantē, non tibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, ſed quod volentem ſanare contemnis.* Igitur ex S. Auguſt. ſi infideles omnimodè ignorarent modum, ſeu viam habendi notitiam fidei, non imputarentur eis in culpam infidelitas, aliaque peccata per ſolam fidem nota. Et hoc certè voluit Apoſtolus dicere Rom. 10. *Non eſt diſtinctio Iudæi, & Græci: omnis, qui inuocauerit nomen Domini ſaluus erit: quomodo ergo inuocabunt, in quem non crediderunt? quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo audient ſine prædicante? &c.* Aliqua ergo notitia fidei eſt neceſſaria infidelibus, vt habeant poſſe credere, eiſque imputetur, ſi reijciunt vocationem, vel ei reſiſtunt: Saluator enim dicit. *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.* S. Auguſtinus *tract. 6.* in epiſt Ioan. dicit, quòd Iudæi non haberent peccatum incredulitatis in Chriſtum, ſi ipſe Chriſtus eis non manifeſtaret ſe eſſe Chriſtum, ſeu Meſſiam, quem non crediderunt, ſed contempſerunt. Eſt ergo infidelibus aliqua notitia veræ fidei neceſſaria, ſiue certa, ſiue probabilis ſaltem, vt culpabiles ſint, ſi reijciunt, vel reſiſtunt

Ignorantia inuincibilis excuſat.

ſi ſtunt

ſiſtunt illam vocamus *ſufficientem* gratiam.

440. S.Proſper, fideliſſimus S.Auguſtini Diſcipulus, multis in locis, hanc gratiam ſufficientem ad poſſe credere in infidelibus etiam concedit. Nam in *lib.1. de vocat. Gentium cap.* 21. dicit. *Quamuis credamus, nullis hominibus opem gratiæ in totum fuiſſe ſubtractam; de quo plenius in ſequentibus diſſeremus*: in lib.2. cap.1. de Gentibus ſic ait. *Quibus tamen menſura generalis auxilij, quæ deſuper omnibus hominibus eſt præbita, non negatur*: ibidem c. 23. loquens de paruulis, & maioribus, priores ſine baptiſmo morientibus à gratia excludit; ſed poſteriores omnes ſub ea concludit, dicens; *Non enim religioſè arbitror credi, nec inconuenienter intelligi, quod iſti* (paruuli) *paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ ſemper vniuerſis eſt impenſa hominibus, qua neque ſi benè eorum vterentur parentes, etiam ipſi per eoſdem iuuarentur*. Et infra ſubdit. *Sicut autem circa maiores, præter illam generalem gratiam parcius, atque occultius omnium hominum corda pulſantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute vocationis ſpecialis excitetur*, &c. Ecce quòd in prioribus locis de generali gratia, quæ alia nequit eſſe, niſi *ſufficiens*, in hoc poſteriori loco, de generali, quam omnibus hominibus adultis, & de ſpeciali, ideſt de efficaci, quę aliquibus datur, mentionem facit. Tandem in *cap.25.* eiuſdem ſecundi libri, clariùs, ac manifeſtiùs docet, quòd omnibus cuiuſcumque ſtatus hominibus ab initio mundi Deus ſuam contulit gratiam, inquiens. *Siue igitur nouiſſima contemplentur ſæcula, ſiue prima, ſiue media, rationabiliter, & piè creditur, omnes homines ſaluos fieri Deum velle, ſemperque voluiſſe: & hoc non aliundè mon-*

S.Proſperi ſententia eadem.

Gratia ſufficiens omnibus communis ex S.Proſp.

ſtratur, quam de illis beneficijs, eaque Prouidentia Dei, quam vniuerſis generationibus communiter, atque indifferenter impendit. Fuerunt enim, ac ſunt huiuſmodi dona ita generalia, vt per ipſorum teſtimonia ad Deum quærendum poſſint homines adiuuari, quibus donis authorem ſuum per omnia ſæcula proteſtantibus, ſpecialis gratiæ largitas ſuperfuſa eſt. In *cap.* poſtea 26. loquens de opitulatione gratiæ; quomodo à Deo concedatur, ait: *quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipſorum eſt nequitia; quod autem à multis ſuſtinetur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.* Ergo infideles etiam obtinent à Deo gratiam quærendi illum: quòd verò aliqui, & multi non quærant modum inueniendi, accidit, quia implicati, & addicti ſuis falſarum Religionum ritibus, reſpuunt monitiones, ſeu illuminationes ſibi inditas ad quærendum.

Ab initio mundi omnibus collata, & nūc confertur.

441. Ad Augnſtinum redeo, qui de gratia infidelibus etiam collata loquitur in *lib. de ſpirit. & lit. ad Marcell. cap.* 33. vbi habet. *Vult autem Deus omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, non ſic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè, vel malè vtentes iuſtiſſimè iudicentur. Quod cum ſit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum eius Euangelio non credunt; nec ideò tamen eum vincunt; verum ſeipſos fraudant magno, ſummoque bono, maliſque pænalibus implicant, experturi in ſupplicijs poteſtatem eius, cuius in donis miſericordiam contempſerant.* Duo hìc docet Auguſtinus; & quòd Deus etiam infideles vult aliquo modo ſaluos fieri; & quòd eis miſericordiam in donis elargitur; quæ tamen ipſi contemnunt. Cùm ergo miſericordia, & dona

Iterum cū Auguſtin. probatur, quòd omnes habēt gratiam ſufficientē.

na iſta (quæ aliud non ſunt, quàm dona gratię) non ſint efficacia, ſunt *ſufficientia*.

442. Idem S. Doctor ibidem *cap.* 34. poſtquam docuit, quòd diuerſis modis vocat homines, vt credant, & intrinſecè, ac extrinſecè ſuaſionibus aliorum, vel intrinſecè tantùm faciens venire in mentem id, quod homo non habet in poteſtate ſua, inquit. *Neque enim credere quis poteſt quolibet arbitrio, ſi nulla ſit ſuaſio, vel vocatio, cui credat; profectò, & ipſum velle credere Deus operatur in homine; conſentire autem, vel diſſentire à vocatione Dei, vt dixi, propriæ voluntatis eſt*: Et poſt aliqua ſubdit. *Iam ſi ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ſuadeatur, vt perſuadeatur; illi autem non ita: duo ſola occurrunt interim, quæ reſpondere mihi placeat. O altitudo diuitiarum, & numquid iniquitas apud Deum? cui reſponſio iſta diſplicet, quærat doctiores, ſed caueat, ne inueniat præſumptiores*. Habemus ergo per Auguſtinum, & quòd Deus omnes infideles, varijs modis vocet, ac ſuadeat: & quòd ſine vocatione, ac ſuaſione credere nemo poteſt. 2. quòd actus credendi eſt à Deo cum voluntate. 3. quòd conſentire, aut diſſentire vocationi, eſt voluntatis. 4. ad rem noſtram, quòd aliqua vocatio, & ſuaſio perſuadeat; alia non. Tandem vndè hoc oriatur, Auguſtinus dicit, ſe neſcire; ſcire autem, quòd in Deo non ſit iniquitas: igitur firma manet cum Auguſtino concluſio, quòd infideles varijs modis vocantur; aliqui tamen ſequuntur vocantem; ecce gratia efficax: alij non; ecce ſufficiens, vocatio nempè, cui reſiſtitur.

Apertè docet Auguſt. gratiam, cui homo diſſentit.

Vtrum omnibus detur gratia faciens cõſentire, Aug. dicit ſe neſcire.

443. Prob. tandem. Si aliquid obſtaret, quin concederetur, gratiam ſufficientem dari omnibus infidelibus, eſſet quia non ad omnes perue-

nit prædicatio fidei ; nam vt docet Apoſtolus, *Rom.* 10. *quomodò credent ſine prędicante?* Sed hoc non obſtat: ergo. Min.prob. ſic: Vel loquimur de infidelibus, ac Gentilibus ante aduentum Chriſti; vel de illis poſt Chriſtum. Si de primis, eſto in Sacra Scriptura non habeamus omnia, quæ acciderunt in toto mundo pro toto illo tempore ante Saluatoris aduentum; habemus tamen primò, quòd pro tempore legis naturæ antequam inceperit Idolatria, (quæ vt aliàs dixi) incepit tempore Nini circa annum mundi ex Saliano bis milleſimum; illo inquam tempore fuerunt traditiones Patrum, quia Adam, qui vixit annis 930. tradidit filijs mandata diuina circa fidem, charitatem, & ſpem in Deum, necnon remedium contra originale peccatum pro paruulis, & remedium contra actuale proprium, contritionem ſcilicet, etc. quia ſine his ſaluari non poterant, & tamen legimus aliquos ſaluatos, vt Adamum, Abelem, Enoch, Noe, &c. Item tradidit ritum ſacrificiorum, quæ Deo placebant, vt legimus de Abele, & Enos, *qui cœpit inuocare nomen Domini*, ideſt publicè laudare, ac ſacrificare, vt dicunt Sacræ Scripturæ interpretes; de Noe, qui vt dicitur Gen. 6. *fuit vir iuſtus, atque perfectus*, hic autem non ſolùm ſtatim poſt diluuium ſacrificia multa fecit in gratiarum actionem, *& odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis*, ſacrificiorum, *Gen.* 8. ſed dum fabricaret arcam, per tempus centum annorum prędicauit populis pęnitentiam, dicens, Deum contra eos eſſe iratum, *quia cuncta cogitatio hominis prona erat ad malum omni tempore*, & deleturus erat omnem hominem, niſi pęniterent; & ſaluandi erant illi tantùm, qui forent in arca illa, quam componebat. Poſt diluuium verò, quia

Difficultas vrgens eli. ditur.

Quomodo in lege naturę adfuit notitia Dei & bonorũ operum.

Patres tradiderunt filijs.

Adam filijs

quia vixit annis 350. & poſt eum filij, probabiliſſimum, immò certum teneri debet, quòd docuerint filios ſuos, & per illas nouem generationes vſque ad Thare Patrem Abrahæ, ſucceſſores eorum docuerint filios ſuos ea, quæ ad Deum colendum pro illo tempore ſpectabant. Poſt Thare verò tempora; quamuis Deus ſpeciali vocatione in Abrahamo,& ſucceſſione ſua populum ſibi elegerit, eoſque ſpecialibus donis, ac priuilegijs vſque ad Moiſem, ideſt per annos ſupra quingentos;& poſtea per Legem Moiſi in monte Sinai datam vſque ad Chriſtum,protexerit, atque docuerit, *Iis enim eloquia Dei fuerunt credita,ex Apoſtolo Rom.3.2.* tamen in Oriente, & in toto mundo graſſabatur Idolatria: immò ex libro Ioſue *cap.* 24. 3. ipſemet Nachor, frater Abrahæ, Bathuel Filius,Nachor,& Laban nepos,in Meſopotamia ſeruierunt Dijs alienis; nec propterea credendum eſt, quòd defuerint viri pietatis, & fideles, qui traditiones veræ Religionis habuerint, eoſque, & alios docuerint:legimus enim *Gen.*14.18.quòd eo Abrahæ tempore in Salem, quæ poſtea dicta eſt Ieruſalem aderat Melchiſedech, qui erat loci illius *Rex, & Sacerdos Dei Altiſſimi*, qui ſacrificium obtulit in gratiarum actionem pro victoria Abrahę; ideòque oportuit, quòd in ea Regione adeſſent homines Deum timentes non Hæbrei. *Gen.*20. in Ciuitate Geraris, quæ erat Gentilium Philiſtijm, aderant timentes Deum, nam Abraham dixit ad Regem Abimelech (qui ſuam abſtulerat vxorem, quam dixerat eſſe ſororem, eamque reſtituit à Deo monitus) *cogitaui mecum dicens. Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto*;aderat igitur. Immò Deus in ſomno locutus eſt cum Abimelech monens, vt redderet Saram viro ſuo Abra-

Noe filijs, & deinceps

Abraham Hębreis.

Moiſes cũ Lege Ioſue

Gentiles etiam aliquam Dęi cognitionẽ habuerunt

Ex facto Melchiſedech.

Ex facto Abrahę cum Abimelech

Abrahæ, ſubdens, *ſcio, quod in ſimplici corde feceris, & ideò cuſtodiui te, ne peccares in me, & non dimiſi, vt tangeres eam. Nunc ergo redde viro ſuo, quia Propheta eſt, & orabit pro te.* Si in ijs Regionibus Gentilium in lege naturæ aderant timentes Deum,& Sacerdotes; ſignũ eſt,quòd aderant Doctores, qui Dei mandata docerent. Legimus, quòd in Idumęa Gentilium, in terra Hus tempore Moiſi fuit Sanctus Iob: adfuerunt tres illi conſolatores, qui licet illum exaſperarint, tamen de Religione, ac pietate erga Deum præſtanda, de iuſtitia, patientia,ac miſericordia Dei loquebantur,& afflictum hominem de impatientia,& blaſphemia (licet indiſcretè) illum arguebant. Aderat ergo inter Gentiles cognitio Dei, & Religionis, ac pietatis in eum exercendæ; & ſic tenendum, quòd in alijs etiam Gentilium Regionibus diffuſa fuerit Dei miſericordia, prouidens de viris probis ad illuminandum omnes ad fidem, & pœnitentiam, licet non omnes crediderint, nec omnes pœnituerint.

De Iob, & alijs.

444. De Ægiptijs autem loquendo; exiſtimandum eſt ſufficienter fuiſſe monitos de veritate fidei, primò per Abraham, quando ſublata in Pharaonis domum eius vxore, quia dixerat eſſe ſuam ſororem, *Gen.* 12. 17. *Deus flagellauit Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Sarai vxorem Abraham.* Quidam Interpretes, vt Lyranus, etc. dicunt plagas iſtas fuiſſe, quia tàm Pharaoni, quàm alijs domeſticis impediuit potentiam coeundi, præter alia mala. Cùm autem reſtituit Abrahę vxorem intactam, & conqueſtus eſt cum Abraham, quòd eum deceperat, dicens eſſe ſororem, ceſſarunt plagæ: ex hoc miraculo ſcire potuit Ægiptus,quòd Deus Abrahæ,qui duplex

Per Abraham Ægiptum docuit.

plex illud miraculum patrauit, erat verus Deus: ut nihil de hoc curauit, ſed dimiſit Abraham, vt egrederetur. Sibi imputet, ſi veri Dei facientis miracula notitiam ab Abrahamo non quęſiuit. 2. per Ioſephum quadrigentis circiter annis ante Moiſem; ait enim de eo Dauid Pſal. 104. quòd cùm Ioſeph per calumniam eſſet in vinculis, *Eloquium Domini inflammauit eum* (ideſt Ioſephum in Ægipto) *miſit Rex, & ſoluit eum; conſtituit eum Dominum domus ſuæ, & Principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Vt erudiret Principes eius, ſicut ſemetipſum, & ſenes eius prudentiam doceret.* Quam aliam prudentiam docere poterat, niſi religioſam, quam ipſe callebat? item per prędictiones pęnurię, & vbertatis 7. annorum: poſt nouem annos principatus Ioſeph in Ægipto acceſſit Iacob cum 70. ſuis filijs, nuribus, ac nepotibus, & poſt annos 17. mortuus eſt: vixit Ioſeph ad annum 110. multiplicati ſunt Hębrei cum vera Religione, & licet aliqui in Idolatriam lapſi ſint ex *Ioſue* 24. multitudo tamen in vera fide manſit. Potuerunt ergo Ægiptij ab Hębreis in ea erudiri; & ſic non defuit monitio, & illuminatio. 3. per Moiſem, & Aaron moniti ſunt. Hi enim Dei nomine intimarunt Pharaoni dicto *Cencres*, quòd Populum ſuum dimitteret, vt ſacrificaret ei in deſerto, *Exodi* 5. 1. *Hæc dicit Dominus, dimitte populum meũ, vt ſacrificet mihi in deſerto. At ille reſpondit; Quis eſt Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Iſrael? Neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.* Et videns tot miracula, neque credidit, putans eſſe apparentia maleficia: ideò curabat per maleficos ſuos *Iamnem, & Mambrem* ex 2. *Timot.* 3. 14 arte Magica fieri ſimilia, & vidit virgam Moiſi deuoraſſe virgam maleficorum; ideſt, fecit eam euane-

Deindè per Ioſeph

Ex vita, & factis Ioſeph.

Ex Religione Hębreorum.

euaneſcere; neque credidit. Vidit Nilum verſum in ſanguinem, ſicque per ſeptem dies manſiſſe; neque credidit. Vidit totam Ægiptum ranis obrutam: præcatur Moiſem, & Aaron, *orate Dominum, vt auferat ranas à me, & populo meo*. Orauerunt & ablatæ ſunt ranæ; neque tamen credidit. Venerunt Cinifes, quæ vexabant Pharaonem, & omnes populos: imperauit Pharao maleficis Iamni, & Mambre, vt per conſuetas Magicas incantationes facerẽt comparere Cinifes. Tentarunt iſti, & facere nõ potuerunt, immò dixerunt, *digitus Dei eſt hic*; neque propterea credidit ipſe, aut populus. Quid vltra! decem peſſimas plagas per annum integrum Pharao, & ſerui eius cum omnibus populis experti ſunt, & non crediderunt: hæc miracula, cum ſubmerſione Pharaonis, & totius exercitus in mari rubro, tranſitus populi per ſiccum maris rubri, & poſtea per Iordanem, aliaque miracula, quæ per annos 40. acciderunt populo in deſerto, Victoriæ eiuſdem populi contra Amalecitas, Moabitas, Ammonitas, & Cananeos, oppreſſio 31. Regum Amorrhæorum, ſeu Cananeorum facta per Ioſue, & glorioſa eorum Ciuitatum poſſeſſio, & cætera, quæ acciderunt ſtupenda in Hæbreorum fauorem portenta, diuulgata fuere, & adhuc durat eorum memoria, nedum per totam Ægiptum, ſed per totam Aſiam, Africam, & Europam: his ergo ſignis Deus monuit Gentes omnes, vt eum inquirerent, & ab Hebręis quærerent, quis ipſe eſſet, & quo ritu colendus. Hæc vtique ſufficiens gratia fuit. At omnes gentes, & neglexerunt inquirere, & non curarunt, & reſtiterunt Deo illos illuminanti, ac inſpiranti: hac enim phraſi vtitur Paulus 2. *Timoth.3. 9.* loquens de maleficis Pharaonis, & alijs infidelibus, qui

Deus poſtea per miracula Moiſi docuit Ægiptum.

Per alia portenta Deus docuit Gentiles.

Per ea ſigna Deus monuit omnes Gentes vt eum inquirerent.

qui Dei illuminationes reſpuunt. *Quemadmodum Iamnes, & Mambres reſtiterunt Moiſi, ita & hi reſiſtunt veritati; homines corrupti mente, reprobi circa fidem*, &c. Omnibus ijs Nationibus data eſt gratia ſufficiens ad inquirendam veritatem Religionis: at inſipientia, & obſtinata earum corda illam deſpexerunt, eique reſtiterunt. Sed reſtiterunt.

445. In ſequentibus poſtea temporibus magis diſtinctam habemus notitiam de eiuſmodi Dei in infideles etiam miſericordia, ac ſufficienti gratia Gentibus, ac infidelibus, ipſiſque Hæbreis Apoſtatis impertita, cùm ſcilicet per Prophetas expreſſiùs eis Deus eſt allocutus. Nam in Niniuem Regiam Imperij Aſſiriorum Ciuitatem tempore Imperatoris Sardanapali ex Saliano anno mundi 3216. miſit Ionam ad prædicandum; & hæc prædicatio per totum Imperium diuulgata fuit. Ad Ieroboam, ac decem Tribus Hæbreorum Apoſtatas, ex eodem tempore vſque ad deſolationem Samariæ per Taglaphalaſar, & tranſmigrationem earumdem in Niniuem, totũque Orientem per Salmanaſar Deus miſit multos Prophetas, Eliam, Eliſeum, Micheam, &c. Ad Reges Iuda, & Ieruſalem, cùm Idolis ſeruirent, miſit alios, Iſaiam, Ieremiam, &c. Ad Reges Babiloniæ, & Caldeorum, Medorum, & Perſarum, Nabucdonoſorem, Balthaſarem, Darium, & Cirum ſibi ſuccedentes; miſit Danielem, qui miracula plura coram eis patrauit: & tamen gratiam Dei neglexerunt, eique reſtiterunt. De Occidentalibus verò Regionibus notitiam non habemus, quibus modis, ſcilicet Deus eas monuerit, vocauerit, ac eis ſuaſerit: exiſtimandum tamen eſt, eas quoque Deum vocaſſe, ac monuiſſe; *cùm acceptor perſonarum non ſit*; omneſque homi-

Poſt tempora Moiſis, quomodò Deus monuit Gentes.

Ad Reges miſit Prophetas.

nes, *opera manuum ſuarum ſint*; & ex vniuerſali Pauli regula inferiùs adducenda habemus, omnibus gentibus Deum ſui notitiam dediſſe; ſed non omnes eum glorificaſſe; & hæc de hominibus, etiam infidelibus ante Chriſti aduentum.

Infideles poſt Chriſti aduentum moniti,& vocati ſunt omnes

446. De infidelibus autem poſt Chriſti aduentum, clarè patet, quòd omnibus gratia ſufficiens fuerit conceſſa, quamuis maxima illorum pars eam neglexerit, atque reiecerit, vt de Iudęis aſſerit Paulus Act.13. *Vobis oportebat primum loqui verbum Domini; ſed quoniam repellitis illud,& indignos vos iudicatis æternę vitæ, ecce conuertimur ad Gentes*. Omnibus autem Gentilibus, ſiue per Apoſtolos in principalibus mundi partibus; ſiue per eorum diſcipulos, ac ſucceſſores; ſiue per alios Miſſionarios progreſſu temporis, (vt nos in tomo *de fide parte ſecunda* hiſtoricè oſtendimus) in omnibus Prouincijs totius orbis cogniti, prædicata fuit vera fides, vt cum veritate dici poſſit, *in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Ac propterea cùm iuxta Auguſtini doctrinam, externè prędicante aliquo veram doctrinam; Deus internè loquatur illuminando, ac inſpirando; ſequitur, quòd omnes infideles gratiam ſufficientem habuerint,hodièque habeant ad credendum, diligendumque Deum, ac pęnitendum. In poſteris ſiquidem earum Nationum, quibus fuit prædicata fides, adhuc remanet memoria, quòd fuerit in eis prædicata, & quotidiè in eis reuiuiſcit; quia finitimæ ſunt Ciuitatibus, in quibus viget vera fides; & in eorum confuſionem, puto Deum prouidiſſe, vt in omnibus mundi partibus propè Ciuitates, vel Prouincias infidelium, adſint Ciuitates fidelium, & propè Ciuitates Hæreticorum, aut Schiſmaticorum,

Quomodò vocati.

corum, adſint Ciuitates Catholicorum; vt illi, ac iſti Synderefim continuò patiantur, quòd detur alia Religio melior propria, vt inquirant, ſi ita eſt; ipſi autem negligant facere, & reijciant, atque opprimant cogitationes, ac impulſus ad hoc ſtimulantes: habent ergo ſufficientem gratiam, quam reijciunt; & myriades martirum id teſtantur.

447. Vna tantùm, vel altera poſſet obijci difficultas. Prima, quòd non ſtatim in omnem Prouinciam, aut Ciuitatem fuit prædicatum Euãgelium, & adhuc adeſt aliqua mundi pars, puta Terra dicta *incognita* à Coſmographis, in qua non fuit prædicatum Euangelium: & habitatores aliarum, in quibus fuit prædicatum, obliti ſunt: vel ruſtici ſaltim, ac idiotæ illud non audierunt; & ſic non omnes habent ſufficientem gratiam ad credendum, ac pænitendum, & Dei legem obſeruandam. Difficultas contra præ dicta inſurgens.

Sed ad eiuſmodi difficultatem per duas Apoſtoli fundamentales regulas reſpondetur. Prima habetur Rom. 1. 18. *Reuelatur ira de Cælo ſuper omnem impietatem, & iniuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent, quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis; Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim illius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur; ſempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, itaut ſint inexcuſabiles; quia cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt*, &c. ſed ad vana, & corruptibilia ſe conuerterunt, ad Idola, & alia indigna, quę narrat ibi Paulus. At refellitur per duas regulas Pauli Apoſtoli.

448. Altera Pauli regula habetur Rom. 2. 12. *Gentes, quæ legem non habent, Ipſi ſibi ſunt lex;*

quia oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus in die, cum iudicabit Dominus occulta hominum.

449. Ex duabus his regulis habetur, quòd nulli hominum occultum eſt dari Deum: nullique occultam eſſe naturalem legem, ob cuius inobſeruantiam homines damnari poſſunt, etiamſi eis non prædicaretur Deus. Prima enim regula ſic declaratur à Gloſ. ord. nam verbo *reuelatur*, dicit, *vel Euangelio de Cælo, quod accuſat eos, quia indicauit eis Creatorem, vel Saluatorem, ex ipſa enim cæli fabrica iratus illis Deus oſtenditur, quia ideo tàm pulcra aſtra condidit, vt ex eis quantus, & admirabilis eorum creator ſit, poſſit agnoſci, & adorari*. V. *eorum qui veritatem*, Gloſ. dicit. *Cur eis ira de impietate, cum non cognouerint Deum?* Reſpondet. *Poterant quidem cognoſcere, ſed ſibi tollunt, malentes morari iniuſtè in ſua voluptate*. V. *iuſtitia* multa dicit; ſed præ alijs ex Auguſtino ait: *Totum conſideraſti Dei ordinem, & non vis attendere, quod mundus eſt opus Dei, Idolum opus fabri. Si Faber Idolo, ſicut dedit figuram, daret cor, ab ipſo Idolo Faber adoraretur: quis ergo Deus tuus, nonne qui te fecit?* V. *notum eſt Dei*. Ex Gregorio dicit. *En, quod ex mundi huius diſpoſitione, & naturali ordine aſſequi poſſumus: ignotum verò Dei, quod omnem latet creaturam, vt ratio ſubſtantiæ eius, vel naturæ, & myſterium humanæ liberationis*. V. *manifeſtum eſt in illis*: Ex Auguſtino dicit. *Quia non ſolùm ratio naturalis ad hoc profuit, ſed & Deus quotidiè adiuuat, ne ſola natura ſufficere videretur*. V. *inuiſibilia*, ex Haimone, dicit, *oſtendit, quid de Deo ſcrire potuérit. Pluraliter dicit, quia pluribus modis*

Ex his infertur omnibus notũ eſſe dari Deum; & omnibus inſitam legem naturę.

Gloſæ interpretatio

Digitized by Google

modis cognoſcitur; ſcilicet, quod æternus, omnipotens, & huiuſmodi; & alia plura dicit Gloſa.

450. De altera Pauli regula. *Gentes,quæ legem non habent,* &c. Interl. quæ eſt Origenis, dicit. *Naturali ratione illuminati diſcernunt facienda, & vitanda,quod faceret lex.* Gloſ.ord. dicit.*Cum enim dixiſſet, Gentilem damnari, ſi malè operaretur; ſaluari ſi benè. Sed cum legem non habeat, quaſi neſciat, quid ſit bonum, quidue malum, videretur ſibi neutrum debere imputari. Contra Apoſtolus,etſi non habeat legem ſcriptam,habet tamen naturalem; quia intelligit, & ſibi conſcius eſt, quid ſit bonum, & quid ſit malum. Benè operari dico, & ſaluari, quod non fit, niſi per gratiam, & fidem, quæ renouat naturalem imaginem Dei in homine ex vitio, & vetuſtate ſopitam, ſine qua renouatione malè operaretur, et damnatur accuſante eum cõſcientia. Non enim vſq; adeò in humana anima imago Dei terrenorũ affectuũ labe detrita eſt,vt nulla in ea lineamenta remanſerint. Non omninò deletum eſt, quod ibi per imaginem Dei cùm crearetur deletũ eſt. Proinde vitio ſanato per gratiam, naturaliter fiunt, quæ legis ſunt. Non quòd per naturæ nomẽ negata ſit gratia,ſed potiùs per gratiam renouata natura,qua gratia interiori homine renouato, lex iuſtitiæ reſcribitur,quam deleuerat culpa:* & V.*opus legis*, dicit,*eſt fides,quam vltrò habent in cordibus,ideſt intimo affectu,vbi fides per dilectionem operatur.* Totum hoc Gloſa concedit Gentibus non habentibus Legem ſcriptam in carta,ſed legẽ naturalem in cordibus eorum ſcriptam:ergo habẽt ſufficientẽ gratiam ad cognoſcenda bona agenda, & mala vitanda,& ad Deum colendum, atque orandum vt ipſis veritatem Religionis inſinuet.

Lumen naturale diſcernit bona,& mala.

Cùm eo gratia adeſt.

S.Auguſt. circa primam Pauli regulam in lib. 8. de Ciuit. cap. 9. de Gentilibus dicit. *Vbi dictum*

dictum eſt, quod per ea, quæ facta ſunt Deus illis manifeſtauit intellectu conſpicienda inuiſibilia ſua; ibi etiam dictum eſt, non illos ipſum Deum rectè coluiſſe; quia & alijs rebus, quibus non oportebat diuinos honores illi vni tantum debitos detulerunt. Quoniam cognoſcentes Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Circa ſecundam Pauli regulam Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent*, &c. S. Auguſt. dicit. cognouiſſe veritatem à ſuis Prophetis, *Dubitandum non eſt, & Gentes ſuos habere Prophetas*: & in lib. de ſpir. & lit. ad Marcell. cap. 27. vt poſtea dicam, docet, Gentes bona quædam opera facere, quæ laudamus, licet non ſint veræ iuſtitię; quia ſine fide Chriſti fiunt, ea tamen faciunt, quia habent legem Dei ſcriptam in cordibus ſuis: igitur donum hoc Dei habent, & poſſent inquirere veritatem, & orare Deum, vt faceret inuenire: hæc autem eſt gratia, quia à Deo in ordine ad bona opera facienda gratis donata: at non efficax, vt patet; ergo eſt illa, quę dicitur ſufficiens.

Ex Auguſt.

451. De eiuſmodi duabus Pauli regulis, Doctores aliqui, ac Sacræ Scripturę interpretes aliter ſentiunt, nempè, quòd Gentiles, qui veram Dei, Trinitatis, & Chriſti fidem non habent, nullum lumen auxilij ſupernaturalis habent; neque ad cognoſcendum Deum, neque ad facienda opera placentia Deo, nam ex Hebr. 11. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*: & illa Dei cognitio, quam habuerunt, vel habent, eſt cognitio naturalis ab effectibus in vniuerſo exiſtentibus deducta; & ſic opera bona, ſi quæ faciunt, ſunt naturalia, non à ſpiritu gratię directa, ſed à lumine naturali: & cùm Apoſtolus dixit. *Inuiſibilia*, &c. *ac Gentes,*

Plures D. D. dicunt talia Gentium auxilia eſſe ordinis naturalis.

quæ

quæ legem non habent, &c. voluit repręhendere Iudęorum ſuperbiam, qui gloriabantur de obſeruantia legis Moſaicę in tabulis, ſibi tantùm concreditis, ſcriptę; quaſi diceret Apoſtolus; quid gloriamini de lege ſcripta vobis concredita? Nam etiam Gentes faciunt opera legis, quæ vos facitis, & habent legem ſcriptam, non quidem in tabulis, ſed in cordibus, & ſic naturaliter, quę legis ſunt, faciunt, & ideò ex ijs regulis non infertur gratia *ſufficiens*; immò inferretur etiam efficax, quia dicit, *quæ legis ſunt faciunt*. Soli autem efficaci gratiæ competit, quòd faciat facere: & tamen nequit hoc dici de infidelibus, quia *ſine ile*, vt dictum eſt, *impoſſibile eſt placere Deo Hebr.* 1. ſed contra hęc dicta, notandum, quòd

452. Andreas Vega Ordinis Min., qui fuit præſens Concilio cum Card. Petro Pacieco, vt ipſemet fatetur in prefatione ſui voluminis Defenſionis Concilij Tridentini, *in lib.6.cap.*21. dicit, tàm pro certo habitum fuiſſe in Concilio, quòd nullum hominum vmquam latuit diuinæ Maieſtatis notitia, ac fides, vt in Concilio nullum verbum de re iſta factum fuerit: eius referam verba. ***Fuitque ſemper adeò ſuper merita noſtra prouida diuina Maieſtas circa iſta, vt veriſimile non ſit abſque culpa ignorare potuiſſe, Deum eſſe. Atque ideò prouidentia, & inſpiratione diuina factum arbitror, vt omnes Patres, qui interfuerunt Concilio, nulla habita, vel certè modica hac de re diſcuſſione, tamquam rei indubitatæ, conſenſerint, ac diffinierint, nulli prorſus abſque fide iuſtificationem contigiſſe.*** Deindè ſibi obijcit. ***Diceret aliquis, verba Patrum de fide infuſa poſſe intelligi, aut legem tantùm, & illam communem ab eis eſſe expoſitam, & verba illa, ſine fide impoſſibile eſt placere Deo:*** & reſpondet.

Refellitur hęc ſententia ex Vega.

Sed

Sed nobis nulla illarum explanationum, immò tergiuerſationum placet. Si propoſitum Patrum, & circumſtantia omnia benè expendamus, apertiſſimè videbimus, fidem actualem propriè ab eis diffinitam ſemper neceſſariam fuiſſe ad iuſtificationem, & id quidem, vt noſtra fert opinio, propterea ſecuti Paulum, ac Doctores, quos citauimus, veriſſimè aſſeruerunt, quod ante omnia ad veram iuſtitiam nobis neceſſarium eſt, vt captiuemus intellectus noſtros in obſequium vnius Dei, & Legislatoris noſtri: & ita in omni tempore, & omni loco ſuæ diuinitatis opinionem propagauit Deus in orbe, vt nullus ea fide abſque ſua culpa caruerit.

Omnes homines actualem Dei fidem habere potuerunt.

Si non habent culpabiles ſunt.

453. Si ergo Patres Concilij exiſtimantes cum Apoſtolo Paulo, *ſine fide impoſſibile eſſe placere Deo*, & quemlibet hominem habere poſſe fidem Dei, & neminem abſque propria culpa caruiſſe, aut carere illa; per neceſſariam conſequentiam infertur, quòd omnes homines habuerint, & de facto habeant principium aliquod ſupernaturale, per quod poſſint ſaltem eam habere; alioquin ſine propria culpa ea carerent: hoc autem ſupernaturale principium eſt gratia ſufficiens; puta illuminatio, ac inſpiratio ad credendum in Deum, illum diligendum, in illumque ſperandum, & ad dolendum de peccatis: quæ quidem illuminatio, ac inſpiratio tripliciter accidere potuit, ac poteſt, vel aliquo prędicante, vt regulariter fit ex Rom. 10. *Quomodo credent, quem non audierunt? & quomodo audient ſine prædicante?* Tunc enim prædicante aliquo extra, Deus (vt cum Auguſtino *tract.6.* in primam Ioann. epiſt. diximus) loquitur intra, illuminans, ac inſpirans: alio, ſed ſpeciali modo Deus, ſine prædicante extra, illuminat immittendo in alicuius infidelis intellectum

Generalis concluſio.

ctum cogitationem, ac dubitationem de veritate ſuæ Religionis, & inſpirando ad inquirendum de vera, & ad orandum ipſum, vt faciat cognoſcere veritatem. Tertio tandem modo, qui frequentiùs accidit in ruſticis,& idiotis, & alijs,qui prędicantem immediatè non audierunt,ſed à ſuis maioribus, vel alijs ciuilioribus, aut in agendis rebus magis inſtructis, licet non credentibus,audierunt, quòd detur alia Religio, quę ab eius ſectatoribus prędicatur, vt verior: in his caſibus Deus illuminat, ac inſpirat, vt ea inquiratur. Quòd ſi præfati omnes, quomodocumque illuminati, ac inſpirati, non deſpiciant, ſeu non reſpuant, reſiſtant, ac derideant illuminationes illas, ac inſpirationes, vt factum legimus, & modò fieri ſcimus à Gentilibus, Mahometanis, Iudæis, & Hæreticis ipſis, Deus concederet gratiam adiuuantem, & efficacem ad inquirendam veram Religionem, & ſucceſſiuè ad eam amplectendam: at quia reijciunt, deſpiciunt,& irrident, reijciuntur à Deo, deſpiciuntur, & irridentur: *ex Prou.* 1. *Act. Apoſtol.cap.*7.*& cap.*13.Sibi ergo imputent, non Deo.

Multipliciter accidere poteſt illuminatio.

454. Quod autem quidam dicunt de Gentilibus, quòd bona, quæ faciunt, nempè actus credendi Deum, & in Deum, actus diligendi Deum, actuſque aliarum virtutum,fiant ab illis, cum Dei quidem auxilijs, ſed ordinis naturalis, mihi valdè diſplicet: ſed quia digni ſunt, libet eorum dicta declarare. Exiſtimo ergo ſic intelligendos; quòd nempè infideles, dum operantur opera legis naturę ſecundùm dictamen rationis naturalis, nullo præcedente ſupernaturali actu, ac lumine fidei, ſed ſola fide acquiſita, illa ſcilicet notitia, ſeu credulitate Dei, eiuſque legis, quæ lumine

Non placet authori,quòd illa auxilia ſint ordinis naturalis.

naturæ habetur; tunc auxilia illa ſunt ordinis naturæ, ſicut ſunt ipſamet opera, quæ faciunt, non enim ſunt conducentia ad ſalutem: & hoc eſt, quod dicit Apoſtolus *Rom. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt faciunt*. At ſi infidelis, audito prædicante veritatem fidei, à Deo illuminetur, & inſpiretur ad credendum, diligendumque Deum; vel abſque prædicante, à Deo immediatè illuminetur, & inſpiretur ad inquirendam veritatem fidei, & in vtroque, vel alterutro eam infidelis non ſolùm non reijcit illuminationem, ac inſpirationem, ſed conſentiat, eamque velit, & credat, ac diligat, vt in primo caſu; vel conſentiat, ac velit inquirere veritatem fidei, ſeu Religionis, vt in ſecundo caſu; tunc auxilia illa, nedum illuminationis, ac inſpirationis, ſed actiones, nempè credendi, diligendi, &c. vt in primo caſu, & volendi inquirere veritatem, vt in ſecundo caſu, ſunt auxilia ſupernaturalia diſponẽtia ad iuſtificationem, *vt ex Concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 5. & 6.* & non ſufficientia tantùm, ſed efficacia: ſi verò illuminati, & inſpirati, non ſolùm non conſentiunt, ſed etiam reijciunt illuminationem, ac inſpirationem, tunc, etſi malè faciant; auxilium tamen ſufficiens iam habuerunt, quod in illa excitatione, ſeu illuminatione, ac inſpiratione conſiſtit; quod Deus, vt diximus, omni homini concedit.

Declarat quomodò tolerari poſſit hoc dictum.

Quando auxilium eſt ordinis naturalis, & quando non.

455. Et hęc dicta ſufficiant pro infidelibus omnibuś, antè, & poſt aduentum Chriſti, de gratia ſufficienti eis impertita circa fidem Dei vnius, per quam gratiam poſſent credere in Deum, eumque diligere, ſicut oportet, ideſt, vt diſponit ad iuſtificationem, quæ ab actu credendi, & diligendi Deum, vt oportet, initium habet; *ex Trid. ſeſs. 6. cap. 6.*

Dicen-

456. Dicendum ergo, & veraciter confitendum, quòd benigniſſimus Dominus, & amantiſſimus Pater noſter Deus, qui creauit hominem, vt ſummum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando poſſideret, ac poſſidendo frueretur, ideſt illum eleuauit ad ſupernaturalium fruendorum ordinem; quamuis illum liberum formauerit, *& in manu conſilij ſui reliquerit*, vt faceret quod vellet, ſiue bonum, ſiue malum: ſciens eum ſuis proprijs viribus non poſſe bonum ſupernaturale, hoc eſt, ad ſummi boni cognitionem, & poſſeſſionem conducere; veriſimile, ac probabile non eſt, quòd homini talia bona opera ad id bonum conducentia pręceperit, niſi ei virtutem, ſeu auxilium, per quod id poſſet facere, conceſſerit; alioquin, & impoſſibilia præcepiſſet; & poſtea ſine culpa hominem damnaret: hic eſt ipſiſſimus S. Auguſtini diſcurſus, vt in ſuo loco diximus, de auxilio *ſine quo non* collato Angelis, & Adamo; inquiens, quòd ſi illud non dediſſet, tranſgrediendo Dei præceptum, non peccaſſent: huc enim collimant omnia Sacræ Scripturæ loca, quæ Dei in hominem amorem, ac miſericordiam commendant. Placet aliqua ſolùm adducere.

Ex Dei benignitate infertur firma concluſio huius ſententię.

457. Ezzechielis 18. 23. habetur. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à vijs ſuis, & viuat?* Sapientiæ 11. 24. *Misereris omnium Domine, quia omnia potes; diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti.* Sapientiæ 12.1.2. &c. *ò quam bonus, & ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus in omnibus; ideòque eos, qui exerrant, corripis, & de quibus peccant, admones, & alloqueris, vt relicta malitia,*

Scripturæ loca, quæ Dei amorē in homine commendant.

credant in te Domine. Exodi 34. 6. *Dominator Domine Deus, miſericors, & clemens, patiens, & multæ miſerationis, & verax*. Pſal. 32. *Miſericordia Domini plena eſt terra*: & pſalm. 144. *Suauis Dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius*. Pſal. 76. *Numquid in æternum proijciet Deus, aut non apponet, vt complacitior ſit adhuc. Aut in finem miſericordiam ſuam abſcindet à generatione in generationem, aut obliuiſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas*? Pſalm. 88. *Miſericordias Domini in æternum cantabo*. Pſal. 100. *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*: et in toto pſalterio ſæpiſſimè.

Ex Veter. Teſt.

458. Ioann. 3. 16. *ſic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipſum non pereat*, &c. in epiſt. 1. Ioan. 4. &c. *In hoc apparet charitas Dei in nobis, quoniam filium ſuum vnigenitum miſit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc eſt charitas, non quia nos dilexerimus Deum; ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris*, &c. & Saluator ipſe Lucæ 5. 12. *Veni vocare peccatores ad pœnitentiam*. Prima Timot. 2. 4. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, &c.

Ex Nouo Teſtam.

459. Hæc, inquam, & alia plura Sacræ Scripturæ loca ſuppetunt eam legenti, in quibus amor, & miſericordia cum iuſtitia Dei in vniuerſum genus humanum indifferēter commendatur. At ex epiſt. Iacobi cap. 2. 13. *Miſericordia ſuperexaltat iudicium*: & ex Pſal. 143. *Miſerationes eius ſuper omnia opera eius*: quomodo ergo cogitari, aut concipi poteſt, quòd non dederit, aut non det omnibus aliquando, & aliquibus ſaltem vicibus, ſufficiētem ad minus gratiam, qua poſſent ad

Ex impoſſibilitate operandi.

eum

eum conuerti, in eum credere, eumque diligere, *vt oportet*, ideſt modo ſupernaturali, & ob ſupernaturalem finem? Quomodo diceret Deus Oſeæ 13.9. *Perditio tua ex te Iſrael; tantummodò in me auxilium tuum*? Quomodò Saluator, Matth. vlt. miſiſſet in mundum vniuerſum Apoſtolos, dicens, *docete omnes gentes, baptizantes*, &c. *docentes eos ſeruare omnia quæcumque mandaui vobis?* & Marc. vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*, niſi auditores eorum haberent requiſitum ſupernaturale, per quod poſſent credere, & poſſent facere, quæ ipſi docebant? Quomodò Chriſtus in die iudicij diceret reprobis, *Ite maledicti in ignem æternum*, &c. *eſuriui, & non dediſtis mihi bibere*, &c. niſi illi habuiſſent requiſita ad ea facienda, *ſicut oportet*, quę quidem à ſemetipſis habere non potuerunt? Multi ſiquidem inter Gentiles, & Turcas, vt ex Alcorano pręcipiente, & ex praxi Mahometanorum obſeruata, vacant operibus iſtis miſericordię corporalis, & tamen reſpondere non poterunt, cibaui eſurientes, potaui ſitientes, operui nudos, &c. quia opera iſta non ſunt *ſicut oportet*, ſcilicet ex directione fidei; & fides illa, quam ipſi habent de Deo eſt naturalis, ſeu acquiſita, non ex Spiritus Sancti inſpiratione, & adiutorio, vt requirit *Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 3.* ſed eſt, ſicut fides, quam habent de alijs rebus mundi, quas audierunt, & de ipſomet Mahometo. Si ergo condemnandi ſunt omnes ex eo quòd non fecerunt ea opera à Deo præcepta, *& vt oportet*: perneceſſe fateri debemus, quòd Deus eis omnibus dederit principium illud requiſitum ad poſſe facere opera illa, *vt oportet*: at quoniam illud reiecerunt, hodièque reijciunt, immò perſecuti ſunt, hodieque perſe-

Multa Scripturæ dicta non ſaluarentur.

Ex abſurdis ratio.

Opera miſericordię Gentilium non ſunt ſicut oportet, & quare.

perſequuntur,atque occidunt eos, per quos principium illud poteſt in eorum mentibus à Deo produci, ſi audirent eos, quos perſequuntur, & occidunt; ideò deeſt etiam illis aliud principium, ſeu adiutorium, per quod facerent, ***vt oportet***: habent ergo illuminationes,vel habere poſſunt,quia Deus eis vult dare; ſed reijciunt, Deoque hoc modo reſiſtunt, vt dicitur Act.7. His autem Saluator in iudicio dicere poterit quod habetur Prou.1. ***Quia vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam,& non fuit,qui aſpiceret,*** &c. ***ego quoque in interitu veſtro ridebo.***

Concluditur, quòd omnes habent, vel poſſunt habere, ſed reſpuunt gratiam ſufficientẽ.

460. Sit ergo Deo laus, virtus, & gloria in æternum, qui neminem vult perire, & omnibus gratiam ſufficientem concedit, per quam habent poſſe non perire: ſed eam maior hominum pars reſpuit, ac reijcit, ideòque vlteriùs non adiuuantur; quod ab æterno prçuiſum, vt in ſecundo Opuſculo diximus,reprobationis cauſa fuit.

Quoties autem, & quando Deus ſufficientem gratiam concedat,tàm infidelibus, quàm fidelibus, dicam, Deo dante, infra.

CAPVT XX.

An omnia infidelium opera ſint peccata:vel ſaltim aliqua, & quæ.

Mens Authoris, cur de hoc agit.

461. ADu.1. difficultatem hanc in hoc loco diſcuti, eo quòd infideles cùm careãt fide habituali, & actuali ſupernaturali videntur non poſſe operari alia opera niſi mala, quia inquit Saluator, ***non poteſt arbor mala bonos fructus facere.*** Anima autem hominis infidelis eſt peſſima moraliter; ac propterea videtur non poſſe

pro-

producere bonos fructus. Accedit præterea Pauli dictum Rom. 14. *quod non eſt ex fide peccatum eſt, & ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, Hebr.* 11.

462. Adu. 2. quòd hìc nomine *infidelium* intelligimus omnes carentes habitu fidei, etiam Hęreticos; hi enim per infidelitatem habitum fidei, quem in Baptiſmo receperant adulti iam facti non credentes perdiderunt: at principaliter intelligimus non baptizatos, vt Gentiles, Mahometanos, & Hæbreos.

Qui ſint infideles.

463. Adu. 3. quòd licet ſententia aſſertiua, quòd omnia infidelium opera ſint peccata, iam damnata ſit à Pio V. & Gregor. XIII. inter Michaelis Bay propoſitiones; quia tamen Scioli quidam, qui S. Auguſtini opera, vel non omnia, vel non accuratè legerunt, Sancto Doctori propoſitionem iſtam abſolutam, & ſine limitatione ipſius Sancti, affinxerunt, nec deſint hodiè, qui adhuc affingant, operæ pretium duxi de hoc puncto in hoc Opuſculo, in quo de infidelium gratia agitur, contingenter loqui.

Affirmatiua damnata eſt.

464. Dico ergo 1. Non omnia infidelium opera ſunt peccata: ſed ea tantùm, quæ in ſequenti Capite dicentur.

Non omnia infidelium opera ſunt peccata.

465. Prima pars, vt nuper dixi, iam remanet probata ex Eccleſiæ damnatione, vt ex Conſtitutionibus præfatorum Pontificum, quibus oppoſita damnatur, quæ aſſerebat, *quòd omnia opera infidelium ſunt peccata*.

466. Prob. 2. quòd non omnia ſunt peccata. Aliqua infidelium opera commendantur in Sacra Scriptura. Ergo. Antec. prob. primò ex Ionæ 3. 4. Niniuitæ populi Gentiles erant; & tamen de eis hęc leguntur, prædicante Iona. *Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur; crediderunt*

runt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem. Et peruenit verbum ad Regem Niniue; & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. Præcepit ieiunium pro hominibus, & iumentis; & clamauerunt omnes ad Dominum: & ait Textus: *& vidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt Deus ſuper malitiã, quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.* At quoniã non factũ eſt ſicut dixit Ionas, *& Niniue ſubuerſa non eſt*; & inquit textus in cap. 4. quòd *afflictus eſt Ionas afflictione magna*, & optabat mori, quia videbatur mendax eſſe, & conquerebatur cum Deo; Deus autem ei dixit: *Et ego non parcam Niniue Ciuitati magnæ, in qua ſunt pluſquam centum viginti millia hominum, qui neſciunt, quid ſit inter dexteram, & ſiniſtram ſuam, & iumenta multa?* Niniuitæ, vt dixi, Gentiles erant, Idola colebant; Imperator erat Sardanapalus ex Saliano; in luxu, & ambitione viuebant, ait Lyranus, & pęnitentiam hanc egerunt; neque legitur, quòd deſierint eſſe Gentiles: igitur non ſemper, nec omnia infidelium opera ſunt mala.

Aliqua eorum opera commendantur.

Ex facto Niniuitarũ

467. Secundò ex Daniel. 4. 24. Propheta hic prædicit mala, quæ poſtea acciderunt Nabuchodonoſori Regi Babilonię; & ad ea euertenda dixit. *Quam ob rem Rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſinis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum, forſitan ignoſcet* (Deus) *delictis tuis.* Daniel autem non conſulebat Regi opera mala: ideòque, ſi eleemoſinas erogaſſet, mala opera non feciſſet, ſed bona, quibus, vt dixit Propheta, Deus forſitan ad ignoſcendum conuerſus eſſet.

Ex facto Regis Babiloniæ.

Ter-

468. Tertium exemplum habemus de Cornelio Gentile *Act.* 10. Ad hunc miſit Dominus Angelum, qui dixit ei: *Orationes tuæ, & eleemoſinæ tuæ aſcendunt in memoriam in conſpectu Dei*: & iuſſit, vt mitteret in Ioppen ad vocandum Petrum, à quo fuit baptizatus: ergo non omnia infidelium opera ſunt peccata. Omitto caſum Iob, qui licet eſſet Gentilis, ideſt, non de ſtirpe Hębrea; tamen erat fidelis, ſicut alij, qui obſeruabant legem naturę, ſicut & Abraham, & Iſaac, & Iacob, cæterique qui fuerunt ante legem traditam Moiſi in Monte Sina quadrigentis poſt annis ab Abraham, iuxta tempus, quo prædixerat Deus Abrahæ exitum de Ægipto, *Gen.* 15. Patet ergo, quòd non omnia opera Gentilium ſunt mala.

Ex facto Cornelij Centurionis.

469. Prob. 2. Ideò Bayus, & alij aſſeruerunt hoc de infidelibus, quia Paulus *Rom.* 14. dicit, *quod non eſt ex fide, peccatum eſt*; quaſi velit dicere, quòd actus omnes, non ſolùm contra fidem, ſed etiam actus virtutum moralium, qui fiunt ab hominibus ſine fidei Magiſterio, ſeu dictamine, ſint peccata. Sed hęc explicatio falſa eſt: ergo. Min. prob. primò. Gloſa Interl. *quod non eſt ex fide*, ait, *quod ſit contra fidem, ideſt contra conſcientiam, vt credatur malum eſſe*: ſic locum iſtum intelligunt D. Hieronymus, & Theodoretus; quia Apoſtolus loquitur de ieiunantibus; de veſcentibus carnes, & non veſcentibus; de bibentibus, & non bibentibus vinum: inquiens, quòd ſi alterutri alios iudicant; cùm neutrum ſit à fide determinatum, ipſimet contra rectam rationem faciunt, & peccant, ſi neutrum fides ſtatuit, & hoc modo omnes Scholaſtici locum illum intelligunt.

Deceptus eſt Bayus.

Digitized by Google

470. Quo verò ad ſententiam Auguſtini, dico, quòd S. Auguſtinus de actionibus infidelium dupliciter locutus eſt; aliquando dixit eſſe bonas, ſed non ita bonas, vt debitam iuſtitię laudem mereantur; ideſt non ſunt apud Deum meritoriæ vitę ęternę: aliquando verò dicit eſſe peccata, quia non ex debito fine, aut ordine, ſed cum aliqua mala circumſtantia contra legem naturæ factę. Exemplum primi dicti habemus *in lib. de Spir. & lit. ad Marcellinum cap. 37.* in calce. *Qui naturaliter quæ legis ſunt faciunt, nondum ſunt habendi in numero eorum, quos Chriſti iuſtificat gratia; ſed eorum potiùs, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, iuſtèque colentium, quædam tamen facta, vel legimus, vel nouimus, vel audiuimus, quæ ſecundum iuſtitiæ regulam, non ſolum vituperare non poſſumus, verum etiam meritò, rectèque laudamus: quamquam ſi diſcutiatur, quo fine fiant, vix inueniuntur, quæ iuſtitiæ debitam laudem, defenſionemue mereantur.* Tria hìc dicit: primò, quòd faciunt quædam opera, quę nō poſſunt vituperari: ſecundò, quòd debent laudari: peccata autem vituperari debent, & non laudari: tertiò; dubitat, quòd recto fine non fiunt; hęc eſt ſuſpicio, non aſſertio, alioquin eſſent vituperanda. At ſi fierent cum fine bono, naturali lumine, ac ratione cognito, licet non eſſent bona ſupernaturaliter, eſſent bona moraliter; lumen namque naturæ dictat, *quod tibi vis, alteri feceris; quod tibi non vis, alteri ne feceris*: honorandos parentes, ſuccurrendum egenis, &c. Immò ex Can. *ius naturale diſt.* 1. naturales leges ſunt, *quæ omnibus Nationibus ſunt communes ex inſtinctu naturæ, vt viri, & fœminæ coniunctio, liberorum ſucceſſio, & educatio, communis omnium poſſeſſio, & omnium*

Auguſt. ſententia quę.

Aliquando laudat eorum virtutes.

Lumen naturę quid dictat.

nium

nium vna libertas ; acquiſitio eorum , quæ cęlo, mariquе capiuntur; item depoſitæ,vel commodatæ pecuniæ reſtitutio ; violentiæ per vim repulſio . Nam hoc, aut ſi quid huic ſimile eſt, numquam iniuſtum, ſed naturale , æquumque habetur . Si ergo iſta , & ſimilia inter Infideles, Gentiles, Turcas,Hebręos, &c. fiant ex fine ſimplici virtutis , ac honeſtatis , ex rationis naturalis dictamine , bona moralia ſunt, non verò peccata .

Multa legis naturę opera , & laude digna.

471. Aliud exemplum laudis virtutum infidelium, licet Idolatrantium , ac Gentilium magno cum encomio habemus ex Sancto Auguſtino in *libro quinto de Ciuitate Dei cap.*18.in quo loquens de Romano Imperio , laudat virtutes Romanorũ,inter quas pro adipiſcenda terrenaCiuitate excreuerunt , inuitans Chriſtianos ad ſimiles pro acquirenda Ciuitate cęleſti , dicens . *Proinde per illud imperium tàm magnum , tàmque diuturnum , virorumque tantorum virtutibus præclarum, atque glorioſum, & illorum intentioni merces , quam quærebant, eſt reddita, & nobis propoſita neceſſariæ commonitionis exempla ,vt ſi virtutes, quarum iſtæ, vtcumque ſunt ſimiles , quas iſti pro Ciuitatis terrenæ gloria tenuerunt , pro Dei glorioſiſſima Ciuitate non tenuerimus perdere pungamur .* Ecce quantum laudat virtutes Gentilium Romanorum . In alijs autem locis damnat virtutes Infidelium, vel quia non referuntur ad Deum ; vel quia ſunt inflatæ , ac ſuperbæ, ſcilicet, ex fine vanæ gloriæ exercitę, & ideò potiùs ait dici vitia , quàm virtutes: nam in lib. 19. de Ciuit. cap. 25. dicit . *Proinde virtutes , quas ſibi habere videntur , per quas imperant corpori, & vitijs ad quodlibet adipiſcendum , vel tenendum, niſi ad Deum retulerint,etiam ipſæ vitia potius ſunt , quàm virtutes . Nam licet à quibuſdam*

Rom virtutes laudat S. Auguſt.

Alibi damnat virtutes Gentilium .

tunc veræ, & honeſtæ putentur eſſe virtutes, cum ad ſeipſas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatæ, ac ſuperbæ ſunt: & ideò non virtutes, ſed vitia iudicanda ſunt: igitur ratione finis mali, non quidem negatiuè tantùm, ſed poſitiuè, eas damnat. Declaratur. Non referre actus virtutum ad Deum, ſtat dupliciter: poſitiuè, ſcilicet, referendo ad aliud numen, vel Idolum; & negatiuè tantùm, non referendo ad Deum, ſed nullo cogitato fine, virtuosè operando. His ergo duobus modis, dicit Auguſtinus, virtutes infidelium non eſſe veras virtutes, ſed potiùs vitia, quando non referuntur ad verum Deum, ſed ad falſum infidelium numen: vel quando nec etiam ad hoc referuntur, ſed propter vanam gloriam exercentur. Si autem hæc duo abſint, & ex ipſius virtutis, ac rectæ rationis naturalis dictamine exerceantur; non video, quomodo Auguſtinus eas damnaret. Non enim credo, quòd damnaret ſui procreationem, & educationem à Patre infideli, neque coniugium eius cum matre ſua, ſi non ob libidinem, ſed propter prolem factum fuerit. Neque damnaret, quòd infidelis honoret Parentes, ſicut ipſemet Manicheus faciebat, neque ſi fur reſtitueret furata Domino, & cętera ſimilia.

Quia ob vanam gloriã exercitę.

Ex duplici capite potuerunt eſſe vitia.

472. Secundum Auguſtini dictum de operibus infidelium, quando ſunt peccata, habetur in *lib.15. de Ciuit.cap.20.* vbi loquens de ijs, qui ob finem virtutis ab opere generandi ſe abſtinent; dicit. *Secundum hominem quippè viuunt, non ſecundum Deum; & Indorum Gimnoſophiſtæ, qui nudi perhibentur philoſophari, in ſolitudinibus Indiæ Ciues eius* (ideſt Diaboli) *ſunt, & à generando ſe cobibent. Non enim eſt boc bonum, niſi ſit ſecundum fidem ſummi boni, qui eſt Deus*. Exiſtimo, quòd

Alia Aug. loca de ijs operibus infidelium

quòd S. Auguſtinus ibi noluit damnare cælibatum, dicens non eſſe bonum; ſed quòd ille non eſſet verè bonus, ideſt meritorius, conducens ad ſalutem, & quia ſine vanę gloriæ, vel cum relatione ad falſum eorum Numen, fiebat.

473. Tertium Auguſtini dictum contra virtutes infidelium habemus in *lib. 4. contra Iulianum Pelag. cap. 5.* Quoniam Auguſtinus dixerat, pudicitiam coniugalem eſſe donum Dei; & Iulianus obiecerat, etiam inter infideles reperiri, reſpondet S. Auguſtinus: dixi, *pudicum non veraciter dici, qui non propter Deum veram fidem connubij ſeruat vxori*: & rationem aſſignat; quia, inquit, *omnes virtutes, quæ per corpus operantur, in animo etiam habitant; quomodo vera ratione pudicum corpus aſſeritur, quando à vero Deo ipſe animus fornicatur, &c.* ait enim Scriptura pſal. 70. *perdidiſtis omnes, qui fornicantur abs te*: infra autem rurſus dicit. *Abſit, vt ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit iuſtus. Abſit autem, vt ſit iuſtus verè, niſi viuat ex fide, iuſtus enim ex fide viuit. Quis porrò, etiam fortè, tu ſolus* (dicit ad Iulianum) *iuſtum dixeris infidelem, iuſtum impium, iuſtum diabolo mancipatum: ſit licet ille Fabritius; ſit licet Fabius; ſit licet Scipio; ſit licet Regulus, quorum me nominibus, tamquam in antiqua Romana Curia loqueremur, putaſti eſſe tenendum*: Deindè ait, quòd etiam Pitagorici putabant, *illas eſſe veras virtutes, quæ menti quodammodò imprimuntur à forma illius æternæ, immutabiliſque ſubſtantiæ, quod eſt Deus.* Quæ Auguſtini dicta exiſtimo intelligenda de bonitate ſupernaturali, & meritoria apud Deum, & conducente ad ſalutem, ſaltem diſpoſitiuè de congruo, quia certè talis non eſt in infidelibus, niſi à Deo vocentur.

Cur pudicitiam infidelium nõ laudat, dicens non eſſe veram.

474. Et hęc intelligentia confirmatur ex alijs eius

eius dictis in eodem *Capite 3.* contra Iulianum docentem cum Magiſtro ſuo Pelagio, non eſſe neceſſariam gratiam ad operandum opera virtutum ad ſalutem conducentia. At infra poſt medium impugnans Iulianum ſic ait. *Si Gentilis, qui non viuit ex fide, nudum operuerit, periclitantem liberauerit, ægri vulnera fouerit, diuitias honeſtæ amicitiæ impenderit, ad teſtimonium falſum, nec tormentis potuerit impelli; quæro abs te, vtrum hæc opera bona benè fecerit, an malè? Si enim quamuis bona, malè tamen facit; negare non potes, eum peccare, qui malè quodlibet facit. Sed quia eum non vis, cum facit iſta, peccare, profectò dicturus es, & bona facit, & benè. Fructus ergo bonos facit arbor mala? Quod fieri non poſſe veritas dicit, Matth. 7.* & quia Iulianus dicit bona illa placere Deo, Auguſt. ait: *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, Hebr. 11.* Iulianus dicit. *Infidelis bona facit, quatenus eſt arbor bona, à Deo enim creatus eſt.* Auguſt. reſpondet: *voluntatem infidelem eſſe malam, licet homo quatenus opus Dei ſit bonus; & ideò mala voluntas non poteſt facere fructus bonos.* Iulianus dicit, *miſericors voluntas, bona eſt.* Auguſt. reſpondet. *Eſt bona ſi ſecundum Chriſti fidem ſit, quæ per dilectionem operatur. At reperitur miſericordia mala, qua perſona pauperis accipitur in iudicio;* & adducit exemplum malæ miſericordiæ Saul 1. *Regum* 15. qui contra præceptum Dei miſertus eſt Regis Agag Amalecitæ, propter quod Deus abiecit Saul; *& quod ſi vitium eſt malè miſereri; vitium etiam eſt infideliter miſereri. Quòd ſi & ipſa per ſeipſam naturali compaſſione opus eſt bonum, etiam iſto bono malè vtitur, qui infideliter vtitur, & hoc bonum malè facit, qui infideliter facit, &c. ex quo colligitur etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius,*

Bonitatem meritoriã negat Auguſt. in infidelibus.

Quando miſericordia eſt mala.

illius, qui benè vtitur malis. Ipſorum autem eſſe peccata, quibus, & bona malè faciunt, quia ea non fideli, ſed infideli, hoc eſt, ſtulta, & noxia voluntate faciunt: hęc, & alia plura ibi dicit Auguſtinus. Eodem modo intelligendus eſt, cùm in *lib. de Nup. & Concup.cap.*4. dicit, infideles non habere veram virtutem pudicitię virginalis, vel coniugalis: & in *cap.* 5. cùm dicit, infideles habentes pudicitiam coniugalem propter motiuum aliquod humanum, non habent donum Dei: at non dicit hæc facta, eſſe peccata; ſed quòd non ſunt veræ virtutes conducentes ad ſalutem, eo quòd à fide non dependent; illa enim eſt ſalutis initium, & ſine ea impoſſibile eſt placere Deo in ordine ad ſalutem: ex quibus omnibus collige, quòd dum docet opera infidelium non eſſe bona, debet intelligi de bonitate, quam aſſerebat Iulianus, ideſt conducente ad ſalutem, ſine gratia Dei; de hoc ſiquidem puncto erat diſputatio, non de bonitate naturali, ſeu morali. Dũ verò dicit eſſe mala, loquitur de operibus moralibus ex ſe bonis, ſed factis cum circũſtantia mala, vel contra pręceptũ Dei: exempla clara ſunt; quia exemplificat de Iudice accipiente perſonam pauperis, & de Saule contra Dei præceptum non occidente Agag Regem Amalecitarum: Et exiſtimo non poſſe aliter explicari, neque hìc, neque alibi S. Auguſtinum; alioquin ipſe peccaſſet, cùm vſque ad annum ętatis 29. honorauit parentes, laudauit Deum, quoquomodo in Manicheiſmo appræhenſum; ſi legẽ naturæ ſeruauit ſecundùm rectam rationem operans.

Quæ opera non bona, & qua bonitate.

Et quę mala.

Aliter non poteſt intelligi S. Auguſt.

475. Neq, eſt dicendũ malum, atq; peccatum opus miſericordię factum à Samaritano in eum, qui in Latrones inciderat, & ſpoliatus, ac vulnera-

neratus iacebat in via ſemiuiuus; quod tamen opus à Chriſto fuit commendatum, Lucæ 10. & legis perito, qui interrogauerat eum, *quis eſt meus proximus*, poſt narrationem præfatæ hiſtoriç, ſeu parabolæ, dixit, *vade, & tu fac ſimiliter*. Ideò ſupradicto modo intelligendus eſt Auguſtinus. Quando dicit opera infidelium, etiam rectæ rationi conformia, non eſſe bona, loquitur de bonitate ſupernaturali, ſeu conducente ad ſalutem ſine gratia. Quando dicit eſſe mala, loquitur de operibus ſecundùm ſe, ſeu ex obiecto bonis; ſed ex fine, vel alia circumſtantia mala, ſunt mala.

Samaritani miſericordia laudata.

476. Immò obſeruo in quibuſdam Auguſtini locis, quòd non ſolùm negat omnia infidelium opera eſſe peccata; ſed aliquando eſſe bona, & ex Dei auxilio facta. Adducam aliqua. In lib. de Præ deſt. SS. cap. 7. habet, *Solet dici, ideò credere meruit, quia vir bonus erat, & antequam crederet, quod de Cornelio dici poteſt, cuius accepta ſunt eleemoſinæ, & exauditæ ſunt orationes antequam credidiſſet in Chriſtum. Nec tamen ſine aliqua fide donabat, & orabat. Nam quomodo inuocabat, in quem non crediderat?* &c. ergo Cornelius licet Gentilis, Dei ſaltem fidem habens, licet adhuc non Chriſti, Deo iuuante, eleemoſinas, & orationes faciebat; ideòque eius opera non omnia erant peccata per Auguſtinum.

Aliquando dicit, quòd virtutes in fidelibus à Deo conceduntur.

477. In lib. 4. contra Iulianum cap. 3. loquẽs de virtutibus, quas Iulianus admittebat in infidelibus, dicit. *Quanto ſatius, hæc ipſa in eis dona Dei eſſe fatereris, ſub cuius occulto iudicio, nec iniuſto; alij natura leues, alij ſpadones, &c.* Et paulò poſt, *quanto ergo tolerabilius illas, quas dicis in impijs eſſe virtutes, diuino muneri potiùs, quàm eorum*

rum tribueres tantummodo voluntati. Si ergo virtutes infidelium aliquando diuino muneri poſſunt adſcribi, non ſunt peccata ſemper.

478. In epiſt. 136. concedit continentiæ coniugalis, & caſtitatis virtutes etiam in infidelibus à Deo prouenire; vtens argumento bonorum corporis, quæ in eis à Deo ſunt, ſic. *Ipſius namque corporis, quod eſt infirmum noſtrum, ſi qua bona ſunt, ſicut forma, & vires, & ſalus, & ſi quid eiuſmodi eſt, non ſunt niſi à Deo creatore, ac perfectore naturæ; quanto magis animi bona donare nullus alius poteſt? Quid enim ſuperbius, vel ingratius cogitare poteſt humana vecordia, ſi putauerit, cum carne pulchrum facere Deum hominem, animo caſtum ab homine fieri?* Scio quemlibet dicturum, quòd ſicut pulchritudo, vires, &c. pertinent ad ordinem naturæ, ſic & continentia, atque caſtitas, quas S. Auguſtinus dicit infidelibus à Deo concedi. Hoc mihi ſufficit; non enim contendo, quòd virtutes infidelium pertineant ad ordinem gratiæ, & quòd ſint conducentes ad ſalutem; ſed quòd non ſint peccata: ſi enim à Deo dantur, peccata non ſunt.

Plura Auguſt. exempla.

A paritate bonorum corporum, quę à Deo conceduntur;

479. In ſerm. 12. de temp. cap. 2. maximè commendat charitatem humanam in parentes, in coniuges, & in filios, ſic. *Charitas alia eſt diuina, alia humana. Humana autem alia licita, alia illicita. Humana charitas non ſolùm licita eſt, vt concedatur; ſed ita licita, vt ſi defuerit reprehendatur. Liceat nobis humana charitate diligere coniuges, filios, amicos, &c. ſed videtis iſtam charitatem eſſe poſſe & impiorum, ideſt, Paganorum, Iudæorum, Hæreticorum. Quis enim eorum non amat vxorem, filios, &c. Si ergo tali quiſque crudelitate fertur, vt perdat etiam humanum dilectionis affectum, & non*

Aug. commendat charitatē infidelium in cognatos, & alios

amet filios ſuos, & non amet coniugem ſuam, nec inter homines nominandus eſt : non enim laudandus eſt, qui non amat filios ſuos, ſed damnandus eſt : & ferè amant filios aſpides. Ergo qui non amat filios ſuos, etiam Leone peior eſt.

480. In lib. 1. de Gratia Chriſti cap. 24. conſiderans factum Aſſueri erga Eſter dicente Scriptura, *Deus tranſtulit indignationem eius in lenitatem*, ait. *Intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrina inſonante forinſecùs; ſed interna, atque occulta mirabili, atque ineffabili poteſtate operari Deũ in cordibus hominum, non ſolùm veras reuelationes; ſed etiam bonas voluntates.* Notum enim eſt *Eſter* 14. quòd Aſſuerus ad petitionem Eſter mutauit voluntatem ſuam lædendi populum Hebraicum, qui erat trucidandus, in voluntatem ei fauendi, vt fecit.

Factum Aſſueri laudat ex Deo

481. In epiſt. 130. loquens de continentia Polemonis, quem intemperantem habituatum, ingreſſum tamen in Scholam Xenocratis diſcurrentis de virtutæ temperantię, huius ſermo repentè conuertit in temperatiſſimum; Auguſtinus inquit, fuiſſe donum Dei, ſic: *& ne ipſum quidem, quòd melius in eo factum eſt, humano operi tribuerim, ſed diuino*: & in lib. 4. contra Iulianum cap. 3. videns negari, dari poſſe quædam bona, ac virtuoſa opera inter infideles, inquit ea à Deo eſſe, ſic: *Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius, qui benè vtitur malis.* In homil. 23. quę eſt de muliere peccatrice, introducit Deum ſic loquentem homini infideli. *Adulter non fuiſti in tua vita preterita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum, malumque diſcernens, nondum credens in illum, qui neſcientem regebat. Hoc dicit tibi*

Factum Polemonis laudat ex Deo.

Deus

Deus tuus. Regebam te mihi, ſeruabam te mihi, vt alterutrum non committeres. Suaſor defuit: vt ſuaſor deeſſet ego feci. Adfuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus, vt non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius, cui debes, & quòd non admiſiſti. Nullum eſt enim peccatum, quod fecit homo, quod non poteſt facere alter homo, ſi deſit rector, à quo factus eſt homo. Alia plura extant S. Auguſt. dicta, quibus non solùm non aſſerit omnia opera infidelium eſſe peccata; ſed multa aſſerit nedum bona, ſed à Deo facta: Aſſerit quidem non eſſe vera bona, ideſt ad ſalutem, ęternamque vitam conducentia: at ea laudat, vt bona.

Deus facit vt infideles faciant quędam opera bona.

482. Poſtremùm huius Auguſtini ſenſus exemplum, vt huic quæſtioni finem imponam, adducam, ex ijs, quę ſcribit ad Macedonium Chriſtianum, & fortè malè operantem.

483. In epiſt. 52. *Abijcimus*, inquit, *falſorum Philoſophorum vanitates: quia nec virtus vera nobis erit, niſi adſit ipſe quo iuuemur: nec beatitudo, niſi adſit ipſe, quo fruamur*. Deindè de virtutibus Cardinalibus diſcurrens, dicit. *Itaque, ſi omnis prudentia tua, qua conſulere conaris rebus humanis: ſi omnis fortitudo tua, qua nullius iniquitate aduerſante terreris; ſi omnis temperantia, qua in tanta labe nequiſſima conſuetudinis hominum, te à turpitudinibus abſtines: ſi omnis iuſtitia, qua certè iudicando, ſua cuique diſtribuis, adlaborat, idnititur, vt hi quibus vis, vt benè ſit, ſalui ſint corpore, & ab omni cuiuſquam improbitate tuti, atque pacati, &c. Ita non erunt verę virtutes tuę, ſicut nec iſtorum beatitudo*: & poſtea. *Si qualibet inquam adminiſtratio tua iſtis quam commemoraui inſtructa virtutibus hoc intentionis fine determinatur, vt homines ſecundum carnem nullas iniquas moleſtias patiantur; nec*

Cur damnat Philoſophorum virtutes.

ad te exiſtimas pertinere, qui iſtam quietem, quam præſtare niteris, referant, ideſt, vt verbis non ambiant; quomodo Deum verum, vbi eſt quietæ vitæ omnis fructus, colant, nihil tibi prodeſt ad vitam verè beatam tantus labor. Si enim virtutes, quas accepiſti, à quo acceperis ſentiens, eique gratias agens, eas ad ipſius cultum, etiam in tuis ſæcularibus honoribus conferas, tuæque poteſtati ſubditos homines ad eum colendum exemplo tuæ religioſæ vitæ, & ipſo ſtudio conſulendo, ſeu fouendo, ſeu terrendo erigas, & adducas, nihilque aliud, quòd per te ſecuriùs viuunt velis, niſi, vt hinc illum promereantur, apud quem beatè viuunt; & veræ virtutes erunt, & illius opitulatione, cuius largitate donatæ ſunt, ita creſcent, ac perficientur, vt te ad vitam verè beatam, quę non niſi æterna eſt, ſine vlla dubitatione perducant. Ex quibus habemus, quòd omnes illas morales, ſeu Cardinales virtutes, quas Macedonius exercebat, non damnat, tamquam peccata, ſed dicit, quòd non perducunt ad beatitudinem, nec illos homines, quos regebat Macedonius, nec ipſum Macedonium, niſi eas referret in Deum, à quo virtutes illæ obtinentur. Immò ex hoc Auguſtini dicto, aliud validius deſumitur argumentum, quòd non ſint peccata: Si enim per eum à Deo dantur, nec peccata, nec alia mala ſunt, ſed bonæ qualitates; quæ enim facit Deus in omni rerum genere in ſuo genere bona ſunt.

Damnat, quia dicũt ducere ad fęlicitatẽ.

Laudat eas quę ad veram fęlicitatem perducunt.

484. * Et inſuper confirmari poteſt, quòd de hac veritate virtutum ſemper locutus eſt Auguſtinus, quando dixit infideles non habere veras virtutes; ſiquidem ſemper eas ſic vocauit, quę ad veram, perfectam, & ęternam beatitudinem perducunt: confirmatur inquam ex ijs, quę dicit contra Iulianum Pelagianum lib. 4. cap. 3. *Ideò*

veras virtutes habemus, quibus verũ eſt propter quod facimus, ideſt, hoc naturæ noſtræ conſentaneum eſt ad ſalutem, & veram fælicitatem. Non enim abſurdè virtus definita eſt ab eis, qui dixerunt, eſt animi habitus naturæ modo, atque rationi conſentaneus. Verum dixerunt: ſed quid ſit, conſentaneum liberandæ, ac beatificandæ naturæ mortalium neſcierunt:& poſt. *Si ergo ad conſequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Chriſtum eſt vera, promittit, nihil proſunt homini virtutes, nullo modo veræ poſſunt eſſe virtutes.*

Eas ſemper vocauit veras, quę ad æternam conducunt vitam, quales ſunt illæ infidelium.

485. Patet ergo, quòd eaş qualitates veritatis virtutibus moralibus infidelium negat, quæ ad fęlicitatem æternam conducunt; at non dicit eſſe peccata, niſi ex fine malo, humanæ glorię verbi gratia, vel vt falſis Dijs placeant, exerceantur. Prudentia enim, Iuſtitia, Fortitudo, ac Temperantia, cum ſuis ſpeciebus, ſeu partibus poteſtatiuis, vel conſiderantur, vt habitus tantùm; vel vt actus tantùm, vel vt actus procedentes ab habitibus: quocumque modo conſiderantur, ſecundùm ſe ſunt rectę rationi conformes; recta autem ratio ſpecificat bonitatem in actibus, quos dirigit. Si autem infidelis habituatus in his virtutibus, vel in earum aliqua veniret ad fidem; in eis, vel in aliqua, quam haberet, operaretur tunc eadem facilitate, ac prõptitudine, ſicut priùs operabatur. At poſt receptam fidem, ſunt eędem qualitates, quę erant ante fidem: tunc poſt fidem malę non ſunt; ergo neque ante: in hoc differunt; quia ſi poſt fidem exercentur in gratia ſunt meritorię, non autem ante. At dato, quòd poſt fidem non exercentur in gratia, vel neque explicitè propter Deum, ſed propter finem virtutis; numquid malę ſunt? Abſit. Ergo neque ante. Quæ de hoc puncto dixiſſe ſufficiat.

At non dicit ſemper eſſe peccata, niſi dum malo fine fiūt.

CAP.

CAPVT XXI.

An in omnibus infidelibus infidelitas ſit peccatum; & an alia in eis adſint peccata; & quæ.

486. ADu. quòd licet prima facie quæſitum hoc non videatur ad diſputationem iſtam de gratia ſufficiente pertinere, quia ad peccandum non requiritur gratia; cùm peccatum ſit opus ſolius voluntatis permiſſæ à Deo operari pro libito: adhuc tamen hæc quæſtio diſputationi de gratia acceſſoria eſt, quatenus infidelis, & quilibet homo non peccaret, ſi gratiam haberet, per quam impediretur peccare: & quamuis ad nos non ſpectet ſtatum infidelium, eorumque indagare opera, quia dum in peruerſitate permanent, ſufficit eis prędicare errorem infidelitatis; & dum conuertuntur, per baptiſmum omnia ipſorum delentur peccata: vtile tamen eſt ſcire quę peccata committunt; tùm quia poſſunt eis improperari etiam tamquam indigna, ſed prouenientia ex carentia fidei, vt fecit Auguſtinus in volumine *de Ciuit. Dei*; tum etiam, quia dum veniunt ad fidem, in Cathechiſmo peccata illa poſſunt eis cum ſua grauitate inſinuari, vt de eis doleant; tum tandem in vtilitatem fidelium, vt ſciant qualis ignorantia excuſat à peccato: quod enim dicitur de infidelibus circa fidem, & conſequentia ad eam, dicendum videtur de fidelibus circa alia principia poſitiua, & eorum conſequentias, circa quas peccare poſſunt.

Cur de hac re hic loquitur author.

487. Adu. 2. vt clarè procedamus, ſenſum huius quæſiti eſſe; an infideles, ideſt non baptizati habeant peccatum infidelitatis, ſi habent, vel habe-

Senſus quęſiti.

habere poſſunt notitiam fidei Chriſtianæ; de his enim infidelibus, nempè poſt Chriſti aduentum loquimur. 2. an ſi inuincibiliter ignorent fidem Chriſtianam, habeant peccatum infidelitatis. 3. an pręter peccatum infidelitatis, habere poſſint alia peccata, vel contra legem naturę patrata, vel etiam contra alias leges poſitiuas à fide dependentes; vel, an quo ad iſtas excuſet ignorantia.

488. Adu.3. & recolo, quę in pręcedenti dicta ſunt Capite; quòd vt de noſtrorum temporũ, ideſt poſt Chriſti aduentum, infidelibus loquamur, nulla ferè Natio in quauis mundi parte conſtituta excuſari poteſt de Chriſti fidei, & conſequenter de Trinitatis, ac vitæ ęternę ignorantia. Si quidem, vt ibi diximus cum S. Auguſtino, & cum eodem mox confirmabimus, in omnibus præcipuis mundi partibus pręedicatum eſt Euangelium, vel per Apoſtolos, vel per eorum Diſcipulos, alioſue Miſſionarios, ſicut egomet clarè in tomo *de Fide parte ſecunda*, ex Chroniſtis hiſtoricè demonſtraui. Nec vlla mundi pars eſt, in qua nota non ſint martiria, quæ pro prædicatione, ac defenſione fidei Chriſtianæ tot hominum omnis ſtatus, & ſexus paſſi ſunt, hodièque eorum extant apud omnes memoria; & proindè omnes infideles, ex eo motiuo excitati potuiſſent, hodièque poſſent inquirere de veritate iſtius fidei. At non modò non inquirunt, ſed reſiſtunt pręedicantibus, qui volunt eam pręedicare, & eos reijciunt, & occidunt: non ergo laborant inuincibili ignorantia. **Non videtur dari nunc inuincibilis ignorãtia de fide Chriſti.**

Dico 1. Infideles omnes poſt ſufficientem notitiam Euangelij, ſeu fidei Chriſtianæ laborare cæperunt, hodièque laborant grauiſſimo infideli- **Infideles peccatum infidelitatis habent, ſi probabi.**

delitatis peccato; quo non laborarent, ſi nullam omninò illius notitiam haberent, vel habere poſſent.

liter tantū fidem Chriſti ignorēt

489. Prob. ex ipſius Saluatoris oraculo, *Ioann.* 15. 22. vbi de Iudęis dicit. *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo*: & *in cap.*9. eiuſdem Ioannis dixerat. *Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum. Nunc dicitis, quia videtis, peccatum veſtrum manet*. At loquebatur de peccato infidelitatis, ſeu incredulitatis in eum, eiuſque doctrinam, non enim alijs carebant peccatis, vt notauit S. Auguſtinus in lib. de Corrept. Donatiſt.cap.29. *Non omne peccatum intelligi voluit; quandoquidem pleni erant multis, magniſque peccatis; ſed aliquod proprium peccatum, ideſt, quod in eum venientem non crediderunt*: idemque confirmat *in lib.* 3. contra duas epiſt. Pelagianorum cap.3. explicans illud Ioann.16. *Spiritus Sanctus arguit mundum de peccato*, inquit, *infidelitatem intelligi voluit, hoc enim cum exponeret, ait, de peccato quidem, quia non crediderunt in me; & vbi ait ſi non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent*, ſubdens, *quòd infidelitas facit homines filios Diaboli*: idem confirmat in tract.6.in primam Ioannis epiſtolam.

Chriſti oraculo.

490. At pleniùs, ac diffuſiùs S. Auguſtinus mouet, ac ſoluit hanc quæſtionem de peccato infidelitatis *in tract.*89. in Euang. Ioannis: vbi quęrit, *an ſolis Iudæis, quibus locutus eſt Chriſtus, & multa coram eis, magnaque, illis ſtupentibus, patrauit miracula, eo quia in eum non crediderunt, imputanda ſit infidelitas; an etiam Gentibus, quibus locutus non eſt, nec eius viderunt miracula*: & pro ſolutione huius dubij plura ad rem dicit. Primò, quòd

S.Aug.pluries id docet;

quòd poſt Chriſti aduentum, Gentiles non ſunt excuſabiles; quia licet eis non loquatur Chriſtus immediatè, locutus eſt per Diſcipulos, & nunc eis loquitur per Eccleſiam: eius verba ſunt hæc. *Per Diſcipulos venit, & per eos eſt locutus, ſicut nunc facit. Nam per Eccleſiam ſuam venit ad Gentes, & per Eccleſiam ſuam loquitur Gentibus. Ad hoc enim pertinet quod ait, qui vos recipit, me recipit, & qui vos ſpernit, me ſpernit; An vultis, inquit Apoſtolus, experimentum accipere eius, qui loquitur in me Chriſtus?*

Gentiles non ſunt excuſabiles, & quare.

491. Secundò mouet difficiliorem quæſtionem. *Vtrum hi, qui priuſquam Chriſtus veniret in Eccleſia ad Gentes, & priuſquam Euangelium eius audirent, fine vitæ huius præuenti ſunt, ſeu præueniuntur, poſſint habere hanc excuſationem?* & reſpondet S. Doctor. *Poſſunt planè: ſed non ideò poſſunt effugere damnationem. Quicumque enim ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt, Rom. 2. & quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur*: & poſt multa inquit. *Perire Deo dicitur quiſquis ab illa beatitudine, quam dat Sanctis ſuis, per ſupplicium ſeparatur, tanta autem eſt ſuppliciorum, quanta eſt diuerſitas peccatorum. Quæ quomodò ſe habeant, altiùs iudicat ſapientia diuina, quàm conie ctura ſcrutatur, aut effatur humana*: & concludit. *Iſti certè, ad quos venit, et quibus locutus eſt Chriſtus, non habent de magno infidelitatis peccato illam excuſationem, qua poſſint dicere, non vidimus, non audiuimus. Siue non acceptaretur iſta excuſatio ab illo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia; ſiue acceptaretur; & ſi non vt ab omni damnatione liberarentur, certè, vt aliquanto leuius damnarentur*. Sic S. Doctor.

Ignorantes inuincibiliter, quomodo excuſantur

Si inuincibiliter ignorarent; adhuc dānarentur ex Auguſt. ſed mitiùs punirentur.

492. At quoniam difficilè videtur quomodò poſſent infideles peccare peccato infidelitatis in

 Chri-

Chriſtum, in eum non credendo, ſi eum non viderunt immediatè, vel mediatè per alios loquentem, cùm ad eos illius prędicatores non acceſſerint? S. Auguſtinus ingeniosè conatur hoc declarare in tractatu ſequenti, ſcilicet *90. in Euangel. Ioannis*, quòd ſcilicet ſicut poteſt quis cognoſci per famam, & cum hac cognitione poteſt laudari, vel vituperari, ita, cùm fama de Chriſto, eiuſque doctrina per mundum vniuerſum ſit diffuſa, ſi ab aliquibus non creditur, ſed potiùs irridetur, aut blaſphematur, iniqui iſti, non credentes, ſed blaſphemantes, excuſationem non habent de infidelitate; quia poterant inquirere de veritate Chriſti, illis per famam noti. Itaque aliqua notitia de Chriſti fide eſt neceſſaria, ſaltim per famam, vt incurratur peccatum infidelitatis, & non adſit excuſationi locus.

Saltim per famam eſt neceſſaria Chriſti cognitio ad incurrendum peccatum infidelitatis.

493. Quòd autem infideles excuſationem non habeant de peccato infidelitatis allegando ignorantiam, præter ea quæ adducta ſunt in Capite præcedenti contra eiuſmodi allegationem ignorantiæ, ex alijs authoribus ſic probatur. S. Ioann. Chriſoſt. *homil. 7. in Ioannem*, inquit. *Illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum: quonam pacto tot homines ſine lumine permanent? neque enim omnes homines Chriſtum cognoſcunt; quomodò ergo illuminat omnem hominem?* Et reſpondet: *Illuminat profectò quantum in ipſo eſt. Si qui autem ſpontè ſua mentis oculis conniuentibus ad huius lucis radios dirigere noluerint; non ex luminis natura in tenebris perſtiterunt; ſed malitia ſua ſponte tanto ſe dono indignos reddiderunt.*

S. Io. Chriſoſt.

494. Plura S. Auguſtini, ac S. Proſperi in prȩcedenti Capite adduximus loca ad probandum, quòd omnes infideles adulti habent gratiã

ſuffi-

ſufficientem, qua poſſint in Deum credere: ergo hæc eadem probant, quòd excuſationem non habent, ſi non credunt, remanentes in infidelitate: explicitè autem id dicit conſequenter ad hęc S. Auguſtinus *in lib. de Nat. & Grat. cap. 67.* vbi poſtquam multa dixit de modis, quibus Deus omnes vocat ad fidem, concludit. *Tibi non deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras; ſed quòd negligis quærere, quod ignoras: neque illud, quòd vulnerata membra non colligis, ſed quod volentem ſanare contemnis*: Ergo duo dicit, vt in præcedenti Capite; & quòd omnes poſſunt Dei cognitionem habere, quia omnes aliquo modo illuminantur ad minus ad inquirendum locum, in quo haberi poſſit talis notitia, quod illi non faciunt, & propterea culpabiles ſunt; & nullatenus excuſabiles: alterum, quod dicit, eſt, quòd ſi quis inuitus ignoraret, ideſt inuincibiliter (ſi daretur iſte caſus) hic homo non haberet hoc infidelitatis peccatum. An autem dari poſſit caſus iſte, non diſputo.

Varijs modis Deus vocat ad fidem.

Ignorans inuincibiliter non peccaret.

495. Sed magna, & iure merito hìc oritur difficultas. Suppoſito namque, quòd, vt hìc innuitur, & in pręcedenti Capite probatum eſt, quòd omnes infideles habeant gratiam ſufficientem ad poſſe credere, aliquam nempè illuminationem, ac inſpirationem, vel medio prædicante, alioue loquente de fide Chriſti, vel ſine prædicante, immediatè à Deo excitante illam dubitationem in mente, ſaltem ad inquirendum veritatem iſtam fidei, cùm iſti ſic illuminati non habeant adiutorium *quo* credant prædicanti, vel quo moueantur, vel ad inquirendum, vel ad orandum Deum, vt eis veritatem oſtendat, vel faciat inuenire; quod auxilium ſecundùm Sanctum Auguſtinum,

Difficultas magna ſoluenda.

neceſſarium eſt, vt homo operetur, quia eſt efficax, ſed à Deo dependens; quod quidem infideles non habent, quia ſi haberent, facerent; quomodo inquam poteſt eis imputari, ſi non faciunt, ſi deeſt illis quod eſt neceſſarium, vt faciant; & à ſe non poſſunt habere hoc *quo* faciant.

496. Reſpondetur, hanc difficultatem non vrgere ſolùm pro infidelibus, ſed pro omnibus, etiam fidelibus, tàm iuſtis, quàm peccatoribus, qui vrgente aliquo præcepto habent gratiam ſufficientem, qua poſſint implere, & aliquando non implent, eo quòd careant adiutorio efficaci, quod ſi haberent, certè implerent. Nihilominus ad vtramque reſpondendum eſt cum Sacra Scriptura, S. Auguſtino, & alijs Patribus ſic. Vrgente præcepto credendi, v. g. reſpectu infidelium, ideſt poſito, quòd mediante prædicatore, vel Deo immediatè excitante, ac inſpirante, vt infidelis credat, vel inquirat locum, aut perſonam, per quam poſſit edoceri de veritate Religionis (his enim modis illuminat, & inſpirat) tunc accidere poteſt, vt infidelis ille, vel credat, ſi audiens prædicantem illuminatur; aut ſe accingat ad inueniendam perſonam, à qua edoceatur, vel oret Deum, vt faciat inuenire, ſi ad hoc illuminatur; & in his caſibus habet, nedum gratiam ſufficientem, qua poſſit facere, ſed etiam efficacem, quæ facit facere. Si verò infidelis ad alterutrum faciendum illuminatus, ac inſpiratus reijcit, ſeu reſpuit illuminationem, per actum iſtum reiectionis talis illuminationis peccat in cauſa, & ex infideli negatiuo, ſicut erat ante illuminationem ob ignorantiam, fit infidelis poſitiuus, quia reijcit fidem, dum *non vult eam intelligere, vt benè agat*. Sic pariter accidit in homine fideli,

Hæc difficultas vrget etiam pro fidelibus, & iuſtis.

Delinquũt omnes reijciendo gratiam ſufficientẽ.

li, ſiue peccatore in ordine ad pœnitentiam, ac præceptorum obſeruantiam; ſiue in homine iuſto in ordine ad obſeruanda præcepta: vterque enim habet ſufficientem gratiam, qua poteſt implere præcepta, ad quę habet illuminationẽ, ac inſpirationem: ſi adimplent, ac exequuntur; pręter ſufficientem, habent iſtam efficacem, quæ facit facere: ſi verò reijciunt, ac reſpuunt, non curantes de illuminatione, ac inſpiratione, à proprijs concupiſcentijs abſtracti, & illecti, carent efficaci adiutorio, non implent præceptum, & peccant: hoc ergo, tàm his, quàm illis imputatur, quòd propria voluntate gratiam ſufficientem abiecerunt, ac reſpuerunt. Ita prorſus docet S. Proſper in *lib. 1. de vocatione Gentium cap. 28. Manifeſtum eſt* (inquit) *quod diuerſis, atque innumeris modis omnes homines vult Deus ſaluos fieri: ſed qui veniunt, Dei auxilio diriguntur; qui non veniunt ſua pertinacia reluctantur*: & in *cap. 26.* dixerat. *Quæ opitulatio*, ideſt gratię, *per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos omnibus adhibetur; & quod à multis refutatur, ipſorum eſt nequitia; quod autem à multis ſuſtinetur; & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ*. Reſiſtentia igitur, reſpuentia, ſeu reijcientia illuminationis, quæ peruicacia, ſeu pertinacia etiam dicitur, à ſola voluntate hominis infidelis prouenit, eiq; imputatur; & vt aliàs vidimus in Sacra Scriptura ſæpè hęc reſiſtentia improperatur infidelibus, vt Prou. 1. *Quia vocaui, & renuiſtis*, &c. Chriſtus ipſe Matth. 23. ait. *Quoties volui vos congregare, quemadmodum Gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſtis.* Act. 7. Stephanus prędicans Chriſtum, perſecutionem patiens, & lapidationem, ſic Iudęis improperat. *Dura ceruice, vos ſemper Spiritui Sancto*

Reiectio gratię ſufficientis eſt cauſa cur peccent.

S. Proſper.

Hęc reſiſtentia improperatur infidelibus in S. Scriptura.

cto reſiſtitis: ſicut Patres veſtri, ita & vos. Act. 13. Paulus ait, *quia non recipitis verbum Dei, conuertimur ad Gentes*: & hoc eſt peccatum graue, quod Paulus 2. Timot. 3.8. imputat ijs, qui reſiſtunt veritati fidei; & hoc imputat Maleficis Pharaonis videntibus miracula euidentia, quæ ab eo patrabantur, inquiens; *Quemadmodum Iamnes, & Mambres reſtiterunt Moiſi; ita & hi reſiſtunt veritati; homines corrupti mente, reprobi circa fidem*, &c.

497. Sibi ergo imputent infideles, immò & alij omnes, ſi reijcientes illuminationes, ſeu excitationes ad fidem, ſeu ad aliud opus pręcepti, aliud adiutorium diuinum, quo credant, aut pręceptum impleant, non obtinent: reijcientia, ſeu reſiſtentia namque illa ab ipſis prouenit.

Quæſitum inſcrutabile.

498. Si verò quæras, cur Deus non impedit reijcientiam, ſeu reſiſtentiam illam, vel ſuſpendendo concurſum ſuum ad actum illum reſiſtendi, vel dando efficax adiutorium ad conſentiendum, reſponderem, & cum Auguſtino, & ipſomet Apoſtolo Paulo Rom. 9. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo?* & cap. 11. *Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* & ibidem. *O altitudo diuitiarum, &c. quam incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* Qui autem reſponderet, Quia permittit Deus, vt illi vtantur libero ſuo arbitrio, cum quo creati ſunt, adhuc benè diceret, quia ſic eſt. Nam Eccleſiaſtici 15. 14. habetur. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui: adiecit mandata, & præcepta ſua. Si volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te. Appoſuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam*: inſeruit ergo, nedum ad aliquid, ſed ad multum.

Deus permittit homines vti libero arbitrio, quãdo reſpuũt illuminationes.

Si

499. Si tandem inſtares, cur Deus aliquos impedit, ne reſiſtant, vel ſuſpendendo concurſum circa actum reſiſtentię, vel conferendo auxilium efficax, quod facit conſentire; alios verò non ſic tractat, ſed ſinit eos reſiſtere, non ſuſpendens concurſum ad reſiſtentiam, aut non dans auxilium efficax, quod facit conſentire? Reſponderem, ſicut ſupra. *Nemo cognoſcit ſenſum Domini; nemo conſiliarius eius fuit : incompræhenſibilia ſunt iudicia eius* : & vlteriùs adderem cum eiſdem Auguſtino, & Paulo, *Deus non eſt perſonarum acceptor. In Deo nulla eſt iniquitas*: & tandem, *Deus nemini debet*. Nam ex Rom. 11. in fine. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*. Captiuemus ergo intellectum noſtrum in obſequium diuinæ prouidentiæ, iuſtitiæ, ac miſericordię: *& non ſcrutemur in profundo, nè labamur in profundum*, ait S. Auguſtinus.

Ad interrogationẽ moleſtam humilis reſponſio.

500. Dico 2. Infideles non baptizati præter peccatum infidelitatis ſubiacent alijs peccatis, quę contra legem naturę committi poſſunt.

Infideles alijs ſubiacent peccatis.

501. Prob. ex Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt : eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe cogitationum inuicem accuſantium, aut etiam defendentium in die, cum iudicabit Deus occulta hominum*, &c. Interl. *naturaliter*, quæ eſt Origenis, dicit, *ratione naturali illuminati diſcernunt facienda, & vitanda, quod faceret lex*. Interl. *teſtimonium reddente illis conſcientia*, dicit, *non ſolummodò conſcientia operatur, ſed etiam cogitationum malarum, & bonarum*, &c. Iſta ergo omnia Gentilium opera

ra in die iudicij à Chriſto iudicabuntur; nam proſequitur Apoſtolus, *cum iudicabit Deus occulta hominum ſecundum Euangelium meum per Ieſum Chriſtum;* Interl. dicit, *quia Pater omne iudicium dedit filio.*

Ex Sacra Scriptura.

502. Confirmatur: Omnia opera, quæ fiunt contra legem naturæ ſunt peccata: Ergo. Antec. prob. nam *peccatum eſt dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei ęternam.* Lex autem naturæ eſt lex æterna Dei indita cordibus omnium hominum; ait enim Dauid Propheta pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine:* ideòque ad differentiam legis poſitiuæ, ignorantia legis naturæ non excuſat à peccato: alioquin melioris conditionis eſſent Gentiles, quàm fideles, qui de peccatis contra legem naturę patratis iudicabuntur. Immò ſequeretur, quòd homines omnes, qui ab initio mundi extiterunt vſque ad Moiſem, per quem Deus pro Hebręis dedit Legem ſcriptam non peccaſſent: Adde, quòd neque poſt legem illam Gentiles peccaſſent; quia lex illa non fuit eis intimata; & alia poſitiua non extabat; & ſic, ſi neque lege naturę obligabantur, non peccabant; cuius oppoſitum in Sacro Textu legimus, à Caino incipientes; & proſequentes de alijs ferè omnibus hominibus tempore Noe; nam Geneſis 6.5. habetur. *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore; pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra; & tactus dolore cordis intrinſecus; delebo inquit hominem, quem creaui à facie terræ.* Gloſa Lyrani, quę literalis eſt, declarans hominum illorum peccata, in verſu præcedente, *Viri famoſi*, dicit, *ſcilicet malæ famæ, quia raptores, & luxurioſi:*

Ratio generalis.

Argum. ex abſurdo.

Ab initio mundi, & ſemper obligauit lex naturę.

ioſi. in V. *videns quod multa malitia,* dicit, *quantum ad multitudinem vitiorum*. V. *cuncta cogitatio,* dicit, *ex quo patet, quod peccabant, non ex paſſione tantum, ſed ex certa malitia*. V. *omni tempore,* dicit, *quoad continuationem peccatorum ſuorum*. Sceleratiſſimi ergo homines illi erant,& licet ante diluuium non eſſent Idola, quæ, vt alibi diximus,cæperunt multò poſt, ſcilicet tẽpore Nini;alia tamen peccata vigebant; propter quæ, exceptis octo animabus,omnes deleti ſunt. Immò Pererius exiſtimat omnes homines,exceptis paruulis, fuiſſe tunc in Inferno demerſos; at S.Hieronymus exiſtimat, aliquos iuſtos adfuiſſe, & ſaluatos eſſe, quod *ex epiſtola prima Petri cap.3.19.* comprobatur. Quidquid autem ſit de hoc; certum de fide habetur, quòd homines cuiuſcumque temporis, aut Nationis non habentes legem ſcriptam, ſeu poſitiuam, potuerunt peccare, & de facto peccarunt contra legem naturæ operantes. An verò Gentiles præter peccata contra legem naturæ, Idolatriæ, ac Infidelitatis poſitiuæ committant alia peccata contra fidem inter ſe diſtincta, v. g. negantes Trinitatem Perſonarum, æternitatem Dei, infinitatem, immenſitatem, vel aliud ſimile prædicatum, vel attributum Dei,vt opera redemptionis in Chriſto, aliudue, quod Catholici credunt ex reuelatis in vtroque Teſtamento, curioſum quidem eſſet inquirere, ſed nullius vtilitatis, neque pro Gentilibus; ipſi enim, dum ad fidem veniunt, per baptiſmum omnium peccatorum obtinent remiſſionem; ideòque nihil refert ſcire quot peccatorum ſpecies in Gentilitate commiſerint. Si verò in Gentilitate deceſſerint, *Deus iuſtus Iudex, qui renes omnium ſcrutatur, & corda*, pro quantitate, & qualitate delictorum, iuſta illis

Et homines contra eam peccabant.

Dubium curioſum,ſed non vtile.

inferet ſupplicia. Exiſtimo tamen, quòd plura contra fidei obiecta poſſunt infidelitatis peccata patrare: contra ea namque obiecta, quorum notitiam aliquam habuerunt, vel habere potuerunt, ſed neglexerunt; non verò contra ea, quæ inuincibiliter ignorauerunt: Apoſtolus enim Rom. 1. clarè dicit, *quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis; Deus enim illis manifeſtauit, inuiſibilia enim illius à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta cōſpiciuntur; ſempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, ita ut ſint inexcuſabiles.* Circa iſta ergo, quæ cognoſcere poſſunt, atque credere, & nolunt, exiſtimo, quòd diuerſa poſſunt peccata infidelitatis committere. Sed de his hactenus.

Authoris ſententia circa alia infidelium peccata.

503. Dico 3. Infideles baptizati, ſeu Hæretici, præter peccatum principale ſuæ infidelitatis, cauere tenentur, non ſolùm omnia peccata contra legem naturæ; ſed etiam alia omnia, quę poſſent Catholici committere contra legem poſitiuam diuinam, & Eccleſiaſticam, & ſi contra eas faciunt, de facto committunt, ſuppoſita tamen aliqua earum legum notitia; & remota ignorantia inuincibili, cum qua numquam ſtat peccatum.

Hæretici multis peccatis ſubiacent.

504. Prob. primò. Hæretici ſubduntur toti legi Chriſtianæ, quæ includit legem naturę, diuinam poſitiuam, & Eccleſiaſticam: ergo omnia peccata contra eam cauere tenentur: ideòque eam, vel totam, vel ſecundùm aliquam partem tranſgredientes, peccant. Anteced. prob. 1. Chriſtianus tenetur obſeruare legem Euangelicam, & traditiones Eccleſiæ: *ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 19. & ſeſſ. 7. de Baptiſmo can. 7. & 8.* Hæreticus autem eſt Chriſtianus: ergo. 2. Baptizati tenentur relinquere ritus omnium aliarum Sectarum, & ſequi

Tenentur ſeruare totam legem Chriſtianā

ritus

·itus Eccleſiæ Catholicæ, *ex Concil. Later.4. cap. 70. & ex cap. Quidam, De Apoſtatis*: Hęretici autem ſunt baptizati. Ergo.

505. Prob. 2. Hæretici ob negationes cuiuſcumque articuli fidei, aut propoſitionis reuelatæ, vel ab Eccleſia definitæ, vel traditionis, vel Catholicæ Eccleſiæ ritus, ab Eccleſia puniri poſſunt ſpirituali, & corporali pœna: ergo in illa negatione peccant; alioquin puniri non poſſent; pœna enim conſequitur culpam. Argum. ex Pęnis eorũ

506. Confirmatur. Hęretici abutentes Sacramentis, vel Sacramentalibus Catholicæ Eccleſię, puniri poſſunt vtraque pœna, corporali ſcilicet, ac ſpirituali: ergo in ijs actibus peccant.

507. Prob. 3. Hęretici, quamuis præciſi ſint ab Eccleſia per excommunicationem; tamen ſubditi ſunt Eccleſiæ. Contumaces enim cuiuslibet Principis, non ceſſant eſſe ſui Principis ſubditi, alioquin fierent melioris conditionis per crimen læſæ maieſtatis, & reportarent commodum de iniquitate. Ex quo autem homines Chriſtum induerunt per baptiſmum, ſunt Eccleſiæ, & Capiti eius ſubiecti: ideòque Eccleſia, & eius Caput poteſt de omnibus baptizatis iudicare, cuiuſcumque conditionis ſint, ſiue Imperatores, ſiue Reges, ſiue alij, ex *cap. Nouit ille; de iudicijs*, & ex *can. certum, & can. ſuſcipitis ne? diſt. 20. & Extra·Vnam ſanctam de maioritat. & obed.* in fine definitur, *eſſe de neceſſitate ſalutis omni humanæ creaturæ ſubeſſe Romano Pontifici*, Eccleſiæ Capiti. Igitur Hæretici ſubiecti ſunt omnibus Eccleſiaſticis, ſeu canonicis, ac decretalibus legibus: vnde eas non obſeruantes, toties quoties peccant: ideò ſi ad fidem veniunt, tenentur omnes, & ſingulas tranſgreſſiones legum naturalis, diuinæ

Argum. ex eo quod ſubiecti Eccleſiæ.

Licet ſint præciſi.

poſitiuæ, & Eccleſiaſticæ, tamquam grauia peccata in Sacramento pœnitentię confiteri. Hoc enim in re, vel in voto cum contritione, (ſi in re ſit impoſſibile) eſt ſecunda tabula poſt naufragium.

508. Dixi in Concluſione, *ſuppoſita tamen aliqua earum legum notitia*, nam ſemper tenui, ignorantiam inuincibilem in qualibet materia excuſare à peccato, nam peccatum ex Auguſtino eſt quid voluntarium, ita vt nullo modo ſit peccatum, niſi ſit voluntarium: ſed ex 2. Ethic. 5. *Inuoluntarium eſt, quod vi, vel ignoratione accidit*: ergo.

Ignorantia inuincibilis à peccato excuſat.

CAPVT XXII.

An Gratia ſufficiens concedatur omnibus pro quolibet temporis momento.

509. ADu. 1. quòd in hac diſputatione omnium primò explodendi ſunt authores, qui negant dari auxilium, ſeu gratiam ſufficientem, docentes, nullam aliam dari gratiam contradiſtinctam ab efficaci; cuius oppoſitum firmauimus *in cap.* 18. §. *vnico*. 2. ſunt pariter explodendi, qui docent vniuerſaliter, quòd nulli infideli concedatur gratia ſufficiens, per quam credere poſſint; cuius oppoſitum firmauimus *in cap.* 19. 3. explodendi ſunt illi, qui dicunt, quòd Deus dat gratiam ſufficientem ijs tantùm, qui eam deſiderant, & ab eo expectant; cùm falſum generaliter ſit, quia ſæpiſſimè Deus illuminat, & vocat homines, nedum non deſiderantes, nec petentes à Deo illuminari, ſed neque de Deo cogitantes, immò habituales peccatores, & interdum actua-

Qui reijciuntur ab hac diſputatione.

Quinque puncta diſcutienda ſunt, & quę.

actualiter peccantes. Quæſtio ergo adhæc 5. puncta reſtringitur. 1. An aliquibus, ſiue infidelibus, ſiue fidelibus, grauibus tamen peccatoribus, Deus in pœnam peccatorum, vel perpetuò, vel ad tempus deneget gratiam ſufficientem; ita quòd remaneant obcæcati, carentes nempè illuminatione, & inſpiratione. 2. An infidelibus continuò Deus concedat gratiam ſufficientem, qua poſſint credere, vel ſaltim, qua illuminentur ad dubitandum de ſua Religione, & quærendum viam, qua poſſent de veritate inſtitui. 3. An fidelibus peccatoribus continuò Deus det gratiam ſufficientem, qua illos excitet ad reſipiſcendum: inſuper, an gratiam hanc eis concedat, quando vrget obſeruantia alicuius diuini, vel naturalis præcepti, vt poſſint illud implere. 4. An hominibus iuſtis Deus continuò concedat gratiam ſufficientem, vt omnia ſua opera ſint ſancta, ac meritoria; an ſaltim quando vrgent obſeruantiæ præceptorum diuinorum, ac naturalium. 5. An iuſtis Deus concedat gratiam ſufficientem ad perſeuerandum, ſeu ad poſſe perſeuerare in gratia, ſiue ad tempus, ſiue vſque ad vitæ exitum.

Notabilia ſunt, quę diſcutiuntur.

510. Dico 1. Interdum ob plura; & grauia peccata Deus pro aliquo tempore priuat gratia ſufficiente, illuminatione, ſcilicet, ac inſpiratione homines aliquos ſceleſtos, ſiue infideles; ſiue etiam fideles in pœnam talium peccatorum, quæ priuatio dicitur obcæcatio, & induratio.

Aliquibus excæcatis deeſt gratia ſufficiẽs

511. Prob. primò. Hæc priuatio ſub vocabulo *excæcationis*, Iſaię 6. 11. dicitur imprecatiuè contra populum peruerſum, ac idolatrantem, *excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne videant oculis ſuis, & auribus ſuis audiant, & corde ſuo intelligant, & conuertantur,*

Ex Iſaia.

tur, & ſanem eos. Interl. *Populi*, dicit, *tàm nequam*. V. *oculos eius claude*, dicit, *oſtium peccatorum*: &c. Gloſ. ord. V. *excæca*, ait, *Præuidens Prophæta cæcitatem ſuperuenturam in Iſrael, vt plenitudo Gentium intraret ad fidem, dicit, Domine excæca cor populi huius. Si enim populus hic excæcatus fuerit Gentes illuminabuntur. Nec eſt Dei crudelitas, ſed miſericordia, infidelibus excæcatis, humiles illuminare. Vndè quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti?*

Ex Gloſis.

512. S. Auguſtinus contra Pelagianos in *Hipogn. lib. 6.* impugnans eos dicentes, quòd Deus vult omnes homines omninò ſaluos fieri, vtitur hoc Iſaiæ loco, inquiens. *Quæro à vobis, vt dicatis mihi, quare Deus, qui vult omnes homines ſaluos fieri, quorumdam, vt dicit Iſaias Propheta, excæcat oculos, ne videant, & obdurat corda, ne intelligant, ne conuertantur, & ſanentur; quod verum eſſe Ioannes Euangeliſta confirmat, dicens de Iudæis; propterea non poterant credere, quia dixit Iſaias excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & intelligant corde, & conuertantur, & ſanem eos*: & in Euangelio ſecundùm Marcum, *vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt; vt videntes videant, & non videant; & audientes audiant, & non intelligant, ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata.*

Ex S. Aug. pluries declaratur hęc excæcatio.

513. In lib. 5. cont. Iul. cap. 3. ait. *Cæcitas, quam ſolus remouet illuminator Deus, & peccatum eſt, qua in Deum non creditur, & pœna peccati, qua cor ſuperbum digna animaduerſione punitur, & cauſa peccati, cum aliquid mali cæci cordis errore committitur*: igitur dantur homines, qui ob peccatorum enormitatem, in pœnam eorum à Deo excæcan-

Cęcitas eſt illuminationis priuatio.

cæcantur, ideſt, priuantur illuminationibus, & inſpirationibus ad bona cognoſcēda, & volenda: & hoc eſt quod dicitur Pro. 18. 3. *Impius cū in profundum venerit contemnit: ſed ſequitur eum ignominia, & opprobrium*.

514. In lib. de Prædeſt. & Gratia cap. 4. in fine loquens de duritia cordis, & obcæcatione, dicit. *Indurare enim Deus dicitur, quem mollire noluerit. Sic etiam excæcare dicitur eum, quem illuminare noluerit. Sic etiam repellere eum, quem vocare noluerit.*

515. Prob. 2. ſub eodem vocabulo excæcationis, ex 2. Cor. 4. 4. *Deus huius ſæculi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.* Ex Paulo excęcatio.

516. S. Auguſtinus in lib. 21. contra Fauſtum cap. 9. diſcutiens hunc Pauli locum, dicit. *Cum diabolus ſuggerit, homo conſentit, Deus deſerit. Quo circa in opere malo, ideſt excæcatione infidelium, ſi intelligatur, & diabolus propter ſuadendi malignitatem, vt ſic diſtinguatur Deus huius ſæculi, non mihi videtur abſurdum; neque enim ſine additamento dicitur Deus, cum adiungitur huius ſæculi, ideſt hominum impiorum, non niſi in hoc ſæculo florere volentium.* Siue ergo Diabolus poſitiuè excæcet infideles, ſiue alios impios homines ſuggerendo praua obiecta, & alliciendo pro ſuo poſſe ad eorum concupiſcentiam, ſiue ex ſe ipſis homines à ſuis naturalibus concupiſcentijs alliciantur, & diſtrahantur, vt dicit Sanctus Iacobus, & ſemetipſos excæcent; à Deo per negationem illuminationum excæcati remanent. Neque propterea ſequitur, quòd ante talem obcæcationem poſitiuam per concupiſcentias vndecumque exortam, non fuerint aliquando illuminati, ſicut in præcedentibus Ca-

Diabolus dicitur Deus huius ſæculi ex Auguſt.

Excæcati antea fuerunt illuminati.

Capitibus abundè probauimus.

517. Prob. ſecundò eadem priuatio gratiæ ſufficientis à Deo proueniens ſub vocabulo *indurationis* de qua ſæpè loquitur Sacra Scriptura: Exodi 4. 11. & in cap. 7. 3. Deus dicit Moiſi, *Ego indurabo cor Pharaonis*, & cap. 9. 12. *indurauitque Dominus cor Pharaonis*; quæ formulę loquendi vſque ad cap. 14. pluries replicantur: deindè Deuter. 3. 30. & Ioſue 10. 20. & alibi ſæpè in Veteri Teſtamento. In Nouo verò habemus tria loca, Ioann. 12. 40. Act. 19. 8. & Rom. 9. 10. *Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*: omnes autem Sacræ Scripturæ interpretes hanc indurationem docent eſſe gratiæ, ſeu auxilij diuini ſubtractionem. S. Auguſt. in lib. de Prædeſt. & Gratia cap. 6. pluribus declarat hanc indurationem: declaranſque primò locum Pauli, *cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*, ait, *quaſi diceret, cui vult miſeretur, & cui non vult non miſeretur. Itemque hoc ipſum rurſus intelligat, quaſi diceretur, cui vult donat, & à quo vult debitum poſcit*: & infra explicans illud Exodi, *Ego indurabo cor Pharaonis, ne dimittat populum*, ait, *Quid eſt enim indurabo cor, niſi non molliam? Apparet enim in alios manente iuſtitia, in alios gratia profluente, Scripturæ ſententiam fuiſſe completam*.

Induratio etiam ſignificat priuationem illuminationis.

In vtroque Teſtamento legitur induratio.

Ex S. Aug.

Idem S. Doctor in libro de eſſentia Diuinitatis declarans quędam opera, quę de Deo in Sacra Scriptura dicuntur, *vt obliuiſci, dormire*, &c. de *indurare*, dicit, *indurare dicitur Deus quorumdam corda; ſicut de Pharaone Rege Ægipti ſcriptum eſt; non quod omnipotens Deus per potentiam ſuam corda eorum induret; ſed exigentibus eorum culpis, cum duritiam cordis, quam ipſi ſibi mala perpetrando nutriunt, non aufert; quaſi ipſe eos induret*,

Pluries ſic declarat indurationē.

quia

quia iuſto iudicio indurati ſunt.

Et in lib. de Prædeſt. & Gratia cap. 14. de induratione Pharaonis loquens, duo dicit; primò, quòd iuſtè eam ſit paſſus: ſecundò, quòd *ſi piè de Deo, vt expedit, ſentiamus, etiam Pharaoni datam miſericordiam reperimus. Patientia enim Dei ei valere debuit ad ſalutem, qua differens iuſtum, meritumque ſupplicium, miraculorum verbera crebra denſabat.*

Etiam Pharao prius fuit illuminatus.

518. Dico 2. Ex reuelatione explicita non habetur, quòd Deus quolibet temporis momento aliquo vocationis internæ modo vocet, ſeu illuminet infideles ad credendum, vel ſaltem ad dubitandum de ſua Religione, & quęrendum veram.

Non eſt reuelatum, quod Deus continuò vocet infideles.

519. Prob. 1. Nullibi in Scriptura legitur; omnia enim loca, quę adduci poſſent, probant ſolùm ad ſummum, quòd omnibus datur auxilium ſufficiens, non verò, quòd ſingulis momentis Deus illud pręſtet: & ad ſummum concluderent hoc eſſe probabile non ſolùm pro infidelibus, ſed etiam pro fidelibus; at non concluderent eſſe reuelatum explicitè.

Script. loca, quę pro affirmatiua adducuntur non concludunt.

520. Primus Scripturę locus, qui adduci poſſet pro continua gratia ſufficienti vocationis ad fidem, deſumitur ex cap. 1. Prou. 4. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, &c. vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret.* Sed locus hic probat ad ſummum, quòd Deus vocat omnes, ſicut in ſuo loco probauimus; at non probat, quòd continuò, & in quolibet momento id faciat, & cum omnibus infidelibus: maximè cùm maior eorum pars ſit obcæcata, & indurata in pœnam peccatorum.

1. locus ex Prou.

521. Secundus locus deſumitur ex Iſaiæ 65.

expandi manus meas tota die ad populum incredulum, & contradicentem mihi: ſed locus iſte probaret tãtùm de populo Iudaico, ad quem Deus per Prophetas loquebatur; & tamen non quotidiè, neque ſingulis momentis Prophetę populo prędicabant, quòd de Iudæis loquuntur, dicunt Gloſæ Interl. & Lyran. & Textus ipſe, dicens, *populus, qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam ſemper, qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres, &c. qui comedunt carnem ſuillam, & ius prophanum in vaſis eorum*: *hæc erant Iudæorum delicta*. V. *tota die*, in quo ſit vis, non vrget, nam Interl. dicit allegoricè *tota die paſſionis*. Lyran. literaliter, *tota die*, dicit, *ab antiquo vſque ad præſens per Prophetas; poſtea per me ipſum incarnatum*.

2. locus ex Iſaia.

Diuerſi ſenſus Iſaiæ loci.

522. Tertium argumentum ſumitur ex Ezech. 18. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impij dicit Dominus Deus, & non vt magis conuertatur, & viuat*? Sed hoc argum. probat contra eos, qui infidelibus omnibus omnem negant ſufficientem gratiam: nos autem concedimus eis dari; at dicimus, non eſſe explicitè reuelatum, quòd pro quolibet temporis momento eis detur, ſed aliquando; & hoc ſufficit ad ſaluandam Textus intelligentiam.

3. ex Ezze.

523. Quartum argum. deſumitur ex 1. Ioannis, *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: ſed hoc non probat, quòd ſingulis horis, ac momentis illuminet; ſed quòd pro aliquo tempore illuminet; & ideò hoc argumento nos quoque vſi ſumus in cap. 18. & 19. ad probandum, quòd Deus omnibus hominibus largiatur gratiam ſufficientem.

4. ex Euangel. Ioan.

524. Quintum argum. deſumitur ex Apocal. 3. *Ecce ſto ad oſtium; & pulſo: ſi quis aperuerit mihi*

5. ex Apoc.

hi

hi ianuam,introibo , & cenabo cum eo, &c. ſed hoc probat quidem pulſationem, ſeu vocationem , at non continuam; immò neque vniuerſalem omnium.

525. Sextum argum. deſumitur ex aliquibus Pauli dictis. 1. Timot.4. *Qui eſt Saluator omnium maximè fidelium* , &c. Timot. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri* : & ad Rom.10. *Ne dixeris in corde tuo quis aſcendet in Cœlum? prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo*. Sed,vt manifeſtum eſt, hęc, & alia ſimilia dicta probant ad ſummum vocationem omnium; at non continuam,atque perpetuam, de qua eſt quæſtio. 6.ex pluribus Pauli locis.

526. Septimum argum.quod videtur aliquid probare,deſumitur ex Concilio Senonenſi cap.15. dicente: *auxilium Dei circa hominem, ſemper eſt in promptu, & ne momentum quidem eſt, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet*. Sed in primis, hoc argum. non infringit noſtram concluſionem, quę dicit, non haberi explicitè reuelatum, quòd Deus quolibet temporis momento aliquo vocationis modo omnes homines vocet ad opus ſalutis: at Concil. iſtud non docet oppoſitum. 2. noſtra concluſio loquitur de infidelibus. 3. Concilium hoc non videtur approbatum; & licet mereatur aliquem honorem, non tamen obligat ad ſic tenendum; eo vel magis, quia compræhendit omnes homines, & omne tempus vitæ; cùm tamen magna infidelium pars obcæcata, & indurata ſit; & inter fideles, non pauci impij, peſſimique peccatores excęcati reperiantur: Alij autem fideles, ſiue iuſti, ſiue iniuſti in ſe ipſis non experiantur continuas huiuſmodi aſſertas vocationes, ſeu illuminationes. Immò, ſi infideles, cùm ad fidem veniunt, ſiue Gentiles ſint, ſiue Turcę, 7.ex Conc. Senonenſi.

ſiue etiam Hæretici, interrogentur, an, cùm in ſua Religione viuerent, experti fuerint aliquas internas vocationes, vel dubitationes de ſua Religione, vel incitationes ad inueſtigandam aliam Religionem? Reſpondent, vel quòd aliquando habuerint, vel quòd raro, vel aliqui, quòd numquam, niſi pro ea vice, qua efficaciter vocati, venerunt ad fidem. Quod euidens ſignum eſt, non ſolùm non eſſe explicitè reuelatum, quòd omnes infideles continuò, & pro quolibet temporis momento vocentur: ſed quòd neq; hanc continuam, immò neque frequentem vocationem experiuntur.

Experientia docet non continuè homines vocari.

527. Dico 3. neque eſt explicitè reuelatum, quòd fidelibus peccatoribus pro quolibet temporis momento Deus largiatur gratiam ſufficientem, ſeu illuminationem, ac inſpirationem ad pœnitendum, aliaue bona opera, *ſicut oportet*, exercendum.

Neq; reuelatum eſt explicitè, quòd fideles peccatores pro omni momento vocentur.

528. Prob. 1. eiſdem argumentis nuper allatis: nuſpiam enim hæc reuelatio explicitè habetur. Quamuis enim in tota Sacra Scriptura vtriuſque Teſtamenti maxima Dei miſericordia commendetur, & miſericordia ſuperexaltare dicatur iudicium: tamen iudicium, ſeu iuſtitia quoque ſæpiſſimè prædicatur, ideò in pſal. 100. ait Dauid, *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*. Alioquin nullus reperiretur peccator, nullus damnaretur; omnes eſſent iuſti; omnes ſalui, cuius contrarium experimur, & credimus. Adhuc autem Dei exaltatur miſericordia, dum peccatores ſibi ingratos ſæpiſſimè ad pœnitendum excitat.

Exaltatur Dei miſericordia, ſi aliquoties peccatores vocantur.

529. Prob. 2. experientia; quam quilibet Chriſtianus Catholicus in ſemetipſo poteſt habere, cùm in peccatum incidit, & maximè ſi eſt recidiuus,

cidiuus, aut conſuetudinarius, vel rarò confitetur, aut ſemel in anno: hic enim ſuis negotijs domeſticis, vel publicis incumbit, vel in ſuæ profeſſionis exercitio ſedulus eſt, & totus in eo poſitus, ſi Lector, ſi Iudex, ſi Aduocatus, ſi Notarius, ſi Artifex, ſi Agricola, &c. quilibet enim horum, dum ſuo muneri incumbit, nullam experitur cogitationem ad pænitendum. Si autem ſordidis occupatur negotijs, vt vſuræ, concubinatus, meretricij, &c. dum ijs incumbit experitur ſe totum tunc in eo eſſe, & de oppoſito nihil cogitare. Sic de vindicatiuo, & de alijs hiſce peccatoribus diſcurrendum. De ſtudentibus pariter euidens eſt, quòd dum per plures horas in diſcutiendis legum difficultatibus ſunt immerſi, nihil de pœnitentia, alijſue præceptorum operibus cogitant; igitur non ſingulis momentis à Deo vocantur, ſed, vt dicemus, ſtatutis à diuina ſapientia, atque prouidentia temporibus.

Concluſio probatur experiẽtia.

530. Dico 4. neque eſt explicitè reuelatum, quòd hominibus iuſtis Deus continuò, & ſingulis momentis concedat gratiam ſufficientem ad omnia, & ſingula opera perficienda, ſed ſtatutis temporibus.

Neque eſt explicitè reuelatum, quòd iuſti continuò vocantur.

531. Prob. eiſdem argumentis. Nuſpiam enim in Sacra Scriptura legitur hoc pactum, ſeu hæc promiſſio; vel aſſignetur vbi

Experientia id docet.

532. Prob. 2. experientia. Quiuis enim Catholicus poteſt in ſemetipſo experiri; quòd dum omni qua potuit diligentia ſuorum peccatorum confeſſionem fecit, abſolutionemque obtinuit; inſuper, & ſacratiſſima Euchariſtia refectus eſt; non continuò, & ſingulis momentis obtinet illuminationes, ac inſpirationes ad facienda aliqua opera ſancta; ſed aliquando, ac interpolatis temporibus,

bus, & dum vrgent præcepta: ergo.

533. Probari poteſt generaliter de omnibus, ſiue infidelibus, ſiue fidelibus, & de his,ſiue peccatoribus, ſiue iuſtis, ſic. Omnis homo alicui profeſſioni præſertim intellectuali addictus, vt Philoſophiæ, Metaphiſicę, Mathematicæ, Aſtrologiæ, Algebræ, Iuriſprudentiæ, aut Theologiæ, dum in contemplando aliquo ſuæ profeſſionis puncto applicatus eſt, ita abſorbetur, vt extra ſe poſitus, & ſuimet oblitus videatur, & per multum tempus ſic remaneat: exemplum de Archimede preſtantiſſimo Mathematico adducere ſufficiat, cuius etiam S. Auguſtinus meminit *de Ciuit.lib. 1. cap.6.* Is enim cùm Siracuſæ Ciuitas ipſius Patria oppugnaretur, & catapultis, cæteriſque bellicorum tunc temporis inſtrumentorum fragoribus, & oppreſſorum clamoribus quateretur, Matheſis, ac Geometriæ circulis pangendis ſic erat intentus, vt tot rumores, clamores, ac ruinas non aduerterit, & capta Patria in eiſdem operibus ſuæ ſcientiæ perſeuerans inuentus, occiſus ſit. Similes ferè diſtractiones præfati omnes profeſſores patiuntur, dum ſuis vacant ſtudijs, & plures horas, nocteſque integras, vt de multis audiui (quos numquam imitari curaui) in ſuis ſpeculationibus ſunt intenti, vt nullam aliam cogitationem, nec diuinam, nec humanam in ſeipſis experiantur. Iſti ergo, cuiuſcumque conditionis ſint, ſiue infideles, ſiue fideles; ſiue peccatores, ſiue iuſti, pro ijs temporibus, immò nec pro alijs functionibus, quas exercent, edendo,ludendo, dormiendo,&c. illuminationes, ac inſpirationes diuinas experiuntur: ergo Deus eas non largitur ſingulis momentis, ſed dum adeſt neceſſitas.

Quilibet profeſſioni alicui addictus hoc experitur.

534. Dico 5. Neque eſt explicitè reuelatum,

quòd

quòd Deus largiatur iuſtis pro ſingulis momentis gratiam ſufficientem ad perſeuerandum in iuſtitia, ſeu gratia, ſiue ad tempus, ſiue vſque ad finem vitæ.

Neque explicitè reuelatum eſt quòd iuſti ſingulis momentis gratiam ſufficientẽ habeãt ad perſeuerãdum.

535. Prob. eiſdem prorſus argumentis; negatione nempè reuelationis, & experientia contraria. Complures ſiquidem iuſti ſpeculatiuis ſcientijs præditi ſunt, in eiſque immorantur; & quamuis aliquando, & pluries incipientes ſua ſtudia, illa ad Deum referant, & pro eo, & proximorum beneficio velint ea facere; cùm tamen in eis progrediuntur, & ſpeculationibus inſiſtunt; alias cogitationes non experiuntur. Gratia autem ſufficiens ad perſeuerandum in accepta iuſtitia, aliud non eſt, niſi diuina illuminatio, ac inſpiratio, vt quis progrediatur in operando bonum pręcepti, vel conſilij, & cauendo malum: has autem cogitationes, iuſtus cùm ſpeculatiuis ſcientijs, vel artibus, alijſue ſimilibus functionibus incumbit, experitur ſe non habere: ergo non habet continuò, & ſingulis momentis; quilibet enim de ſuis actibus internis, vt ſunt excitatio intellectus, & inſpiratio voluntatis ad bonum opus ſupernaturale, poteſt teſtari.

536. Dico 6. Piè tenendum eſt, quòd Deus gratiam ſufficientem largiatur infidelibus, ſiue mediante Miſſionario, alioue externo modo; ſiue immediatè per ſeipſum tantùm, abſque externo medio, in diuerſis temporibus, pluribuſque vicibus iuxta æternam ſuæ ſapientiæ, & prouidentiæ nobis occultam diſpoſitionem.

Piè tenendum, quòd Deus pluries vocet infideles.

537. Prob. Id piè tenendum eſt de Deo, quoad rationalium creaturarum gubernium, quod eius iuſtitiam cum miſericordia commendat, & Sacræ Scripturæ non eſt contrarium; ſed potiùs con-

conſonum : ſic ſe habet hęc ſententia : ergo. Maior ſecundùm omnes ſuas partes pio intellectui eſt euidens . Nam *Miſericordia Domini plena eſt terra ; & miſerationes eius ſuper omnia opera eius* : & Eccleſia in ſuis collectis dicit , *Deus , qui omnipotentiam tuam parcendo, & miſerando maximè manifeſtas* : & Dauid in pſalm. 100. *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine* . Si autem pluries vocet infidelem , quamuis reſpuentem , magis commendatur illius benignitas , & miſericordia: ergo ſic exiſtimandum eſt facere .

Fundamétalis huius piæ credulitatis ratio.

Min. prob. quòd hęc ſententia non ſit contraria Sacrę Scripturæ , ſed conſona , ex Chriſti clariſſimo oraculo Matth. 23. *Ieruſalem* , &c. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas , & renuiſti?* Igitur non vna , ſed pluribus vicibus Deus vocat , ac illuminat infideles , quamuis iſti vocationem reijciant .

Ex Chriſti oraculo colligitur, quòd pluries vocat.

538. Prob. 2. Omnia loca , quę adducebantur ab ijs, qui docebant continuò homines à Deo vocari (quod reiecimus) ſaltim verificari poſſunt de multiplici vocatione . V.g. illud dictum Apocal. *Ego ſto ad oſtium , & pulso* , nequit intelligi de vocatione ſimplici per modum tranſeuntis, ſed per modum ſtantis , & aſſiduè pulſantis .

Omnia argum addu. cta pro cō. tinua vocatione, probant multiplicem.

539. Confirmatur ex facto pro infidelibus . Non enim pro vna vice Deus in Veteri Teſtamento miſit Prophetas ad prędicandum Regibus , ac Populis Samarię , qui erant Apoſtatę à fide ; ſed pluries , vt ex libris Regum , ipſorumque Prophętarum patet . Neque vna tantùm vice miſit Prophetas ad ipſoſmetReges Iuda Idolatras, vt ex eiſdem libris Regum , & Prophetarum conſtat . Immò , vt à lege naturæ incipiamus ,

Exempla S.Script.

mus. Deus deleturus mundum per diluuium, vſus eſt Noe, vt Propheta, ex Auguſtino de *Ciuitate lib.*18. *cap.* 38. prædicante pœnitentiam, & mundi deſtructionem ſecuturam per diluuium, niſi pœniterent, & ſaluandos eſſe eos tantùm, qui in Arca, quam formabat, reperiendi erant: at formatio Arcæ durauit per annos centũ, nã vt ex Sacra Scriptura docet S. Auguſtinus de *Ciuit. lib.* 15. *cap.* 27. cæpit eam fabricare ętatis ſuę anno 501. & diluuium accidit anno ętatis ſuæ 601. vt etiam Salianus notauit in Noemo. Igitur non ſemel, aut bis, aut centies, ſed pluſquam millies, & vltra, per Noe Deus vocauit ad pœnitentiam totam gentem illam peccatricem in peccatis ſenſus habituatam.

Exemplum de lege naturæ.

Centum annis durauit formatio Arcę.

540. Idem dicendum de Ægiptijs, ipſorumque Rege *Cencres Pharaone*: totum enim populum illum, ac Regem per Moiſem, & Aaron ad ſui obedientiam, & cultum vocauit, & vocationem tot miraculis, decem ſcilicet plagarum, confirmauit. Hæc autem miracula per annum integrum patrata ſunt: & vt ſupra dixi de Samaritis, ipſiſque Iudæis, cùm Deus illos corrigendo per Prophetas ad pœnitentiam vocauit, non ſemel, aut bis, ſed ſæpiſſimè Prophetæ illis locuti ſunt.

Exemplum de Ægiptijs

541. Idem dicendum de Regibus Caldeorum, Perſarum, ac Medorum in Babilonia regnantibus, nempè Nabuchdonoſore, Balthaſarre, Dario, & Ciro. Cùm enim ſub illis Iudęi tranſmigrati per annos 70. manſerint, multis miraculis Deus vocare viſus eſt Reges illos, ac eorum populos. Etenim quatuor pueri Iudæi, Ephebi Nabuch, ne cibis immolatis contaminarentur, rogarunt nutriri leguminibus, atque

Exemplum de Caldeis

aqua; & tamen poſt decem dies, *vultus eorum apparuerunt pulchriores, & corpulentiores ijs, qui veſcebantur cibo regio*: tres ex ijſdem nolentes iuxta fidem Moſaicam adorare ſtatuam Nabuch, iniecti in ardentem fornacem, illæſi ſeruati ſunt, & flamma combuſſit Miniſtros eam incendentes: qua de cauſa Nabuch ſub pœna capitis prohibuit blaſphemari Deum Iudæorum: & tamen infidelis, ac Idolatra cum ſuis permanſit. Daniel pluribus ſignis, ac miraculis quatuor illos præfatos Reges docuiſſe videtur fidem veri Dei; primò dum cum alijs tribus leguminibus, & aqua tantùm nutritus pulchrior, & corpulentior apparuit ijs, qui cibo regio veſcebantur. 2. cùm ex Dei reuelatione manifeſtauit Nabuch viſionem ſtatuę ex diuerſis metallis compoſitæ, quam Rex in ſomno habuerat, eamque illi declarauit, quòd ſignificabat Imperium, ſeu Dominium, quod ſucceſſiuè diuerſis Nationibus poſt Nabuch contingere debebat; & quòd lapis ille, qui ſine alicuius opera ex altiſſimo monte euulſus, cadenſque ſuper pedes ſtatuę eam comminuerat, ipſeque lapis creuerat in montem immenſum, ſignificabat Meſſiam de Cęlo ſine humano opere conceptum venturum, & dominium Romanorum ſubiugaturum, eiuſque fidem, ac poteſtatem totum mundum peruagaturam. 3. cùm eidem Nabuch explicauit aliam viſionem arboris ramos expandentis per totam Aſiam, fructus pulcherimos afferentis, & vidit beſtias terræ ſub ea paſcentes, & aues cœli ſuper ea commorantes; deindè Sanctum de cœlo deſcendere, ac dicere *ſuccidite arborem, & diſſipate illam; attamen germen radicum eius in terra dimittite*: Et Daniel explicauit, arborem illam eſſe dominium Nabuch, quod ex Dei iudi-

Miracula corã Caldeis facta.

Multa pro Caldeorũ vocatione exempla.

iudicio erat ei ad tempus auferendum,& poſt annos octo eidem reſtituendum. Et ſic accidit; quia mente captus, ab hominibus ſegregatus in deſertis cum feris habitauit, fænum, vt Bos comedit; deindè ex Dei miſericordia ad ſe rediens, regimen reaſſumpſit. Propterea conſilium ei dedit, vt *peccata ſua eleemoſinis redimeret*; quod non legitur feciſſe. Ecce quoties Deus excitauit Regem illum, ſuumque populum: hęc omnia iam viderat, & audierat Balthaſar filius Nabuch; & tamen cum ſuo populo in Idolatria proſequebatur: & Deus iterum per Danielem eum, Optimateſque Regni excitauit, dum in ſolemni conuiuio cum Regni Principibus profanans vaſa Templi, quæ pater ſuus ab Ieruſalem attulerat; in muro aulę conuiuij apparuerunt digiti ſcribentes, *Mane*, *Thecel*, *Phares*, quæ iuxta Danielis explicationem ſignificabant finem ſui Regni,ſuęque vitæ, & tamen nihil ex illa excitatione profecit, ſed conuiuium proſecutus, vino tandem temulentus eadem nocte per Darium, vita, ac Regno priuatus fuit. Hæc omnia,quæ diximus, ſciuit Darius ſucceſſor; & alia duo vidit ex Daniele ſtupenda miracula; ex perſecutione, ſiquidem aulicorum,Daniel ob veri Dei fidem bis in lacum Leonum miſſus, illæſus inde euaſit: primò cùm Sacerdotum Idolorum fraudem prodidit, qui dicebant ſuum Idolum comedere; at ipſimet noctu in cauea ſub altari cibos immolatos comedebant, deindè draconem à populis adoratum incendit. Secunda autem vice, cùm contra edictum Regis, ne per certum tempus aliquod Numen oraretur, pręter Regem, accuſatus fuit Daniel, quòd oraret conuerſus ad Ieruſalem,& tunc in lacum Leonum miſſus, à Deo protectus fuit, ne à Leonibus

Nabuch pluries vocatus cum ſuo populo

Balthaſar pluries vocatus.

Darius pluries vocatus.

 læde-

lęderetur, & viſitatus à Propheta Abacuch, quem Deus per Angelum capillo capitis ſui aſportari fecit è Iudæa in Babilonem cum prandio, quod meſſoribus ferebat: & viſo miraculo illæſionis à Leonibus, Rex educto Daniele de lacu, ſtatim in illum immitti iuſſit Danielis accuſatores, quos antequam ad laci pauimentum peruenirent, Leones lacerarunt, ac deuorarunt: alia Danielis facta omitto. Ecce quot vicibus Deus Reges illos, populoſque Caldeos, Medos, ac Perſas excitauit ad cognoſcendam, atque credendam Iudæorum fidem.

Duo miracula vidit.

542. Sed à factis Veteris Teſtamenti tranſeuntes ad facta poſt euulgationem Noui, tot vicibus noſcimus, Deum excitaſſe Regulos, Imperatores, & omnes Gentiles Populos; quot martiria, & miracula in Dei ſeruis illi conſpexerunt: ex quibus miriades hominum, ipſiue iudices, atque carnifices conuerſi ſunt ad fidem; cæteris autem excitatis, ac inſpiratis reſpuentibus, & in ſua perfidia remanentibus. Omnes autem pręfati Reges, Principes, ac Populi, vel proprio, vel alieno auditu, Chriſti, ac Sanctiſſimæ Trinitatis fidem à martiribus illis prædicari audierunt, eamque reiecerunt. Alias autem immediatas Dei vocationes, ſeu excitationes, ac inſpirationes infidelium eis immiſſas, ſiue per recordationem talium prædicationum, ſiue per ſufficientiam martiriorum, ac miraculorum ab eis patratorum, ſiue alio modo à Deo immediatè in eorum animas immiſſas, ego nequeo referre; quia neſcio; ipſi ſciunt: hoc vnum ſcio, & firmiter credo, quòd ***Deus diues eſt in miſericordia, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius***; ideòque exiſtimo, quòd ſæpè infideles omnes, aliquibus modis mediatè, ac

Exempla pluriſ vocationum earumdem perſonarũ ex Nouo Teſt.

ac immediatè ad fidem veram excitet, ac inſpiret; ipſi autem excitationes, ac inſpirationes reſpuant, ac reijciant: Sibi imputent.

543. Tandem (quamuis de vno populo incredulo ſępiſſimè à Deo vocato ad fidem, ac pęnitentiam) inſignem locum habemus Iſaiæ 65. 2. quo poſtea vſus eſt Paulus Rom. 10. 22. Iſaias ex parte Dei contra populum ab initio, & ſemper Deo rebellem idolatrantem, & contumacem, ait. *Ecce ego ad Gentes, quæ non inuocabant nomen meũ, expandi manus meas tota die ad populum incredulum,* (Paulus loco citato addit, *& contradicentem,*) *qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas. Populus, qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam ſemper; qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres, qui habitant in ſepulchris, & delubris Idolorum*, &c. Gloſ. ord. *tota die*, inquit, *ei benefaciendo ex quo illum eduxi de Ægipto. Incarnatus quoque infirmitates eorum curaui, mortuos ſuſcitaui, paucis panibus eos paui: ipſi tamen ſemper fuerunt increduli*. Gloſ. Lyr. *tota die*, ait, *ab antiquo vſque ad præſens per Prophetas, poſtea per meipſum*: & V. *expandi manus meas*, dicit, *volens ad me trahere*; & ideò per Iſaiam cap. 5. 5. de eo populo ſub vineę nomine conqueritur, *iudicate inter me, & vineam meam: quid debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei?* multoties ergo, multiſque viſibilibus, ac inuiſibilibus modis incredulam, & contradicentem Nationem ad veram fidem, & pœnitentiam excitauit, & vocauit. Idem autem de alijs populis incredulis, vt ſupra aliqualiter patuit, circa pertinentia ad ſalutem, puta fidem, ac pœnitentiam, dicendum eſt, non enim Deus fuit, aut eſt vnius populi, aut Nationis tantùm Deus, Creator, ac Pater; ſed omnium

Ex S. Scrip. Deus pluries vocat incredulos

Exprobrat Deus incredulis multas vocationes.

nium Populorum, ac Nationum; nullamque Nationem ſine remedio ad ſalutem neceſſario reliquit: ac proindè ſi populo Iudaico multiplicem vocationem exiſtimauit neceſſariam ad ſalutem; ita pro alijs neceſſariam exiſtimaſſe dicendum eſt, eamque pro ſua benignitate omnibus impertiuiſſe.

De alijs Nationibus idem dicendum.

544. Dico 7. De fidelibus loquendo, ſiue iuſtis, ſiue peccatoribus, tenendum cenſeo, quòd dum vrget obſeruantia diuini, vel Eccleſiaſtici pręcepti, vt hoc poſſit obſeruari, *ſicut oportet*, Deus ſemper gratiam ſufficientem impartitur.

Tenendum quòd fidelibus vrgẽtibus pręceptis Deus largiatur gratiam ſufficientẽ.

545. Declaratur hæc concluſio, antequam probetur: & declaratio notanda eſt, quia ab ea dependent plurium dubiorum ſolutiones: ſciendum ergo, quòd contingere poteſt, vt pręcepta diuina, vel Eccleſiaſtica duplici modo obſeruentur; nempè *ſicut oportet, & aliter quam oportet ad ſalutem*. Tunc obſeruantur, *ſicut oportet*, ad ſalutem, quando obſeruantur propter Deum, vt ſcilicet obſeruatio placeat Deo, ſicut in ſuo loco declaraui; quia, ait Apoſtolus, *finis legis eſt charitas*, & hoc modo Chriſtus Dominus ſemper operabatur inquiens Ioann. 8. 10. *Quæcumque ſunt placita Patri, hæc facio ſemper*. Tunc verò obſeruantur *aliter quam oportet*, quando non ex fine placendi Deo, ſed ex vana gloria, vel politico, alioue mundano fine poſitiuo obſeruantur. V.g. loquendo de diuinis negatiuis præceptis; aliquis non occidit, non furatur, non mæchatur, &c. non vt obſequium obedientiæ præſtet Deo ea præcipienti, ſed ſolùm, vt apud Principem, vel populum nomen bonum acquirat, & inde ad honores, ac dignitates promoueatur: vel ea obſeruat, vt effugiat pęnas contra ea delicta ſtatutas; nã

Vt obſeruentur ſicut oportet

Ode-

Oderunt peccare boni virtutis amore;
Oderunt peccare mali formidine pęnæ:

Sic etiam dicendũ eſt de præceptis diuinis poſitiuis, de cultu Dei, de honore parentũ, &c. Quo verò ad Eccleſiaſtica eadem diſtinctio eſt: quidã ſanctificant Feſta; Sacramentum Pęnitentiæ, & Euchariſtiæ ſuſcipiunt propter Deũ, vt Deo placeant: quidã verò propter mundũ ad captandã vanam gloriam, vel ad effugiendas pœnas contra omittentes ſtatutas. Illi qui pręfata præcepta obſeruant propter Deum, obſeruant, *ſicut oportet*; qui verò propter mundum, ſeu prauum finem, dico, quòd obſeruant quidem, ſed aliter, quàm oportet: & ad obſeruandum primo modo, ideſt, vt poſſint ſic obſeruari, Deus ſemper concedit gratiam ſufficientem; & ſi iſta non reijcitur, concedit efficacem (iuxta ſua inſcrutabilia decreta) per quam impletur obſeruatio pręceptorum, *ſicut oportet*: ad alium verò obſeruandi modum, non concedit gratiam ſufficientem, per quam poſſit quis eo modo obſeruare: ſed concedit ad non ſic obſeruandum; illuminat, excitat, ac inſpirat, vt abſtineat, & alio modo obſeruet. Hoc poſito

Quid ſit obſeruare aliter quam oportet.

Ad obſeruandum vt oportet dat Deus gratiam.

546. Probatur nunc concluſio. Niſi adeſſet gratia ſufficiens, quando obſeruanda ſunt Dei præcepta, *ſicut oportet*, præcepta eſſent impoſſibilia. Sed non ſunt impoſſibilia; immò non grauia, ex Epiſtol. 1. Ioannis dicentis in *cap.* 5. *Mandata eius grauia non ſunt*; ſed vt ait Saluator, Matth. 11. leuia. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*. Et Concil. Trident. *ſeſs.* 6. *cap.* 11. ſententiam aſſerentem, quòd Deus præcipit impoſſibilia, vt anathema damnatam dicit à Patribus, & ſubdit Auguſtini dictum, *Deus non iubet*

bet impoſſibilia ; ſed iubendo monet , & facere quod poſſis , & petere quod non poſſis, & adiuuat, vt poſſis . Anteced. prob. Sine gratia Dei excitante , ac inſpirante, mandata Dei impoſſibilia ſunt obſeruari , *ſicut oportet*, & cum illa fiunt poſſibilia , vt ipſummet Concilium loco citato aſſerit , inquiens: *qui diligunt Deum ſermones eius ſeruant ; quod vtique cum diuino auxilio præſtare poſſunt* : & hoc docuerant duo Concilia , *Mileuitanum canon.* 5. *Africanum can.* 8. in quibus decernitur, quòd indigemus gratia , vt poſſimus operari : iſta autem ſufficiens eſt , qua poſſumus benè operari ; efficax verò eſt , quæ facit operari, vt in ſuo loco diximus : igitur ſi vrgente, pręcepto non daretur homini gratia ſufficiens , ſcilicet excitans , ac inſpirans ad operandum, præceptum eſſet impoſſibile .

Dei pręcepta ex Dei gratia non ſunt impoſſibilia .

Abſurdum, quod ſequetur .

547. Prob. 2. paritate actuum diſponentium ad iuſtificationem , qui ſine gratia iſta excitante, ac inſpirante fieri non poſſunt , vt oportet . Ait enim Concil. Tridentin. ſeſs. 6. canon. 3. *Si quis dixerit ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione , atque eius adiutorio , hominem credere , ſperare , diligere , ac pænitere poſſe , ſicut oportet , vt ei iuſtificationis gratia conferatur , anathema ſit* . Ergo idem dicendum de obſeruantia præceptorum , *ſicut oportet*, nam ea in iuſtis diſponit ad augmentum gratiæ , & gloriæ : in peccatoribus verò diſponit ad pœnitentiam , & iuſtificationem . Si enim peccator obſeruat pręcepta propter Deum , vt ſcilicet ei obediat , ac placeat , ſignum eſt , quòd diligit eum , vel diligere illum incipit ; ait enim Saluator Ioann. 14.15. *ſi diligitis me mandata mea ſeruate* : ergo à poſteriori , qui ſeruat mandata propter Deum , illum diligit : & ſic in vtro-

que hæc obſeruantia præceptorum, *ſicut oportet*, prærequirit gratiam ſufficientem, vt poſſit fieri; efficacem verò, vt fiat, vt in ſuo loco diximus. Arg. ab experientia.

548. Prob. 3. experientia, tàm iuſtorum, quàm peccatorum; & quiſque, qui aliquando fuit in alterutro ſtatu, expertus eſt, quòd vrgente pręcepto, ſiue aliquo externè hortante, ſiue ſolo Deo internè loquente, excitationem, & inſpirationem habuit ad implendum præceptum, quod Deus iubet; & ſi non reiecit inſpirationem, ſed impleuit, nedum ſufficientem habuit gratiam, ſed efficacem quoque: ſi autem non impleuit, vel ob vanam gloriam, aliumue mundanum finem impleuit, reiecit inſpirationem, vt propter Deum, & ſicut oportet, impleret.

549. S. Auguſtinus in pſalm. 56. inquit. *Non imperaret hoc Deus, vt faceremus, ſi impoſſibile iudicaret, vt hoc ab homine fieret. Si conſideras infirmitatem tuam, deficis ſub præcepto; confortare in exemplo; ſed etiam exemplum multum eſt ad te: adeſt ille, qui prębuit exemplum, vt præbeat & auxilium*. Neque aliter cogitare poſſumus de bonitate, ac miſericordia Dei, vt nempè imperauerit nobis ea, quæ viribus noſtris facere non poſſumus; nam ita prorſus accideret, ac ſi cęco, & pedibus orbato pręciperes, vt ambularet, & recto tramite ambularet. De fide autem eſt, quòd ſine Dei gratia nemo poteſt opus bonum ad ſalutem conducens operari; quod quidem ante omnes Sanctos Patres, & ante omnia Concilia docuit ipſemet omnium Conciliorum author Chriſtus Dominus, Ioann. 15. *ſine me nihil poteſtis facere*. Cùm ergo implenda ſunt præcepta, *ſicut oportet*, ideſt, non materiali modo, ſed vt ad ſa- S. Auguſt. ratio.

lutem conducentia, vt poſſit homo facere, ne ſibi reddatur impoſſibile quod præceptum eſt, adeſt Deus prębens ſufficientem gratiam illuminationis, ac inſpirationis, per quam conſtituitur potens exequi; & ſi non reſpuit, habet à Deo adiutorium, quo etiam faciat, ſeu exequatur: Deus enim, qui incæpit, niſi homo deficiat, dat velle, & perficere; ex Tridentin. ſeſs. 6. cap. 13.

Tenendum quòd vrgẽte tentatione, Deus dat gratiã ſufficientẽ.

550. Dico 8. Cùm adeſt vehemens tentatio contra aliquod Dei præceptum, tenendum cenſeo, quòd Deus præbeat tentato ſufficientem gratiam, per quam poſſit tentationi reſiſtere, eamque vincere.

551. Prob. eiſdem argumentis, quibus probata eſt præcedens concl. quia vrgente tentatione contra præceptum, vrget obſeruantia præcepti; ideòque eſt neceſſaria gratia illa, per quam quis poſſit implere præceptum, & ſine qua non poteſt: nihilominus probatur etiam alijs argumentis. In 1. Corinth. 10. 13. aſſerit Apoſtolus, quòd Deus dat auxilium in tentationibus, vt poſſimus reſiſtere, & non ſuccumbere. *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari vltra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſſitis reſiſtere.* 2. Tentationes vinci non poſſunt ſine gratia Dei, *ex Concilio Dioſpolitano canone* 12. & *ex Cæleſtin.* 1. *Epiſtol.* 1. *cap.* 6. Quilibet enim in ſemetipſo experiri poteſt, quòd dum graui aliqua tentatione premitur, excitatur, & inſpiratur à Deo, vt ei reſiſtat, & petat à Deo immediatè, vel Sancti alicuius Aduocati inuocatione, vt eam ſuperet. Quòd ſi tunc à paſſione aliqua concupiſcentiæ, vel iracundiæ agitatus, excitationem, ac inſpirationem reſiſtendi, & auxilium inuo-

Ex Apoſtolo.

Sine gratia tentatio vinci non poteſt.

inuocandi non curat, reijcit, ac reſpuit, ſuccumbit: ideò quotidiè, & ſæpè petimus à Deo, *ne nos inducas in tentationem*, ideſt, non permittas nos à tentatione ſuperari; ſed fac, vt nos eam ſuperemus, ac vincamus. Pręſtò ergo eſt benigniſſimus Deus, cùm à Demone, vel à noſtris concupiſcentijs tentamur, illuminans, ac inſpirans, vt reſiſtamus, & ab eo adiutorium petamus, vt vincamus; & cum ex corde petimus, ex eius adiutorio vincimus; ſi autem petere omittimus, vincimur. Cauendum tamen eſt, ne ſolo ore petamus, ſicut monet Auguſtinus, & de ſe ipſo fatetur aliquando ſic petijſſe; *Petebam Domine, vt auferres à me concupiſcentiam, ſed ſolo ore; verebar enim, ne me exaudires, & auferres à me concupiſcentiam, quam expleri malebam potiùs, quàm extingui*.

Toto corde orandus eſt Deus, vt adiuuet.

552. Dico 9. Tenendum cenſeo, quòd ad vitandum nouum peccatum, *ſicut oportet*, Deus cuilibet pręſtat auxilium ſufficiens.

Ad vitandū nouum peccatum, Deus dat auxilium ſufficiens.

553. Prob. eiſdem argumentis de impoſſibilitate: Nam abſtinentia à peccatis à Deo pręcepta eſt, & peccatorum commiſſio inceſſanter in Sacra Scriptura prohibita eſt. Cùm ergo cadat ſub præcepto, vt in actu poni poſſit, eſt neceſſaria gratia ſufficiens, per quam homo poteſt, & ſine qua non poteſt; quia ait Saluator, vt ſæpè dictum eſt, *ſine me nihil poteſtis facere*: fruſtra autem pręciperetur abſtinentia à quouis peccato, niſi homo haberet à Deo vires ad poſſe reſiſtere: quia ſic præciperetur aliquod impoſſibile; quod à Deo alienum eſſe de fide tenendum eſt.

554. Dixi, & ſemper replicabo, *ſicut oportet*; quia ſi aliquis abſtineret à nouo peccato furti, adulterij, calumnię, &c. propter vanam, ac

mundanam gloriam, vel ob finem alium temporalem ad ſiç faciendum, gratia ſufficienti non indigeret; quamuis etiam iſtam, vt mox dicam, experiretur; vt ſcilicet ob finem bonum abſtineret, quamquam eam reijceret: ob finem ſiquidem ſupernaturalem Deus largitur ſupernaturale donum gratiæ, non ob naturales, & præſertim prauos fines.

Ad vitandum ſicut oportet eſt neceſſaria.

555. Confirmatur experientia. Quilibet peccator, & maximè Chriſtianus, & Catholicus, dum eſt in propinqua occaſione patrandi nouum peccatum, ſi verum fateri velit (vt plerique fatentur) experitur in ſe Synderesim, ſeu conſcientię remorſum, & monitionem quamdam ne offendatur Deus, ſeu ne præceptum violetur, dum agitur de peccatis occultis: & quando agitur de publicis, interdum Deus pręter internum, quem immittit conſcientiæ remorſum, ac illuminationem, & inſpirationem, ne patretur peccatum, quo offenditur Deus, permittit externè etiam per aliquem moneri, ne peccet. Quotidiana autem experientia docet, benigniſſimum Dominum, nullam pręter mittere occaſionem, in qua homo tenetur bonum facere, & à malo abſtinere, quin pręſtò ſit cum ſua gratia illuminando, & inſpirando ad faciendum bonum, & ad abſtinendum à malo: & hoc certè modo exiſtimo intelligendum illum Apocalipſis locum, *ego ſto ad oſtium, & pulſo*, & alia Sacrę Scripturę loca, in quibus commendari legimus Dei aſſiſtentiam ad illuminandum, & inſpirandum homines ad faciendum bonum, & cauendum à malo; intelligenda inquam ſunt in ſenſu accommodo, quando ſcilicet adeſt neceſſitas, regulariter loquendo; nam de bonis ſupererogatorijs loquar poſtea. Nunc autem

Deus præſtat auxilium ſufficiens, dum adeſt neceſſitas.

tem de bonis præceptis, & de malis prohibitis loquimur, pro quibus ſequendis, ac vitandis gratia eſt neceſſaria, vt exequi, & vitari poſſint, ne talium executio ſit impoſſibilis; & ita intelligendum ***Concil. Senonenſe cap.*** 15.

556. Dico 10. Tenendum etiam eſt, quòd vt poſſit homo exercere opera quæcumque conſilij, ac ſupererogationis, ***ſicut oportet***, Deus elargitur gratiam ſufficientem. **Ad exercẽda opera conſilij eſt neceſſaria gratia ſufficiens.**

557. Prob. eiſdem argumentis; quia cùm ad ea ſic facienda natura poteſtatem non habeat, niſi Deus concedat poſſe, opera illa eſſent impoſſibilia: igitur neque ſub conſilio cadere poſſent; fruſtraneum enim eſſet Dei conſilium de re impoſſibili.

558. Prob. 2. Specialiter de conſilij, ac ſupererogationis (ideſt non præcepti) opere, ex ***Concil. Arauſ. 2. canon.*** 11. ***Gratia Dei eſt cauſa, cur quis voueat***: Votum autem eſt opus conſilij: ergo. Conſequentia eſt euidens: nam actu vouere eſt effectus gratiæ efficacis; hęc autem ſufficientem ſemper ſupponit, vt ſibi connexam, non è contra. Dum enim quis opus bonum, ſiue præcepti, ſiue conſilij facit, gratiam habet, quę illuminat, ac inſpirat, eſtque ſufficiens, & habet gratiam facientem facere, quę, vt ſępè dictum fuit, eſt efficax. **Concil. Arauſ.**

559. Prob. 3. Experientia. Omnes, qui ſe diſponunt ad conſilia exequenda, ſiue poſtea exequantur, ſiue non, experiuntur ſe, vel ex lectione alicuius libri ſpiritualis, aut canonici; vel ex auditione alicuius Concionatoris, aut alterius de operibus conſilij loquentis, internè vocari, ſeu inuitari ad illud exequendum; & ſi exequitur ex gratia efficaci id habent: ſi verò non exequi- **Experientia id docet.**

exequitur ex motiuo aliquo retrahente, & faciente reijcere vocationem, iam eam experti ſunt ſe habuiſſe.

Ad exequẽdum ſicut oportet, Deus dat gratiam ſufficientẽ, vt poſſit.

560. Dixi, & ſæpè replico, vt poſſit exequi, *ſicut oportet*, quia plures mundani ad opera conſilij, & ſupererogationis ſe accingunt, & faciunt, non ſicut oportet, ideſt, propter finem pietatis, alteriuſue virtutis, ſed propter mundanum finem: v. g. quis ingreditur Religionem, vt ei ſubueniatur de victu, ac veſtitu, quibus in ſæculo carebat; vel quia ex capite ſedandæ inimicitię inter duas familias fuit obligatus ingredi Religionem; vel vt per ingreſſum Religionis fiat capax alicuius dignitatis, quam habere non poterat in ſæculo. Sic & puellę, quę Moniales fiunt ex vi, aut metu, ſaltem reuerentiali, vel alio fine ſęculari: ſic qui fiunt Clerici, vel vt ſe retrahant à iuriſdictione Principis ſæcularis, & licentioſiùs viuant, vel vt Gabellas, & impoſitiones ſæcularium effugiant: ſic qui itinera peregrinationum longinquarum aſſumunt, ſolùm vt vxoribus, vel parentibus rem ingratam faciant, &c. hi, inquam, & ſimiles, qui conſilij, & ſupererogationis opera decernunt facere, vt ſic, ſeu iſtis modis faciant, non egent gratia ſufficiente, nec Deus ad his modis faciendũ inſpirat: ſed exiſtimo quidem, quòd inſpiret eos omnes ad ea opera aſſumenda ex motiuis virtutum Religionis, ac pietatis, vt ea opera proſint eis ad ſalutem; licet ad hęc motiua virtutum illi non reflectant, ſed proprium ſenſum, propriamque paſſionem ſequantur. Nihilominus pariter exiſtimo, quòd cùm benigniſſimus Dominus ſtet ad oſtium, & pulſet eoſdem, qui modum illum viuendi ex fine illo naturali, aut indifferente, aut non bono, ſeu non

Nõ dat ob alia motiua mundana.

Etiamſi quis malo ſine incæpit illuminatur ne proſequatur.

ex

ex fine placendi Deo aggreſſi ſunt, progreſſu temporis illuminet, ac inſpiret, vt quod fine Dei motiuo aggreſſi ſunt, ex eius motiuo ſaltim progrediantur. Et ſic accidere experiuntur, & confitentur eiuſmodi homines, vt ab aliquibus audiui, qui Religionem ingreſſi nihil de Deo, aut pietate cogitantes, ac propter Deum excitantem, & adiuuantem poſtea proſecuti, veri, ac magni Dei ſerui euaſerunt.

Deus dat gratiam ſufficientē, vt quilibet poſſit perſeuerare.

561. Dico II. Tenendum etiam eſt, quòd omnibus iuſtis Deus concedit gratiam ſufficientem, vt poſſint in iuſtitia, ac ſanctitate perſeuerare, tàm ad tempus, quàm finaliter.

562. Prob. facilè ex hucuſque dictis: primò, quia poſſe perſeuerare in iuſtitia, ſeu gratia idem eſt ac poſſe abſtinere à malo, poſſe adimplere pręcepta, poſſe ſuperare tentationes ad malum inducentes: ſed ex ſupradictis ad poſſe hæc omnia facere datur gratia ſufficiens; ergo ad poſſe perſeuerare in iuſtitia, ſeu ſanctitate (gratia nempè ſanctificante) datur gratia ſufficiens.

Perſeuerātia pręcepta eſt.

563. Prob. 2. De perſeuerantia in iuſtitia, ſeu ſanctitate datur præceptum. Si autem Deus non largiretur poſſe, cùm natura ex ſe non habeat tale poſſe ſupernaturale, pręceptum illud eſſet impoſſibile. Anteced. prob. ex Matth. 10. 22. & ex eodem 22. 13. *Qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit*. Omnia autem, quę ad ſalutem ſunt neceſſaria, pręcepta ſunt: igitur ſi perſeuerantia eſt ad ſalutem neceſſaria, ſub pręcepto cadit. Si autem non adſit in nobis poſſe, erit impoſſibilis.

564. Prob. 3. Ad hoc facit damnatio primę propoſitionis Ianſenij, in qua dicebatur, *Quòd aliqua Dei præcepta iuſtis volentibus, & conanti-*

bus

Ex damnatione primæ propoſitionis Iãſenij arg.

bus ſunt impoſſibilia; deeſt eis quoque gratia, qua poſſibilia fiant, quę damnata fuit tamquam Hæretica. Si autem non daretur iuſtis gratia ad poſſe perſeuerare in gratia per fugam peccatorum, & per adimpletionem præceptorum, fierent impoſſibilia eis hęc mandata. Ergo dicendum eſt, quòd iuſti pro omni tempore, quo poſſent à iuſtitia, ac ſanctitate cadere, habent poſſe non cadere, alioquin, ſi non haberent poſſe, ideſt gratiam, per quam poſſent, obligarentur ad impoſſibilia.

Ex Concil. Trident. multa de hac re conſideranda.

565. Prob. 4. ex Concilio Tridentino, multa de perſeuerantia docente, quæ magna conſideratione digna ſunt, & ad rem noſtram faciunt. *In ſeſſ. 6. cap.* 13. dicitur. *De munere perſeuerantiæ, de quo ſcriptum eſt, qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit, quod quidem aliundè haberi non poteſt, niſi ab eo, qui poteſt eum, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet, & eum qui cadit reſtituere; nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur: tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare, & reponere omnes debent, Deus enim, niſi ipſi eius gratiæ defuerint, ſicut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere*: & poſtea in *canone* 22. ſic habetur. *Si quis dixerit iuſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit*. Plura hìc notanda: primò, quòd

Actualis perſeuerãtia eſt Dei donum.

actualis perſeuerantia ſit Dei donum, & à gratia faciente facere proueniens, quia actu ponitur. 2. quòd Deus incipit hoc opus, & quòd ſi iuſtus non defuerit gratiæ eius, perficiet: at Deus incipit excitando, & inſpirando; iſta ergo gratia præcedit, quam ſi iuſtus non reijcit, Deus cum eo perficit. 3. quòd iuſtus non poteſt perſeue-

ſeuerare, ſine ſpeciali Deo auxilio: igitur cùm perſeuerantia, tamquam neceſſaria ad ſalutem, præcipiatur, & ſine Dei auxilio, quod poteſt homo iuſtus reijcere, hic non poſſit eam ex ſe habere, ne fiat ei impoſſibilis, Deus gratiam ſufficientem concedit.

§. Vnicus.

Corollaria quædam ex præcedentibus Capitibus illata.

566. INfertur primò: Quòd datur quodam genus gratiæ dictę *ſufficientis*, contradiſtinctæ ab efficaci: & licet hoc nomen in hoc ſenſu fuerit gratię iſti impoſitum paulò poſt initium præteriti ſæculi; tamen quoad rem ab initio mundi, in Angelis ſcilicet, ac in Adamo extitit: deinceps verò in toto humano genere, quamuis non cum eodem ordine dimiſſionis, ſeu remiſſionis ad humanam voluntatem, vt ipſa det ei efficaciam, ſicut Angelis, & Adamo fuerat conceſſum, vt in ſuo loco diximus; ſed cum hoc ordine ad voluntatem, vt illam reijcere, ſeu reſpuere poſſit, ſi velit. Nomen ergo retinemus omnes, & conuenimus in ſignificato, licet quoad effectum, ſeu efficiendi modum, ſit controuerſia. Dicimus ergo, quòd illa gratia dicitur *ſufficiens*, per quam Deus excitat, ſeu illuminat, ac inſpirat homines ad faciendum actum aliquem conducentem ad ſalutem, ſiue per modum præcepti, ſiue per modum conſilij, puta ad cre-

Nomē gratię ſufficiē. tis nouum; ſed res antiqua.

Quænam ſit in re.

 dendum,

dendam, ſperandam, diligendum Deum, ac proximum: ad pœnitendum, & in iuſtis ad opera etiã ſupererogationis facienda: ſiue ſequantur hęc opera, ſiue non ſequantur, illa dicitur ſufficiens; vt ſequantur autem, requiritur alia gratia dicta efficax: illa ergo dicitur ſufficiens, quaſi in actu primo; quia dat poſſe facere; ſine ea enim non poteſt quis illa opera facere, & cum ea poteſt, ſed non facit ſine efficaci gratia: hæc ergo quoad nomenclaturam, & officium gratię ſufficientis ex dictis in proprijs locis.

567. Infertur 2. Verum, certumque eſſe, quòd Deus ex ſua infinita benignitate, iuxta ſua æterna decreta omnibus pro loco, & tempore concedit gratiam ſufficientem ad poſſe operari ſalutis opera, tàm infidelibus, vt ad fidem Catholicam veniant, quàm fidelibus, vt opera pręceptorum, & conſiliorum faciant; & ex hominum defectu, qui reijciunt, ac reſpuunt gratiam, illam prouenire, quòd efficacem non concedat, vt ſcilicet faciant quæ fuerant inſpirata: & ſæpè notandum admonui, quòd Deus conqueritur de hominibus, non tantùm, quia non conſenſerint vocationibus, nam iuxta Pauli doctrinam ad Philipp. 3. *Deus dat velle, & perficere*, & Saluator Ioann. 14. *Nemo venit ad me, niſi Pater meus, qui miſit me traxerit eum*; ſed ſæpè conqueritur, quòd homines reſpuunt, & reijciunt vocationem, ſeu gratiam ſufficientem, propter quod ipſe eos reijcit. Claræ ſunt Scripturę vtriuſque Teſtamenti. Prouerb. 1. 4. *Quia vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret; ego quoque in interitu veſtro ridebo*: & Chriſtus Dominus Matt. 23. de hac reicientia vocationis cum Iudæis conqueritur. *Ieruſalem, Ieru-*

Omnibus Deus eam concedit.

Multi eam reſpuunt: de his cõqueritur Deus.

Ieruſalem quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Deindè comminatur eis mala ob eiuſmodi reſpuentiam: & Sanctus Stephanus, *plenus Spiritu Sancto, ac fide, Act. 7.* quaſi de maximo peccato arguit Iudęos tunc præſentes, & Patres eorum, quòd Spiritui Sancto reſiſtebant, inquiens. *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis: ſicut Patres veſtri, ita & vos*: de ſeipſis ergo doleant, non de Deo.

Christus de hac reſpuentia conqueritur.

568. Infertur 3. conſequenter ad modò dicta, quòd niſi admittatur, quòd omnibus fuerit conceſſa gratia ſufficiens, non poſſunt cum ſua proprietate explicari multa Sacræ Scripturæ loca, preſertim duo illa mox relata, & alia in quibus exprobratur impijs, quòd ipſi ſunt cauſæ ſuę perditionis: nam Oſeæ 1.39. dicitur. *Perditio tua ex te Iſrael: tantummodò in me auxilium tuum*: & alibi, *numquid voluntas mea eſt mors impij*. 2. Petri 3.9. de Deo ait. *Nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti*. Hoc etiam modo in aliquo ſenſu ſaluatur Pauli dictum, 1. Timot. 2. 5. *Deus vult omnes ſaluos facere, & ad cognitionem veritatis venire*: & quomodò Eccleſia in vna collecta Veneris Sancti pro Hęreticis, &c. canit, *Deus, qui omnes ſaluas, et neminem vis perire*, & cętera ſimilia dicta. Cùm enim neminem adultum ſaluet, aut iuſtificet, aut perſeuerare faciat in iuſtitia, ac ſanctitate, niſi per dona actualia gratiæ, vt in ſuis locis abundè cum Sacra Scriptura, & S. Auguſtino contra Pelagium probatum eſt: & experientia (ſuppoſita fide) notum ſit, nec omnes homines ſaluari, nec omnes iuſtificari, quia omnis infidelium turba non iuſtificata perit;

Omninò admitti debet gratia ſufficiens; aliàs abſurda multa ſequerentur.

Ratio clara.

 nec

nec omnes iuſtificatos perſeuerare vſque ad exitum in ſanctitate, euidenter concluditur, quòd iſti omnes gratiam efficacem pro prędictis effectibus conſequendis non obtinuerunt: & quamuis Deus (vt poſtea dicam) nulli teneatur vllam gratiam præbere; quia tamen ex ſuppoſitione, quòd voluerit, vt dixi, homines mediante gratia ſaluare per pręceptorum obſeruantiam, quæ ſine gratia obſeruari nequeunt, *ſicut oportet*, per neceſſariam conſequentiam infertur, quòd omnibus conferat gratiam ſufficientem ad poſſe prædictos effectus præſtare: ob cuius ſufficientis gratiæ reiectionem, repulſam, ac reſiſtentiam aliã gratiã quę efficax eſſet, non cõcedit: & ſic iure merito Deus exprobrat, *vocaui, & renuiſti, ex te perditio tua*: quaſi dicat, nolui te perire; volui ſaluare, &c. tu reſtitiſti quin facerem.

Suppoſita fide legis diuinæ obligantis; neceſſario admitti debet gratia ſufficiens, dans poſſe.

569. Infertur 4. Suppoſita gratiæ ſufficientis collatione pro omni hominum ſtatu, & conditione, optimè intelliguntur duo præclara Concilij Tridentini loca, cur, & quomodò Deus deſerat homines; vnum apertè pro iuſtificatis, aliud promiſcuè pro omnibus. De primis in ſeſſ. 6. cap. 11. dicitur. *Deus namque ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi priùs deſeratur*. Iuſtificatus autem Deum deſerit, quando per alicuius pręcepti poſitiui, vel negatiui inobſeruantiam peccat, quia debuit obſeruare; at exiſtens in gratia habituali, non potuit per eam ſolam obſeruare pręcepta, ſed indiguit gratia, ſeu auxilio actuali, vt poſſet obſeruare, & per hoc auxilium habet id, per quod fiat ei poſſibile ex *Conſtitution. Innocent. X. & Alexandr. VII.* Sed iuſtificati interdum peccant: igitur deſeruerunt Deum, ideòque deſerti fuere. At hęc actiua deſer-

Duo præclara Concil. Trid. loca ad rẽ declarantur.

deſertio iuſtificati pronocans Deum ad illum deſerendum, meo videri, non eſt ipſum peccatum, ſed reiectio, ac reſpuentia auxilij ſufficientis; ob quam Deus non proſequitur opus, quod incæpit excitando, & inſpirando, conferens efficax perficiendo quod incæpit, vt mox dicam. De ſecundis promiſcuis hominum conditionibus, iuſtificatis nempè, & non iuſtificatis, loqui videtur Concilium in eadem *ſeſſ.6. cap.13.* vbi, licet de Perſeuerantię munere loquatur, vnum tamen ad rem noſtram dicit omni vocato accommodatum, correſpondens alteri dicto *in cap. 5.* de omnibus etiam primò vocatis, ad iuſtificationem ſe diſponentibus: in capite ergo 13. dicit. *Deus enim, niſi ipſi* (homines iuſti) *illius gratiæ defuerint; ſicut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere.* Iuſti autem, & quicumq; alij, non deficiunt gratiæ efficaci, quia hæc facit facere effectum, & coniungitur ſemper cum facto: Ergo deficiunt gratiæ ſufficienti, eam vt diximus reijcientes: & confirmatur ex verbis ſequentibus, quia *Deus, qui incæpit opus, niſi defuerint illius gratiæ, perficiet, operans velle, & perficere*. Sed Deus incipit opus bonum per excitationem, ac inſpirationem ex *cap. 5. & 6.* mox adducendis; hęc autem eſt ſufficiens gratia: igitur, ſi hanc deſerunt excitati, & inſpirati, à Deo deſeruntur, & opus bonum non perficitur. Sic puto diſcurrendum, ni fallor.

Quando iuſtificatus deſerit Deum.

Quando homines deſunt gratię, & cui.

570. In cap. 5. vbi de diſpoſitionibus, ac pręludijs ad primam iuſtificationem per Baptiſmum obtinendam fit ſermo, hæc habentur. *Ipſius iuſtificationis exordium in adultis, &c. à pręueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, &c. per eius excitationem, atque adiuuantem gratiam*

Quomodò reijci poteſt gratia, & quę ex Concil.

nec omnes iuſtificatos perſeuerare vſque ad exitum in ſanctitate, euidenter concluditur, quòd iſti omnes gratiam efficacem pro prędictis effectibus conſequendis non obtinuerunt: & quamuis Deus (vt poſtea dicam) nulli teneatur vllam gratiam præbere; quia tamen ex ſuppoſitione, quòd voluerit, vt dixi, homines mediante gratia ſaluare per pręceptorum obſeruantiam, quæ ſine gratia obſeruari nequeunt, *ſicut oportet*, per neceſſariam conſequentiam infertur, quòd omnibus conferat gratiam ſufficientem ad poſſe prædictos effectus præſtare: ob cuius ſufficientis gratiæ reiectionem, repulſam, ac reſiſtentiam aliã gratiã quę efficax eſſet, non cõcedit: & ſic iure merito Deus exprobrat, *vocaui, & renuiſti, ex te perditio tua*: quaſi dicat, nolui te perire; volui ſaluare, &c. tu reſtitiſti quin facerem.

Suppoſita fide legis diuinæ obligantis; neceſſario admitti debet gratia ſufficiens, dans poſſe.

569. Infertur 4. Suppoſita gratiæ ſufficientis collatione pro omni hominum ſtatu, & conditione, optimè intelliguntur duo præclara Concilij Tridentini loca, cur, & quomodò Deus deſerat homines; vnum apertè pro iuſtificatis, aliud promiſcuè pro omnibus. De primis in ſeſs. 6. cap. 11. dicitur. *Deus namque ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi priùs deſeratur*. Iuſtificatus autem Deum deſerit, quando per alicuius pręcepti poſitiui, vel negatiui inobſeruantiam peccat, quia debuit obſeruare; at exiſtens in gratia habituali, non potuit per eam ſolam obſeruare pręcepta, ſed indiguit gratia, ſeu auxilio actuali, vt poſſet obſeruare, & per hoc auxilium habet id, per quod fiat ei poſſibile ex *Conſtitution. Innocent. X. & Alexandr. VII.* Sed iuſtificati interdum peccant: igitur deſeruerunt Deum, ideòque deſerti fuere. At hęc actiua deſer-

Duo præclara Concil. Trid. loca ad rẽ declarantur.

deſertio iuſtificati prouocans Deum ad illum deſerendum,meo videri, non eſt ipſum peccatum, ſed reiectio, ac reſpuentia auxilij ſufficientis; ob quam Deus non proſequitur opus, quod incæpit excitando, & inſpirando, conferens efficax perficiendo quod incæpit, vt mox dicam. De ſecundis promiſcuis hominum conditionibus, iuſtificatis nempè, & non iuſtificatis, loqui videtur Concilium in eadem *ſeſſ.6. cap.13.* vbi, licet de Perſeuerantię munere loquatur, vnum tamen ad rem noſtram dicit omni vocato accommodatum, correſpondens alteri dicto *in cap. 5.* de omnibus etiam primò vocatis, ad iuſtificationem ſe diſponentibus: in capite ergo 13. dicit. *Deus enim, niſi ipſi* (homines iuſti) *illius gratiæ defuerint; ſicut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle,& perficere.* Iuſti autem,& quicumq; alij,non deficiunt gratiæ efficaci, quia hæc facit facere effectum,& coniungitur ſemper cum facto: Ergo deficiunt gratiæ ſufficienti, eam vt diximus reijcientes: & confirmatur ex verbis ſequentibus, quia *Deus, qui incæpit opus, niſi defuerint illius gratiæ, perficiet, operans velle, & perficere.* Sed Deus incipit opus bonum per excitationem, ac inſpirationem ex *cap. 5. & 6.* mox adducendis; hęc autem eſt ſufficiens gratia: igitur, ſi hanc deſerunt excitati, & inſpirati, à Deo deſeruntur, & opus bonum non perficitur. Sic puto diſcurrendum, ni fallor.

Quando iuſtificatus deſerit Deum.

Quando homines deſunt gratię,& cui.

570. In cap.5. vbi de diſpoſitionibus,ac pręludijs ad primam iuſtificationem per Baptiſmum obtinendam fit ſermo, hæc habentur. *Ipſius iuſtificationis exordium in adultis, &c. à preueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, &c. per eius excitationem, atque adiuuantem gratiam*

Quomodò reijci poteſt gratia, & quę ex Concil.

tiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando adiuuantur, ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omninò agat inſpirationem illam recipiens, quippe, qui illam & abijcere poteſt. Ecce quomodò vocati abijcere poſſunt; & innumeri, præcipuè infideles, de facto abijciunt inſpirationem.

571. Infertur 5. Quòd omni carent fundamento Doctores quidam, qui paucis abhinc annis negarunt dari gratiam ſufficientem, cui voluntas reſiſtere poteſt, & ſæpè reſiſtit, vt in toto hoc Opuſculo probatum eſt, aſſerentes omnem gratiam efficacem; & hanc tantùm, non illam nobis meruiſſe Chriſtum. Elapſis annis, antequam eorum opera exactè perlegiſſem, excuſabam eos, putans eorum ſenſum eſſe (ſicut aliàs cum doctis Thomiſtis notaui) quòd omnis gratia in hoc ſenſu eſt efficax, quia aliquem, & proprium effectum habet; verbi gratia, Deus, vel mediante Concionatore, vel lectione alicuius libri, vel aſpectu alicuius Martiris patientis pro fide, vel alio modo internè tantùm vocat, ſeu excitat, ac inſpirat infidelem aliquem ad fidem: iſte reijcit vocationem; tunc vocatio, ſeu inſpiratio habuit effectum in vocato, ac inſpirato, inſpirauit enim, licet iſte non conſenſerit: ſimiliter peccator vocatur, & inſpiratur ad pœnitentiam; reijcit vocationem, ac inſpirationem, à ſua concupiſcentia diſtractus, ac illectus: item omnes, ſiue iuſti, ſiue peccatores, vocantur, ac inſpirantur ad exequenda diuina præcepta: ſi diſtracti ab alijs paſſionibus abijciunt inſpirationes, iſtę iam ſuum effectum formalem inſpirandi hauerunt: & ſic loquendo de operibus conſilij, vel ſupererogatio-

Decipiuntur qui negant gratiam ſufficientem.

Quomodo ſufficiens habet ſuũ effectum.

gatio-

gationis; in hoc ſenſu benè diceretur, quòd omnis gratia eſt efficax in genere ſuo. At prędicti Doctores non ſiſtunt in hoc ſenſu; ſed dicunt nullam gratiam internam dari, cui reſiſtatur, aut reſiſti poſſit: & ideò dico eos carere omni fundamento; tum quia in hoc ſenſu accepta ſententia iſta, iam damnata eſt in ſecunda propoſitione Ianſenij; tum etiam, quia ex Sacris Scripturis iam patuit, dari gratias iſtas, quibus reſiſtitur; & tandem ſi poſſem colloqui cum aliquo iſtorum, qui negant gratias iſtas ſufficientes vocationum, ac inſpirationum, quas homines non ſequuntur, ſed reijciunt, interrogarem illum, an aliquando expertus ſit aliquas eiuſmodi vocationes, ſiue circa obſeruantiam præceptorum, ſiue circa obſeruantiam conſiliorum, aut ſupererogationum. Si diceret numquam habuiſſe, dicerem primò ei: Vel es excæcatus, vel omnium infæliciſſimus; quia nemo hominum caret aliquibus hiſce vocationibus. 2. dicerem; ſi ex Dei beneficio non es excæcatus, & Dei præcepta, & conſilium aliquod, aut ſupererogatorium opus obſeruas, quęro an omnes diuinas vocationes, & inſpirationes exequutus es, an non; ſi ſic; igitur perfectus es; quod dicere non potes, & quia *ſepties in die cadit iuſtus*; & quia Ioannes inquit, *ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*; & nemo aſſerere poteſt ſe eſſe impeccabilem. Si verò diceret, vel quòd aliquando Dei pręceptum violauit, vel inſpirationes ad conſilia, & ſupererogatoria opera non eſt ſecutus, iam confitetur, ſe gratiam illam habuiſſe, quam, *ſufficientem*, dicimus; eamque non fuiſſe ſecutum, ſed reſpuiſſe: hanc ergo, quam expertus eſt, confiteretur: & hoc mihi ſufficeret. Infer-

Diſcurſus moralis authoris conuincēs.

Digitized by Google

572. Infertur 6. Nedum ſine fundamento, ſed meo videri inſulsè ab his ſufficientis gratiæ hoſtibus probari negatiuam, eo quòd dicant hanc gratiam, *ſufficientem*, dictam, ad nihil inſeruire; & pro hac non eſſe mortuum Chriſtum. Contra primum ergo dictum ſic inſurgo: Donum illud Dei, ſine quo opus bonum, ſiue præcepti, ſiue conſilij fieri non poteſt, dici non poteſt ad nihil inſeruire, ſed multum inſeruit, & de potentia Dei ordinaria, ac ſecundùm præſentem Dei prouidentiam eſt abſolutè neceſſarium: Talis eſt gratia, quam dicimus, *ſufficientem*. Ergo. Minor pluſquam centies probata hucuſque fuit: quia ſine diuina excitatione, ſeu illuminatione, aut vocatione (quę idem ſunt) ac ſine diuina inſpiratione nemo poteſt credere in Deum, diligere illum, aut ſperare in eo, aut pœnitere *ſicut oportet*: hæc ſunt verba *Concilij Trident. ſeſſ. 6. canon.* 3. dicentis. *Si quis dixerit ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, diligere, aut pænitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*: igitur ſine illa inſpiratione non poteſt homo actus illos facere; & cum illa poteſt: & ita dici non poteſt, quòd ad nihil inſeruiat, ſed abſolutè neceſſaria eſt. Adde, quòd idem Concilium docuit in eadem *ſeſſ. 6. cap. 5. Ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omninò agat, inſpirationem illam recipiens; quippe qui illam & abijcere poteſt: neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Vnde in ſacris litteris cùm dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos; libertatis noſtræ admonemur: Cùm reſpondemus: Conuerte nos Domine ad te, & con-*

Sine fundamento impugnatur gratia ſufficiens.

Sine gratia ſufficiente nequit quis operari.

conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur. Ecce quod eſt illa inſpiratio præueniens Spiritus Sancti, per quam Concilium ſtatuit poſſe hominem credere, diligere, ſperare, ac pænitere: & ſic homo eam recipiens poteſt abijcere, ſi velit: hæc autem eſt illa gratia præueniens, quam voco ſufficientem. Præterea maxima Deo, & Chriſto Domino irrogat iniuriam, & blaſphemiam, qui dicit talem gratiam, ſeu vocationem, ac inſpirationem, cui non eſt coniunctus effectus, ſed reijcitur, ad nihil inſeruire, cùm Deus etiam tales, qui eam abiecturi ſunt, vocet, ac inſpiret: Prou. ſiquidem 1. 4. de Deo dicitur. *Quia vocaui, & renuiſtis.* Item, *quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi ſemper hi errant corde, ipſi verò non cognouerunt vias meas*, &c. Pſalm. 49. & Chriſtus ait; *Multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Item, *Ieruſalem, Ieruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti*? & per totum triennium, & ampliùs prædicationis, & patrationis miraculorum, quid aliud fecit, quàm continuè externè, & internè vocare? Quid fecit Deus per 18. Prophetas in Veteri Teſtam. reprehendens populos, & ad bonum hortans? nonnè ſemper vocauit? Quid facit nunc in toto mundo per Miſſionarios in partibus infidelium, & per ordinarios prædicatores inter fideles? & tamen non omnes eas vocationes ſequuntur. Deus hoc præuidit ab æterno, & Chriſtus quoque prȩuidit ſic futurum; & tamen Deus vocauit, vocat, & vſque in finem mundi vocabit. Audebit proinde blaſphemus quis dicere, Vocationes ad nihil inſeruiunt, & Deus fruſtra gratias vocationis largitur? Adde quod in eodem Concilio Tridentino inſuper habetur in

Ex S. Scriptura colligitur gratia ſufficiẽs

Euidens diſcurſus.

eadem *ſeſs.6. cap.13.* vbi de Perſeuerantiæ munere eſt ſermo, inter cætera dicitur; *Tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare, & reponere omnes debent; Deus enim niſi ipſius gratię defuerint, ſicut cæpit opus bonum, ita perficiet operans velle, & perficere*, &c. igitur Deus incipit cum auxilio præueniente opus bonum, cui auxilio ſic præuentus poteſt deficere, illud nempè reijciendo; quòd ſi non deficeret, Deus cooperaretur perficiendo opus: quod clarè innuiſſe videtur S. Auguſt. in lib.2. *de pecc. mer. & remiſs. cap.* 17. inquiens. *Vt autem innoteſcat, & ſuaue fiat quod non delectabat, gratiæ Dei eſt, quæ hominum adiuuat voluntates; qua vt non adiuuentur, in ipſis itidem cauſa eſt*: & paulò infra referens dictum Hieremiæ cap. 10. *Scio Domine, quia non eſt in homine via eius*, ait S. Auguſt. *tamquam diceret, ſcio ad correptionem meam pertinere, quòd minus abs te adiuuer*.

Comprobatur ex Conc. Trid

573. Et huc ex eodem S.Auguſt. *lib. de Fide, & oper. cap.* 17. & in *lib.* 2. *contra Gaudentium cap.* 17. collimat inſignis parabola Saluatoris Lucæ 14. de homine illo, qui fecit cœnam magnam, & inuitauit multos, & mittens ſeruum ſuum ad vocandum eos; iſti diuerſis excuſationibus noluerunt ire: iterum mittens ſeruum ad vocandum alios pauperes, debiles, claudos, & cœcos introduxit in cœnaculum: & quia adhuc locus erat, miſit tertiò ſeruum in vias, & ſepes, vt compelleret alios intrare: & tandem dixit, *nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cęnam meam*: S. Doctor *de fide, & oper. cap.* 17. ait: *qui aduerſantur Euangelio, non ſunt inter eos deputandi, qui ad conuiuium nuptiarum venerunt; ſed inter eos, qui venire noluerunt*: & in alio loco contra *Gauden-*

dentium vbi ſupra, dicit: *Exi in vias, & ſæpes, & compelle intrare: intelligimus vias hereſes, Schiſmata ſæpes. Viæ quippè hoc loco ſignificant diuerſas opiniones; ſæpes autem per diuerſas opiniones. Quid autem miramini, ſi non corporalis cibi, ſed ſpiritualis fame moritur quiſquis ad iſtam cœnam, nec libenter introductus, nec violenter impulſus ingreditur*: hæc Auguſtinus. Si ergo recuſant intrare in Eccleſiæ cœnam vocati, ſibi imputent, ſi Dominus eos indignos reputat, inquiens, *Nemo illorum, qui vocati fuerunt, guſtabit cœnam meam.* Non ergo inanis eſt gratia ſufficiens vocationis; alioquin Deus, nec vocaret, nec puniret eos, qui reſpuunt vocationem. S. Auguſt. ſenſus de vocatis reſpuentibus

Contra ſecundum negantium auxilium ſufficiens dictum, quòd ſcilicet Chriſtus illud nobis per ſuam paſſionem non meruerit; ſic inuehor. Omnia dona ſupernaturalia, quæ nobis Deus largitur, etiam preuenientia auxilia, illuminationes, ac inſpirationes, quas homo poteſt abijcere, per Chriſtum Deus concedit: Ergo ea omnia nobis meruit Chriſtus: Euidens eſt conſequentia. Anteced. eſt ipſiuſmet Concilij Tridentini in *ſeſſ. 6. cap. 5.* vbi de exordio, ac diſpoſitione ad iuſtificationem adultorum, dicit. *Iuſtificationis exordium in adultis à Deo per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur*, &c. igitur Deus concedit gratiam præuenientem vocationis, ac inſpirationis per Chriſtum, ideſt per merita Chriſti: *in cap. 7.* docet Chriſtum fuiſſe cauſam meritoriam noſtrę iuſtificationis: iuſtificatio autem prerequirit gratiam excitantem, ſeu preuenientem, ac inſpirationem ad faciendum actus fidei, ſpei, dilectio- Chriſtus gratiam etiam ſufficientem nobis meruit. Ex Concil. Trid.

 nis,

nis, ac pœnitentiæ ex eodem *in cap. 6. & can.3.* & in eodem *cap. 7.* dicitur: *quamquam nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti communicantur*: in *cap. 11.* de iuſtificatis dicitur; *piè viuentes proficere poſſunt per Chriſtum Ieſum, per quem acceſſum habuerunt in gratiam iſtam*. Acceſſus autem ad gratiam iuſtificantem habetur, vt ex nuper dictis, per gratiam præuenientem, & inſpirationem habitam per Chriſtum, & ſine ea haberi non poteſt talis acceſſus in adultis: illa autem eſt gratia, quę dicitur *ſufficiens*, quę, quando ei coniungitur efficax faciens facere actus illos credendi, ſperandi, diligendi, ac pænitendi, habet etiam annexam iuſtificationem, quę fit per remiſſionem peccatorum, & gratiam habitualem ſanctificantem, quæ eſt cauſa formalis iuſtificationis. Si autem pręuentus per excitantem gratiam, ac inſpirationem, eam reijcit, ſicut poteſt facere, ex eodem Concilio, & ei non coniungitur efficax, nec iuſtificatio, non propterea dici debet, quòd non fuit præueniens gratia, & inſpiratio, ex Chriſti merito impertita; ſicut ex hoc, quòd quis non vtitur, vel abvtitur Sacramento Baptiſmi, vel alio, non propterea ſequitur, quòd Chriſtus non meruit etiam pro illo Sacramenta. Omnem ergo gratiam, omneque ſupernaturale donum Chriſtus Dominus nobis meruit, quamuis nos ingrati eis abutamur, vel ea reijciamus.

Plura Cōcil. loca.

Argum. ad hominem.

Præterea Saluator *Ioann. 15. 5.* inquit, *ſine me nihil poteſtis facere*: igitur per eum, ideſt per merita eius, ſeu per dona, quę ipſe nobis acquiſiuit ſuis meritis, poſſumus bona opera facere, præcepta ſeruare, & à peccatis abſtinere. Sed ſine gratia ſufficiente, excitatione, inquam, & inſpi-

Locus Io: ad rem.

inſpiratione diuina ad bonum opus faciendum, non poſſumus opus illud facere, & cum illa poſſumus: Ergo illam nobis Chriſtus meruit. Omnia ſiquidem ſupernaturalia dona, quæ habemus, per Chriſti merita habemus; & propterea Sancta Mater Eccleſia quęcumque bona à Deo petit, per paſſionem, eiuſque merita petit, concludens omnes collectas *per Chriſtum Dominum Noſtrum*.

574. Neque aliquid vrget inſtantia negantium ſufficientem gratiam hominibus per Chriſtum acquiſitam, quia effectum principalem non sẽper obtinet: innumeri enim tàm infideles, quàm fideles excitati, ac inſpirati ad opus bonum, illud non efficiunt; & ſic inaniter Chriſtus gratiam illam meruiſſet. Reſpondetur enim, vt ſępè diximus habere ſuum effectum, excitationem, & inſpirationem paſſiuam, vt omnes experiuntur, quamuis non omnes exequantur id ad quod excitantur, quia excitationem, & inſpirationem reijciunt, *quia vocaui, & renuiſtis*, &c. Si ergo de facto dantur iſtę excitationes, & inſpirationes, ſicut dici nequit, quòd eas Deus inaniter concedit; & ita neque Chriſtus inaniter nobis meruit: omnia enim, quæ in mente Patris à ſe facienda nouit, fecit, inquiens; *quæ placita ſunt Deo hæc facio ſemper, & ſicut Pater dedit mihi mandatum ſic facio*. Si Deus Pater, ideſt, Sanctiſſima Trinitas ab ęterno iſtam gratiam aliquibus dare decreuit, non vlteriorem, hanc eis Chriſtus meruit. Quia verò idem Deus ab æterno decreuit alijs dare vlteriorem gratiam, nempè efficacem, Chriſtus pro eis illam meruit. Si autem quęratur, cur Deus prioribus decreuit dare illam tantùm, & non aliam? poſſet fortaſſe quis dicere (ſicut de decreto reprobationis dictum eſt) quia

Ad obiecta negantium gratiam ſufficientẽ reſpond.

Interrogatio impertinens.

quia Deus prǽſciuit tales reiecturos illam gratiam. At eſto ſic. Si vlteriùs quis interrogaret, cur præſciens illos reiecturos illam gratiam, non decreuit dare eis gratiam efficacem, ne reijcerent, ſed conſentirent, ſicut decreuit pro alijs? Ad hoc, ſicut aliàs feci, reſpondeo cum Apoſtolo Rom. 9. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Vel reſpondeo cũ eodem *in cap.* 11. *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius! Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*: qua reſponſione S. Auguſtinus Doctor gratiæ ad hoc propoſitum pro curioſis hæc Dei occulta iudicia perſcrutantibus, pluſquam ſexcenties in ſuis operibus vtitur. Vel tandem cum alijs eiuſdem S. Auguſtini reſponſionibus, prima in lib. 1. de Prǽdeſt. SS. cap. 8. in fine. *Cur autem potius hunc, vel illum liberet, inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Melius enim & hic audimus, aut dicimus: o homo tu quis es, qui reſpondeas Deo, quam dicere audeamus, quaſi nouerimus, quod occultum eſſe voluit, qui tamen aliquid iniuſtum velle non potuit.* Alia reſponſio S. Auguſtini ad hanc interrogationem habetur in *lib. de ſpir. & lit. cap.* 34. in fine, vbi de hoc puncto diſcurrens, cur Deus alicui gratiam concedat, ad quam ſequitur, alteri aliam ad quam non ſequitur effectus; ſic reſpondet. *Iam ſi ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ita ſuadeatur, vt perſuadeatur illi autem non*

Reſponſio Apoſtol. & Auguſt.

Alia Aug. reſponſio.

ita: duo ſola occurrunt interim, quæ reſpondere mibi placeat: ò altitudo diuitiarum; & numquid iniquitas apud Deum? cui reſponſio iſta diſplicet, quærat doctiores, ſed caueat, ne inueniat præſumptiores: itaque admittit S. Auguſtinus gratiam, qua ſuadetur quis, & perſuadetur; & gratiam qua alter ſuadetur, at non perſuadetur: (hanc vocamus ſufficientem:) cauſam verò huius differentię ſe neſcire ait, ſed ad altitudinem diuitiarum ſapientiæ Dei remittit, conſolans omnes, quòd apud eum non eſt iniquitas, aut perſonarum acceptio, ſed miſericordia, & iuſtitia: Cui ſit gloria in ſæcula.

Ex Aug. da tur gratia, cui reſiſtitur.

CAPVT XXIII.

An aliqua gratia interdum cadat ſub merito.

575. AD 1. Quòd nomine gratię veniunt omnia dona Dei, quæ hominibus à Deo ex ſua liberalitate conferuntur, ſiue naturalia, ſiue ſupernaturalia, ſiue corporalia, ſiue ſpiritualia, ipſumque totum eſſe hominis; omnia enim Deus nobis *gratis* largitur, nulli enim debet Deus; nam ex Rom. 11. 35. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*: ſed hìc non loquimur de gratia in tanta latitudine. 2. Nomine gratiæ veniunt dona ſpiritualia, & ſupernaturalia, quæ in via conferuntur hominibus, vt ſunt Virtutes Theologicæ, Fides, Spes, & Charitas,

Omnia dona data à Deo hominibus dicuntur gratiæ.

Gra-

Gratia item habitualis, ſi ponatur diſtincta à Charitate; Virtutes Cardinales, ſi teneatur infundi cum Theologicis; ſeptem dona Spiritus Sancti; nouem gratię gratis datę; octo beatitudines, & vita ęterna; & tandem Gratia actualis, de qua in toto hoc Opuſculo locuti ſumus, quæ actuale etiam auxilium appellatur.

Non ſit ſermo de gratia ſic accepta.

576. Adu. 2. Quòd quamuis de gratia actuali fuerit tota, ac perpetua diſputatio S. Auguſtini cum Pelagio, ac Celeſtio, eorumque aſſeclis, quando (licet ficte, & equiuocè) admiſerunt neceſſitatem gratiæ, & ſub merito cadere poſſe dicebant auxilium gratiæ; & de hac prçcipuè hic nobis eſſet loquendum, nihilominus exiſtimans alicuius fore vtilitatis noſtris tyronibus, ſi de omni ſupernaturali gratia aliquid dicam, an aliqua earum cadere poſſit ſub merito, & quomodò, pro mea tenuitate libenter exequar, excluſis priùs ijs, quæ non cadunt ſub merito.

577. Adu. 3. & ſuppono ex communi Theologorum ſententia, vt dixi in tomo *de Incarnatione*, quòd meritum eſt actio aliqua, cui ex pacto aliquo, ſeu lege debetur merces, ſeu præmium; & diſtinguitur in bonum, & malum, quod propriè vocatur demeritum. Bono ex pacto, ſeu lege debetur prçmium; malo verò debetur ſupplicium: de bono eſt nobis ſermo, & apud Deum. Supponendum pariter cum eadem communi ſententia, quòd ad conſtitutionem meriti apud Deũ hæc 5. requiruntur: primùm, vt ſit opus moraliter bonum, quod Deus ipſe indicauit Caino Gen. 4. *Nonnè ſi bene egeris recipies; ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit*. 2. vt ſit opus bonum liberum, ex 1. Cor. 9. *Si volens hoc ago mercedem accipio*. Licet Deus ex ſua liberalitate accepta-

Quid ſit meritum.

ceptare poſſet paſſionem alicuius ſine libertate, perpeſſam, & ei conferre præmium, vt cum innocentibus fecit occiſis in odium Chriſti. 3. requiritur, vt ſit opus factum ab homine viatore, nam poſt mortem nemo poteſt mereri: Eccleſiaſte 11. 3. *Si exciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*: ideò Paulus ad Galat. 6. ait, *dum tempus habemus operemur bonum*. 4. requiritur, vt ſit opus bonum factum ab homine exiſtente in ſtatu gratiæ, ſicut docuit Saluator, *Manete in me, & ego in vobis: ſicut palmes non poteſt facere fructum à ſemetipſo, niſi in vite manſerit, ſic nec vos, niſi in me manſeritis: ego ſum vitis, vos palmites; qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia ſine me nihil poteſtis facere*: Ioann. 15. 5. & Concilium Trident. *ſeſſ. 6. cap. 16.* docet, quòd ſine gratia per Chriſtum antecedente, comitante, & ſubſequente, *opera bona, nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent*. 5. tandem ad meritum apud Deum requiritur aliquod pactum, ſeu promiſſio diuina de compenſatione, ſeu retributione alicuius boni, ſeu mercedis pro opere bono ab ipſomet Deo præcepto, ſeu pro paſſione pro nomine eius, ſeu pro fide perpeſſa. De hac promiſſione vitæ æternæ, & aliorum conducentium ad eam, abundat Sacra Scriptura: ideò notandum valdè eſt ex S: Auguſtino *ſer. 16. de Verb. Apoſt.* quòd, cùm Deus ex gratia concedat homini vitam æternam, hæc conceſſio dicitur quidem actio iuſtitiæ, ſicut ait Apoſtolus, *repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus iuſtus Iudex, & omnibus, qui, &c.* tamen non eſt iuſtitia in rigore, quia gratia eſt ſemen gloriæ; & ideò, vt poſtea dicam, vita æterna dicitur *gratia pro gratia*;

Requiſita ad meritū ſaltim quinque.

Vt ſit opus moraliter bonum.

Liberum.

A viatore factum exiſtente in gratia.

Et factum, ſeu promiſſio Dei de præmio.

tia; ſed dicitur iuſtitiæ actio largè, ex promiſſione Dei, qui fidelis eſt: ait enim S. Doctor. *Debitor nobis factus eſt Deus non aliquid à nobis accipiendo, ſed quod ei placuit promittendo nobis, vt dicamus ei: redde, quod promiſiſti, quia fecimus quod iuſſiſti, & hoc ipſum quod fecimus, tu feciſti, quia nos laborantes tu iuuiſti.*

Deus factus eſt debitor hominis ex ſua liberalitate.

578. Adu. 4. quòd ſenſus huius quæſiti duplex eſſe poteſt. Primus, an ſub merito ex naturæ viribus procedente cadere poſſit aliqua gratia, ſicut aliqui Semipelagiani olim docebant, contra quos toto vitæ ſuæ tempore pugnauit, &, Eccleſia iudicante, vicit S. Auguſtinus. Alter ſenſus quem à paucis video diſcurſum, (& tamen pijs viris ſcitu dignus eſt) an gratia aliqua cuiuſcumque generis cadere poſſit ſub merito procedente ab homine exiſtente in ſtatu gratiæ, benè, ac ſanctè operante, Deumque precante, vt nouas gratias, vel earum augmentum ei concedat, ex pacto aliquo, vel promiſſione, ſicut dicitur de alijs donis ſpiritualibus, quæ ex promiſſione, ſeu pacto per Chriſtum expreſſo, obtineri poſſunt: Ioann. 14. 13. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur Pater in filio. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam*: his autem ſuppoſitis

Senſus quæſiti duplex

Vnus reijcitur.

579. Dico 1. Prima gratia vocationis ad fidem, vel ad pœnitentiam cadere non poteſt ſub merito ex naturæ viribus procedente: eſt de fide.

Prima gratia vocationis non poteſt cadere ſub merito.

580. Prob. 1. Ex Rom. 11. 8. *Si autem gratia, iam non ex operibus; alioquin gratia non eſt gratia*. Interl. dicit, *non eſt gratia, ſed debitum*.

Theodoret

Theodoretus in eum locum dicit. *Salus*

etiam

etiam gratia appellatur, quia ex diuina liberalitate, ac munificentia profecta eſt. Hoc etiam dixit, vbi egit de Patriarcha Abraham: Operanti autem merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.

581. Prob.2. ex Concil. Dioſpolit. cap. 7. *Gratiæ Dei adiutorium ad ſingulos actus bonos neceſſarium non datur ſecundùm noſtra merita*: idem confirmat Gelaſius Papa *in epiſt.6.* Ex Concil. Dioſpolit. Ex Gelaſ.

582. Prob. 3. ex Concil. Arauſ. 2. plura de hac re dicente, quòd nempè gratia ſemper præcedere debeat opus bonum, non verò ſequi illud: *in* can.4. ait. *Gratia Dei præparat voluntatem hominis, vt purgetur, &c. non expectat voluntatem*: in can.6.inquit. *Gratia Dei eſt cauſa cur homo credat, velit, petat, & alia bona faciat*: in can.8. dicit. *Gratia præcedit bona opera, vt fiant*: Ergo non cadit ſub merito. Ex Concil. Arauſi. 2.

583. Prob. 4. ex pluribus Cœleſtini primi dictis: in epiſt. 1. cap.8. *A gratia Dei omnia bona opera habent originem*: in cap. 12. ait. *A gratia Dei procedunt bona opera*. Item, *Gratiæ Dei cooperatur homo; & hoc donum Dei eſt.* Ex Cæleſt.

S. Auguſtini authoritates in ſequenti concluſione referam.

584. Prob. 5. experientia, quòd ſcilicet prima gratia vocationis non poſſit cadere ſub merito. Si ſermo ſit de Infideli, Gentili, vel Hæretico, experientia docet, quòd ſic conuertuntur, vt ipſummet Concilium Tridentinum docet, *ſeſſ. 6. cap. 5. Per gratiam præuenientem vocantur, nullis eorum exiſtentibus meritis*; quia ſiue mediante concionatore, ſiue immediatè à Deo illuminantur, cùm ipſi anteà nihil cogitarint de re, de qua illuminantur; quia veritas fidei, de qua il- Arg. ab experientia.

 lumi-

luminantur, ac inſpirantur, ab eis non cogitabatur; ideò nulla apparet via, quomodò illuminationem illam, ac inſpirationem mereri potuerint, *nihil enim volitum, quin præcognitum*; ſed à Deo immediatè ex ſua miſericordia illuminantur, ac inſpirantur ad veritatem agnoſcendam, & amplectendam: & ideò ex Apoſtolo vocatur *gratia*, quia *gratis* data. Eamdem experientiam agnoſcit peccator, qui vel audiens Concionatorem, vel à Deo immediatè excitatur, & inſpiratur ad deteſtandum peccatum, illudque confitendum; cùm ipſe in aliјs negotiјs eſſet immerſus, nullumque opus feciſſet, vt illuminationem, ac inſpirationem illam obtineret.

Exempla vocationũ ſine vlla præuia actione.

585. Prob. 6. Meritum apud Deum, ex notabili 3. eſt actio libera procedens ab exiſtente in gratia. Sed ante primam vocationem, ac inſpirationem, nec infidelis, nec fidelis lapſus in mortale, eſt in gratia. Ergo neuter eorum habere poteſt meritum reſpectu primæ gratiæ.

586. Dico 2. Gratia adiuuans, ſeu efficax, per quam infidelis, ac fidelis peccator conſentiunt gratiæ excitanti, non cadit ſub proprio excitati merito: eſt de fide, ſicut præcedens; immò de hac gratia, quo ad me, principaliùs videntur locuti Apoſtolus, Concilia, Pontifices, & S. Auguſtinus.

Gratia efficax non poteſt cadere ſub merito.

587. Prob. omnibus præfatis argumentis. 2. ſic: Excitatus, ac inſpiratus per illuminationem, ac inſpirationem, aut eam reijcit, aut ei conſentit: ſi reijcit, de eo non loquimur: ſi verò conſentit, hoc oritur ex gratia efficaci faciente conſentire, & poſtea exequi, vt in ſuis locis dictum eſt: in eo autem caſu poſt excitationem, & immediatè ante conſenſum, talis excitatus nullum exer-

exercet opus, per quod mereri poſſit gratiam illam facientem conſentire, ſed poſt excitationem experitur ſe ſtatim conſentire: igitur non poteſt eam mereri, ſed à Deo ex ſua miſericordia, iuxta æterna ſuæ ſapientiæ iudicia, gratis eam obtinet: & ideò gratia, & verè gratia eſt, non merces, aut præmium. Si ergo quis non meruit gratiam excitantem, neque meret efficacem. Ab experientia arg

588. Prob. 2. dogmaticè: ex Philipp. 3. Deus eſt, *qui dat velle, & perficere pro bona voluntate.* 2. Cor. 3. 5. *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt*: & 1. Cor. 4. 7. *Quid habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Dogmaticè prob.

589. Prob. 3. ex Concilijs. Dioſpolitanum cap. 7. definit hoc modo. *Gratiæ Dei adiutorium ad ſingulos actus bonos neceſſarium non dari ſecundùm hominis merita*: Ergo multò minus ob merita infidelium, aut fidelium peccatorum. Concil. Arauſ. 2. c. 3. ſic definit. *Gratia Dei facit, vt ipſa inuocetur*: in can. 4. *Gratia Dei præparat voluntatem hominis, vt ipſa purgetur, velit, ac proficiat; & non ipſa expectat voluntatem*: in can. 6. *Gratia Dei eſt cauſa cur homo credat, velit, petat, & cætera bona faciat*: in can. 18. *Gratia Dei præcedit bona opera, vt fiant, &c.* igitur nullo modo poteſt homo mereri gratiam illam adiuuantem, ſeu efficientem, per quam præuentus, ſeu excitatus ad opus bonum faciendum, conſentit facere, & poſtea facit. Conc. Dioſpolit. Concil. Arauſ.

590. Prob. ex Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap. 5.* in quo exactè decernitur modus iuſtificationis, & præparatio ad eam per actus credendi, diligendi, Conc. Trid exactè.

aut

aut pænitendi factos abſque meritis iuſtificandorum. *Declarat ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Chriſtum Ieſum præueniente gratia ſumendum eſſe; hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponantur, &c.* nullum ergo meritum adeſt in homine, cuius intuitu Deus conferat gratiam efficacem, per quam infideles, ſeu fideles peccatores, vel excitentur, vel excitati conſentiant, & exequantur.

591. Confirmatur argumento à fortiori deſumpto ex eodem Concilio eadem *ſeſſ. 6. cap.* 8. vbi exponens illud Rom.5. *iuſtificari gratis per fidem*, duo dicit; primum, quòd licet cauſa formalis iuſtificationis ſit gratia ſanctificans *ex cap. præced.* dicitur tamen fides iuſtificare tamquàm radix, à qua incipit iuſtificatio, ab actu ſcilicet credendi *ex cap.6.* Secundum ad rem noſtram, eſt, quòd quamuis actus credendi, ſperandi, diligendi, ac pęnitendi præcedant iuſtificationem; hæc tamen, dicit, ſit *gratis*, ideſt ſine meritis: igitur multò minus gratia illa, quæ facit credere, ſperare, diligere, ac pęnitere datur ex meritis, ſed eſt omninò gratuita. Verba Concilij ſunt hęc: *gratis autem iuſtificari ideò dicimur, quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur: ſi enim gratia, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia.*

Aliud arg. Ex Concil. Trid.

592. Confirmatur ex alio loco eiuſdem Concilij in eadem *ſeſſ.6.c.13.* vbi de Perſeuerantię dono loquens dicit. *Deus enim, niſi illius gratię defuerint,*

rint, ſicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere. Cùm ergo Deus illuminat, ac inſpirat, tunc incipit opus bonum independenter à merito illuminati, ac inſpirati: & ſi hic non defuit gratiæ Dei, ideſt, ſi eam non reſpuit (vt multi faciunt) Deus ipſe, ſine vllo iſtius merito, perficit illud opus bonum, ideſt concedit gratiam efficacem, per quam voluntas vult illud facere, & facit. 3. arg. ex Concil.

593. S. Auguſtinus ſępiſſimè hanc concluſionem probat, quòd ſcilicet gratia iſta dicta, *qua*, ſeu auxilium *quo*, neceſſarium homini poſt Adami lapſum, neceſſarium, inquam, ad ſanctè operandum, ſine merito illorum, qui recipiunt, Deus ex ſua mera miſericordia concedit, vt per illud, ſeu illam operentur: ita docet in Euangel. Ioan. *tract. 3. tract. 82. tract. 86. & tract. 87. in lib. 6. cont. Iulian. Pelagianum cap. 8. in lib. cont. Pelagium, & Cæleſtium. De gratia Chriſti lib. 1. cap. 22. & 23. in lib. de Bono Perſeuerantiæ cap. 8. 12. & 13. in lib. de Vera Innocentia cap. 374. lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. in lib. de Gratia, & lib. arbit. cap. 1. 5. 14. & 21. in lib. de Patientia cap. 20. in lib. 3. Hippognoſticon. in lib. de Nat. & Grat. cap. 4. in lib. 1. de pecc. mer. cap. 21. in lib. 1. cont. Pelagium cap. 22. & 23. in lib. 1. cont. duas epiſtolas Pelagianorum cap. 19. & 20.* & deficeret tempus, ſi alia omnia eius loca narrare vellem. Conſtans autem eius voluntas eſt, quòd tàm gratia vocationis dicta *ſine qua non*, & cui voluntas reſiſtit aliquando, quàm gratia *qua*, qua nempè eſt efficax faciens facere opus bonum, ſine meritis hominis *gratis*, à Deo ex ſua miſericordia conceduntur. S. Aug. loca plura, in quibus docet gratiam ſine miſericordia.

594. Dico 3. Gratia habitualis ſanctificans, ſeu Gratia habitualis ſā

ctificans non cadit ſub merito

ſeu iuſtificans, non cadit ſub merito.

595. Prob. ex modò dictis per Trid. Concil. ſi enim ſermo ſit de paruulis, certum eſt, quòd abſque vllo proprio actu, in vim meritorum Chriſti iuſtificantur per infuſionem Gratiæ, & donorum, fidei, ſpei, & charitatis: & de his non eſt ſermo; ſed de adultis, quos dicimus, quòd ſine proprijs meritis, licet pręcedentibus ex Dei gratia quibuſdam diſpoſitionibus, ſcilicet actibus proprijs fidei, ſpei, charitatis, ac pœnitentię, obtineant iuſtificantem, ſeu ſanctificantem gratiã; illi tamen actus non ſunt merita gratiæ illius ſanctificantis, quia licet proueniant ab homine excitato, inſpirato, & adiuto à Dei actuali gratia, ſeu auxilio ſupernaturali, non adhuc tamen filio Dei, quia talis euadit per gratiam habitualem ſanctificantem. Vt autem clariùs pateat noſtra, ſed communis concluſio, placet ordinem iuſtificationis à Concilio ſancitum breuiter adducere; ex eo enim colligitur totam iuſtificationem ex gratia obtineri: *in ſeſſ. 6. cap. 5.* dicitur. *Docet præterea ipſum iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Chriſtum Ieſum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur; vt qui per peccata auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponantur*: in cap. 6. Declaratur, quomodò fiat hæc diſpoſitio ad iuſtificationem. *Diſponuntur autem ad iuſtitiam, dum vocati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum, credentes vera eſſe, quæ diuinitus reuelata, & promiſſa ſunt, &c. at dum cognoſcentes ſe eſſe peccatores, ſperant per Chriſti merita,* in

Conc. Trident. clarũ argum.

Ordo iuſtificationis per Conc.

in Baptiſmo ſibi condonanda fore peccata, &c. Deum tamquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, & mouentur aduersùs peccata per eorum odium aliquod, & deteſtationem, proponunt ſuſcipere baptiſmum, inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata: hæc eſt diſpoſitio per Dei gratiam præuenientem; & adiuuantem, ſeu efficacem ſecuta: in cap. 7. dicitur. *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem iuſtitia ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio; ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum*: & poſt multa dicitur. *Quamquam enim nemo poſſit eſse iuſtus, niſi cui merita paſſionis D. N. Ieſu Chriſti communicantur: id tamen in hac impij iuſtificatione fit dum eiuſdem ſanctiſſimæ paſſionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iuſtificantur, atque ipſis inhæret. Vndè in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa, accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem*, &c. Ecce ordo iuſtificationis: At quoniam remanebat vnum dubium ſoluendum, quia Apoſtolus Rom. 5. dicit, *Iuſtificari gratis per fidem*, Concilium in cap. 8. ad rem noſtram ſic declarat, *Per fidem iuſtificari dicimur; quia fides eſt humanæ ſalutis fundamentum, & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire. Gratis autem iuſtificari ideò dicimur; quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur. Si enim gratia eſt; non iam ex operibus; alioquin, vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia*. Concludendum ergo, quòd non ſolùm gratia præueniens, ac adiuuans, & ipſamet gra- Omnem difficultatē tollit Concilium.

Oooo tia

tia ſanctificans, quæ eſt cauſa formalis iuſtificationis; ſed totum opus iuſtificationis, & quoad ſingulas partes, ſine merito obtinetur, ſed gratis ex Dei miſericordia.

596. Videndum modò, quænam cadere poſſunt ſub merito, ſi non ex debito iuſtitię, ſaltem ex promiſſione diuina, Deique fidelitate, vt ex Auguſtino notauimus, quòd Deus voluntariè debitor noſter fieri voluit, promittendo nobis quę voluit.

597. Dico igitur 4. In iuſtis exiſtentibus in gratia ſanctificante ex Dei promiſſione, non ex debito iuſtitiæ, augumentum fidei, ſpei, & charitatis, ſeu gratiæ cadere poſſunt ſub merito per opera bona facta ab eis cum auxilio gratiæ.

Aliqua cadere poſsūt ſub merito ex Dei promiſſione.

598. Prob. 1. quòd iſti habitus poſſunt augeri. Apoſtoli Lucę 17. 1. petunt à Chriſto, ***Domine adauge nobis fidem***: & Eccleſia in Oratione Dominicæ 13. poſt Penthecoſten ſic orat. ***Deus da nobis fidei, ſpei, & charitatis augumentum.***

Habitus Theologici poſſunt augeri.

599. Prob. 2. ex Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap.* 10. vbi de augumento iuſtificationis, ideſt donorum, quæ iuſtificationem conſtituunt, ſic loquitur. ***Sic ergo iuſtificati, & amici Dei euntes de virtute in virtutem renouantur, vt Apoſtolus inquit de die in diem, hoc eſt mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma iuſtitiæ, in ſanctificationem per obſeruationem mandatorum Dei, & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus creſcunt, atque magis iuſtificantur, ſicut ſcriptum eſt. Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc***: & iterum, ***Ne verearis vſque in finem iuſtificari***: & rurſus. ***Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm***: Iac. 2. ***Hoc verò iuſtitiæ incrementum petit Sancta Eccleſia, cùm***

Ex Concil. Trid.

Ex Orat. Eccleſiæ.

orat, da nobis fidei, ſpei, & charitatis augumentum: & in *can.24. Si quis dixerit iuſtitiam acceptam non conſeruari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, ſed opera ipſa fructus ſolummodò, & ſigna eſſe iuſtificationis adeptę, non autem ipſius augendæ cauſam, anathema ſit.*

600. Cõfirmatur. Omnia Sacramenta in non ponente obicem cauſant gratiam ex Tridentino *ſeſſ. 7. canon.6. &* 8. cum hac tamen differentia, quòd duo Sacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ dicta ſunt mortuorum, quia ſuſcitant mortuos, per peccatum conferendo primam gratiam ſanctificantem; cętera quinque dicuntur viuorum, quia iuſtis tantùm conferunt augumentum gratię ſanctificantis. Ergo tàm gratia, ſeu charitas, quæ per Scotum idem ſunt, quàm aliæ Virtutes Theologicæ per bona opera augentur. Ex effectibus Sacramentorum.

601. Prob. modò, quòd augumentum conceſſum à Deo intuitu bonorum operum cadat ſub merito promiſſionis diuinæ, non verò debiti iuſtitiæ. De merito iuſtitiæ patet, quòd non adſit, quia ſicut docet S. Auguſtinus, & ante eum S. Paulus, vt patuit, Deus ex debito iuſtitię nulli debet: de merito verò promiſſionis ſic probatur. Apocal. 22. 11. præcipitur, *qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc, & qui ſanctus eſt, ſanctificetur adhuc*: ideſt iuſtus incumbat, vt fiat iuſtior, & ſanctus, vt fiat ſanctior: at hoc fit per nouos gradus Sanctitatis, quos Deus concedit iuſtis, & ſanctis, quos nequit à ſemetipſo homo producere. Sed, vt ex Concilio nuper vidimus, per fidem, & bona opera habetur hoc iuſtitiæ, & ſanctitatis augumentum. Ergo per ea opera à Deo requiſita, tamquam merita, ſine quibus maiorem ſanctitatem non cõcederet, regulariter. Con- Sub merito promiſſionis cadit augumentum virtutum.

ſequ. prob. Opera illa bona facta à iuſto habent omnes conditiones meriti ex promiſſione: ſunt enim bona, vt ſuppono; ſunt libera; ſunt facta à viatore; ſunt facta à iuſto exiſtente in gratia; tandem ſupponunt pactum diuinum de augendo gratiam contentum implicitè in præfato dicto, *qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc; & qui ſanctus eſt, ſanctificetur adhuc*, quia homo per Dei gratiam, diſpoſitiuè tantùm concurrit ad illam per bona opera; Deus verò effectiuè per productionem augumenti ſanctificantis gratiæ. Ergo implicitè eam promittit ſancto, & iuſto benè operanti. Si enim de hac promiſſione Dei, fidelitate, & benignitate, non eſſet certus, ea opera non faceret.

Bona opera iuſti habent omnia requiſita talis meriti.

602. Confirmatur à pari de vita æterna, quę promittitur homini benè operanti, & ideò bona opera dicuntur in iuſto merita reſpectu vitę æternæ, vt dicam poſtea.

603. Confirmatur 2. ex alia promiſſione Chriſti Matth. 13. 12. & cap. 25. 29. *habenti dabitur, & abundabit*: igitur homo iuſtus habens gratiam ſanctificantem, credens quòd poſſit ei conferri alius gradus illius per ſua bona opera facta cum Dei auxilio, & in ea abundare, dum ea facit, cum promiſſione Dei facit: igitur ſunt merita promiſſionis.

Promiſſio patet ex Script.

604. Dico 5. Iuſti orantes, & poſtulantes à Deo alia ſpiritualia bona conducentia ad ſalutẽ propriam, vel proximi, vt dona Spiritus Sancti, &c. per multiplicationem bonorum operum poſſunt mereri à Deo eorum aſſecutionem non quidem per modum debiti iuſtitiæ, ſed promiſſionis.

Alia dona cadere poſſunt ſub merito promiſſionis.

605. Prob. ſicut præcedens, 2. A Chriſto Domino

mino facta eſt hæc promiſſio de omni ſpiritu bono concedendo 'poſtulantibus: Lucæ enim 11. 13. ait. *Si vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filijs veſtris; quantò magis Pater veſter de Cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe*. Si ergo iuſti poſtulant à Deo ſpiritualia bona, & ad ea obtinenda multa bona opera faciunt, nihil deeſt iſtis operibus quin dicantur merita promiſſionis: & ideò S. Iacobus in ſua epiſt. cap. 1. 3. iuſtos ſic hortatur. *Patientia autem opus perfectum habet, vt ſitis perfecti, & integri in nullo deficientes. Si quis autem indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. Poſtulet autem in fide nihil hæſitans*: ecce promiſſio aſſequendi: ſi autem iuſtus præter poſtulationem, opera bona multiplicet, & præſertim ſupererogatoria, meritum promiſſionis habebit: & hæc dona pro Coloſſenſibus impetranda per ſuas orationes, aliaque ſua opera orabat Paulus Coloſs. 1. 9. *Non ceſſantes pro vobis orantes, & poſtulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni ſapientia, & intellectu ſpirituali, vt ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei in omni virtute confortati ſecundùm potentiam claritatis eius*; ſua meritoria opera applicabat Paulus; vt Deus illa dona Coloſſenſibus concederet.

Ex Chriſti promiſſione.

608. Dixi, per meritum, non debiti iuſtitiæ, quia, vt ſæpè dixi, Deus nemini debet, ſed promiſſionis, vt cum Auguſt. diximus in notabili 3. quia *debitor factus eſt nobis Deus, quod ei placuit promittendo nobis; vt dicamus ei, redde, quod promiſiſti, quia fecimus, quod iuſſiſti; & hoc ipſum quod fecimus tu feciſti, quia nos laborantes tu iuuiſti.*

Deus voluntariè factus eſt nobis debitor.

Quoties ergo legimus in Sacra Scriptura Dei promiſſionem alicuius boni ſpiritualis pro aliquo opere facto ab exiſtente in gratia, legimus, Deum ſua benignitate debitorem talis boni, ſi opus fiat: & conſequenrer tale opus dici poteſt meritum promiſſionis, non debiti iuſtitiæ.

Alia auxilia poteſt iuſtus mereri promiſſionis merito.

607. Dico 6. Iuſti, ideſt, exiſtentes in gratia ſanctificante petentes à Deo continuationem, & multiplicationem auxiliorum diuinæ gratiæ per bonorum operum multiplicationem poſſunt ea obtinere per modum meriti promiſſionis, non debiti iuſtitiæ.

608. Prob. eiſdem argumentis. Deus promiſit adiuuare petentes auxilium ſuum, & ſic iuxta Auguſtini doctrinam, ex ſua benignitate, ac fidelitate factus eſt debitor: igitur iuſtus recurrens pro auxilijs, ſi per bona opera facta ex eiusdem Dei auxilio curet reddere ſibi Deum propitium, meretur ex promiſſione illa obtinere: in hoc enim, vt ſepè dixi, conſiſtit meritum promiſſionis: Anteced. prob. ex pſal. 90. vbi de iuſto ſit ſermo; *Qui habitat in adiutorio Altiſſimi, in protectione Dei Cæli commorabitur*: &c. in quo præ cæteris, quæ promittuntur homini iuſto, adduntur hæc. *Quoniam in me ſperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum; Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum; longitudine dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum.*

Ex S. Scriptura.

Ex Theodoretto promiſſio diuina probatur.

609. Theodoretus in pſal. 90. poſt quam diſcuſſit omnia beneficia, quæ in eo Deus promittit prętare homini iuſto, explicans illam promiſſionem, *Quoniam in me ſperauit liberabo eum*, & cętera ſequentia, ait. *Deus edocet, qui nam ſit ſpei fru-*

ctus

ctus: liberabo eum,inquit,ex ſupradictis viſibilibus, inuiſibilibuſq; inſidiatoribus ipſum mea ope munitũ: idcircò eum cuſtodiam, & protegam, audiam,& preces admittam, & ſi in aliquam tentationem inciderit, vnà ero, & idoneam conſolationem afferam; non modò à grauioribus rebus ipſum liberabo, verùm etiam illuſtrem faciam.

610. Et S.Auguſtinus in eumdem pſalmi locum inquit: *Nos, qui laboramus in terra, adbuc in tentationibus viuimus: quorum greſſus timentur, ne in laqueos incidant. Audiamus vocem Domini Dei noſtri conſolantis nos, & dicentis nobis, quoniam in me ſperauit, eripiam eum; protegam eum, quoniam cognouit nomen meum: noli timere, quando tribularis, ne quaſi non ſit tecum Deus in tribulatione. Fluctus ſunt maris: turbaris in nauigio, quia dormit Chriſtus: dormiebat in mari Chriſtus, peribant homines: ſi fides tua dormit in corde tuo, tamquam in naui tua dormit Chriſtus, quia Chriſtus per fidem in te habitat: cum turbari cæperis, excita Chriſtum dormientem: exige fidem tuam, & noueris, quia te non deſerit: ſed ideò putas te deſeri, quia non quando vis eripit: eripuit tres pueros de igne. Qui eripuit tres pueros, deſeruit Machabeos? abſit: & illos eripuit, & iſtos: illos corporaliter, vt infideles confunderentur; iſtos ſpiritualiter, vt fideles imitarentur. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*: ergo clara eſt auxiliorum diuinorum promiſſio.

Ex S. Auguſt. declaratur promiſſio.

Et Chriſtus Dominus,pluries promittit nos fore exaudiendos quoties petierimus Patrem ſpiritualia bona: Matth. 7. 7. *Petite, & dabitur vobis*: & infra, *quantò magis Pater veſter, qui in Cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe*. Lucæ 11. *Dabit ſpiritum bonum petentibus*; & ex Matt. *omnia quæcum-*

Chriſti promiſſio generalis.

cumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: ecce quales, & quot promiſſiones; pactum ergo Dei adeſt: dum autem iuſtus orat Deum, vt ſibi ſua augeat, ac multiplicet auxilia, petit ſpiritum bonum, & ſi opera bona ex Dei gratia multiplicet, vt exaudiatur, nihil remanet faciendum, vt dicatur, eum promiſſionis merito exaudiri, eaque obtinere, Vndè hac phraſi vtitur Eccleſia *in Dominica prima Aduentus*, petendo diuina auxilia, *Excita Domine potentiam tuam, & veni; vt ab imminentibus peccarorum noſtrorum periculis mereamur te protegente eripi, te liberante ſaluari*: notandum, quòd dicit, *mereamur* eripi, & ſaluari, quod meritum promiſſionis tantùm eſſe poteſt, non verò debiti iuſtitiæ, quia Deus nemini (vt ſæpè dixi) abſolutè debet, ſed ex promiſſione tantùm, ac fidelitate.

Eccleſia ſic petit.

611. Concludendum ergo, quòd ſicut iuſtus per bona opera poteſt dona alia, vel eorum augumentum, ſuppoſita Dei promiſſione, mereri, ſic & auxilia, ſi cum fide, ac ſpe petat: vt dicere poſſit cum Auguſtino, *Domine, redde quod nobis promiſiſti, quia fecimus quod iuſſiſti &c.*

Dico tandem: Iuſtus per bona opera, nempè per mandatorum obſeruantiam poteſt mereri merito promiſſionis maximam omnium gratiam, vitam æternam: eſt de fide.

Vita æterna cadit ſub merito promiſſionis.

612. Prob. facilè: quòd ex promiſſione diuina, non ex debito aliquo præcedente poteſt iuſtus eam mereri, & de facto meretur: ex Matt. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*, ait Saluator: & interrogatus, *quæ?* reſpondet narrans præcepta Decalogi: & Dauid in pſal. 14. quærit, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?*

&

& reſpondet. *Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam, qui loquitur veritatem in corde ſuo, & qui non egit dolum in lingua ſua, nec fecit proximo ſuo malum:* &c. & tota Scriptura vtriuſque Teſtamenti plena eſt eiuſmodi promiſſionibus vitæ æternæ, iuſtis, pro operibus bonis, & mandatorum obſeruatione, reddendæ.

Ex S. Scriptura.

613. Quòd verò vitæ æternæ collatio ſit gratia, probatur ex Rom. 6. 23. *ſtipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* S. Auguſt. *in Enchir. c.* 107. explicans locum iſtum, dicit: *ſtipendium peccati mors; vt mortem peccato non immeritò illatam, ſed debitam demonſtraret: Gratia verò, niſi gratis ſit, gratia non eſt: Intelligendum eſt igitur etiam ipſa hominis bona merita eſſe Dei munera, quibus cùm vita æterna redditur, quid niſi gratia pro gratia redditur:* & in lib. de Correp. & Gratia cap. 13. inquit: *verumtamen, quia, & ipſa vita æterna, quam certum eſt, bonis operibus debitam reddi à tanto Apoſtolo Dei gratia dicitur, cum gratia non bonis operibus redditur; ſed gratis detur: ſine vlla dubitatione confitendum eſt, ideò gratiam vitam æternam vocari, quia meritis redditur; quæ gratia contulit homini. Rectè quippè ipſa intelligitur, quæ gratia in Euangelio legitur, Ioann. 1. gratia pro gratia, ideſt pro his meritis, quæ contulit gratia:* & tract. 3. in Euang. Ioan. circa finem explicans illud, *Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt,* inter alia dicit: *Nobis promittitur vita æterna. Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te vnum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum; cognitio Dei promittitur, & ipſa eſt gratia pro gratia.* Alia eius Doctoris loca mox referam: ergo vita æterna eſt verè gratia.

Ex S. Auguſtino.

614. Quòd verò per merita acquiratur maxima hęc gratia: probatur. Vita ęterna iuſtis concedenda in ſacro textu appellatur merces, Matt. 5. 12. *Gaudete, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Cælis*: idem habetur in cap. 10. num. 41. & num. 42. idem habetur Lucæ 6. 23. & num. 25. idem repetit ſępè Apoſtolus in ſuis Epiſtolis: merces autem eſt præmium meriti: vndè idem Apoſtolus *Rom.* 4. 4. ait, *ei autem; qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum*; & propterea in vtroque Teſtamento legimus, quòd *Deus reddet vnicuique ſecundùm opera ſua*, & quòd *Opera eorum ſequuntur illos*: ſi ergo bonis operibus iuſti redditur merces vitæ æternæ, quia ex Simbolo Athanaſij *qui bona egerunt ibunt in vitam æternam*: & ex oraculo Saluatoris Matt. 25. *eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, &c. venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*, ſequitur euidenter, quòd bona illa opera iuſti ſunt merita mercedis, æternæ ſcilicet vitę; quę in vno ſenſu eſt merces, in alio gratia & ideò merces, ſeu promiſſionis gratuitæ præmium.

Propter merita datur vita æterna.

Ex S. Scriptura.

615. Confirmatur. Apoſtolus vitam æternam appellat *Brauium*, & inuitat fideles ad currendum vt illud obtineant: ergo cadit ſub merito: brauium enim ob meritum datur: Anteced. prob ex 1. Cor. 9. 24. *Neſcitis, quod ij, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium? ſic currite vt comprehendatis: omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam*: & ad Philipp. 3. 14. ait, quæ *quidem retro ſunt obliuiſcens; ad ea verò, quæ ſunt priora extendens me ipſum, ad brauium*

Vita æterna eſt Brauium, & Corona.

uium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.

616. Interdum vitam æternam vocat *coronam*, vt in loco priùs citato, & 2. Tim. 25. *non coronabitur niſi qui legitimè certauerit*: interdum, quod quidem conſideratione dignum eſt, vocat vitam æternam, coronam iuſtitię correſpondentem laboribus iuſtorum: 2. Tim. 4. 8. de ſe, & alijs ait. *Bonum certamen certaui, curſum conſumaui, fidem ſeruaui; in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus Iudex: non ſolum autem mihi, ſed ijs, qui diligunt aduentum eius*: ergo vita æterna cùm ſit merces, brauium, & corona iuſtitiæ, datur ob merita. Vita ęterna eſt corona iuſtitiæ.

617. S. Auguſtinus conſiderans hunc duplicem modum loquendi Apoſtoli de vita æterna, quam modò appellat gratiam, tamquàm gratis datam; modò mercedem, brauium, & coronam, quæ ob merita dantur; conatur hęc duo concordare, & quidem ingenioſè de more in lib. de Correp. & Gratia cap. 13. *Verumtamen, quia & ipſa vita æterna, quam certum eſt bonis operibus debitam reddi, à tanto Apoſtolo gratia Dei dicitur; cum gratia non operibus reddatur, ſed gratis detur: ſine vlla dubitatione confitendum eſt, ideò gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini. Rectè quippè intelligitur, quæ gratia in Euangelio legitur, gratia pro gratia, ideſt, pro his meritis, quæ contulit gratia*. S. Auguſtinus cōciliat hęc duo, quod ſit merces, & gratia.

618. Et idem S. Doctor iterum conciliat hęc loca Apoſtoli, quomodò vita ęterna detur propter merita, & ſit gratia, quę datur gratis, & non propter merita, *in lib. de Grat., & lib. arb. cap.* 8. initio dicens: *Naſcitur indè non parua quæ-* Iterum Auguſt.

ſtio. Si enim vita æterna bonis operibus redditur, ſicut apertiſſimè dicit Scriptura, quoniam Deus vnicuique reddet ſecundum opera eius: quomodo gratia eſt vita æterna, cum gratia non operibus reddatur, ſed gratis detur, ipſo Apoſtolo dicente; Ei qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum meritum: & iterum reliquiæ, inquit, per electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt: & mox addidit, ſi autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia: quomodò ergo gratia vita æterna, quæ ex operibus ſumitur? an fortè vitam æternam non dicit Apoſtolus gratiam? immò verò ſic dicit, vt negari omninò non poſſit: nec intellectorem acutum, ſed tantummodò intenſum deſiderat auditorem: cum enim dixiſſet, ſtipendium peccati mors: continuò ſubdidit, gratia autem Dei vita æterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro: iſta ergo quæſtio nullo modo mihi videtur poſſe diſſolui, niſi intelligamus, & ipſa bona opera noſtra, quibus æterna redditur vita, ad Dei gratiam pertinere, propter illud, quod ait Dominus Ieſus. Sine me nihil poteſtis facere: & ipſe Apoſtolus, cum dixiſſet, gratia ſalui facti eſtis per fidem: & hoc non ex vobis, sed donum Dei eſt; non ex operibus, nè fortè quis extollatur, &c.

Vita æterna eſt gratia, & præmium ex gratia ex Apoſtolo.

619. Idem S. Doctor explicans verba Pauli 2.Tim.4. ſupra allata, *Bonum certamen certaui, & c ſupereſt mbii corona iuſtitiæ, quam reddet mibi iuſtus iudex*, &c. in eodem libro de Grat. & lib arb. cap.6. plura, prolixaque dicit; prę cęteris hæc: *iſta vtique iam merita ſua bona commemorat vt poſt bona merita cònſequatur coronam, qui poſt merita mala conſecutus eſt gratiam. Denique attendite quid ſequitur: ſupereſt inquit mibi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus*

Tertiò S. Auguſt. idem probat.

Iudex. Cui redderet coronam iuſtus Iudex, ſi non donaſſet gratiam miſericors Pater? & quomodò eſſet illa corona iuſtitiæ, niſi præceſſiſſet gratia, quæ iuſtificat impium? quomodò iſta debita redderetur, niſi priùs illa gratuita donaretur. Ergo magna hæc vitæ æternæ gratia propter merita gratuita quoque datur.

Quòd tandem meritum hoc dicendum ſit meritum promiſſionis, ac donationis diuinæ, non verò debiti naturæ humanę, ex præmiſſis euidenter patet: in natura ſiquidem humana non adſunt tales qualitates, taliſque dignitas, vt eius operibus debeatur ex vera iuſtitia prẹmium ſupernaturale adeò excellens, vt eſt vita æterna. Si enim, inquit Apoſtolus, *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis*, quomodò poterimus ex nobis, ſeu noſtris operibus mereri, & aſſequi maximum omnium bonum, vitam æternam? Ideò S. Auguſtinus *in cap. 6.* nuper relato, poſt iam dicta, inuehens contra Pelagium dicentem, & gratiam, & vitam æternam ex noſtris operibus nobis dari, inquit. *Si cum Pelagiani dicant vitam æternam ſecundùm merita noſtra dari, intelligerent, vt etiam ipſa merita dona Dei eſſe cognoſcerent, non eſſet reprobanda iſta ſententia. Quoniam verò merita humana ſic prædicant, vt ea ex ſemetipſo habere hominem dicant: prorſùs rectiſſimè reſpondet Apoſtolus. Quis te diſcernit? Quid autem habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Prorſus talia cogitanti veriſſimè dicitur, dona ſua coronat Deus, non merita tua, ſi tibi à teipſo, non ab illo ſunt merita tua: hæc enim ſi talia ſunt, mala ſunt, quæ non coronat Deus: ſi autem bona ſunt, Dei dona ſunt, quia Iacobus Apoſtolus dicit. Omne*

Ex merito promiſſionis datur vita æterna.

Ex S. Aug.

da-

datum optimum , & omne donum perfectum deſurſum eſt , deſcendens à Patre luminum ; & Ioannes Præcurſor Domini . Non poteſt homo accipere , quidquam , niſi fuerit ei datum de Cœlo .

Concluſio ducta ex dictis.

620. Concludo ergo cum ſimplicitate ſermonis . Si Deus ab æterno non elegiſſet homines ad gloriam , nullus hominum haberet ius ad illam : & ſi non decreuiſſet eam dare propter bona opera , tamquam merita fundata in infinito merito Chriſti Domini , nemo illam obtineret : & ideò omnes prædeſtinati , ſiue Patriarchæ, ſiue Prophetæ, alijque Sancti, qui Chriſti aduentum præceſſerunt ; ſiue qui eum ſecuti ſunt , vt Apoſtoli , Martires , ſimplices Confeſſores, Virgines, Viduæ, Anachoritæ, &c. ideò ad vitam æternam electi ſunt , quia Deus voluit ; ideò ad gratiam electi ſunt , quia Deo ſic placuit ; ideò bona eorum opera facta in gratia , & fundata in Chriſti merito , meritoria ſunt conſecutionis vitę æternę, quia Deo placuit ſic diſponere . Vnde ſi Apoſtolus dicit eis operibus deberi coronam iuſtitiæ, intelligēdus eſt de iuſtitia proueniēte ex pacto,promiſſione , ac fidelitate Dei facientis , quod promittere voluit , & nobiſcum opera illa facit , quia nos laborantes iuuat , vt ex Auguſtino diximus *ſer.16. de Verb.Apoſt.*

Ex Dei voluntate opera omnium Sanctorũ ſunt merita vitę æternę.

Excuſatio Authoris.

621. Hæc ſunt , quæ pro mea tenuitate de rebus tàm arduis, ac ſubtilibus in hoc triplici Opuſculo contentis potui ex S.Auguſtini Doctrina, ſi eum intellexi, dicere , vt amicis meis ſatisfacerem . Nulli contrariæ ſententiæ Authori volui iniuriam facere ; nullam ſententiam reprobare ; ſed omnes in ſua probabilitate relinquere . Si quæ dixi placent alicui , laudet Deum , à quo bona omnia . Si non placent;eiuſdem S.Auguſtini

ni *in lib. de Spir. & lit. cap. 34.* in fine, reſponſionem pro eo in memoriam reducam. *Quærat doctiores, ſed caueat, ne inueniat præſumptiores.*

622. Hæc omnia, & quęcumque alia toto vitæ meæ tempore dixi, ſcripſi, aut typis mandaui, Sanctæ Romanę Eccleſiæ, eiuſque ſummo, ac infallibili Capiti, ac Doctori ſubijcio.

L A V S D E O.

Digitized by Google